

**FAKULTA
STAVEBNÍ
ČVUT V PRAZE**

**Voda a veřejný prostor v kontextu post-industriálního území
při řece Radbuze a Mži, Plzeň**

Water and public space in the context of the post-industrial area
by the River Radbuza and River Mže, Pilsen

Disertační práce

Ing.arch. Hana Boříková

České vysoké učení technické v Praze

Katedra architektury Fakulty stavební

Doktorský studijní program: Architektura a stavitelství (P3502)

Studijní obor: Trvale udržitelný rozvoj a průmyslové dědictví (3501V013)

Školitel: prof. Ing.arch. Michal Hlaváček

Praha, 2023

Prohlášení

Boříková Hana

**Voda a veřejný prostor v kontextu post-industriálního území
při řece Radbuze a Mži, Plzeň**

Prohlašuji, že jsem uvedenou doktorskou disertační práci vypracovala samostatně pod vedením školitele prof. Ing.arch. Michala Hlaváčka. Použitou literaturu a další materiály uvádím v seznamu použité literatury.

Disertační práce vznikla v souvislosti s řešením projektu v rámci Studentské grantové soutěže ČVUT v Praze:

SGS17/031/OHK1/1T/11

Areál postindustriálního území na břehu řeky Radbuzy - Plzeň, ČR.

SGS18/113/OHK1/2T/11

Fenomén vody v kontextu post-industriálního území při bermě řeky Radbuzy, Plzeň.

SGS20/020/OHK1/1T/11

Zahraniční příklady transformace říčních břehů jako novodobých městských veřejných prostor v kontextu post-industriálních areálů.

SGS21/015/OHK1/1T/11

Typologie průmyslových areálů ve vazbě na řeku z hlediska možností jejich nového využití.

SGS22/018/OHK1/1T/11

Iniciace nového využití veřejných prostor říčních břehů v kontextu post-industriálních městských struktur.

SGS23/015/OHK1/1T/11

Vznik kulturních center na březích řek jako iniciace konverze průmyslových objektů.

V Praze dne 31.3.2023

.....
podpis autora práce

Poděkování

Děkuji mému školiteli prof. Ing.arch. Michalu Hlaváčkovi za cenné zkušenosti, inspirativní setkání a trpělivost během studia. Poděkování právem patří prof. Ing.arch. Tomáši Šenbergerovi a doc. Ing.arch. Lence Popelové, Ph.D. za cenné rady, podporu a přínosné podněty v rámci mého tématu.

Velké díky patří Editě Sapíkové, která byla skvělou spolubydlící a partnerem nejen v průběhu celého studia, ale i během zahraničních cest za náplavkami po Evropě. Na místě je také poděkovat Jakubovi Marešovi, řediteli spolku k světu., za možnost spolupráce při utváření veřejného prostoru říčních břehů v Plzni a za poskytnutou důvěru při svěřením projektu festivalu Náplavka k světu. do mých rukou. Inspirací mi byl i můj skvělý tým, který mi poskytl mnoho podnětů pro sepsání této práce. Děkuji také Danu Mertovi a Jakubovi Heppovi z Galerie Jaroslava Fragnera za skvělé vzpomínky a školu života během produkce Landscape festivalu Plzeň 2017. Srdečné díky patří Evě Linhartové za pomoc během potřebné administrativy a skvělou společnost při každém setkání!

S láskou věnuji největší poděkování rodičům a celé rodině za bezmeznou podporu a zázemí v průběhu studia.

Abstrakt

Veřejné prostory centrální oblasti měst v kontextu post-industriálních areálů na březích řek jsou relativně novým tématem v souvislosti se společenským vývojem chápání řeky a jejího významu v rámci rozvoje soudobého města. Původní podoba břehů řeky byla až na výjimky ryze užitková. Kolem řek se v okolí lidských sídel soustřeďovaly mlýny, zadní trakty domů a zemědělské pozemky. Řeka byla využívána pro těžbu písku, rybolov, praní prádla, ledaři či voraiři. Řeka byla součástí městského opevnění, kterou bylo potřeba překonat při cestě do města. V souvislosti s tím vznikaly první stavby, které se vázaly na řeku a její břehy. Jednalo se o první brody, mosty a vstupní brány. Právě u nich vznikaly první hostince, které daly za vznik budoucím předměstím. Ta se stavěla ve chvíli, kdy byla gotická podoba města překonána a obranný systém zdí se postupně začal prolamovat směrem ven. V době průmyslové revoluce vznikaly výrobní areály, často právě také u řek, a to z důvodu dopravní vazby či potřeby čerpání vody jako výrobní síly nebo jako zdroje suroviny. Na počátku 20. století byla stavěna nová reprezentativní nábřeží kolem řeky v těsném kontaktu s původním historickým jádrem města. Nábřeží se rozprostírala na nově utvořených pozemcích regulovaného toku řeky. V průběhu 20. století se pak město skrze řeku definitivně propojilo a výrobní areály, které postupně ztrácely své původní využití, se tak staly součástí širšího centra. V dnešní situaci, kdy se bývalé post-industriální objekty nacházejí v docházkové vzdálenosti od historického jádra města na břehu řeky a navíc s často velmi kvalitně dochovanou stavební strukturou (s variabilní možností dalšího využití), vnímáme takové území jako velmi lukrativní s vysokým potenciálem k transformaci. Zapojení takových území do již stávající urbanistické struktury se díky jejich poloze při řece děje skrze veřejná prostranství. Břehy řek vytváří tzv. přechodová území, která napomáhají prolnutí mezi stávající urbánní strukturou a přírodními motivy řeky (řeka jako modrá osa města chce být viděna a vnímána všemi smysly) v duchu trvale udržitelného rozvoje i s ohledem na rozvoj měst směrem dovnitř a za předpokladu vytvoření kvalitní městské zeleně. Kromě aspektu urbanistických souvislostí vstupuje do procesu revitalizace obdobných lokalit také aspekt nového funkčního využití a ochrana odkazu průmyslového dědictví jako významné součásti stavební a společenské historie měst. V neposlední řadě je však potřeba se v souvislosti s řešeným tématem věnovat i možnostem iniciace dočasných či trvalých proměn obdobných území. Možné strategie rozvoje jsou popsány na základě sedmi vybraných lokalit ve městě Plzni, která je v kontextu rozvoje veřejných prostranství břehů řek dobrým příkladem i díky tzv. aktivitám zespoda například skrze projekt Festival Náplavka k světu., který byl mimo jiné inspirací k sepsání této disertační práce.

Abstract

Public spaces in the central area of cities in the context of post-industrial areas on the river banks are a relatively new topic in connection with the social development of the understanding of the river and its importance in the framework of the development of the contemporary city. The original shape of the river banks was, with some exceptions, purely utilitarian. Mills, back tracts of houses, and agricultural plots were concentrated around the rivers in the surrounding of human settlements. The river was used for sand mining, fishing, washing clothes, icebreakers and rowers. The river was part of the city's fortifications, so it had to be crossed on the way to the city. In connection with this, the first buildings were created that were tied to the river and its banks. These were the first fords, bridges and gateways. It was here that the first inns were built, which gave rise to the future suburbs. They were built at a time when the Gothic form of the city was overcome and the defense system of the walls gradually began to break outwards. At the time of the industrial revolution, production areas were established, often also near rivers, due to transport links or the need to pump water as a production force or as a source of raw materials. At the beginning of the 20th century, a new representative embankment was built around the river in close contact with the original historical core of the city. The embankment was spread over newly created plots of land regulated by the river flow. In the course of the 20th century, the city was definitively connected through the river, and the production areas, which gradually lost their original use, thus became part of the wider center. In today's situation, when former post-industrial buildings are located within walking distance of the historic core of the city, on the banks of the river and, moreover, with often very well-preserved building structures (with variable possibilities for further use), we perceive such territory as very lucrative with a high potential for next transformation. The integration of such areas into the already existing urban structure, thanks to their location by the river, takes place through public spaces. The banks of the rivers are created by so-called transitional areas, which help the connection between the existing urban structure and the natural elements of the river (the river as the blue axis of the city wants to be seen and perceived by all senses) in the spirit of sustainable development with regard to the development of cities inwards and on the assumption of the creation of high-quality urban greenery. In addition to the aspect of urban contexts, the revitalization process of similar locations also includes the aspect of new functional use and the protection of the legacy of industrial heritage as an important part of the construction and social history of cities. Last but not least, in connection with the topic being addressed, it is necessary to pay attention to the possibilities of initiating temporary or permanent changes in similar areas. Possible development strategies are described on the basis of seven selected locations in the city of Pilsen, which is a good example in the context of the development of public spaces along riverbanks, thanks to the so-called activities from bottom-up, for example through the project Festival Náplavka k světu., which was, among other things, the inspiration for writing this thesis.

Identifikační údaje projektu

lokality:	Město Plzeň, Plzeňský kraj, ČR
říční úseky:	Radbuza: 4,2 km - 0 km Mže: 2,1 km - 0km
dotčené obvody:	Plzeň Doudlevice Plzeň Slovany Plzeň Petrohrad Vnitřní město - centrum/ střed Plzeň Roudná Plzeň Severní Předměstí
dotčené objekty:	bývalá Městská plovárna Plzeň bývalá Piettova papírna Vozovna a ústřední dílny Elektrických podniků města Plzně bývalý Kulturní dům ROH bývalé Městské lázně centrální prostor regulovaného toku řeky Radbuzy Sokolovna ve Štruncových sadech areál Plzeňského pivovaru regulovaný úsek řeky Mže Kulturní dům Peklo areál bývalého městského výstaviště Kalikovský mlýn
klíčová slova:	řeka, řeka Radbuza, řeka Mže, koryto řeky, říční břeh, říční berma, náplavka, nábřeží, kanál, vodní prvek, osa, modrá osa, voda, fenomén vody, post-industriální území, post-industriální areál, průmyslový areál, rozvojové území, transformace území, revitalizace, adaptace, brownfield, industriál, výroba, průmysl, urbanistická struktura, město, město Plzeň, centrum, veřejný prostor, veřejné prostranství, přechodové území, urbanismus, architektura, krajina ve městě, industriální krajina, říční krajina, landscape prvek, iniciace využití, aktivita zespoda, kulturní centrum, průmyslové dědictví, udržitelný rozvoj

Obsah

KAPITOLA 1.	Úvodní část	
1.1.	Téma práce a vybrané lokality v Plzni	27
1.2.	Hypotéza disertační práce	31
1.3.	Cíle práce	32
1.4.	Metodika zpracování	33
KAPITOLA 2.	Současný stav řešeného tématu	
2.1.	Z pohledu průmyslového dědictví	36
2.2.	Z pohledu urbanismu	50
2.3.	Z pohledu nového funkčního využití	78
2.4.	Z pohledu iniciačních přístupů v území	83
2.5.	Současné přístupy v rámci ČR	96
2.6.	Současné přístupy v rámci evropských měst	100
KAPITOLA 3.	Stavebně-historický a společenský kontext (Plzeň)	
3.1.	Město Plzeň a jeho průmyslový rozvoj	174
3.2.	Rozvoj Piettovy papírny	184
3.3.	Širší vztahy řešených lokalit města Plzně	188
KAPITOLA 4.	Rozbor vybraných lokalit města Plzně	
4.1.	Lokalita 1 - Městská Plovárna	199
4.2.	Lokalita 2 - bývalá papírna a DEPO 2015	224
4.3.	Lokalita 3 - U Ježíška	268
4.4.	Lokalita 4 - Anglické a Denisovo nábřeží	292
4.5.	Lokalita 5 - soutok řeky Radbuzy a Mže	333
4.6.	Lokalita 6 - Na Poříčí	364
4.7.	Lokalita 7 - bývalé městské výstaviště	393
4.8.	Potenciály revitalizace post-industriálních území	421
KAPITOLA 5.	Závěrečná část	
5.1.	Závěr disertační práce	427
KAPITOLA 6.	Zdroje použité literatury a přílohy	
6.1.	Použitá literatura	433
6.2.	Seznam obrázkové přílohy	439
6.3.	Interview s vybranými stakeholdery	455
6.4.	Studie využitelnosti plzeňských řek (k světu.)	497

*“U řek mám večer vlažný rád,
u řek, kde plno mušlí leží,
kde zvolna z řeky vstává chlad
a bílá pěna z dálky sněží.
U řek mám břízy nejraděj
a olše, do nichž stín se dere,
a cvrčků šum a vážek rej
a v dálce města rysy šeré.
Rád u řek rybáře já zřím
za clonou par s lodičkou línou
se ploužit šerem večerním,
kdy červánky v mlze modré hynou.
A večer když se nachýlí
a měsíc v řece kdy se houpá,
ten noční chodec, napitý
modravou parou, z vod jež stoupá:
rád spřádám rytmus hudby pln
při vzpomínkách a sladké tuše,
při šplouchání ztišených vln
a při vzrušení celé duše.”¹*

¹ SOVA, Antonín. Květy intimních nálad - báseň U řek: básně Ant. Sovy. Praha: J. Otto, 1891.

1. Úvodní část

Festival Náplavka k světu. na řece Radbuze v centru města (2016), zdroj: archiv k světu.

Voda - elementární prvek našeho bytí. Bez vody by nebyl život a bez života by nebylo město. Existence lidských sídel a krajiny je na vodě závislá. Řeka je prostředkem, která vodu a s ní spojené organismy, živiny a energii provází na své cestě. Řeka je neodmyslitelnou součástí přírody, která se nenuceně dere všudypřítomnou zástavbou ve městě. Řeka vypovídá o kvalitě životního prostředí a svým způsobem je i odrazem společnosti v místech, kudy vede její cesta. Řeka určila tvarosloví krajiny, vytvořila podmínky pro založení prvních sídel a tím jasně určila život ve městě, nikoliv tedy člověk definoval řeku. Možná touto úvahou můžeme vytvořit malou paralelu se systémem městské struktury. Na úvod práce je uvedeno stručné shrnutí základního názvosloví řek, které je dále v práci užíváno:

První zmínka o osídlení krajiny byla vždy ve vztahu k vodnímu zdroji. Vesnice i první města byly zakládány u řeky nebo pramene vody. Náměstí byla vždy doplněna studnou nebo kašnou a dlouho připomínala místa setkávání místních obyvatel. Člověk odjakživa využíval řeku pro elementární potřeby nebo jako zdroj suroviny. Pro rybáře byla řeka zdrojem obživy, řeka sloužila jako místo očisty a ženy v řece dokonce praly prádlo. Později byl vodní tok využit pro svoji sílu a energii začaly využívat první mlýny. Od studánek přes první hráze se na vodních tocích objevily první stavby, které se nacházely přímo v říční bermě. Byly to vodní mlýny, pak v době novověku byly domy chudých rybářů zatlačeny ke korytům řek a přizpůsobeny častým povodním. Na přelomu 18. a 19. století se řeka stala místem rozvoje průmyslu v podobě prvních manufaktur, obilných mlýnů, koželužen, barvíren, bělidel, hamrů, brusíren, pil, strojních papíren, pivovarů apod. Její toky byly upravovány jezy kvůli zvýšení průtoku a efektivnějšímu využití vodní síly. Tyto objekty se nacházely mimo zástavbu původního historického osídlení města. Ve městech docházelo v řece k těžbě písku, před zavedením systému vodovodů byla řeka zdrojem vody pro obyvatele (voda z řeky se rozvážela do kašen a pítek), v zimě se z řeky těžil led k chlazení pivovarného a masného průmyslu. Vodní toky ovšem sloužily i jako dopravní cesty, které byly splavovány vory a přívozy. Tzv. plavci či voraři zabezpečovali ve městě současně i rybolov nebo provoz bruslení na ledě v zimě. Právě přívoz býval tehdy jediným možným spojením dvou protilehlých břehů kromě často jediného mostu, který obě strany řeky spojoval. Řeka se stávala součástí moderních měst často díky vybudování prvního brodu, posléze prvního přemostění a propojení obou břehů s rozvíjející se zástavbou domů podél toku řeky, která je oddělovala. Teprve tehdy můžeme poprvé mluvit o městě na řece jako takovém a o řece jako významné urbanistické ose. Typickým příkladem takového spojení je Praha nebo Budapešť.

Řeka přesto stále sloužila zejména na venkově k odpočinku a procházkám. Postupem času se řeka začala využívat k relaxaci i ve městech. Vznikaly první koupaliště, plovárny a pláže. Břehy řeky byly využívány lokálně a nedalo se kolem řeky projít jako dnes. K řece se dalo sejít jen v místě náplavek a brodů, avšak ostatní její části byly pokryté stavbami, které utvářely prvotní průmyslové zóny. Zhruba o století později se města musela vypořádat s rozvojem urbanizace záplavových území. Ve druhé polovině 19. století se tak díky rozvoji parní síly průmyslová výroba stahuje více do vnitrozemí a společně s rozvojem společnosti se klade důraz na vytvoření nových společenských center. Jednalo se o oblasti, které byly blízko okraje centra historického města a byly to právě oblasti kolem řek, které u měst na řece podlely potřebám jeho rozvoje. Na řeku se začalo pohlížet jako na kanál, který je třeba zkrotit, aby nebránil stavebnímu vývoji. Kromě nesporných výhod má tento zásah i své nevýhody. Vodní prvek byl vnímán jako vynucená součást městské struktury, která je využívána čistě pragmaticky. Většina vody zmizela i z pohledu horizontu chodce a nakonec řeka ve městě v některých případech zmizela zcela. Lidé řeku krotili, báli se její ničivé síly, určovali její směr a průtok. Řeka byla osou rozvoje průmyslu a zároveň chápána jako zdroj suroviny. V době, kdy tyto úvahy byly aktuální, město dostávalo svoji současnou tvář. Nelze opomenout, že při povodni se řeka vždy vrací na své původní místo, odkud byla vytlačena lidským zásahem. To se pak řeka rozlije do své původní podoby a důrazně připomene svoji živelnou sílu.

Nedá se říci, že by bylo možné pracovat s obecnými tezemi o nábřežích či náplavkách. Pokud mluvíme o Plzni a rozvoji městské struktury, nevyhneme se pojmům řeka a průmysl. Nezapomeňme, že Plzeň leží na soutoku čtyř řek, které jsou pro západočeskou metropoli jedním z důležitých kompozičních prvků současné i historické struktury města. Plzeňské řeky (Úhlava, Úslava, Radbuza, Mže a Berounka) určily podobu a charakter města díky terasovitému reliéfu svých toků, díky svým meandrům a zákrutám, díky fauně a floře krajiny, kterou utvářely a díky plynulosti a estetice vodního prvku navíc pětkrát umocněného! Jednotlivé řeky rozdělují město do logických částí a samotné centrum města svírají při soutoku Radbuzy a Mže. Přestože jsou plzeňské řeky pro město natolik významným prvkem, nejsou ve veřejném prostoru tolik vnímány. Je to především vývojem chápání významu řeky a její funkce ve městě v průběhu historie tvorby města, kdy docházelo k tendencím řeku od centra odklánět a jednostranně ji využívat. Z původních říčních údolí, která byla zdrojem obživy a malebným cílem pro procházky, se postupem času stal prostor pro výstavbu průmyslových areálů na okraji a okázalých nábřeží v centru města. Řeka se tedy stala důležitou urbánní osou pro rozvoj města.

V současné chvíli říční břehy v Plzni zabírají poměrně velkou plochu, jsou to leckdy lokality v centru města s velkým potenciálem pro svoji transformaci a spolu s tím nesou i velkou oblibu. Kde jsou břehy přístupné, tam je živo. Voda je domovem některých živočichů a potažmo i rostlin. Voda je médium, které plyne časem i prostorem a nezávisle na nás mění svůj rytmus i místo, ale je to právě místo, které se na malý okamžik stává jejím hostitelem a propůjčuje řece svůj prostor. Řeka protéká plynule od pramene až k ústí, řeka tvaruje krajinu, odděluje, ale zároveň také spojuje - je dopravní cestou. Řeka potřebuje mosty a mosty člení říční břehy na jednotlivé úseky potažmo městské části, které řeku také výrazně ovlivňují. Řeka přináší druhovou pestrost i rozličné aktivity, které jsou tolik odlišné od těch na souši. Voda vybízí k hrám, ke sportování a k objevování, zároveň i k relaxaci a odpočinku. Voda uklidňuje, poskytuje výhled, je přírodní scénérií i scénou pro různá představení a životní příběhy. Řeka je zdrojem vody a zároveň odnáší nečistoty. Voda je přírodní živel, řeka je fenomén. V současné chvíli se našťastí pozitivní postoj opět vrací a obyvatelé měst znovu nacházejí zálibu v pohledu na vodní hladinu, která je v kontrastu s čilým ruchem ulic tak uklidňující. Dává nám jistotu kontinuity a zároveň kontakt s přírodou, která je nám vnitřně tak blízká. Řeka nás nutí přemýšlet, na chvíli se zastavit a odpočinout. Náplavka nám nabízí prostor pro rozvoj veřejného prostranství a je to lokalita vsutku ideální. Jedná se o prostor v těsné blízkosti centra nebo přímo v centru, který je většinou ve správě města či správce povodí. Nemusíme tedy hledat jiné vhodné plochy, které by se musely ověřovat složitými studiemi, zda jsou vhodné pro veřejný prostor či nikoliv. Jsou to tedy plochy určené pro rozvoj města, kdy se nenavyšuje kapacita veřejných ploch a zároveň ani nezvyšují náklady na jejich údržbu. Často se objevují tendence vnést původní přírodní charakter řek do centra města a tyto trendy v duchu trvale udržitelného rozvoje uplatnit při proměnách opuštěných či nevyužívaných postindustriálních území, které vytvářejí skvělé lokality pro rozvoj města směrem dovnitř. Obvykle se jedná o velmi lukrativní pozemky na samém okraji historického centra s vyhovující infrastrukturou a neoddiskutovatelným *geniem loci*. Nesmíme opomenout ani území přechodová mezi městskou strukturou určité funkce a říčním korytem, která své využití doposud hledají.

Co však revitalizaci těchto území ve městě brzdí? Dá se říci, že transformaci postindustriálních území zdržují následující faktory:

- soukromí vlastníci pozemků (ve většině případů developéři, kteří nechtějí investovat do rekonstrukcí budov, ale chtějí zastavět území zcela nově dle svých tradičních a osvědčených postupů a v duchu ekonomicky návratného projektu
- chybějící celková koncepce revitalizace řeky v širším slova smyslu (spolupráce zástupců města a příslušných orgánů na celém toku řeky - Útvar koncepce a rozvoje Města Plzně, Povodí Plzně, samospráva příslušného městského obvodu, památkáři atd.)
- Přísné požadavky na výstavbu a hospodaření s vodou pro projekty v aktivní zóně záplavových oblastí a nízká ochota přijmutí nových osvědčených řešení
- Potřeba přizpůsobit se změně klimatu ve městech a malá zkušenost s tímto tématem (nízká informovanost a zájem)
- Nedostatek součinnosti dotčených specialistů na zásahy tohoto charakteru (hydrogeolog, architekt, zahradní architekt, stavební inženýr, urbanista, investor/ stavebník, město apod.)
- Nedostatečná či přetížená infrastruktura v území (nepřipravenost dopravní a inženýrské infrastruktury, sanace, archeologický průzkum atd.)
- Nekvalitní urbanistická koncepce rozvoje města bez ochrany hodnotných urbanistických celků

Při podrobné analýze místa v těsné blízkosti řeky zjišťujeme, že vodní prvek je ve městě nezaměnitelným fenoménem, který vytváří pestrou atmosféru svého místa tzv. genius loci. S rozvojem průmyslu a technologického pokroku byla řeka využívána jako zdroj suroviny a energie a v centrálních částech města byla zcela podmaňována a regulována, až zcela ztratila svůj charakter, ve prospěch stavebního boomu nových kulturně-společenských center měst, respektive výstavních nábřeží s reprezentativními budovami a protipovodňovými opěrnými nábřežními stěnami.

Je potřeba si uvědomit, že krajinný prvek řeky je v moderní městské struktuře docela nový pojem. Až novodobé tendence trvale udržitelného rozvoje města s ohlednutím k ničivým povodním a zhoršující se kvalitě klimatu ve městě, nás donutily dívat se na prvek řeky více jako na přírodní a krajinný prvek, kterému se musíme přizpůsobit a porozumět mu. Oblast kolem řeky měla v historii pouze průmyslový nebo zcela účelný charakter. Rekreační potenciál byl ve městě řešen lokálně a to až v moderní historii v souvislosti s občanskými plovárnami. V dnešní době je situace vzhledem k obrovskému rozšiřování našich měst a jeho rozvoji velmi odlišná. Potřeby moderního obyvatele města jsou zcela rozdílné od předešlých generací. Proto je problematika podoby rozvoje a revitalizace říčních oblastí souhrnně náplavek tak komplikovaná a zatím bez větších zkušeností. Poučení můžeme čerpat v případových studiích obdobných adaptací a proměn říčních břehů a veřejných prostor v blízkosti řek a center měst. Základní myšlenkou by však mělo být poznání, jak se k řece chovat a pracovat s ní v kontextu transformace post-industriálních území a přechodových území v širším centru měst (příklady z Kodaně, Osla, Malmö či z Londýna).

Tyto zkušenosti získáváme na základě případových studií projektů revitalizací obdobných lokalit po celém světě a znalostí těch, kteří se s fenoménem vody potýkají celé generace. Vzpomeňme na příklad Nizozemska. Již od dob prvních pokusů osídlení bažinatých území kolem delty Rýna se člověk musel umět přizpůsobit potřebám moře i řeky a naučit se vodě rozumět. Celá staletí získávali obyvatelé Nizozemska zkušenosti, jak zakládat stavby a získat úrodné půdy nebo jak vysoušet moře pomocí polderů a dále kultivovat takto získaná území. Potřeba soužití s vodním živlem donutila Nizozemce vytvořit si dědičný respekt k vodě a přijmout tento prvek jako absolutní součást svého života. Již ve 13. století byla Nizozemci založena instituce Waterschappen, jejíž zastupitelé byli voleni z celé společnosti. Jednalo se tedy o samosprávu, která měla vodu na starosti v širším kontextu. V dnešní době je tzv. Watter management pro Nizozemce nadregionální a nadpolitické téma.

Problematika vodního hospodářství je provázaná se všemi infrastrukturami a odborníci v tomto oboru jsou respektovanými hráči rozvoje měst a obcí. Takto zodpovědný přístup k péči o vodu v rámci státu je zcela unikátní, ale také naprosto zásadní pro udržení křehké vazby mezi vodním živlem a lidskými sídly. Inspirovat se můžeme v aktivním přístupu proti záplavám, hustotě osídlení těžko přístupných míst, využitím řek pro rekreaci i průmysl, ale také sofistikovanou koncepcí všech rozvojových plánů, kde má voda a její udržitelnost zásadní význam. Pozemky u vody jsou i přes složité základové poměry spodních staveb vyhledávanou a atraktivní lokalitou nejen pro residenční bydlení. Oblíbené jsou v Nizozemsku také transformace starých přístavů, jejichž měřítko dávno nevyhovuje současným potřebám a tak se z těchto brownfieldů bez využití své původní funkce stávají vyhledávané lokality k rozvoji bydlení ve městě. A jsou to lokality vsutku žádané. Bydlet u vody s výhledem na vodní hladinu je pro Nizozemce velmi cenné. Oni chtějí být s vodou co nejvíce spjati, chtějí mít vodu na dosah a každodenním kontaktem s vodním živlem tak vzdát hold svým předkům. Ilustrací pevného soužití Nizozemců s vodou je na sedmdesát jejich různých slovních pojmenování vody v jejich jazyku, stejně jako například Eskymáci mají hned několik desítek výrazů pro sníh. Díky obrovskému zaujetí pro fenomén vody, tradici a obrovskému náskoku v poznání chování řeky a moře po celé generace, můžeme o Nizozemsku konstatovat, že symbióza obyvatelů této země s vodním živlem funguje a toto téma se jim podařilo zvládnout.²

² čerpáno z: VOLF, Petr. Vodní cesta: rozhovor s profesorem Zdeňkem Zavřelem. INTRO: voda. 2019, 2019(10), 19-22. ISSN 2570-7744.

Společnost začala intenzivně vnímat potřebu ochrany vod (respektive vodních zdrojů, podzemní a povrchové vody) v polovině minulého století v souvislosti s rozvojem průmyslu, intenzifikací dopravy a zvyšující se poválečnou hustotou obyvatel. V té době již bylo zřejmé, že si příroda nedokáže poradit se znečištěním řek pouze přírodními procesy a navíc začala ubývat i spodní voda. Ve Štrasburku tak byla Radou Evropy 6. května roku 1968 přijata Evropská vodní charta, čímž byla zahájena mezinárodní spolupráce v oblasti ochrany vod. Dokument mimo jiné zdůrazňuje význam vody pro člověka a životní prostředí. Přijatá opatření byla shrnuta do několika bodů³:

- Bez vody není života. Voda je drahocenná a pro člověka ničím nenahraditelná surovina.
- Zásoby sladké vody nejsou nevyčerpatelné. Je proto nezbytné tyto udržovat, chránit a podle možnosti rozhojňovat.
- Znečišťování vody způsobuje škody člověku i ostatním živým organismům, závislým na vodě.
- Jakost vody musí odpovídat požadavkům pro různé způsoby jejího využití, zejména musí odpovídat normám lidského zdraví.
- Po vrácení použité vody do zdroje nesmí tato zabránit dalšímu jeho použití pro veřejné i soukromé účely.
- Pro zachování vodních zdrojů má zásadní význam rostlinstvo, především les.
- Vodní zdroje musí být zachovány.
- Příslušné orgány musí plánovat účelné hospodaření s vodními zdroji.
- Ochrana vody vyžaduje zintenzivnění vědeckého výzkumu, výchovu odborníků a informování veřejnosti.
- Voda je společným majetkem, jehož hodnota musí být všemi uznávána. Povinností každého je užívat vodu účelně a ekonomicky.
- Hospodaření s vodními zdroji by se mělo provádět v rámci přirozených povodí a ne v rámci politických a správních hranic.
- Voda nezná hranic, jako společný zdroj vyžaduje mezinárodní spolupráci.

Spolu s obecným rámcem Evropské vodní charty a Evropskou směrnicí 2000/60/ES z 23. října 2000, definuje česká legislativa další právní předpisy a nástroje k ochraně vod: zákon č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon) nebo zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny v úplném znění č. 460/2004 Sb. nebo např. zákon č. 17/1992 Sb., o životním prostředí. To je výčet legislativy, která definuje právní rámec ochrany vod jako takových. Samotné transformace post-industriálních areálů nejsou dle platné české legislativy právně příliš uchopeny. V praxi se můžeme opřít o zákon č. 183/2006 Sb., stavební zákon, v platném znění či zákon č. 100/2001 Sb., o posuzování vlivů na životní prostředí. Intence pro revitalizace veřejného prostoru říčních břehů v kontextu post-industriálních areálů hledejme tedy v Územních plánech měst, Regulačních plánech, popř. Územních studiích často podpořených obecnými metodikami rozvoje veřejných prostranství. Další rámec nám dodávají záplavová území stanovená vyhláškou č. 79/2018 Sb. o způsobu a rozsahu zpracovávání návrhu a stanovování záplavových území a jejich dokumentace. Důležitou roli hraje správce vodního toku v našem případě pro Plzeň Povodí Vltavy, dále příslušný stavební úřad a jemu nadřazený Útvar koncepce a rozvoje Města Plzně.

³ převzato z: <https://www.vhs-sro.cz/cs/co-vedet-o-vode/nejen-pro-skoly/evropska-vodni-charta.html> dne 24.9.2022

Nejen výše uvedení hlavní stakeholderi v území, ale i současná generace obyvatel města vnímá problematiku vody daleko intenzivněji nežli tomu bývalo v dobách našich předků. A je to právě díky změnám klimatu ve městech, dlouhodobému nedostatku vody v krajině a vlastním zkušenostem s opakujícími se záplavami. Aktuálnost tématu je podpořena adaptačními opatřeními, nadregionálními trvale udržitelnými projekty i prioritními opatřeními v transformacích oblastí kolem řek v zastavěných částech měst. U nás můžeme jmenovat právě Plzeň, která byla průkopníkem trvale udržitelných opatření v rámci projektu Reuris. Dále zmiňuji Brno, Chrudim, Litomyšl a nebo Hlavní město Prahu jako dobré příklady tvorby veřejných prostranství v kontextu řek.

Obr.č.2: Revitalizace Staré Ponávky v Brně, foto: Boříková Hana

Obr.č.1: Nábřeží řeky Loučné v Litomyšli, foto: Boříková Hana

1.1. Téma práce

Společně s rozvojem měst, proměnou výrobních procesů a logistických možností přichází otázka využití historických průmyslových objektů, které již neslouží své funkci a mohou nabídnout potenciál rozvoje města směrem dovnitř. Ubývající volné plochy v městské struktuře a nedostatečná kapacita infrastruktury by mohla být vhodně doplněna obnovením post-industriálních areálů pro nové účely. Ty byly často stavěny na okrajích sídel, kde byly dobře dopravně dostupné, okolní volné plochy nabízely možnosti rozšíření výrobních areálů a často zde velkou roli sehrála i dostupnost zdroje energie a surovin. Takovým příkladem byla bezesporu i bývalá Papírna Piette v Plzni, která spolu s bývalou vozovnou Elektrických podniků Města Plzně (dnes DEPO 2015) utváří stěžejní část řešeného území v meandru řeky Radbuzy v Plzni. Řešené území má nespornou výhodu ve své poloze, která je v úzkém kontaktu s centrem západočeské metropole. Dalšími neméně zajímavými prostory jsou plochy pod železničními a silničními mosty např. tzv. Trojmostí U Ježíška, sevřené náplavky mezi nábrežními zdmi v centru města, nevyužívané zelené pásy říčních břehů pod Městským pivovarem či klidové území břehů řeky Mže na Roudné s vizuálním kontaktem na stavební dominanty města Plzně. Zajímavými prostory jsou i oblasti bývalých říčních lázní s pozůstatky opěrných zdí a přístupových schodišť nebo objekt bývalých Městských lázní na Denisově nábreží, který hledá řadu let své nové využití. Všechny tyto lokality disponují cenou vazbou na tzv. přechodová území - říční břehy, které vytváří přechod mezi městskou zástavbou a krajinou.

Je to právě řeka, která v parteru města vytváří dominantu, modrou páteř města, historickou osu urbanistického rozvoje, dopravní cestu a kus přírody uprostřed přeplněných ulic. Při porovnání ostatních veřejných prostranství v kontextu městských struktur, pak to byl nejspíše vodní prvek, který byl základním principem a tvůrčím prvkem při zakládání nových sídel jako zdroj vody, ať už v podobě řeky jako takové nebo studny na každé návsi a náměstí. V průběhu výstavby lidských sídel v moderní historii (myšleno od dob rozšiřování měst ve vztahu s rozvojem průmyslové revoluce) se pohled na řeku dynamicky měnil. Dnešní principy trvale udržitelného rozvoje na základě přírodě blízkých adaptačních opatření jsou aktuálně nedílnou součástí všech urbanistických koncepcí a plánů na všech úrovních územního plánování. Stávající situace řešeného území nereflektuje historické vazby, díky nimž zde vznikly cenné areály industriálních staveb (bývalá papírna Piette obsahuje několik památkově chráněných objektů). V současném stavu areály nereagují na svoji polohu u vody a nijak se na řeku nevážou. Řeka se stala nucenou součástí území, přestože vytváří svými přírodními meandry charakteristické rysy podoby lokality. Areály, které se v řešeném území nachází, se od sebe liší několika aspekty: vlastnickými vztahy, památkovou ochranou, přístupem k obnově areálu, důvodem výstavby v území apod. Naopak společným rysem naprosté většiny objektů je právě absence propojení s vodním prvkem. Při porovnání s podobnými příklady revitalizací v zahraničí (Velká Británie, Německo, Skandinávie a.j.) jsme v České republice stále ve fázi hledání možných principů řešení, jak s podobným územím nakládat. Je však třeba velmi citlivě pracovat s charakteristickými prvky v území a historickou stopou ve vazbě na dominantu místa, řeku.

Téma disertační práce reaguje na historické souvislosti výstavby post-industriálních areálů a na genius loci řek v centrální oblasti města Plzně, které utváří silný potenciál řešeného území k budoucí transformaci. Práce se zabývá problematikou vodního prvku v rámci post-industriálních lokalit na příkladu města Plzně a podrobně vytipovaných lokalit na jejím území. Student hledá společné charakteristiky v území a analyzuje prvky, které lze využít pro

transformaci prostor a objektů skrze motivy fenoménu vody a jeho interakce do stávající městské struktury. Autor pracuje s tématem post-industriálních objektů na principu přechodu mezi krajinou industriální a krajinou centra města skrze tzv. přechodové (nárázové) území - prvek landscape, respektive vodní prvek v podobě řeky a jejích břehů. V historii byla řeka městotvorným prvkem, zdrojem suroviny a energie, lidé ji využívali a vnímali zcela opačně než je tomu dnes. Autor na pozadí vývoje vztahu řeka - město - obyvatel analyzuje možné tvůrčí prvky, charakteristiky a vazby v kontextu struktury sídla od historie až po současnost. Práce hledá nové vztahy mezi řekou a objekty bývalé průmyslové výroby, které jsou dnes vytrženy z kontextu díky změně funkce vybraných objektů a snaží se analyzovat možné aplikační principy soudobých trendů a tendencí nového využití za předpokladu uchování odkazu průmyslového dědictví. Text se dále zabývá možnými iniciačními přístupy k transformaci obdobných území, na základě kterých se lokality proměňují trvalým nebo dočasným způsobem. Tvorba veřejného prostoru v kontextu řek a post-industriálních objektů v centru a širším centru města Plzně je tématem multidisciplinárním, a to díky několika úhlům pohledu, ze kterého je na danou problematiku nahlíženo: z hlediska urbanismu, průmyslového dědictví, možností nového využití a principů iniciací nového využití.

Konkrétní dílčí lokality v rámci práce byly vybrány na základě vazby k řece, centru či širšímu centru města Plzně (do vzdálenosti max. 1,75 - 2 km vzdušnou čarou) a dále na základě přítomnosti post-industriálního areálu, objektu nebo drobného industriálního artefaktu v místě. Často se jedná o oblasti, kde již proběhla určitá forma iniciačních kroků k oživení genius loci místa, ať už trvalým zásahem proměny vybraného objektu nebo formou festivalu, který poukazoval na skryté potenciály využití veřejných prostranství v kontextu moderního města. Autor práce se aktivně na těchto iniciačních krocích podílel z pozice hlavního koordinátora projektu Náplavka k světu. a Landscape festivalu Plzeň 2017. Vybranými lokalitami k dalšímu řešení v rámci této práce jsou:

- **Lokalita 1 - Městská plovárna, řeka Radbuza**

Lokalita charakteristická odkazem bývalé Městské plovárny, která ještě v 60. letech 20.století fungovala. Po plovárně nalezneme opěrné zdi podél břehu řeky, nástupní schodiště a objekt bývalé restaurace. V území bývala i první plzeňská ZOO založená spolkem IRIS. Nalezneme zde 2 mostní pilíře nedokončeného železničního přemostění pro vlečku do bývalé Piettovy papírny. Území bylo v letech 2015 - 2019 iniciováno k proměně v komunitní centrum spolkem Pěstuj prostor.

- **Lokalita 2 - bývalá papírna a DEPO 2015, řeka Radbuza**

Největší z řešených lokalit zahrnuje dva post-industriální areály se zachovalou strukturou zástavby. Jedná se o bývalou Piettovu papírnu, kde již řadu let funguje kulturní centrum Papírna. Na bývalých skladovacích plochách papírny byla v roce 2022 zahájena residenční výstavba projektu Nová papírna, která novou výstavbou navazuje na velmi sporné umístění Domova pro seniory při pravém břehu řeky. Výstavba tohoto objektu byla zrealizována bez předem dané koncepce tvorby veřejných prostor v území a znemožnila jakékoliv využití parteru bývalé papírny v kontextu s řekou. Tato diskutabilní stavba byla také jedním z motivů k sepsání této práce. Druhým areálem je bývalá vozovna a dílna Elektrických podniků Města Plzně (kdysi Jeslínkův cukrovar). Areál je dnes adaptován pro účely multifunkčního kreativního centra DEPO 2015 a administrativního zázemí Správy informačních technologií města Plzně. Oba areály v území se vyznačují celoareálovým oplocením, které z jejich území utváří poloveřejný

prostor a brání přímé vazbě na břehy řeky a integraci do okolní zástavby města. S tímto motivem jsme pracovali v roce 2017 na Landscape festivalu, kdy jsme na zmiňované oplocení umístili výstavu o současné tvorbě krajiny ve městě, čímž jsme donutili návštěvníky dojít k plotu a uvědomit si danou bariéru.

- **Lokalita 3 - U Ježíška, řeka Radbuza**

Nejmenší z řešených území skrývá potenciál v nevyužívaných prostorách pod tzv. "Trojmostím". Zajímavý je i kontrast dvou církevních staveb a deponie zeminy (tzv. Zemník U Ježíška) z výstavby mostu Milénia, která vytváří v území dominantu spolu s rozsáhlými zelenými plochami. Na zemníku byl v roce 2015 umístěn lodní kontejner, kde se pořádal debatní cyklus na téma „Řeky ve městě“. V roce 2020 byl na stejném místě pořádán projekt Náplavka k světu., který využíval rozptylové plochy v okolí pro multižánrový program festivalu veřejného prostoru.

- **Lokalita 4 - Anglické a Denisovo nábřeží, řeka Radbuza**

Území při hranici historického jádra města je charakteristické zregulovaným tokem řeky Radbuzy formou památkově chráněných kamenných nábřežních zdí. V území nalezneme brownfield po bývalém domu kultury a dále objekt bývalých Městských lázní, který již řadu let chátrá a hledá své funkční využití. Břehy řeky byly od roku 2015 iniciovány k proměně festivalem Náplavka k světu. Jejich trvalá revitalizace proběhla na základě podnětů zmiňovaného projektu v roce 2019.

- **Lokalita 5 - soutok řeky Radbuzy a Mže**

Lokalita významná pro svoji historii i současné stavby, které ve Štruncových sadech nalezneme (Sokolovna, stadion FC Viktoria Plzeň a areál pivovaru Plzeňského Prazdroje). To činí z území oblast se skvělým potenciálem k využití. Dalším skrytým potenciálem jsou nevyužitá místa propojení přes řeku ve směru na Doubravku skrze areál Plzeňského Prazdroje a navazujícího areálu Plzeňské teplárenské přes parter nově adaptované haly bývalé elektrocentrály pivovaru pro účely Minipivovaru Proud. Od roku 2022 je přímo na soutoku pořádán festival Náplavka k světu., který spolupracuje s pivovarem a snaží se najít cestu k trvalé proměně území.

- **Lokalita 6 - Na Poříčí (Roudná), řeka Mže**

Tato lokalita je cenná především pro svoji polohu vůči centru města a pro svůj říční profil, který umožňuje výhledy na městské dominanty (kostel sv. Bartoloměje na náměstí Republiky, vodárenská věž, Krajský soud, Rooseveltův most, Spolkový dům Peklo). Potenciál rozvoje spatřuji i ve variantní formě říčního břehu, který je z jedné strany přírodní, druhá strana je regulována ve směru k centru. Bariérou v území je nesporně silniční průtah Tyršovou ulicí. Mezi lety 2017 - 2021 probíhal v těchto místech již několikrát zmiňovaný festival Náplavka k světu., který hledal potenciály a možnosti využití levého břehu řeky Mže.

- **Lokalita 7 - bývalé městské výstaviště, řeka Mže**

Lokalita s nejméně dochovanými industriálními objekty je zajímavá pro svůj dosud nevyužitý potenciál propojení s městským centrem. V území se navíc na ploše bývalého městského výstaviště postavila Nová scéna Divadla J.K. Tyla, která předpokládá kvalitní veřejné prostranství, jež v současné chvíli v území žalostně chybí. Na západní straně vybrané lokality navazuje na dva zcela nepropustné areály odtahového parkoviště a sportoviště objekt bývalého Kalikovského mlýna, který funguje jako multifunkční zázemí pro administrativu, sport, kulturu a další aktivity.

Obr.č.3: Širší vztahy řešených lokalit ve městě Plzeň, autor: Bořiková Hana

1.2. Hypotéza disertační práce

Na úvod disertační práce byla definována hlavní hypotéza výzkumu, která vychází z poznání řešených lokalit a z praktických zkušeností autora v rámci iniciace proměny veřejného prostoru v kontextu břehů řek v Plzni na vybraných lokalitách č. 2,3,4,5 a 6. Původní domněnky budou na základě aplikace výsledků vyhodnoceny a ověřeny získanými fakty v závěru této práce.

“Post-industriální areály na březích řek v centrální oblasti města Plzně mají potenciál k novému využití v kontextu rozvoje soudobého města.”

Hlavní hypotéza se zakládá na předpokladu multidisciplinární problematiky řešeného tématu. Na dané téma je potřeba nahlížet z těchto perspektiv:

- z pohledu urbanismu v kontextu možností zapojení bývalých výrobních areálů do kontextu města
- z pohledu nového funkčního využití pro objekty a areály navržené k adaptaci
- z pohledu možností iniciace proměny řešeného území
- z pohledu ochrany a odkazu průmyslového dědictví

Tato základní čtyři témata přinášejí dílčí otázky, na které bude autor hledat odpovědi v závěru této disertační práce:

- „Jaké jsou současné možnosti urbánní interakce vybraných lokalit v Plzni v kontextu zapojení post-industriálních areálů na březích řek do městské struktury?“
- „Jak se proměňovalo funkční využití břehů řek ve městě v průběhu historie, a která funkční náplň může opětovně oživit vybrané lokality?“
- „Jaké jsou možnosti iniciace dočasného i trvalého využití post-industriálních objektů a areálů na březích řek v rámci (širšího) centra města?“
- „Jakou roli hraje průmyslové dědictví v kontextu řešeného tématu?“

1.3. Cíle práce

Základní myšlenkou práce je popsání charakteristických principů a vazeb v řešeném území pro práci s post-industriálním územím na rozmezí krajiny industriální a městské struktury v kontextu spojujícího landscape prvku - řeky, jako možného hlavního motivu přeměny bývalých výrobních prostor v rámci struktury Města Plzně. Student popisuje vazbu mezi bývalými objekty pro výrobu a ryze přírodními motivy, které jsou dnes neodmyslitelnou součástí tvorby koncepcí moderních měst, a které zároveň byly historicky rozhodujícím urbanistickým prvkem pro jejich výstavbu. Student předpokládá následující strukturu práce:

- Vymezení tématu práce, popis řešených lokalit v rámci města Plzně
- Zmapování současného stavu řešené problematiky v kontextu základních principů revitalizace území:
 - zapojení do městské struktury/ urbanismus
 - nová funkční využití
 - možnosti iniciace proměny území
 - ochrana a odkaz průmyslového dědictví
- Seznámení se se stavebně-historickým a společenským kontextem tématu
- Rozbor vybraných sedmi lokalit ve městě Plzni z hlediska výše uvedených základních čtyř kategorií (urbanismus, funkční využití, iniciace proměny území, průmyslové dědictví):
- Vyhodnocení stanovené hypotézy, závěr

Výstupem disertační práce je přehled možných potenciálů a strategií rozvoje vybraných lokalit v kontextu revitalizace post-industriálních areálů situovaných na březích řek v Plzni. Práce může následně sloužit jako inspirace pro obdobné příklady iniciací a revitalizací post-industriálních areálů s vazbou na fenomén řeky. Dílčí cíle práce jsou:

- Poukázat na význam a aktuálnost revitalizace post-industriálních ploch v kontextu řek v rámci (širších) center měst v duchu trvale udržitelného rozvoje na principech kooperace krajinných prvků, městské zástavby a post-industriálních prvků formou tzv. přechodových území a veřejných prostranství.
- Identifikovat možné funkční využití v kontextu charakteru řešených lokalit
- Analyzovat možné iniciační přístupy transformací území s ohledem na vlastnickou strukturu v území.
- Ověřit aktuálnost významu zachování genius loci bývalého průmyslového města Plzně za předpokladu využití veřejného prostoru jako nástroje pro uchování hodnot průmyslového dědictví.

1.4. Metodika zpracování

Metoda sondy - Autor procházel dobovou i současnou odbornou literaturu a provedl průzkum veškerých dostupných informací z těchto institucí:

- Národní památkový ústav v Plzni
- Magistrát města Plzně, odbor památkové péče
- Magistrát města Plzně, odbor stavebně správní
- Magistrát města Plzně - stavební archiv
- Útvar koncepce a rozvoje města Plzně
- Západočeské muzeum v Plzni
- Plzeňský architektonický manuál: <https://pam.plzne.cz>

Metoda geografická - současný stav řešeného území byl porovnán s vývojem v průběhu let skrze dostupné kartografické materiály:

- Archiv Zeměměřičského ústavu: <https://ags.cuzk.cz/archiv/>
- Mapový portál města Plzně: <http://gis.plzen.eu/staremapy/>
- Český ústav zeměměřičský a katastrální: <https://nahlizenidokn.cuzk.cz>
- Google maps: <https://www.google.cz/maps/>
- Útvar koncepce a rozvoje města Plzně: <https://ukr.plzen.eu/>
- Otevřená data města Plzně: <https://tuta.plzen.eu>

Metoda komparativní - tato metoda umožnila autorovi porovnání dílčích poznatků s podobnými územími a tendencemi přístupů k transformaci jak v ČR tak v zahraničí.

Metoda klasifikace - byla provedena identifikace charakteristik v řešeném území, které byly získány na základě analýzy vstupních dat. Klasifikace byla zaznamenána formou tabulky.

Terénní průzkum - autor pořídil soudobou fotodokumentaci stavu území a získal cenné poznatky ze širších vazeb v okolí řešeného území a obdobných lokalit v kontextu evropských měst.

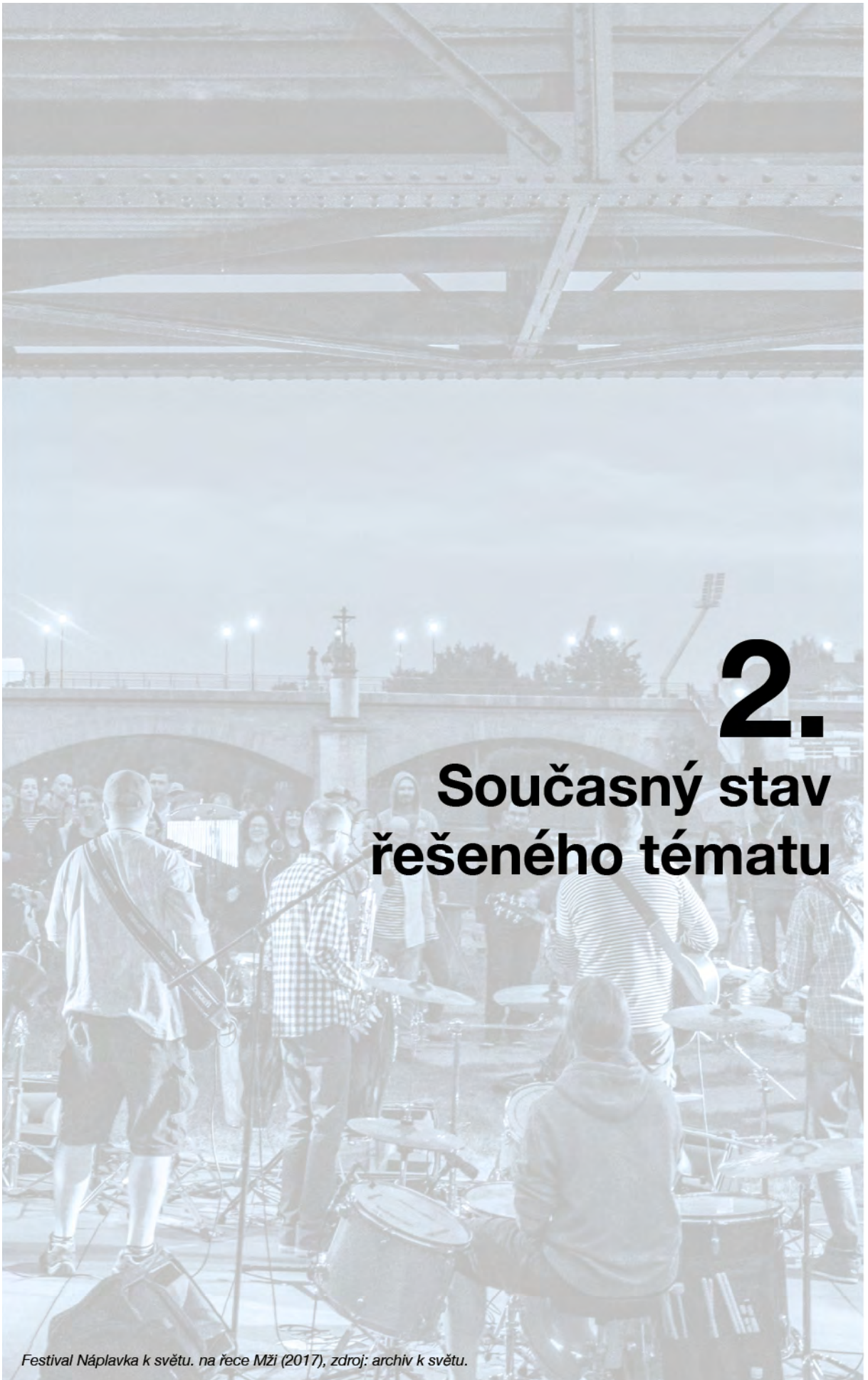
Metoda dedukce - tato metoda byla použita při formování principů a aplikačních poznatků pro budoucí transformaci území a ochranu jeho průmyslového dědictví.

Interview - v rámci práce byly realizovány rozhovory se zainteresovanými osobami v rámci dané problematiky.

Graficko-analytická metoda, systematizace - metoda pro efektivní třídění poznatků byla použita pro zaznamenávání výsledků, tvorbu schémat, grafů apod.

Urbánní prostorová syntaxe - jedná se o metodu mapování, poznání a určování prostorových vztahů založených na lidských hodnotách pro potřeby analýzy a návrhu principů a možností využití řešeného území v kontextu potřeb obyvatele města.

Práce je zakončena vyhodnocením úvodní hypotézy a cílů, které byly stanoveny v úvodu samotné práce. Přílohou disertační práce je seznam použité literatury, zdroje citací a seznam obrázkové přílohy. Obrázková příloha samotná včetně mapových podkladů je pro větší přehlednost a lepší orientaci řazena přímo v textu práce s popisky.

2.

Současný stav řešeného tématu

Festival Náplavka k světu. na řece Mži (2017), zdroj: archiv k světu.

2.1. Současný stav řešeného tématu *z pohledu průmyslového dědictví*

Ochrana průmyslového dědictví v kontextu post-industriálního města Plzně začala rezonovat napříč odbornou i laickou veřejností na regionální úrovni v souvislosti s přípravami projektu Evropské hlavní město kultury (EHMK 2015). Titul EHMK 2015 získala Plzeň v roce 2010 vítězstvím nad silným projektem Ostrava!!!, který cíleně směřoval na revitalizaci oblasti Dolních Vítkovic nebo transformaci třinácti hektarové plochy Černé louky, kde původně stávalo Ostravské městské výstaviště. Právě díky titulu Evropské hlavní město, který Evropská unie každoročně propůjčuje několika evropským městům za účelem podnětí zájmu o rozvoj a péči v oblasti kultury, společenského života a dění ve veřejném prostoru, se v Plzni začal formovat zájem o zpřístupnění a oživení industriálních památek a jim přilehlých veřejných prostranství. Formování silné skupiny zájemců o ochranu a opětovné využití post-industriálních objektů v Plzni se děje na pozadí inspirativní práce Výzkumného centra průmyslového dědictví ČVUT v Praze, které bylo založeno 1. května 2002 za účelem mapování industriálních objektů na území České republiky, iniciace a podpory mezioborové spolupráce s cílem oživit a zachovat průmyslové dědictví pro další generace, zajistit informovanost o problematice laické i odborné veřejnosti a moderovat mezioborovou spolupráci udržitelného rozvoje technických památek na celostátní úrovni.

2.1.1. projekt Evropské hlavní město kultury

Projekt Evropské hlavní město kultury (zkráceně EHMK) vznikl 13. července 1985 na Radě Evropské unie na popud ministryně kultury Řeckého státu Meliny Mercouriové. Cílem jedné z nejvýznamnějších kulturních iniciativ Evropských zemí je prezentace společných evropských tradic a zároveň poznání rozmanitosti kultury jednotlivých členských států Evropské unie. Titul EHMK je Evropskou unií propůjčován vždy jednomu či více městům členských zemí EU na jeden rok. Například pro rok 2023 bude hostit Evropské hlavní město kultury město Veszprém (Maďarsko), Temešvár (Rumunsko) a Eleusis (Řecko). Do roku 2004 byla přihlašovaná města hodnocena na základě historie města v oblasti kultury, kulturního programu a jeho ekonomie. V současné chvíli je však projekt zaměřen spíše na podporu a iniciaci změn přihlášených měst.

2.1.2. Vliv projektu EHMK na transformaci veřejného prostoru

Je třeba podotknout, že v době, kdy Plzeň začala připravovat projekt EHMK 2015 byla ukončena výroba ve většině průmyslových areálů v širším centru města (kromě Plzeňského Prazdroje). Hodnotné urbanistické celky průmyslového dědictví byly vyčleněny z městské struktury oplocením a neprostupností areálu. Situace s novým využitím byla mnohdy navíc ztížena majetkovými poměry a změnou vlastnické struktury, která byla často ovlivněna privatizací výrobních areálů či spekulativním prodejem pro budoucí investiční příležitosti. Areály tak byly zakonzervovány a pronajímány pro skladové či komerční využití. Odlišná situace nastává u objektů v majetku města (Vozovna Dopravního podniku či objekt bývalé Městské plovárny), ale i na těchto příkladech si v dalších kapitolách textu můžeme ilustrovat odlišný iniciační přístup k oživení. Samostatnou částí jsou pak oblasti brownfield po demolici či městské krajiny zatížené výstavbou dopravní infrastruktury. Mezi nejvýznamnější území, která se díky projektu EHMK 2015 v Plzni diskutovala patří:

Městská plovárna Plzeň, levý břeh řeky Radbuzy

Provoz Městské plovárny byl ukončen v roce 1965 z důvodu neudržitelnosti kvality vody. Iniciaci k zachování genius loci místa se ujal spolek Pěstuj prostor, který v místě bývalé plovárny vytvořil komunitně - kulturní prostor, jež nabízel mnoho akcí od menších workshopů, přes multižánrové větší akce až k tvorbě a úpravě veřejných ploch na přilehlých březích řeky Radbuzy ve formě trvalých úprav a doplnění mobiliáře. Projekt byl podpořen dotací ze čtyřletého grantu EHMK 2015. Projekt byl ukončen v roce 2019, kdy se nepodařilo získat nový čtyřletý grant na provoz ve výzvě Odboru kultury Magistrátu Města Plzně.

Obr.č.4: Tančírna v rámci produkce Městské plovárny, zdroj: archiv spolku Pěstuj prostor

bývalá Piettova papírna, pravý břeh řeky Radbuzy

Papírenská výroba byla v celém areálu ukončena v roce 2004, kdy byla papírna ve správě Plzeňské papírny a.s.. Areál byl postupně pronajímán dílčím subjektům jako kancelářské, výrobní či skladové prostory. V roce 2005 získává areál společnost Krkonošské papírny a.s. (od roku 2007 KRPA Holding a.s.). Správu areálu zajišťovala od roku 2008 její dceřinná firma KRPA INVESTMENT, a.s. Plzeň. Od té si v roce 2011 pronajímá Studio Petrohrad a společnost Pilsen Live! prostory v bývalé třídírně papíru a zakládá Kulturní centrum Papírna. Tento projekt nebyl podpořen z dotací EHMK 2015, získává si však velkou oblibu široké veřejnosti a stává se v Plzni iniciátorem konverzí průmyslových objektů.

Obr.č.5: Kulturní centrum papírna (interiér kavárny) - diskuzní večer v rámci Workshopu Řeky ve městě pořádaného festivalem Náplavka k světu. (2015), foto: Bořková Hana

Vozovna Elektrických podniků Města Plzně, levý břeh řeky Radbuzy

Dlouhodobě nedostačující kapacita vozovny a depa dopravních podniků Města Plzně urychlila přesun zázemí do nových prostor v Presslově ulici v roce 2014. Následně se začala psát historie areálu DEPO 2015, které se stalo hlavním centrem projektu EHMK 2015:

“Nově vzniklé zázemí a srdce projektu EHMK 2015 - Multikulturní areál DEPO 2015 vznikl vlastně náhodou a velmi narychlo jako alternativa původního prostoru pro zázemí projektu, které bylo zpočátku plánováno v bývalém vojenském areálu v Plzni na Světovaru, kde kromě vojenských objektů byl i již nefunkční pivovar nebo pekárna. V prostorách bývalého pivovaru měla být realizována multifunkční kulturní scéna a archiv města. V rámci obchodní soutěže na vypracování všech stupňů projektové dokumentace byla vybrána společnost Helika. Při prvotních úkonech rekonstrukce pro přípravu 4x4 Culture Factory se však objevily kontaminované a vysoce nebezpečné izolace korkolitu neboli korkodehtu. Práce musely být okamžitě přerušeny a hrozilo zpoždění příprav celého projektu a byla ohrožena evropská dotace pro realizaci celé akce. Teprve na podzim, tři měsíce před slavnostním zahájením, padla volba na čerstvě opuštěný prostor bývalé vozovny, který logicky nevyžadoval pro provozuschopnost celého areálu náročnou rekonstrukci. Tak se začala psát historie industriální zóny DEPO 2015, která dokázala vytvořit zázemí tak náročnému projektu jako EHMK bezpochyby je, během pouhých 3 měsíců a stát se tak základním pilířem udržitelnosti celého programu. V současné době nabízí areál DEPO2015 prostory pro sdílení kultury, umění a řemesla a propojuje tyto obory s businessem a podnikáním. Svůj účel vymezený projektem EHMK si tak prostor bývalé vozovny dokázal zachovat a rozvíjet i po roce 2015 díky svému promyšlenému programu, multikulturnosti, variabilitě prostorů, podpoře města a především díky své poloze a dostupnosti v blízkosti centra.”⁴

Provozovatelem areálu je příspěvková organizace Města Plzně: Plzeň 2015, zapsaný ústav.

Obr.č.6: Kreativní zóna DEPO 2015 - nádvoří, foto: Boříková Hana

⁴ Boříková, Hana. Bývalá vozovna se stala jádrem kreativního průmyslu. *Stavitel: Měsíčník Hospodářských novin*. Praha: Economia, a.s. ISSN 1210-4825.

Zemník u Ježíška, pravý břeh řeky Radbuzy

Zemník u Ježíška je názvem pro dočasnou deponii ornice se stavebními zbytky ze stavby přilehlého silničního mostu Milénia, která se objevila na břehu řeky v roce 2000. Do dnešního dne je hojně využívána pro svoji strategickou polohu blízko centra města pro různé společenské a kulturní akce. V roce 2013 byl na zemníku umístěn lodní kontejner, který byl upraven jako místo k relaxaci. Spolu se zázemím kontejneru se proměnilo i blízké okolí, kdy dobrovolníci z občanského sdružení ENVIC realizovali přírodní přístupové schody z hlíny a kamení, přístupovou rampu pro bezbariérové užívání a svahy zemníku osadili dýněmi. Pod záštitou spolku Pěstuj prostor se pak v kontejneru konal každý úterý cyklus diskuzních přednášek “Řeka ve městě”, který představoval úspěšné příklady transformací břehů řek v centrech českých měst a přiblížil řeku obyvatelům a zapojil ji zpět do městské struktury.

regulovaný tok řeky Radbuzy v centrální části města

Regulace centrální části řeky Radbuzy se realizovala v letech 1915 - 1923 díky zkušenostem s povodněmi, které zasáhly město Plzeň v roce 1890. Řeka Radbuza se regulovala napřímením svých meandrů a principem rychlého odvodnění řeky z centra ve formě svázání toku pomocí nábrežních zdí. Díky nim se kolem řeky vytvořila nová prostranství pro výstavbu reprezentativních nábreží dynamicky se rozvíjejícího města Plzně. Regulace řeky s sebou však přinesla i značné výhody ve formě urbanistických vazeb mezi řekou - obyvateli a okolní městskou zástavbou. Řeka zcela zmizela z pohledu horizontu chodce, přestala být vnímána a začala být zcela opomíjena jako významný městský kompoziční prvek. Potenciálu k využití nepřístupných břehů řeky v centrální části města si všiml spolek s názvem k světu., který od roku 2014 inicioval využití řeky Radbuzy v úseku od Wilsonova mostu ke Štruncovým sadům skrze multizánrový festival veřejného prostoru Náplavka k světu. Díky podnětům, které festival přinesl po dobu svého konání mezi lety 2014 - 2016 za podpory projektu EHMK 2015, přistoupilo město Plzeň k následné revitalizaci území. Revitalizace území proběhla v letech 2017 - 2019 a dnes slouží široké veřejnosti.

Obr.č.7: Letní kino v rámci projektu Náplavka k světu. (2015), zdroj: archiv k světu.

bývalá elektrocentrála Plzeňského Prazdroje, pravý břeh řeky Radbuzy

Dlouhá léta bylo hledáno funkční využití pro bývalou elektrocentrálu Plzeňského pivovaru, která tiše chátrala na břehu řeky Radbuzy v areálu pivovaru. V roce 2015 zde spolek k světu uspořádal tradiční diskuzní večer Pecha Kucha Night, v rámci kterého sem přilákal stovky lidí. Díky tomu se o prostoru bývalé elektro haly Plzeňského Prazdroje z roku 1905 začalo diskutovat a v roce 2019 se začal připravovat ambiciózní projekt na vytvoření minipivovaru Proud v areálu samotného Plzeňského pivovaru.

Obr.č.8: Zpřístupnění objektu elektrocentrály v rámci projektu PechaKucha Night Plzeň (2015), zdroj: archiv k světu.

prostory bývalého městského výstaviště, pravý břeh řeky Mže

Poslední výstavou v areálu výstaviště bylo EX Plzeň v roce 2001. Celý areál při řece Mži byl následně silně poškozen při povodních v roce 2002. V roce 2005 započala kompletní demolice celého území a následně po dlouhých průtazích zde izraelská společnost Plaza, která území zakoupila od města Plzně, vystavěla komerčně-obchodní komplex Plzeň Plaza bez jakéhokoliv odkazu na původní využití a bez architektonické či urbanistické hodnoty. Potenciál území byl zcela potlačen i lemujícím dopravním průtahem. Nevyužitý potenciál kvalitního veřejného prostoru byl dovršen při výstavbě budovy Nového divadla v těsné blízkosti nákupního centra v roce 2014. Nová scéna Divadla J.K. Tyla byla jedním z kulturních uzlů projektu EHMK 2015.

Obr.č.9: Pohled na nové objekty při pravém břehu řeky Mže v kontextu významných silničních průtahů, foto: Boříková Hana

2.1.3. Průmyslové dědictví v ČR

Dle mezinárodní organizace pro průmyslové dědictví TICCIH je průmyslové dědictví definováno následovně: *“průmyslové dědictví je tvořeno pozůstatky průmyslu a techniky a jako součást kulturního dědictví člověka má historický význam pro porozumění civilizačnímu vývoji, pro pochopení principů technologických změn, pro povědomí společenských souvislostí; vztahuje se k událostem a činnostem s dějinnými důsledky. Reprezentuje hodnoty a zkušenosti - technické, vědecké, architektonické, umělecké i sociální, ale také materiální, pro něž si zaslouží chránit a zachovat.”*⁵ Hodnoty průmyslového dědictví jsou stanoveny v Chartě TICCIH⁶:

- *Průmyslové dědictví dokládá činnost, jež měla a má hluboké historické důsledky. Pohnutky k jeho ochraně vycházejí z univerzální hodnoty, spíše než z ojedinelosti specifických míst.*
- *Průmyslové dědictví představuje společenskou hodnotu, dokládá životy obyčejných lidí a tak prohlubuje potřebné vědomí identity. V dějinách výroby, strojírenství a stavitelství představuje hodnotu technickou a vědeckou, a svým architektonickým a urbanistickým řešením může představovat i výraznou hodnotu estetickou.*
- *Tyto hodnoty jsou vlastní samotným místům, areálům, jejich uspořádání, součástí a strojnímu vybavení, i průmyslovým krajinám, písemným dokladům a nehmotným záznamům obsaženým v lidských vzpomínkách a zvycích.*
- *Vzácnost, ojedinelé přežívání jedinečných výrobních postupů nebo stavebních a urbanistických typů, znamená zvláštní hodnotu, která má být pečlivě stanovena. Rané či průkopnické příklady jsou obzvláště cenné.*

V Plzni se aktivity spojené s ochranou průmyslového dědictví začaly častěji objevovat až na začátku druhé dekády 21. století, kdy se v České republice formovala silná základna pro výzkum a ochranu hodnot průmyslových objektů a celků. Skupina odborníků, která v začátcích výzkumu industriálních staveb nebyla početná, se profilovala již od roku 1987, kdy se konalo setkání organizované Sekcí ochrany průmyslového dědictví v Národním technickém muzeu. Jedním z podnětů tohoto setkání byla demolice Těšňovského nádraží v Praze. Prvním podnětem, který inicioval zájem veřejnosti o téma zachování odkazu již nevyužívaných industriálních staveb a areálů pro uchování kulturní tradice, hodnoty a vývoje společnosti byla výstava Industriální stavby - nevyužitá dědictví pořádaná v Národním technickém muzeu v roce 1990.

Zájem o ochranu a prezentaci významu průmyslového dědictví v rámci České republiky vyvrcholil při příležitosti 1. bienále Industriálních stop v roce 2001. Organizátory a partnery akce byli: *„Národní technické museum v Praze, Státní ústav památkové péče v Praze, Česká komora autorizovaných inženýrů a techniků, Český svaz stavebních inženýrů, Obec*

⁵ DVOŘÁKOVÁ, Eva, Benjamin FRAGNER a Tomáš ŠENBERGER. Industriál - paměť - východiska. Praha: Titanic, 2007. s.10. ISBN 978-80-86652-33-7.

⁶ Charta průmyslového dědictví TICCIH. V Praze: České vysoké učení technické, Výzkumné centrum průmyslového dědictví Fakulty architektury, c2013. s.7. ISBN 978-80-01-05235-8.

architektů, Sdružení historických sídel Čech, Moravy a Slezska, Ekotechnické museum Praha-Bubeneč, Bayosan ČR — partner Kolegia pro technické památky ČKAIT & ČSSI⁷. Toto mezioborové setkání bylo předzvěstí založení Výzkumného centra průmyslového dědictví Českého vysokého učení technického v Praze roku 2003 (VCPD), které dále již jako pořadatel držel tradici pravidelných mezioborových setkání v rámci bienále Industriálních stop (2001, 2003, 2005, 2007 a 2009) či mnoha mezinárodních konferencí, které umožnily diskuzi a spolupráci v rámci tématu na odborné úrovni.

2.1.4. Výzkumné centrum průmyslového dědictví

“Výzkumné centrum průmyslového dědictví, které se v roce 2010 stalo pracovištěm Fakulty architektury ČVUT v Praze, se zabývá systematickým mapováním průmyslového dědictví, památek techniky a průmyslu na území České republiky sleduje hlediska historie a teorie architektury, památkové péče a urbanismu, iniciuje alternativní projekty nového využití průmyslového dědictví, které mají odezvu v pedagogické činnosti Fakulty architektury, v magisterském a především doktorském studijním programu. Mezioborovým zaměřením VCPD FA ČVUT usiluje o spolupráci širokého spektra institucí, připomíná historickou zkušenost i cíle udržitelného rozvoje, propojuje aktivity odborné veřejnosti i zaujatých dobrovolných nadšenců. Bylo u vzniku celostátní platformy pro záchranu a nové využití průmyslového dědictví Industriální stopy.”⁸

VCPD je v rámci České republiky stěžejní základnou, která informuje v rámci své platformy Industriální stopy širokou veřejnost o novinkách a důležitých tématech v oboru průmyslového dědictví. Platforma Industriální stopy (<https://www.industrialnistopy.cz>) sdružuje aktivní skupiny, které se zabývají uchováním odkazu industriálních památek, osvětou a prezentací průmyslového dědictví pro veřejnost, iniciací nového využití průmyslových budov mimo zavedené instituce a konečně zachováním odkazu průmyslového dědictví. VCPD se mimo jiné zabývá i publikační činností, pořádáním mezioborových konferencí a mapováním industriálních památek skrze projekt Industriální topografie (<http://www.industrialnitopografie.cz>).

Výzkumné centrum průmyslového dědictví Fakulty architektury Českého vysokého učení technického v Praze je členem mezinárodní organizace TICCIH. Ředitelem a zakladatelem centra je PhDr. Benjamin Fragner, který v roce 2021 získal cenu ministerstva kultury v architektuře za: *“iniciování a dlouhodobé vedení výzkumu průmyslového dědictví i odbornou popularizaci jeho výstupů”⁹*.

2.1.5. TICCIH

The International Committee for the Conservation of the Industrial Heritage zkráceně TICCIH (<https://ticcih.org>) je mezinárodní výbor pro ochranu průmyslového dědictví. *“Jejím cílem je podporovat mezinárodní spolupráci při uchovávání, konzervaci, zkoumání, dokumentaci, výzkumu, interpretaci a rozvoji vzdělávání průmyslového dědictví. Toto široké pole zahrnuje hmotné pozůstatky průmyslu – průmyslové areály, budovy a architekturu,*

⁷ čerpáno z: <https://www.industrialnistopy.cz/industrialni-stopy-2001> dne 13.12.2022

⁸ čerpáno z: <http://vcpd.cvut.cz/profil/> dne 13.12.2022

⁹ čerpáno z: <https://www.databazeknih.cz/zivotopis/benjamin-fragner-19380> dne 13.12.2022

závody, stroje a zařízení – stejně jako bydlení, průmyslová sídla, průmyslovou krajinu, produkty a procesy a dokumentaci průmyslové společnosti.”¹⁰

V roce 2003 byla zveřejněna Charta průmyslového dědictví TICCIH v ruském Nižném Tagilu, která shrnuje obecně platné přístupy pro: definici průmyslového dědictví; hodnoty průmyslového dědictví; význam identifikace, soupis a výzkum; právní ochranu; udržování a zachování odkazu; vzdělávání a výchovu v oboru; prezentaci a popularizaci průmyslového dědictví. Organizace TICCIH je odborným konzultantem Mezinárodní rady památek a sídel (ICOMOS¹¹) pro výzkum a ochranu průmyslového dědictví a společně přijaly v roce 2011 tzv. Dublinské principy, které napomáhají dokumentaci, ochraně a konzervaci průmyslového dědictví jako nedílné součásti kulturní tradice společnosti na celém světě.

2.1.6. Přesah průmyslového dědictví v rámci České republiky

Odborný rámec průmyslového dědictví ve vztahu k jeho ochraně, rozvoji, osvětě a transformace má v České republice přesah v rámci několika ministerstev, což často ztěžuje samotný proces revitalizace. Resort Ministerstva kultury ČR (MK) spravuje dědictví industriálních památek ve vztahu k památkové ochraně skrze Národní památkový ústav (NPÚ) jako příspěvková organizace zřizovaná ministerstvem kultury. NPÚ (<https://www.npu.cz>) plní funkci odborné organizace státní památkové péče. Ministerstvo kultury se z pozice centrálního orgánu státní správy zabývá metodickou činností, jejímž úkolem je sjednocený a ucelený postup veřejné správy na úseku památkové péče. Neméně důležitou příspěvkovou organizací zřizovanou Ministerstvem kultury ČR je například Národní technické muzeum (NTM), které na konci 20. století iniciovalo první veřejně přístupnou výstavu o industriálních objektech, které hledaly nové využití. Díky tomu se tak NTM stalo jedním z významných katalyzátorů odborné diskuze o významu průmyslového dědictví v České republice. Další činností ministerstva kultury je podpora kulturního dědictví v rámci dotačních programů a výzev, které podporují jak samotné rekonstrukce, tak například i iniciace k oživení post-industriálních objektů. Projekt EHMK 2015 v Plzni byl také projektem pod záštitou Ministerstva kultury ČR. V neposlední řadě je třeba zmínit roli moderátora mezinárodní spolupráce na poli kulturního dědictví státu a regionu například ve formě UNESCO¹².

“Ministerstvo životního prostředí (MŽP) je dlouholetým a důležitým aktérem v problematice brownfieldů z hlediska kompetencí v oblasti ochrany přírody a krajiny a odstraňování starých ekologických škod. MŽP je odborným garantem programů na odstraňování starých ekologických škod z privatizace, odstraňování škod po Sovětské armádě a ve spolupráci s kraji v činnostech podle zákona o vodě. MŽP je řídicím orgánem Operačního programu

¹⁰ Čerpáno z: <https://ticcih.org/about/about-ticcih/> dne 20.12.2022

¹¹ ICOMOS (International Council on Monuments and Sites) je mezinárodní organizací zabývající se ochranou kulturního dědictví na celosvětové úrovni. Pro organizaci UNESCO funguje jako poradní orgán k navrhovaným objektům světového kulturního dědictví. Organizace byla založena v roce 1965 na základě Benátské charty o konzervaci památek z roku 1964 (dodnes platný dokument definující principy péče o památky a historická sídla k uchování jejich kulturní hodnoty). Sídlo ICOMOS je v Paříži. K dnešnímu dni má přes 120 národních komitétů včetně České republiky, jejichž hlavní náplní je výzkum památek, sídel a krajiny; odborné posudky a osvětová a pedagogická činnost v oboru.

¹² UNESCO (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization) bylo založeno 16. listopadu 1945 v Londýně jako agentura OSN s cílem mezinárodní spolupráce v oblasti vědy, vzdělání a kultury skrze podporu světového míru a bezpečnosti. Jedním ze zakládajících 20 států bylo i tehdejší Československo.

životní prostředí, v němž je pro brownfieldy nejvýznamnější oblast podpory odstraňování starých ekologických zátěží.”¹³

Ministerstvo průmyslu a obchodu (MPO) je ve vztahu k průmyslovému dědictví spojováno především v souvislosti s organizací CzechInvest (<https://www.czechinvest.org>) - příspěvkovou organizací ministerstva pro podporu podnikání a investic na plochách brownfields. Agentura CzechInvest byla hojně využívána hlavně po roce 2000, kdy byla Česká republika vyhledávanou lokalitou zahraničních investorů. V souvislosti s vysokou poptávkou po výrobních nemovitostech bylo nutné založit databázi nevyužívaných hal a ploch a zároveň posoudit možnosti jejich využití. Agentura dále iniciovala vytvoření Národní strategie brownfieldů (aktuálně platná pro období 2019 - 2024) a v neposlední řadě také vytvořila Národní databázi brownfieldů (<https://www.brownfieldy.eu>). CzechInvest má rozsáhlou síť krajských kanceláří, které napomáhají dialogu mezi investorem a dotčenými institucemi kraje.

Dalším resortem zapojeným do problematiky průmyslového dědictví je Ministerstvo pro místní rozvoj České republiky (MMR). Kromě poslání ministerstva v oblasti územního plánování a Stavebního zákona, se rezort zabývá také regionálním rozvojem a k tomu určenými fondy a dotacemi například ve formě rozvoje cestovního ruchu nebo skrze Státní fond podpory investic, kde bylo v průběhu roku 2022 možné mimo jiné čerpat dotační titul v programu Brownfieldy (<https://sfpi.cz/brownfieldy/>).

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT) je hlavním iniciátorem v oblasti výzkumu a vzdělávání. Hlavním partnerem výzkumu průmyslového dědictví je Fakulta architektury a Fakulta stavební Českého vysokého učení technického v Praze. V roce 2009 byla založena Technologická agentura ČR (TAČR) jako organizační složka státu, na základě zákona č. 130/2002 Sb. o podpoře výzkumu, experimentálního vývoje a inovací. TAČR (<https://www.tacr.cz>) má za úkol centralizovat státní podporu pro výzkum a vývoj.

Posledním resortem, kterého se dotýká řešená problematika je samozřejmě Ministerstvo financí (MF) jakožto tvůrce státního rozpočtu a správce finančních prostředků.

2.1.7. Brownfield a jeho význam v České republice

Definici tolik skloňovaného pojmu brownfield si dovoluji citovat z publikace Regenerace brownfieldů - vývoj politik a příklady realizací Lenky Doležalové: *“Pojmem brownfield označujeme opuštěné nebo zchátralé nemovitosti, které ztratily své původní využití. Přechod od průmyslové výroby do doby postindustriální, charakteristický rozvojem sektoru služeb, měl dopad i na využívání území a objektů. V západní Evropě od konce 70. let a ve střední a východní Evropě s dvacetiletým zpožděním, se zejména v průmyslových oblastech objevují plochy a objekty, pro které se hledá nové využití nebo jsou rekultivovány. Definice užívaná v České republice po vzoru evropského projektu CABERNET¹⁴ uvádí: Brownfield je nemovitost (pozemek, objekt, areál), která je nedostatečně využívána, zanedbaná a může být i*

¹³ DOLEŽELOVÁ, Lucie. Regenerace brownfieldů: vývoj politik a příklady realizací. Praha: IREAS, Institut pro strukturální politiku, 2015. s.73. ISBN 978-80-86684-96-3.

¹⁴ Organizace Cabernet (<https://cabernet.org.uk>) je britskou společností, která se zabývá osvětou trvale udržitelného rozvoje a ekologicky šetrného přístupu k životnímu prostředí. Založena byla v roce 2019 skupinou přátel a rozrostla se v mezinárodní organizaci s podporou nespočtu dobrovolníků.

kontaminovaná. Vzniká jako pozůstatek průmyslové, zemědělské, rezidenční, vojenské či jiné aktivity. Brownfield nelze vhodně a efektivně využívat, aniž by proběhl proces jeho regenerace.”¹⁵

Na základě zvoleného přístupu k regeneraci brownfieldu můžeme odlišit tzv. brownfieldy první (regenerace velkých průmyslových ploch, v západní Evropě od 70. let 20. století) a druhé (regenerace městských území včetně obytných, v západní Evropě od 90. let 20. století) generace. V rámci řešeného tématu: Voda a veřejný prostor v kontextu post-industriálního území při řece Radbuze a Mži v Plzni se práce bude zabývat pouze transformací na pomezí obou generací, neboť se jedná o plochy uvnitř městské struktury v kombinaci s komplexy kompaktních průmyslových ploch.

2.1.8. Trvale udržitelný rozvoj průmyslového dědictví

Definice trvale udržitelného rozvoje je složitou mozaikou faktorů, které ovlivňují úhel pohledu na dané téma. Základními aspekty udržitelného rozvoje jsou: vývoj lidské společnosti, uchování kulturních tradic, hodnot a kvality života pro budoucí generace. Udržitelný rozvoj proto musí harmonicky koordinovat složku sociální, environmentální a ekonomickou. Podle Michala Šourka je nejvýstižnější definicí trvale udržitelného rozvoje města či veřejného prostoru negativní definice případových studií, které udržitelné ve skutečnosti nebyly: *“(Trvale) udržitelný je takový rozvoj města, potažmo sídelní struktury, který nevede k úpadku a opuštění v měřítku města - sídla, lokality ani enklávy. Úpadek urbánní enklávy až do terminálního stádia “brownfieldu” tedy má být etalonem negace udržitelného rozvoje: odhalení příčin a pojmenování procesů deprivace městských lokalit ověřuje praktickou i teoretickou využitelnost přijaté definice. Kritériem je míra, hloubka, zakotvení příčin a procesů v kontextu města, respektive sídelní struktury. Praktické příklady potvrzují více než dostatečnou hloubku zakotvení; zároveň ukazují veřejný prostor jako místo střetu příčin a procesů úpadku se základními principy města.”¹⁶*

2.1.9. Přesah průmyslového dědictví v rámci města Plzně

V této kapitole bude stručně představena celá řada projektů a institucí, které se dotýkají tématu průmyslového dědictví v Plzni se zaměřením na řešené území centrální oblasti řek Radbuze a Mže. Z řady institucí a organizací zmiňují:

- Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště v Plzni
ochrana, obnova, dokumentace, evidence a prezentace památkového fondu
- Magistrát Města Plzně, odbor památkové péče
povoluje práce spojené s obnovou kulturní památky nebo jejího okolí

¹⁵ DOLEŽELOVÁ, Lucie. Regenerace brownfieldů: vývoj politik a příklady realizací. Praha: IREAS, Institut pro strukturální politiku, 2015. s.6. ISBN 978-80-86684-96-3.

¹⁶ ŠOUREK, Michal. Od funkčních ploch k metropolitní struktuře: veřejný prostor v kontextu udržitelného rozvoje: From functional areas towards metropolitan structure: public space in sustainable development context. V Praze: České vysoké učení technické, 2014. s.6-7. ISBN 978-80-01-05582-3.

- Magistrát Města Plzně, odbor kultury
koordinuje kulturní činnost a kulturní projekty na území města
- Útvar koncepce a rozvoje Města Plzně
příprava územně plánovacích podkladů a dokumentů pro rozvoj města
- Evropské hlavní město kultury 2015, získaný titul Města Plzně
podrobně popsáno v kapitole textu 2.1.1
- Plzeň 2015, z.ú.
“Plzeň 2015 je nezisková organizace založená městem Plzní za účelem přípravy a realizace programové části projektu Evropské hlavní město kultury 2015. Po roce 2015 se transformovala z obecně prospěšné společnosti na zapsaný ústav s prodloužením činnosti na dobu neurčitou, aby zajistila udržitelnost vybraných projektů a provozovala Kreativní zónu DEPO2015.”¹⁷
- ERIH (European Route of Industrial Heritage)
ERIH je turistickou informační sítí, která sdružuje přes 300 členů více jak 30ti členských států. ERIH sdružuje na 100 lokalit výjimečného významu s odkazem průmyslového dědictví. Jednotlivé trasy seznamují s vývojem průmyslu v regionu. Plzeňským zástupcem v rámci evropské cesty průmyslového dědictví je bývalý Měšťanský pivovar dnes Plzeňský Prazdroj.

Dále je uveden přehled stěžejních publikací, výstav a mapových aplikací, jejichž součástí jsou příklady konverzí a objektů průmyslového dědictví v Plzni:

- Industriální topografie - architektura konverzí, publikace VCPD (2014).
V rámci knihy byla popsána konverze bývalé třídírný papíru Piettovy papírny na Kulturní centrum Papírna. A dále bývalá Vozovna a dílny Elektrických podniků Města Plzně, které se přetvořily v kreativní zónu DEPO 2015.
- Industriální topografie - architektura konverzí, výstava k publikaci
Výstava Industriální topografie v DEPO 2015 byla součástí programu Landscape festivalu Plzeň 2017, který se cíleně zabývá mimo jiné využitím postindustriálních krajín a objektů.
- Plzeňský architektonický manuál, <https://pam.plzne.cz>
Mapová aplikace topografie významných objektů, architektů a stavitelů na území města Plzně členěná do logických stezek napříč městem.
- Industriální topografie, <http://www.industrialnitopografie.cz>
Databáze objektů průmyslového dědictví na mapovém podkladu s možností filtrování. Databáze obsahuje i již zaniklé objekty a stručný popis včetně fotodokumentace.

¹⁷ čerpáno z: <https://www.depo2015.cz/o-nas-ag65/plzen-2015-a952> dne 21.10.2022

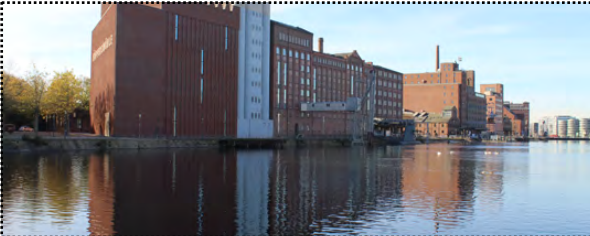

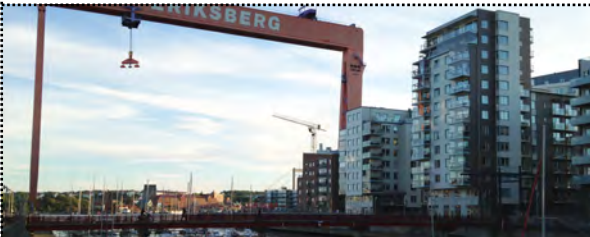

2.1.10. Kategorie hodnot průmyslového dědictví

Míra revitalizace v kontextu uchování průmyslového dědictví se odvíjí od koncentrace hodnotných architektonicko-stavebních a urbánních hodnot, dochovaných artefaktů výrobních struktur a kontextu okolí řešené lokality. V případě, že objekt nebo soubor objektů nepodléhá památkové ochraně, je potřeba korektně zhodnotit hodnoty průmyslového dědictví řešených objektů. Níže jsou uvedeny autorem zvolené kategorie hodnocení potřeby ochrany průmyslového dědictví v kontextu revitalizace post-industriálních areálů.

- **vysoká míra architektonické hodnoty stavby či souboru staveb**
Lokalita s vysokou mírou hodnotných stavebních struktur, která umožní aplikaci pouze drobných intervencí či prvků do veřejného prostoru okolí a parteru budov za účelem realizace výrazových či orientačních bodů v rámci navazujících veřejných prostranství. Silueta hlavních hmot a stavební dominanty v území musí být v návrhu reflektovány a podpořeny.
> **ochrana průmyslového dědictví je v tomto případě maximální**
- **vysoká míra architektonické hodnoty stavby či souboru staveb**
Území s vysokou hodnotou zachování odkazu historických objektů v kontextu veřejných ploch za předpokladu integrace nových struktur vysoké architektonické hodnoty do původní konstrukce za účelem zvýšení možností budoucího využití v parteru řešených objektů.
> **ochrana průmyslového dědictví je v tomto případě standardní**
- **průměrná hodnota zachovaných hodnot stavby či areálu**
V řešeném území je vyvážený poměr mezi dochovanými post-industriálními objekty a potenciály k realizaci nových konstrukcí či úprav za účelem vybudování nového veřejného prostoru v kontextu potřeb moderního města s odkazem na historii lokality.
> **ochrana průmyslového dědictví je v tomto případě standardní**
- **nízká hodnota odkazu průmyslového dědictví staveb bez potřeby zachování**
V území převažuje nová výstavba, která s sebou přináší potřeby na tvorbu nových veřejných ploch. Lokálně jsou uchovány drobné artefakty či stavební objekty jako odkaz na genius loci lokality.
> **ochrana průmyslového dědictví je v tomto případě lokální**
- **bez hodnoty odkazu průmyslového dědictví**
Často se jedná o území brownfields bez hmatatelného odkazu na historii místa a bez kontextu okolní zástavby post-industriálního charakteru.
> **ochrana průmyslového dědictví není zohledněna**

2.1.11. Aplikační přístupy uchování odkazu průmyslového dědictví

Současné přístupy transformace post-industriálních prostředí umožňují zvolit různé principy uchování odkazu průmyslového dědictví a jeho hodnot. Níže uvedená tabulka zobrazuje základní principy, se kterými je možné pracovat.

ozn.	název	možný přístup	inspirační foto
1.	vysoká míra architektonické hodnoty I. maximální ochrana	revitalizace urbanistických celků/ adaptace objektu	
		konzervace objektu	<i>Duisburg - Küppersmühle, foto: Bořiková Hana</i>
2.	vysoká míra architektonické hodnoty II. standardní ochrana	revitalizace/ adaptace s aplikací moderních forem architektury	
		dostavba území soudobou výstavbou	<i>Düsseldorf - bývalý přístav, foto: Bořiková Hana</i>
3.	průměrná hodnota dochovaných budov	nové využití původních stavebních konstrukcí	
		landscape prvek	<i>Düsseldorf - využití zásob. ramp býv. přístavních objektů k novému využití, foto: Bořiková Hana</i>
4.	nízká hodnota odkazu prům. dědictví u staveb	drobné dochované artefakty/ výrobní struktury atd.	
		site-specific instalace	<i>Göteborg - Eriksberg, foto: Bořiková Hana</i>
5.	bez hodnoty odkazu průmyslového dědictví	nová čtvrť	
		krajinný park	<i>Stuttgart - býv. nákladní nádraží, foto: Bořiková H.</i>

Obr.č. 10: Tabulka možných aplikačních přístupů uchování odkazu průmyslového dědictví, autor: Bořiková Hana

2.1.12. Základní vstupní údaje hodnocení vybraných lokalit

Ve vztahu k průmyslovému dědictví byly definovány tyto základní kategorie, které budou v rámci řešených lokalit hodnoceny:

- **Památková ochrana objektů** (příp. souboru objektů)
- **Historie území, vliv na komunitu** (uchování odkazu a tradice místa)
- **Zachování genius loci území** (vizuální identita místa)
- **Kategorie hodnoty odkazu průmyslového dědictví** (viz. kap. 2.1.10)

V kapitole 4 této práce budou vybrané lokality na území města Plzně hodnoceny na základě kategorií vycházejících z Metodiky hodnocení a ochrany průmyslového dědictví¹⁸ s přihlédnutím k aspektům tvorby urbanismu veřejných prostranství:

- tradiční kategorie (hodnota stáří; uměleckohistorická, architektonická či urbanistická hodnota)
- typologie budov a veřejného prostoru
- měřítko území
- znak a symbol (dominanta místa)
- hodnota systémových a technologických vazeb
- hodnota autenticity a atmosféry místa (genius loci)
- hodnota smyslového zážitku
- využití kapacity post-industriálních objektů

Výsledky vybraných skupin charakteristik budou zaznamenány do přehledné celkové tabulky jednotlivých řešených lokalit a budou hodnoceny na základě hodnotících parametrů výsledků průzkumu následně:

- ▲ silný potenciál k využití
- průměrný potenciál k využití
- ▼ žádný potenciál k využití

Na základě výsledků jednotlivých charakteristik budou vybrané lokality dále členěny do tří kategorií navrhované transformace území:

- navrženo k transformaci území s vysokou hodnotou místa
- ◉ navrženo k částečné transformaci území
- navrženo k ponechání území v původním stavu

¹⁸ MATĚJ, Miloš a Michaela RYŠKOVÁ. Metodika hodnocení a ochrany průmyslového dědictví z pohledu památkové péče. Ostrava: Národní památkový ústav, 2018. Odborné a metodické publikace (Národní památkový ústav). ISBN 978-80-88240-06-8.

2.2. Současný stav řešeného tématu z pohledu urbanismu

Revitalizace post-industriálních areálů je závislá na jejich integraci do systému stávající městské struktury, která je v jejich nejbližším okolí. Bývalé výrobní areály se musí přizpůsobit svému okolí a navázat na stávající uliční profily. Tento proces se ve většině případů děje formou tvorby nových veřejných prostranství. V případě řešení transformace areálů na břehu řeky se navíc musí vzít v potaz ryze přírodní element vodního toku v podobě fenoménu vody ve městě, který je do bývalých výrobních struktur implementován skrze tzv. přechodová území. Ta jsou povětšinou tvořena břehy řeky a možnostmi jejich dalšího využití.

2.2.1. Soudobé teorie tvorby veřejných prostranství

Hodnocení vybraných lokalit vychází z principů kvalitního veřejného prostoru celoživotního díla dánského architekta a teoretika Jana Gehla, který ve své knize *Města pro lidi* definuje sjednocující městskou politiku na základě čtyř základních principů moderního města: město živé, bezpečné, udržitelné a zdravé:

“Živé město - potenciál města jako živého organismu se zvyšuje tehdy, když je čím dál více lidí motivováno k chůzi či k jízdě na kole nebo k pobytu na městských prostranstvích.

Bezpečné město - jestliže se v městském prostoru pohybuje více lidí, potenciál bezpečí ve městě se obecně zvyšuje. Město, které vyzývá lidi k procházkám, musí mít ze své podstaty přiměřeně soudržné struktury, jež nabízejí krátké pěší vzdálenosti, přitažlivá veřejná prostranství a pestrost městských funkcí. Tyto elementy zvyšují aktivity a pocit bezpečí na městských prostranstvích i v jejich okolí. Na ulicích je více očí i větší motivace sledovat události, které probíhají ve městě v blízkosti obydlí a budov.

Udržitelné město - Trvalá udržitelnost města se obvykle zvyšuje tehdy, když velkou část dopravního systému tvoří tzv. zelená mobilita, tedy doprava pěší, cyklistická a veřejná doprava. tyto formy přepravy skýtají značné výhody ekonomice i životnímu prostředí, omezují spotřebu i emise a snižují hladinu hluku. Dalším důležitým aspektem udržitelnosti je fakt, že přitažlivost veřejného dopravního systému roste tehdy, pokud se jeho uživatelé při chůzi či jízdě na kole cítí bezpečně a pohodlně cestou k autobusům, tramvajím a vlakům. Kvalita veřejného prostoru a dobrý veřejný dopravní systém jsou zkrátka dvě strany jedné mince.

Zdravé město - Přání žít ve zdravém městě neuvěřitelně roste, pokud chůze a jízda na kole mohou být přirozenou součástí modelových denních činností. Pozorujeme rychlý růst různých zdravotních problémů, protože velká část populace na mnoha místech světa žije sedavým způsobem života a dopravuje se všude autem.”¹⁹

Na vybrané úseky řešených lokalit je nahlíženo jako na nová veřejná prostranství a místa setkávání, která by měla vytvořit základní rámec pro mezilidskou komunikaci. Trend sdružování obyvatel ve veřejném prostoru je přímo úměrný potřebě bezpečného, aktivního místa a potřeby socializace vzhledem ke zvyšujícímu se počtu jednočlenných domácností.

¹⁹ GEHL, Jan. *Města pro lidi*. Brno: Partnerství, c2012. ISBN 978-80-260-2080-6., s.6-7.

Hodnocení vybraných lokalit bylo ovlivněno i teoriemi projektu **Project for Public Spaces (PPS)**²⁰. Například teorií: **“Power of 10+”**, která definuje potřebu každého území (regionu, města nebo centra města v případě metropole) obsahovat minimálně 10 nosných lokalit v docházkové vzdálenosti, které vzájemným propojením utvoří ucelený a zajímavý prostor. Dále v rámci každé lokality by měla mít široká veřejnost možnost využít alespoň 10 aktivit, které by oživily vybraný prostor a poskytly multifunkční využití pro každého návštěvníka.

Další teorií PPS je **definice kvalitního veřejného prostoru** na základě rozdělení aktivit a potřeb k jeho tvorbě do čtyř základních kategorií:

- sociální interakce
- komfort a obraz lokality
- prostupnost a přístup do území
- funkční náplň a aktivity v území

Poslední teorií PPS, která inspirovala k hodnocení a následnému návrhu veřejných ploch v kontextu post-industriálních území je bezesporu **“Teorie 11-ti principů pro vytvoření skvělého komunitního místa”**, protože bez zdravé sociální interakce nemůže nikdy veřejný prostor existovat:

- poznání potřeb komunity a historie v území
- tvorba prostoru musí mít přednost před designem
- potřeba partnerské podpory projektu
- analyzovat jak prostor užívají místní a inspirovat se
- definovat vizi a cíl transformace
- transformovat po etapách (v první fázi rychlá a efektivní opatření)
- princip triangulace (sledovat, jak se prvky vzájemně ovlivňují)
- nenechat se odradit, pokud je někým řečeno, že “to nejde”
- forma realizace podporuje její funkci
- finance nejsou základním tématem realizace
- nikdy není tvorba veřejného prostoru tzv. “dokončena”

Hodnocení vybraných lokalit v řešeném území vychází rovněž z principů Jana Gehla a jeho publikace *Města pro lidi*, ze které uvádím následující principy tvorby²¹:

- Promyšleně vybírejte místa pro městské funkce: zajistíte tím kratší vzdálenosti mezi nimi i dostatečné množství lidí a událostí.
- Integrujte různé městské funkce s cílem zajistit v jednotlivých městských čtvrtích všestrannost, hojnost vjemů, sociální udržitelnost a pocit bezpečí.
- Navrhujte městský prostor tak, aby byl lákavý a bezpečný pro chodce i cyklistický provoz.
- Otevřete hraniční linie mezi městem a budovami, aby život uvnitř budov a dění v městském prostoru na sebe mohly vzájemně působit.

²⁰ Project for Public Spaces byl založen v americkém New Yorku v roce 1975 Fredem Kentem jako 3 letý projekt k regeneraci veřejných prostranství. Postupem času se nezisková organizace rozrostla a získala mezinárodní věhlas v oblasti tvorby veřejného prostranství a komunitních prostor po celém světě. Organizace se věnuje i osvětě v oboru, pořádání mezinárodních konferencí a publikaci knih.

²¹ GEHL, Jan. *Města pro lidi*. Brno: Partnerství, c2012. ISBN 978-80-260-2080-6., s.232.

- Podporujte vytváření podmínek k tomu, aby městský prostor člověka lákal k delšímu setrvání, protože pár lidí, kteří tráví na jednom místě hodně času, vyvolá stejný pocit živého prostoru, jako mnoho lidí, kteří se zdrží jen krátce. Přilákat lidi, aby v městském prostoru trávili více času, to je nejjednodušší a nejefektivnější ze všech dostupných principů a metod podporování života ve městech.

Dovolím si citovat poslední text z knihy *Města pro lidi*, který shrnuje předpokládané přístupy k návrhu vybraných lokalit: *“Kromě samostatné práce s prostorem a detaily je často možné dosáhnout významného zlepšení kvality, je-li městský prostor navržen tak, aby vyzdvihl zvláštní vlastnosti místa. Nové a atraktivní kombinace mohou vzniknout tehdy, jestliže lze městský prostor přímo propojit s vodními plochami a liniemi nábřeží, když se dá zajistit spojení s parky, květinami a krajinářskou úpravou, když mohou být prostory dokonale orientovány podle podmínek lokálního klimatu. Dobrou příležitostí, jak zvýšit hodnotu prostranství, poskytne také topografie a výškové rozdíly. Zážitek chodců může v porovnání s chůzí po rovině obohatit jakákoliv výšková diference.”*²²

2.2.2. Význam a charakter veřejného prostranství

Veřejná prostranství nám umožňují interakci post-industriálních objektů se stávající zástavbou okolního města. Dovolují nám expanzi objektů do veřejného prostoru formou jejich parteru a tím pádem rozvíjí sociální a společenskou interakci, která utváří a posiluje novou komunitu v řešeném území. Výstižnou definici veřejného prostranství uvádím od Pavly Melkové: *“V kulturně-spoločenském rozměru je veřejný prostor platformou setkávání, místem sociální mezilidské interakce. Má také schopnost ovlivnění vzorců chování a je jedním ze základních nástrojů možné kultivace společnosti, který by každá městská politika měla využívat, resp. který by neměla promarnit... nelze podceňovat také související roli ekonomickou, kdy například zkvalitnění veřejných prostranství může být nejen impulsem ekonomického, ale také kulturně-spoločenského a současně architektonického rozvoje v navazující spádové oblasti sféry vlivu. Vytváření a proměna veřejného prostoru může vyvolat změny ve fyzické, sociální, kulturní a ekonomické struktuře města.”*²³

Aktivity, které v interiéru města a v rámci veřejných prostranství můžeme sdílet, dělíme na:

- **každodenní (rutinní) a rekreační**
- **stacionární a pohybové**

Veřejná prostranství dělíme na základě jejich charakteru, zakomponování do struktury města a způsobu jejich užívání na prostranství:

- **veřejná** (jejich užívání není nijak limitováno pro veřejnost)
- **poloveřejná** (jejich užívání je pro veřejnost limitováno např. omezenou dobou pro vstup, stavebně oddělenými prostory či zpoplatněnými úseky vstupu)
- **soukromá** (vstup do těchto prostor je limitován a jasně vymezen)

²² GEHL, Jan. *Města pro lidi*. Brno: Partnerství, c2012. ISBN 978-80-260-2080-6., s.177.

²³ MELKOVÁ, Pavla. *Význam veřejného prostoru v současné tvorbě města*. České vysoké učení technické v Praze. Fakulta architektury. Ústav nauky o budovách. Praha. 2015. s.9-10.

Vliv na jakékoliv činnosti ve veřejném prostranství mají tyto faktory:

- klimatické podmínky
- topografie, niveleta prostoru
- vnímání prostoru všemi smysly
- kvalita veřejného prostoru
- lidské měřítko
- pocit bezpečí a ochrany
- vybavenost prostoru (např. mobiliář, nabídka vyžití)
- vizuální identita místa
- způsob užívání (charakter) veřejného prostranství
- návaznost a docházková vzdálenost k uzlovým bodům území
- greenways (viz. níže)
- hraniční (měkké) linie (viz. níže)

Greenways - Řeka jako urbanistická osa města nabízí potenciál pro rozvoj sítě cyklostezek a pěších koridorů tzv. Greenways díky přirozené topografii místa podél toku řeky. V Plzni můžeme mluvit díky poloze centra města při soutoku řeky Radbuzy a Mže v charakteristickém tvaru "V" o silném potenciálu propojení města přirozeně podél břehů centrálních řek skrze systém stezek a podružných veřejných prostranství v napojení na post-industriální objekty v okolí, a to v docházkové vzdálenosti od historického jádra města v rozmezí 5-15 min. Tato myšlenka by nejen zachovala genius loci města Plzně jako průmyslového města, ale zároveň by podpořila tendence zdravého pohybu obyvatel formou vytvoření kompaktních pěších stezek a cyklostezek v návaznosti na multifunkční prostory a kvalitní systém veřejné dopravy, který by propojil významnou část města dle principů TOD (Transport Oriented Developments)²⁴. Transformací vybraných veřejných prostor a propojením stezek podél plzeňských řek s již dokončenými úseky Greenways (mimo oblast centra města) by v Plzni vytvořilo podmínky pro zdravou mobilitu občanů, což je v dlouhodobém horizontu ekonomicky nenáročným vkladem do spokojeného a zdravého života všech obyvatel.

Hraniční (měkké) linie - důležitým kompozičním prvkem kvalitního veřejného prostoru jsou tzv. hraniční (měkké) linie a přechodová území. V případě této práce se jedná o břehy řeky, které jsou jako veřejné plochy vymezeny korytem řeky a hranou post-industriálního areálu. Jedná se o přirozenou měkkou hranici, kterou můžeme vnímat několika způsoby:

- přechodové území mezi industriální krajinou (postindustriální areál) a přírodou (řeka), které utváří nový městský prostor (náplavka/ nábřeží/ ulice)
- veřejný prostor, který v exteriéru poskytuje rozšíření pro budovy v post-industriálním areálu ve formě předzahrádek, vstupů do území, teras s kontaktem na vodní prvek (řeku) skrze komplexní smyslové vnímání
- přechodová zóna mezi veřejným (břehy řeky) a soukromým prostorem industriálního charakteru
- členitost veřejného prostoru říčního břehů na menší podružné prostory na hranici křížení linie řeky a post-industriálního areálu. Tyto podružné veřejné prostory dále fungují na principu vkládání menších ploch do větších (např. křížení ulic - náměstí)

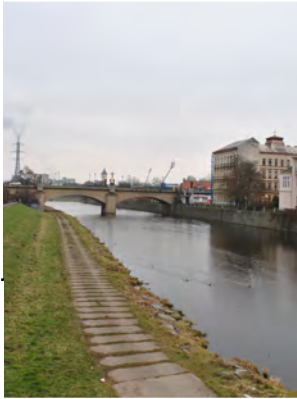

²⁴ převzato ze stránky Transit Oriented Development Institute dne 29.10.2022: <http://www.tod.org>.

2.2.3. Typy profilů nábřeží řek a jejich funkční využití

Následující tabulka shrne možné druhy nábřežních profilů na příkladech města Plzně. Kromě stručného popisu jednotlivých typů jsou uvedeny i funkce post-industriálních objektů, které se v daných typech nábřeží nacházejí.

ozn.	typ nábřeží	popis/ funkce post-industriálních objektů	inspirační foto (Plzeň)
1.	regulovaný profil	<p>Tato forma nábřeží se vyskytuje převážně v kontextu historických center měst. Koryto řeky je regulováno kamennými nábřežními zdmi, které v horní části utvářejí hranu uličního profilu nábřeží jakožto nové formy reprezentativního veřejného prostoru měst z 20. let 20. století.</p> <p>veřejné instituce, administrativní budovy, školy, městské lázně, polikliniky, státní správa, objekty pro bydlení či kulturu, církevní stavby, mosty, nábřežní zdi, náplavky</p>	
2.	terasový profil	<p>Profil nábřeží je utvořen ve více výškových úrovních. Každá úroveň bývá doplněna komunikací. Často v kombinaci s regulovaným tokem koryta řeky v podobě inundační hráze nebo nábřežní zdi.</p> <p>objekty pro bydlení, smíšená městská funkce, komerční využití, hotely, administrativa, parkování, mosty, nábřežní zdi, protipovodňové hráze</p>	
3.	profil náplavky	<p>Liniový prvek upravené plochy při patě nábřežní zdi nebo hráze v přímém kontaktu s hladinou řeky. Často v kombinaci s pěšími lávkami. Náplavky jsou řešeny v přírodní nebo upravené zpevněné formě. Častá je i jejich kombinace.</p> <p>mosty, schodiště, podmostní konstrukce, nábřežní zdi, technické místnosti v nábřežních zdech, drobná architektura, technologické artefakty</p>	
4.	piazzetta	<p>Stupňovitě svažité plocha otevírající se směrem k řece, která funguje jako veřejné prostranství v rámci struktury města. Jedná se často o prostory s vysokou koncentrací pohybu osob nebo parter významných institucí a jeho rozptylové plochy orientované směrem k řece.</p> <p>občanská vybavenost, veřejné instituce, administrativní budovy, objekty pro kulturu, veřejná prostranství, drobná architektura a umělecká díla</p>	

Obr.č. 11: Tabulka typů nábřeží řek - část 1/2, autor: Boříková Hana

ozn.	typ nábřeží	popis/ funkce post-industriálních objektů	inspirační foto (Plzeň)
5.	střešní rovina	<p>V případě, že typologie objektu nedovoluje jeho propojení přízemí s parterem (například z důvodu zvýšeného přízemí), je možné využít střešní rovinu pro zajištění kontaktu návštěvníka s prostorem nábřeží.</p> <p>Občanská vybavenost, školy, komerční využití, kulturní objekty</p>	
6.	lineární profil	<p>Z jedné nebo z obou stran omezený profil řeky ve formě regulace a napřímení koryta řeky. Lineární profily břehů řeky jsou lemovány zpevněnými komunikacemi v horní úrovni hráze (méně často v té spodní). Břeh řeky je přírodní, nejčastěji v podobě stupňovité hráze. Přístupy k řece z horní úrovně chybějí nebo jsou řešeny lokálně.</p> <p>technické stavby MVE (strojovny), pivovary, mlýny, koželuzny, příp. jiné výrobní objekty, nábřežní zdi, mosty atd.</p>	
7.	podmostní profil	<p>Prostory mostních otvorů nabízejí nepřeborné možnosti využití. Výhodou mostů je jejich poloha při křížení cest v rámci přemostění řeky a také možnost vestavby drobné stavby ke stávající konstrukci mostu.</p> <p>mosty, viadukty, schodiště, technické místnosti nábřežních zdí</p>	
8.	rozptylové plochy	<p>Volné plochy v kontaktu s řekou, nejčastěji ve vazbě na přemostění řeky. Plochy parkového, krajinného či sportovního charakteru. Může se však jednat i o brownfieldy po bývalých výrobních strukturách či rozptylové plochy významných objektů. Často se také jedná o území v záplavové oblasti bez možnosti nové výstavby.</p> <p>Parter občanské vybavenosti, sportovišť, objektů pro kulturu, školství, lávky, mosty, amfiteátry, veřejná prostranství, drobná architektura či umělecká díla</p>	
9.	deltové rameno	<p>Umělý nebo přírodní vedlejší tok řeky, který je buďto slepý nebo se zpět vlévá do hlavního toku řeky. V tomto případě vytváří ostrov. Deltové rameno je často v kombinaci s náhonem, který je možné využívat pro sportovní účely.</p> <p>mlýny, papírny, pivovary, drobné lávky, technické objekty, opěrné zdi atd.</p>	

Obr.č.12: Tabulka typů nábřeží řek - část 2/2, autor: Boříková Hana

Níže je uveden přehled přítomnosti jednotlivých typů profilů nábřeží řeky na příkladech řešených lokalit města Plzně (obr.č.:13) a na příkladech uvedených v kap. 2.7 v kontextu evropských měst.

<i>typ nábřeží</i>	L1	L2	L3	L4	L5	L6	L7
regulovaný profil	o		o	o		o	o
terasový profil	o	o	o	o	o	o	
profil náplavky	o			o	o	o	
piazzetta				o			
střešní rovina				o			
lineární profil	o	o	o	o	o	o	o
podmostní profil			o	o		o	
rozptylové plochy	o		o		o	o	o
deltové rameno							o

Obr.č.: 13: Tabulka přítomnosti typů profilů nábřeží v lokalitách v rámci města Plzně, autor: Boříková Hana

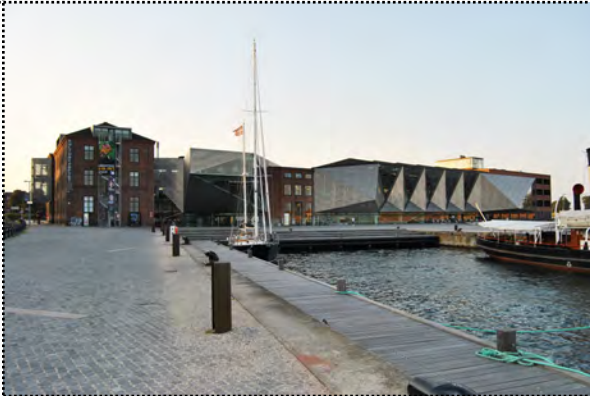
<i>typ nábřeží</i>	Poznaň	Buda pešť	Graz	Stutt gart	Mainz	Brémy	Mann heim	Düssel dorf	Duis burg	Berlín	Oslo
regulovaný profil	o		o	o	o		o	o	o	o	
terasový profil	o		o				o	o			
profil náplavky	o		o		o	o	o	o			o
piazzetta					o			o	o		o
střešní rovina											
lineární profil	o	o	o	o	o		o	o	o		o
podmostní profil		o									
rozptylové plochy	o			o	o						o
deltové rameno					o	o	o	o	o		

Obr.č. 14: Tabulka přítomnosti typů profilů nábřeží v rámci evropských měst, autor: Boříková Hana

2.2.4. Formy veřejných prostranství v kontextu post-industriálu

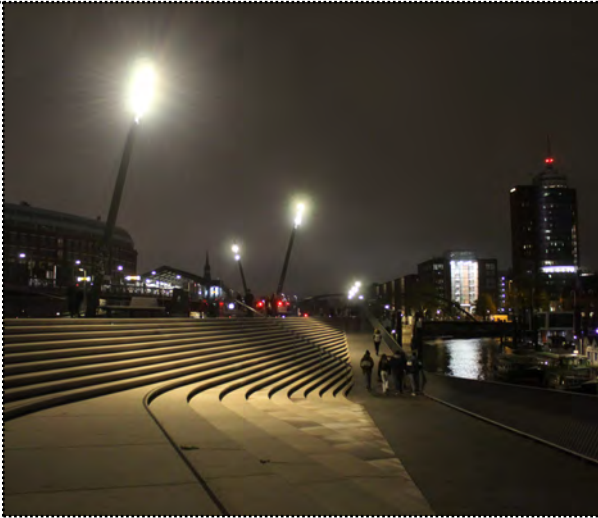

Na základě charakteru vybraných objektů (souboru objektů/ areálu) k revitalizaci je možné definovat typy ploch, které budou utvářet jak parter jednotlivých objektů, tak plochy navazující na okolní strukturu zástavby. Obecně platným pravidlem je revitalizace post-industriálních areálů formou veřejných prostranství. Ty se však mohou druhově lišit na základě individuálních potřeb jednotlivých budov a funkční náplně adaptovaných objektů.

Veřejná prostranství v kontextu řek jsou většinou lineárního charakteru, kdy břeh řeky vytváří tzv. přechodové území mezi vodní hladinou a zpevněnou plochou parteru vybraných objektů k revitalizaci. Můžeme se však setkat i s prostranstvím plošným, které vytváří rozptylovou plochu, piazzettu či park a povětšinou nahrazuje proluku v původně uceleném souboru objektů. Níže uvedená tabulka zobrazuje přehled základních forem veřejných prostranství, která byla definována na základě předchozích analýz této disertační práce.

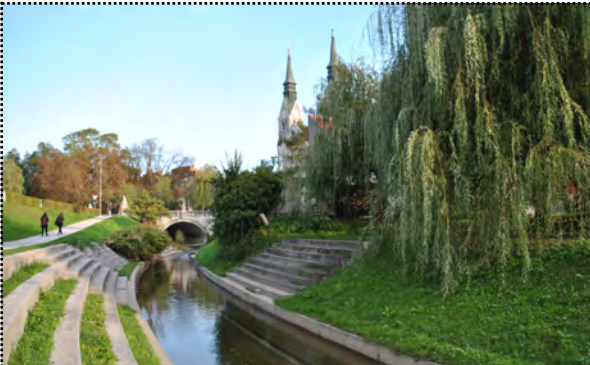
ozn.	název	popis	inspirační foto
1.	nová čtvrť	Transformace bývalého průmyslového území formou vybudování nové čtvrti s kompletní občanskou vybaveností a novou infrastrukturou, která navazuje na okolní strukturu města. Projekt adaptuje architektonicky hodnotné objekty (pokud v území jsou) pro potřeby nového funkčního využití s prioritou využití široké veřejnosti. Tyto objekty jsou v rámci návrhu dominantní. V rámci revitalizace převažují veřejná prostranství, která intuitivně navádějí k řece, např. formou doplňkového vodního prvku.	 <i>Malmö - obytný soubor Bo01, foto: Boříková H.</i>
2.	veřejná prostranství - náměstí - nábřeží - piazzetty	Často se jedná o revitalizaci vybraných objektů architektonické hodnoty uvnitř monofunkčních post-industriálních struktur. Pro účely adaptace řešených objektů jsou vytvořena nová veřejná prostranství, která zároveň vytváří multifunkčně využívaný parter v rámci konverze budov. Tento parter plynule navazuje na okolní zástavbu a uliční profil	 <i>Helsingor - kulturní centrum, foto: Boříková H.</i>

Obr.č. 15: Tabulka forem veřejných prostranství - část 1/4, autor: Boříková Hana

ozn.	název	popis	inspirační foto
3.	<ul style="list-style-type: none"> parter · poloveřejný prostor · veřejný prostor 	<p>Adaptací soliterně umístěného objektu je možné docílit mnoha forem veřejných prostor. Od poloveřejných ploch s intimnější atmosférou (terásky, předzahrádky, dvory objektu) až k veřejným prostranstvím. Veřejně přístupné plochy koncipujeme především ve vstupní části objektu v návaznosti na celkové řešení parteru domu. Poloveřejné prostory jsou situovány do zadních částí objektů (zásobování) nebo jsou stavebně vymezeny v rámci parteru, který navazuje na okolní strukturu zástavby lokálně, a to především při vstupu do objektu.</p>	 <p>Krakow - Cricoteka (muzeum), foto: Boříková H.</p>
4.	<ul style="list-style-type: none"> multifunkční plocha 	<p>V případě, že je charakter veřejného prostoru v kontextu řeky (nebo pobřeží) liniový a kopíruje uliční frontu domů jednotného charakteru s aktivním parterem, je vytvořena multifunkčně pojatá plocha, která umí celoročně nabídnout různé možnosti využití pro komerční prostory v parteru a zároveň poskytne pestrou nabídku návštěvníkům, které donutí místo navštívit a zastavit se zde.</p>	 <p>Oslo - nábřeží v Aker Brygge, foto: Boříková H.</p>
5.	<ul style="list-style-type: none"> přechod do území · nástup k řece · piazzetta · terasy 	<p>Kde se setkává stávající struktura zástavby s revitalizovaným územím, je možné vytvořit přechod ve formě veřejného prostranství, které umožní reprezentativní nástup do nově vytvořeného prostoru. Dále umožní výhled směrem k transformované zóně a nabídne možnost odpočinku, relaxace, zastavení, setkání s přáteli či sportovního nebo komerčního využití. Tato forma veřejného prostranství je díky sklonu k řece často svažité s terasovým uspořádáním. Plocha nabízí atraktivní průhledy. Bývá doplněna light designem.</p>	 <p>Hamburg - Magellan Terrassen, foto:Boříková H.</p>

ozn.	název	popis	inspirační foto
6.	amfiteátr - sedací schody	Sedací schody jsou realizovány v místě frekventovaných pěších tras podél řeky. Toto uspořádání nabízí výhledy do okolí a možnost zastavení se. Terasové stupně na nábřežích bývají doplněny drobnou modulární architekturou, která nabízí možnost občerstvení nebo kulturního či sportovního využití. Tato forma veřejného prostranství bývá doplněna oddělenou pěší či cyklostezkou. Situována bývá v centru měst nebo na jeho okrajích, kde se kumuluje větší počet obyvatel.	 <i>Hamburg - Jan Fedder Promenade, foto: Boříková H.</i>
7.	doplnění veřejných prostranství o drobnou architekturu	Pokud veřejné prostranství v rámci významné nebo atraktivní lokality postrádá stavební objekty, které je možné adaptovat, a tím vytvořit fungující a živý parter k oživení místa, přistoupíme k realizaci drobných vestaveb či umístění drobné popř. modulární architektury, která nám vytvoří zázemí pro posílení nabídky komerčních, sportovních, rekreačních či kulturních aktivit.	 <i>Praha - Rašínovo nábřeží, foto: Boříková H.</i>
8.	lávky - mosty	Řešené území může vykazovat nízkou návštěvnost. To může být způsobeno nízkou mírou propustnosti v podobě chybějících příčných propojení břehů řeky. V takovém případě je řešením pěší lávka, která je v ideálním případě zároveň kvalitní architektonickou intervencí. Lávka je doplněna světelným designem v podobě osvětlení. Kapacita lávky by měla splňovat parametry pro veškeré používané systémy mikromobility v území. Na základě zvolené polohy lávky jsou tomu uzpůsobena navazující veřejná prostranství, která poskytují dostatečný rozptylový prostor a možnost zastavení či setkávání.	 <i>Londýn - Floating Bridge (Docklands), foto: Sapíková Edita</i>

Obr.č.17: Tabulka forem veřejných prostranství - část 3/4, autor: Boříková Hana

ozn.	název	popis	inspirační foto
9.	<p>podmostní konstrukce</p> <p>·</p> <p>mostní otvory</p>	<p>Řeky vytvářejí kromě významné kompoziční osy ve městech i bariéru ve formě potřeby propojení dvou břehů. Z těchto důvodů jsou realizovány mosty a lávky, které v úrovni nábřeží a náplavek utvářejí zajímavý potenciál k využití mostních otvorů např. v podobě streetwork hřiště, streetartové galerie, scény pro letní kino nebo jen zakryté místo k posezení...</p>	 <p><i>Praha - Holešovice, Hlávkův most</i> foto: Sapíková Edita</p>
10.	<p>plovoucí konstrukce</p> <p>·</p> <p>mola</p> <p>·</p> <p>přístupy k vodě</p>	<p>Voda resp. řeka by měla být vnímána všemi smysly, a pro tyto účely by měly být uzpůsobena vybraná místa v kontextu širších vztahů (vnitrobloky residenčních čtvrtí, frekventovaná nábřeží, břehy uzpůsobené pro relaxaci atd.). V případě využívání řeky jako dopravního prostředku je tvorba kotvišť a zastávek vodní hromadné dopravy součástí tvorby veřejného prostoru centrálních nábřeží.</p>	 <p><i>Kodaň - čtvrť Ørestadt, foto: Boříková H.</i></p>
11.	<p>stezky v rámci profilu nábřeží</p>	<p>V případě, že je nábřeží řeky bohaté na zajímavé cíle, je vytvořena tzv. stezka podél řeky, která návštěvníka podél jednotlivých bodů intuitivně provede a nenuceně ho seznámí s historií a geniem loci lokality. Orientačními body jsou významné instituce, průhledy městem či krajinou, ale i kavárna nebo molo.</p>	 <p><i>Oslo - řeka Akerselva, foto: Boříková H.</i></p>
12.	<p>přírodě blízká opatření</p>	<p>V souvislosti se zadržováním srážkové vody v zastavěných oblastech, je na místě realizovat úpravy břehů řek, náplavek a nábřeží v kontextu trvale udržitelného rozvoje. Tato opatření napomáhají biodiverzitě území, zadržují a akumulují vodu v místě a jistou mírou snižují dopady povodní. Možné přístupy jsou popsány v kap. V.9. této práce.</p>	 <p><i>Lublaň - řeka Gradaščica, foto: Boříková H.</i></p>

Obr.č. 18: Tabulka forem veřejných prostranství - část 4/4, autor: Boříková Hana

Následující tabulka uvádí přehled již realizovaných forem veřejných prostranství v rámci analyzovaných plzeňských lokalit (o) a dále uvádí potenciály možné tvorby jednotlivých forem veřejného prostoru pro každou lokalitu (*). Pokud v území daná forma existuje, ale oblast vykazuje potenciál k její realizaci i na jiném místě, nebo by bylo vhodné revitalizovat vybrané veřejné prostranství, je použit symbol (o | *).

<i>forma veřejného prostoru</i>	L1	L2	L3	L4	L5	L6	L7
veřejný prostor	o	o	o	o	o	o	o
poloveřejný prostor	*	o		*			*
nová čtvrť		o *		*		*	
náměstí		*					
nábřeží		*		o		*	
piazzetta		*		o	*	*	*
parter	o	o		o	*		*
multifunkční plocha	*	*	*	o	*	*	o
nástup k řece/ přechod		*	*	*	*	*	*
amfiteátr		*	*	o	*	*	
sedací schody	*	*	*	o	o	*	
drobná architektura	*	*	o *	o	o *	o *	o *
lávka	*	o	o	o *	o *	o	o *
most			o	o		o	
podmostní konstrukce			*	o		*	
plovoucí konstrukce	*	*	*	*		*	*
molo	o	*	o	*	*	*	*
přístup k řece	o	*	o	o	o *	o *	*
stezka	*	o	o	o	*	o	o
přírodě blízké opatření	*	*	*	o		*	

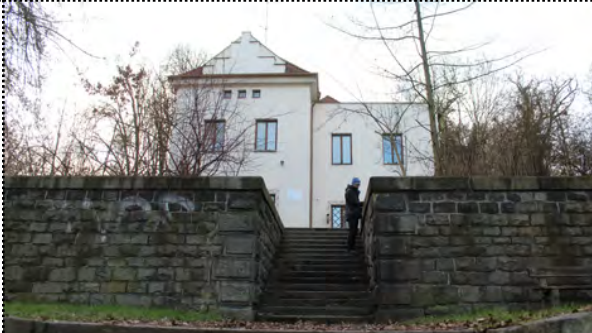
Obr.č. 19: Tabulka forem veřejných prostranství - řešené lokality v Plzni, autor: Boříková Hana

2.2.5. Forma regulace řeky

Řeka v zastavěných částech měst musí být určitou formou regulována, aby byly eliminovány škody na majetku při povodních. Forma regulace koryta řeky se následně projeví na povodňovém modelu a možnostech využití pozemků v okolí vodního toku. Tabulka forem regulace řek zobrazuje základní formy konstrukčních úprav hraniční linie říčního koryta.

ozn.	název	popis	inspirační foto
1.	nábřežní zed'	Svislá kamenná nebo betonová konstrukce plnící funkci opěrné zdi v rámci koryta řeky. Nábřežní zed' může podléhat památkové ochraně. Spodní úroveň nábřežní zdi může být doplněna náplavkou, která je přístupná lokálními schodišti. Horní úroveň nábřežní zdi je tvořena nábřežím. Uliční profil bývá zklidněný ve směru k řece a vzniká tak nábřežní proměna.	 <p><i>Nábřežní zdi Denisova a Anglického nábřeží v Plzni, foto: Boříková Hana</i></p>
2.	víceúrovňový profil nábřežní regulace	Opěrný systém nábřežních zdí může být realizován v několika úrovních. Tento systém je většinou zvolen v případě potřeby oddělení komunikace či jiných funkčních provozů. Forma nábřežních zdí může být kamenná či betonová. Může být i její kombinace v rámci jednotlivých nivelet. Může dojít i ke kombinování pevné a přírodní formy regulace.	 <p><i>Zadní trakt domů v Prokopově ulici, které měly umístěné dvory v horní úrovni regulace řeky, foto: Boříková Hana</i></p>
3.	terasy	Narozdíl od předchozích typů regulace koryta řeky, bývá tato úprava zvolena v případě větších prostorových možností, kdy se plocha piazzetty či náměstí (např. v parteru významné budovy) terasovitě svažuje směrem k řece. Často se v takovém případě využívá přirozeného sklonu terénu s možnostmi atraktivního výhledu. Terasy nabízejí možnost pro společenské, kulturní či rekreační aktivity.	 <p><i>Piazzeta na Anglickém nábřeží, Plzeň foto: Boříková Hana</i></p>

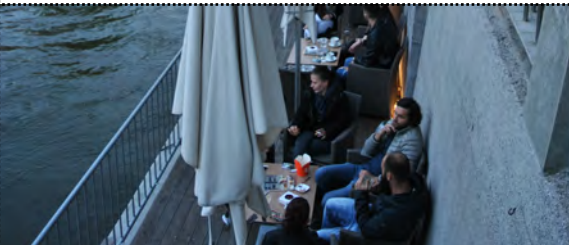

Obr.č.20: Tabulka forem regulace řeky - část 1/2, autor: Boříková Hana

ozn.	název	popis	inspirační foto
4.	schody	<p>Forma schodů (stupňů) je vítanou formou v případě potřeby vytvoření veřejného prostranství s předpokladem konání kulturních či společenských aktivit nebo v případě, kdy se v řešeném místě kumuluje velké množství návštěvníků (v turisticky zajímavé oblasti). Schody by měly nabízet možnost komfortního posezení, výhledu s přímým kontaktem na hladinu řeky. Schody mohou být realizované i v místech předpokládané letní scény (např. letní kino atd.), kdy vytvářejí formu amfiteátru (v běžných podmínkách je scénou samotný ruch města)</p>	 <p><i>Schody na nové náplavce na Radbuzě v Plzni</i> foto: Boříková Hana</p>
5.	hráz	<p>Hráz řeky je vytvořena umělou regulací toku řeky jejím napřímením a svahováním břehů. Při patě hráze je většinou ponechána berma v přírodním nebo zpevněné podobě, která plynule přechází přírodní volnou formou břehu do říčiště. V horní úrovni hráze většinou nacházíme alej stromů, jejíž kořenový systém zpevňuje korunu hráze a lemuje stezku, která vytváří možnost cesty podél řeky.</p>	 <p><i>Přírodní forma hráze na náplavce na Roudné</i> foto: Boříková Hana</p>
6.	přístupy k řece	<p>Přístupy na úroveň vodní hladiny řeky bývají realizovány v příčném i podélném směru toku řeky. Typologicky se může jednat o schodiště (příčný směr) či rampy s bezbariérovým využitím (podélný směr). Charakter přístupů bývá zpevněný. V širším centru se můžeme setkat i s přírodním charakterem svahování resp. průlehem v hrázi.</p>	 <p><i>Přístupové schodiště býv. říční plovárny v Plzni</i> foto: Boříková Hana</p>
7.	mobilní zátarasy	<p>V rámci povodňové ochrany jsou nábřežní zdi doplňovány mobilními zátarasami. Ty mohou být mobilní, ale i mechanické. Jejich podoba je závislá na celkovém návrhu (kov, sklo, beton atd.)</p>	<p><i>V Plzni není realizováno.</i></p>

Obr.č.21: Tabulka forem regulace řeky - část 2/2, autor: Boříková Hana

2.2.6. Možnosti využití jednotlivých forem regulace řeky

V následující tabulce budou uvedeny příklady možných řešení využití regulace řek na příkladech ze zahraničí i ČR, které jsou inspirací pro řešení lokality v Plzni.

<i>forma regulace</i>	<i>druh</i>	<i>popis</i>	<i>inspirační foto</i>
nábřežní zed'	konzola (balkon)	Prostor nad hladinou řeky, který je zabudován do nábřežní zdi. Většinou v místě výhledu s posezením.	 <i>Lublaň - řeka Ljubljanica, foto: Boříková Hana</i>
	terasa	Neprůchozí spodní úroveň nábřežní zdi bez přímého kontaktu s hladinou. Lokálně řešené schodiště. Může vzniknout například z bývalé nakládací rampy	 <i>Lublaň - řeka Ljubljanica, foto: Boříková Hana</i>
	vestavba	Vznik adaptací skladů, techn. zázemí nábřežních zdí, které jsou přístupné z prostoru náplavky. Ta vytváří možnost komer. využití formou předzahrádky.	 <i>Praha - Rašínovo nábřeží, foto: Boříková Hana</i>
	náplavka	Zpevněná plocha na spodní úrovni nábřežní zdi, která je průchozí a v obou směrech přístupná z profilu nábřeží, většinou doplněná komer. aktivitami.	 <i>Berlín - Ludwig Erhard Ufer, foto: Boříková H.</i>
	nad hladinou	Jedná se o pontonové nebo pevně zabudované konstrukce nad hladinou, které jsou s prostorem náplavky propojené molem či lávkou.	 <i>Stockholm-posezení na vodě, foto:Sapíková E.</i>

Obr.č.22: Tabulka možností využití forem regulace řeky - část 1/3, autor: Boříková Hana

<i>forma regulace</i>	<i>druh</i>	<i>popis</i>	<i>inspirační foto</i>
víceúrovňový profil nábrežní regulace	stezka	Paralelní cesta, která propojuje uliční profil nábreží mimo jeho profil (nad hladinou či na terase zdi).	 <i>Kodaň - Cykelsangen, foto: Boříková Hana</i>
	terasa	Prostor mimo hlavní trasy nábreží, který je výškově oddělen od koruny nábrežní zdi. Může být doplněno např. vestavbou.	 <i>Berlín - Michaelbrücke, foto: Boříková Hana</i>
terasy	piazzetta	Sklonité veřejné prostranství, které využívá přirozené členitosti terénu a nabízí plochy k dalšímu využití. Často využíván jako nástupní prostor.	 <i>Malmö - soubor Bo01, foto: Boříková Hana</i>
	amfiteátr	Divadelně uspořádaný prostor s jasně motivovaným průhledem, který je orientovaný směrem k řece.	 <i>Bregenz - letní scéna, foto: Boříková Hana</i>
schody	sedací	Liniový prvek kopírující koryto řeky ve formě městského mobiliáře. Často v místech frekventovaných prostranství.	 <i>Kodaň-Søren Kierkegaards Pl., foto:Boříková H.</i>
	multifunkční	Kombinace liniového prvku a teras, která utváří formu piazzetty. Možno využít pro relaxaci i spol. účely/ kulturu.	 <i>Berlín - Friedrich-Ebert Pl., foto: Boříková Hana</i>

Obr.č.23: Tabulka možností využití forem regulace řeky - část 2/3, autor: Boříková Hana

<i>forma regulace</i>	<i>druh</i>	<i>popis</i>	<i>inspirační foto</i>
hráz	vestavba	Konstrukce zabudovaná do těla hráze (konzola či vestavba), která přibližuje uživatele směrem k řece.	 <p><i>Mannheim - KWZ C-Hub, foto: Boříková H.</i></p>
	sezení	Liniové či bodové prvky mobiliáře, které využívají sklonitosti terénu formou přirozeného hlediště.	 <p><i>Festival Náplavka k světu., zdroj:archiv k světu.</i></p>
přístupy k řece	molo	Plovoucí nebo pevně zabudovaná konstrukce, která umožňuje přímý kontakt s hladinou řeky.	 <p><i>Düsseldorf - býv. přístav, foto: Boříková H.</i></p>
	šlapáky	Pevně zabudovaná konstrukce, která umožňuje propojení břehů řeky při nízké hladině vody. Často lemují bermu řeky pro možnost pohybu při zvýšené hladině vody.	 <p><i>šlapá</i></p>
	přírodní	Břeh řeky ponechán v původním stavu pro podporu biodiverzity.	 <p><i>Břeh řeky Mže v Plzni, foto: Boříková H.</i></p>
	schody	Hladina řeky je zpřístupněna z úrovně náplavky či nábřeží formou schodů. Ty bývají doplněny pochozími moly.	 <p><i>Kodaň - předzahrádka BD, foto: Boříková H.</i></p>

Obr.č.24: Tabulka možností využití forem regulace řeky - část 3/3, autor: Boříková Hana

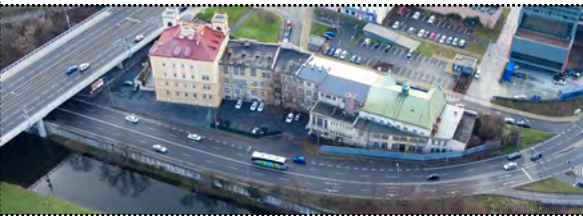

Níže je uveden přehled forem možností využití jednotlivých typů regulace řeky, které jsou přítomné v rámci řešených lokalit v Plzni (o). Formy využití, které mají v území svůj potenciál realizace jsou znázorněny symbolem (*). Pokud v území daná forma využití existuje, ale řešená lokalita vykazuje potenciál k její realizaci i na jiném místě, nebo by bylo vhodné tuto formu revitalizovat, je použit symbol (o | *).

forma využití regulace řeky		L1	L2	L3	L4	L5	L6	L7
nábrežní zeď	konzola (balkon)	*			*		*	
	terasa	o			*			
	vestavba	*			*			
	náplavka	*			o			
	nad hladinou	*			*		*	
víceúrovňový profil	stezka	*	*		*		*	
	terasa	*	*					
terasy	piazzetta		*		o	*	*	*
	amfiteátr			*		*	*	*
schody	sedací	*	*	*	o *	o *	*	*
	multifunkční	*	*	*	*	*	*	*
hráz	vestavba		*	*		*	*	*
	sezení		*	*		*	*	*
přístupy k řece	molo	*	*	*	*	*	*	*
	šlapáky					*		*
	přírodní	o	o	o		o	o	o
	schody	*	o	o	o	o	*	*

Obr.č.25: Tabulka forem využití regulace břehů řek v rámci řešených lokalit v Plzni, autor: Boříková Hana

2.2.7. Forma post-industriálních objektů v kontextu řeky

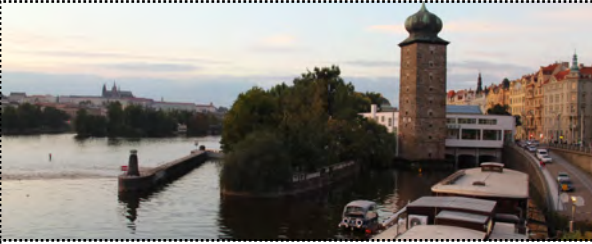

Na březích řek se můžeme setkat s různými formami post-industriálních objektů, které nabízejí různé potenciály tvorby veřejného prostoru v kontextu jejich parteru. Následující tabulka uvádí základní typy objektů, které byly definovány na základě analýzy plzeňských příkladů.

ozn.	název	popis/ poloha v rámci měst	inspirační foto
1.	objekty v zástavbě	Jedná se o objekty vystavěné v rámci reprezentativního nábřeží z počátku 20. století. Funkčně se jednalo o významné instituce, lázně, banky, polikliniky, školy, bydlení, státní správu atd.	
		centrum města	<i>Anglické a Denisovo nábřeží v Plzni, foto: Boříková Hana</i>
2.	objekty v kompaktním areálu	Bývalé výrobní a skladové areály, které byly v rámci průmyslové revoluce vystavěny na okrajích měst. Dnes jsou z velké části nevyužívané a vzhledem k dispozičnímu uspořádání nabízejí skvělý potenciál k transformaci.	
		bývalé periferie (dnes širší centra měst)	<i>Bývalá papírna Piette v Plzni, foto: Boříková Hana</i>
3.	objekty solitérní	Rozličné druhy objektů, které byly v rámci města postaveny samostatně nebo se jedná o architektonicky hodnotné objekty z původních areálových celků.	
		centrum, širší centrum	<i>Kulturní dům Peklo v Plzni, foto: Boříková Hana</i>
4.	brownfields	Pozemky po demolici solitérních objektů či průmyslových areálů uvnitř struktury města.	
		centrum, širší centrum	<i>Brownfield po bývalém KD na Denisově nábřeží v Plzni, foto: Boříková Hana</i>
5.	drobná architektura	Tato skupina zahrnuje pestrou škálu architektonicky zajímavých technických, dopravních, sportovních a jiných objektů. Může se jednat např. i o drobné artefakty, pozůstatky výrobních struktur atd.	
		centrum, širší centrum	<i>Lochotínská lávka a původní hydrologická stanice v Plzni, foto: Boříková Hana</i>

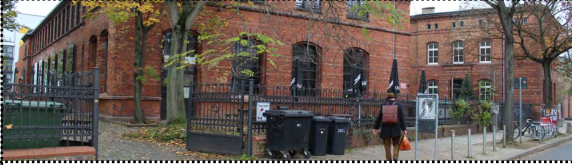

Obr.č.26: Tabulka forem objektů post-industriálu v rámci řešených lokalit v Plzni, autor: Boříková Hana

2.2.8. Možnosti využití jednotlivých forem post-industriálních objektů

Zapojení parteru post-industriálních objektů do struktury města by mělo být prioritně řešeno skrze veřejná prostranství. V následujícím přehledu jsou uvedeny jednotlivé možnosti transformace nejbližšího okolí řešených objektů v kontextu propojení s břehem řeky. Skupina „drobná architektura není uvedena, vzhledem k tomu, že může být zakomponována do všech druhů veřejných prostranství.

<i>forma post-industriálu</i>	<i>druh</i>	<i>popis</i>	<i>inspirační foto</i>
objekty v zástavbě	nábřeží dopravní	Uliční profil s převahou dopravní funkce. Často doplněné o promenádu v jiné úrovni nábřeží.	 <p><i>Praha - Masarykovo nábř., foto: Boříková Hana</i></p>
	nábřeží zklidněné	Doprava je v profilu nábřeží zklidněná. Vjezd pro zásobování či residency je umožněn. Může být zklidněno i jen sezónně.	 <p><i>Budapešť - Id. Antall József rkp. - sezónní pěší zóna na nábřeží, foto: Boříková Hana (2021)</i></p>
	piazzetta	Plocha otevřená po jedné nebo více stranách směrem k řece. Piazzetta přebírá funkci náměstí a je doplněna o parter objektů.	 <p><i>Kodaň-Søren Kierkegaards Pl.,foto: Boříková H.</i></p>
objekty v kompaktním areálu	přechodové území	Plocha, která napomáhá plynulému přechodu post-industriální zóny do struktury města.	 <p><i>Poznaň-park Staré koryto Warty,foto:Boříková H.</i></p>
	piazzetta	Jedná se o kompaktní plochy uvnitř areálu, které přebírají funkci náměstí a vytváří napojení na okolní strukturu zástavby.	 <p><i>Mannheim-parter KWZ C-Hub, foto: Boříková H.</i></p>

Obr.č.27: Tabulka možností využití forem post-industriálu - část 1/3, autor: Boříková Hana

<i>forma post-industriálu</i>	<i>druh</i>	<i>popis</i>	<i>inspirační foto</i>
objekty v kompaktním areálu	nábřeží dopravní	Zpevněné plochy nábřeží, které slouží pro zásobování objektů příp. může být integrováno do uličního systému.	 <i>Berlín - Westhafen, foto: Bořiková Hana</i>
	nábřeží zklidněné	Prostor mezi korytem řeky a stavební čarou se stává veřejným prostranstvím.	 <i>Duisburg - Innenhafen, foto: Bořiková Hana</i>
	poloveřejný prostor	Přímý parter objektu je oddělen od veřejného prostranství s regulovaným vstupem.	 <i>Mainz - areál kult. centra, foto: Bořiková H.</i>
	parter - multifunkční plocha	V rámci původního areálu je vymezena kompaktní plocha bez dopravního zatížení pro různé funkční využití.	 <i>Berlín - kulturní centrum Radialsystem, foto: Bořiková Hana</i>
	park	V řešeném areálu je integrována zelená plocha, která je v rámci systému veřejného prostranství propojena s řekou.	 <i>Poznaň - park Staré koryto Warty, foto: Bořiková H.</i>
objekty solitérní	nábřeží dopravní	Objekt je lemován dopravními stavbami bez větších rozptylových ploch. Liiniový charakter veřejného prostoru.	 <i>Stockholm-Muzeum fotografií, foto: Sapíková E.</i>
	nábřeží zklidněné	Plochy bez dopravního zatížení jsou orientovány směrem k řece, stejně jako hlavní průčelí a parter objektů.	 <i>Helsingor - kult. centrum: Bořiková Hana</i>

Obr.č.28: Tabulka možností využití forem post-industriálu - část 2/3, autor: Bořiková Hana

<i>forma post-industriálu</i>	<i>druh</i>	<i>popis</i>	<i>inspirační foto</i>
objekty solitérní	piazzetta	Rozptylová plocha orientovaná směrem k řece s vazbou na hlavní vstup a průčelí objektu.	 <i>Mainz - Malakoff Terrasse, foto: Bořiková H.</i>
	poloveřejný prostor	Prostor mimo hlavní trasu komunikací s regulovaným vstupem pro veřejnost, orientovaný k řece.	 <i>Berlín - kanál Flutgraben, foto: Bořiková H.</i>
	parter . multifunkční plocha	Plocha s přímou vazbou na hlavní vstup do objektu, která integruje objekt do struktury města.	 <i>Oslo - tržnice Mathallen, foto: Bořiková H.</i>
	soukromý prostor	Plocha přístupná pouze residentům např. z interieru objektu bez přímé vazby na veřejné prostranství.	 <i>Berlín - Michaelbrücke, foto: Bořiková Hana</i>
	park	Objekt je součástí kompozice zeleně, která je přírodního nebo parkového charakteru. Je vytvořena vazba na řeku.	 <i>Poznaň - Brána Poznání (kulturní centrum), foto: Bořiková Hana</i>
	amfiteátr	Parter řešeného objektu je ve výrazném terénním zlomu nebo nabízí zajímavé výhledy. Může se jednat i o hlediště.	 <i>Oslo - Národní akademie umění, foto: Bořiková Hana</i>
brownfields	nová čtvrť	Kompozice veřejného prostranství je součástí urbanistického návrhu nové výstavby.	 <i>Duisburg - Innenhafen, foto: Bořiková Hana</i>

Obr.č.29: Tabulka možností využití forem post-industriálu - část 3/3, autor: Bořiková Hana

Pro přehlednost je níže přiložena tabulka forem veřejných prostranství v kontextu post-industriálních objektů, které můžeme nalézt u řešených lokalit v Plzni (o). Formy veřejných prostor, které mají v území svůj potenciál realizace jsou znázorněny symbolem (*). Pokud v území daná forma existuje, ale řešená lokalita vykazuje potenciál k její realizaci i na jiném místě, nebo by bylo vhodné tuto formu revitalizovat, je použit symbol (o | *).

<i>forma využití objektů post-industriálu</i>	L1	L2	L3	L4	L5	L6	L7
nábřeží dopravní				o *			
nábřeží zklidněné				*			
piazzetta				o *			
přechodové území		*			*		*
piazzetta		*			*		o *
nábřeží dopravní							
nábřeží zklidněné		o *			o *		o *
poloveřejný prostor		o *			*		*
parter		*					
park		o *			o *		o
nábřeží dopravní			o *				o *
nábřeží zklidněné	o *		o *			o *	o *
piazzetta	*				*	*	*
poloveřejný prostor	*				o *		*
parter					o		*
soukromý prostor							
park	*						
amfiteátr							
brownfields - nová čtvrť		*		*			

Obr.č.30: Tabulka využití forem post-industriálu na příkladech v Plzni, autor: Boříková Hana

2.2.9. Principy návrhu břehů řek formou přírodě blízkých opatření

Součástí moderních strategií revitalizace prostor v kontextu řek je důraz na ekologii projektu a krajinářskou koncepci, která mimo jiné reflektuje potřebu práce s dešťovými vodami (eliminace bleskových povodní), zvyšuje kapacitu pro zasakování a retenci vody v území, reguluje mikroklima městské struktury, podporuje biodiverzitu řešené lokality, zapojuje prvky landscape do původních výrobních struktur a zohledňuje mnoho dalších principů trvale udržitelného rozvoje moderních měst a potřeb jejich obyvatel. Mezi základní principy, které jsou součástí kontextu tvorby veřejného prostranství patří níže uvedená opatření.

ozn.	název	popis	inspirační foto
1.	obnova toku deltové rameno průleh	Obnova původního toku, odkrytí zatrubněného potoka či oživení deltového ramene umožní v lokalitě návrat k původnímu vodnímu ekosystému.	 <i>Brno - obnova řeky Ponávky, foto: Bořiková H.</i>
2.	přírodní břeh	Minimalizace zpevněných ploch a realizace hrází v přírodní formě napomáhá zasakování a retenci dešťových vod a zpomalení jejich toku. Touto úpravou jsou mimo jiné eliminovány bleskové povodně.	 <i>Mainz - Stresemann Ufer, foto: Bořiková H.</i>
3.	regulace zastavěnosti území	Regulace plochy zastavěnosti přináší možnost práce s dešťovou vodou v území a prostor pro krajinnou architekturu v kontextu propojení landscape prvků s fenoménem řeky.	 <i>Göteborg - Eriksberg (vnitroblok BD na území bývalého přístavu), foto: Bořiková Hana</i>
4.	řešení dešťových vod	Veřejná prostranství v rámci zastavěných částí měst mohou být navržena tak, aby dokázala reagovat na přívalové deště a zvýšený výskyt srážek. Obdobné principy lze aplikovat uvnitř post-industriálních areálů v rámci jejich zpevněných ploch a parteru objektů.	 <i>Kodaň - Tasinge Plads, zdroj: https://uia2023cph.org/case-studies/taasinge-square-in-the-climate-resilient-neighbourhood/</i>

Obr.č.31: Tabulka principů návrhu přírodě blízkých opatření - část 1/2, autor: Bořiková Hana

ozn.	název	popis	inspirační foto
5.	retence vody	Regulované břehy řek mohou být uzpůsobeny retencí vody. Tato opatření mohou být součástí návrhu veřejných prostranství nábrežní linie	 <p>Stockholm - úprava břehu residenční části, foto: Sapíková Edita</p>
6.	biodiverzita území	Uzpůsobení návrhu krajinných prvků v kontextu post-industriálních areálů podpoří obnovu ekosystému a rozvoj lokální biodiverzity. Jedná se navíc o velmi efektní kontrast divoké přírody a bývalých výrobních struktur.	 <p>Poznaň - Park starého koryta řeky Warty, foto: Bořiková Hana</p>
7.	zvýšení rekreační hodnoty	Navýšení koncentrace rekreačních, sportovních a pobytových aktivit v území zefektivní využití a atraktivitu území. Kvalitní krajinná architektura navíc vybízí k pobytu v území a má vliv na kvalitu společenského a komunitního života v dané lokalitě.	 <p>Apartmánové domy na jezeře Geierswalde (IBA), foto: Bořiková Hana</p>
8.	zlepšení mikroklimatu	Propojení fenoménu řeky s dalšími prvky přírodě blízkých opatření může výrazně zlepšit lokální mikroklima. Může se jednat o vodní prvek, vzrostlou zeleň, travnaté plochy či šterkové záhony, které plynule navádí návštěvníka k řece a zároveň v letních dnech umějí regulovat pocitovou teplotu.	 <p>Kodaň - Søren Kierkegaards Pl., foto: Bořiková H.</p>
9.	volba materiálů	V kontextu snahy o ekologický přístup k tvorbě veřejných prostranství by měly být pečlivě voleny i použité materiály pro mobiliář i zpevněné plochy.	 <p>Oslo - nábreží Aker Brygge, foto: Bořiková Hana</p>
10.	energeticky soběstačné objekty	Řešením pro doplnění nábrežní či náplavek o prvky komerce či zázemí rekreačních nebo sportovních aktivit mohou být energeticky soběstačné a na veřejné infrastrukturu nezávislé tzv. „tiny houses“.	 <p>3D tištěný dům Prvok, zdroj: https://www.peknebydleni.cz/prvok-hobiti-a-ekologove/</p>

Obr.č.32: Tabulka principů návrhu přírodě blízkých opatření - část 2/2, autor: Bořiková Hana

2.2.10. Limity využití území v kontextu břehů řek

Na základě analýzy plzeňských lokalit byly definovány některé limity či bariéry, které mohou bránit rozvoji a revitalizaci veřejných prostranství uvnitř měst. Základní typy jsou uvedeny ve stručném přehledu společně s jejich potenciály řešení.

ozn.	název	popis	inspirační foto
1.	vodní tok	Řeka samotná může tvořit bariéru ve formě svých břehů. Jejich propojením dojde k vzájemné interakci v místě logických návazností.	 <i>řeka Radbuza - Doudlevice, foto: Boříková H.</i>
2.	dopravní stavba	Řeky bývají často lemovány liniovými dopravními stavbami, které vytvářejí bariéru pro propojení parteru okolních objektů s fenoménem řeky. Příkladem řešení je např. zahloubení silnice v Kodani a nahrazení veřejným prostranstvím.	 <i>Tyršova ul. na koruně hráze u KD Peklo, foto: Boříková Hana</i>
3.	památková ochrana	Poloha lokality v památkové zóně či památková ochrana samotná zvyšuje nároky na architektonickou hodnotu revitalizace.	 <i>Anglické nábřeží, foto: Boříková Hana</i>
4.	protipovodňová ochrana	Návrh kvalitního povodňového plánu umožňuje využití náplavek a ploch v aktivní zóně záplav. I přes dočasný charakter staveb by však měla být výrazová hodnota přizpůsobena lokalitě.	 <i>Přístup na novou náplavku, foto: Boříková H.</i>
5.	majetkové poměry	Vytipování pozemků bránících komfortnímu užívání veřejného prostor by mělo být prioritou územního plánování, spolu s koncepcí tvorby následné revitalizace.	 <i>Zázemí loděnice TJ Škoda, foto: Boříková H.</i>
6.	oplocení areálu	Areálové oplocení v kontextu liniového prvku řeky utváří bariéru, nekomfort a nepřehlednost území. Liniový charakter území většinou vytváří zužený profil břehů.	 <i>Oplocení areálu DEPO2015, foto: Boříková H.</i>
7.	úzký profil	Rozšíření profilu formou víceúrovňových stezek, konstrukcí nad řekou či jiných stavebních úprav vytvoří atraktivní a komfortní prostředí pro systém mikromobility.	 <i>Profil stezky podél papírny, foto: Boříková H.</i>
8.	technická infrastruktura	Současná kapacita nebo chybějící inženýrské sítě v místě mohou bránit rozvoji území z důvodu vyšší ekonomické náročnosti projektu.	

Obr.č.33: Tabulka limitů tvorby veřejných prostranství v kontextu řek v Plzni, autor: Boříková Hana

Vybrané limity využití území jsou zaznamenány v přehledu lokalit 1 - 7 v Plzni, které byly v rámci analytické části podrobně rozebrány. Pro limity, které se v území nacházejí je použit symbol (o).

<i>limit využití území</i>	L1	L2	L3	L4	L5	L6	L7
vodní tok	o			o	o		o
dopravní stavba			o			o	o
památková ochrana		o		o			
protipovodňová ochrana	o	o	o	o	o	o	o
majetkové poměry	o						o
oplocení areálu		o			o		o
úzký profil	o	o	o	o	o	o	
technická infrastruktura	o	o	o	o	o	o	o

Obr.č.34: Tabulka limitů využití území na plzeňských příkladech, autor: Boříková Hana

2.2.11. Základní vstupní údaje hodnocení vybraných lokalit

Pro shrnutí jsou níže vypsané základní faktory ovlivňující transformaci veřejných prostranství v kontextu říčních břehů, které se stávají základními hodnotícími parametry rozboru vybraných lokalit v rámci města Plzně.

Základní vstupní údaje:

- Majetkoprávní vztahy v území
vlastnictví města/ kraje vs. soukromá osoba
- Koncepční dokumenty územního rozvoje
koncepce říčních břehů, územní studie, plochy k transformaci a přestavbě atd.
- Aktivní zóna záplavových oblastí
dodržování podmínek správce vodního toku
- Ostatní vstupní data
topografie, ekologická zátěž, ochrana krajinných prvků atd.

Na závěr rozboru každé dílčí lokality bude provedeno hodnocení vybraných charakteristik. Na základě výše uvedených poznatků byly vybrány charakteristiky dle urbanistických vazeb na širší okolí. Tyto charakteristiky budou hodnoceny v tabulce spolu s vyhodnocením míry vlivu vybraného aspektu na prostorovou tvorbu veřejného prostranství v kontextu řeky.

charakteristiky urbánních prostorových vazeb

- rozmanitost prostoru a funkční rozložení ploch
- začlenění území do struktury města
- prostupnost územím
- intenzita využití stávající uliční sítě a veřejných prostranství
- chování uživatele v prostoru
- přehlednost a bezpečnost prostoru
- atraktivita území
- vazba na okolní zástavbu
- smyslové vjemy v území
- hraniční linie území
- napojení na systém Greenways

Výsledky vybraných skupin charakteristik budou zaznamenány do přehledné celkové tabulky každé dílčí lokality a dále budou hodnoceny na základě níže uvedených parametrů výsledků průzkumu do následujících kategorií:

▲ silný potenciál k využití ■ průměrný potenciál k využití ▼ žádný potenciál k využití

Na základě výsledků jednotlivých charakteristik budou vybrané lokality dále členěny do tří kategorií navrhované transformace území:

- území navrženo k transformaci území s vysokou hodnotou místa
- ◉ území navrženo k částečné transformaci území
- území navrženo k ponechání v původním stavu

2.3. Současný stav řešeného tématu z pohledu nového funkčního využití

Funkční využití břehů řek se v průběhu historie vyvíjelo spolu se společenským kontextem chápání jejich integrace v rámci lidských sídel. Podrobněji se danému tématu věnuje kapitola 3. V následující tabulce je znázorněn základní vývoj funkčního využití řek v kontextu města, kde je názorně zobrazena funkční proměna břehů řeky.

<i>období</i>	<i>funkce</i>
založení sídla cca 5. a 6. stol.	vodní zdroj
	zdroj potravy (rybolov)
	vodní cesta - doprava
	funkce hraniční (geografická)
gotická města	obránná funkce (řeka jako součást opevnění)
	odpadní funkce
	vodní síla (zdroj energie)
průmyslová revoluce	funkce výrobní (zdroj suroviny a výrobní síly)
	funkce těžební (dobývání písku, ledování)
	funkce dopravní (železniční vlečky k průmyslovým areálům)
přelom 19. a 20. století	funkce rekreační (turistika, slunné louky na březích)
	funkce sportovní (říční plovárny, bruslení)
	funkce reprezentativní (výstavba nábřeží s významnými institucemi)
	funkce ochranná (regulace před povodněmi)
	funkce kompoziční (výstavba předměstí měst v ose řeky)
	funkce dopravní (podél řek silnice, ulice, lodní doprava)
	funkce bydlení (městské residenční bloky, studentské bydlení)
funkce administrativy (sídla společností, kanceláře)	
současnost	funkce environmentální
	funkce veřejného prostranství
	funkce parková
	funkce sportovní (stezky podél řeky, vodní sporty, klubová zařízení...)
	funkce zklidněného profilu mikromobility
	funkce společenská/ kulturní (kult. centra, komunitní centra, festivaly, muzea...atd.)
	funkce komerční (kavárny, restaurace, kluby, galerie atd.)
	funkce residenční (nové residenční čtvrti v post-industriálních areálech)
funkce přechodová (vznik přechodových území mezi řekou a městskou zástavbou)	

Obr.č.35: Tabulka funkčního využití břehů řek v kontextu historie vývoje měst, autor: Boříková Hana

Následující přehled uvádí, které typy funkčního využití můžeme spatřovat v jednotlivých formách veřejných prostranství, které jsou popsány v kapitole 2.2.4.

forma veřejného prostranství	funkční využití									
	park	rekreace	sport	společ./ kultura	komerce	bydlení	admini- strativa	přechod. území	doprava	mikro- mobilita
veřejný prostor	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o
poloveřejný prostor	o	o	o	o	o	o	o		o	o
nová čtvrť	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o
náměstí				o	o	o	o		o	o
nábřeží				o	o	o	o		o	o
piazzetta		o	o	o	o	o	o	o		o
parter	o			o	o		o	o		o
multifunkční plocha	o	o	o	o	o	o	o	o		o
nástup k řece/ přechod	o	o	o	o	o			o		o
amfiteátr		o		o				o		
sedací schody	o	o		o				o		
drobná architektura	o	o	o	o	o			o		o
lávka	o		o							o
most									o	
podmostní konstrukce	o	o	o	o	o			o		o
plovoucí konstrukce		o	o	o	o			o		o
molo		o	o					o		o
přístup k řece	o	o	o					o		
stezka	o	o	o					o		o
přírodě blízké opatření	o	o				o	o	o		o

Obr.č.36: Tabulka funkčního využití břehů řek v kontextu forem veřejného prostranství, autor: Boříková Hana

Níže je uveden přehled funkčního využití veřejných prostranství všech plzeňských lokalit 1 - 7, které byly v rámci analytické části podrobně rozebrány. Pro funkce, které se v území nacházejí je použit symbol (o). Funkce, které mají v území svůj potenciál umístění jsou znázorněny symbolem (*). Pokud v území dané funkční využití existuje, ale oblast vykazuje potenciál k její realizaci i na jiném místě, nebo by bylo vhodné funkční využití posílit či revitalizovat, je použit symbol (o | *).

<i>funkce veřejného prostoru</i>	L1	L2	L3	L4	L5	L6	L7
park	o *		o *		*	o	o
rekreace	o *	o *	o *	o	o *	o *	o
sport	o *	o *	o *		o *		o
společenská/ kultura		*	*	o	*	*	o
komerce	*	*	*	o	*	*	*
bydlení	o *	o *	o *	o *			*
administrativa		o *		o *			*
přechodové území	*	*	*		*	*	*
doprava			o	o			o *
mikromobilita	o *	o *	o *	o *	o *	o *	o *
veřejné prostranství	o *	o *	o *	o	o *	o *	o *
reprezentace				o		o	*
kompozice	o *	o *	o *	o	o *	o	o *

Obr.č.37: Tabulka funkčního využití břehů řek v rámci řešených lokalit v Plzni, autor: Boříková Hana

funkce veřejného prostoru

příklad z Plzně

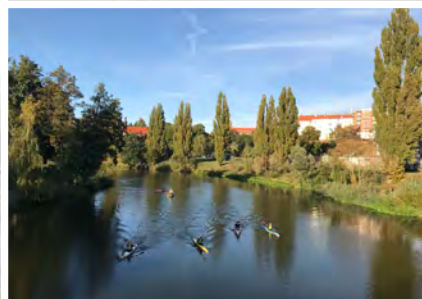
park

rekreace

sport

společenská/ kultura

komerce

bydlení

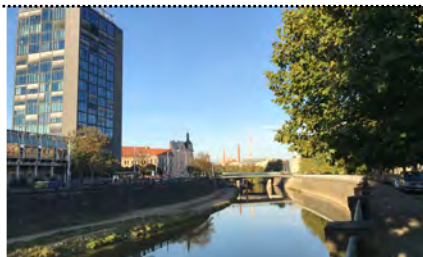

Obr.č.38: Tabulka funkčního využití břehů řek v kontextu města Plzně - část 1/2, autor: Boříková Hana

funkce veřejného prostoru

příklad z Plzně

administrativa

přechodové území

doprava

mikromobilita

veřejné prostranství

reprezentace

kompozice

Obr.č.39: Tabulka funkčního využití břehů řek v kontextu města Plzně - část 2/2, autor: Bořková Hana

2.4. Současný stav řešeného tématu z pohledu iniciačních přístupů v území

Veřejný prostor města je nedílnou součástí každodenního života obyvatel. V posledních několika letech se stále častěji ukazuje trend, kdy se na tvorbě dílčích prostor interiéru města podílí jednotlivci či angažovaná skupina laické i odborné veřejnosti. Další možnou variantou transformace území je strategické plánování na úrovni obce či kraje, které na základě územně plánovací dokumentace připravuje dílčí plochy k transformaci a dále na základě veřejných soutěží a workshopů komunikuje možné podoby praktického využití. Je třeba říci, že tento typ transformace na úrovni města či kraje se často neobjede bez kooperace se soukromým subjektem jako případným podílovým investorem a stavebníkem. Posledním možným přístupem k transformaci je záměr soukromého investora, který ovšem musí plně respektovat územně analytické podklady a limity v území stanovené městským plánováním. Iniciační přístupy transformací tedy můžeme shrnout do následujících skupin:

- transformace území jako investice města/ kraje
- transformace území města v kooperaci se soukromým investorem
- transformace území na podnět soukromého investora
- iniciační aktivita tzv. “zespoda” k transformaci v území

Příklady poslední skupiny iniciačních přístupů k přetvoření obrazu města se začaly objevovat s počátkem 21. století. Konkrétně v Plzni zaznamenáváme první zásahy do veřejného prostoru spolu s projektem Evropské hlavní město kultury (EHMK 2015), který Plzeň hostila v roce 2015. Díky finanční podpoře čtyřletého grantu, který byl v rámci EHMK Odborem kultury Města Plzně vyhlášen, bylo podpořeno několik do té doby amatérských aktivit ve veřejném prostoru města. Tradičně se jedná o skupinu nadšenců, kteří se snaží oživit genius loci zanedbaného místa či budovy, často ve vztahu k veřejnému prostoru rodného města. Inicie takových aktivit se nazývá aktivitou “bottom up” čili tzv. “zespoda”. Jedná se o ekonomicky nejméně náročný projekt pro ověření potenciálu rozvoje vybrané lokality. V případě, že se projekt u široké veřejnosti těší oblibě, často se následně město pokouší projekt převzít a realizovat investiční záměr trvalé proměny.

2.4.1. Hlavní stakeholdeři v území

Změny v území vyžadují kooperaci různých dotčených subjektů, kteří mají zájem na úspěšné transformaci území v rámci svého resortu. V rámci plzeňských náplavek a obecně kontextu říčních břehů se jedná především o kooperaci místních organizací typu Povodí Vltavy a.s. jako správce vodního toku; Útvaru koncepce a rozvoje Města Plzně jako garanta v oblasti plánování a rozvoje města; vedení města Plzně, které realizuje základní ideje a teze prosperity města, zapojené Městské obvody Plzně jako samosprávné celky území a dále jednotlivé soukromé a právnické osoby, které jsou interesovány v dílčích lokalitách řešeného území.

Mezi hlavní stakeholdery v řešeném území patří:

- Povodí Vltavy a.s. - státní podnik
- Útvar koncepce a rozvoje města Plzně
- vedení Města Plzně
- Magistrát města Plzně -(dotčené odbory MMP jako jsou: odbor památkové péče, odbor životního prostředí, odbor kultury, odbor investic, technický úřad atd.)
- Správa veřejného statku Města Plzně
- Městský obvod Plzeň 1, Městský obvod Plzeň 2, Městský obvod Plzeň 3
- majitelé dotčených pozemků
- soukromé a právnické osoby - provozovatelé
- obyvatelé města

V této práci je věnován prostor pro záznam rozhovorů s vybranými zúčastněnými osobami, kteří se iniciativně a dlouhodobě podílejí na proměně řešených lokalit v rámci města Plzně. V kapitole 6.3. této práce jsou zařazeny záznamy těchto interview:

- **Ing. Irena Vostracká** (ředitelka Útvaru koncepce a rozvoje města Plzně)
rozhovor byl proveden v prosinci roku 2022
- **Mgr. Pavel Šindelář** (býv. technický náměstek primátora a býv. primátor města)
rozhovor byl proveden v prosinci roku 2022
- **Ing. Karel Zoch** (vedoucí Odboru památkové péče Magistrátu města Plzně)
rozhovor byl proveden v únoru roku 2023
- **Tomáš Strnádek** (bývalý event manager kulturního centra Papírna)
rozhovor byl proveden v prosinci roku 2022
- **Jiří Suchánek** (ředitel DEPO 2015)
rozhovor byl proveden v prosinci roku 2022
- **Michal Škoda** (ředitel pivovaru Proud)
rozhovor byl proveden v prosinci roku 2022
- **MArch. Marek Sivák** (předseda spolku Pěstuj prostor)
rozhovor byl proveden v lednu roku 2023
- **Ing.arch. Jakub Mareš** (ředitel spolku k světu.)
rozhovor byl proveden v březnu roku 2023

Pro porovnání situace v rámci České republiky byly osloveny následující osoby, které se v roce 2016 zúčastnily Workshopu Řeka ve městě v rámci doprovodného programu festivalu Náplavka k světu. I tyto rozhovory jsou součástí kapitoly 6.3. v rámci přílohy této práce.

- **Ing. Bibiana Janebová** (vedoucí týmu PPO, KAM Brno)
rozhovor byl proveden v březnu roku 2023
- **Martin Kontra** (spoluzakladatel centra Bajkazyl, novinář - magazín Respekt)
rozhovor byl proveden v březnu roku 2023

2.4.2. Základní formy iniciátorů revitalizace v kontextu řešeného tématu

Níže uvedený přehled uvádí základní typy iniciátorů revitalizace nevyužívaných industriálních objektů a post-industriálních areálů:

- **kraj či obec**
 - tvorba územních podkladů
 - příprava koncepčních dokumentů
 - příprava investice v území
 - revitalizace veřejných prostranství
 - spolupráce s veřejností
 - spolupráce se stakeholdery v území
 - spolupráce s organizacemi v oboru
(např. projekt IBA Emscher Park - Duisburg, 1991)

- **laická či odborná veřejnost formou tzv. „aktivit zespona“**
 - komunitní setkání
 - vznik komunitních center
(např. Městská plovárna v Plzni)
 - vznik kulturních center
(např. kulturní centrum Papírna v Plzni)
 - vznik street food zón
(např. ostrov Papierenhoe v Kodani)
 - vznik co-workingových center
(např. areál DEPO 2015 v Plzni)
 - vznik start-upových HUB
(např. KWZ HUB v Mannheimu)
 - vznik soukromých atelierů či galerií
(např. areál Arena Berlin v Berlíně)
 - realizace festivalů ve veřejném prostoru
(např. projekt festival Náplavka k světu. v Plzni)
 - realizace festivalů v nevyužívaných industriál. objektech
(např. projekt PechaKucha Night Plzeň)
 - adaptace nevyužívaného objektu formou pronájmu
 - od města (např. Bikeheart v Plzni)
 - od soukromé osoby (např. kult. centrum Papírna v Plzni)

- **soukromá či právnická osoba ve spolupráci s městem**
 - kooperace ekonomická
 - kooperace funkčního využití či stavebního programu
 - kooperace v kontextu územně-stavební přípravy

- **soukromá či právnická osoba samotná**
 - zakoupení objektu/ pozemku a následná revitalizace

2.4.3. Bottom-up aktivity (tzv. “zespoda”)

Často se jedná o multižánrový jedno i vícedenní festival, který si klade za cíl skrze doprovodný program přilákat do území širokou veřejnost, zviditelnit místo zájmu a rozproudit dialog o možnostech dalšího využití mezi odbornou a laickou veřejností. Je potřeba říci, že takový projekt je neudržitelný bez finanční podpory obce, majitele pozemku či provozovatele objektu a nakonec není možné takový projekt dělat bez srdce a zápalu pro věc. Příkladem aktivity “bottom-up” může být i dočasná provozovna s nabídkou občerstvení nebo sportovního či rekreačního vyžití v místě se silným potenciálem k obnově a regeneraci.

Za většinou z projektů, která oživují genius loci industriálního místa stojí jednotlivci, kteří se z čistě pragmatických důvodů seskupili do občanských sdružení a dalších právních forem různých spolků. Benjamin Fragner v publikaci Průmyslové dědictví ve vzduchoprázdnu mezi profesionály a amatéry²⁵ popisuje definici profesionála amatéra, který v posledních desetiletích vstupuje na scénu průmyslového dědictví a stírá mezioborové hranice za účelem módního využití potenciálu post-industriálních míst mimo oficiální zavedené instituce: *“... novému využití průmyslového dědictví dávají obecnější smysl. Dobře zapadají do rámce aktuálních diskuzí o udržitelném rozvoji, současně ale rozostřují i hranice mezi obory. V této situaci na scénu v posledních desetiletích dvacátého století vstupuje - jak bývá nazýván - nový typ: Pro - Am (profesionál-amatér). Amatér, který aktivity rozvíjí na profesionální úrovni, a především ze zájmu, spíše než pro peníze, nikoli jako trvalé zaměstnání: je erudovaný, vzdělaný, zaujatý pro věc, odlišuje ho také, že stojí mimo hierarchicky strukturované instituce, není svázaný zaběhlými profesními rituály ani spjatý s profesními klany. Což mu umožňuje volit méně obvyklá a nové situaci lépe odpovídající, přizpůsobivá řešení.”*²⁶

Obr.č.40: Stavba chodníku z replastových desek před zahájením festivalu Náplavka k světu. v roce 2016 v úseku Anglického nábřeží o délce cca 500m - jediná možnost dočasného zpřístupnění náplavky v centru města, autor: Boříková Hana

²⁵ publikace Průmyslové dědictví ve vzduchoprázdnu mezi profesionály a amatéry byla vydána v roce 2010 ku příležitosti konference Industriální stopy 2009 pořádané VCPD ČVUT v Praze.

²⁶ FRAGNER, Benjamin a Vladislava VALCHÁŘOVÁ, ed. Průmyslové dědictví - 2: ve vzduchoprázdnu mezi profesionály a amatéry: mezinárodní konference Industriální stopy. Praha: Výzkumné centrum průmyslového dědictví Fakulty architektury ČVUT v Praze ve spolupráci s Kolegiem pro technické památky ČSSI & ČKAIT a British Council, 2010. s. 10. ISBN 978-80-01-04521-3.

Další část stručného přehledu se věnuje projektům, které iniciují diskuzi a přeměnu veřejného prostranství a využití post-industriálních areálů, a to konkrétně ve městě Plzni:

- **Landscape festival Plzeň 2017**, <https://www.landscape-festival.cz>
Projekt Landscape festival pořádaný Galeríí Jaroslava Fragnera v Praze a spolkem Architectura si klade dlouhodobě za cíl skrze Site-Specific instalace a za pomoci přednášek, výstav a odborných debat podněcovat diskuzi o veřejném prostoru v rámci široké veřejnosti. Jedním z témat během ročníku, který se pořádal v Plzni bylo mimo jiné i využití prostranství kolem řek a dále využití polosoukromých areálů často vyjmutých z konceptu veřejných prostranství města: bývalá Piettova papírna, DEPO 2015, Plzeňský pivovar nebo areály FN Plzeň. Autorka této práce byla iniciátorem uspořádání putovního Landscape festivalu v Plzni a následně se stala hlavní koordinátorkou celého projektu, který se v roce 2017 v Plzni zrealizoval. Pořadatele zaujal nevyužitý potenciál fenoménu vody a post-industriálních objektů v kontextu širšího centra města.

Obr.č.41: Panelová výstava „Současná umělecká díla v krajině“ na oplocení areálu DEPO 2015 na levém břehu řeky Radbuzy, která podněcovala veřejnost přiblížit se oplocenému areálu blíže a upozornit tak na absurditu oplocení ve formě bariéry; zdroj: archiv Architectura z.s.

Obr.č.42: Site specific instalace Parallel Path od studia Ottotto (P) na Piazzettě Anglického nábřeží, která upozorňovala na možnost využití prostoru v kontextu s fenoménem řeky ve městě; zdroj: archiv Architectura z.s.

Obr.č.43: Site specific instalace Greening the City od studia NL Architects (NL) na pozemku býv. kulturního domu na pravém břehu řeky Radbuzy, která hravou formou upozorňovala na potřebu využití; zdroj: archiv Architectura z.s.

- **festival Náplavka k světu., <https://www.naplavka.ksvetu.cz>**
Festival veřejného prostoru od roku 2014 ožívá břehy řek centrální oblasti Města Plzně skrze multižánrový kulturní a sportovní program. V rámci festivalu jsou provedeny dočasné úpravy veřejného prostranství tak, aby byla řeka a její břehy přístupné pro obyvatele města. Festival je podpořen čtyřletým grantem města Plzně, který byl založen v souvislosti s pořádáním EHMK 2015. Program je volen pro široké spektrum veřejnosti, aby přilákal co nejvíce zájemců a skrze vlastní prožitek tlumočil možná využití opomenutého prostoru centrální části plzeňských řek, který by mohl do budoucna tvořit tzv. přechodové území mezi ryze přírodním motivem řeky a zástavbou centra města Plzně resp. modrozelený prstenec okolo historického jádra města. Festival inicioval trvalou proměnu centrální náplavky řeky Radbuzy v okolí lávky k bývalému Domu kultury ROH (realizace revitalizace centrálního úseku řeky Radbuzy jako investice města Plzně v roce 2019). Následně byl festival podnětem pro zpracování Koncepce proměny centrální oblasti řeky Mže (studie využitelnosti a následná Koncepce byla zpracována v letech 2021 - 2022 formou vyhlášené urbanistické soutěže Útvarem koncepce a rozvoje města Plzně). V roce 2020 inicioval festival trvalé umístění mobilní kavárny na Zemník U Ježíška při pravém břehu řeky Radbuzy. V současné době chce projekt docílit záměru propojení soutoku řeky Radbuzy a Mže ve Štruncových sadech s parterem nově vzniklého minipivovaru Proud v hale bývalé elektrocentrály Plzeňského Prazdroje, která se nachází na druhém břehu řeky než je od roku 2022 na soutoku festival situován. Pořadatelem festivalu je sdružení k světu. Koordinátorem celého projektu byla v letech 2017 až 2021 autorka této práce.

V rámci projektu Plzeň evropské hlavní město kultury byl zpracován ve spolupráci s atelierem k světu. (jakožto pořadatelem festivalu Náplavka k světu.) a agenturou CpKP Západní Čechy průzkum dotčených subjektů provozujících sportovní, kulturní či společenský podnik v kontextu s řekou Radbuzou. Dokument zmapoval zájmové subjekty a získal přehled o stávajících aktivitách v kontextu břehů řeky Radbuzy v Plzni, které se z větší míry dějí v rámci post-industriálních objektů či budov a dále zmapoval vize a představy jednotlivých subjektů do budoucna. Mezi nejvýznamnější zdokumentované subjekty patřily:

- Junák - oddíl vodních skautů
- Klubovna TJ stolního tenisu
- Anděl music bar
- TJ Prazdroj Plzeň
- Hospoda U Pechtů
- Dračí lodě
- Korandův sbor
- KRPA Investment_objekt areálu Papírny
- Motokáry - bývalá papírna
- sdružení Pilsen live
- TJ Start VD
- Sokol - Plzeň, Doudlevice

Šetření průzkumu zájmových subjektů uvedlo ve vypracovaném dokumentu následující hlavní zjištění rozvoje prostor břehů řeky Radbuzy:

- *„Většina respondentů se shoduje, že se v posledních letech potýkají se zvýšenými nároky na zajištění úklidu v jejich bezprostředním okolí, časté jsou i stížnosti na vandalismus.*
- *Z oslovených subjektů zde není nikdo, kdo by měl ambice být sjednocujícím prvkem pro ostatní a chtěl organizovat aktivity po celé řece Radbuze. Výjimkou je sdružení Nová Akropolis a GEA, která pravidelně organizuje akci „Uklidíme svět“. V tomto případě se jedná o jednorázovou akci, stejný formát akce se koná po celé ČR.*
- *Překvapivá je četnost a různorodost sportovních klubů, které zde sídlí - zastoupen je tenis, stolní tenis, volejbal, kanoistika a sídlí zde i pro veřejnost atraktivní dračí lodě. Některé z klubů např. TJ Prazdroj – oddíl rychlostní kanoistiky (U Radbuzy 1), volejbalisté USK Slavia Plzeň (Cukrovarská E5, Plzeň) se pohybují na špičkové úrovni. Další kluby a oddíly se orientují více na volnočasové aktivity (TJ ČSAD – kanoistika nebo skautské oddíly).*
- *Většina z oslovených sdružení se vyjádřila souhlasně k tomu účastnit se nějaké větší akce, která bude „někým“ koordinována. Většina zástupců těchto sdružení se zúčastnila i setkání 27. března 2014 (viz příložený zápis ze setkání z 27. března 2014).*
- *Především zástupci ze sdružení, kteří zastupovali vodní sporty deklarovali svůj zájem o další jednání, kterého se budou účastnit i zástupci Povodí a.s. Zajímají se o otázky týkající se údržby řeky a sjízdnosti řeky („je třeba jednou za čas řeku vybagrovat“). Dle jejich názoru se řeka dlouhodobě neudrží, je zanesená a navíc v ní zůstaly zbytky ze stavby (konkrétně byly označeny zbytky ze stavby mostu Milénia).*
- *Někteří z oslovených respondentů deklarují svůj zájem revitalizovat svoje zázemí nebo otevřít svoje aktivity nejenom pro své „členy“, ale i pro další veřejnost. Z těchto subjektů (podrobněji jsou popsány v příloze – anotace z rozhovorů) jsou velmi zajímavé pro případnou spolupráci k revitalizaci okolí nábřeží řeky Radbuzy následující subjekty:*
 - *Korandův evangelický sbor v Plzni je farním sborem Českobratrské církve evangelické, sídlí v budově, která je velmi ceněná jako ukázka meziválečné architektury od Jaroslava Fišera. V majetku církve jsou i okolní budovy, které jsou pronajímány k sociálním účelům (v nájmu je zde např. sdružení Kačaba). Sbor pod vedením faráře Mgr. Miroslava Hamariho nejen deklaruje otevřenost sboru vůči veřejnosti, ale i tak prakticky koná. Mezi jejich připravované projekty patří rekonstrukce vzácných*

renesančních varhan a jejich použití pro varhanní koncerty pro veřejnost, zpřístupnění kolumbária a výstava věnovaná architektovi Jaroslavu Fišerovi. Zatím se jim nepodařilo čerpat dotace z EU, veškeré úpravy a aktivity hradí z vlastních zdrojů nebo dobrovolnicky. Jejich cílem je dostat se i na „kulturní mapu“ města Plzně, stát se například součástí „oficiálních“ průvodců města.

- *Volejbalový oddíl USK Slavie Plzeň - jedná se o tradiční, velmi úspěšný klub, má k dispozici čtyři volejbalová hřiště. Do budoucna plánují otevřít občerstvení a uvažují o provozování hřiště s řízeným provozem a také o zřízení dětského hřiště. Venkovní areál se nachází na adrese Cukrovarská E5, Plzeň.*
- *Klubovna TJ stolního tenisu - plánuje vybudování volejbalového kurtu v blízkosti své klubovny (Hankova E9). V případě zbudování tohoto volejbalového hřiště by se jednalo o řízený provoz, tzn. plánují otevření hřiště pro veřejnost a pro školy. Jejich cílem je samozřejmě i zkvalitnění činnosti (rozšíření prostor zázemí klubovny, aby zde mohly mít 4 stoly na stolní tenis). S tím souvisí i rozšíření členské základny a nábor nových členů a možnost pořádat v klubovně celostátní turnaje.*
- *„Sunny art“ jedná se o další projekt majitele „Anděl Café“ Pavla Oulíka, v objektu v Květné ulici (v bezprostředním sousedství Malostranského mostu) chce vybudovat zcela novou kavárnu i s přístupem k řece, kde plánují nabízet celou řadu různých aktivit (molo, zahrádka, lodičky, přístup k vodě apod.). V další etapě by zde rádi vybudovali i hostel. Plánované zahájení prací bylo deklarováno ještě v roce 2014, finančně i organizačně si samozřejmě vše zajišťují sami.*
- *Menší projekty zaměřené na revitalizaci okolí kluboven nebo provozoven plánují samozřejmě i další subjekty - TJ Prazdroj Plzeň (kanoistika), TJ ČSAD (kanoistika), U Pechtů (restaurace) a jednotlivé klubovny Junáka.*
- *Rozhovory se realizovaly i se zástupci sdružení Papírna a Pilsen live a s majitelem celého areálu Papírny. Zmíněná sdružení fungují zcela samostatně, se společností Plzeň 2015 o.p.s již spolupracují. Ale jejich dlouhodobé záměry jsou závislé na dohodě s majitelem celého komplexu.“²⁷*

²⁷ Převzato z dokumentu: Náplavka řeky Radbuzy - mapování zájmových subjektů: zpracováno pro Plzeň 2015, o.p.s. společností CpkP Západní Čechy ve spolupráci s k světu. v roce 2015.

Mezi obyvateli města Plzně bylo realizováno dotazníkové šetření na téma využití náplavek ve městě, a to hned v rámci dvou řešených lokalit. Mezi lety 2014 - 2015 byla zpracována lokalita centrální části řeky Radbuzy na Anglickém nábřeží. Na základě výsledků dotazníku a z praktických zkušeností využití břehů řeky v rámci pořádaného festivalu vznikla Studie využitelnosti Centrálního úseku řeky Radbuzy²⁸ v místech Anglického nábřeží, která byla převzata vedením města Plzně. K samotné realizaci přistoupilo město Plzeň v roce 2017, kdy zahájilo práce na obnově a zpřístupnění náplavky v centrálním úseku řeky Radbuzy podle námětů vzešlých z festivalu Náplavka k světu. Revitalizace byla dokončena v roce 2019.

Obr.č.44: Slavnostní otevření Náplavky na Radbuze v úseku Anglického nábřeží, zdroj: archiv k světu.

Obr.č.45: Kavárna na lávce k bývalému domu kultury nad náplavkou, zdroj: archiv k světu.

V letech 2017 - 2021 proběhl sběr vstupních dat pro zpracování studie využitelnosti dalšího vybraného území, kam byl po úspěšné iniciaci revitalizace náplavky přesunut festival Náplavka k světu., a to konkrétně na levý břeh řeky Mže v oblasti ulice Na Poříčí v Plzni na Roudné. Festival zde inicioval dočasnou proměnu, zpřístupnění a využití břehu řeky. V průběhu pořádání festivalu v této lokalitě byla vypsána Útvarem koncepce a rozvoje města Plzně architektonická soutěž na koncepční řešení Centrálního nábřeží řeky Mže. Soutěž vyhrál v mezinárodní konkurenci atelier k světu., respektive pořadatel festivalu Náplavka k světu., který mohl pracovat s vlastními zkušenostmi a získanými vstupními údaji z pořádaného festivalu a z provedených dotazníkových šetření. Dotazníky byly zpracovány kontaktně přímo v řešené lokalitě a formou interaktivního dotazníku platformy Survio.com, která umožnila sdílení dotazníku se širokou veřejností. Výsledná podoba urbanistické studie Centrálního nábřeží Mže je uvedena v kap. 6.4.

Obr.č.46 a 47: Festival Náplavka k světu. - řeka Mže, zdroj: archiv k světu.

²⁸ Studie využitelnosti je uvedena v příloze této práce v kapitole 6.4.

- **Pecha Kucha Night Plzeň**, <http://www.pknp.cz>
Série diskuzních večerů formátu 20x20 se v Plzni cíleně věnuje zpřístupnění objektů, které jsou buďto již nevyužívané nebo nejsou veřejnosti tradičně přístupné. V rámci projektu tak byla Pecha Kucha pořádána například v: opuštěných Městských lázních na Denisově nábřeží, v bývalé Elektrocentrále Plzeňského pivovaru, na všech lokacích projektu Náplavka k světu. nebo i v plzeňské věznici, atomovém úkrytu, budově Krajského soudu nebo nejznámějším plzeňským squatu a objektu bez stavebního povolení na Rokycanské ulici. Pořadatelem akce je sdružení k světu.

Obr.č.48: PechaKucha Night Plzeň na střeše objektu bývalých Městských lázní na Denisově nábřeží, zdroj: archiv k světu.

- **Městská plovárna Plzeň**, <http://plovarna.plzne.cz>
Projekt oživení bývalé Městské plovárny v Doudlevcích pracoval s komunitně - kulturním charakterem programu navíc doplněný o prvky landscape úprav trvalého charakteru v území, které prostor přibližovaly blíže řece. V dobách největší slávy byl součástí projektu i obnovený přívoz na řece Radbuze. Projekt ukončil svoji činnost v roce 2019. Pořadatelem akce byl spolek Pěstuj prostor, který spolu se spolkem Maják Plzně, vytvořil v roce 2017 výstavu Slunce - Voda - Vzduch o starých plzeňských plovárnách, která měla slavnostní vernisáž v rámci Landscape festivalu Plzeň 2017.

Obr.č.49: Městská plovárna v Plzni, zdroj: archiv spolku Pěstuj prostor.

- **Den architektury**, <https://www.denarchitektury.cz>
Celorepublikový festival pořádaný spolkem KRUH se leckdy ve svém programu dotkne tématu industriálních staveb a možností jejich nového využití. Zásadním významem projektu je popularizace současných trendů v architektuře pro širokou veřejnost.
- **Industry Open**, <https://industryopen.cz>
“Cílem projektu Industry Open je zviditelnit industriální dědictví Plzně a Plzeňského kraje. Sdružuje odborníky, provozovatele industriálních turistických cílů i zájemce o technické památky a nabízí širokou platformu pro spolupráci. Součástí Industry Open je odborná konference, industriální stezka a letní festival, který zve návštěvníky i na místa, kam se běžně nedostanou.”²⁹
- **Skryté město**, <https://www.skrytemesto.eu>
Projekt vznikl v rámci EHMK 2015 a kladl si za cíl obyvatelům města Plzně vyprávět skryté příběhy a vzpomínky ze své historie. Platforma Skrytého města v sobě zahrnuje interaktivní mapu, fotoalbum a pravidelné sousedské procházky. Možné je také využít mobilní aplikaci.
- **festival BLIK BLIK**, <https://www.blikblik.cz>
Festival světla a umění ve veřejném prostoru se snaží skrze světelné instalace upozornit a oživit opomenuté nebo zajímavé veřejné prostory města Plzně. Častým motivem jsou břehy řek nebo málo známé post-industriální scenérie. Pořadatelem festivalu je DEPO 2015. V roce 2023 bude již sedmý ročník festivalu umístěn podél břehu řeky Radbuzy, kdy budou instalace propojovat areál Plzeňského Prazdroje a kreativní zónu DEPO 2015.

Obr.č.50: Instalace ElySION 2.0 od Jürgena Böhma v rámci festivalu Blik Blik v roce 2017 na řece Mži v místě konání festivalu Náplavka k světu. v Plzni na Roudné, zdroj: Twitter Milana Říského (<https://twitter.com/rizek2/status/842870324765048833>)

²⁹ čerpáno z: <https://industryopen.cz/o-industry-open/> dne 18.3.2023

• **dílčí workshopy a diskuzní večery**

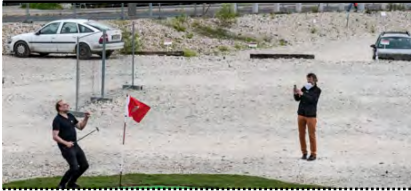
V Plzni se zformovala relativně silná skupina, která pravidelně debatuje na téma soudobé architektury, urbanismu a industriálních památek. Pravidelné diskuzní večery, komentované procházky a přednášky pořádá spolek Pěstuj prostor. V rámci doprovodného programu festivalu Náplavka k světu. (ročníku 2016) se konal cyklus přednášek a workshop na téma *Řeka ve městě*, který otevřel debatu o potřebě a možnostech práce s veřejným prostorem ve vztahu k řece a post-industriálním objektům). Studentský workshop a přednáškový cyklus připravila v rámci doprovodného programu festivalu Náplavka k světu. autorka této práce. Presentaci příkladů vlastních realizací a aplikačních přístupů si připravili:

- Jakub Hendrych (IPR Hlavního Města Prahy)
- Bibiana Janebová (Brno, Revitalizace Staré Ponávky)
- Šárka Trunečková (Zdravé město Chrudim)
- Rusina - Frei architekti (Revitalizace nábřeží řeky Loučné)
- Martin Kontra (Bajkazy, Smíchovská náplavka)
- Klára Sasová, Jovanka Arandjelovič (BU2R, Ústí nad Labem)
- Jakub Mareš (festival Náplavka k světu., Plzeň)

Obr.č.51 - 54: Workshop a přednáškový cyklus na téma *Řeka ve městě* pořádaný v rámci festivalu *Náplavka k světu.* v roce 2016, zdroj: archiv k světu. a archiv autora práce.

V rámci města Plzně bylo realizováno nebo se připravuje několik úspěšných příkladů iniciací trvalé či dočasné proměny post-industriálního objektu (areálu). Níže je uveden přehled základních forem iniciačních přístupů s konkrétními příklady.

<i>foto</i>	<i>iniciátor</i>	<i>forma veřejných prostranství</i>	<i>příklad (Plzeň)</i>
	kraj/ obec	Adaptace jednoho objektu	Revitalizace Městských lázní
	veřejnost	Revitalizace vybraných objektů (formou festivalu)	Náplavka k světu. (Radbuza)
	kooperace města	Adaptace jednoho objektu	Bikeheart
	developer	Revitalizace vybraných objektů	bývalá papírna
<i>Bikeheart, foto: Boříková H.</i>			
	kraj/ obec	Přírodě blízká opatření	Mlýnská strouha
	veřejnost	Adaptace jednoho objektu	Kult.centrum Papírna
	kooperace města	Lineární propojení a oživení lokality	Nová náplavka na Radbuze
	developer	Adaptace jednoho objektu	Minipivovar Proud
<i>Přednáškový cyklus v rámci workshopu Řeky ve městě, který se konal v rámci festivalu Náplavka k světu., foto: Boříková H.</i>			
	kraj/ obec	Nová čtvrť	areál Cukrovarská
	veřejnost	Doplnění drobné architektury	Náplavka k světu. na Mži
	kooperace města	Doplnění drobné architektury	Kontejnerová kavárna nad Radbuzou
	developer	Nová čtvrť	Americká - Sirková
<i>Kavárna na nové náplavce foto: archiv k světu.</i>			
	kraj/ obec	Spojení břehů řeky	Lávka do pivovaru
	veřejnost	Lineární propojení lokalit	U Ježíška, soutok
	kooperace města	Adaptace jednoho objektu	Městská plovárna
	developer	Nová čtvrť	Americká - Sirková
<i>Diskuzní cyklus v rámci Landscape festivalu na Městské Plovárně foto: archiv Architectura z.s.</i>			
	kraj/ obec	Nová čtvrť	nové divadlo
	veřejnost	Krajinně sport. revitalizace	Greening the City
	kooperace města	-	-
	developer	Nová čtvrť	OC Plaza
<i>Site specific instalace Greening the City (NL Architects) na brownfieldu po bývalém KD foto: archiv Architectura z.s.</i>			

Obr.č.55: Přehled iniciačních přístupů v kontextu města Plzně, autor: Boříková Hana

2.5. Současné přístupy v rámci České republiky

V rámci České republiky dochází k transformaci post-industriálních území v kontextu břehů řek zhruba od počátku 21. století, a to v souvislosti s několika dílčími tendencemi, které jsou uvedeny spolu s několika vybranými příklady níže:

- **revitalizace břehů řek v kontextu přírodně blízkých opatření například formou projektu REURIS**
 - Revitalizace Staré Ponávky v Brně
 - Revitalizace náhonu v Chrudimi
 - obnova Mlýnské strouhy v Plzni
 - systém stezek Greenways podél břehů řek v Plzni (mimo centrum města)
- **realizace městských parků posilujících význam řeky ve městě**
 - nábřeží řeky Loučné v Litomyšli
 - nábřeží Maxipsa Fíka v Kadani
- **výstavba nových čtvrtí formou developerské výstavby**
 - Prague Marina, Praha Holešovice
 - Rohanské nábřeží v Praze
 - Nová Papírna v Plzni (výstavba nové residenční čtvrti na pozemcích bývalé Piettovy papírny)
 - Americká - Sirková v Plzni (výstavba nové komerční čtvrti na pozemcích po bývalém kulturním domu v centru města)
- **Adaptace post-industriálního objektu/ areálu pro nové využití**
 - konverze areálu Winternitzových automatických mlýnů v Pardubicích
 - transformace bývalé Vozovny a ústředních dílen Elektrických podniků města Plzně na kreativní centrum DEPO 2015 v Plzni
 - adaptace bývalé elektrohalý Měšťanského pivovaru na minipivovar Proud v Plzni
 - adaptace bývalé haly třídírny papíru na Kulturní centrum Papírna v Plzni
 - adaptace bývalého kuželníku Sokolovny ve Štruncových sadech na centrum pro cyklisty Bikeheart v Plzni
- **zpřístupnění a oživení formou tzv. Aktivit zespoda**
 - v České republice se věnuje iniciaci proměny veřejného prostoru silná skupina laické i odborné veřejnosti. Je to dáno především dlouhou lhostejností k formě veřejného prostranství během socialismu a současnému volání po jejich proměně. Formou obdobných projektů může jednotlivec vyjádřit názor a dát prostor své kreativitě. Projekty jsou zasazeny do kontextu post-industriálního prostředí, které je na počátku 21. století pro širokou veřejnost rovněž novým tématem.

ozn.	název/ lokalita	popis	inspirační foto
1.	Otevřená ulice (Kolín nad Labem)	S cílem oživit ulice a veřejný prostor města Kolín založila parta místních spolek Otevřená ulice. Již osm let projekt oživuje vybraná místa města včetně tzv. Zálabské náplavky formou sousedských setkání, kulturních akcí, umění a dalších intervencí.	 zdroj: https://www.otevrenaulice.cz/
2.	Léto pod Viaduktem (Praha)	V roce 2016 vznikl na čtyři měsíce v prostorách Negrelliho viaduktu v pražském Karlíně dočasný sportovně-rekreačně-kulturní projekt s názvem „Léto pod viaduktem“ s cílem upozornit na jedinečné místo k trvalé proměně a využití formou oživení 12ti oblouků.	 zdroj: https://ceskacenaarchitekturu.cz/rocniky/2017/leto-pod-viaduktem
3.	Bajkazyl (Praha)	Prvním iniciátorem využití pražské náplavky na Rašínově nábřeží bylo sdružení Bajkazyl, které v roce 2010 obsadilo jedno z čapadel a nabídlo nadšencům cyklistiky zázemí, servis, půjčovnu kol a další služby. Postupně se místo proměnilo v kulturní bod, který vyvrcholil proměnou pražských náplavek v současné podobě.	 zdroj: https://www.divadelni-noviny.cz/krome-divadla-se-bude-i-tancit
4.	Kulturní jádra BU2R (Ústí nad Labem)	Martin Kobza ve spolupráci s pivovarem Budvar rozjel projekt kulturních jader s názvem „BU2R“. Jedním z nich byl lodní kontejner na Střekovské náplavce v Ústí nad Labem, který provozovaly Jovanka Arandjelovič a Klára Sasová. Kromě baru a letního kina se v místě pořádaly i koncerty.	 zdroj: https://www.idnes.cz/usti/zpravy/kulturni-kontejner-box-bu2r-v-usti-nad-labem.A150723_085116_usti-zpravy_alh/foto
5.	NUUK sauna a osvěžovna (Hradec Králové)	Relaxačně kulturní projekt sauny a osvěžovny na slepém rameni řeky Labe v Hradci Králové je také jedním z projektů kulturních jader BU2R a Pián na ulici. Kromě sauny zde nalezneme po celý rok i kulturní program.	 zdroj: https://www.saunanuuk.net/obrazky
6.	Přístav 18600 (Praha)	Prostor bývalého seřadiště železničního nádraží Praha - Karlín je využíván jako park, bar, divadlo, komunitní zahrada, dětské hřiště či místo k zastavení. Od roku 2014 zde probíhá snaha o trvalou proměnu břehu řeky včetně úpravy mobiliáře a zázemí.	 foto: Boříková Hana
7.	Černá louka (Ostrava)	Černá louka na břehu Ostravice je oblast ostravského výstaviště, které hledá své soudobé využití v kontextu dynamicky se rozvíjejícího města. Tohoto cíle se snaží docílit kulturní centrum Cooltour, které pořádá umělecké, hudební, workshopové a další akce. Cooltour stojí i za dalšími aktivitami, které takzvaně ožívají Ostravu. Mezi ně patří například Zažít Ostravu jinak nebo Piana Ostravě.	 zdroj: https://www.facebook.com/cooltourova/photos

Obr.č.56: Tabulka tzv. „Aktivit zesepoda“ v rámci ČR - část 1/2, autor: Boříková Hana

ozn.	název/ lokalita	popis	inspirační foto
8.	Landscape festival 2016 (Opava)	Desetidenní doprovodný program Landscape festivalu Opava 2016 se zaměřil na oživení a zpřístupnění břehů řeky Opavy. Ta je v těsné blízkosti centra města Opava, ale zcela bez využití. Happening s titulem „Náplavka“ si kladl za cíl skrze multižánrový program přitáhnout veřejnost na břeh řeky.	 zdroj: http://gottfrei.com/galerie/landscape-festival-sympozium-2016/
9.	Hollarovo čapadlo (Praha)	Klenutý prostor bývalého čapadla (místa, kde se zachytávaly vory případně další předměty v řece) tvoří průchod na náplavku řeky Vltavy z Divadelní ulice pod Smetanovo nábřežím. Nalezneme zde galerii, bar se zázemím pro koncerty nebo kluziště v zimní sezoně.	 foto: Bořková Hana
10.	Malá Kodaň (Ostrava)	Iniciace sdružení architektů Vysloužil architekti, která se snaží o proměnu veřejného prostranství města Ostravy v oblasti nábřeží řeky Ostravice formou zklidnění uličního profilu, které bude vstřícné pro své uživatele po vzoru Skandinávské Kodaně. Sezónní uzavření dopravy a zázemí ve formě půjčovny kol, barů a kulturní scény utváří z prostoru novou ostravskou náplavku.	 zdroj: https://mamesvetovykraj.cz/mala-kodan/
11.	Náplavka (Hradec Králové)	Ve funkcionalistické budově Novákových Palace garáží, jejichž autorem byl Josef Fňouk, se od roku 2014 zabydlela nová kulturní scéna města Hradce Králové, která využila vazby na břeh řeky Labe a polohy u centra města. Oblíbené místo láká na gastronomické zážitky, hudební koncerty i relaxaci ve městě.	 zdroj: https://naplavkahk.cz/gallery/2020-07-25-naplavka-na-hawaii-6#images-35
12.	festival Překročme řeku (Brno)	Festival s názvem „Překročme řeku“ vznikl za účelem propojit vybraná místa podél řeky Svitavy a přilákat obyvatele města Brna k jejím břehům. Bohatý program oživuje v průběhu letních měsíců na více jak 20 míst včetně vybraných post-industriálních areálů (Sluneční lázně, Zbrojovka Brno, Briessova sladovna, Vozovna Husovice, 1. brněnská strojírna, bývalá jatka a další).	 zdroj: https://www.hnutisol.cz/aktuality/doslova-prekrocme-reku#images-4
13.	Industriální stezka (Brno)	Naučná industriální stezka podél břehu řeky Svitavy seznamuje s historií stavebního vývoje podél břehů řeky a s odkazem průmyslového dědictví posvitavské výrobní zóny. Na celkové trase o délce 2,2 km je umístěno celkem 11 informačních tabulí, které přímo v místě seznamují se základními fakty jednotlivých post-industriálních areálů a objektů. Stezka vznikla v roce 2021.	 foto: Bořková Hana

Obr.č.57: Tabulka tzv. „Aktivit zespoda“ v rámci ČR - část 2/2, autor: Bořková Hana

2.5.1. Lokality s potenciálem k využití v rámci České republiky

Na území České republiky se nachází celá řada lokalit obdobného charakteru jako jsou vybrané lokality v rámci města Plzně nebo v další kapitole uvedené příklady z Evropy. Tyto lokality hledají své nové využití, přestože mají skvělý potenciál k transformaci území v podobě několika vybraných faktorů:

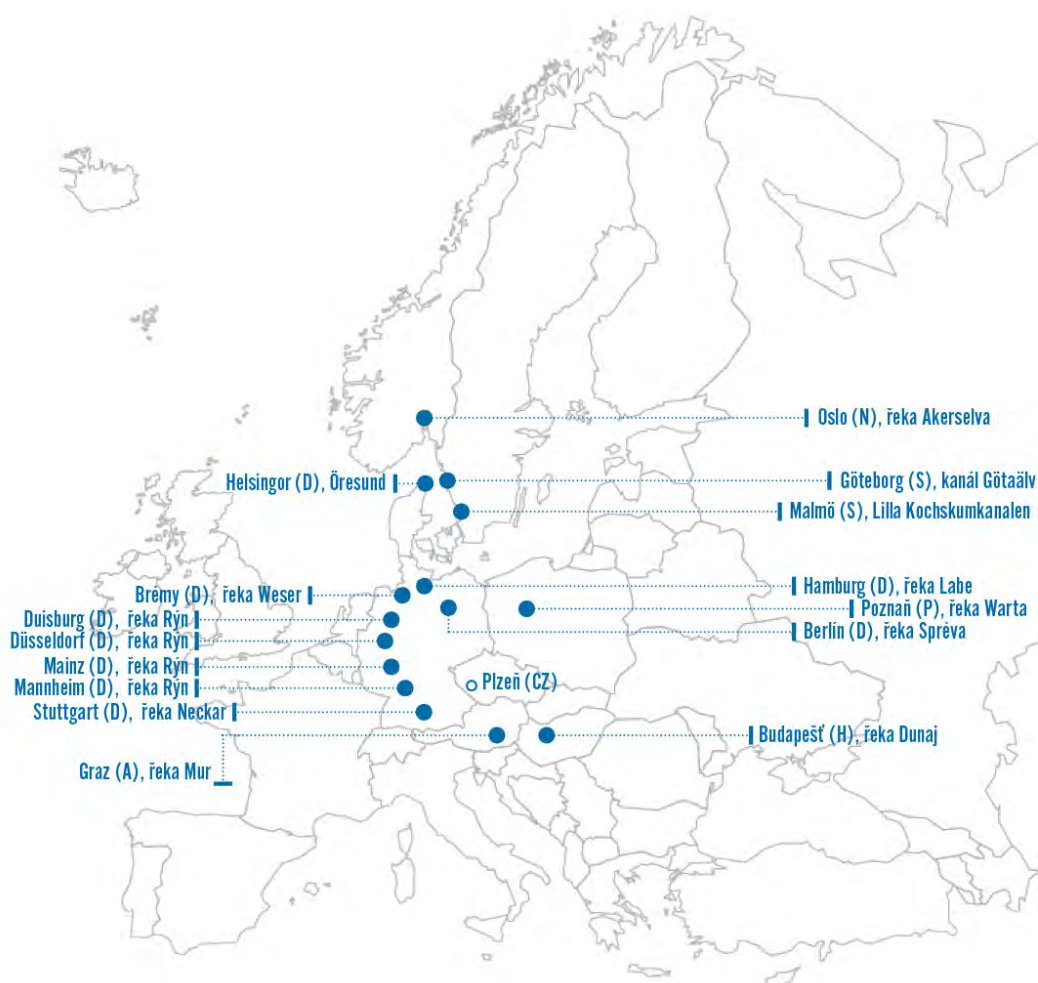
- poloha vůči centru města v kontextu jeho rozvoje i dosažitelnosti lokality
- architektonicky hodnotná post-industriální struktura
- potřeba uchování průmyslového odkazu v kontextu stavebního vývoje města
- kontakt lokality s řekou a přístupnost břehů
- variabilní dispozice objektů k jejich konverzi a novému funkčnímu využití

ozn.	lokality	popis	foto
1.	Kolín nad Labem	Pod hlavním náměstím Kolína nalezneme řeku Labe, která je ihned za plavební komorou bohatá na industriální stopy svého města. Nachází se zde opuštěný mlýn, bývalý zámecký pivovar či gotická Práčovna, která nyní slouží jako rozhledna.	 <i>Podskalské nábřeží, foto: Boříková Hana</i>
2.	Brno	Východně od centra města Brno nacházíme podél břehů řeky Svitavy celou řadu post-industriálních objektů, které byly ještě do dnešní doby zachovány. Jedná se například o zachovanou část Zbrojovky Brno, 1. brněnskou strojírnu, Soxhletovu přádelnu či Briessův pivovar.	 <i>Svitavské nábřeží, foto: Boříková Hana</i>
3.	Nýrsko	Na ostrově mezi levým břehem řeky Úhlavy a jejím ramenem se nachází objekt bývalého mlýna, který byl v roce 1895 adaptován pro účely první výrobní značky Okula. Dnes již dávno neslouží svému účelu a spolu se svým okolím parkového charakteru hledá své nové využití.	 <i>Křížikova ulice, foto: Boříková Hana</i>
4.	Praha	V posledních několika letech se proměnila podoba Rašínova nábřeží. Spodní úroveň náplavky byla revitalizována - původní čapadla byla adaptována pro komerční účely. Projekt Viadukt kreativní (proměna Negrelliho viaduktu) pokračuje. V současné chvíli se pracuje na realizaci pilotního oblouku. Iniciátorem je nezávislá nezisková společnost CCEA a studio MOBA.	 <i>Rašínovo nábřeží, foto: Boříková Hana</i>

Obr.č.58: Lokality s potenciálem k transformaci v rámci ČR, autor: Boříková Hana

2.6. Současné přístupy v rámci evropských měst

V následujícím textu jsou zaznamenány lokality v rámci Evropy, které jsou přístupem řešení transformace území podobná vybraným lokalitám ve městě Plzni. Příklady jsou zpracovány v rámci Německa, Rakouska, Slovinska, Maďarska, Polska, Dánska, Švédska a Norska, což jsou evropské země v dosahu České republiky a zároveň státy se srovnatelnými kulturními a společenskými hodnotami. Veškeré lokality byly autorem osobně navštíveny. Na místě byl proveden terénní průzkum a byla opatřena fotodokumentace. Následně byly vyhledány mapové a archivní podklady k popisu řešeného území.

Obr.č.59: Mapa lokalit současných přístupů v rámci evropských měst, autor: Boříková Hana

2.6.1. POLSKO: Stará plynárna v Poznani - řeka Warta

Město Poznaň leží zhruba 160 km východně od německých hranic a přibližně 200 km severovýchodně od hranic s Českou republikou. Poznaň je od roku 1999 hlavním městem Velkopolského vojvodství a s počtem obyvatel kolem 550 tisíc se řadí mezi největší polské metropole. Již od roku 1039 byla Poznaň významným politickým a strategickým městem v historii polských dějin. V tomto roce zde bylo založeno první polské biskupství, dnes Poznaňské arcibiskupství. Poznaň je zároveň díky své poloze na cestě mezi Varšavou a Berlínem významným obchodním a politickým centrem.

Stará plynárna - původně Městská plynárna na bývalém ostrově Grobla

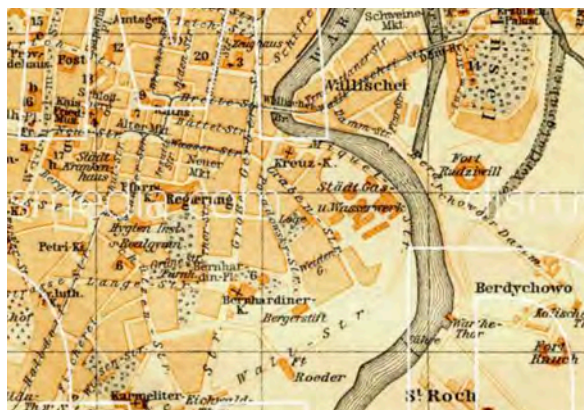
Plynárna byla vybudována v letech 1852 - 1856 při levém břehu řeky Warty podle plánů britského architekta Johna Moora. Areál plynárny se sestával ze dvou plynodemů a výrobní haly. Po spuštění svého provozu koksovatelného plynu z černého uhlí plynárna poháněla asi 414 obecních kandelábrů, které byly v té době připojeny k rozvodu. Po roce provozu zásobovala plynárna již 1500 odběratelů. Plynárna využívala zpočátku jako zdroj energie uhlí, které bylo dováženo lodí z Anglie do Štětína, odkud bylo dopravováno na člunech po řece. Vybudování železniční trati do nedaleké Wroclavi změnilo systém zásobování a pro pohánění plynárny se začalo využívat uhlí ze Slezska. Rozvoj zásobování plynu po městě dal za vznik v roce 1878 třetí nádrži. Na přelomu 19. a 20. století se roční produkce plynu zvýšila z odběru cca 2 mil. m³ až šestinásobně. V roce 1914 dodávala plynárna energii již 24000 odběratelům. Rozvoj výroby samozřejmě souvisel i s rozvojem zaměstnanosti a výstavbou v okolí. V roce 1903 byla zahájena v těsné blízkosti plynárny výstavba městské elektrárny. Konkurenční prostředí a soutěž o dodávky energie plynárně prospěla. Ve 20. a 30. letech 20. století byla modernizována a díky reklamní kampani pokrývala dodávku plynu pro 96% domácností ve městě. V únoru roku 1926 explodovala jedna z plynových nádrží a její víko zdemolovalo objekt v ulici Łazienna. V roce 1973 byl provoz plynárny ukončen. Dodávku plynu nahradil dálkový plynovod zemního plynu, který byl v 70. letech do města přiveden. To souviselo i s rychlým koncem druhé plynárny, která byla v roce 1966 vybudována v ulici Główna, ale brzy byla demontována a převezena do Číny.

Původní areál plynárny se až na výrobní halu, která se stala kulturní památkou, nedochoval. Přesto zde dodnes sídlí městská a regionální plynárenská společnost. Na Groblu dnes také nalezneme budovy obecního vodovodu a kanalizace vystavěné v 90. letech 20. století. Tyto budovy byly silně stylizované industriální architekturou 19. století. Po válce v objektech působil architektonický atelier Jana Cieślińského, později přetvořený na Ředitelství pro výstavbu dělnických sídlišť. V roce 2016 byla zahájena iniciace využití staré výrobní haly jako kulturního centra, což měl být pilotní projekt pro vznik debaty o přístupech k využití post-industriálních areálů ve městě. Projekt nazvaný „Nowa Gazownia - Nová plynárna“ byl popisovaný takto: *“Aktivity Pavilonu Nové plynárny směřují především k propagaci myšlenky revitalizace postindustriálních prostor Staré plynárny. Má pomoci vytvořit platformu, která bude prostřednictvím uměleckých aktivit, diskusí a sociální práce sledovat postup prací na vytváření nového, důležitého místa pro kulturu v Poznani. Aktivity Pavilonu Nové plynárny budou směřovat k obyvatelům Chwaliszewa, tvůrcům a příjemcům současné kultury v Poznani i za jejími hranicemi. Program se zaměří na problematiku města a architektury, revitalizaci, aktivity s místní komunitou a vzdělávací projekty. Cílem pavilonu je propagace současné kultury se zvláštním důrazem na aktivity mladých umělců, nové technologie, design a revize současných vizí kultury. Pavilon bude otevřen pro všechny druhy umělecké a*

občanské aktivity v souladu s heslem „jedno místo – mnoho příležitostí“.³⁰ Areál staré plynárny spravuje společnost Wielkopolska Spółka Gazownictwa Sp. z o.o.. Ta postupně opravuje staré budovy.

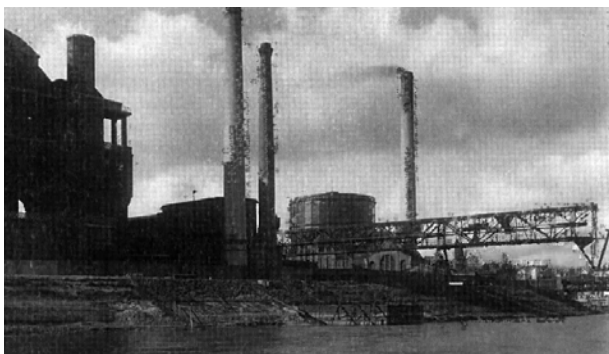
Obr.č.60: Město Poznaň v roce 1856, zdroj: https://pl.wikipedia.org/wiki/Stare_koryto_Warty_w_Poznaniu

Obr.č.61: Město Poznaň v roce 1906, zdroj: https://www.discusmedia.com/maps/old_maps_of_poznan/3795/

Obr.č.62: Pohled na plynárnu z protějšího břehu směrem ke Starému městu (1930), zdroj: https://poznan.fandom.com/wiki/Rzeka_Warta/Historia

Obr.č.63: Břeh plynárny před zasypáním koryta řeky Warty (1927), zdroj: https://poznan.fandom.com/wiki/Rzeka_Warta/Historia

Obr.č.64: Břeh plynárny během zasypání koryta řeky Warty (1969), zdroj: https://poznan.fandom.com/wiki/Rzeka_Warta/Historia

³⁰ převzato z: <https://www.poznan.pl/mim/info/news/otwarcie-pawilonu-nowa-gazownia.45096.html> dne 6.1.2023.

Obr.č.65: Říční přístav (1941), zdroj: https://poznani.fandom.com/wiki/Rzeka_Warta/Historia

Současný stav řešené lokality

Areál staré plynárny byl vybudován při jižním okraji bývalého deltového ramene řeky Warty, která vytvořila ostrov zvaný Grobla. Toto rameno bylo vymezeno právě územím plynárny, resp. mostem Sv. Rocha a oblastí říčního přístavu v severní části území. V západní části ramene řeka lemovala městské hrady. Říční přístav z let 1896 - 1902 je dodnes ještě patrný a je jediným pozůstatkem ramene řeky známým jako "Staré koryto Warty". Budovy přístavu a jeho nábřeží původně sahaly až k dnes již neexistujícímu mostu Chwaliszewski. V meziválečném období význam přístavu postupně opadal. Deltové rameno řeky se díky poloze při hradbách města a těsné blízkosti průmyslového areálu rychle zanášelo a vyžádalo si přezdívku "Shnilá Warta". Přesto bylo toto území velmi oblíbeným místem ke koupání místních, a to především v místech plynárny, kde byla vypouštěna teplá voda. Plovárna tu fungovala ještě v roce 1966. V roce 1968 byl starý kanál uzavřen a spuštěn nový lodní kanál podle plánů kanceláře Biuro Projektów Hydroprojekt z let 1960-1964.

Zpočátku bylo území využíváno pro hostující cirkusy, posléze byla zahájena přestavba, kdy v místech starého ramene řeky bylo vybudováno náměstí Międzyzmoście s drobnou architekturou a napojením na park Starého koryta řeky (z let 2014-2016), které přirozeně navádí k řece a lemují areál bývalé plynárny. Architektem úprav veřejného prostranství byl Paweł Grobelny, který *"obdržel jako autor projektu cenu za nejlépe navržený veřejný prostor v Polsku v rámci celostátního plebiscitu Polska Architektura XXL. Ústředním bodem designu je sedák vyrobený ze dřeva corten a bangkirai. Má jít o otevřenou formu městského mobiliáře s nedefinovaným účelem, který má být dán pouze každodenním uživatelem. Plošina ve tvaru kruhu umožňuje sezení, ležení nebo pořádání pikniků."*³¹

Na tyto úpravy se v nedávné době napojily i drobné intervence v území, které formou modulární a kontejnerové architektury oživují vybavenost a nabídku zážitků v území. Jedná se o projekt Kontener Art přímo mezi levým břehem řeky a areálem bývalé plynárny a dále projekt Stary Port pod mostem Bolesława Chrobrego v místech bývalého přístavu. Díky iniciaci města a doplňujícím soukromým projektům se z místa bývalého ostrova Grobla stala vyhledávaná lokalita s nezaměnitelným genius loci. Lokalita je v poslední době vyhledávaným územím i pro výstavbu residenčního bydlení jako je např. projekt Nowa Sienna 2. Za zmínku stojí i fakt, že území je obsluhováno vodní tramvají, což doplňuje pestrou škálu využití v místě.

³¹ převzato z: https://pl.wikipedia.org/wiki/Stare_koryto_Warty_w_Poznaniu_dne_6.1.2023.

Obr.č. 66: Pohled na areál bývalé plynárny ve směru od centra města (vlevo patrné původní rameno řeky v místě parku), zdroj: <https://poznani.fandom.com/wiki/Grobla>

Obr.č.67: Iniciační využití plynárny festivalem LA BOHEME (2010), zdroj: <http://www.gigantsound.com.pl/gallery2/vi/Naszerealizacjedzwiekowe2010/LABOHEMESlaraGazowniaPoznan/>

Obr.č.68: Park Starého koryta Warty, foto: Boříková Hana

Obr.č.69: Park Starého koryta Warty, foto: Boříková Hana

Obr.č.70: Projekt Kontener Art při areálu bývalé plynárny, foto: Boříková Hana

Obr.č.71: Projekt Kontener Art při areálu bývalé plynárny, foto: Boříková Hana

Obr.č.72: Projekt Kontener Art při areálu bývalé plynárny, foto: Boříková Hana

Obr.č.73: Propojení řeky s horní úrovní v místě napojení na park Staré koryto, foto: Boříková Hana

Obr.č.74: Hřiště se zázemí v kontextu původní zástavby, foto: Boříková Hana

Obr.č.75: Drobná architektura v území, foto: Boříková Hana

Obr.č.76: Zpřístupnění řeky Warty, foto: Boříková Hana

Obr.č.77: Krajinný charakter území (v pozadí komín plynárny), foto: Boříková Hana

Obr.č.78: Kontext kavárny Starý Port s okolím (v pozadí bazilika sv. Petra a Pavla), foto: Boříková Hana

Obr.č.79: Nová residenční výstavba v kontextu původních domů, foto: Boříková Hana

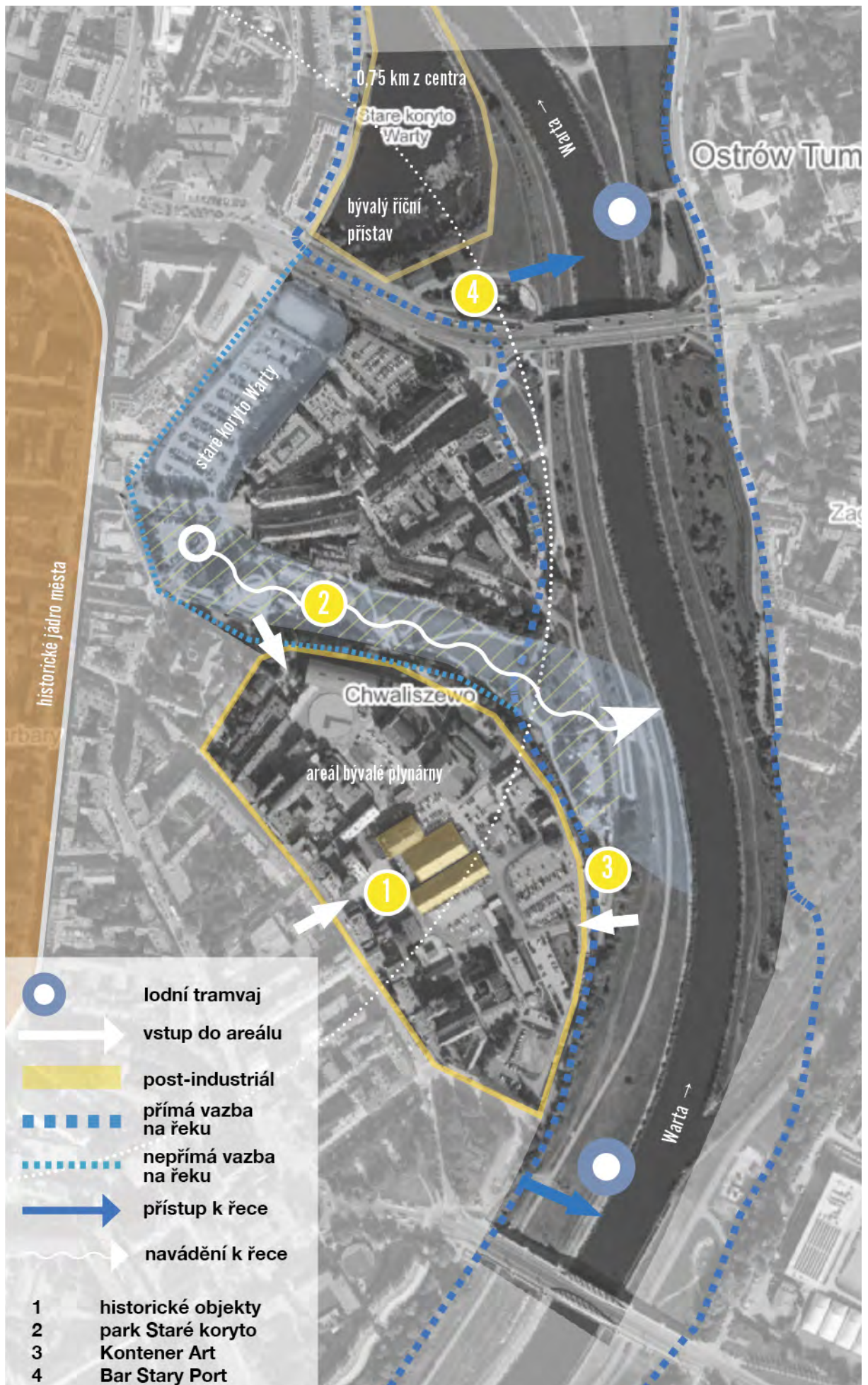
Obr.č.80: Přístup k řece ze zástavby, foto: Boříková Hana

Obr.č.81: Kavárna s kulturním zázemím v místě bývalého říčního přístavu, foto: Boříková Hana

Charakteristické prvky v území:

Opevnění města:	Ano, v západní části území bylo deltové rameno řeky součástí opevnění jako příkop.
Průmyslová výstavba:	1852 - zahájení výstavby plynárny 1896 - zahájení výstavby přístavu
Ukončení průmyslu:	1973 - ukončení provozu plynárny 1968 - uzavření ramene pro provoz lodí
Zahájení revitalizace území:	2014 - projekt parku Staré koryto Warty 2016 - projekt Nová plynárna
Profil řeky v místě:	Levý břeh řeky Warty býval ostrovem Grobla. Oba břehy řeky jsou přírodního charakteru (zatravněná dvouúrovňová přírodní hráz).
Charakter post-industriálu:	Areál bývalé plynárny s dochovanými architektonicky hodnotnými stavbami a komínem v uzavřeném areálu.
Majetkové poměry:	Post-industriální areál je ve vlastnictví právnických osob kromě filtrační haly bývalé vodárny. Ta je jediná ve vlastnictví městské organizace.
Charakter veřejných prostor:	Areál je oplocen s regulovaným vstupem. Okolní residenční výstavba pracuje s poloveřejnými prostory. Ostatní plochy jsou veřejné. Park Starého koryta utváří přechod mezi městskou zástavbou a řekou.
Přístup k řece:	Řeka je velmi dobře přístupná s pozvolným břehem s travním porostem, který je udržovaný. V místě je realizováno několik přístupových schodišť. V území funguje i lodní tramvaj.
Dominanta v území:	Dominantou je komín v areálu bývalé plynárny a výrazná architektura zachovaných budov. Výrazná je i zástavba přilehlého ostrova Tumski s katedrálou sv. Petra a Pavla na pravém břehu řeky Warty.
Bariéry v území:	Mezi hlavní bariéry patří: neprostupný areál plynárna vysoký podíl parkovacích ploch na veřejném prostoru.
Funkční využití:	Bydlení, park, kavárna, kultura, sportovní využití, rekreace.
Iniciace využití:	Sezónní využití objektu bývalé plynárny (např. festival La Boheme). Dále provoz mobilních kontejnerů s nabídkou občerstvení, kulturního a sportovního vyžití v lokalitě.

Obr.č.82: Širší vztahy řešené lokality v Poznani, autor: Boříková Hana

2.6.2. MAĎARSKO: plynárna Óbuda, Budapešť - řeka Dunaj

Budapešť se nachází zhruba 40km jižně od slovenských hranic na půli pomyslné vzdušné čáry mezi Rakouskem a Rumunskem. Budapešť vznikla roku 1873 sloučením tří osídlení: Budína, Starého Budína a Pešti. Jako hlavní město Maďarska je sídlem vlády, prezidenta a dalších významných institucí. Budapešť se rozkládá na obou březích řeky Dunaje a s více jak 1,7 milionem obyvatel je 9. největším městem Evropské unie. Nejen díky tomu si Budapešť vysloužila přezdívku "Paříž východu".

Stará plynárna - původně Městská plynárna Óbuda na levém břehu řeky Dunaje

Původní plynárna v oblasti budoucí Budapešti byla postavena v prosinci roku 1856 na peštské straně řeky. Stejně jako v případě polské plynárny v Poznani, i zde bylo pro výrobu plynu využíváno původně uhlí z Anglie, které bylo dopravováno na lodích po řece. Posléze bylo nahrazeno uhlím z Porúří a Sárška. Vysoká poptávka po plynu, který svítil, ale uměl i pohánět domácí spotřebiče vyvolala potřebu vystavět novou vysokokapacitní plynárnu. Ta byla realizována v letech 1910 - 1913 a výrobu zahájila o rok později. Současně se zahájením výroby byly odstaveny tři starší plynárny na území Budapešti. Pro účely výstavby byly vybrány pozemky bývalé usedlosti Óbudy již ve spojené Budapešti, které měly výhodu v železničním, silničním i vodním zásobování. Na projekt a výstavbu bylo v roce 1908 vypsáno výběrové řízení, ze kterého vzešel vítězně provozovatel tehdejší plynárny v Curychu - Albert Weiss, který byl následně pověřen přípravou projektu. "Plynárna na začátku svého provozu produkovala 250 000 metrů krychlových plynu. Plynárna se den ode dne dynamicky rozvíjela a ve špičce získala až 1 milion kubíků produktu. Plynárna samozřejmě nebyla soběstačná a potřeba byla i infrastruktura. Na jejím území bylo 11 kilometrů železničních tratí, které přímo navazovaly na budínskou dráhu a ostřihomskou železniční trať. Každý den projelo po železničních tratích 80 vagonů uhlí. Surovina na výrobu plynu se dovážela převážně z Německa a skladovala se v detašovaném uhelném skladu. Výrobní proces začal odtud a prošel procesem čištění s odstraněním znečišťujících látek (dehtu, čpavku, benzenu, naftalenu, sulfanu) směrem k plynojemům o objemu 100 000 m³ na opačném konci areálu. Po měření byl vyčištěný plyn shromažďován do 2 plynojemů o objemu 100 000 m³ každý. Dále byl čistý plyn přepravován potrubím namontovaným na mostě z Budy do Pešti."³² Součástí areálu plynárny byla i řídicí místnost s motorem generátoru Sulzer o výkonu zhruba 800 koní, který pokrýval dodávku elektrické energie v případě výpadku městské elektrárny Kelenföld. Toto zařízení je dochované do dnešního dne. Plynárna byla uzavřena v roce 1984 kvůli vysoké poptávce po zemním plynu.

Obr.č.83: Plynárna v Budapešti na počátku 20. století, zdroj: https://pestbuda.hu/en/cikk/20220131_when_gas_no_longer_came_from_the_factory_this_is_how_budapest_switched_to_the_new_heating_method

³² převzato z: <https://www.urbex-travel.com/obuda-gas-works/> dne 6.1.2023.

Současný stav řešené lokality

Až do přelomu století byla plynárna opuštěna. V rámci areálu je i několik památkově chráněných objektů jako například kompresovna, hodinová věž nebo filtrační stanice vody. V roce 1996 si vyhlédla opuštěný brownfield společnost Graphisoft, která hledala v Evropě místo s potenciálem k rozvoji východní alternativy Silicon Valley. Již o dva roky později se do území stěhují první pracovníci, kteří zabydlují první etapu výstavby moderního obchodně administrativního parku Graphisoft, kde je kladen důraz na kvalitu a spokojenost zaměstnance. I z toho důvodu je celá koncepce výstavby založena na bohaté parkové výsadbě, která i díky několika vodním prvkům odkazuje na blízkost řeky Dunaje. O osudu ostatních pozemků v území rozhodla v roce 2005 Rada města, která schválila revitalizaci území v odhadované hodnotě 79 milionů Ft. Výhodou plánované revitalizace bylo většinové držení dotčených pozemků městem Budapešti. Území pro Magistrát města spravovala společnost Budapest Property Management Company for Urban Development and Renewal. V roce 2014 vypracovala společnost Óbuda Group studii využitelnosti území, která na ploše zhruba 16ti hektarů vyčlenila tři různé zóny rozvoje: ziskové (kancelářské), neziskové společenské (kulturní) a rekreační (sportovní a volnočasové). V návaznosti na nové obchodní centrum města v areálu bývalé plynárny se v okolí při břehu řeky objevuje i kulturně společenské vyžití, které doplňuje narůstající hustotu návštěvníků. Tyto projekty povětšinou nalezneme přímo u břehu řeky. Je to například projekt Kabin pod železničním mostem či nespočet gastro provozů v ulici Római-part Stég. Jedná se především o drobnou modulární či mobilní architekturu, která využívá sezónně výhod svého umístění. Na přilehlém ostrově Óbudai Sziget byl kromě Yacht klubu zřízen volnočasový park, kde se pořádají velkokapacitní outdoorové aktivity díky své poloze mimo residenční zástavbu jako je např. Sziget Festival.

Obr.č.84: Lokalita z pohledu ptačí perspektivy - areál bývalé plynárny a Graphisoft park vlevo, ostrov Óbuda pro pořádání festivalů vpravo, v pozadí železniční most, zdroj: <https://www.budapestinfo.hu/the-tourist-offer-of-obuda>

Obr.č.85: Současný stav významných objektů uvnitř areálu, zdroj: <https://www.urbex-travel.com/obuda-gas-works/>

Obr.č.86: Nejbližší okolí bývalé plynárny, zdroj: <https://www.urbex-travel.com/obuda-gas-works/>

Obr.č.87: Situace Graphisoft parku v místech areálu bývalé plynárny, autor: Garten Studio, zdroj: <https://landezine.com/graphisoft-park-by-garten-studio/>

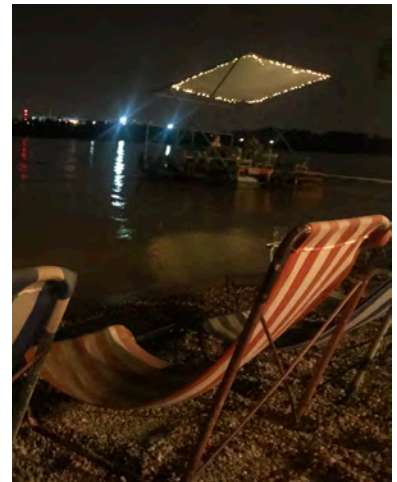
Obr.č.88: Graphisoft park s vodním prvkem - odkaz na řeku, zdroj: <https://landezine.com/graphisoft-park-by-garten-studio/>

Obr.č.89: Graphisoft park v kontextu řeky Dunaje, zdroj: <https://foursquare.com/v/infood--graphisoft-park/4d39708d687ca35d154f7fc4>

Obr.č.90-91: Oblíbená ulice Római Part na levém břehu Dunaje s bistry a street food; zdroj: <https://visitobuda.hu/a-romai/> (vlevo), foto: Boříková H. (vpravo)

Obr.č.92-93: Római Part na levém břehu Dunaje; zdroj: <https://visitobuda.hu/a-romai/> (vlevo), foto: Boříková H. (vpravo)

Obr.č.94: Bistro Kabin pod železničním mostem, zdroj: <https://funzine.hu/en/2019/07/11/have-fun-en/awesome-outdoor-venues-budapest/>

Charakteristické prvky v území:

Opevnění města:	Lokalita byla mimo systém opevnění.
Průmyslová výstavba:	1910 zahájena výstavba plynárny
Ukončení průmyslu:	1984 byl ukončen provoz
Zahájení revitalizace území:	2005 schválený plán revitalizace
Profil řeky v místě:	Přírodní charakter s kamenným zpevněním hráze.
Charakter post-industriálu:	Památkově chráněné objekty, které byly součástí areálu plynárny jsou zachovány a proběhne jejich revitalizace a adaptace k novému využití (muzeum). Ostatní objekty byly zdemolovány.
Majetkové poměry:	Areál byl při plánování koncepce revitalizace v majetku města. Následně proběhl odkup soukromými společnostmi.
Charakter veřejných prostor:	Areál památkově chráněných budov bývalé plynárny je oplocen (probíhá zde jejich revitalizace). Ostatní části revitalizovaného areálu jsou zasazeny do veřejného prostranství s parkovou úpravou navádějící k řece.
Přístup k řece:	Podél řeky je na horní úrovni hráze stezka. Místy jsou realizovány přístupy přímo k vodě.
Dominanta v území:	Dominantou je soubor věžových staveb uvnitř původního areálu a železniční most přes řeku.
Bariéry v území:	Bariéry tvoří: železniční trať, oplocený areál původních budov bývalé plynárny a vysoké procento výstavby.
Funkční využití:	Administrativa, bydlení, komerční využití, kultura, rekreace, sport.
Iniciace využití:	Kulturní centra a bistra v ulici Római Part.

Obr.č.95: Širší vztahy řešené lokality v Budapešti, autor: Boříková Hana

2.6.3. RAKOUSKO: Murinsel, Graz - řeka Mur

Graz neboli Štýrský Hradec leží v jižní části Rakouska zhruba 50 km severně od hranic se Slovinskem. Jako hlavní město spolkové země Štýrsko je se svými 289 tisíci obyvatel druhým největším městem v Rakousku. Graz je významný pro své historické centrum, které bylo v roce 1999 zapsáno na seznam Světového dědictví UNESCO. Významné je i pro svoji vysokoškolskou základnu, kdy na 4 univerzitách studuje ve městě až na 50 tisíc studentů, což je zhruba pětina obyvatel města.

Umělý ostrov Murinsel na řece Mur

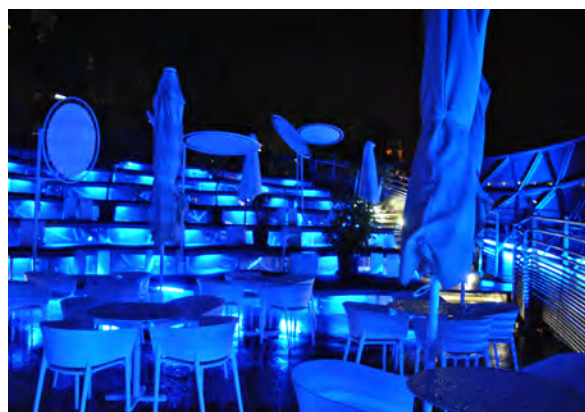
Celých 15 let před městem Plzeň hostil projekt Evropské hlavní město kultury právě Graz. Ku příležitosti této významné akce byl na řece Mur postaven umělý ostrov podle návrhu amerického designera Vita Acconci. Jedná se ocelovou konstrukci plovoucí plošiny, která je s oběma břehy řeky propojena ocelovými lávkami sloužícími pouze pro pěší. Objekt na řece je zhruba 50 m dlouhý a 20 m široký. Konstrukce ve tvaru nadživotní mušle ukrývá ve svém středu venkovní amfiteátr pro rozličné využití (hudební divadlo, filmové projekce...). Pod zastřešenou částí ostrova nalezneme kavárnu, dětské hřiště a po rekonstrukci v roce 2016 i designový obchod s produkty mladých talentů v oboru designu. Kapacita Murinsel je 350 návštěvníků. Hlavní myšlenkou ostrova pro účely EHMK bylo kulturní propojení obou břehů města Graz a založení živé kulturní platformy pro prezentaci alternativních a mladých umělců. Tato myšlenka dodnes velmi dobře funguje a Murinsel je vyhledávaným kreativním zázemím, které inspiruje napříč všemi generacemi. Spolu s Murinsel byl k příležitosti projektu EHMK postaven také Dům umění na přilehlém břehu řeky. Tvarosloví fasády objektu má připomínat živou hmotu, a to především v noci, kdy je pod tisícovkou fasádních desek rozehrána hra světla a zvuků. Architektky objektu jsou Angličani Peter Cook a Colin Fournier.

Obr.č.96: Murinsel v kontextu historického města, autor: Schiffer Harry; zdroj: <https://murinselgraz.at/en/facts/>

Současný stav řešené lokality

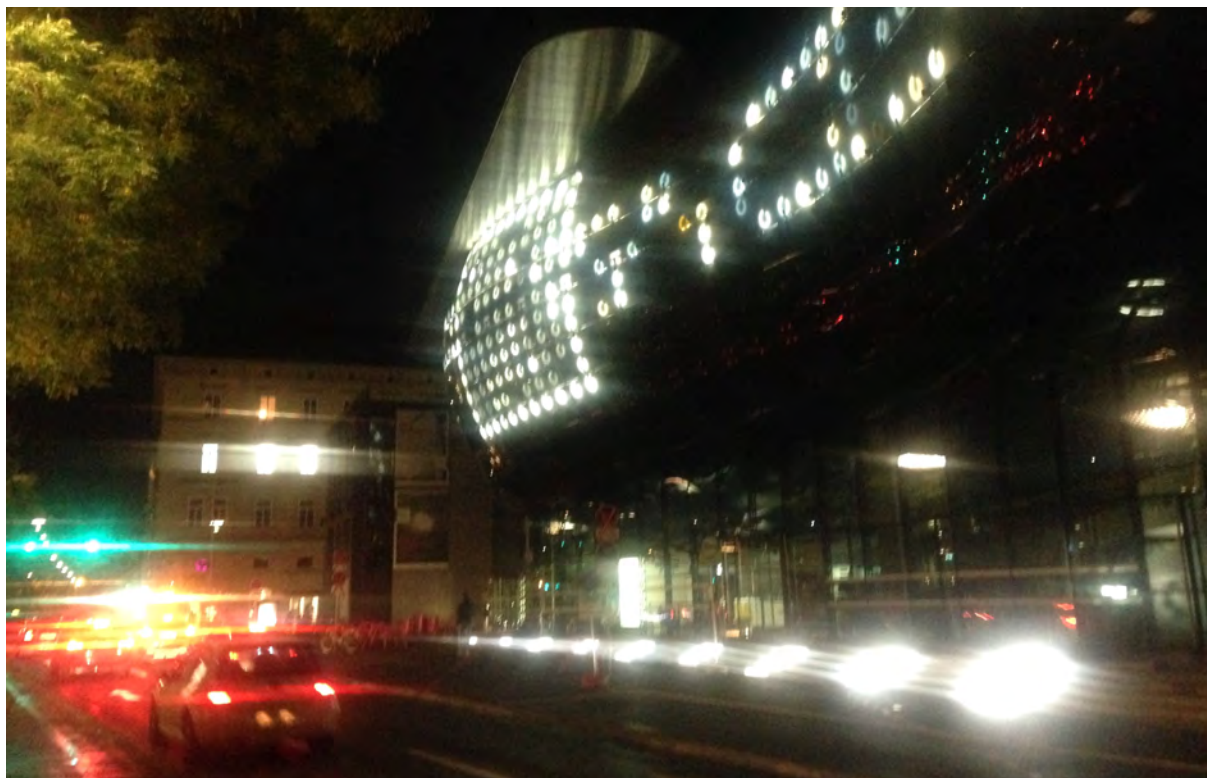
Území při levém břehu řeky Mur je součástí historického jádra města v pozadí s vyvýšenou dominantou Štýrského Hradce - Zámeckým vrchem s hradem Schlossberg. Nábřežní třída byla regulována kamennou zdí s nepravidelnými kvádry. V koruně opěrné zdi je částečně vykonzolovaný profil chodníku horní úrovně nábřeží, který je zakončený ocelovým zábradlím. Na spodní úrovni nábřeží je zpevněná stezka přímo u břehu řeky. Umělý ostrov je s pravým břehem řeky spojený lávkou, která ústí uprostřed výškového rozdílu mezi horní a spodní úrovní nábřežní zdi. Tuto mezipodestu dále propojuje výtah a schodiště ústící na přilehlou pěší lávku. Levý břeh řeky byl původně součástí předměstí Murvorstadt a byl s městem spojený pouze jedním mostem zvaným Hauptbrücke. Rozvoj předměstí souvisel s rozvojem industrializace, železnice a zvyšujícím se počtem obyvatel. V řešeném území převládá smíšená městská funkce, která nebyla historicky zatížena průmyslovou výrobou. Murinsel je s touto částí města rovněž propojený lávkou, která je vyústěna těsně pod niveletou ulice. Výškový rozdíl je vyrovnán rampou a schodištěm, které ústí přímo do profilu nábřeží. Břeh řeky je v tomto úseku nepřístupný a je porostlý vzrostlou zelení.

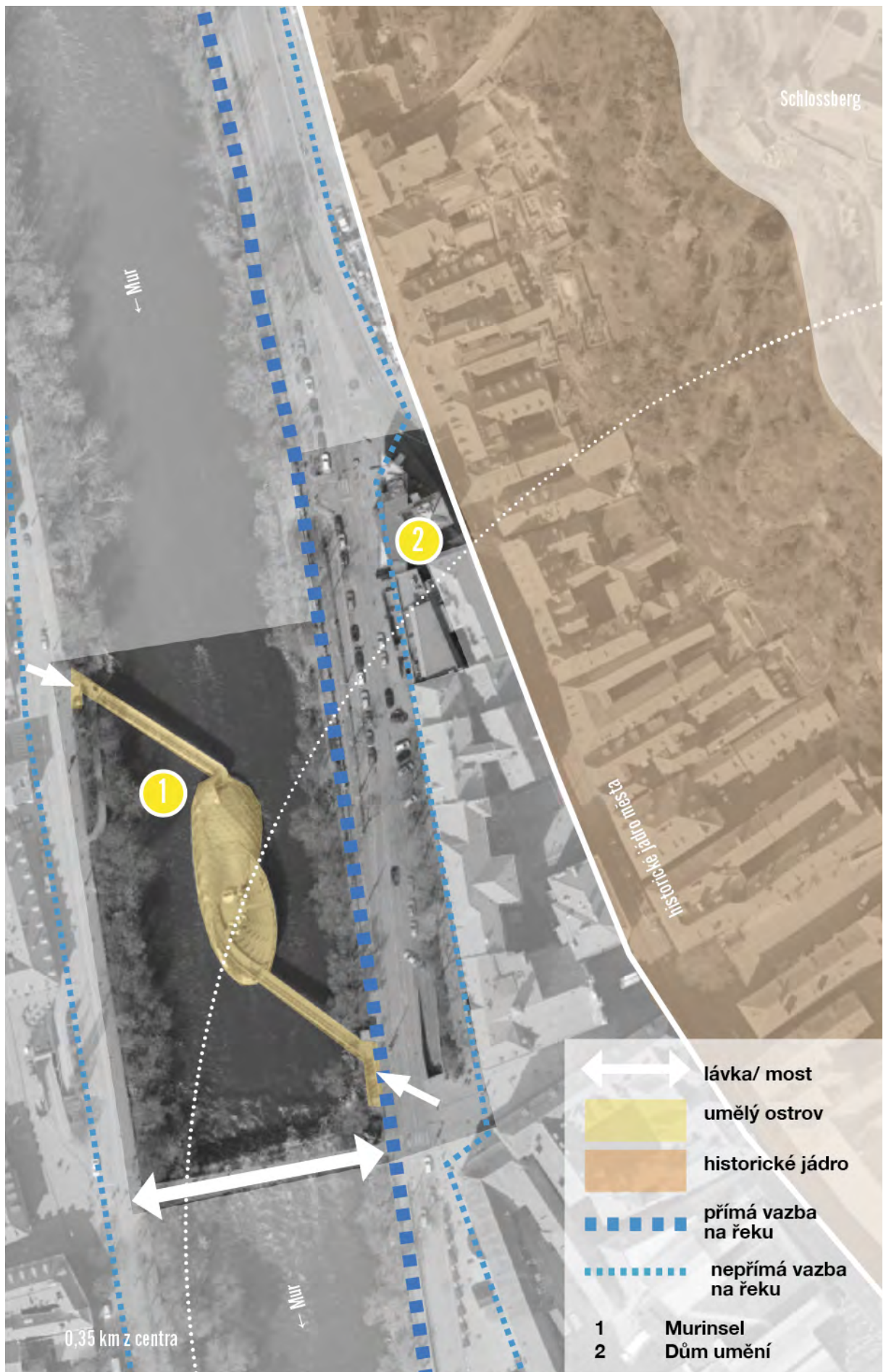
Obr.č.97-99: Ostrov Murinsel - interiér (nahoře) a exteriér z lávky spojující břeh, foto: Boříková Hana

Charakteristické prvky v území:

Opevnění města:	Ano, původně bylo součástí opevnění města.
Průmyslová výstavba:	Průmysl v oblasti nebyl.
Zahájení revitalizace území:	2003 - v rámci projektu EHMK
Profil řeky v místě:	Pravý břeh: kamenná opěrná zeď. Levý břeh: opěrná hráz přírodního charakteru.
Charakter veřejných prostor:	Jedná se o umělý ostrov, který je po většinu dne veřejně přístupný (kromě uzavřených prostor kavárny a obchodu).
Přístup k řece:	Pravý břeh: zpevněná stezka na spodní úrovni. Levý břeh: přístup lokálně po schodišti.
Dominanta v území:	Zámecký vrch s hradem nad historickým centrem.
Bariéry v území:	Bariéru tvoří: silniční doprava po obou stranách řeky, špatný vizuální kontakt s řekou z úrovně nábřeží, chybějící kontakt s řekou na ostrově.
Funkční využití:	Kultura, rekreace, start-up, kreativní centrum, obchod.
Iniciace využití:	Vzniklo v rámci projektu Evropské hlavní město kultury.

Obr.č.100: Dům umění na nábřeží řeky Mur - levý břeh řeky pod centrem města, autor: Boříková Hana

Obr.č.101: Širší vztahy řešené lokality v Grazu, autor: Bořiková Hana

2.6.4. NĚMECKO: Kulturní centra jako katalyzátor rozvoje nové komunity transformovaných post-industriálních území

Tato kapitola stručně popíše potenciál kulturních center, která vznikla oživením post-industriálních objektů aktivitami soukromých osob na území brownfields a v revitalizovaných lokalitách bývalých industriálních zón ve městech Stuttgart, Mohuč a Brémy v Německu. Kulturní centra byla záměrně vybrána na území v kontextu s řekou pro porovnání obdobných lokalit řešeného tématu v Plzni (Kulturní centrum Papírna, Městská Plovárna, DEPO 2015, festival Náplavka k světu. a Bikeheart). Tyto aktivity jsou neodmyslitelnou součástí transformace post-industriálních území z několika důvodů:

- kumulace aktivních osob v území
- připomínka historického odkazu místa
- vznik komunity ve vybydlených lokalitách
- oživení veřejného prostoru
- praktická zkouška fungování veřejných prostranství v území
- možnost diskuze veřejnosti a zainteresovaných osob v území
- iniciace revitalizace území na základě oživení místa a obliby veřejnosti
- zviditelnění a zhodnocení území pro další aktivity a investice
- možnost trvalé změny za předpokladu úspěšného projektu s dlouhodobou finanční podporou

Obr.č.102: Mapa příkladů kulturních center v Německu, autor: Boříková Hana

a) Kulturinsel Stuttgart, řeka Neckar

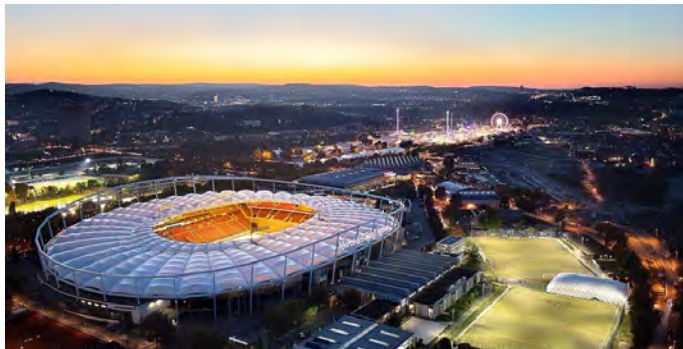
Projekt Kulturinsel byl založený v roce 2012 v prostorách bývalého nákladového nádraží ve velmi rozmanité post-industriální zóně při pravém břehu řeky Neckar. Na velmi rozsáhlé rovinaté ploše, která se aktuálně velmi dynamicky stavebně mění v rámci projektu NeckarPark, se potkává několik historických industriálních areálů: bývalé nákladové nádraží (Güterbahnhof); výrobní závod a sídlo automobilky Mercedes Benz; a dále území nazývané Cannstatter Wassen, které slouží jako festivalové zázemí.

bývalé nákladové nádraží (Güterbahnhof): v areálu bývalého nádraží nyní nalezneme v adaptovaných historických objektech Městský archiv města Stuttgartu a Muzeum tramvají. Mezi ulicemi Reichenbachstrasse a Frachtstrasse se nachází komerční zóna NeckarPark Q1, kterou realizuje společnost DIBAG Industriebau AG. Ta je partnerem města Stuttgart pro rozvojové plochy právě v okolí Daimlerstrasse. Cílem projektu je energetická soběstačnost budov, které budou osazeny do zeleného parteru s reminiscencí na blízkost řeky.

Obr.č. 103-105: Výstavba Neckar Parku a sídlo archivu (vpravo nahoře), autor: Boříková Hana

výrobní závod a sídlo automobilky Mercedes Benz: v severovýchodní části území nalezneme továrnu automobilky Mercedes Benz, která je směrem k řece doplněna o moderní stavby Muzea a Zákaznického centra Mercedesu Benz (UN Studio, 2006), které v parteru doplňuje amfiteátr pro outdoorové společenské aktivity. Tento moderní komplex budov je od řeky oddělen testovací dráhou. Mezi územím automobilky a bývalého nákladového nádraží vznikly moderní sportovní plochy, které kromě několika multifunkčních hřišť zahrnují i fotbalový stadion Mercedes Benz Arena s kompletním zázemím a parkovacím domem.

Obr.č.106: Letní kino v parteru Muzea Mercedes Benz; zdroj - web. stránky Stuttgarter Zeitung: <https://www.stuttgarter-zeitung.de/inhalt.open-air-kinos-in-der-region-stuttgart-kinomacher-fuehlen-sich-fuer-unwetter-geruestet.2e20c048-98c7-4cbd-b7c3-459a1095402c.html>

Obr.č.107: Společenské centrum Stuttgartu v okolí Mercedes Benz Areny; zdroj - web. stránky Areny: <https://www.mercedes-benz-arena-stuttgart.de/aktuelles/ihr-fruehjahrs-event-in-der-mercedes-benz-arena-stuttgart/>

Cannstatter Wassen: Areál o ploše 35 hektarů, který je v současné době součástí rozvojové zóny NeckarPark hostí každým rokem mimo jiného i tradiční festivaly Cannstatter Volksfest a Stuttgart Spring Festival. Tato plocha slouží pro své účely již 200 let a kromě hudebních festivalů se zde pořádají i výstavy, cirkusy nebo sportovní akce. Mimo konání různorodých programů je plocha využívána jako parkoviště pro okolní sportovní a komerční plochy. Na počátku 20. století sloužila plocha i pro komerční poštovní nebo zkušební lety. Od roku 1919 zde byla dokonce přistávací dráha. Jižní část plochy přímo u řeky slouží jako městský kemp.

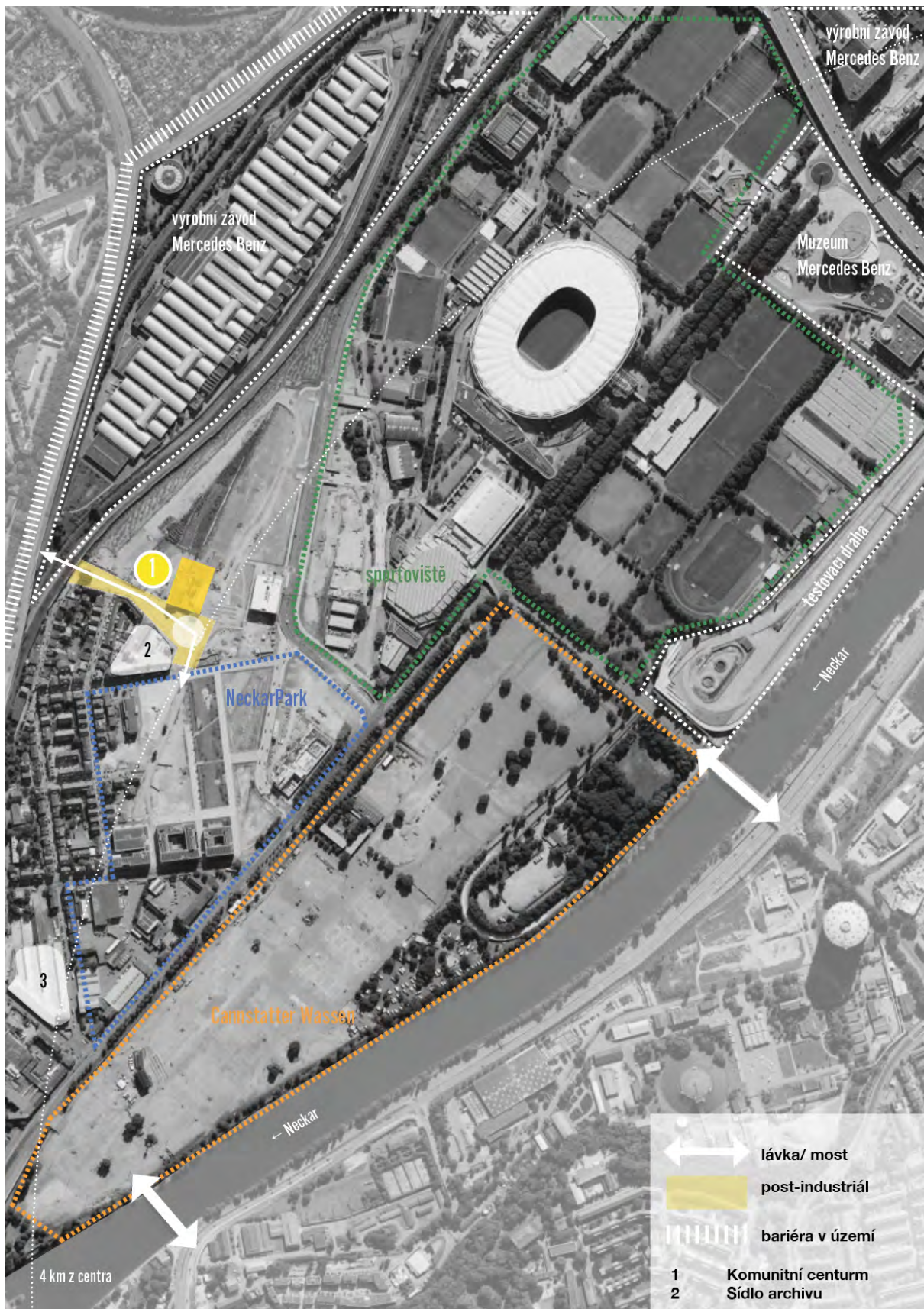

Obr.č.108: Letecký pohled na řešenou lokalitu - v popředí vlevo Mercedes Benz museum a zákaznické centrum, vpravo Mercedes Benz Arena s přilehlými sportovišti, vlevo řeka Neckar, vlevo v pozadí betonová plocha Cannstatter Wassen a vpravo v pozadí areál bývalého nákladového nádraží; zdroj: <https://www.stuttgarter-zeitung.de/inhalt.neue-idee-zur-ganzjaehrigen-nutzung-des-wasens-pack-die-badehose-aus.9b5692aa-a007-499b-9eb5-54a5bb8976ac.html>

Kreativní centrum Kulturinsel: Kulturinsel je kreativně-kulturním zázemím a platformou pro sdílení nápadů, pomoci a inspirace mezi širokou veřejností. Částečně program cílí i na uprchlíky. Od března roku 2018 je místo podporované i sociálním úřadem Města Stuttgart v rámci integračního balíčku. Mezi projekty kreativního centra patří: Inselgrün (městská zahrada), která spojuje sousedy a nabízí možnost spolupráce se školami; Biergarten (pivní zahrádka) a v neposlední řadě Künstlercafé (kavárna) jako místo setkání a pořádání kulturních aktivit včetně přednášek a workshopů. Kulturinsel je doplněn moderním veřejným prostranstvím, které vybízí nové sousedy k potkávání a je důstojným nástupním prostorem do nově budovaného Neckar Parku v lokalitě bývalého nákladového nádraží.

Obr.č.109-111: Objekt bývalého nákladového nádraží adaptován pro účely kulturního centra (dole), veřejné prostranství mezi objektem Městského státního archivu a objektem Kulturinsel jako vstupní prostor do revitalizovaného území (vlevo nahoře), komunitní zahrada projektu Kulturinsel (vpravo nahoře); autor: Bořiková Hana

Obr.č. 112: Širší vztahy řešené lokality ve Stuttgartu, autor: Boříková Hana

b) Kulturzentrum Mainz (KUZ), řeka Rýn

Kulturní centrum v německé Mohuči vytváří zázemí pro místní komunitu již od roku 1981. Původní vojenská posádková prádelna z roku 1888 byla součástí rozsáhlého opevnění a vojenského zázemí města spolu s přilehlou vojenskou nemocnicí, která se nacházela na sousedním pozemku severně přes dnešní Dagobertstrasse. Jižně od objektu prádelny na nároží dnešních ulic Rheinstrasse a Holzhofstrasse bylo nádraží Hessenbahn a hala lokomotiv (dnešní Muzeum římských lodí). V roce 1932 byla budova prodána společnosti Industrie- und Lehrwerkstatt eGmbH. Uvnitř objektu vzniklo první školicí centrum průmyslových značek v Německu pro závody Stadtwerke Mainz, Siemens, Dyckerhoff nebo Kalle-Albert. V roce 1976 objekt získalo do svého vlastnictví Město Mohuč a ve spolupráci s městem Wiesbaden zde plánovalo uspořádat spolkovou zahradní výstavu, která se však neuskutečnila. Od roku 1981 sloužila budova pro kulturní činnosti Kulturního centra v Mohuči. Pořádaly se zde kabarety, divadla či hudební produkce až do roku 2015, kdy byl objekt z důvodu rekonstrukce uzavřen. Svoji činnost KUZ obnovil v roce 2018.

Území bývalé vojenské nemocnice a kasáren spolu s nádražními objekty těsně sousedí s rostlou strukturou historického jádra středověkého města Mohuče a vytváří tak výrazný kontrast struktury města. Částečně zklidněný profil ulic spolu s moderní výstavbou komerčně administrativních ploch nabízí prostředí pro společenské aktivity a kulturní vyžití. Ulice Dagobertstrasse je mezi Kulturním centrem a řekou pěší zónou a obsluhuje v podstatě pouze podzemní parkoviště Contiparku (administrativně-komerční centrum v místech bývalé vojenské nemocnice). Pěší zóna mezi promenádou a kulturním centrem vytváří příjemné rozptýlové prostředí a přirozenou vazbu na řeku Rýn. Profil břehu je v jižní části doplněn přístavem a zimovištěm soukromých lodí, Yacht klubem a nábřežními úpravami, které zpřístupňují břeh řeky. Spolu s residenční výstavbou a několika sportovišti na břehu Rýna vytváří klidné a příjemné prostředí přirozeně dostupné parkovou úpravou podél zálivu. Na severním cípu zálivu pro přístav je pak sezónně otevřena pivní zahrádka, která nabízí přímý kontakt s řekou a její vnímání všemi smysly. Severní část nábřeží je pojatá jako městská promenáda, která svým profilem odpovídá velkoleposti řeky.

Obr.č.113: Kulturzentrum Mainz (KUZ) - pohled z ulice, foto: Boříková Hana

Obr.č. 114: Nábřeží řeky se zbytky objektů opevnění města, foto: Boříková Hana

Obr.č. 115: Veřejný prostor před Contiparkem, foto: Boříková H.

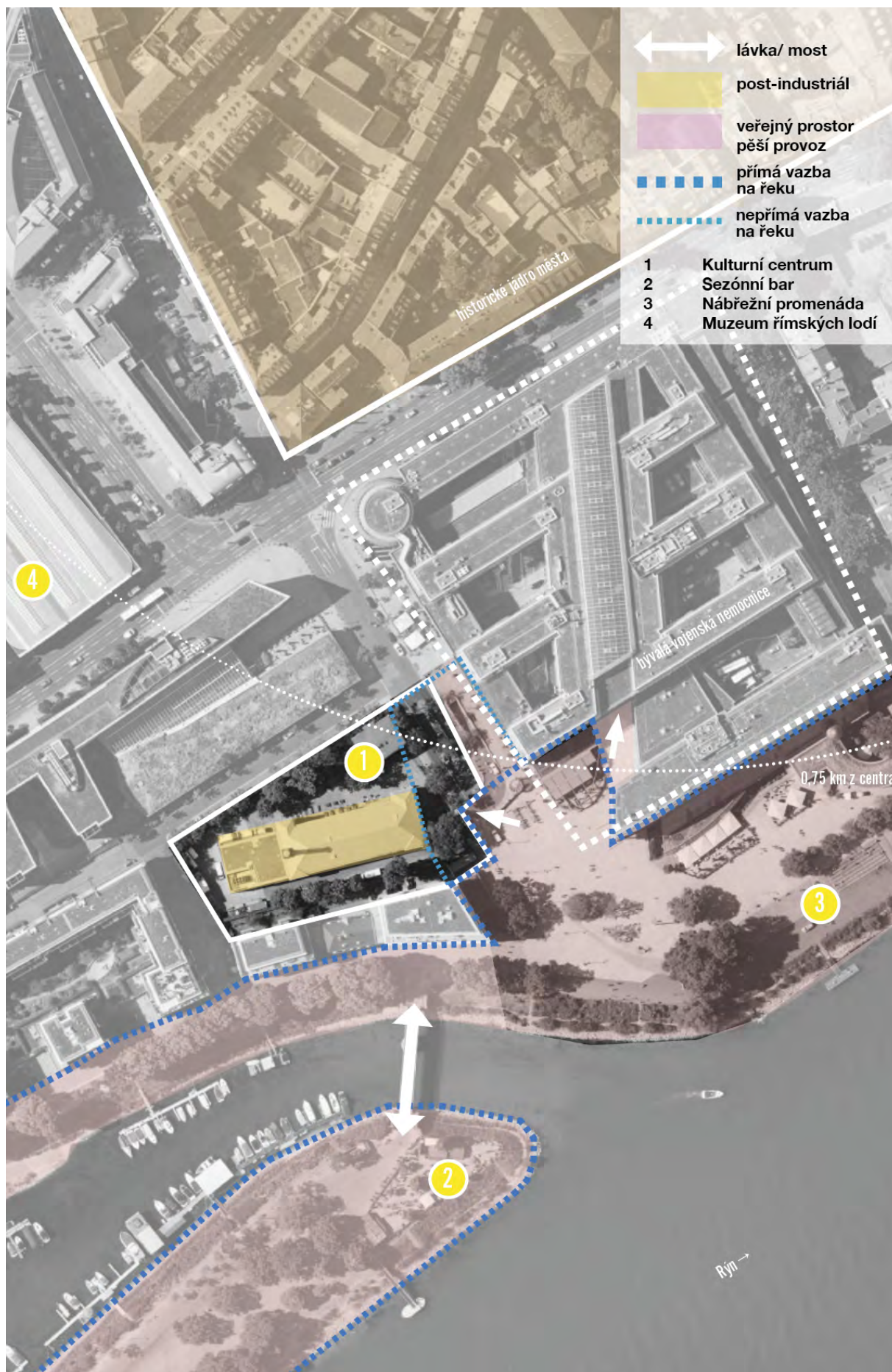
Obr.č. 116: Přírodní forma břehů, foto: Boříková Hana

Obr.č. 117-118: Využití objektů vojen. opevnění, foto: Boříková H.

Obr.č. 119-121: Oblast residenční zástavby s yacht klubem a sezónními bistry, foto: Boříková Hana

Obr.č. 122: Širší vztahy řešené lokality v Mohuči, autor: Bořková Hana

c) Brémy - Hohentorshafen, řeka Weser

Přístav Hohentorshafen v Brémách je stále aktivním obchodním a sportovním přístavem na levém břehu řeky Weser západně od centra města. Jedná se o tradiční heterogenní území o rozloze cca 30 ha, které nabízí širokou škálu podnikatelských aktivit v průmyslovém odvětví typu obchodu a skladování dřevěných a kovových konstrukcí, pozemních a vodních staveb, drobné řemeslné výroby a servisu. Kromě pestré nabídky výrobních a skladových hal nalezneme v oblasti i přístav pro sportovní lodě. Všechny pozemky jsou zde využity - jedná se o obecní pozemky v pronájmu, které využívá zhruba 95 společností. Oblast je výborně dostupná z centra města. Nalezneme zde železniční stanici, dobré silniční napojení i systém stezek mikromobility (cyklostezka a naučná stezka). Vzdušnou čarou je historické jádro města vzdáleno zhruba 1,5 km. Na východní straně je území lemováno železnicí a pásem zeleně. Ze severní strany lemuje přístav řeka Weser a při jižní straně navazuje průmyslová zóna, kde nalezneme dodavatele hutních materiálů, balicí společnost i prodejce stavebního dřeva.

V poslední době v souvislosti s vývojem technologií spatřujeme trend drobné proměny nabídky služeb v lokalitě Hohentorshafen. Místo se objevují gastroprovozy, a to jak ve stávajících objektech, tak na přilehlých březích řek. Dále zde můžeme najít prodejnu zboží v bio kvalitě, posilovnu, kavárnu na lodi, galerii umění Brutstätte Kultur und Anmut či kulturní centrum Pusdorf Studios. Můžeme předpokládat, že toto území se v horizontu několika let promění v alternativní kulturně kreativní zázemí města Brémy a bude využívat kulis přístavu a typické architektury přístavních hal. Napomáhá tomu jistě nedaleká administrativně komerční výstavba na protějším břehu řeky, která pracuje s parterem objektů (formou teras a zeleně) orientovaným právě k řece.

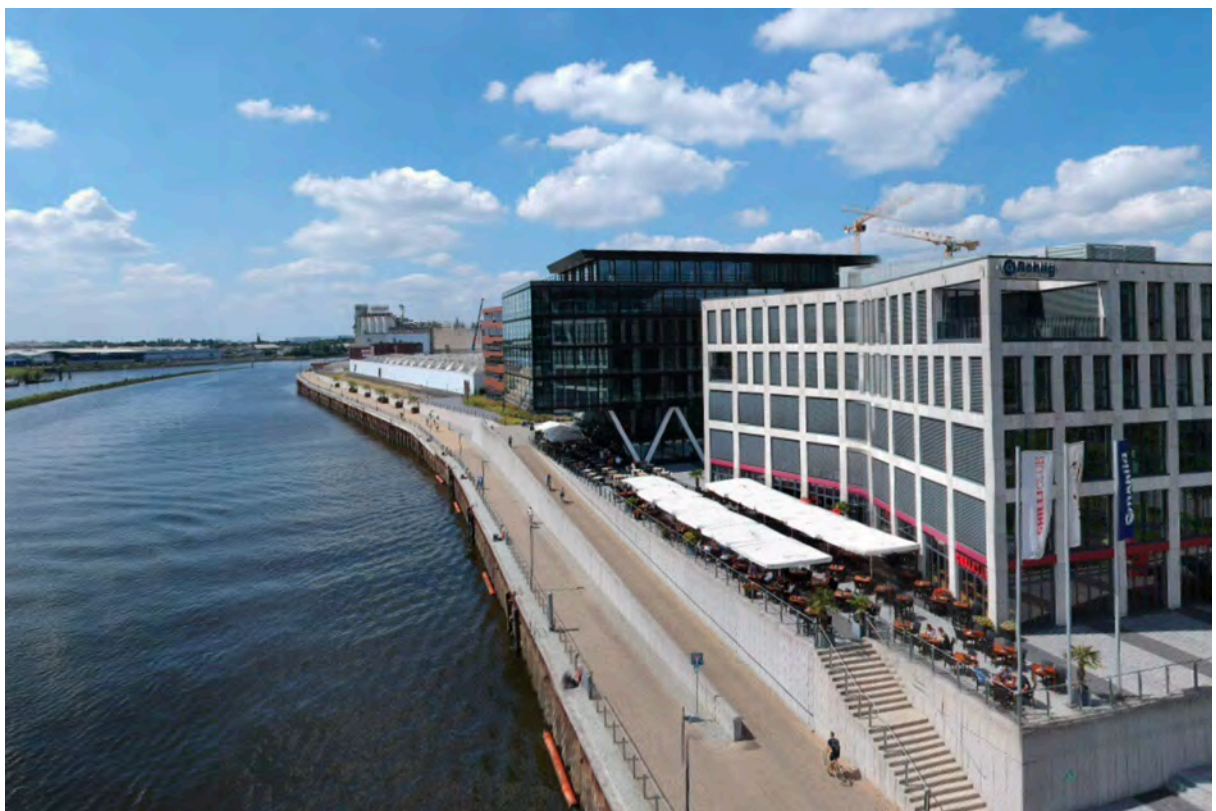
Obr.č. 123: Letecký pohled na přístav; zdroj: <https://www.wfb-bremen.de/de/page/grundstuecke-und-immobilien/gewerbeflaechen-bremen/hohentorshafen>

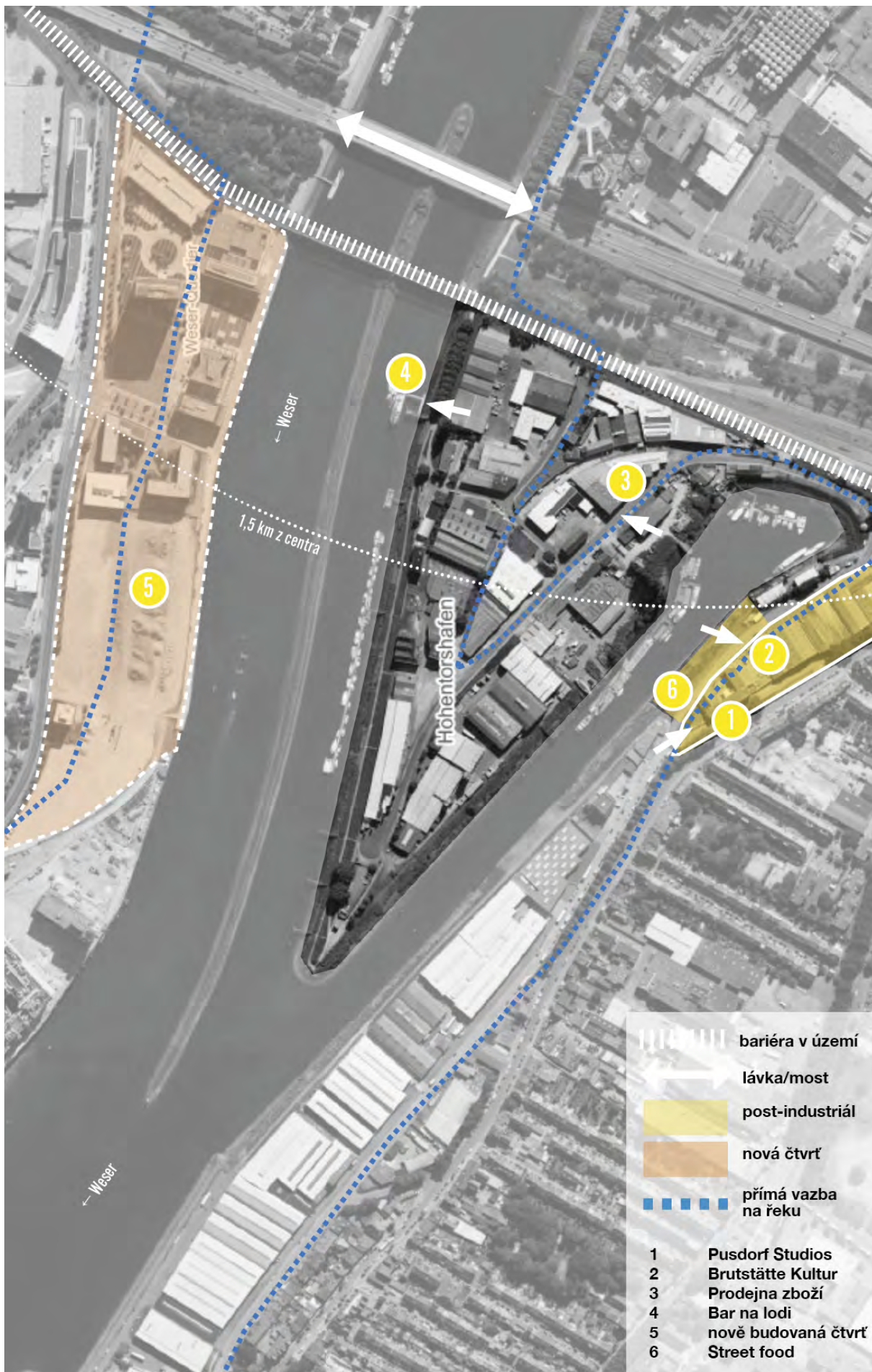
Obr.č.124-125: Kult.centrum Pusdorf Studios, foto: Boříková H.

Obr.č.126-127: Levý břeh přístavu s prům. objekty (vlevo) a jeho využití se street food (vpravo); foto vpravo: Boříková H., zdroj obr. vlevo: <https://www.wfb-bremen.de/de/page/grundstuecke-und-immobilien/gewerbeflaechen-bremen/hohentorshafen>

Obr.č.128: Pravý břeh přístavu s novými objekty administrativní a komerční funkce; zdroj - Google maps (streetview): https://www.google.com/maps/@53.0814414,8.787207,3a,75y,76.98h,90.66t/data=!3m8!1e1!3m6!1sAF1QipOMUfTnZvNpljgSDlxigNudB_P-rX-cJBOllpL!2e10!3e11!6shttps://lh5.googleusercontent.com/p/AF1QipOMUfTnZvNpljgSDlxigNudB_P-rX-cJBOllpL=w203-h100-k-no-pi-0-ya82.70252-ro-0-fo100!7i4096!8i2048

Obr.č. 129: Širší vztahy řešené lokality v Brémách, foto: Boříková Hana

2.6.5. NĚMECKO: Obchodní přístav v Mannheimu, řeka Rýn

Mannheim leží na soutoku řek Rýna a Neckaru v jižní části silně průmyslové oblasti Porýní a je se svými cca 310 tisíci obyvateli druhým největším městem spolkové země Bádensko-Württembersko (největší je Stuttgart). V roce 1828 byl ve městě vystavěn říční přístav, který dnes v Evropě patří mezi největší a nejvýznamnější vnitrozemské přístavy. V roce 1840 bylo do Mannheimu přivedeno železniční spojení z Heidelbergu. Od té doby se stal Mannheim významným obchodním a průmyslovým městem, kde například Karel Benz v roce 1886 patentoval první vozidlo s benzinovým motorem nebo zde bylo vyrobeno první jízdní kolo, drezína či první traktor. Dodnes ve městě sídlí významné průmyslové společnosti: Mercedes-Benz (výroba motorů), EvoBus (autobusy), ABB (elektrotechnika), Unilever (chemický průmysl), Hoffman- La Roche (farmacie), John Deere (zemědělská technika), Deutz (motory) nebo například společnost Pepperl+Fuchs (vybavení továren).

Bývalý obchodní přístav: leží v umělém zálivu - kanálu nazývaném Verbindungskanal (1300 m dlouhý a 90 m široký). Ten byl vystavěn v roce 1874 a leží mezi čtvrtí Jungbusch a Mühlauinsel. Zhruba v polovině kanálu byl v letech 1874 - 1878 zrealizován tzv. Teuffelsbrücke neboli Ďábelský most, který byl otočný a umožňoval nákladní i osobní dopravě průjezd po vodě. Most byl součástí sestavy tří otočných mostů, která regulovala průjezd do města. Mezi lety 1892 - 1893 bylo zařízení dokonce elektrifikováno. Most je do dnešního dne dochován, ale je v silně havarijním stavu. Od sedmdesátých let 20. století se již neotáčí. Nicméně se stal spolu s dochovanou mechanizací kulturní památkou, a to již v roce 1972. Kromě mostu je dochován i strojní domek na západní opoře původního mostu z doby výstavby kanálu. Postupem času, kdy se rozvinula kontejnerová doprava a průjezd kanálem se pro stále větší lodě stával obtížným, se rozvinula diskuze, zda most zbourat jako nepotřebný nebo zachovat jako památku pro další generace. Naštěstí byl most zachován a nyní jako nejstarší dochovaný most ve městě dotváří kulisu nově se rozvíjející čtvrti kreativního průmyslu. Na východní straně kanálu byly postaveny mlýny na parní pohon, sila a sklady, které měly vytvářet jedno z nejvýznamnějších mlecích center v jižním Německu. Původní mlýn byl založen Eduardem Kauffmannem v roce 1839, ale dochované objekty pocházejí z roku 1881, kdy jeho synové postavili podnik na nohy. Architektury areálu mlýna Eduard Kauffmann Söhne GmbH byli: Philipp Jelmoli a Karl Blatt. V roce 1900 bylo realizováno první silo a zároveň byla rozšířena mlecí a skladovací kapacita. Jednotlivé objekty areálu byly propojeny krytými mostky. Ve mlýnech se vyráběla mouka Rheingold až do roku 1960, poté byl provoz ukončen a objekty dlouho chátraly a hledaly své využití. V roce 1982 zničil část areálu požár.

Počátkem milénia byla zahájena revitalizace areálu: *“V roce 1994 si Reinhard Suhl pronajal uvolněný pozemek od přístavní společnosti, podle jejíchž plánů by vodní strana mlýna byla zbytečná. Ale je zapsána jako památka. Suhl byl schopen koupit závod až v roce 2004. Nejprve zrekonstruoval budovu administrativy a menzy. Stěhují se sem první nájemci, jako je hudební vysílatel Sunshine Live nebo IT společnosti jako digi-info a od roku 2007 také umělecká iniciativa PeriodExit. Převážná část budov, samotný mlýn, sklad a velká budova sila zůstávají nevyužity a chátrají natolik, že se musí kolem postavit i ploty. V roce 2013 konečně odstartoval majitelův projekt „Dock“, investice ve výši 22 milionů eur. Postupně byly budovy v podstatě přeměněny na byty.”*³³ Od roku 2007 slouží bývalá kantýna jako konferenční sál a

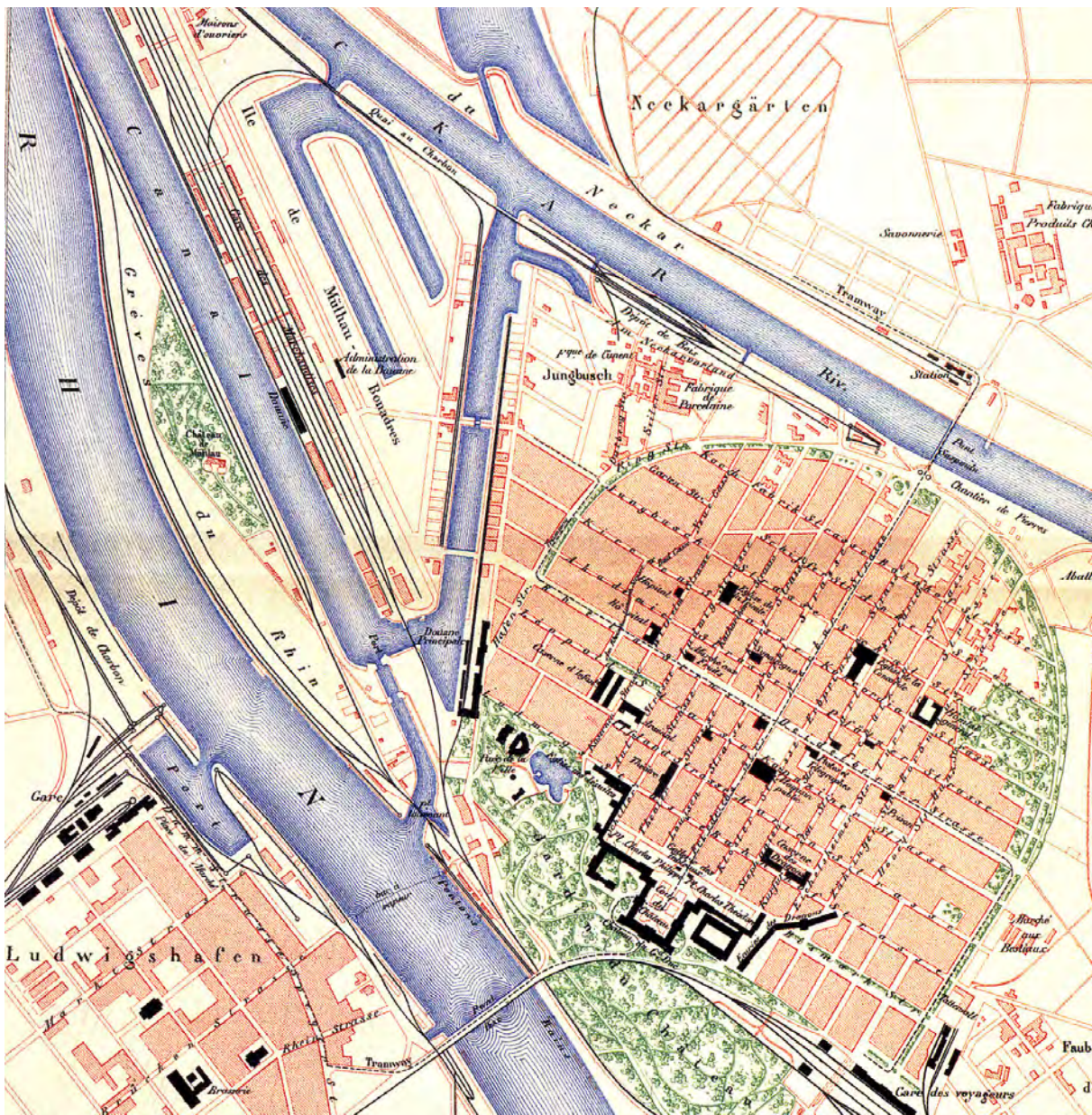
33 čerpáno z: <https://www.rhein-neckar-industriekultur.de/objekte/kauffmannmuehle-erste-mannheimer-dampfmuehle> dne 9.1.2023

prostor pro výstavy uměleckého domu Zeitraumexit. Sila a sklady byly přestavěny pro obytné účely: *“Velkou výzvou je přestavba 37 metrů vysokého sila. Jako budova sila nemá téměř žádná okna a žádné stropy. Uvnitř jsou pouze dřevěné válcové silobunky s výstupními šachtami v přízemí (celkem 4x9 o čtvercovém půdorysu 3,80 m). Staví se zde 32 loftů plus dva penthouse. Rekonstrukce začala na začátku roku 2016. Fasáda byla zajištěna ocelovou konstrukcí, okna a balkonové dveře jsou řezané. Uvnitř se prakticky přestavuje pětipatrový dům. Za tímto účelem byly šest metrů do země zaraženy nové základy odolné proti zemětřesení. Hodně se musí stavět ručně, protože uvnitř nelze použít těžkou techniku. Rekonstrukce byla dokončena v roce 2018. Vlastní budova mlýna na druhé straně Hafenstrasse, na rohu Hafenstrasse a Böckstrasse, je stále impozantní, ale pomalu se rozpadající průmyslovou památkou. Ale i ty mají být v dohledné době předělány.”*³⁴

Jižně od obytných budov nalezneme objekt PORT 25, který funguje od roku 2015 jako prostor pro současné umění o ploše zhruba 600 m². Kromě výstavních a přednáškových prostor nabízí návštěvníkům také gastronomický zážitek v podobě mezinárodní restaurace. Ta i výstavní prostory jsou propojeny s veřejným prostorem přilehlého okolí včetně břehu vodního kanálu. Budova PORT 25 má výrazné štítové zdi ze žlutého cihelného zdiva. Podélné fasády a štítové zdi nad korunní římsou jsou realizovány z probarveného červeného pohledového betonu, který dodávala firma TBS Transportbeton sídlící na druhé straně kanálu. Pohledový beton se uplatňuje i v interiéru. Památkově chráněné fasády jsou citlivě opraveny. Všechny okenní otvory ve štítových zdech byly zazděny, avšak tvarově přiznány. Administrativní budova nejjížněji položená v celém areálu byla vystavěna jako novostavba v letech 2013 - 2015 a slouží jako zázemí centra C-HUB Kreativwirtschaftszentrum, které sdružuje především start-upové společnosti z oborů kreativního průmyslu. Budova byla pečlivě navržena a urbanisticky zakomponována do návrhu celé lokality.

Celé území je velmi citlivě revitalizováno s důrazem na uchování historického odkazu místa, což je velmi dobře reflektováno při práci s fasádami objektů a při komponování veřejného prostoru. Ten je ponechán ve svých přirozených materiálech a profilech se zachovanými dobovými artefakty (jeřábová dráha, koleje, strojovna otáčecího mostu atd.). Směrem k řece jsou doplněna mola a terasy, které při zachování výtvarného projevu doplní potřeby přidáných funkcí v území. Velmi hravým motivem v území jsou balkony na objektu sila, které bylo adaptováno pro účely bydlení. Tyto balkony, přestože jsou některé již v přízemí, přibližují obyvatele k řece a propojují ho s děním ve venkovním prostředí. Tolik uzavřená forma původního objektu sila byla tedy velmi nenuceně prolomena.

34 čerpáno z: <https://www.rhein-neckar-industriekultur.de/objekte/kauffmannmuehle-erste-mannheimer-dampfmuehle> dne 9.1.2023

Obr.č.130: Historická mapa města Mannheimu z roku 1880 (šipka označuje řešenou oblast kanálu), zdroj: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Mannheim>

Obr.č.131: Pohled přes Teufelsbrücke na mlýn (1900), zdroj: <https://www.rhein-neckar-industriekultur.de/objekte/teufelsbruecke-in-mannheim>

Obr.č.132: Propojující mostky v areálu mlýna, zdroj: <https://www.rhein-neckar-industriekultur.de/objekte/kauffmannmuehle-erste-mannheimer-dampfmuhle>

Obr.č. 133: Pohled na Kauffmannův mlýn (1910),
zdroj: <https://www.rhein-neckar-industriekultur.de/objekte/kauffmannmuehle-erste-mannheimer-dampfmuehle>

Obr.č. 134: Pohled na stejné území v současnosti (v popředí Teuffelsbrücke),
zdroj: [https://www.google.com/maps/\(streetview\)](https://www.google.com/maps/(streetview))

Význam proměny této městské části, která byla dlouhé roky vyčleněna z městské struktury si dovoluji propůjčit z textu Klause Elligera z Odboru geoinformací a územního plánování města Mannheimu: *“Projekt má pro Mannheim velký význam ve dvou ohledech. Rozvoj čtvrti Jungbusch byl na jedné straně významným příspěvkem k výročí města v roce 2007, na straně druhé se podařila proměna s balíkem individuálních investičních opatření spolu s nezbytnou komunitní prací v městské části. Projekt je registrován jako „Social City“. Jungbusch je multikulturní čtvrť na rozhraní mezi centrem města a obchodním přístavem. Uzavřená čtvrť mezi Rýnem, Neckarem, spojující kanál a hlavní silnici, vyžadovala při modernizaci zvláštní kreativitu. Dříve oblíbená rezidenční oblast, jejíž význam byl úzce spjat s přístavem, se stala spádovou oblastí pro nízkopříjmové a na trhu bydlení znevýhodněné skupiny obyvatelstva. Jungbusch se také těžko zbavuje své image „čtvrti červených luceren a zábavy navzdory rozsáhlému zániku takových podniků. Skutečně příznivá poloha na vodě je málo využívaná a vzhledem k dosud ne zcela rozvinutým přístupovým možnostem k břehovým plochám ji obyvatelstvo zatím podle toho nevnímá. Perspektivy rozvoje se objevují zejména u spojovacího kanálu, rozhraní mezi přístavem a centrem města. Ve své funkci zatím spíše dělicí čáry než spojovacího bodu má velký vnitroměstský potenciál pro nové osídlení v oblastech práce, bydlení a volného času na ležících ladech či méně využívaných průmyslových zónách. Pro oblasti bezprostředně sousedící se spojovacím kanálem, které nebyly po dlouhou dobu předmětem řádného městského rozvoje, se otevřely možnosti využití kanálu a strukturální změny, reorganizaci této oblasti od 90. let minulého století. Impulzy z toho vycházející slouží také ke stabilizaci a modernizaci bezprostředně navazující tradiční čtvrti Jungbusch. Dynamické procesy v oblasti Verbindungskanal otevřely projekty, jako je hudební park, popová akademie nebo ohlášené soukromé investice do přestavby Kauffmannova mlýna (možná kombinace servisních a výstavních ploch, kanceláří, bytů/loftů a studií). Pokračování tohoto rozvoje prostřednictvím veřejných opatření osvobodilo Jungbusch z jeho prostorové izolace. Vybudování promenády vhodné pro pěší a cyklisty na pobřeží podél spojovacího kanálu je začátkem komplexní sítě otevřených prostranství mezi řekami Rýnem a Neckarem. Celá šířka břehového pásu byla přepracována a nově vydlážděna. Kromě toho byly přepracovány přilehlé otevřené prostory a byly vytvořeny různé průchody do Hafenstrasse, které převzaly funkci sousedského náměstí a vstupního prostoru do Pop Academy. Vybavení a osvětlení, stejně jako výsadba nabízí novou kvalitu pobytu. Kreativní akcenty vytvářejí především světelné efekty. Hafenstrasse jako rozhraní mezi rozvojovým pásem Verbindungskanalu a obytnou čtvrtí nedokázala plnit svou funkci příjezdové komunikace ani vizuálně, ani technicky. Obnovou povrchu vozovky v souvislou a jasnou dosud chybějící strukturu uličního prostoru (vozovka, odstavné pruhy a chodník), se Hafenstrasse stala živou obchodní ulicí, při jejíž výstavbě byly převzaty pasáže a odpočinkové plochy s promenádou a pokračovaly jako přechody. Komunitní práce v Jungbusch má dlouhou tradici. Napomohla úsilí o obnově posledních 20 let, navzdory všem potížím byly úspěšné a obyvatelé se stále více pozitivně identifikují se svou čtvrtí. S rozhodnutím vypracovat projekt jako opatření k výročí města v roce 2007 byly různé strategie a aktivity v městské části propojeny a integrovány do komunity za účasti obyvatel v rámci koncepce rozvoje městského centra (EKI).”³⁵*

³⁵ čerpáno z: <https://www.mannheim.de/de/jungbusch-verbundungskanal> dne 9.1.2023

Obr.č.135: Území před revitalizací (2005), zdroj: <https://www.mannheim.de/de/jungbusch-verbindingskanal>

Obr.č.136: Území po revitalizaci (2022), foto: Boříková Hana

Obr.č.137: Současný stav Teuffelsbrücke, foto: Boříková H.

Obr.č.138: Strojovna Teuffelsbrücke, foto: Boříková Hana

Obr.č.139: Veřejný prostor s dochovanými původními artefakty, foto: Boříková Hana

Obr.č.140: Parter objektů v kontextu s břehem kanálu, foto: Boříková Hana

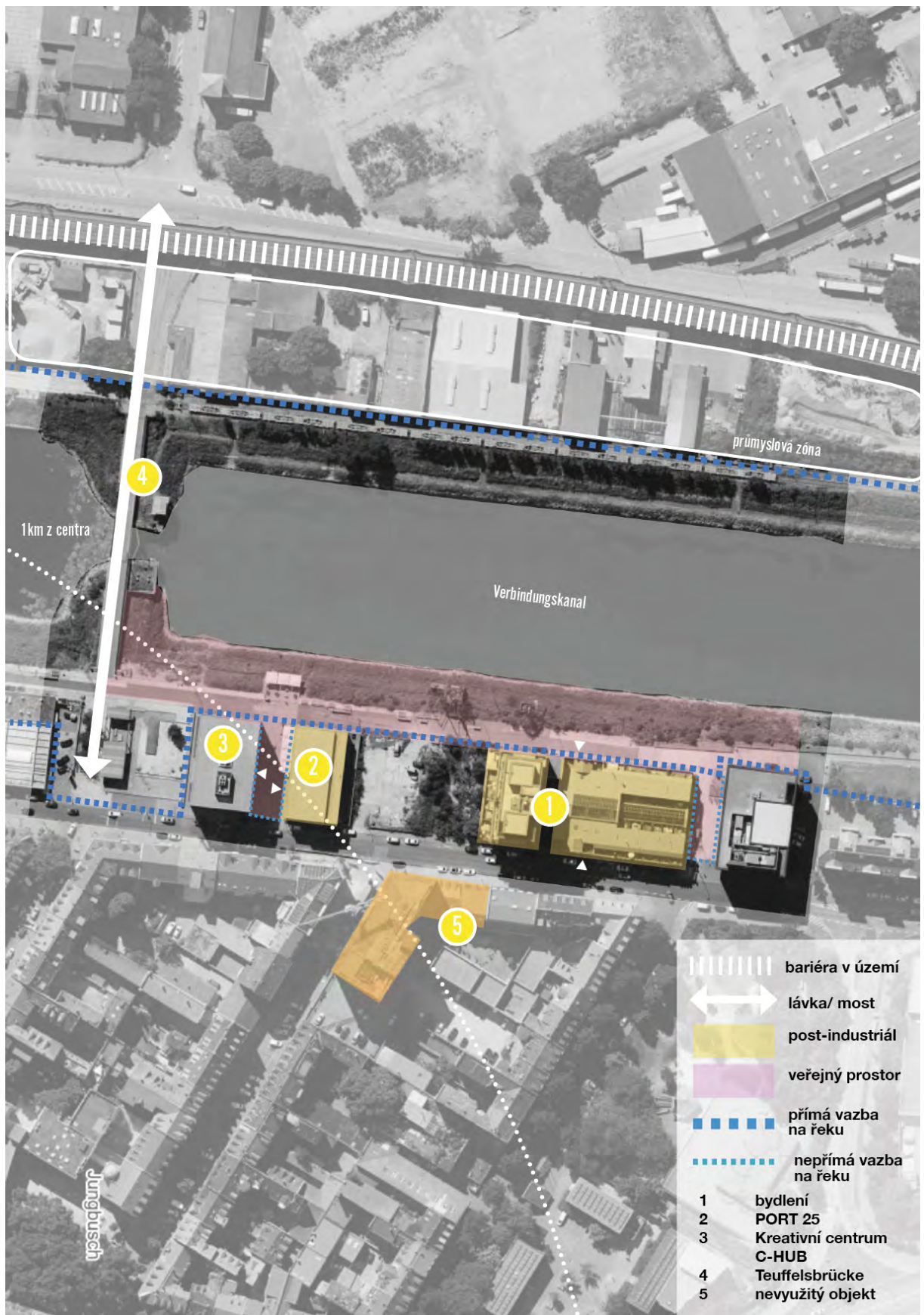
Obr.č.141-142: Veřejný prostor, foto: Boříková Hana

Obr.č.143: Veřejný prostor propojující ulici s řekou mezi objektem C-HUB a PORT25, foto: Boříková Hana

Charakteristické prvky v území:

Opevnění města:	Lokalita na hranici historického jádra města bez dochovaných stavebních památek opevnění.
Průmyslová výstavba:	1839 - areál původního mlýnu 1874 - zahájení výstavby kanálu 1881 - zahájení výstavby nových mlýnů
Ukončení průmyslu:	1972 - ukončení provozu otočného mostu 1960 - ukončení výroby mlýnů
Zahájení revitalizace území:	1994 - vykoupení prvního pozemku developerem (přestavba probíhá až do současnosti)
Profil kanálu v místě:	Profil kanálu je v místě břehů stupňovitý, oba břehy jsou zpevněny zatravňovacími dlaždicemi.
Charakter post-industriálu:	Soliterní objekty bývalého mlýna, které byly dispozičním řešením vhodné k adaptaci a jejich stavební kondice dovozovala jejich využití, byly adaptovány pro účely bydlení, administrativy, galerie a kreativního centra. Jejich hmota byla volně integrována do veřejného prostoru nábřeží.
Majetkové poměry:	ve vlastnictví soukromého investora
Charakter veřejných prostor:	veřejné prostranství
Přístup k řece:	řeka je velmi dobře přístupná s pozvolným břehem s travním porostem
Dominanta v území:	Objekt silně adaptovaný na bydlení
Bariéry v území:	průmyslové areály na protějším břehu
Funkční využití:	Kultura, rekreace, start-up, kreativní centrum, obchod.
Iniciace využití:	Soukromý záměr investora Lokální festivaly Podpora rozvoje místní komunity: „Social City“.

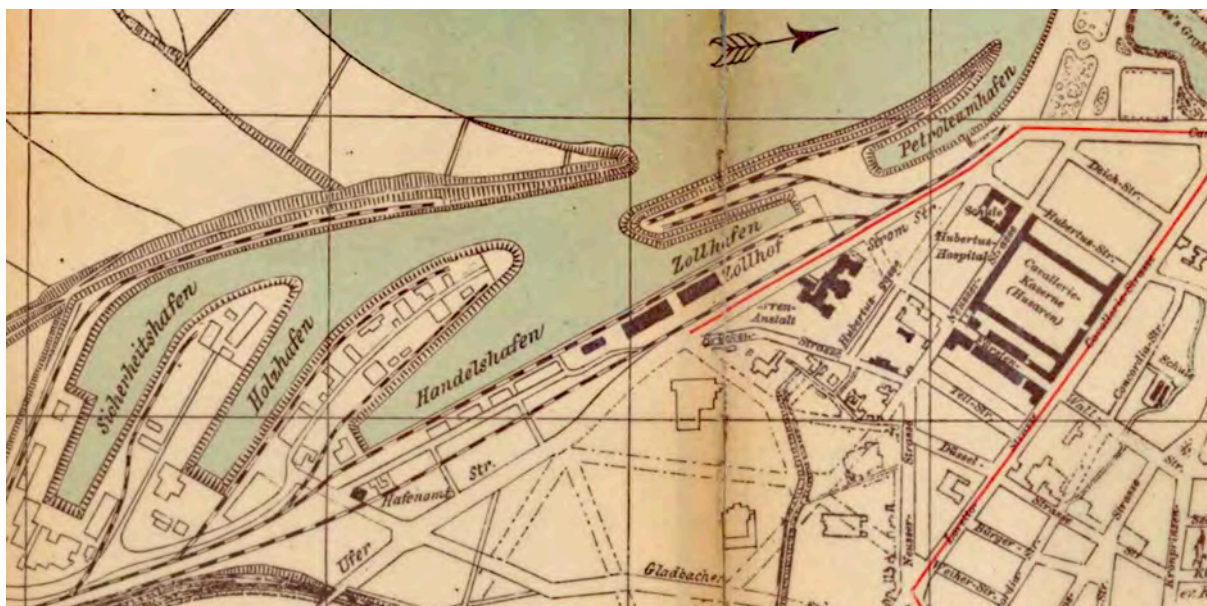

Obr.č.144: Širší vztahy řešené lokality v Mannheimu, autor: Boříková Hana

2.6.6. NĚMECKO: Obchodní přístav v Düsseldorfu, řeka Rýn

Přístavní město Düsseldorf leží necelých 50 km východně od nizozemských hranic a se svými více jak 640 tisíci obyvateli je hlavním městem spolkové země Severní Porýní-Vestfálsko a zároveň je sedmou největší metropolí Německa. Městem protéká řeka Rýn, která ve svém meandru skrývá západně od historického jádra města velký vnitrozemský přístav. Přístavem bylo město od samého založení, a i proto má ve svém městském erbů symbolickou kotvu. Starý přístav ze 17. století je součástí promenády v městské části Carlstadt. Tento poměrně malý přístav však městu brzy nestačil. Bylo také nezbytné společně s přístavem ochránit město a především lodě před velkou vodou a ledem. Na počátku 19. století byl tedy vybudován nový přístav v místech dnešní Düsseldorfské umělecké akademie. I tento přístav však brzy přestal stačit potřebám stále se rozrůstající populace dynamicky se rozvíjejícího průmyslového města v době industrializace. V průběhu 19. století narůstal počet a velikost parníků a objem přepravovaného zboží. Oblast kolem řeky Rýna rychle nabírala na síle a objemu vyrobeného zboží. S tím samozřejmě rostly i nároky na potřebu dovozu materiálu a surovin k výrobě.

Obchodní přístav: vznikl v řešené oblasti jako náhrada za starý přístav v lokalitě Rheinwerft. Na jeho výstavbě byly práce zahájeny v roce 1890 v oblasti Lauswardu, kde bylo mimo jiné i železniční napojení. Přístav byl slavnostně otevřen v roce 1896 a měl jedno z nejmodernějších vybavení tehdejší doby (osvětlení, jeřábové dráhy atd.). V přístavu se obchodovalo se stavebním materiálem, dřevem, potravinami či krmivem. Pro tyto účely byly stavěny vysoké haly a sklady. Samotný přístav se dělil do dvou částí, které měly oddělené zálivy. Menší území na dolním toku řeky tvořil ropný přístav (dnešní území s vysílačem a Zemským sněmem). Naopak větší část přístavu na jihu byla rozdělena do různých tzv. přístavních pánví, které vymezovaly odlišnou funkci dané zóny: celní přístav, obchodní přístav, dřevěný a bezpečnostní přístav. Po první světové válce a v období hospodářské krize ve třicátých letech 20. století přístav ztrácel na odbytu. Během druhé světové války byl důležitým dopravním uzlem německého zbrojního průmyslu a jako takový utrpěl silné ztráty při bombardování spojenci. Jeho obnova trvala až do roku 1954, kdy se opět dostal na úroveň odbytu z doby industrializace. Přístav byl stále renovován a doplňován až do roku 1964.

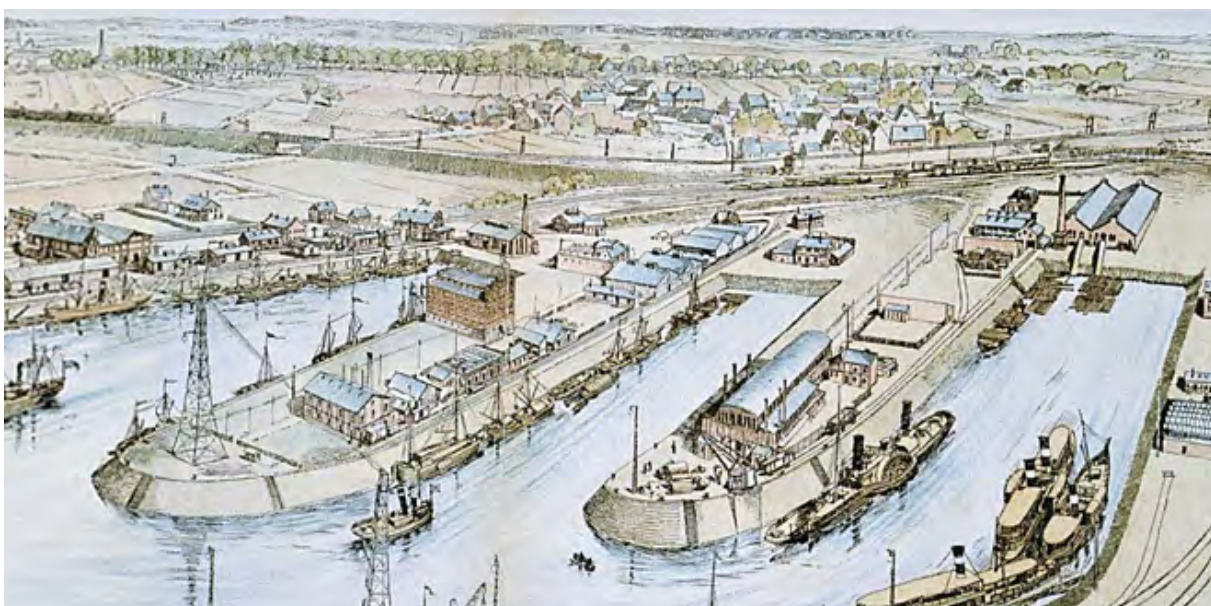

Obr.č. 145: Mapa Düsseldorfského přístavu (celní přístav, obchodní přístav, dřevěný přístav, bezpečnostní přístav, rok1900); zdroj: [https://de.wikipedia.org/wiki/Hafen_\(Düsseldorf\)](https://de.wikipedia.org/wiki/Hafen_(Düsseldorf))

Od roku 1969 je plocha přístavu předmětem koncepce rozvoje města Düsseldorfu s cílem revitalizovat rozvojové zóny přístavní oblasti. Roku 1974 bylo rozhodnuto o zmenšení plochy přístavu o 33 ha. Vzhledem k tomu, že ve městě není téměř žádný další prostor pro jeho rozvoj, je město Düsseldorf závislé především na tzv. vnitřním rozvoji. V roce 1978 byly vytvořeny první návrhy urbanistické proměny, které následovaly v několika etapách:

- od roku 1982: přestavba celního přístavu a zrušení ropného přístavu, výstavba zelené vstupní plochy do centra města se Zemským parlamentem (1982) a Rýnskou věží (1988). Původní smíšenou městskou funkci využití u Zemského parlamentu nebylo možné realizovat, a to z důvodu vysokých emisí v přístavu.
- V roce 1989 byla schválena vize pro komerční formu využití bývalého obchodního přístavu, kdy se měly v oblasti umístit tyto funkce: mediální zařízení s doplňkovými provozy, kancelářské prostory pro kreativní průmysl a kulturní zařízení. výstavba moderního kancelářského areálu s moderní architekturou v kontrastu se starými post-industriálními objekty, které nabídnou lukrativní prostředí pro zakládání nových společností. V oblasti staví renomovaní architekti: David Chipperfield (1997), Frank Gehry (komplex budov Neuer Zollhof z roku 1999) a další. Oblasti se dnes říká: "Medienhafen".
- poslední fází výstavby je vybudování residenční čtvrti, která je pro místní velmi kontroverzní díky poloze v kontaktu se stále prosperující částí přístavu s průmyslovými podniky.

V souvislosti s výstavbou v území byla doplněna i potřebná infrastruktura pro dopravní napojení a mikromobilitu v území. Do území byla přivedena tramvajová trať. Záliv přístavu byl doplněn o pěší most. V území byly ponechány drobné artefakty jako odkaz na historii přístavu. Jedná se o koleje vleček, pozůstatky mechanizace a nákladní jeřáby. Staré zásobovací rampy byly nově využity jako terásky restaurací a kaváren, které se obrací k vodnímu prvku. Některé post-industriální objekty byly adaptovány a včleněny do nové blokové struktury výstavby s novými veřejnými prostranstvími, která uvnitř bloků slouží pro zásobování. Veřejná prostranství podél vody byla zklidněna a doplněna o městský mobiliář.

Obr.č. 146: Celní a obchodní přístav v roce 1896; zdroj: https://www.rheinische-industriekultur.com/seiten/objekte/orte/duesseldorf/objekte/hafen_handelshafen_intern.html

Obr.č.147: Celní a obchodní přístav po 2. světové válce;
zdroj: https://www.rheinische-industriekultur.com/seiten/objekte/orte/duesseldorf/objekte/hafen_handelshafen_intern.html

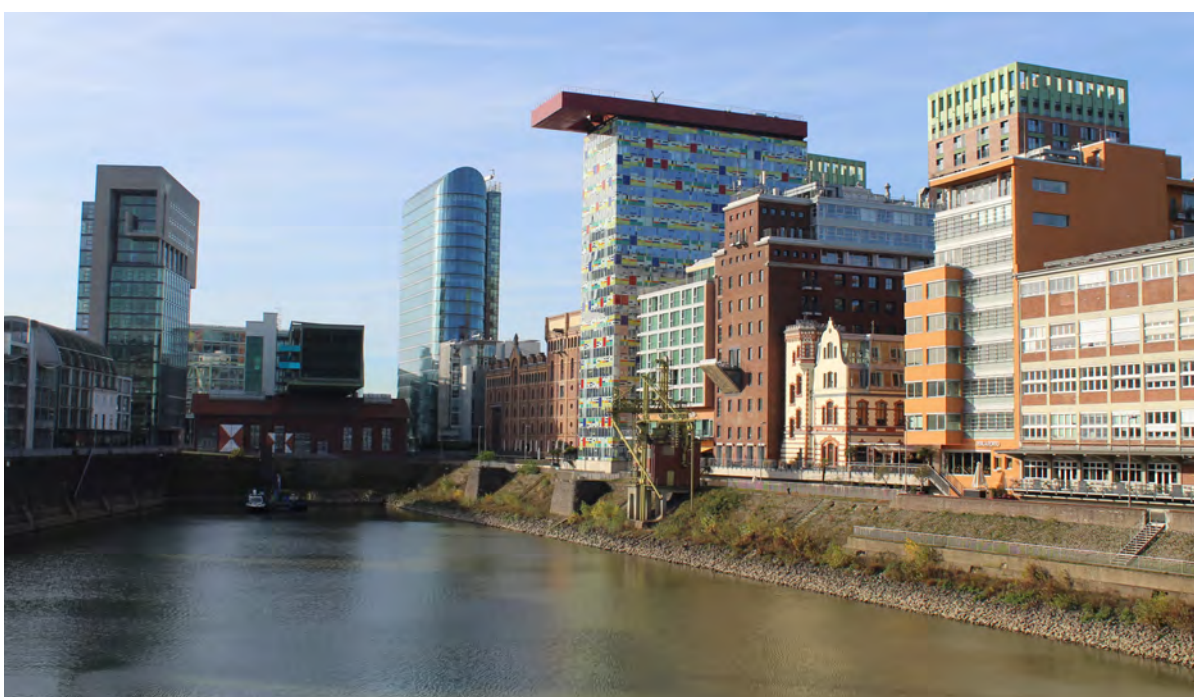
Obr.č.148: Pohled na Berger Ufer od vstupní části původního ropného přístavu (1920); zdroj: [https://de.wikipedia.org/wiki/Hafen_\(Düsseldorf\)](https://de.wikipedia.org/wiki/Hafen_(Düsseldorf))

Obr.č.:149: Celní a obchodní přístav po 2. světové válce,
zdroj: https://www.rheinische-industriekultur.com/seiten/objekte/orte/duesseldorf/objekte/hafen_handelshafen_intern.html

Obr.č.150: Současný stav lokality;
zdroj: [https://de.wikipedia.org/wiki/Hafen_\(Düsseldorf\)](https://de.wikipedia.org/wiki/Hafen_(Düsseldorf))

Obr.č.151: Pohled na bývalý obchodní přístav s některými adaptovanými budovami, foto: Boříková Hana

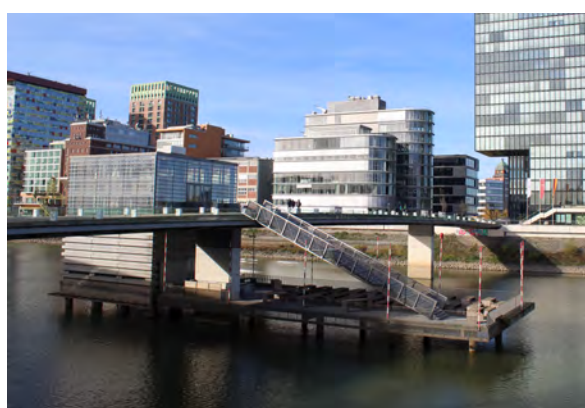
Obr.č.152: Dochované dobové artefakty na promenádě,
foto: Boříková Hana

Obr.č.153: Soudobé využití původních zásobovacích ramp,
foto: Boříková Hana

Obr.č.154: Lokální přístup k úrovni hladiny kanálu,
foto: Boříková Hana

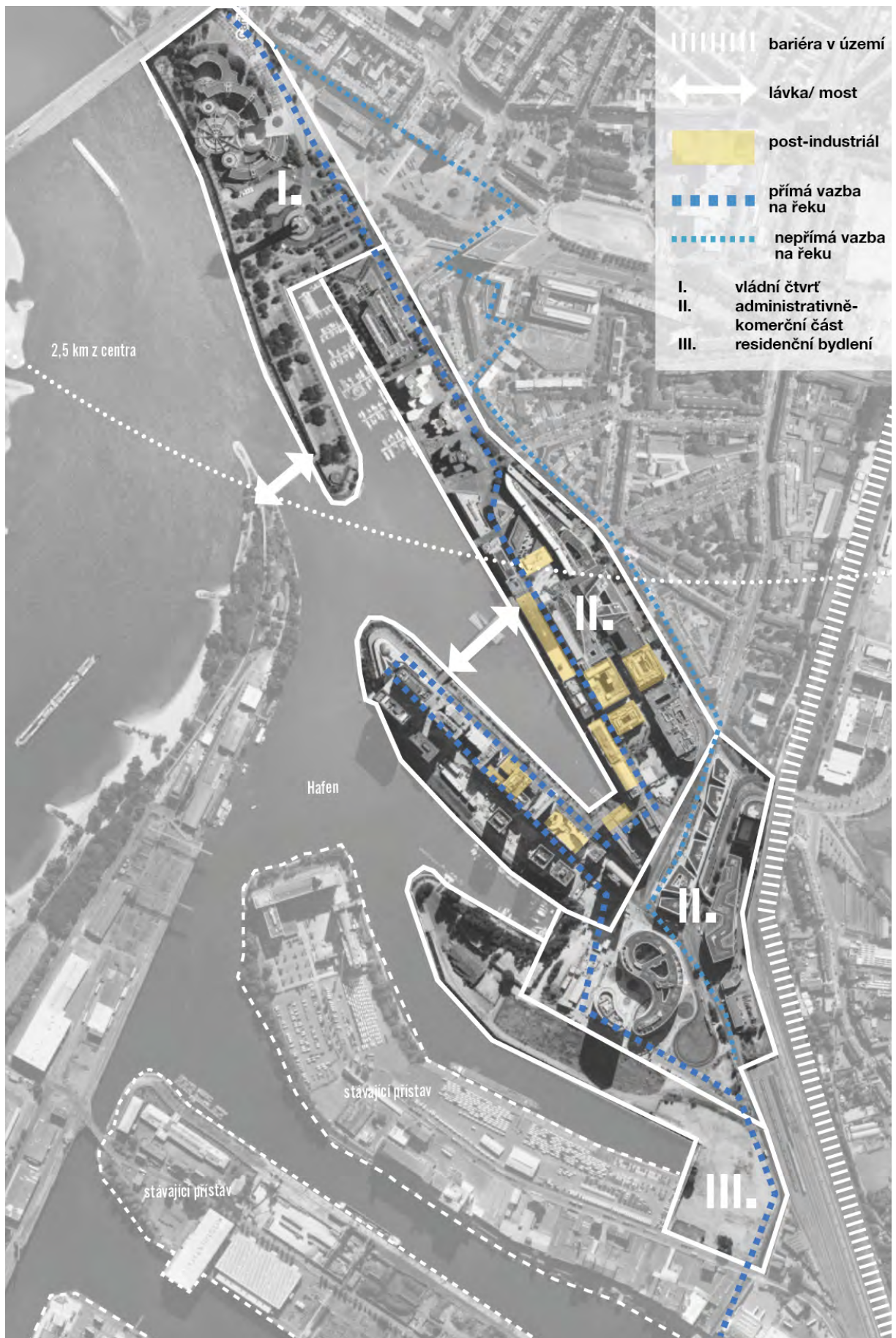
Obr.č.155: Nové pěší propojení bývalého obchodního a
dřevařského přístavu s bistroem nad hladinou kanálu,
foto: Boříková Hana

Obr.č.156: Adaptované objekty bývalého dřevařského a bezpečnostního přístavu pro kancelářské účely, foto: Boříková Hana

Charakteristické prvky v území:

Opevnění města:	Lokalita mimo historické jádro města.
Průmyslová výstavba:	1890 - zahájení výstavby nového přístavu 1896 - slavnostní otevření
Ukončení průmyslu:	1964 - příprava koncepce revitalizace části Část přístavu je stále funkční.
Zahájení revitalizace území:	1982 - první fáze (vládní čtvrť) 1989 - druhá fáze (administrativně-komerční část) až do současnosti - třetí fáze (residenční bydlení)
Profil kanálu v místě:	část opěrná zeď - kamenná část šikmá hráz - kamenná
Charakter post-industriálu:	Adaptované solitérní objekty, které byly transformovány pro administrativní, galerijní, hotelové a komerční účely.
Majetkové poměry:	Dílčí pozemky jsou soukromé (příp. právnické osoby) Veřejná prostranství jsou ve vlastnictví města.
Charakter veřejných prostor:	Ryze veřejná prostranství - ulice, piazzety a nábřeží.
Přístup k vodě:	Hladina vody je přístupná pouze lokálně - původním technickým schodištěm.
Dominanta v území:	Rýnská věž (240,5 m vysoká)
Bariéry v území:	Bariéra ve formě železnice (lemuje z jižní části) a dále kontakt se stávající stále funkční částí přístavu.
Funkční využití:	Administrativa, obchod, komerce, ubytování, státní správa, kultura atd.
Iniciace využití:	Koncepčně řešeno městem Düsseldorf.

Obr.č.157: Širší vztahy řešené lokality v Düsseldorfu, autor: Bořková Hana

2.6.7. NĚMECKO: obchodní přístav v Duisburgu, řeka Rýn

Několik kilometrů severně od Düsseldorfu leží na soutoku řek Rýn a Rúr město Duisburg (500 tisíc obyvatel), které je jedním z větších měst spolkové země Severní Porýní-Vestfálsko a zároveň největším vnitrozemským přístavem (Duisburg-Ruhrorter Hafen) na světě s počtem 21 doků a 41 kilometry přístaviště. Tento fakt je samozřejmě dán polohou města, kdy Duisburg je nejseverněji položeným městem v průmyslové oblasti Porýní - Porúří, což je mimochodem jedna z nejlidnatějších aglomerací v Evropě. Duisburg je také jediným městem, které leží na obou řekách této oblasti, a je tak prvním velkým přístavem v Německu na toku obou řek ve směru z ústí do moře. Ve městě se díky této strategické poloze v době industrializace velmi brzy rozvinul průmysl, a to především železářská a ocelářská výroba (v Duisburgu se nacházejí všechny vysoké pece oblasti Porúří) a také chemický průmysl. Kolem průmyslových závodů se budovaly obytné zóny pro dělníky a město se rozrůstalo. V roce 1828 byla ve městě postavena první loděnice pro parníky přepravující materiál a zboží. Železnice byla do města přivedena až o dvacet let později. Duisburg jako strategické průmyslové město bylo ke konci 2. světové války z 80% zcela zničeno.

Starý obchodní přístav Innenhafen leží jižně od dnešního přístavu Duisburg-Ruhrorter Hafen na řece Rúr. Historie přístavu sahá až do 12. století, kdy v místech, kde je dnes bývalý přístav protékala řeka Rýn. V oblasti vzkvétal čilý obchod mezi Holandskem, Německem a Anglií. Na začátku 13. století však Rýn po silné povodni změnil svůj tok a posunul se západně od města Duisburgu. Mezi historickým jádrem a řekou sice zůstalo splavné rameno řeky, ale obchod začal postupně uvadat, protože se k městu dostaly pouze menší lodě. Díky industrializaci a rozvoji města byla v roce 1826 zahájena místními průmyslníky a obchodníky aktivita "Rhein-Canal-Actien-Verein", která oživila myšlenku propojení města s řekou Rýn a začala budovat propojovací Rýnský kanál s celním přístavem. První fáze výstavby byla dokončena v roce 1832, kdy byl prokopán kanál k dnešnímu mostu Marientörbrücke (Parallehafen, Außenhafen). Druhá etapa výstavby pokračovala dál na východ. Prodloužila spojovací kanál a utvořila zátoku vnitřního přístavu, který byl dokončen v roce 1844. Jako obchodní přístav sloužil více než sto let. Původní využití po jeho otevření sloužilo pro dřevařský průmysl. Díky postupné modernizaci výroby a uvolňování ploch v přístavu se kolem Innenhafen začaly rychle objevovat objekty mlýnů na obilí a skladovací haly, které využívaly velkých ploch pro skladování dřeva. Na vstupu do přístavu nalezneme most zvaný Schwanentorbrücke z roku 1950, který lze vertikálně zvedat a umožnit tak průjezd velkým nákladním lodím. Ve standardní poloze nabízí přejezd pro osobní automobily i pro pěší. Most je pojmenovaný podle jedné ze strážních věží, která byla součástí městských hradeb ze 13. a 14. století. V místech dnešního přemostění stával původně menší most pouze pro pěší, přes který vstupovali obchodníci do vnitřního města za hradbami. S rozvojem průmyslu a železnice byl v roce 1844 nahrazen mostem novým s vlakovými koleji. Rozšíření a modernizace se tento most dočkal hned v letech 1926 - 1929. V roce 1950 byl most nahrazen mostem stávajícím, který se vystavěl podle plánů Hans-Siegfrieda Persche: *"Most má čtyři nosné věže. Uvnitř každé věže je kladkový systém, který zvedá most. Elektromotory pohánějí most, ale každá věž obsahuje také protizávaží o hmotnosti několika tun, která pomáhají most zvednout. Na vrcholu každé věže jsou umístěny velké skleněné lucerny. Tyto lucerny svítí zeleně, aby signalizovaly lodím, že mohou proplout pod mostem. Jedna ze čtyř věží má řídicí místnost."*³⁶

36 čerpáno z: <https://en.wikipedia.org/wiki/Schwanentorbrücke> dne 10.1.2023

Obr.č.158: Pohled na vnitřní přístav Duisburgu z roku 1902;
zdroj: https://www.duisburg.de/tourismus/stadt_erleben/industriekultur/duisburger-innenhafen.php

Obr.č.159: Pohled na Küpperův mlýn po roce 1912; zdroj:
<https://www.innenhafen-portal.de/standort/kueppersmuehle/>

Obr.č.160: Dnešní podoba bývalého Küpperova mlýna;
foto: Bořiková Hana

V druhé polovině 60. let přístav ztratil svůj ekonomický význam a byl postupně přemisťován na řeku Rúr. Objekty se využívaly pro skladovací či komerční účely. Západní část přístavu byla částečně zasypána pro vybudování nájezdu na dálniční most. Spolu s prolomením městských hradeb a zahájením residenční výstavby v okolí byly spuštěny následné úpravy území o rozloze přibližně 89 hektarů, které provedla společnost Foster & Partners po přemístění přístavu z oblasti vnitřního města do současné polohy. Příkladný koncept

transformace post-industriálního území byl realizován v rámci projektu *Emscherpark*³⁷. Lokalita bývalého přístavu měla skvělý potenciál rozvoje díky poloze v těsné návaznosti na hradby historického jádra města a kulise památkově a architektonicky hodnotného souboru post-industriálních objektů, které díky své typologii nabídly široké možnosti pro jejich adaptaci a jako architektonické dominanty v území byly záměrně zachovány. Celá lokalita se proměnila v živou oblast s širokou škálou využití. Nalezneme zde administrativní plochy, plochy pro bydlení, komerci i volný čas. Díky pestré škále nabídky a především díky formě navrácení vody jako významného prvku ve struktuře města, se území těší velké oblibě široké veřejnosti.

Historické objekty byly zachovány při jižním břehu v zálivu přístavu, kde dominantu vytváří bývalý Küpperův mlýn, který ukončil výrobní činnost v roce 1972 a následně byl adaptován pro potřeby soukromého muzea (zakladatelé sbírky Sylvia a Ulrich Ströherovi) současného umění (1999, atelier Herzog & de Meuron). Historický objekt s památkově chráněnou fasádou byl v letech 2019 - 2021 doplněn přístavbou (opět Herzog & de Meuron), která poskytla dalších cca 2500 m² výstavních ploch. Přístavba do objektu muzea integrovala historická síla, která skrze lávky v nadzemních podlažích propojují staré a nové objekty. Přímo na sílech byla navržena vyhlídková plošina, která nabízí výhled na celou oblast Porúří. Přístavba uzavřela frontu historických budov v zálivu přístavu a vymezila nové náměstí, které dotváří veřejná prostranství celého komplexu budov. Dalším příkladným přístupem revitalizace historického objektu bývalého skladiště je Hafenforum, které adaptoval samotný Norman Foster pro administrativní účely a možnost vystavení modelů budoucí podoby Innenhafen. Další historické objekty nalezneme při ústí do kanálu (bývalý špýchar přestavěný na státní archiv a již zmiňovaný Schwanentorbrücke). Mezi Schwanentorbrücke a bývalou dřevařskou zátokou nalezneme při jižním okraji kanálu Staroměstský park, který nese také označení Park vzpomínek. Podle konceptu umělce Daniho Karavana byla část ruin bývalých skladů a domů natřena na bílo a zachována jako site-specific instalace pro další generace s doplňující zelení, která ruiny postupně prorůstá. Zhruba v polovině parku ústí nový visutý peší most (Buckelbrücke), který je prvním na světě s nastavitelnou výškou díky sofistikované konstrukci. Uprostřed parku nalezneme Židovské komunitní centrum (autor Zvi Hecker), které nebylo v původní Fosterově koncepci zahrnuto. Mezi další význačné budovy patří například: administrativní budova Kontorhaus (atelier Brun a skupina Voigt und Partner, 1995), soubory bytových domů (Foster & Partners, Auer + Weber; Ingenhoven Overdiek, Kahlen & Partner) či utopistická studie tzv. projektu Eurogate od Normana Fostera, která vyplňovala jednou organickou hmotou celý záliv. Dnes je v místě realizován betonový amfiteátr, který utváří pomyslné hlediště na celý přístav. Za zmínku určitě stojí i forma začleňování okolní struktury města do kompozice nábřežních objektů. Ty jsou propojeny formou umělých vodních prvků, které vybíhají mezi jednotlivými bloky historických objektů na jižní části břehu a podporují nový uliční systém residenční čtvrti a zároveň připomínají důležitou úlohu přístavu v území.

³⁷ Mezinárodní stavební výstava Emscher Park (IBA Emscher Park) byl projekt realizovaný v letech 1989-1999 v německém Porúří s cílem prezentovat nové možnosti a přístupy transformací post-industriálních areálů v regionu v kontextu sociálních, kulturních, urbanistických i ekologických vazeb. V rámci projektu bylo prezentováno 7 základních principů: Revitalizace krajiny (Krajinný park Emscher); Ekologická revitalizace říčního systému Emscher; kanál Rhein-Herne a jeho nové využití; Průmyslové dědictví jako národní poklad; Práce v rámci projektu jako podpora nezaměstnanosti; Nové formy bydlení a domů; Nové možnosti pro společenské, kulturní a sportovní aktivity. Do projektu se zapojila tato města: Dortmund, Kamen, Bergkamen, Waltrop, Lünen, Castrop-Rauxel, Recklinghausen, Herten, Herne, Bochum, Essen, Mülheim, Gelsenkirchen, Gladbeck, Bottrop, Oberhausen a právě město Duisburg.

Shrnutí úspěchu přestavby území cituji z portálu Národní politiky rozvoje měst Spolkové republiky Německo: „V roce 1990 uspořádalo město Duisburg mezinárodní soutěž pro týmy městských plánovačů, architektů a projektantů, aby položila koncepční základy budoucího projektu. Tento proces nakonec vyústil v hlavní plán Normana Fostera s Treuhandstelle mbH, Landesentwicklungsgesellschaft mbH a inženýrskou kancelář Kaiser Bautechnik. Koncept využití je určen především pro služby, kulturu, gastronomii a bydlení. Maloobchod nebyl zamýšlen kvůli blízkosti centra města, aby se předešlo nekompatibilitě s centrálními obchodními místy. Opatření veřejné infrastruktury byla účinným stimulem pro následné soukromé investice. Jednalo se zejména o rozvoj dopravy, přístavní promenádu a obnovu typických přístavních zařízení podle památkových předpisů a také realizaci odstupňované vodohospodářské koncepce. Vše začalo v roce 1996 přestavbou bývalého skladiště na „Hafenforum“ na jižním břehu. Následovala přestavba dalších historických skladovacích a mlýnských budov pro kanceláře, kulturu a gastronomii, např. přeměna „Küppersmühle“ na muzeum současného umění. Současně začala výstavba architektonicky sofistikovaných kancelářských a komerčních budov. Bytová výstavba byla nezbytnou součástí rozvoje do živé městské čtvrti. Důraz byl kladen na vytvoření kvalitního a tedy i relativně drahého obytného prostoru. Podél nových kanálů byly vybudovány převážně byty, kterými se voda dostává i do druhé a třetí řady. V zájmu prodejnosti, s přihlédnutím k poptávce v Duisburgu, se postupně stavělo bydlení s 60 až 70 byty ročně. Aby byla zajištěna kvalita soukromých stavebních projektů, byly před prodejem nemovitosti vyžádány dokončené stavební dokumenty s denními a nočními pohledy na fasády. Dále kupní smlouvy obsahují soukromoprávní smlouvy o vypořádání městského využití v zónách přízemí. Celý projekt je realizován v rámci opatření městské přestavby. V roce 2012 byl celý projekt „Duisburg Inner harbour“ téměř dokončen, s výjimkou jednotlivých stavebních opatření. Dopusud nebyl realizován velký projekt „Eurogate“. Jedná se o jeden z posledních projektů k realizaci, menší, než bylo původně plánováno, a v několika stavebních fázích.“³⁸

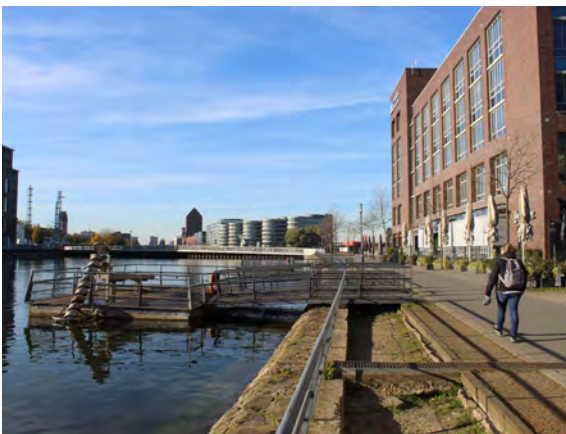

Obr.č.161: Plán revitalizace území přístavu Duisburg; zdroj: <https://www.archiweb.cz/b/innenhafen>

³⁸ čerpáno z: https://www.nationale-stadtentwicklungspolitik.de/NSP/SharedDocs/Projekte/WSProjekte_DE/Duisburg_Innenhafen.html dne 12.1.2023

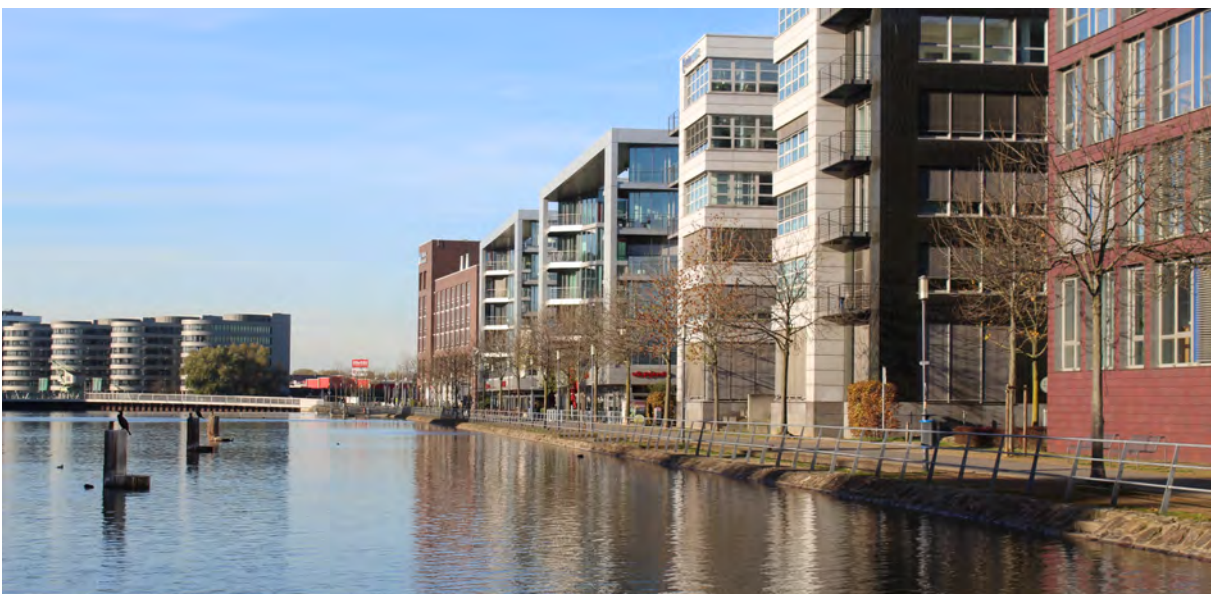
Obr.č.162: Celkový pohled na bývalý přístav, foto: Bořiková Hana

Obr.č.163: Přechod parteru nové zástavby směrem ke kanálu, foto: Bořiková Hana

Obr.č.164: Nové nábřeží, foto: Bořiková Hana

Obr.č.165: Pohled na nové nábřeží přístavu s promenádou, foto: Bořiková Hana

Obr.č. 166: Pohled na ústí kanálu v pozadí s objektem bývalého špýcharu, foto: Boříková Hana

Obr.č. 167: Prostor zamýšleného projektu "Eurogate", foto: Boříková Hana

Obr.č. 168: Silniční obchvat ve východní části bývalého přístavu, foto: Boříková Hana

Obr.č. 169: Realizace propojujícího vodního prvku směrem do residenční zástavby, foto: Boříková Hana

Obr.č. 170: Zadní fronta historických objektů se zásobovací ulicí, foto: Boříková Hana

Obr.č.171: Využití zásobovacích ramp a ponechání materiálů původních povrchů, foto: Boříková Hana

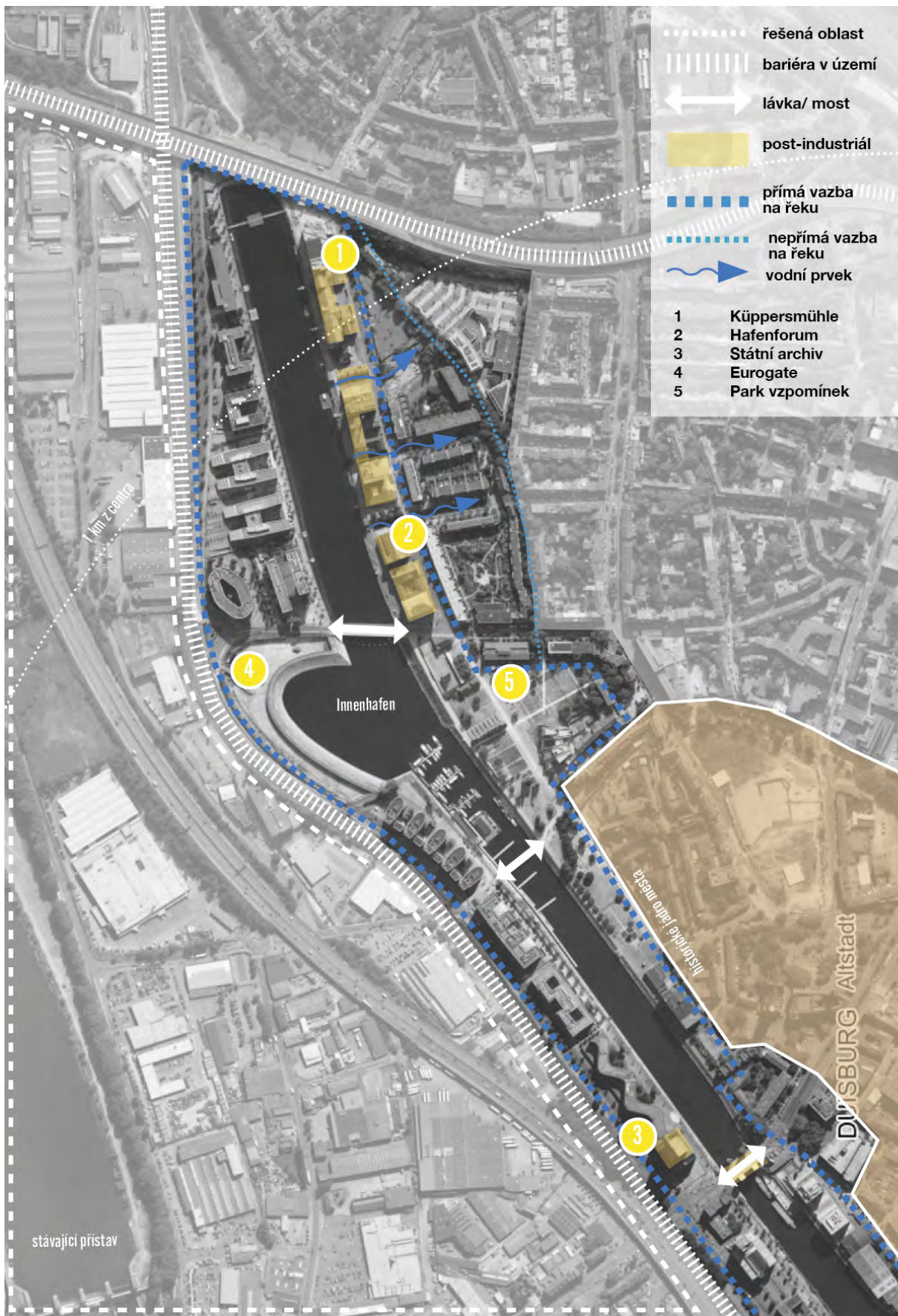
Obr.č.172-173: Veřejný prostor bývalého přístavu, foto: Boříková Hana

Obr.č.174: Propojující vodní prvek s doplněnými příčnými pěšími mostky, foto: Boříková Hana

Charakteristické prvky v území:

Opevnění města:	Ano, městské opevnění lemuje přístav.
Průmyslová výstavba:	1826 - zahájena výstavba přístavu
Ukončení průmyslu:	1972 - ukončení výroby v Küppersmühle
Zahájení revitalizace území:	1989 -1999: IBA Emscher Park (výstavba pokračuje do současnosti)
Profil kanálu v místě:	východní záliv - kamenné opěrné zdi propojující kanál - kamenné šikmé hráze
Charakter post-industriálu:	Ucelená struktura budov bývalého obchodního přístavu s dominantní budovou bývalého mlýna a sýpky.
Majetkové poměry:	Iniciátorem revitalizace město, ale dílčí pozemky jsou soukromé.
Charakter veřejných prostor:	veřejná prostranství - ulice, piazzety a nábřeží parková úprava formou site-specific instalace - tzv. Park vzpomínek
Přístup k vodě:	Hladina vody je přístupná lokálně z nábřežní promenády.
Dominanta v území:	Muzeum Küppersmühle s přístavbou na východě a Státní archiv v bývalé sýpce na západě území
Bariéry v území:	Východní část přístavu byla zasypana pro dálniční nájezd, ze severu je území lemováno železnicí.
Funkční využití:	Muzeum a jiné kulturní účely, administrativa, mateřská školka, komerční a sportovní využití, bydlení a další...
Iniciace využití:	Iniciátorem revitalizace město. Projekt byl součástí Emscher Parku.

Obr.č. 175: Širší vztahy řešené lokality v Duisburgu; autor: Boříková Hana

2.6.8. NĚMECKO: autobusové depo - Berlín, řeka Spréva

Berlín je hlavním městem Spolkové republiky Německo, samostatnou spolkovou zemí a největší metropolí Evropské unie s necelými 3,68 miliony obyvatel. Metropolitní oblast města Berlín patří hned po Porúří k nejlidnatější oblasti Německa. Stavební, kulturní a socioekonomický vývoj města silně poznamenalo rozdělení Berlína po 2. světové válce a následky studené války po roce 1961, kdy došlo k oddělení jednotlivých částí Berlína Berlínskou zdí. Město však v posledních letech zažívá obrovský stavební boom a dnes se řadí mezi jedny z nejvíce vyhledávaných měst v oblasti kulturního, hudebního a mediálního průmyslu, vzdělání, stavebnictví, technologie a inovací.

Bývalé autobusové depo společnosti Allgemeine Berliner Omnibus AG: počátky autobusového depa v městské části Alt-Treptow na levém břehu řeky Sprévy datujeme do roku 1925, kdy společnost ABOAG získává pozemek mezi Eichenstraße, Puschkinallee, Flutgraben a řekou, kde v té době sídlí strojírna Carla Beermana. Potřebu stěhování podniku vyvolal vývoj automobilového průmyslu a budoucnost výroby autobusů s uzavřenou střechou, která vyžadovala větší prostorové nároky. Následovala výstavba nového depa pro zhruba 240 autobusů: *“hlavní autobusová dílna ABOAG s přidruženým kancelářským křídlem zde byla postavena v roce 1927 podle projektů Franze Ahrense. Silně racionalizovaný provoz si vyžádal halu, ve které by bylo možné s dvoupatrovými autobusy rychle a snadno manévrovat, aby bylo možné co nejrychleji provést potřebné opravy. S délkou 100 metrů a rozpětím 70 metrů (7000 m²) to byla největší samonosná hala v Berlíně a jedna z největších v Evropě. Denní světlo stále propadá světlíky a prosklenými předními stranami haly. 15. února 1928 byl v sále zahájen provoz; finální vnitřní práce trvaly do června. Přístavba byla postavena podle plánů Alfreda Warthmüllera.”*³⁹ Kromě montážní haly nových autobusů se do nového areálu přestěhovala i dílna podvozků, které si společnost ABOAG vyráběla sama. Ostatní díly (kola, nápravy či motory) byly dodávány ostatními dodavateli automobilového průmyslu a v depu na Alt-Treptow byly montovány dohromady. Kromě podvozků si společnost ABOAG vyráběla i vlastní karoserie. Objekt od architekta Ahrense budil pozornost svými rozměry a kontrastem velikosti objektu s propracovanými detaily na fasádě, kde bychom mohli spatřit například dekorativní cihlové bloky či figurální sochy od Arminiuse Hasemanna. S rozvojem autobusových linek po Berlíně se konstantně rozšiřoval i areál depa. V roce 1929 došlo městem Berlín ke sloučení provozovatelů autobusů, tramvají, metra a vytvoření jedné dopravní společnosti Berliner Verkehrs AG. Během druhé světové války byl areál spravován nacisty a využíván jako sklad zbraní. Po válce byl v prostorách vozovny uprchlický tábor. Po rozdělení Německa se areál depa nacházel v místě pásu Berlínské zdi a nebyl přístupný, přesto dále sloužil svému původnímu účelu. Depo autobusů bylo v místě až do roku 1993.

V roce 1995 iniciuje společnost ART Kombinat e.V transformaci objektu bývalé autobusové vozovny pro účely kulturních a společenských akcí o maximální kapacitě až 9000 návštěvníků. Projekt je známý pod jménem Arena Berlín. Interiér objektu prošel v roce 2000 rozsáhlou rekonstrukcí a stal se zázemím pro pořádání profesionálních veletrhů, konferencí, koncertů, módních přehlídek a dalších produkcí. Kromě haly s kompletní infrastrukturou pro společenské aktivity, nalezneme v areálu noční klub Arena v bývalé kotelně, koktejlový klub Escobar či různé ateliery, zkušebny, galerie nebo start-upové firmy. V bývalé soustružnické dílně se nachází divadlo a kavárna s prosklenou fasádou, která umožňuje výhled na řeku

³⁹ čerpáno z: https://dewiki.de/Lexikon/Allgemeine_Berliner_Omnibus_AG dne 12.1.2023.

Sprévu a díky tomu nese označení Glashouse. Dominantou území je nesporně bývalá kontejnerová loď, která je spojena s písčnou pláží dřevěným molem. Řiční plovárna Badeschiff od AMP arquitectos nabízí možnost koupání přímo v řece. Kromě areálu Badeschiff, který je celý oplocený s regulovaným vstupem za poplatek, je zbytek areálu veřejně přístupný, přestože je obehnán původním oplocením. Veřejná prostranství mezi bývalými dílnami a sklady jsou ponechána v původním stavu a doplněna v úrovni střešní roviny závěsnými instalacemi. Celkový dojem při návštěvě areálu je tak silně nostalgický uprostřed dynamicky se rozvíjející moderní čtvrti. Celý komplex je památkově chráněný. Areál bývalé vozovny v západní části lemuje kanál Flutgraben, který je obklopen řadou hausbótů a domků s pestrými nabídkami street food a mezinárodní kuchyně. Ve východní části území navazuje bývalá vozovna na blokovou zástavbu moderní administrativní a residenční výstavby, která pokračuje i na protějším břehu řeky. Uprostřed Sprévy pak dominuje skulptura Molecule Man - neboli obrys tří postav v nadživotní velikosti.

Obr.č. 176: Administrativní budova a montážní hala (1928), zdroj: <http://www.berliner-verkehrsseiten.de/bus/Geschichte/ABOAG/aboag.html>

Obr.č. 177: Rok 1908, zdroj: https://www.wikiwand.com/de/Allgemeine_Berliner_Omnibus_AG

Obr.č. 178: Molecule Man a linie nábřeží v okolí s novou výstavbou, autor: Boříková Hana

Obr.č. 179: Pohled na nábrežní linii areálu s přístupovými moly k Badeschiff;
zdroj: <https://www.google.com/maps/> (streetview)

Obr.č. 180: Badeschiff neboli plovárna v lodním kontejneru v řece Sprévě;
zdroj: <https://www.visitberlin.de/en/badeschiff-der-arena>

Obr.č. 181: Oplocení areálu Arena Berlin, foto: Bořiková Hana

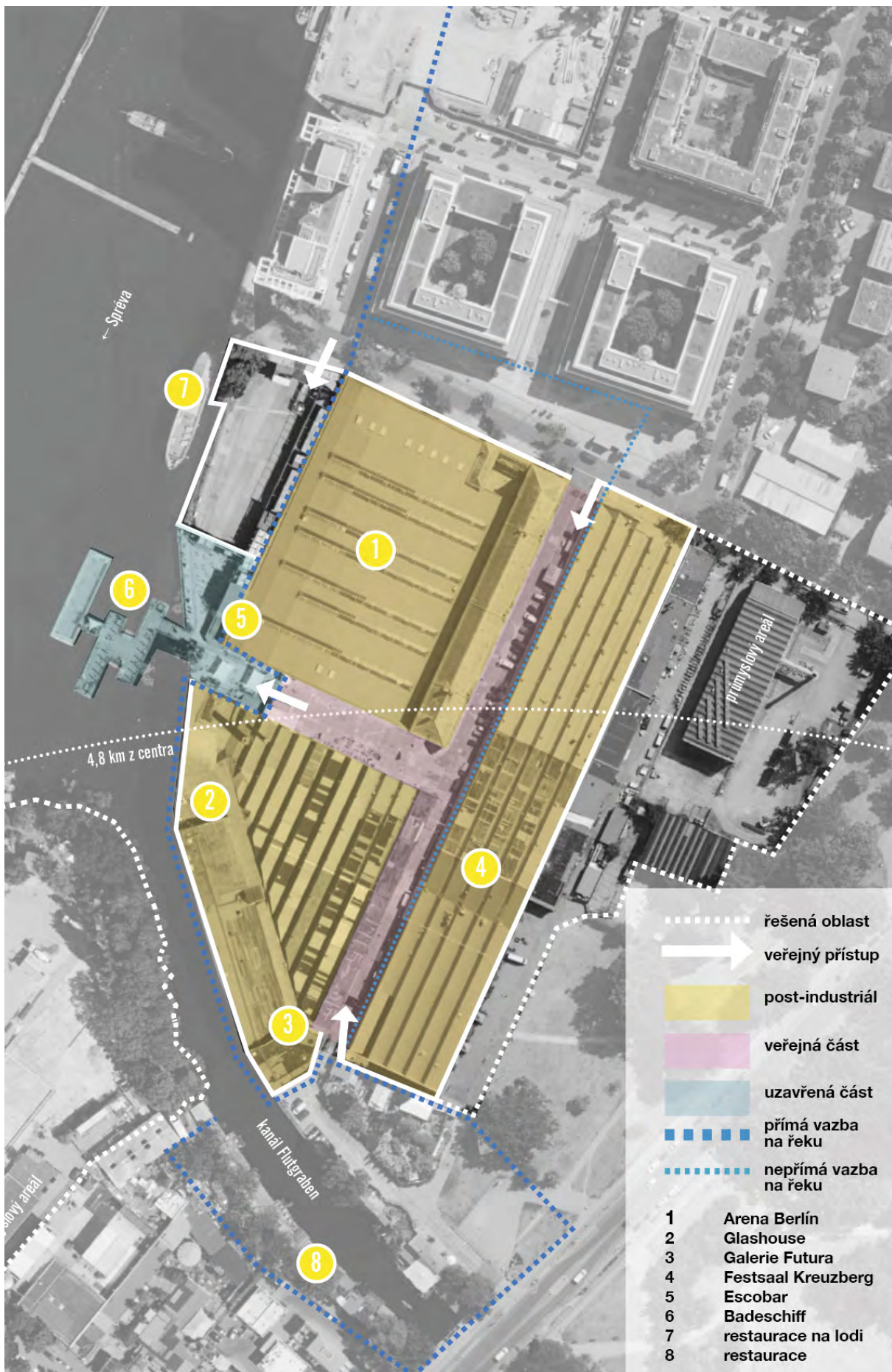
Obr.č.182-184: Areál Arena Berlin s ateliery a galeriemi, foto: Bořková Hana

Obr.č.185: Kanál Flutgraben s restauracemi a bistry s terasami směrem k vodě, foto: Bořková Hana

Charakteristické prvky v území:

Opevnění města:	Není.
Průmyslová výstavba:	1925 - 1927 — zahájena výstavba vozovny
Ukončení průmyslu:	1993 - ukončení provozu
Zahájení revitalizace území:	1995 - oživení budovy autobusové haly pro kulturní účely
Profil řeky v místě:	Nábřežní zeď - kamenná.
Charakter post-industriálu:	Jedná se o oplocený kompletně dochovaný areál.
Majetkové poměry:	Objekty jsou v pronájmu.
Charakter veřejných prostor:	Oplocený areál se zónovaným vstupem.
Přístup k vodě:	Uvnitř areálu pouze se vstupenkou (Schiffbad).
Dominanta v území:	Schiffbad - plovárna v řece a socha Molecule Man
Bariéry v území:	Oplocení areálu, které stírá vizuální kontakt s okolím a integraci areálu do systému okolní zástavby.
Funkční využití:	Start-upové společnosti, ateliery, galerie, kultura, plovárna, bary, restaurace, konferenční sál.
Iniciace využití:	Iniciátorem využití je produkční společnost.

Obr.č.186: Širší vztahy řešené lokality v Berlíně, autor: Boříková Hana

2.6.9. NORSKO: čtvrť Grünerløkka, řeka Akerselva

Oslo je hlavním městem Norska a také přístavem v Oslofjordu na jihovýchodě státu. S počtem obyvatel více jak 1,5 milionu se městská aglomerace Velkého Osla řadí mezi největší a nejrozsáhlejší města Evropy, kde zhruba čtvrtinu obyvatel tvoří zahraniční imigranti (Pákistánci, Somálci, Švédové, Poláci, Tamilové - Srí Lanka, Iráčané, Turci, Maročané, Vietnamci, Íránci a Filipínci). Největší nárůst populace zaznamenalo město během industrializace na přelomu 19. a 20. století, kdy se od roku 1855 počet obyvatel zvedl z 31 700 na 255 700 obyvatel (údaj k roku 1925)⁴⁰.

Řeka Akerselva se pro Oslo stala centrem rozvoje města. Původní centrum města se nacházelo při ústí řeky Alna na východě města. Pro město byl zásadní dřevařský průmysl, kdy se dřevo vytěžené ve vnitrozemských lesích Norska (nordmarka) splavovalo po řekách k ústí řek na Oslofjordu a po moři dále na lodích do Evropy. Pily pro zpracování dřeva navíc využívaly řek jako zdroje energie. Během průmyslového rozvoje se centrem průmyslu města stala řeka Akerselva, která je položena západně od řeky Alny, respektive blíže vnitrozemí a současnému centru města. Rozvoj průmyslu kolem koryta řeky Akerselvy se objevuje od 40. let 19. století. Akerselva má příznivější profil řeky, kde výrobní závody mohou pro pohon strojů využívat přirozeného spádu vodopádů na jejím toku. Délka řeky od jezera Maridalsvannet na severním konci města až k ústí Oslofjordu je 8 km. Převýšení je 149 m, které je vyrovnáváno právě zmíněnými vodopády ve čtvrti Grünerløkka. Nutno říct, že řeka Akerselva je výraznou kompoziční osou města, která protéká v podélné ose od jezera Maridalsvannet na severu skrze celé město v nenápadných meandrech než se schová pod hlavním vlakovým nádražím v centru města a vyteče umělým kanálem do Oslofjordu v místech nové opery ve čtvrti Bjorvika. Traduje se, že řeka Akerselva rozděluje město na východní část s převahou dělnické třídy (směrem k původním dřevařským závodům podél řeky Alny) a část západní, kde se usadila buržoazie (směrem k nově budovanému reprezentativnímu centru města). Pokud se rozhodneme učinit procházku podél jejího toku, seznámíme se tak nenuceně s průřezem stavebního vývoje města a užijeme si pestrou škálu kontrastů různých čtvrtí města s odlišnou atmosférou. Tento potenciál byl také městem od osmdesátých let 20. století využíván. Na vybraných úsecích proběhla revitalizace s přírodě blízkými opatřeními. Do řeky se dokonce díky tomu navrátili lososi a raci. Část řeky, která byla schovaná v zakrytých kanálech mezi Maridalsvannet a Vaterland, byla odkryta a podél celého toku byla místy provedena parková úprava nebo byl břehům toku navrácen jejich přírodní charakter. Takto upravené prostředí vybízí k procházkám a odpočinku. V tomto případě můžeme mluvit o zelené ose města doplněné o nezbytnou infrastrukturu mikromobility (sítí cyklostezek) a míst k odpočinku. Případová studie se však dále soustředí pouze na čtvrť Grünerløkka z konce 19. století, která se nachází severně necelých 1,5 km od budovy nové opery.

Grünerløkka působí jako moderní část Osla, která v poslední době prošla proměnou z dělnické čtvrti na vyhledávanou a módní část města jako poslední post-industriální zóna ve městě. Ve druhé polovině 19. století se na březích řeky postupně objevovaly textilní závody, papírny či ocelárny. Některé objekty byly po ukončení výroby adaptovány pro další účely.

⁴⁰ zdroj: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Oslo>, čerpáno dne 13.1.2023.

- Hned při severním okraji čtvrti nalezneme **Národní akademii umění**, která od roku 2003 sídlí v adaptovaných objektech bývalé textilky Christiania Seildug. Jednalo se o soubor budov z roku 1858, které navrhl architekt P.H. Holtermann. Továrna na výrobu plátna a lan fungovala do roku 1960. V té době se jednalo o největší továrnu v lokalitě podél řeky. Součástí továrny byl i hrázděný dům u řeky, který sloužil jako dílna. Dnes je využíván jako přístaviště. Současná podoba továrny zůstala v podstatě neměnná. Zajímavým prvkem je kontrast nástupního veřejného prostoru v moderním velkorysém pojetí vůči kulisám historických objektů. Malé rebelství, které se uvnitř budovy skrývá, nám dává tušit i neon na hřebeni nejvyšší budovy s nápisem “This is it” a několik moderních sokulptur instalovaných podél schodiště, které nás navede od řeky až na vstupní nádvoří školy.

Obr.č.187-190: Národní akademie umění a její nejbližší okolí, foto: Boříková Hana

- Zpátky k řece se dostaneme přes **starý visutý most Åmot**, odkud se směrem po proudu řeky dostaneme do oblasti projektu Vulkan. Most pochází z roku 1851, kdy stál na svém původním místě v Modumu. K řece Akerselvě byl přemístěn v roce 1952.
- Na kruhovém veřejném prostranství, kterému se lidově říká “Kuba” stával plynový zvon v majetku Osloské plynárny. Plyn se vyráběl spalováním uhlí. Z červeného objektu na výrobu uhlí, který v místě stojí, byla v roce 2011 adaptována kavárna **Fyrhuset Kuba**, která si vysloužila cenu za uchování kulturního dědictví.

Obr.č.191: Most Åmot, foto: Bořková Hana

Obr.č.192: Plynojem na “Kubě” (1930), zdroj: Oslo - kommune Bymiljøetaten. Turguide Akerselva. Oslo. 2015. s.32. ISBN 978-82-92205-18-1.

Projekt Vulkan z velké části realizovala společnost Vulkan Eiendom (Aspelin Ramm a Anthon B. Nilsen). Oblast Vulkan je charakteristická pestrým výběrem zábavy, kultury a služeb v kontextu bývalých továren ocelárny a charakteristické architektury konce 19. století z červených cihel. Vulkan je významný udržitelný městský projekt: *“Vulkan je plnohodnotným příkladem udržitelného městského rozvoje, založeném na sdílení lokalit, zdrojů a energie v husté a multifunkční oblasti – vypráví svůj příběh různými způsoby, prostřednictvím budov, památek a legend. Budovy na místě pocházejí z roku 1900. Slévárna se specializuje na ocelové mosty pro železnici a silnice, ale je také známá výrobou kupole starého kina Colosseum. Lodě, kamna a další produkty se také vyráběly z oceli. Období cca. 1960-1996 představuje přechodnou fázi pro oblast Vulkan, a když byl v roce 1985 ustanoven ekologický park Akerselva, byla tato oblast od 60. let využívána pro sklady a prostory pro řemeslné společnosti. Koncem 90. let byly prestižní průmyslové haly navrženy jako integrace do rozsáhlého projektu společného umístění Statstbygu pro Národní divadlo, koncert a výstavu. Poté, co bylo od projektu upuštěno, byla nemovitost dána k prodeji. Developeři koupili oblast Vulkan a zahájili výstavbu nové a pulzující oblasti uprostřed Osla podle komplexního plánu architektů LPO. Cílem bylo proměnit Vulkan v atraktivní oblast výstavbou nových staveb a přeměnou již existujících budov na bydlení, vzdělávací prostory a prostory pro restaurace a kavárny. Důležitou součástí cíle bylo také propojit Vulkan s okolním městem inovativním urbanistickým plánováním a zónováním. Níže jsou uvedeny použité metody.*

- Spolupráce s FutureBuilt a Enova - zaměření na environmentální aspekty
- Vulkan nahlížený v dlouhodobé perspektivě jako městská vývojová laboratoř
- Dialog mezi developery a obcemi
- Vývoj značky a identity oblasti (genius loci)
- Sdílení a variabilita funkcí

Vulkan je místem pro kreativní podniky, školy, hotely, bytové domy, kanceláře, restaurace, kavárny a další prostory pro kulturní a sportovní vyžití. Vulkan byl regenerován udržitelným a ekologickým způsobem, je téměř soběstačný s energií na chlazení a vytápění budov. To je možné díky společné elektrárně Vulkan, která distribuuje vytápění a chlazení podle potřeb budov. Např. přebytečné teplo pocházející z chladírenského skladu na trhu s potravinami se používá k přehřívání vody. Hotel Scandic Vulkan je jediným norským hotelem s energetickým hodnocením A nachází se zde také jediná kancelářská budova v Oslu (Bellona) s energetickým hodnocením A.”⁴¹

Mezi další významné objekty v území patří:

- **Mathallen food court** z dílny architektů LPO arkitekter (2014), kteří mimo jiné vytvořili i generel transformace celé oblasti Vulkan: *“Nově definovaná oblast Vulkan je modelovým projektem, pokud jde o rozvoj procesů nejen s různými orgány, ale také s různými odborníky, který je možný v rámci komerčního projektu. Projekt transformace aktivuje, propojuje a zapojuje městské prostory, které lidé mohou volně navštěvovat a využívat po celý rok. Hlavním konceptem územního plánu bylo otevřít areál svému okolí. Jádrem návrhu bylo vytvoření nového východo-západního spojení provedením „řezu“ v jedné z průmyslových budov podél řeky Akerselva. Zbouráním malé části jedné z historických budov došlo k novému napojení na oddělené městské části a řeka se stala integrovanou součástí městského prostoru. Kromě toho byla jedinečná struktura ve staré budově zvýrazněna v části zviditelněné „řezem“ a dala Vulkanovi ústřední bod. Design Mathallen navazuje na další příklady jihoevropských potravinářských hal. V prostoru se nachází bary, kavárny, restaurace, několik obchodů s místními produkty a obchody se speciálními potravinami. Opětovné využití industriálního objektu propojilo nové funkce historie území a dalo jej příkladem památkové stavební úpravy, kde se veřejné a soukromé zájmy sblíží směrem k zachování kulturní hodnoty a zvýšení ekonomické hodnoty.”⁴²* Objekt byl původně mostářskou dílnou z roku 1908, která patřila k areálu oceláren Jernstøberi z roku 1873.

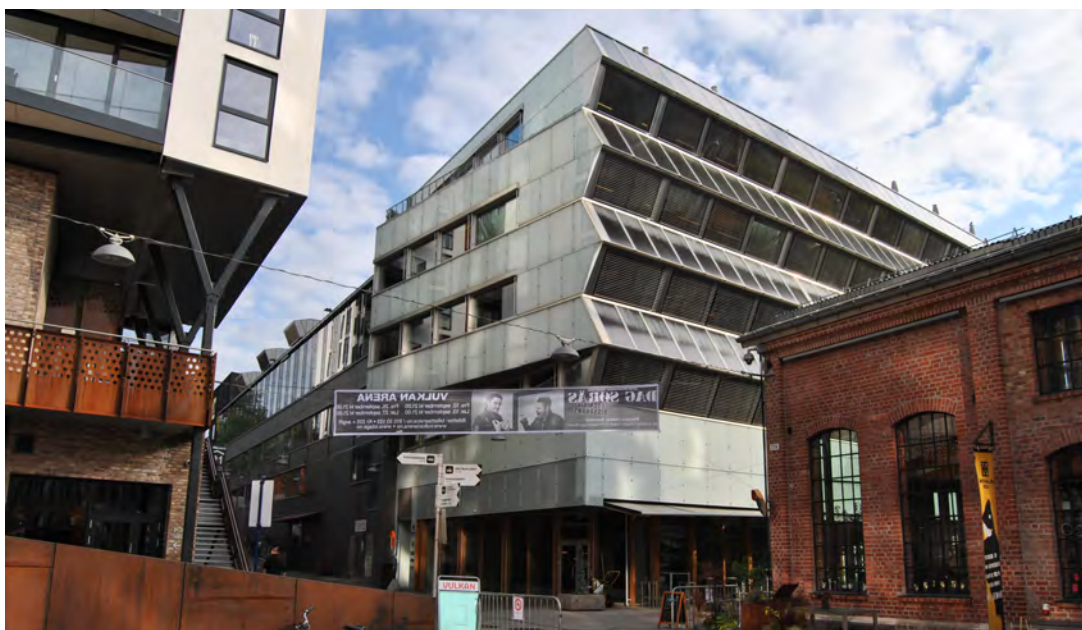
⁴¹ čerpáno z: <https://www.balticurbanlab.eu/goodpractices/vulkan-oslo-showcasing-sustainable-urban-development> dne 13.1.2023

⁴² čerpáno z: <https://archello.com/project/vulkan-area-incl-mathallen-and-bellona-building> dne 13.1.2023

Obr.č.193: Mathallen v kontextu nové výstavby projektu Vulkan , foto: Boříková Hana

- **administrativní budova Bellona House:** *“Bellona House je novým sídlem Bellona Group. Jako nevládní organizace, která se zabývá environmentálními problémy, nastavila projektu vysoké standardy. V budově jsou převážně kanceláře, v přízemí jsou obchody a restaurace. Budova je situována na místě, kde byl proveden „řez“, čímž se stává součástí nového veřejného prostoru a je v přímé interakci s historickou strukturou budovy a novou fasádou. Plán domu Bellona je výsledkem podmínek na místě – znovu využívá starší základy a kancelářský plán je kompaktní a flexibilní. Fasáda je vyrobena ze dřeva a je optimalizována pro sluneční záření a výhledy do exteriéru. Jako odpověď na starou cihlovou budovu se snaží o formální dialog s trojúhelníkovými tvary historické budovy a pomocí skla odráží dvě protilehlé fasády a aktivuje mezi nimi nový městský prostor.”⁴³ Autory projektu jsou LPO architekt.*

Obr.č.194: Pohled na Bellona House (vpravo Mathallen food court), foto: Boříková Hana

⁴³ čerpáno z: <https://archello.com/project/vulkan-area-incl-mathallen-and-bellona-building> dne 13.1.2023

- **Oslo School of Architecture and Design** (JVA: Jarmund/Vigsnæs AS Architects MNAL / Einar Jarmund & Håkon Vigsnæs, 2001): budova školy našla své zázemí v průmyslovém areálu sídla elektrárenské společnosti z roku 1938: *“Projekt získal 1. cenu v otevřené architektonické soutěži v roce 1998. Exteriér stávající budovy je památkově chráněn. Architekti ponechali blok otevřený směrem k řece a nový program spojili s logikou stávající budovy spolu s okolím do jedné prostorové sekvence. Přízemí je obsazeno společnými funkcemi jako je jídelna, aula a výstavní prostory, dílny a knihovna. Všechna designová studia a učebny jsou v 1. patře s výhledem do otevřeného vnitrobloku. Kanceláře pro výzkumné a administrativní pracovníky jsou ve 2. patře. Nové obvodové stěny tvoří zateplený fasádní systém s dvojskly ve třech různých barvách. Interiér má zachovat dílenský charakter stávajícího objektu. Stávající betonová konstrukce byla vystavena otryskání křídou a všechny řezné plochy zůstaly neošetřené. Podlahy v hlavních cirkulačních prostorech jsou leštěné betonové, jinde linoleum a speciální olejovaný popel na podlaze a stěnách hlediště. Vnitřní přčky v přízemí a 1.NP jsou opláštěny lakovanými vláknitými deskami, ve 2.NP jsou přčky sádkartonové lakované. Široké využití skleněných přček slouží k zachování maximálního přehledu a průhlednosti.”*⁴⁴

Obr.č.195: Škola architektury a designu v Oslu, zdroj: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Arkitekt_og_designhogskolen_Oslo.JPG

- **Studenstské bydlení v silu** (HRTB architekt, 2002): Zázemí studentského bydlení našlo útočiště v nejnovější části bývalého mlýna Bjølsen Valsemølle - objektu sila z roku 1953: *“Silo bylo první norskou budovou postavenou za použití železobetonu s posuvným bedněním, takže jeho přizpůsobení tomuto novému použití si vyžádalo vložení 500 kulatých desek a perforaci konstrukce s více než 1000 otvory. 21 válcových násypků obsahuje 226 bytů rozmístěných na 16 podlažích, v rámci zásahu, který podpořily místní úřady, protože zpřístupní pro rodiny z dělnické třídy byty v nedaleké čtvrti Grünerløkka, kde dosud žili převážně studenti. Pro snížení konstrukční náročnosti a zachování jedinečného rázu budovy zachovalo rozložení využití jasnou geometrii: pokoje zabírají zcela kulaté prostory, kuchyně a chodby jsou tvořeny kruhovými segmenty a koupelny mají hvězdicový tvar mezer mezi válcovými zásobníky, kde se dříve skladovalo obilí. Kromě sekcí realizovaných na jeho silných stěnách bylo hlavním způsobem, jak učinit tuto funkční konstrukci obyvatelnou, naprojektovat na vnější stranu vrstvu tepelného izolátoru*

⁴⁴ čerpáno z: <https://www.archdaily.com/2240/oslo-school-of-architecture-jva> čerpáno dne 13.1.2023

chráněnou zvenčí silnou omítkou, která evokuje hrubý vzhled původní budovy. V interiéru, kde je odhalen beton, jsou nové prvky identifikovány schématem výrazných barev navrženým Lykke Frydenlundem. Stejná barevná kritéria byla aplikována na skleněné parapety, které chrání balkonová okna vyřiznutá v násypkách, a na nábytek speciálně navržený tak, aby odpovídal křivkám různých prostor.”⁴⁵

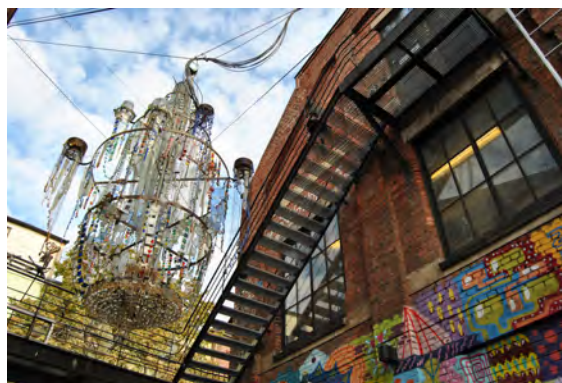

Obr.č.196: Studentské bydlení v adaptovaném objektu sila na břehu řeky Akerselvy, zdroj: <https://www.facebook.com/VisitOslo/photos/a.10151575301451266/10155087571481266/?type=3>

- Park Nedre Foss s nejstarší dochovanou budovou čtvrti Grünerløkka - objektem bývalého mlýna z roku 1802. Objekt vlastnila rodina Grünerů (po ní pojmenovaná celá čtvrť) a následně byl součástí mlýna Bjølsen Valsemølle. V oblasti Nedre Foss byl mlýn provozován již od 13. století, kdy původní objekt vlastnil klášter. Stávající objekt mlýna byl v provozu do roku 1985. Dnes je adaptován pro účely restaurace.
- Z bývalého pivovaru Christiania je dnes Městský antikvariát (bývalá sladovna) a Městský archiv. Objekty nalezneme na Maridalsveien 3 v jižní části území.

⁴⁵ čerpáno z: <https://arquitecturaviva.com/works/residencia-de-estudiantes-en-un-silo-de-1953-oslo-6> dne 13.1.2023

- Dál po proudu nalezneme **bývalou továrnu na barvení látek Klædesfabrik**. Dnes je tato oblast jednou z nejoblíbenějších pro alternativní kulturu, které nese označení Blå. O víkendu se zde konají i trhy s uměním a řemesly. Kousek dál nalezneme kulturní centrum Hausmania, které se ze squatu (1999) postupem času stalo kulturním centrem (oficiálně od roku 2016). Kromě zázemí pro alternativní uměleckou scénu, divadla, galerií a volně přístupné stěny pro grafity, nalezneme v areálu i veganskou kavárnu.

Obr.č.197-199: Atmosféra čtvrti Blå, foto: Boříková Hana

- Poslední zastávkou v území je nejstarší trafostanice v Oslu, která byla adaptována na **Norské centrum pro design a architekturu (DogA)**. Objekt získal za rekonstrukci ocenění, a to Norskou cenu za stavební praxi. Architektem projektu byl atelier Jensen & Skodvin.

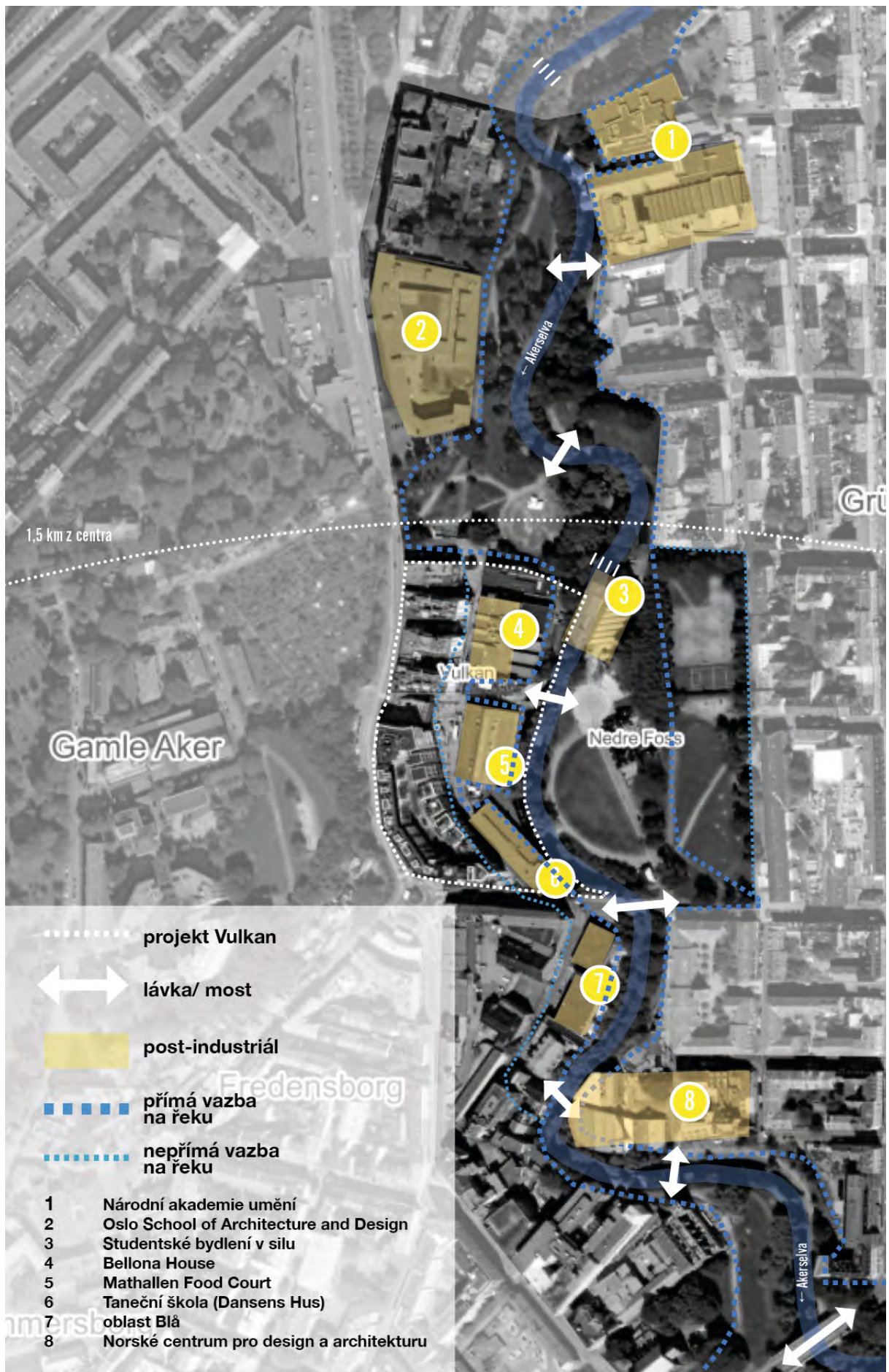
Obr.č.200-201: Úprava nábřeží řeky Akerselvy v okolí DogA, autor: Bořiková Hana

Charakteristické prvky v území:

Opevnění města:	Není.
Průmyslová výstavba:	od 40. let 19. století
Ukončení průmyslu:	60. léta 19. století
Zahájení revitalizace území:	80. léta - parkové úpravy 90. léta - revitalizace post-industriálu
Profil řeky v místě:	Jedná se neregulovaný přírodní pozvolný břeh. Místa jsou jezy.
Charakter post-industriálu:	Jednotlivé výrobní objekty, které se postupně integrují do veřejného prostoru města.
Majetkové poměry:	Většinu pozemků odkoupila od města developerská společnost (projekt Vulkan).
Charakter veřejných prostor:	Veřejná prostranství lokálně doplněna o poloveřejné terasy/ nádvoří/ dvory apod.
Přístup k vodě:	Bez omezení.
Dominanta v území:	“Studentské silo”
Bariéry v území:	Výškové rozdíly terénu v místech vodopádů
Funkční využití:	Start-upové společnosti, ateliery, galerie, kultura, bary, restaurace, administrativa, bydlení, školy atd.
Iniciace využití:	Kulturní centra, gastronomie, developer.

Obr.č.202: Historický pohled na řeku se železárnami (1926), zdroj: <https://hiddenwatersblog.wordpress.com/2016/09/23/akerselva/>

Obr.č.203: Širší vztahy řešené lokality v Oslu, autor: Boříková Hana

3.

Stavebně-historický a společenský kontext (Plzeň)

Festival Náplavka k světu. na řece Mži (2018), zdroj: archiv k světu.

Město Plzeň mělo vždy potenciál stát se významným průmyslovým a obchodním centrem českých zemí díky svým podmínkám, které odedávna nabízí. Příznivá poloha na spojnici říšských cest a silnic, na spojení mezi východními a jižními zeměmi s německým západem a Francií, nabízí ideální podmínky pro obchod a výměnu znalostí a výrobků v širším kontextu významu města v regionu. Prostředí bohaté na zkušenosti a dosažitelnost obchodních stezek, byla jedním z motivů, proč byli plzeňští obchodníci řazeni mezi nejvzdělanější a nejpodnikavější v zemi. Plzeň byla založena na křižovatce čtyř řek a navíc v okolí obklopena přírodním bohatstvím v podobě uhlí, kaolinu a dalších nerostných surovin. V pozdějších dobách tak kolem města vyrostly hutě a doly, což utvořilo zásadní podmínky pro jeho rozvoj. Tato úvodní část práce je cíleně zaměřená na orientaci se v kulturně-ekonomických a sociálních vazbách během industrializace Českých zemí a pozadí vzniku průmyslové revoluce. Text se cíleně zabývá sekundárním sektorem českého hospodářství, respektive průmyslem, výrobou a následně obchodem speciálně ve vztahu k Plzni a jejímu širšímu okolí řek. Podrobněji se text věnuje bývalému areálu Piettovy papírny v Plzni ve vazbě na soudobý výraz veřejného prostoru v kontextu moderního města.

3.1. Město Plzeň a jeho průmyslový rozvoj

Samotné město Plzeň nebylo v oblasti obchodu a průmyslu významné. Na konci 18. století se jednalo o malé město se 457 domy a zhruba 5000 obyvateli, což je v dnešním měřítku srovnatelné například se sousedními Přešticemi okresního významu. Podnikání se tehdy ve městě věnovaly pouze církev a obec, které spravovaly pivovary na předměstí (pivo ze západních čech bylo vždy vyhlášené), dvory a rozsáhlé rybníky. Ve městě se k roku 1788 dle *Schallerovi Topografii*⁴⁶ nalézala pouze 1 obecní huť (se 6 mistry, 6 tovaryši a 6 učni). Dále mezi význačná řemesla ve městě patřila: 1 řemenář, 1 soustružník, 1 zvonař, 2 mědikovci, 2 jehláři, 1 papírník, 2 výrobci potaše (uhličitan draselný), 2 ostružníky, 1 klempíř, 75 punčochářů, 2 postřihovače, 2 konváře a nespočet tkalců (jen v celém kraji jich bylo na 777). Vysoký podíl tkalců v kraji měl zásadní význam pro pozdější rozvinutí odvětví. Již v roce 1812 registrujeme ve statistickém přehledu kraje 2 tkalcovské závody, 2 závody na skleněné a kamenné knoflíky a 7 továren na výrobu vitriolu (kyseliny sírové). V Plzni byla také roku 1787 založena po dlouhých 200 letech první tiskárna Josefem Janem Morgensäulerem (na rohu náměstí Republiky a Dominikánské ulice). Obraz města však tento nepatrný rozvoj průmyslu nijak neobohatil. Obchod se nerozvinul, čemuž napomohl i upadající význam císařských silnic přes město Plzeň, kudy historicky procházely čtyři hlavní trasy spojující Prahu se západem: cesta Bavorská, Chebská, Klatovská a Říšská. Dále také 4 vedlejší cesty "zásobovací": Karlovarská, Rybí, Solná a Chmelová. Jejich význam klesl díky přesunutí průmyslu v sousedním Německu z Bavorska více na sever, takže hlavní obchodní trasy potom vedly z Prahy a dále podél Labe na sever namísto původního směru do Norimberka přes Plzeň. Město však zůstalo nadále významné pro široké okolí jako zdroj základních každodenních potřeb, které se daly sehnat například až ve 40 km vzdálených Klatovech. Později v roce 1827 vedla přes Plzeň ještě nově založená trasa na Vídeň přes Nepomuk.

Důležitou součástí plzeňského měšťana byla v té době poslušnost církvi a věrnost světské vrchnosti. Ráz města byl díky malému průmyslovému ruchu idylický. Město v této době obepínají staré hradby s branami, nová výstavba uvnitř města není skoro žádná, měšťané se věnují sedláctví a několik málo tradičních obchodníků a řemeslníků obstarává potřeby každodenního života. Obchodní stav byl v čele měšťanstva. Rodiny dědily obchodní nadání

⁴⁶ Lábek, Ladislav. Z historie plzeňského obchodu a průmyslu: kulturní obraz XIX. století. Plzeň. nákladem vlastním. 1926. s. 9-10.

a mnohaletou tradici. Učni - synové procházeli dlouhou a náročnou výchovou, včetně cest do zahraničí, kde měli za úkol poznat významná obchodní střediska, nabrat zkušenosti i z jiných obchodních oborů a především stát se zralými muži. Výjimkou mezi obchodníky nebylo ani vysokoškolské vzdělání. Samotné kamenné obchody na počátku 19. století byly prosté bez jakékoliv zdobnosti. Většinou šlo o obchody koloniální s železářstvím, látkami nebo jiným materiálem. Dále se pak objevovaly obchody speciální, jež provozovali samotní výrobci: soukeníci, voskáři, mýdláři či perníkáři. Vzhled takových provozoven byl velmi podobný. Uvnitř klenutého prostoru stál pult na podél místnosti postavený. Nad pultem často zavěšené kupecké dřevěné ryby nebo ze železných prutů spletený věšák na váhy. Podél zdí se nově používaly zásuvkové regály (po vzoru lékáren). Obchody měly zadní vchod pro zásobování, který se často opatřoval železnými pásy, závorami a samotné dveře byly pobité plechy. Vstupní prostor ve veřejném parteru byl opatřen několika kamennými stupni, po kterých se do vchodu vcházelo, výlohy byly do úrovně parapetu vyzděny a na takzvaných kamenných lavičkách (dnešní parapetní desky) se zde vystavovalo zboží. Často půlkruhová vstupní dvoukřídlá vrata se otevírala ven a opatřovala se háky pro jejich zavěšení ke zdi. Samotné dveře byly bohatě vyřezávány a často také proskleny.

3.1.1. Město Plzeň a jeho průmyslový rozvoj ve 30. letech 19. století

Hospodářský rozvoj by se dal spojit s několika společensko-historickými událostmi. První z nich můžeme jmenovat zrušení rozsáhlého dominikánského kláštera v centru města (mezi Dominikánskou - Sedláčkovou a Veleslavínovou ulicí) a zrušení kláštera při sv. Anně v Bezručově ulici. Dále příchod vojáků v souvislosti s napoleonskými válkami - jejich ubytování ve městě a následné náklady potřebné na nutné reparace. Díky těmto událostem si obyvatelé města uvědomili potřebu širšího obzoru, potřebu doplnění si vzdělání a většího uvolnění města z pevnostního charakteru, čemuž přispělo i založení okružních sadů podél původních městských hradeb královským purkmistrem Emanuelem Davidem. Po něm přichází na pozici starosty v roce 1828 Martin Kopecký a s ním první náznaky rozvoje obecního hospodářství. Kopecký sám viděl v Plzni obrovský potenciál: *„Do daleka zdobí je velké budovy veřejné a vysoká věž. Několik řek, plno potoků a řada silnic protínajících tak krásné přírodní zákoutí, svědčí o čilém životě a svěží i hojné stromoví tvoří všemu krásný přírodní rámeček. Kam oko pohlédne, všude zračí se píle na rozsáhlých polnostech, lukách i zahradách a shledáme její stopy i pod povrchem zemským, kde těží z nerostného bohatství. Jak plánovitě založili naši staří město! Do pravidelných čtverců je rozdělili. Harmonicky působí na oko symetrie ulic a chodec i povozník pochvaluje si jejich šíři. Neméně působivý jest svěží zelený prospekt, uzavírající téměř každou ulici, neboť tyto ústí vesměs do okružních sadů. Krásné jest konečně prostranné náměstí a zvláště výhodné a pohodlné jako tržiště pro svoji rovnou polohu.“*⁴⁷

Popis, který nám zprostředkovaně poskytuje vypráví o Plzni před rozmachem průmyslu. O městě, které je koncipováno na pravidelném rastru ulic a obehnáno prstencem zeleně, jež kopíruje půdorys historického opevnění, které lemuje řeka Radbuza a Mže a odděluje město od svých předměstí ve své severní a východní části. Kopecký sám se zaslouhuje o úpravu veřejného prostoru města například opravou dlažby, kanalizace, doplnění městského mobiliáře o kamenné lavičky, aby měšťané se mohli scházet a debatovat. Dle záznamů chce mít Kopecký město čisté, komunikace volné a dobře vybudované. Samotné město chce

47 Lábek, Ladislav. Z historie plzeňského obchodu a průmyslu: kulturní obraz XIX. století. Plzeň. nákladem vlastním. 1926. s. 19. citováno z: Kopecký, Martin. Über die günstigen Verhältnisse.

propojit s nejbližším okolím hradeb, a tak v některých částech bourá opevnění i domy a doplňuje charakteristický zelený pás stromů, keřů a záhonů kolem města, které ho měly spolu s řekami oddělovat od předměstí. Kopecký chtěl město rychle pozvednout a hledal prvotní impuls k rozvoji. Nešťastná volba padla na rozvoj lázeňství v okolí železitého pramene na Lochotíně. Byť tento záměr nedopadl kvůli kvalitě samotného pramene dobře, samotná práce na lázeňském podniku přivedla Plzeň do podvědomí mnoha osobností díky publikační činnosti, která Plzeň popisovala jako město s příznivými podmínkami pro život se zaměřením na výbornou polohu, dostupnost a například vyzdvihovala zásobování města. Díky projektu lázní byla zřízena jatka a rozšířeny pravidelné výroční trhy. Kvůli myšlence vybudování lázní byla ustanovena první akciová společnost (jediná v Čechách toho druhu), která vybídla přední plzeňské měšťany ke spolupráci a podnítila podnikatelského ducha. Kromě lázní Kopeckému ztroskotat i další plán na podporu soukenictví v kraji. Bohužel v této době nebyli ještě místní živnostníci připraveni na jednotný koncept podnikání, široký rozhled a odvahu v manažerských krocích. To byly aspekty, díky kterým všechny bohulibé idee kolektivního rozvoje města Kopeckému nevyšly.

To však neplatí pro obchodníky, kteří byli natolik odvážní, že vybudovali podnik sami. Například David Leopold Löwith, který v roce 1837 vymohl u císaře právo na postavení továrny na zpracování kůže v oblasti "Na Rychtářce" u řeky Mže, a to i přes zákaz trvalého pobytu Židů ve městě. Löwith měl se zpracováním usní zkušenost z pronajaté továrny na Saském předměstí a měl dostatek odhodlání, aby se podnik naprosto osvědčil. Jeho koželužna pokryla nejen místní spotřebu, ale nadbytek ještě vyvážel, čímž dal základ plzeňskému novodobému průmyslu. Dalším úspěšným podnikem se stal nový měšťanský pivovar v lokalitě "Na Bubenči" na území dnešního Plzeňského Prazdroje v těsné blízkosti centra nad řekou Radbuzou. Výsada práva vaření piva patřila Plzeňanům od dob svého založení. Vždyť vývoz piva po západních Čechách probíhal z Plzně již od 17. století. Ve 30. letech 19. století se způsob výroby piva výrazně změnil. Namísto piva nadkvasného neboli červeného (tmavé pivo trvanlivé, příjemné chuti a zdravé), kdy se sladovil ječmen a tekutina kvasila spodem, se začalo vyrábět pivo světlé, kdy se kvašení provádělo na povrchu (tzv. bavorské). Měšťané i hospodští se právem obávali o budoucnost své živnosti a obrátili se na starostu Kopeckého o pomoc. Ten zřídil výbor, jež roku 1839 v svolání vyhlásil výstavbu nového měšťanského pivovaru s moderním a konkurenceschopným vybavením. Výstavba společného pivovaru přetvořila měšťany, živnostníky a řemeslníky na moderní podnikatele, kteří díky kvalitě piva exportovali a navazovali nové obchodní zkušenosti a styky. V té době vyšel v časopise Květy článek, který si zde dovolím citovat: „*Průmysl jest probuzení rozumu, probuzení inteligence, ale všeobecné, všech společenských tříd dotýkající. Byl-li středověk čas, kdy převládal cit, víra, jest čas náš vláda rozumu; rozum ale není nejvyšší potenci člověka, tedy i není tím plod jeho - industrie. Ale toto všeobecné pídění, tato všeobecná takřka rozlícenost po industrii, co miasma přes celou naši kouli se rozšiřující, jest nám uvolnění ode přírody, ustlávání budoucímu pokolení, jemuž hojně ovoce snažení tohoto - jak to historie vždy ukazuje - bohdá za podíl se dostane.*”⁴⁸

Ve třicátých letech 19. století respektive o půl století dál po Schallerově záznamu z roku 1788 nalézáme v Plzni již mnohem více podniků a osob zabývajících se obchodem, navíc mnohdy s vlastní specializací sortimentu. Byť jsou písemné zmínky z této doby těžko dohledatelné, tak se dozvídáme, že v Plzni k roku 1838 sídlí 1 knihkupec, 1 obchod s látkami, 3 železářství, 20 krupařů, 18 hokynářů, 1 obchodník se dřívím, 18 obchodů s

⁴⁸ Lábek, Ladislav. Z historie plzeňského obchodu a průmyslu: kulturní obraz XIX. století. Plzeň. nákladem vlastním. 1926. s. 25. citováno z magazínu Květy.IV. 1839. s. 399.

koloniálním zbožím a 17 kramářů. Ve srovnání s Prahou se však jedná stále o město provinčního významu (v té době v Praze nalézáme 196 koloniálních a spedičních obchodů a 43 továren) v dnešním měřítku srovnatelné například s Rokycany. Roku 1830 měla Plzeň cca 9000 obyvatel a 548 domů (od nástupu starosty Martina Kopeckého tedy přibýlo 13 domů a zhruba 1160 obyvatel).⁴⁹ Mezi nejvýznačnější obchodní rodiny v Plzni patřili: Klotzovi a Fodermayerovi (kupecké rodiny), Feyerfeilovi (obchodníci), Koppovi a Becherovi (obchod a spedice), Röhlichovi (krupaři), Kleisslovi (látky a textil), Beinhofferovi (železářství) a nebo například Zintlovi (kožešnictví). Postupně se proměňuje skladba německých vůči přibývajícím českým rodinám, stejně jako se více dozvídáme o rodinách židovských. Tento trend spatřujeme během úřadu Martina Kopeckého. Do jeho nástupu platil zákaz trvalého pobytu židovským rodinám na území města, které se mohly z obcí, kde žily (Bušovice, Štěnovice), dostat do města pouze v dobách jarmarků a trhů. Postupně se jejich práva upravila na pobyt po dobu nájmu během provozování živností a výroby, které plzeňské měšťanstvo neprovozovalo (např. prodej tabáku, provoz sanitárny a vinopalny). Postupně byl trvalý pobyt povolen zhruba 6 židovským rodinám. Průlomem byla i již zmíněná iniciativa Leopolda Löwitha, jež svojí inteligencí a houževnatostí dokázal získat práva u samotného císaře a po zakoupení několika domů v Plzni odstartoval masivnější osídlení Židů ve městě, které vyvrcholilo v roce 1867, kdy byla Židům udělena stejná práva jako ostatním obyvatelům.

Čím byla Plzeň odedávna výjimečná byly její výroční trhy, které se konaly více jak týden čtyřikrát do roka (po neděli Reminiscere, na sv. Petra a Pavla - sdruženo s trhem na vlnu, sv. Bartoloměje a sv. Martina). Do roku 1840 stálo během výročních trhů na náměstí 468 budek a 210 menších stánků. Sám královský purkmistr Martin Kopecký vytvořil závazné schema rozmístění těchto trhů a dal jim jasný řád. Během výročních trhů se často praktikoval i pronájem kamenných místností domů a obchodů kolem náměstí, kdy se majitel na týden sám vystěhoval na ulici do veřejného prostoru a poskytl svůj obchod za nájemné jinému. Takto vzniklo i na 71 dalších místnostech. Spatřujeme v tom počátky dnešních výstav a přehlídek. Dále se v Plzni konaly každý týden trhy dobytčí, a to každou středu a trhy na plodiny každou středu a sobotu, které sdružovaly obchodníky a rolníky z celého plzeňského okolí. O významu plzeňských trhů pojednává i samotný plzeňský purkmistr: *„Sotva se rozední, již jest obchodní život v plném proudu a zastavuje se teprve v pozdních nočních hodinách. Tisíce lidí pozorujeme v překotném obchodním shonu. Diváku i kupci naskýtá se vítaná příležitost poznati celé množství lidí i přerůzného zboží a obchodník neb výrobce snadno a rychle navazuje styky s dalekou cizinou, šíří znalost svých tovarů, což by ani při nákladné korespondenci docílit nemohl. To veliké množství kupujících i prodávajících, náležejících všem vrstvám i všem okolním zemím, poskytuje na první pohled záruku, že plzeňské trhy, prošlé již staletou školou, očekává další veliký vzrůst. Jak bohaté známosti, lze tu navázati, jak cenné vědomosti obchodní možno tu získati! Jasně staví se tu před oči každý pokrok našeho průmyslu, každý nový čin na poli vynálezů. Sledujeme měnící se modu, stoupání i klesání cen. Znalec snadno vycítí, co přinese doba příští, jaké změny naskytnou se v obchodním podnikání. Ale i laik poučí se v ledačems a poznává výhody veřejného provozu obchodu i živností a prohlídkou i rozmluvou seznamuje se s novými možnostmi snazší a levnější výroby i zlepšení produktů. Maně pochopí velkou výhodu zpětných nákladů zboží (na prázdných vozech cizích návštěvníků vozilo se levněji v Plzni nakoupené zboží, obchodnícky se to zvalo “Rückladung”) a jest nabádán k nákupům všeho, co by mu doma prospělo buď v živnosti, nebo v obchodě. Zkrátka, on jest za nedlouho důkladně obchodně vyškolen. Na*

⁴⁹ Schiebel, Jaroslav. Obyvatelské a bytové poměry v Plzni. Úřední list města Plzně III. s. 106

výročních trzích mluví se o všemožných produktech, často o novém artiklu, který ani není zastoupen a tu lze vysvětliti jeho cenu, i místo výroby. Stejně snadno lze seznati různé tarifní sazby (povozné) cla, mýta, v těch kterých městech i rozdíly ve váze, v mírách apod. co ani knihy za drahé peníze koupené poskytnouti nemohou. Chce-li kdo poznati pravou cenu zboží, chce-li vybrati dle mody vkusu i jakosti to nejlepší, tu nemůže spoléhati na podomního obchodníka, pravidelně pochybného, práce se štítícího člověka, jemuž prodej zboží jest pouze záminkou, aby se mohl vplížiti do domácnosti za nekalým úmyslem. Podobně nedá se nikdo zlákat nabídkami takových lidí na výměnu předmětů, i nabídkami splátek, neboť jistě pochodí špatně. Uspokojení, uklidnění poskytují jen trhy, jmenovitě výroční, které již v šedém dávnověku byly založeny. I továrníku není na škodu je navštěvovati, třeba měl své komisionáře, neboť se alespoň přesvědčí, prodává-li se jeho výrobek za přijatelnou cenu s mírným ziskem, neboť opak jest jen k jeho vlastní škodě.”⁵⁰

V souvislosti s trhy se rozvíjela i spedice a skladování zboží, stejně jako rozvoj hospod a hostinských služeb. Mezi význačné hospody patřila “Bručná” při silnici na Nepomuk, “Na Kukačce” při silnici pražské, “Na Zavadilce” při silnici chmelové do Žatce, “Na Nové Hospodě” při silnici do Domažlic. Dále se rozvíjely i silnice a mosty. Roku 1832 byl postaven dřevěný most přes Radbuzu zvaný Červený na konci dnešní Zbrojnické ulice. Roku 1848 byla zahájena stavba monumentálního mostu Saského přes řeku Mži na konci Rooseveltovy ulice. Stavitelem byl Martin Stelzr a Kristopher Lexa.

3.1.2. Město Plzeň a jeho průmyslový rozvoj ve 40. a 50. letech 19. století

Zrychlený vývoj kulturního a hospodářského života ovlivněný národním obrozením a bouřlivým vývojem technologií a výroby se samozřejmě promítl i do města Plzně. Zasluhou plzeňských profesorů na gymnasiu Josefa Vojtěcha Sedláčka a Josefa Františka Smetany se plzeňská veřejnost setkala a seznámila s vlasteneckými a revolučními myšlenkami. Nejednou se stalo, že z německé nebo poněmčené rodiny přichází najednou uvědomělý Čech. Kromě působení vlasteneckých a obrozeneckých vlivů, velkou váhu měl v té době také tisk. Do Plzně se samozřejmě dostává český i částečně německý tisk (Národní noviny, Slovana či Květy) a měšťané se tak rychleji dozvídají o pokroku techniky a rozvoji společenského života. V Plzni vycházelo s přestávkami několik listů nejdříve německých s cílem probouzet národní uvědomění především v německých rodinách, kterých bylo v Plzni stále převaha: Pilsner Amts und Anzeigebblatt (1835-1838), Pilsner Anzeiger vydávaný J.M. Schmidtem v roce 1847, Pilsner Bote od roku 1854. Roku 1848 vychází český list Posel ode Mže. Ten byl však vydáván pouhý rok. Ve stejném roce vychází poprvé i Pilsner Intelligentz und Anzeigebblatt vydávaný J.M. Schmidtem, který byl vydáván výhradně pro potřeby výroby a průmyslu v Plzni. V tomto období již v Anglii jezdily první parní lokomotivy, užíval se telegraf, byl vynalezen lodní šroub či fotoaparát. Velký pokrok byl v elektřině nebo chemii. Společnost doslova hltala technický pokrok a enormně vzrostl zájem o technické vědy, jejich studium (v roce 1848 rekordní zápis 650 studentů do 1. ročníku Pražské techniky, která měla do té doby pouze jedinou posluchárnu) i samotné využití. V technickém pokroku se viděla budoucnost a zlepšení životních podmínek celé společnosti i jednotlivce. Změny vyvolaly revoluci v samosprávě, kdy roku 1849 byla obcím vrácena samospráva a byl volen svobodně purkmistr. V Plzni tehdy opětovně zvolen Martin Kopecký. Ten ve svém svobodně

⁵⁰ Lábek, Ladislav. Z historie plzeňského obchodu a průmyslu: kulturní obraz XIX. století. Plzeň. nákladem vlastním. 1926. s. 30-31. citováno z: Kopecký, Martin. Über die günstigen Verhältnisse. s. 24

zvoleném období zakládá Saský most, buduje Říšské předměstí, zakládá několik průmyslových podniků a buduje plynové osvětlení.

Soukromé podniky byly budovány zpočátku židovskou minoritou především v čele s rodinou Neuburgových: sirkárna Neuburg & Eckstein v Sirkové ulici, továrna na výrobu leštidla a projektová příprava papírny na Doudlevecké ulici. Dále se můžeme setkat s továrnou na keramiku Tomáše Khüry (1857), velkolepou stavbou parního mlýna Františka Hýry v Prokopově ulici (původně ul. Paromlýnská) s dominantním vysokým komínem prvním svého druhu ve městě. Hýra skoupil i 2 starší mlýny ve městě (Panský a Kalíkovský mlýn u řeky Mže) a moderně je zařizuje. Již v roce 1858 bylo vydáno celkem 7 mapek mapujících výrobní podniky v plzeňské oblasti. Dále byla v padesátých letech ve městě zřízena obchodní komora (se sídlem v Riegrově ul. č.p. 223), jejíž působnost zasahovala až k hranicím s Bavorskem na západě a na jihu Čech až k Písku, Prachaticku a Vimperku. Velkou úlohu měl i plzeňský Hospodářský spolek založený v roce 1851 v čele s knížetem Janem z Lobkowitz, který pořádal výstavy dobytka a hospodářského nářadí, později se orientoval i na průmyslový a obchodní ruch.

Obrovský rozvoj technických vynálezů a výroby s sebou nesl rozvoj bank a peněžních ústavů. Hodnota papírových peněz klesala, každý se jich rád zbavoval na úkor akcií a nerostných surovin. Přišla doba drahých potravin, pozemků, ale i vyšších mezd a vysokých výrobních nákladů. Nově založené podniky se těžko vyrovnávaly s nízkým odbytem a hromadily se jim zásoby. Například v Praze se objevují i první stávky poukazující na sociální rozdíly ve společnosti. S tímto vznikla potřeba regulovat více peněžní záležitosti. V Plzni nebyl doposud žádný peněžní ústav. Jako záložna často sloužil Hýrův mlýn, Měšťanský pivovar nebo dokonce jednotlivci z řad Židů. Proto byla v roce 1857 založena v Plzni pobočka České spořitelny, což byl další důležitý krok k rozvoji města. Posledním krokem k finálnímu rozmachu města na poli průmyslu a výroby tak už je jen železniční spojení, které po mnoha peripetiích bylo v Plzni zahájeno 14. října 1861 (první železniční trať s parním pohonem se vybudovala na trase Vídeň - Brno - Olomouc jako tzv. Ferdinandova severní železnice v roce 1838, pokračovat se mělo v trase Olomouc - Praha a dále na Drážďany).

3.1.3. Město Plzeň a jeho průmyslový rozvoj v 60. a 70. letech 19. století

Původní trasa železnice byla plánovaná v úplně jiné lokalitě než byla síť železnice ve městě nakonec zrealizována. Na plánech trasy kolejí železnice se pracovalo již za purkmistra Kopeckého. Obecný consensus vládl v přesvědčení, že dráha má vést uvnitř města a ne za hradbami, jak bylo v té době více preferováno. Obyvatelé města, ale byli prozíraví a chtěli železnici vytěžit na maximum. Koleje v původním plánu vedly podél řeky Mže k Lochotínské lávce k dnešnímu kulturnímu domu Peklo, kde bylo původně navrženo nádraží, odkud by vedla odbočka na Skvrňany. Veřejnosti a obecní správě se tato koncepce líbila. Proti však byla společnost zvolená ke stavbě trati, která preferovala současnou podobu železnice a trať vést po jižním obvodu města. Odůvodňovala to tím, že nová poloha nádraží zlepší spojení mezi Pražským předměstím a městem, kde také plánovala vybudovat novou přímou nádražní třídu k nádraží ve směru od Zbrojnické ulice. Většina obyvatel se ale obávala nárstu a přepažení řeky, kvůli zabránění dalšímu rozvoji města západním směrem a možným záplavám. Konečná podoba schématu kolejí a polohy nádraží měla velký vliv na budoucí rozvoj města. Stavební rozvoj kolem hlavního nádraží nabral rychlé obrátky a město se

rychle začalo rozšiřovat tímto směrem. Současně s hlavní tratí mezi Plzní a Prahou byla zahájena stavba propojení hlavního nádraží se starším nádražím v plzeňských Skvrňanech skrze velkorysý viadukt přes Radbuzu. Dále se plánovala pokračování hlavní trati směrem na Cheb (1872), připravovala se také stavba trati Plzeň - České Budějovice - Vídeň (první část 1870) a konečně směr Klatovy - Železná Ruda (1877). Ruku v ruce s rozvojem železnic se rozšířila i síť telegrafu: 1858 spojení Plzeň - Mariánské lázně, 1862 spojení Plzeň - Praha, 1863 pak Plzeň - Vídeň. Následoval rozvoj i do okolních měst (1865): Klatovy, Strakonice a Písek.

Vybudování železničního spojení bylo tak dlouho i obyvateli města očekávané, že po jeho realizaci nastal ve městě bouřlivý obrat budovat město moderní a soudobé. Docházelo tak k bourání posledních částí městských hradeb, aby mohlo dále plynout bez otálení rozšiřování a budování města především v Říšském předměstí, demolovaly se staré patricijské domy, a to často bez ohledu na jejich kulturní a historické dědictví. Roku 1859 například byl zbořen nejstarší městský dům zvaný Říhův, což okomentoval historik K. V. Zapp: „*Kdyby to tak byl nějaký pivovar, tu by jej Plzeňáci jistě zachovali!*“⁵¹. Dle statistik v periodiku Pilsner Bote z roku 1862 se Plzeň vlivem železnice rozrostla téměř o 16 000 obyvatel, což je zhruba šestinásobek původní velikosti.⁵² Město i podniky rostly. Byly například označeny a pojmenovány ulice města nebo byl založen hasičský sbor. K roku 1860 bylo v Plzni zhruba 10 větších továren, jejichž počet se po vybudování železnice značně rozrostl. Po jejím vybudování převládaly spíše podniky akciové, protože rozvoj a tempo průmyslové revoluce bylo neúprosné. Navíc akciové podniky zjednodušovaly investice do velkých projektů a rozšiřování podniků, ale výhodou bylo i pomalejší vyplácení zisků ve formě dividend a snadná obchodovatelnost akcií. Již založené a prosperující podniky se po vybudování vlakového spojení těšily velké prosperitě.

Obr.č.204: Pohled na železniční most přes řeku Radbuzu směrem do centra města (1907)
zdroj: <https://www.starezeleznice.cz/stare-zeleznice-mosty.php>

⁵¹ Lábek, Ladislav. Z historie plzeňského obchodu a průmyslu: kulturní obraz XIX. století. Plzeň. nákladem vlastním. 1926. s. 71

⁵² Lábek, Ladislav. Z historie plzeňského obchodu a průmyslu: kulturní obraz XIX. století. Plzeň. nákladem vlastním. 1926. s. 72 citováno z Pilsner Bote. vydáno 15.5.1862

Mezi nejvýznačnější podniky a výrobní továrny patří v těchto bouřlivých letech průmyslového rozvoje v Plzni tyto:

- 1859** hrabě Arnošt z Waldštejna založil filiálku pro své **Waldštejnské strojírný** (Sedlec u Štáhlav) v Plzni.
- 1862** Na Pecháčkově louce v blízkosti Kalikovského mlýna si v roce 1862 staví **továrnu na zpracování kožešin** Šalamoun Kohn. Obdobný podnik v Plzni vlastnil kromě již zmíněného Löwitha i František Sequens a Jiří Kibitz. Další výrobní podniky vlastnili Emanuelle Balley (**výroba pian**) a Adolf Poppr či Mořic Auer (**výroba rosolek a octa**). Roku 1862 byla také založena **drátovna** společnosti Schwarz & Beck původně na Doudlevecké třídě, posléze přemístěna blíže železnici na Pražské předměstí, které se z původních pár domků kolem Nepomucké ulice rozrostlo v celou městskou čtvrť nazvanou podle původní hospody "Petrohrad". Ve stejném roce byla založena také **strojírna** Anast. Pilzem.
- 1863** zakládá rodina Neuburgů vedle své papírny a sirkárny v Plzni ještě **továrnu na výrobu mýdla**, přestože ve městě byla již konkurenční mydlárna Karla Reschkeho. Dále byla otevřena **továrna na hřebíky** továrníka Tuschera a Hirsche v Lobzích.
- 1865** Hýrovy podniky například se rozrostly o **parní pekárnu**, jejíž přebytečná a nevyužitá pára měla být využita pro veřejné parní lázně. Roku 1865 se zakládá **lihovar** Gutmann & Kafka (spojený i s **výrobou lisovaného droždí**), dále lihovar Pokorní & Jelínek v Cukrovarské ulici (dnešní DEPO 2015).
- 1866** Emil Škoda přebírá Waldštejnské strojírný jako bývalý zaměstnanec této malé továrny. V roce 1869 továrnu již vlastní a během 70. let ji rozšiřuje. Ve stejném roce položen základní kámen **strojírně** bratří Belaniů na Klatovské třídě.
- 1867** Ke strojírně bratří Belaniů přibyla ještě **slévárna**. Ve stejném roce založena **papírna** Fürth & Geller při Skvrňanské silnici u Khodlovy zahrady se zaměřením na slaměný papír.
- 1868** Nový **parní mlýn** továrníků Lindacker & Klobása při Doudlevecké silnici.
- 1869** Druhý **pivovar** s plzeňskými a brněnskými akcionáři s pozemky vedle stávajícího původního Měšťanského pivovaru nad řekou Radbuzou, který se musel vypořádat s odporem vůči konkurenci. Zároveň byly vybudovány 2 nové **sladovny a Rolnický akciový cukrovar** v Cukrovarské ulici na břehu řeky Radbuzy (dnešní DEPO 2015) s předsedou výboru Hugo Jelínkem.

- 1870** Prosperita a rychlý rozvoj města lákal továrníky z celého okolí přemístit své podniky do rychle se rozšiřujícího průmyslového města Plzně. Svoji **smaltovnu** tak stěhuje továrník Bartelmus z Jáchymova. Téhož roku postavena také nová **cementárna a továrna na průmyslovou keramiku** podnikatele Dubského, která byla situována na místě proslulého hostince “U bílého Beránka” na Lochotíně. Tato továrna vyráběla mimo jiné kamna, mozaiky, roury nebo duté cihly.
- 1871** Juránek & Perner zakládají **továrnu na výrobu kovového zboží**.
- 1872** Škodovy závody se rozšiřují o **slévárnu** o rozloze 2100 m².
- 1873** **Výroba stříkaček** přestěhována z Turnova do Plzně spol. Hollmann & Jeřábek. V téže roce se rozšiřuje drátovna fa. Schwarz & Beck a navíc je vybudována nová válcovna železa. V roce 1873 byla založena **bývalá Piettova papírna** u řeky Radbuzy. Podrobněji o papírně v další kapitole.

Počátkem sedmdesátých let 19. století tak bylo v Plzni již na 40 průmyslových závodů, což s sebou neslo obrovský příliv nových obyvatel a potřeby na budování nových částí města. Bylo tedy nutné vytvořit nové Podnikatelské spolky a společnosti, které se o vývoj těchto záležitostí staraly. Nejstarším takovým uskupením byl Podnikatelský spolek založený v únoru roku 1871, dále Česká západní stavební společnost založená Ignácem Pytlíkem roku 1872. Ve stejném roce vznikla ještě také Plzeňská stavební a průmyslová společnost, kterou založili továrníci Škoda, Hýra, Tuschner či Artmann. Hlavní náplní těchto spolků bylo budování nových bytových domů a stavba továrních objektů. Takto se rozrostla čtvrt kolem hlavního vlakového nádraží zvaná Hamburk, kde vzniklo na 64 nových dvoupatrových domů. Dále se rozšiřovala již zmíněná čtvrt Petrohrad kolem Nepomucké silnice. S rozvojem průmyslu a výroby souvisela i zpětná vazba obyvatel na zhoršující se podmínky života ve městě v souvislosti s kouřem z továren a mnohdy nevhodně zvolenými pozemky pro výrobu. Nejvíce se v těchto letech brojilo proti kouři ze Škodových továren, protože západní vítr často zaplavoval zplodinami vnitřní město.

Spolu s rozvojem města a počtem obyvatel vyvíjela se i kulturní a společenská scéna plzeňská posílená duchem obrození a velkým pokrokem. V letech 1862 byla postavena Měšťanská beseda, o rok později byla zřízena Tělocvičná jednota Sokol a o další rok později i pěvecký spolek Hlahol. Ve městě rostl počet obchodů, jejich výlohy byly větší a prosklenější, portály zdobné často s řezbářskými motivy. Výkladní skříně obchodu se daly široce rozevřít a často se objevovaly i markýzy nad uličním parterem, které byly velmi nízké a vedly ke komickým situacím. Velký podíl ve skladbě obchodníků měli zástupci židovské komunity, která se v Plzni velmi rozšířila. V letech 1857-9 si na nádvoří domu č.p. 80 ve Smetanových sadech postavili vlastní školu a synagogu. Ta byla však překonána novou synagogou, která byla v roce 1892 postavena na Klatovské třídě. S velkým množstvím zboží rozmohl se samozřejmě i počet skladů a speditérů ve městě. Souhrnně řečeno: výroba a průmysl ve městě vzkvétal ruku v ruce s rozvojem obchodu a odbytem stále se zvětšující západočeské metropole.

Bylo tedy jen otázkou času, kdy doba investic a rozvoje zanechá svoje následky ve formě vyčerpané hotovosti, krachu a nízkého odbytu zboží. Tyto tendence s sebou přinesla 70. léta, kdy byl trh doslova přesycen výrobky a výrobními závody, do kterých měšťané investovali nemalé peníze ve formě akcií. Obdobnou formou investic byl zasažen i stav

rolnický v případě cukrovarů. Někteří podnikatelé se dokonce nechali zlákat investováním na burze, kde přišli o další velké částky. Roku 1873 vydala vláda nařízení k omezování budování podniků a úpravě činnosti ostatních. Krize vyvrcholila koncem sedmdesátých let, kdy padl i jeden z největších podnikatelů ve městě František Hýra s jeho parními mlýny. Výsledkem krize bylo kromě značných finančních ztrát zainteresovaných měšťanů, také vzplanutí dělnické třídy, která se hlásila o svá práva na práci. Koncem 19. století se proměnilo složení vůdčích osobností na poli obchodu a průmyslu. Proměnila se i nálada společnosti, začaly mizet jarmarky, přestala se ctít tradice, nosit kroje, proměňovalo se vnitřní vybavení obchodů. Po zažehnání krize se vyrojily další nové továrny, které zaměstnávaly stovky a tisíce dalších dělníků. Objevovaly se nové obchody, které lemovaly ulice ze všech stran. Přibývaly banky, domy, hostince a po ulicích začaly jezdit tramvaje, auta a nákladní vozy. Město se proměnilo a obyvatelé města spolu s ním.

Obr.č.205: Kalíkovský mlýn na pravém břehu řeky Mže v roce 1886; zdroj: <https://kalikovskymlyn.cz/cz/o-nas/historie/>

Obr.č.206: Měšťanský pivovar na pravém břehu řeky Radbuzy kolem roku 1900 - zahájena regulace řeky; zdroj: Archiv města Plzně

3.2. Rozvoj Piettovy papírny

Historie Piettovy papírny v Plzni sahá na přelom 60. a 70. let 19. století, tedy do doby, kdy vrcholil hospodářský růst a optimismus díky rozkvětu průmyslu a obchodu. V této době byla v Plzni nově založena Papírna akciové společnosti v Praze, a to jako třetí strojní papírna v Plzni. První strojní papírnu v Plzni byla ta od švagrů Jindřicha a Leopolda Gellertových z let 1867-1868. Ta byla vystavěna po zániku papírny v Lobzích na polích západně od města nedaleko řeky Mže. Šlo o vůbec první papírnu v Českých zemích, která zpracovávala pro výrobu papíru slámovinu. Svoji činnost tato papírna ukončila v roce 1936 kvůli zastaralosti výroby, špatné vodě a nedostatku zakázek. Druhá strojní papírna v Plzni vznikla přebudováním mlýnu na obilí v Plzni – Bukovci na pravém břehu Berounky. Ten zakoupili bratři Karel a Vilém Weissovi v roce 1869. Papírna nejdříve používala jako surovinu hadrovinu, brzy ale přešla ke zpracování dřeva.

V době vzniku Papírny akciové společnosti v Praze (1871-1873) fungovaly tedy v Plzni již výše zmíněné dvě strojní papírny. O jejím založení se můžeme dočíst ze zápisu v Národních listech ze dne 24. 6. 1870: „*Jak známo, seskupilo se v Praze družstvo k tomu cíli, aby založilo za akcie papírnu, která by dodávala našim tiskařským závodům potřebný papír, a je tedy z jedné strany emancipovalo od továren cizích, z druhé strany pak obrátila hojný zisk z takových závodů plynoucích do rukou našich. Po důkladném uvážení všech okolností rozhodlo se dále, že továrnu takovou postaví v Plzni, poněvadž tu: 1. uhlí jest lacinější, 2. trh na hadry největší, 3. voda poměrně nejlepší a 4. účastenství nejživější; poznaloť se podrobným a číselným sestavením všech nutných vydání a příjmů takového závodu, že místo zdejší jest neprospěšná pro takový podnik, jelikož zaručuje nejvíce čistého užítku. Připojí-li se konečně k úvahám těmto i ta okolnost, že blízké Šumavy, z lesů domažlických a sousedních se poskytne laciné a hojné látky na dřevěnou moučku, pozná každý, že lepší místo v Čechách ani nemohlo býti vynalezeno. Na základě takových úloh učiněna konečně i smlouva na zakoupení potřebného staveniště, které v míře 13 jiter blíž nádraží plzeňského, u samé řeky Radbuzy v oblouk zatáčející, za mírnou cenu již je zakoupeno.*“⁵³

Mezi členy správní rady akciové společnosti papírny patřili významné osobnosti tehdejší doby. Zakládací listina byla podepsána například rektorem polytechniky v Praze Františkem Tilšrem jako předsedou, profesorem matematiky Františkem Studničkou jako jednatelem, advokátem a poslancem JUDr. Jakubem Škardou jako pokladníkem, plzeňským starostou Emanuelem Tuschnerem, významným českým politikem dr. Julíusem Grégrem, dále pak významným plzeňským továrníkem Hugo Jelínkem či profesorem mineralogie a geologie na české polytechnice Janem Krejčím. Dále to byli: chemik a profesor na české polytechnice Jan Baptista Lambl, továrník a městský lékař v Trutnově Antonín Porák, velkostatkář v Praze Antonín Seidl, kupec v Plzni Karel Kmínek nebo pražský lékař Jan Šimáček. Emanuel Vávra, odpovědný redaktor Národních novin napsal: „*Družstvu tomu postavili se v čelo mužové, jejichž jména sama o sobě jsou již hotovým programem charakterisujícím podnik projektovaný co národní a poskytující našemu obecenstvu záruku, že v tomto způsobě bezpečným rukoum svěří svou úsporu.*“⁵⁴

⁵³ Národní listy. 24. 6. 1870, roč. 10, č. 168, s. 3.

⁵⁴ Převzato z VYKYDAL, M. Počátky strojní výroby na Plzeňsku, s. 60.

Všechny podmínky byly tedy splněny proto, aby mohla vzniknout prosperující a úspěšná papírna. Velkou výhodou byl i výběr pozemku na dosah centra města a v těsné blízkosti řeky Radbuzy, navíc v dosahu plzeňského nádraží. Jedním z prvních kroků pro výstavbu areálu bylo tedy vykoupení pěti pozemků za hřbitovem sv. Mikuláše o celkové výměře 18 jiter⁵⁵ za 41 816 zlatých a 12 krejcarů⁵⁶. Stavební práce započaly 1. května 1871 a kolaudace proběhla téměř po dvou letech dne 20. června 1873. Dvouletá výstavba byla zapříčiněna i zpožděnou dodávkou papírenského stroje z továrny Emila Škody. Provoz byl nakonec slavnostně zahájen 1. července 1873. O rok později se společnost rozhodla ještě pro výstavbu plynárny, úřednického domu, dělnických bytů a koníren. Přestože byla papírna jednou z nejmodernějších a dokázala vyrábět denně přes 3 000 kilogramů silného papíru a přes 2 000 kilogramů papíru jemného, nakonec musela výrobu ukončit již v roce 1874. Tento stav byl zapříčiněn zpožděním výstavby a krachem na vídeňské burze. Papírna byla prodána v dražbě jednomu z věřitelů akciové společnosti Spolek Praha. Po dalších třech letech byla dne 7. srpna 1878 prodána na splátky za 132 000 zlatých veřejné obchodní společnosti P. Piette⁵⁷.

Kořeny rodiny Piette sahají daleko do francouzské historie. Piettovi se nakonec usadili na statku Kogeheim, který se nacházel nedaleko Dillingenu v Německu. Díky jedné větvi této rodiny, která se natrvalo usadila v Čechách, se rozvinul český papírenský průmysl. Za své zásluhy byli členové této rodiny povýšeni panovníkem Františkem Josefem I. do šlechtického stavu. Jejich rod se do dnešních dnů bohatě rozvinul a příbuzensky propojil s dalšími podnikatelsky činnými rody jako jsou Walzelové, Wehofsichové, Holubové, Langhansové, Loewensteinové, Meisnerové či Katschnerové. Zakladatelem české piettovské linie byl důstojník napoleonské armády Jean Louis Piette (1767-1833). Ten po odchodu z armády zakoupil papírnu v Dillingenu, kde se před tím uskutečnily výrazné technologické změny ve výrobě papíru. Piette se proslavil specializací na výrobu strojního tenkého hedvábného papíru. Po roce 1830 se zaměřil na výrobu archů strojového cigaretového papíru, které napodobovaly archy ručního papíru z Číny či Japonska. Tento postup je používán dodnes. V roce 1833 Jean Luis Piette umírá a zanechává po sobě dva syny: Louise (1803-1862) a Prospera (1805-1872) Piette. Ti po otcově smrti převzali papírnu v Dillingenu, kterou v období francouzsko-pruské krize prodali. Starší bratr se dále věnoval publikování v oboru a odešel do Belgie, kde začal vydávat časopis „Journal des fabricantes de papier“. Mladší z bratrů, který se mimo jiné zasadil o inovativní způsob vaření hadrů s přísadou vápence a natronu, které nahradilo hnití hadrů, užívané v řemesle přes sedm set let, odešel do Čech, kde vycítil šanci prosadit se v ne příliš vyspělém odvětví papírenského průmyslu. Piette se v Čechách brzy prosadil a po papírně v Bubenci a v Maršově, kde vyráběl cigaretový papír, se rozhodl pro výrobu tapet v Praze v Podbabě. Dále založil papírnu v Chomutově, která vyráběla papír ze slámoviny. V roce 1872 Prosper umírá a zanechává po sobě tři nástupce – syny: Prospera II. (1845-1928), Juliuse (1848-1911) a Ludvíka (1851-1918). Ti transformovali rodinnou firmu do nově založené veřejné obchodní společnosti spolu se svým švagrem Franzem Holubem. V roce 1878 se bratři Piettové rozhodli zakoupit na splátky plzeňskou papírnu. Vedení nové papírny se po technické stránce ujal Ludvík Piette a po obchodní pak jeho bratr Julius. Oba se snažili papírnu modernizovat a rozšiřovat. Zkušební provoz areálu byl spuštěn ihned v roce 1878. Rok na to se již naplno rozjela výroba papíru na původním papírenském stroji a s deseti holandry, třemi vařáky hadrů, třemi kalandry a dvěma řezačkami. V první fázi provozu vyráběla papírna

⁵⁵ 18 jiter = 103 582,8 m²

⁵⁶ VYKYDAL, M. *Počátky strojní výroby na Plzeňsku*, s. 60.

⁵⁷ VYKYDAL, M. *Počátky strojní výroby na Plzeňsku*, s. 64-65.

tradiční artikl – hedvábný papír. Nicméně již v roce 1880 došlo ke změně artiklu a výroba se přeorientovala na produkci psacích a tiskových papírů, zejména pak na výrobu barevného papíru určeného na umělé květiny.

Velký rozvoj zaznamenala papírna i díky spolupráci s Františkem Křížíkem. Stalo se tak po vzájemném setkání s Ludvíkem Piette v kavárně hotelu Waldek⁵⁸, kdy si Piette stěžoval na nevyhovující osvětlení z plynových lamp, při nichž jdou špatně rozeznat jednotlivé odstíny papíru. Díky vzájemné podpoře a nadšení tak vznikla zdokonalená oblouková lampa, která nesla označení „Křížík-Piette“. Díky úspěšnému zavedení elektrického osvětlení se bratři Piettové rozhodli pro vybudování nových továrních objektů na výrobu balicího a tiskového papíru z celulózy. V roce 1886 tak byla vystavěna nová brusírna dřeva a o rok později ještě bělírna. Zásadní pro výrobu papíru je čistota vody, a proto se bratři rozhodli zajistit jakost vody výstavbou nové čerpací stanice přímo v areálu a také pro rozšíření vodárny na Slovanech o filtrační stanici a druhou vodárenskou věž. Stavební úpravy vyvrcholily v roce 1895-1897, kdy v areálu papírny přibyla další budova, jejíž přízemí sloužilo pro tzv. apreturu – tedy konečnou úpravu papíru a skladiště. První poschodí pak sloužilo jako třídírna papíru. Ve stejném období byl přistaven druhý tovární komín spolu s novou kotelnou, skladištěm, třídírnou hadrů a jednopatrovou budovou, kde byly umístěny vařáky hadrů a holandry. Během probíhajících stavebních úprav započaly i úpravy fasád v novogotickém stylu z neomítnutých cihel. V roce 1904 byl pověřen stavitel Eduard Krohol stavbou kancelářské budovy na nádvoří továrny.

V roce 1912 se bratři Piettové rozhodli o převedení plzeňské firmy do vlastnictví papírenského koncernu Neusiedler A.G. se sídlem ve Vídni. Tito majitelé zůstali ve vedení papírny i přes různé obměny názvu společnosti, až do roku 1946, kdy byl zřízen národní podnik Západočeské papírny se sídlem v Plzni, který spravoval i konkurenční papírenský areál ve Skvrňanech. Během první světové války byla v areálu papírny započata výstavba kyzových pecí kvůli nedostatku síry. Během hospodářské krize se realizovaly důležité kapitálové investice, aby se papírna stala konkurenceschopná. Byla postavena nová kalorická centrála, varna s dvěma stojatými vařáky buničiny místo dosavadních ležatých, louhová věž, chlorovací stanice a třípatrová budova skladiště. Během druhé světové války byla produkce papírny zahalena tajemstvím. Tuto epochu papírny komentuje i bývalý laborant, šéf ekonomického úseku a nakonec i akcionář Miroslav Melota v rozhovoru pro Český rozhlas Plzeň s Romanem Millerem dne 5. 9. 2011: *„Fakt ale je, že byla dobře hlídána, když přijdete do papírny, tak ještě dnes jsou tam betonový bunkry. Nahoře na tý budově, která je v podstatě v Zahradní ulici, tak na střeše je kulometný hnízdo. Já jsem viděl plány, kde z papírny, nebo z území papírny vedly tři paprsky chodeb, podzemních, jeden směrem k Denisovu nábřeží, jeden směrem naproti pod řekou, kde byla ta zoologická zahrada dřív a jeden směrem na Slovany. Ta papírna je poddolovaná, tam jsou šachty tunely, technologie, ale je to dost nebezpečný se tam pohybovat.“*⁵⁹

V roce 1992 byla papírna privatizována obchodní společností Plzeňská papírna. O čtyři roky později do ní vstoupila rusko-švýcarská společnost, která ji dovedla až ke konkursu. Výroba v areálu byla definitivně ukončena v roce 2000. Dnes je papírna již mimo provoz a její budovy v celém areálu jsou pronajímány (Kulturnímu centru Papírna, spolku Žongléros Ansámbel - výukové prostory nového cirkusu, dále tanečním, uměleckým, hudebním ateliérům atp.). Většinovým vlastníkem je společnost KRPA Investment, která byla

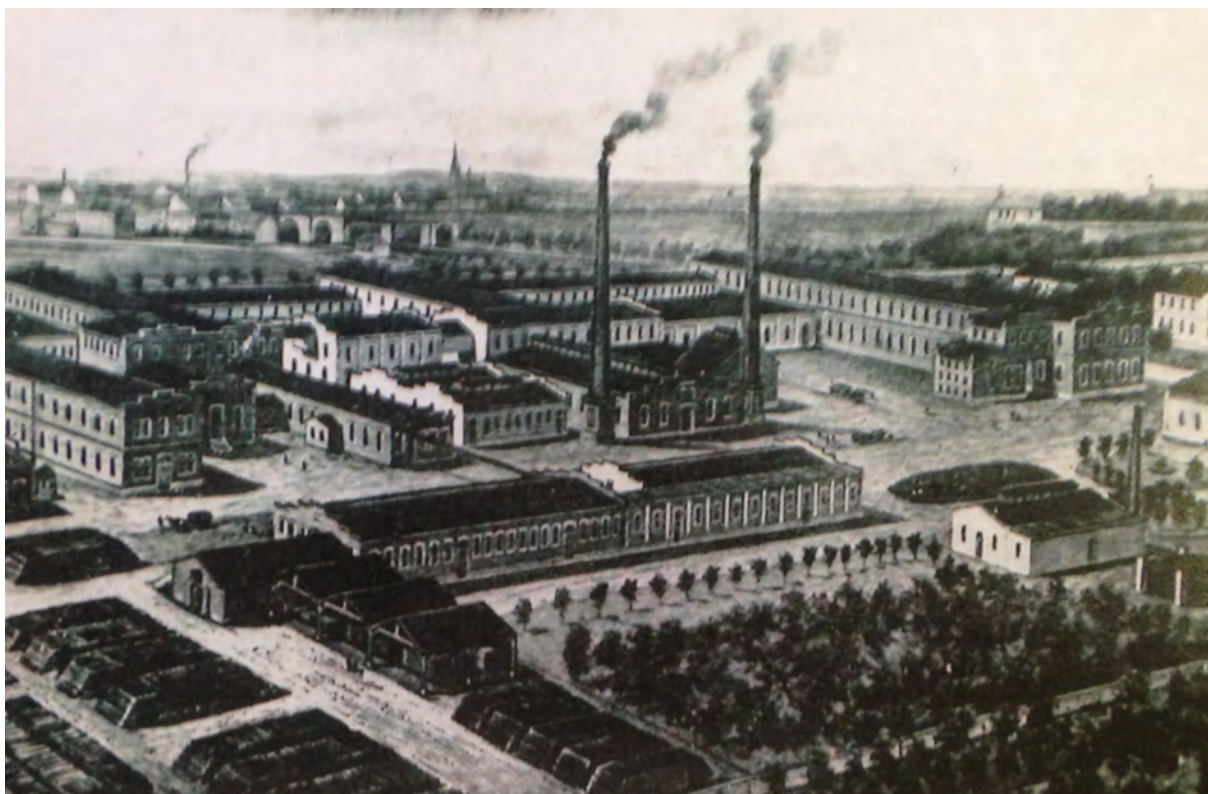
⁵⁸ Pozn. autora: dnešní hotel Slovan, Smetanovy sady Plzeň

⁵⁹ Zdroj: http://www.rozhlas.cz/plzen/publicistika/_zprava/945651

vykoupena plzeňským developerem (BC Real a.s.) a přejmenována na spol. Nová Papírna a.s. V roce 2016 byla dokončena stavba domova pro seniory, která byla zcela účelně umístěna před památkově chráněné budovy historické papírny do průhledu z historického centra na signifikantní tovární objekty. Tím byla urbanistická hodnota areálu zcela znehodnocena. V roce 2021 byla zahájena rozsáhlá výstavba nové residenční a obchodní části na pozemcích uvnitř areálu papírny, které nejsou dotčeny původními objekty.

Obr.č.207: Papírna akciové společnosti Piette po roce 1870 na pravém břehu řeky Radbuzy; zdroj: Archiv města Plzně

Obr.č.208: Piettova papírna před 1. světovou válkou; zdroj: NPÚ v Plzni

3.3. Širší vztahy řešených lokalit města Plzně

Rozvoj města Plzně opisuje tradiční cyklus svého vývoje od počátků založení až k současnosti, a to v následujících fázích:

historie:

- založení města a jeho opevnění hradebním systémem (historické jádro)
- zahušťování historického jádra a postupné prolamování hradeb směrem ven
- za hradbami u řek díky industrializaci rozvoj tzv. “špinavých zón”
- rozšiřování potřeb města - demolice hradeb, výstavba předměstí
- potřeba nových “reprezentativních veřejných prostor” - nábřeží
- spojení historického centra s předměstím města skrze nábřeží a mosty
- změna systému výroby a zásobování, privatizace - opouštění funkce výroby

současnost:

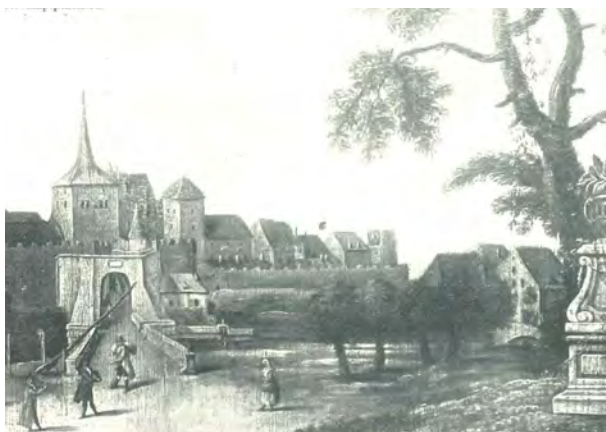
- hledání nového způsobu využití
- transformace post-industriálních areálů včetně tvorby veřejného prostoru

Průmysl v centru města po revoluci postupně v podstatě vymizel (kromě areálu pivovaru nebo závodů Škoda) a nová post-industriální území hledají svá využití v duchu trvale udržitelného rozvoje měst. To se i díky projektu Plzeň - Evropské hlavní město kultury 2015 (EHMK 2015) a dotacím s tím spojených téměř povedlo. Část areálu bývalé papírny dnes slouží jako kulturní centrum a Jeslínkův cukrovar, který byl v historii přestavěn na Dílny a garáže Elektrických podniků města Plzně, dnes slouží jako Kreativní inkubátor a multikulturní zóna DEPO 2015. Obě tyto zóny se ovšem pořád hledají v urbanistickém začlenění do struktury moderního města. V současné době jsou oplocené a jasně vymezené vůči svému okolí. Přitom jejich poloha v těsné blízkosti řeky předurčuje velký potenciál propojení se svým okolím a vytvoření plnohodnotného veřejného prostoru s fenoménem řeky jako modré osy města. Spolu s moderními principy města souvisí i změna chování obyvatel měst, kteří jsou daleko aktivnější, mají více volného času, který chtějí trávit ve veřejném prostoru a sdílet ho se svými přáteli a rodinou. Tyto tendence pozdvihly nejen význam řeky ve městě jako důležitého prvku struktury města s potenciálem pro rozvoj a zapojení do kompaktního systému veřejného prostoru jako rovnocenného partnera sítě ulic a náměstí. Řeka navíc ve vazbě na post-industriální areály nabízí silný potenciál k rozvoji měst směrem dovnitř.

3.3.1. Popis území

Řeka jako městotvorný prvek má v Plzni zcela zásadní význam. Západočeskou metropolí protékají celkem čtyři řeky: Mže, Radbuza, Úhlava a Úslava, přičemž první dvě jmenované svírají při soutoku v příznačném tvaru “V” historické centrum a společně utvářejí řeku Berounku. Charakteristická krajina plzeňské kotliny, která v době třetihor byla sladkovodním jezerem, byla činností vodních toků ve své současné podobě utvořena již na přelomu třetihor a čtvrtohor. Později se koryta řek nerovnoměrně zahlubovala a utvořila svými nánosy sestupné říční terasy, na jejichž nejnižším bodě při soutoku Mže a Radbuzy bylo roku 1295 českým králem Václavem II. založeno poblíž vísky Malice královské město Nová Plzeň. Od samého počátku bylo město důležitou obchodní křižovatkou významných cest ve směru na Norimberk, Řezno a Prahu. Město bylo obeháno hradbami, které byly v severní části lemovány řekou Mží a v západní části řekou Radbuzou. Hradební opevnění bylo dokončeno

roku 1325. V některých úsecích bylo zesíleno ochrannými baštami a věžemi. Hradby obklopoval příkop, který byl zásobován vodou z řeky Radbuzy. Město bylo se svým okolím propojeno pouze branami s padacími mosty. Za těmito pískovcovými hradbami se postupně začaly seskupovat domy podél královských cest, jež daly za vznik Pražskému předměstí na východ od města v dnešní lokalitě "U Zvonu" s nemocnicí a kostelem sv. Máří Magdalény, Říšskému předměstí na straně severozápadní, dále Špitálské a Litické předměstí ve směru na Klatovy. Královské cesty ústily do brány Pražské (v dnešní Pražské ulici, zbořena roku 1822), Saské (říkalo se jí i Malá, Malická či Plasská a zbořena byla roku 1849), Skvrňanské (situována na konci dnešní Riegrovy ulice, dále také nazývaná Norimberská, Malesická či Slepá, protože byla roku 1828 nahrazena branou Říšskou též Novou, která sloužila pouze pět let do roku 1833) a nebo Litické (resp. Jeptišské, zbořené roku 1804). Plzeňské řeky tedy utvořily základní rámec historického centra s opevněním, které spolu s nimi lemoval prstenec zeleně. Za zdmi města se břehy řek využívaly pro své elementární účely jako zdroj vody, praní prádla, očištění těla, rybolov nebo vodní pohon prvních mlýnů a drobných manufaktur. Dále od centra pak řeka protínala zemědělsky obhospodařované pozemky a za nimi si pak již žila svůj život v nerušené přírodě, která sloužila k zřídka vyhledávanému odpočinku.

Obr.č.209: Kresba Pražské brány (1822);
zdroj: Archiv města Plzně

Obr.č.210: Kresba Saské brány (nedatováno);
zdroj: Archiv města Plzně

U městských sídel v kontextu řek často mluvíme o prolomení středověkého charakteru výstavby města v souvislosti s realizací prvních kamenných mostů v místě historických brodů, kdy došlo k faktickému spojení historického města na jednom břehu s osídlením svého předměstí na břehu druhém. V těchto místech vznikaly důležité křižovatky obchodních cest, shlukovaly se zde domy, které dávaly základ budoucím předměstím a rozšiřování města směrem ven. U Plzně tomu není jinak, avšak brody jsou v této paralele nahrazeny jasně definovanými branami přes příkop ochranného opevnění. První písemnou zmínku o klenutém kamenném mostě registrujeme v místě křížení Křížíkových sadů s Pražskou ulicí z roku 1520, který stával před Pražskou branou a nahradil krytý dřevěný most. I ten byl posléze nahrazen klenutým pískovcovým mostem z přelomu 17. a 18. století, který byl dochován dodnes, přestože po zasypaní mlýnské strouhy ztratil svůj původní význam. Voda se do výrazu města propisuje nejen skrze uliční profil, ale i díky zásobování města pitnou vodou. To bylo zpočátku samozřejmě zcela individuální. Obyvatelé města brali vodu z řeky, která nebyla ničím znečištěna a nebo měli vlastní domovní studně vybudované ve sklepích svých domů. Přesto se díky technickému pokroku podařilo město zásobovat hromadně. Roku 1532 bylo v Plzni vybudováno první vodárenské zařízení v Pražské ulici,

kteře dřevěným potrubím zásobovalo z mlýnského náhonu na řece Radbuze kašnu na náměstí (dnešní roh Pražské a Rooseveltovy ul.). Voda z Radbuzy mohla být takto distribuována díky technickému pokroku a díky pístovému čerpadlu, které s pomocí pohonu vodních kol umělo přečerpat vodu z řeky do nádrže ve věži. Voda pak samospádem proudila do kašen a pitek po celém městě. Vodárenské věže byly stavěny v blízkosti mlýnů, před kterými byly budovány jezy. Tato forma zásobování města pitnou vodou sloužila Plzni až do roku 1830. Vodárenská věž v Pražské ulici stojí dodnes a spolu s vodárenskou věží pivovaru je významnou dominantou siluety města. Na konci 19. století byla do provozu uvedena moderní vodárna Na Homolce, která pitnou vodu pro město čerpala z řeky Úhlavy.

Modernější tvář Plzeň získala v době, kdy byl purkmistrem města Martin Kopecký (ve funkci v letech 1828 - 1850). Mezi nejvýznamnější zásahy do historické podoby města patří především odstranění středověkých hradeb a nahrazení prstence opevnění okružními městskými sady, které ve východní části doplňovali tzv. Mlýnskou strouhu - rameno řeky Radbuzy, které sloužilo jako mlýnský náhon. Z pevnostního osídlení středověkého charakteru, které bylo založeno při soutoku dvou řek se najednou stává soudobé město na řece. A voda se v Plzni jako kompoziční prvek uplatňuje i v jiných formách. Kopecký nechal ve 30. letech vystavit další 3 kašny na rozích hlavního náměstí, které zásobovaly střed města pitnou vodou z vodárenské věže v Pražské ulici. Kopecký také nechal přivést pitnou vodu z pramenů na Roudné do kašny k dnes již neexistujícímu dominikánskému klášteru (v místě dnešního krajského soudu v Dominikánské ul.). Kopeckého vizionářství pokračovalo snahou pozvednout město jako lázeňské centrum, což měla podpořit nově vzniklá akciová společnost a železitý pramen vody nalezený na Lochotíně spolu se slatinami u Krkavce. K tomu účelu byl založen sad i samotné lázně, ale tato myšlenka však neměla na rozdíl od dalších počinů příliš úspěch. Budiž však útechou, že kolem nově vybudovaných sadů s empírovými altánky postupně vznikala nejstarší vilová čtvrť v Plzni. Během Kopeckého vlády se ještě buduje nemocnice, kasárna, Měšťanská beseda, divadlo, kamenný Rooseveltův most a konečně došlo také k založení Měšťanského akciového pivovaru nad řekou Radbuzou v místech původních cca 250 pravovárečných domů. Plzeň vzkvétala a město se rozrůstalo.

Výrazněji se břehy řek začaly propisovat přímo do městské struktury až s prolomením samotného hradebního systému v době, kdy město díky rozvoji průmyslu začalo expandovat, předměstí se propojovala mosty s historickým centrem a řeka nabyla nového významu jako zdroj energie a suroviny pro tovární areály, které se v průběhu 18. a 19. století objevovaly podél jejich toků. Zmiňme areál Měšťanského pivovaru, bývalou Piettovu papírnu, Jeslínkův cukrovar nebo např. Kalikovský mlýn. Tyto a další průmyslové objekty se v souvislosti s technickým pokrokem začaly objevovat podél plzeňských řek. Bylo to nejen kvůli zdroji vody jako elementární výrobní suroviny či v prvopočátcích průmyslové revoluce díky vodní síle uměle vytvořené prvními jezy na řekách, ale především fakticky díky schématu založení města, které poskytovalo pozemky pro rozvoj logicky za svými hradbami, jež byly řekami lemovány. Velmi lukrativní pozemky pro rozvoj se staly břehy řeky Radbuzy v druhé polovině 19. století, kdy se v blízkosti řeky na Pražském předměstí roku 1861 dostavělo hlavní plzeňské vlakové nádraží a Plzeň tak mohla využívat železničního spojení se svým okolím. Následný rozvoj města s nastupujícím průmyslem měnil tvář Plzně a rozšiřoval obytné čtvrti Pražského a Říšského předměstí právě kolem nových průmyslových center s domy pro bydlení továrních dělníků. A tak vznikla například čtvrť Petrohrad v návaznosti na vlakové nádraží. Nejvýznamnějším počinem ovšem byla proměna území podél řek - odklonění řeky Radbuzy od centra a zasypaní Mlýnské strouhy, výstavba reprezentativních nábřeží podél zregulovaného toku řeky Radbuzy v úseku od Denisova

nábřeží k Anglickému nábřeží a podél řeky Mže pak regulace vodního toku od společenského domu Peklo k samotnému soutoku.

Plzeňské Benátky, jak se často říkalo území Mlýnské strouhy, bylo označení pro rameno řeky Radbuzy, které se od svého toku oddělovalo v místech dnešního Západočeského muzea, lemovalo historické jádro města spolu se souběžným hradebním příkopem a ústilo do bývalého ramene řeky Mže tzv. Soukenické valchy v místě u dnešního parkovacího domu Rychtářka. Mlýnská strouha vznikla zcela přirozeně oddělením řeky do druhého ramene. Nad vodním příkopem byly v místech Pražského mostu postaveny Masné krámy, jejichž odpad byl sveden přímo do příkopu opevnění. Na svém toku mělo deltové rameno řeky dva jezy. Královský jez zbudovaný roku 1635, který byl situovaný v místech dnešní pěší lávky k bývalému domu kultury a další tzv. Panský jez za Pražským mostem u opevňovacího bastionu. Jezy sloužily k umělému zadržení vody pro zvýšení výkonu pohonu mlýnských kol, ať už pro účely zásobování vodou vodního kola ve vodárenském domě vedle vodárenské věže v Pražské ulici nebo pohon mlýnu s valchou po směru toku dál.

“Plzeň, město na čtyřech řekách, bylo od pradávna zásobované z místních zdrojů, na počátku individuálně z tehdy ještě čistých řek i z domovních studní ve sklepích měšťanských domů. Počátky hromadného zásobování vodou v Plzni sahají až do 16. století. tehdy nechalo město vybudovat první vodárenské zařízení v Pražské ulici, které využívalo vodu z řeky Radbuzy. Do dneška se z něj zachovala vodárenská věž a bývalý náhon, dnes oblíbené odpočinkové místo v centru města zvané Mlýnská strouha. Se vznikem Škodových závodů na konci 19. století byl vybudován rozvod vody z vodojemu Homolka, kde se i dnes nachází nová úpravná vody. Souběžně s výstavbou rozvodů pitné vody vybuďovala Plzeň kanalizaci, jelikož původní systém zděných stok přestal rozvíjejícímu se městu stačit. Veškeré odpadní vody byly tehdy vypouštěny do plzeňských řek bez jakéhokoliv čištění. Rychlý rozvoj průmyslu po druhé světové válce však přispíval k čím dál většímu znečištění odpadních vod a voda v řece Berounce byla v téměř katastrofálnímu stavu. V 60. letech tak byla dokončena stavba první, na svou dobu velice moderní, mechanicko-biologické čistírny odpadních vod.”⁶⁰

Řeku v úseku mlýnské strouhy křížilo několik mostů. Hned na začátku vedlejšího toku vedl přes rameno dřevěný most Královský, který mimo jiné sloužil i jako obchvat opevněného města ve směru z Prahy na Klatovy. Dále se nacházel Červený most (zvaný též Pirnerovský postavený roku 1832 po částečném zboření hradeb purkmistrem Kopeckým) jako přirozené prodloužení dnešní Zbrojnické ulice. Celý úsek mezi Královským a Červeným mostem byl roku 1862 napřímen a pojmenován Šafaříkovými sady. Ve směru proudu ramene řeky se dále nachází již zmíněný Pražský kamenný most. Tok řeky byl lemován alejovým stromořadím topolů a jasanů. V letech 1921 - 1923 byla mlýnská strouha zasypána kvůli zvýšení výkonu hydroelektrárny na Denisovo nábřeží. Kvůli tomu byl také Královský jez posunut proti směru proudu do své dnešní podoby. Ulice ze směru hlavního náměstí byly prostě prodlouženy a zasypaná území se stala součástí městských okružních sadů. Myšlenka okružního zeleného prstence byla zapovězena po realizaci silničního průtahu Tyršovou ulicí (1980) a umístěním teplovodních kolektorů v blízkosti centrálních řek. Původní mlýnskou strouhu připomínají odkryté mostní oblouky v severní části Pražského mostu. Ty byly zakomponovány i do revitalizace části mlýnské strouhy, která reflektuje původní charakter plzeňských Benátek a dokončena byla roku 2010 dle návrhu Dany Wilhelmové a Jiřího Adamce z atelieru AWIDA. Revitalizace si odnesla ve stejném roce ocenění Park roku.

⁶⁰ TURISMUS, p.o.: Průvodce industriálem Plzeňského kraje. Plzeňský kraj. Plzeň. 2020. s.15.

3.3.2. regulace vodních toků v Plzni

Od poloviny dvacátých let 20. století vznikaly pevné kamenné zdi, které jasně definovaly směr a průtok koryta řeky. Na zvýšeném a upraveném terénu uličního profilu vznikaly lukrativní pozemky pro reprezentativní budovy a honosné měšťanské domy. Vzhledem ke krátké dispozici takto regulovaného toku v centru nebylo uvažováno s prolomením hrázdných zdí pro přístup k řece, a tak byla Radbuza od jezu před Anglickým nábřežím až k Sokolovně ve Štruncových sadech zcela sevřena mezi kyklopské zdivo opěrných stěn a místy přerušena pouze několika mostními konstrukcemi. U řeky Mže došlo k regulaci pravého břehu řeky v příčné ose Rooseveltova mostu, kde podél řeky vznikla navážka pro budoucí Tyršovu ulici.

“Plánované zrušení mlýnské strouhy by přineslo zvětšení průtoku v řečišti Radbuzy. Proto by byla potřeba provést regulaci i v úseku pod Pražským mostem a uvolnit tak odtok vody. Radbuza zde ústí do Mže, která by musela být upravena také. Tím by bylo dosaženo takové hloubky dna, která vytvoří dostatečný spád pro odtok vody z profilu Pražského mostu. Soutok obou řek by se posunul o něco níže po proudu. Regulace Radbuzy až po soutok se Mží by měla také zamezit rozlévání Radbuzy při velké vodě po Obcizně (městský sad nad soutokem Radbuzy a Mže) a v přilehlé zastavěné části města. Z tohoto důvodu byla navržena i regulace Mže nad soutokem s Radbuzou, až k ústí Mlýnské strouhy. Radbuza měla být regulována v délce 1830m, tak aby odolala takové povodni, jaká byla v roce 1890. Od soutoku se Mží k Pražskému mostu byly navrženy břehy nasypané do tvaru inundačních hrází, směrově v mírném protioblouku. V úseku nad Pražským mostem, procházejícím cennými pozemky, byly navrženy nábřežní zdi. Osu koryta zde měl tvořit jediný oblouk, vložený mezi Pražský most a železniční mosty.”⁶¹

Obr.č.211: Výstavba nového Královského jezu a regulace řeky Radbuzy - v pozadí Wilsonův most (1920), zdroj: Archiv města Plzně

⁶¹ HAVEL. Historie vodní sítě v Plzni. Diplomová práce: Západočeská univerzita v Plzni. Fakulta aplikovaných věd. Katedra geomatiky. 2004. s.30-31.

Regulace koryta řek se v Plzni dělí do několika časových úseků:

od roku 1890 - 1897	projektová příprava po povodni v roce 1890, která zachvátila Plzeň a iniciovala plán na regulaci toků. Ten byl vypracovaný Ing. Karlem Vosykou.
v letech 1897 - 1898	první regulace toku Radbuzy v místech Měšťanského pivovaru a Obcizny (délka 640m)
rok 1912	regulace toku Berounky za soutokem (délka 750m)
rok 1913	stavba Wilsonova mostu dimenzovaného na navržené upravené koryto regulované řeky a posunutí Královského jezu
v letech 1915 - 1923	regulace Radbuzy v úseku mezi železničním mostem a Pražským mostem
v letech 1923 - 1926	regulace řeky Mže v úseku od soutoku k bývalému ústí Mlýnské strouhy (délka 860m)
v letech 1927 - 1930	regulace řeky Mže od ústí Mlýnské strouhy k ústí odpadního kanálu Kalikovského mlýna. V úseku od Saského mostu k Lochotínské lávce nasypána inundační hráz.
aktuální tendence	přístup k revitalizaci břehů řek v duchu trvale udržitelného rozvoje měst

Cílem regulace říčních toků v centrech města jsou obecně tyto faktory:

- eliminovat škody při povodních (hospodářské i majetkové)
- využít tok pro zásobování vodou
- využít tok pro výrobu elektrické energie
- využít tok k dopravě (není případ Plzně)
- zabránit erozi krajiny při podemílání břehů
- zabránit podmáčení nivy řeky

Pro regulaci toku řeky jsou použity následující faktory:

- směrová úprava koryta řeky (napřímení)
- výšková úprava sklonu koryta toku
- prohlubování koryta řeky
- vyrovnání a opevnění břehu řeky (hráze, opěrné stěny atd.)
- průkopy, umělé kanály (není případ Plzně)
- příčné stavby a jezy pro regulaci toku

Návrh úpravy koryta řeky

“Při návrhu úpravy koryta toku se řeší především nové vinutí toku - jeho trasa. První alternativou je ponechání a vytvoření dodatečného kanálu pro zvětšení průtočnosti. Druhá spočívá v maximálním využití původního koryta s pouze místními úpravami. Je nejvýhodnější z hlediska tvorby krajiny i stavebních nákladů. Třetí možností je úprava koryta vytvořením trasy čistě z geometrických prvků. Po technické stránce je nejjasnější a nejprehlednější, ale představuje velký zásah do krajiny. Také je velmi nákladná. Je třeba vytvořit nové koryto, staré zasypat. Přistupovat by se k ní mělo až po důkladném uvážení všech kladů, záporů i ostatních možností.

Při úpravě by se mělo co nejvíce omezit zkracování toků. Trasa má být plynulá s pravidelným střídáním oblouků opačného směru. Poloměry a tvary oblouků jsou voleny tak, aby trasa odpovídala proudnici. Dále se při návrhu koryta toku vypracuje návrh nivelety dna, tedy nový podélný profil. Rovněž se navrhne příčné profily koryta a jeho kapacita, řeší se opevnění, zaústění přítoků, objekty na toku, plynulé navázání na starý tok. Tvar a opevnění příčného řezu se upravuje v celé délce nebo jen v jednotlivých úsecích. Příčný profil má obvykle tvar lichoběžníka. V případě hustě zastavěných oblastí, kde není dostatek prostoru, využívá se často profil obdélníkový. Svislé břehy tvoří kamenná nebo betonová zeď. Nevýhodou je široké dno, minimální průtoky se proto musí řešit soustředěním do zúženého profilu ve dně.”⁶²

Návrh opevnění koryta

“Druh opevnění se volí v závislosti na síle vody, druhu zeminy v korytě, okolním prostředí atd. Nejvýhodnější z hlediska tvorby a ochrany krajiny je vegetační opevnění nebo jeho kombinace s nevegetačním. Nejrozšířenější je zatravnění. Dále se používá vrbový porost, např. v kombinaci s kamenným náhozem, případně dřevěné opevnění. Nevegetační opevnění se použije v případě, že nelze použít vegetační. Je to např. pohoz z lomového kamene, drceného kameniva či říčních oblázků. Dále se používá odolnější zához z lomového kamene k ochraně paty svahu, z kterého se vytvoří těleso částečně vystupující ze břehu či dna koryta. Nejtrvanlivější ovšem je kamenná dlažba, kde se využívá kvalitního kamene o tloušťce 20-40 cm. Klade se do štěrkopískového lože, popř. do betonu. U dlažby nasucho jsou spáry vyplněny hrubým pískem. Dlažba se zalitím spár cementovou maltou se používá při větších rychlostech vody, hlavně ve městech. Lze použít i betonové opevnění, ale má více nevýhod než výhod, např. menší trvanlivost, malou drsnost a horší vzhled. V zastavěném území se uplatní nábrežní zdi. Příčný profil má tvar lichoběžníku se sklony zdí 5:1 až 12:1. Zdi jsou založeny pod úroveň dna a do nezámrzné hloubky. Obkládají se kamenem. Voda za zdí se po několika metrech odvádí drenážními otvory. Dno se zpravidla neopevňuje. Výjimkou jsou městské tratě, např. z důvodů estetických a hygienických. Používá se většinou dlažba z lomového kamene, betonové prvky, případně pohozy, štětování (opevnění dna kameny).”⁶³

⁶² HAVEL. Historie vodní sítě v Plzni. Diplomová práce: Západočeská univerzita v Plzni. Fakulta aplikovaných věd. Katedra geomatiky. 2004. s.22-23.

⁶³ HAVEL. Historie vodní sítě v Plzni. Diplomová práce: Západočeská univerzita v Plzni. Fakulta aplikovaných věd. Katedra geomatiky. 2004. s.23.

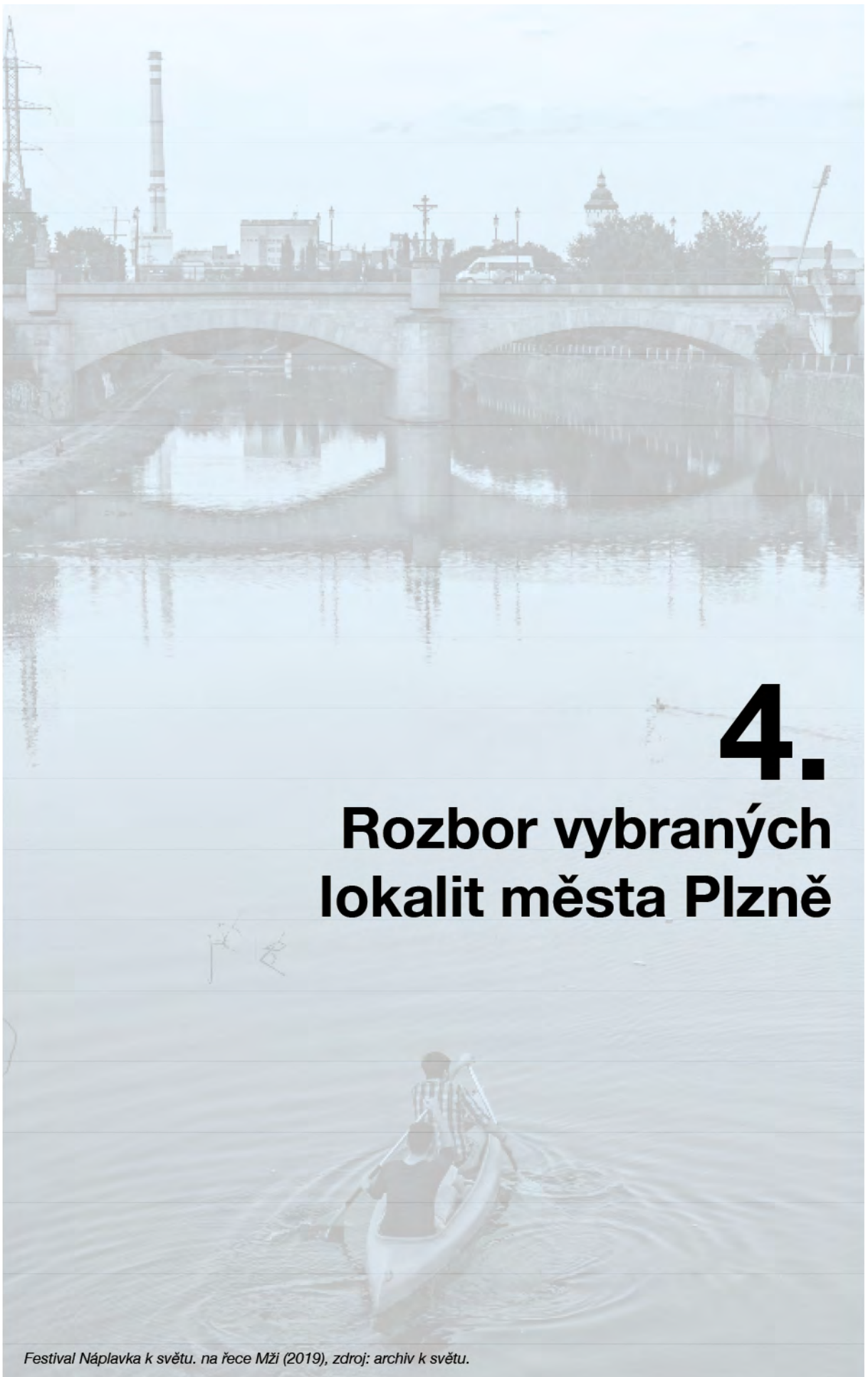
Obr.č.212: Situace Královského města Plzně (1781); zdroj: Plzeň na historických plánech. Plzeň: Starý most, 2008. ISBN 978-80-254-4215-9.

Obr.č.213: Plán Královského města Plzně (1896); zdroj: Plzeň na historických plánech. Plzeň: Starý most, 2008. ISBN 978-80-254-4215-9.

Obr.č.214: Plán města Plzně (1940); zdroj: Plzeň na historických plánech. Plzeň: Starý most, 2008. ISBN 978-80-254-4215-9.

4.

Rozbor vybraných lokalit města Plzně

Festival Náplavka k světu. na řece Mži (2019), zdroj: archiv k světu.

Následující kapitola uvádí přehled vybraných lokalit řešeného území navrhovaných k transformaci veřejného prostoru ve vazbě na post-industriální areál či řeku se stručným popisem současného stavu a širších vazeb území na své nejbližší okolí, a to především ve vazbě k centru města a řece. Vybranými lokalitami jsou:

- **Lokalita 1: řeka Radbuza - bývalá Městská plovárna**
- **Lokalita 2: řeka Radbuza - Papírna Plzeň a DEPO 2015**
- **Lokalita 3: řeka Radbuza - U Ježíška**
- **Lokalita 4: řeka Radbuza - centrální úsek řeky Radbuza**
- **Lokalita 5: řeka Radbuza a Mže - soutok řek**
- **Lokalita 6: řeka Mže - Na Poříčí**
- **Lokalita 7: řeka Mže - bývalé výstaviště**

Jednotlivé úseky řešeného území budou podrobně rozebrány v následujícím pořadí vybraných kategorií ve formě grafických schémat a popisu:

z hlediska průmyslového dědictví:

- stručný stavební vývoj významných objektů v území

z hlediska urbanismu:

- hranice řešeného území
- Územní plán města Plzně
- majetkové poměry v území
- charakter veřejných prostranství
- aktivní zóna a povodňový model
- doprava a mikromobilita v území
- krajinné prvky v území
- profil řeky
- space syntax

z hlediska nového funkčního využití:

- funkční schéma
- širší vztahy
- problémová mapa

z hlediska iniciačních přístupů v území:

- iniciace k obnově v území

Závěrem každé dílčí lokality je uvedeno její celkové hodnocení ve formě SWOT analýzy. Následuje hodnocení vybraných charakteristik (dle kap. 2.1.12 a 2.2.11), které definují potenciály k transformaci území. Tyto potenciály jsou dále popsány a zobrazeny v situaci území. Rozbor lokality je ukončen návrhem strategie revitalizace území z pohledu průmyslového dědictví, urbanismu, nového funkčního využití i možných dalších iniciačních kroků k proměně území.

4.1. Lokalita 1: řeka Radbuza - bývalá Městská plovárna

Lokalita v docházkové vzdálenosti od centra města podél řeky Radbuzy je přírodního charakteru s regulací toku řeky v místech Plzeňské vodárny. Radbuza se mezi soutokem s Úhlavou a centrem města vine v několika meandrujících zákrutech, jejichž krajina je bez většího stavebního zásahu převážně přírodní. Břehy jsou zde přístupné z obou stran a lemované asfaltovanou cyklostezkou, která vede pohodlně až do samotného historického jádra města. Řeka a její okolí je využívána ke sportovní kanoistice, joggingu, procházkám apod. Tento úsek řeky byl v minulosti často tématem nerealizovaných dopravních propojení silničního a železničního charakteru. Mezi nejvýznačnější stavební počiny průmyslových areálů patří:

- Vodárna Plzeň
- Doudlevecký jez
- objekt staré vodárny
- Doudlevecký most
- dnes již neexistující mlýn
- Doudlevecká lávka
- torzo železničního mostu
- bývalá Městská Plovárna
- území bývalé ZOO

Obr.č.215: Pohled na řešenou lokalitu - vlevo bývalá Městská plovárna, vpravo výstavba residenčního projektu Nová papírna; foto: Boříková Hana

4.1.1. Lokalita 1: Stručný stavební vývoj významných objektů v území

Zhruba 600 m po proudu řeky za soutokem Radbuzy s Úhlavou nalézáme Mlýnské nábřeží a jez nad Doudleveckým mostem. V těchto místech se historicky nacházelo osídlení, které dalo za vznik osadě Doudlevce s písemnou zmínkou již z roku 1227. Poloha se snadným přístupem ke břehu řeky a navíc u brodu dala za vznik původní venkovské urbanistické struktury, která je v místech dodnes patrná. Jednalo se o osídlení řemeslníků a zemědělců. K rozvoji předměstí došlo v souvislosti s průmyslovou revolucí po roce 1870, kdy byla v místě v roce 1873 vystavěna Škodova cihelna. V roce 1876 lemuje osadu železniční trať ve směru na Železnou Rudu a přivádí do místa nové potenciály k rozvoji. V roce 1889 je pak zbudována Městská vodárna na vrchu Homolka nad samotným jezem. Dynamický nárůst průmyslových podniků a továren napomohl novým obytným stavbám, které se po roce 1900 objevují na tzv. Malé Straně ve svahu mezi Doudlevcí a Slovany či na tzv. Vinohradech poblíž soutoku Radbuzy s Úhlavou.

Samotný jez byl vybudovaný v roce 1876 jako dřevěný s kamennou výplní poblíž stávajícího mlýna. Ve své současné podobě byl jez vybetonován v roce 1910. Později v roce 1924 byly Doudlevce připojeny k Plzni a bylo rozhodnuto o výstavbě nového betonového silničního mostu namísto původního dřevěného pro pěší, který měl propojit novou plzeňskou čtvrt Doudlevce a nově budované Slovany navazující na Pražské předměstí a Petrohrad. Tato dvě území byla původně spojena pouze dřevěnou lávkou pro pěší, která byla často odplavena při velké vodě. Most byl dokončen v roce 1929. Na konci devadesátých let 20. století byl most již v havarijním stavu a musel být nahrazen zcela novou mostní konstrukcí se zachováním pouze části pilířů v roce 1996. V souvislosti s vybudováním mostu byla zahájena i nová linka městské hromadné dopravy. Šlo o autobusovou linku Plovárna - Doudlevce - Homolka - Nepomucká třída. Pro nízké využití byla tato linka již v roce 1929 zrušena. Alternativní spojení bylo realizováno tramvajovou tratí, posléze i ta byla nahrazena trolejbusy. Začátkem 20. století zde také několik let fungoval lodkový přívoz.

V roce 1935 byla definitivně dokončena regulace tohoto úseku řeky Radbuzy. Následovala demolice mlýna na Mlýnském nábřeží v roce 1952 včetně zasypání mlýnské strouhy. Demolicí mlýna kvůli výstavbě mostu pozbyl jez svůj účel. Jeho vodní spád byl opětovně využit až roku 2012 instalací malé vodní elektrárny (MVE) se dvěma turbínami o výkonu 2x 110kW, které slouží pro stabilizaci hladiny vtokových česlí Plzeňské vodárny na řece Úhlavě. Česle jsou umístěny zhruba 800 m proti proudu řeky před samotným soutokem. Plzeňská vodárna čerpá fakticky vodu z řeky Úhlavy, ale její budovy nalézáme nad řekou Radbuzou ve stráni kopce Homolka nad Doudleveckým jezem. První vodárna byla vystavěna v letech 1888 - 1889 strojírnami Emila Škody. Spolu s budovou vodárny byl postaven vodojem na vrchu Velká Homolka o kapacitě 6 500 m³. Druhá etapa výstavby v letech 1904 - 1906 zdvojnásobila kapacitu vodárny. V roce 1926 byla dokončena filtrační stanice o kapacitě 40 000 m³ dle návrhu obálky budovy architekta Hanuše Zápala. Stavbu realizovala plzeňská stavební firma Müller a Kapsa podle projektu francouzského technika H. Chabala. Filtrační stanice řešila dlouhodobé problémy s poklesem kvality pitné vody. Provoz vodárny fungoval bez navýšení kapacity a větší modernizace až do roku 1997.

Majitel MVE nechal v roce 2016 adaptovat přilehlé hospodářské stavení na sídlo svojí společnosti. Zdařilou konverzi navrhlo studio *ov-a* díky propojení historických budov s čistou architekturou navazujících novostaveb se zázemím společnosti a kanceláři. Pod samotným areálem vodárny leží na pravém břehu řeky přímo u jezu sportovně rekreační

areál Škoda park Malostranská s inline dráhou, skate parkem, horolezeckou stěnou, lanovým centrem, minigolfem a multifunkčními hřišti. V letech 1912 - 1965 zde původně byla plovárna. Obnovení využití dobře přístupného břehu přišlo v letech 1996, kdy byl vybudován Škoda park o velikosti cca pět hektarů. Park měl navazovat i na vodácký slalomový kanál, který by využíval přirozeného vodního spádu a turbín MVO, které by byly schopné čerpat i v reversním režimu vodu zpátky k jezu. *“V roce 2005 začal majitel hydroelektrárny na jezu připravovat návrh na vybudování vodáckého kanálu na loukách mezi korytem Radbuzy a sportovním areálem, které jsou z přírodního hlediska velmi cenné. Třísetmetrová slalomová dráha, která by se stala dalším ramenem řeky, by po úpravách projektu měla mít podobu přírodního bystřinného toku. Kvůli záměru, k němuž se zatím odmítavě staví odbor životního prostředí plzeňského magistrátu, se změnilo i budoucí umístění odpočinkové zóny Malostranská jezírka, která by měla péčí Městského obvodu Plzeň 2 - Slovany vzniknout mezi sportovním parkem a soutokem Radbuzy s Úhlavou. Dvojice vodních ploch by byla napájena říční vodou a plnila by i funkci retenčních nádrží. Okolí by bylo parkově upraveno a doplněno mobiliářem.”*⁶⁴ Zastupitelé města tento projekt nepodpořili a doposud nebyl realizován. Těsně za Malostranským mostem stojí na pravém břehu řeky objekt staré vodárny, odkud byla již roku 1870 přiváděna voda do Piettovy papírny. Objekt byl adaptován pro účely restaurace. Na protějším levém břehu stával již zmiňovaný mlýn z přelomu 18. a 19. století.

Následující úsek řeky je lemován čistě rekreačními záležitostmi. Nalézáme zde tenisové kurty, hospůdku s venkovním posezením a teráskou, loděnici a branky cvičné slalomové trati pro kajakáře. Kromě slalomářů na kajakách využívají řeku v těchto místech pro její výhodné podmínky tréninkově také kanoisti, veslaři a dračí lodě. Pravý břeh řeky je lemován docela úzkou asfaltovou stezkou, která vede až do samého centra města. Zhruba po 700 m za Doudleveckým mostem kříží řeku pěší Doudlevecká lávka, která byla díky povodním několikrát opravována. Části původní lávky jsou za nízké hladiny dosud na hladině patrné. Další torzo mostu nalézáme asi 250m po proudu za lávkou. Jedná se o kamenné pilíře nedokončeného železničního mostu, který byl zanesen do územního plánu města již v roce 1912. Most měl nejkratší cestou spojit nově vznikající čtvrť Slovany s Bory, a to konkrétně Jiráskovo náměstí na Slovanech s náměstím Míru na Borech přes ulici Habrmannova - Liliová - 17. listopadu. Zároveň jím měla být obsluhována železniční vlečka do Piettovy papírny. Realizace mostu byla pozastavena první světovou válkou, pak pokračovala v průběhu protektorátu, ale byla opět brzy ukončena. Definitivní konec výstavby nastal s výstavbou Doudleveckého mostu, který dostal přednost. Realizovat se stihly pouze dva pilíře, každý na jednom břehu řeky. Dodnes jsou díky kvalitě provedení bez většího poškození na svém místě. Pilíře občas slouží jako cvičné horolezecké terény.

Městská plovárna - bývalá říční plovárna tzv. “Grubrovka” se nacházela na levém břehu řeky v pásu zeleně pod stávající Zborovskou ulicí a Fakultní nemocnicí asi 200m po proudu řeky od torza mostních pilířů. Město Plzeň bylo co do počtu plováren daleko nad průměrem českých měst. Přispěla k tomu četnost plzeňských řek, ale i stále populárnější činnost slunění. Městské plovárny také fungovaly jako centrum společenského dění, kde se místní rádi potkávali a ve večerních hodinách například i tančili. Městská plovárna nahradila roku 1910 původní plovárnu u Wilsonova mostu, zaniklou při regulaci koryta řeky u Královského jezu. Plovárna svoji polohou navazovala na nedalekou vojenskou plovárnu, kterou využívala kasárna na dnešním Jižním Předměstí. V Plzni se jednalo již o třetí městskou plovárnu. Úplně původní říční lázně se nacházely u kostela sv. Mikuláše na pravém břehu Radbuzy blíže k historickému jádru. Nová městská plovárna byla dokonce vzorem pro Ženský klub v

⁶⁴ čerpáno z: <https://pam.plzne.cz/objekt/p-ml-mlynske-nabrezi> dne 3.12.2022

Chicago⁶⁵: *“Komité Ženského klubu v Chicagu píše městské radě, že by rády vystavěly ve svém městě plovárnu a ptá se na podrobnosti ohledně plováren v Plzni. Z odpovědi se dozvídají: V Plzni jsou mimo vojenskou dvě městské plovárny: jedna bezplatná na Mži a městská plovárna na Radbuze. Elektrická dráha byla zvláště prodloužena kvůli dostupnosti (této druhé) plovárny. Nachází se v místě, kde je řeka nejméně znečištěna splaškovými vodami. Dlouho byla plovárna uvnitř města a sestávala ze 3 oddělených „zrcadel“ (bazénů) pro dámy, pány a hochy. Kvůli přibývání zájemců byla říční lázeň přenesena a rozšířena o 2 bazény, takže teď obsahuje 1 bazén pro děvčata, 1 pro dámy, kromě starého bazénu pro pány byl přidělán nový pro studenty a dvojitý bazén pro děti. Řeka je hluboká 2 až 2,5 m. Bazény mají podlahy a na stranách laťové stěny umožňující průtok vody. Spouští se pomocí heverů. V bazénech pro děvčata, hochy a studující je hloubka 50-70 cm, v pánském a dámském 130-150 cm. Mezi bazény je 6 metrů dlouhý vor, který obsahuje náradí jako kruhy, hrazdu, bradla, šplhadla a pružná prkna ke skoku do vody. Kabinové lázně jsou pro jednu osobu. Ke každému bazénu přiléhají vždy dvě sprchy napájené z městského vodovodu. Na vor vede schodiště z pěti žulových schodů. Na protější straně jsou 3 vorová odpočívadla a sluneční a písčité lázně. Pro obyvatele z protější čtvrti je zřízen bezplatný převoz. Plavmistr také půjčuje lodice. Na vyšším plateau je umístěno 96 samostatných kabin pro pány a jedna velká společná pro chlapce. Pro dámy pak 81 samostatných kabin a jedna velká pro děvčata. Restaurace se pronajímá podnikateli na jednu nebo více sezón. Dřevěné vory a bazény se po sezóně rozebírají a na jaře opět staví.”*⁶⁶

*“Komplex plovárny se skládal z několika částí. Při Doudlevecké třídě je dodnes velmi dobře zachovalá zděná vstupní brána, v jejíž blízkosti měla konečnou tramvajová linka a od níž pokračovala pěší cesta dolů k řece, kde se nacházela vila s restaurací. Dům v současnosti slouží programu následné péče Centra protidrogové prevence a terapie. Přímo u řeky byly situovány převlékárny, na řece bylo umístěné dlouhé molo se třemi bazény. Na pravém břehu Radbuzy naproti plovárně pak byla zřízena opalovací loučka, a to kvůli lepšímu přístupu slunečního světla. Toto prostranství mohlo vzniknout díky dohodě, kterou město uzavřelo s podnikem Neusiedelské (předtím Piettovy) papírny, který pronajal pozemky s loučkou výměnou za možnost vybudovat vlakovou vlečku od tratě na Klatovy (resp. Železnou Rudu) do areálu. Na tento nakonec nerealizovaný záměr dodnes upomínají dva mohutné pilíře nedaleko plovárny výše po proudu. Jelikož u plovárny chyběla lávka umožňující spojení obou břehů, zajišťoval tuto službu na místě převozník.”*⁶⁷ V místě bývalé “Grubrovky” si můžeme povšimnout kamenných nábrežních zdí se zábradlím, které jsou doplněny dvěma schodišti k řece. V době, kdy byla plovárna v provozu, se nacházel podél levého břehu 100m dlouhý vor doplněný směrem do řeky bazény pro plavce i neplavce. Zařízení bylo v době své největší slávy Plzeňany hojně využíváno. Návštěvníci si mohli zapůjčit loďku nebo se jen slunit na terasách ve svahu a užívat volných chvil. V roce 1924 byla plovárna rozšířena o travnaté pozemky i na pravém břehu řeky, kde se dalo opalovat nebo plavat v řece. Vstup do řeky byl z dřevěných mol. Obě části plovárny spojoval přívoz. Celý areál byl oplocen plaňkovým plotem. Provoz plovárny byl po několika přerušeniích ukončen v roce 1965 kdy byla uzavřena kvůli špatné kvalitě vody a kvůli atraktivitě soustavy Boleveckých rybníků, jež se v poválečném období vybuďovaly na západní straně města. Namísto plovárny byl v areálu

65 Městská plovárna Plzeň dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Městská_plovárna_Plzeň, stav k 30.8.2019.

66 Převzato z výstavy: Slunce Voda Vzduch - Staré plzeňské plovárny, lázně a koupadla realizované spolkem Pěstuj prostor a Maják Plzně v roce 2015.

67 převzato z: <https://pam.plzne.cz/objekt/p-mp-mestska-plovarna> dne 19.11.2022

otevřen vodácký oddíl Klubu českých turistů. Později pozemky využívali také rychlostní kanoisti oddílu TJ Škoda, který měl zázemí v poslední části dřevěných staveb bývalé plovárny, kde původně byly situovány převlékárny. Nedaleká vojenská plovárna, která vznikla již ve třicátých letech 19. století o dalších 200m dál směrem k centru města, sloužila 18. pěšímu pluku, který pobýval v kasárnách na Dobyčím trhu (dnešní Štefánikovo náměstí). Tato plovárna existovala až do druhé světové války. Mezi vojenskou plovárnou a Grubrovkou byl ostrý zákrut řeky, který byl upraven a zmírněn ve dvacátých letech 20. století.

Po úpravě řeky byla v těchto místech zřízena spolkem Iris v roce 1926 první plzeňská zoologická zahrada. Její vznik byl zahájen pronajmutím skleníku v místech vojenské plovárny v září roku 1926. Spolek získal na rozvoj a úpravu okolí skleníku 705 korun a v prosinci toho roku otevírá první zoologickou zahradu v Plzni na ploše 2,5 ha. Jednalo se po ZOO v Liberci o druhou nejstarší zahradu u nás. K vidění zde byl skleník s akvárii, klece s liškami, šakalem a dravými ptáky. Od roku 1927 pak i srnčí ohrada a 2 opice makaka. V roce 1934 došlo u velké části zvířat k otravě kouřovými plyny, ale již v roce 1936 zahrada čítala již na 70 zvířat. Fungování zahrady trvalo s neustálými obtížemi až do roku 1961, kdy byla v areálu rozšířena epidemie sněti slezinné (antraxu). Většina zvířat musela být bohužel utracena a zoologická zahrada byla přemístěna do své stávající polohy na Lochotíně. V místě původní zoologické zahrady dnes nalezneme volné zelené plochy a hřiště.

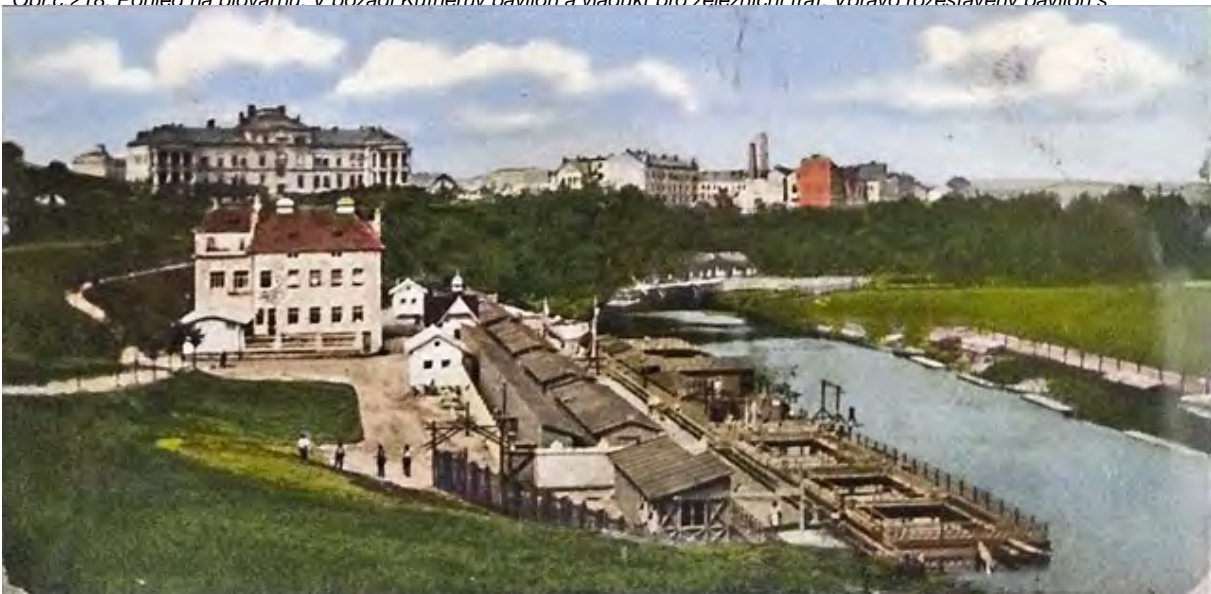
Obr.č.216: Pohled na historický nástup do zoologické zahrady spolku IRIS; zdroj: archiv ZOO města Plzně

Obr.č.217: Dnešní podoba - přístup k bývalé Městské plovárně ve směru z centra města; foto: Boříková Hana

Obr.č.218: Pohled na plovárnu. V pozadí Kufnerův pavilon a viadukt pro železniční trať. Vpravo rozestavěný pavilon s

Obr.č.219: Pohled na plovárnu po roce 1910; zdroj: Zápaadočeské muzeum v Plzni.

Obr.č.220: Stavební výkres pavilonu (1909); zdroj: Archiv města Plzně.

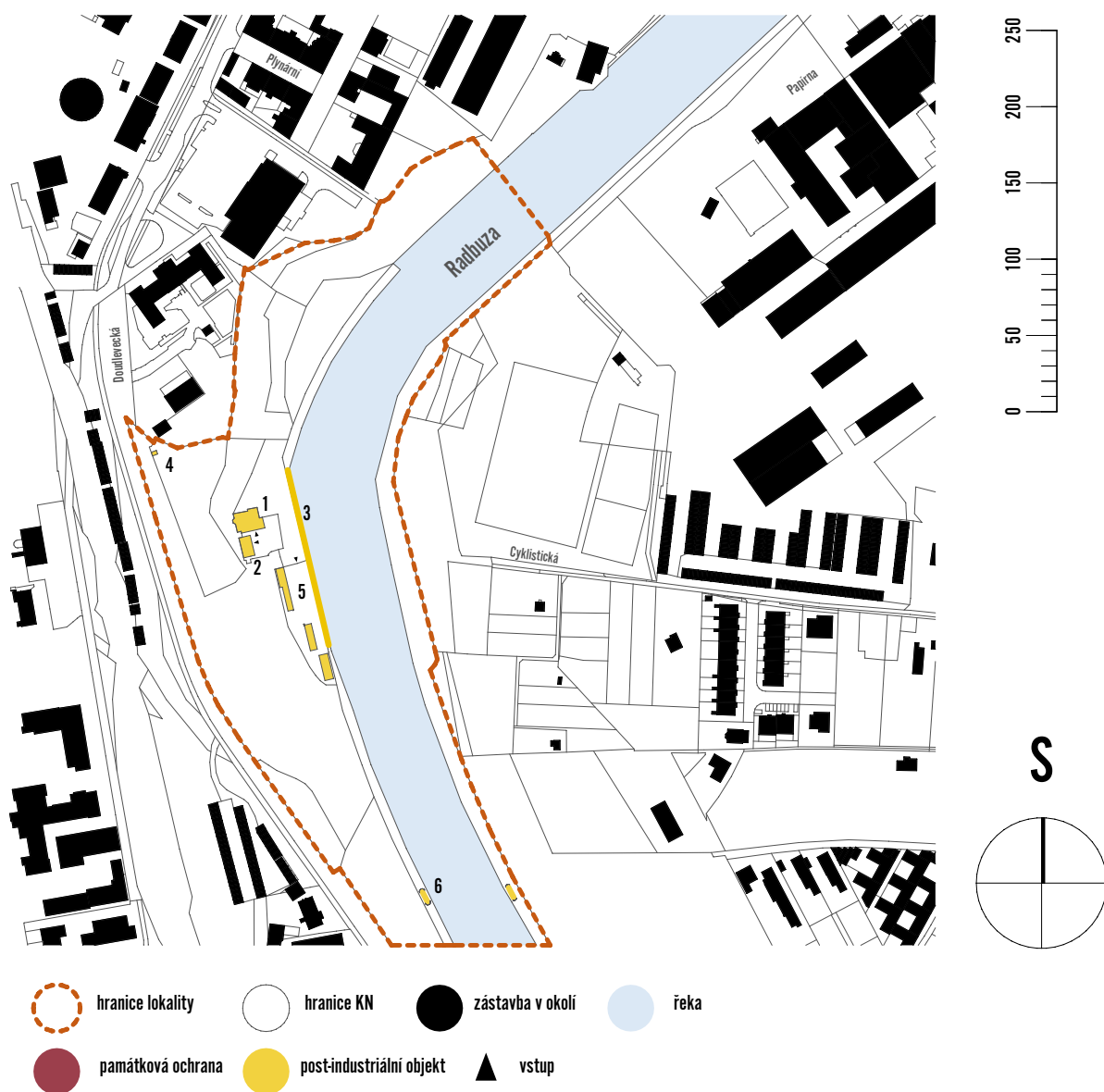

Obr.č.221: Pavilon s restaurací a vodárnou na pitnou vodu (1910); zdroj: Archiv města Plzně.

4.1.2. Lokalita 1: Hranice řešeného území

V řešeném území se nachází několik objektů post-industriálního charakteru z období bývalé Městské plovárny:

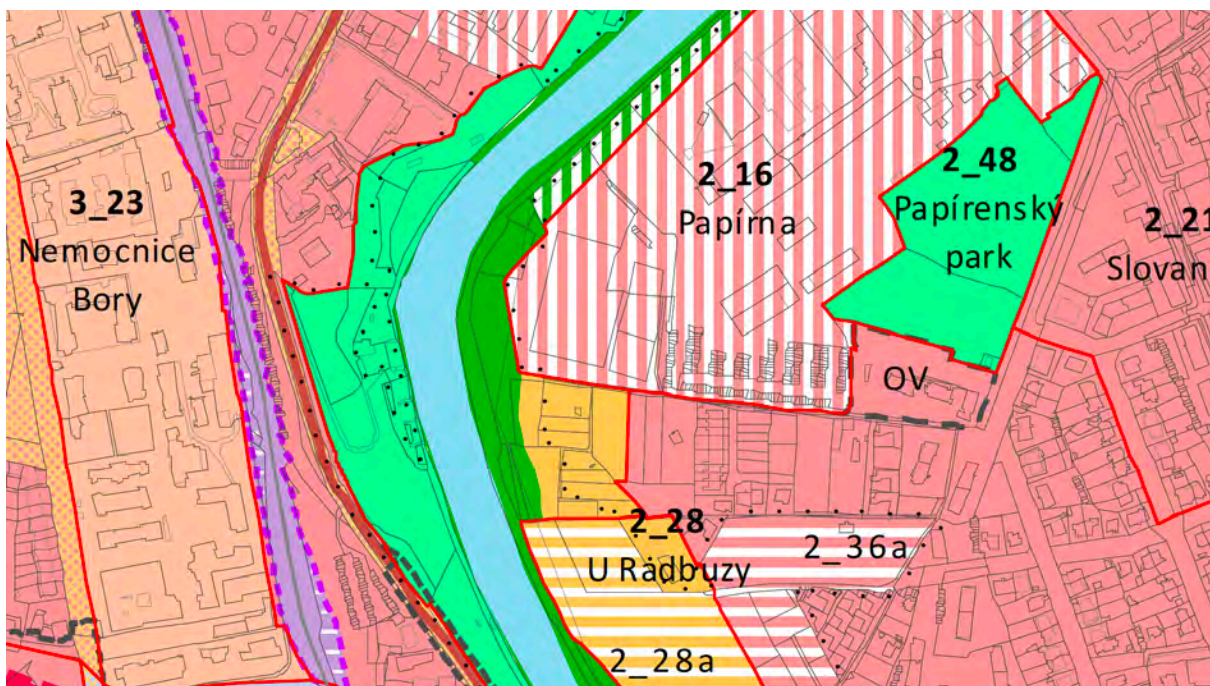
- 1| vila s restaurací (dnes Centrum následné péče)
- 2| novější objekt skladu a garáže (bývalé zázemí iniciačního projektu)
- 3| opěrná kamenná zeď s přístupovými schodišti
- 4| vstupní brána u bývalé zastávky konečné tramvaje
- 5| původní převlékárny plovárny (dnes oplocené zázemí TJ Škoda)
- 6| mostní pilíře nerealizované železniční vlečky do papírny

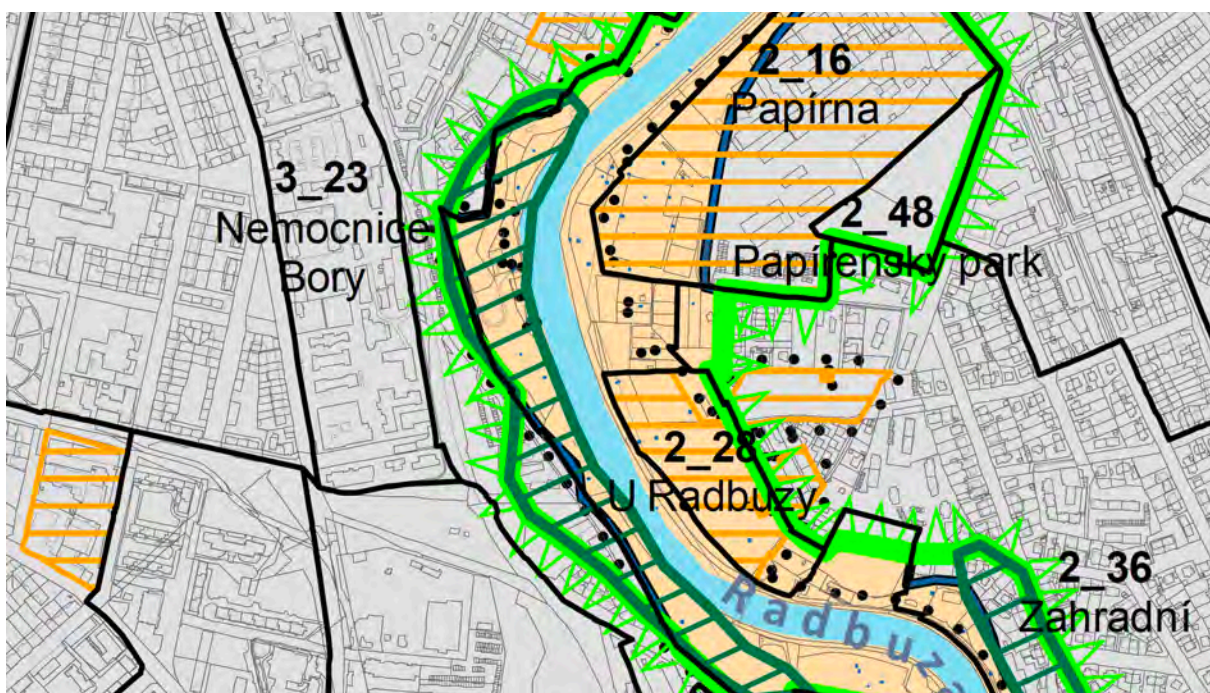
Obr.č.222: Situace hranice řešené lokality (měřítko 1:5000), autor: Boříková Hana

4.1.3. Lokalita 1: Územní plán města Plzně

Hlavní výkres Územního plánu města Plzně s plochami rozdílného způsobu využití definuje oblast na levém břehu řeky jako stabilizovanou plochu zeleně v zastavěném území. Pravý břeh řeky je definován jako plocha přírodní. Celá lokalita spadá do oblasti 2_28 "U Radbuzy". Dle výkresu Ochrany krajinného rázu je levý břeh vizuálně exponovaným svahem. Celé území se nachází v oblasti II. - zvýšeného stupně ochrany krajinného rázu. Území navazuje na pravém břehu na plochy transformační pro plochy rekreace a smíšené obytné.

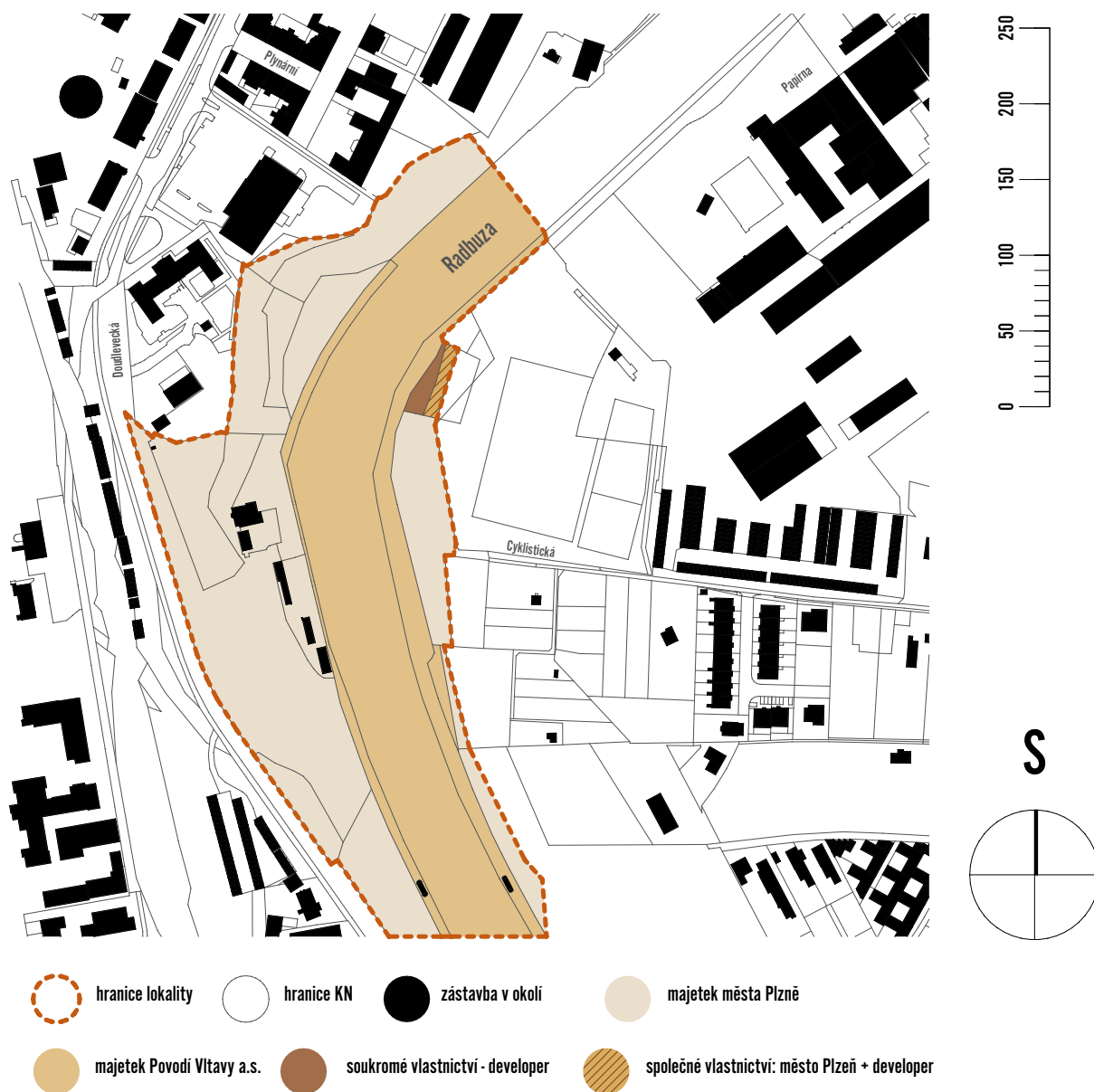
Obr.č.223: Výřez z Hlavního výkresu Územního plánu města Plzně, plochy s rozdílným způsobem využití (2016), zdroj: Útvar koncepce a rozvoje města Plzně

Obr.č.224: Výřez z výkresu Ochrany krajinného rázu Územního plánu města Plzně, zdroj: Útvar koncepce a rozvoje města Plzně

4.1.4. Lokalita 1: Majetkové poměry v území

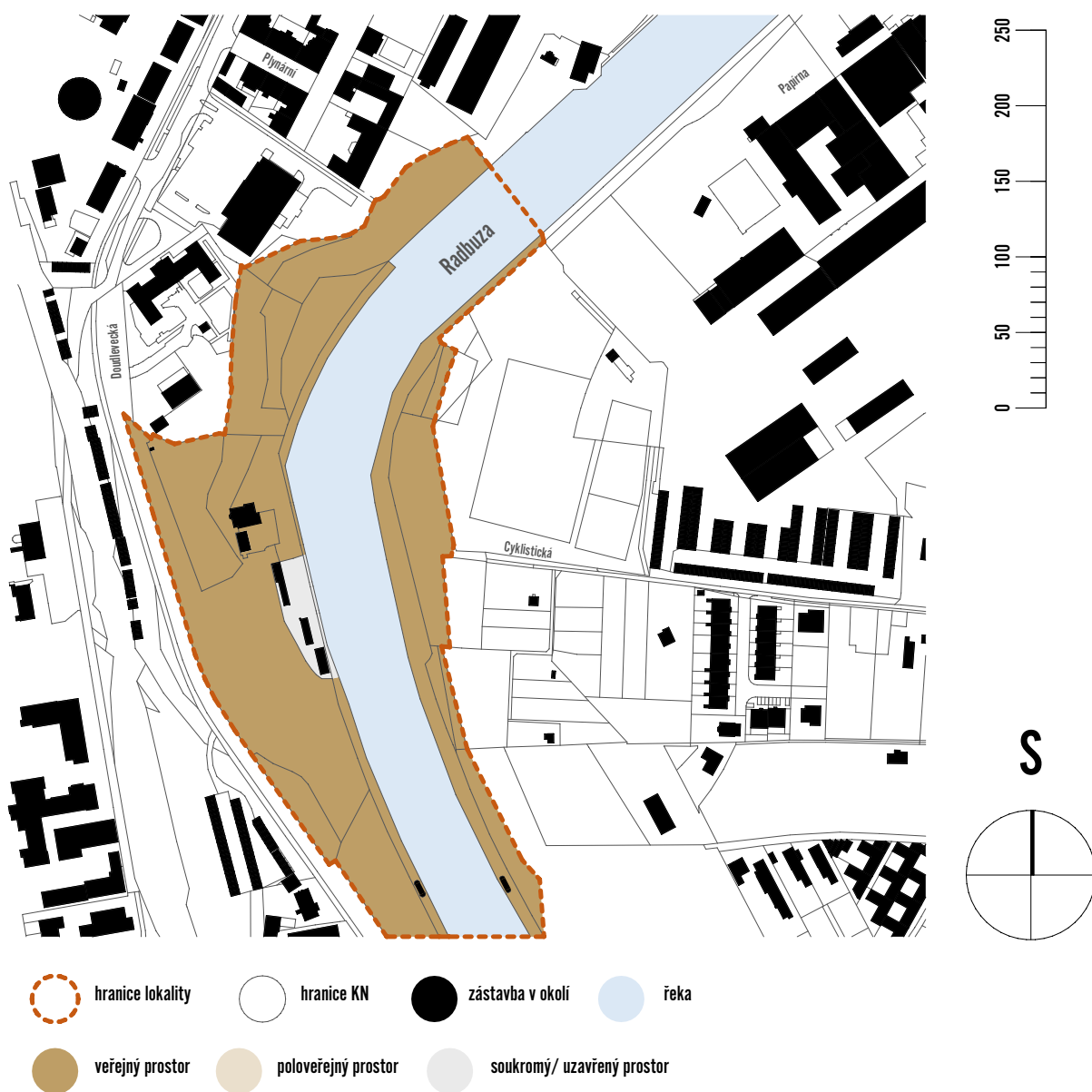
V území je většina pozemků ve vlastnictví města. Říční koryto a přilehlé břehy pak ve vlastnictví správce vodního toku: Povodí Vltavy a.s. Výjimku tvoří pozemky v návaznosti na areál papírny, které náležejí do vlastnictví developerské společnosti BC Real a.s. a jejích dceřinných společností založených za účelem výstavby projektu Nová Papírna. Historicky se jedná o pozemky, které sloužily jako venkovní skladovací plochy dřeva a dalších surovin pro výrobu papíru. Tyto pozemky tak byly po ukončení výroby dlouhou dobu bez jakéhokoliv využití. Struktura vlastnictví v území je příznivá pro další revitalizační kroky v území.

Obr.č.225: Situace majetkových poměrů v území (měřítko 1:5000), autor: Boříková Hana

4.1.5. Lokalita 1: Charakter veřejných prostranství

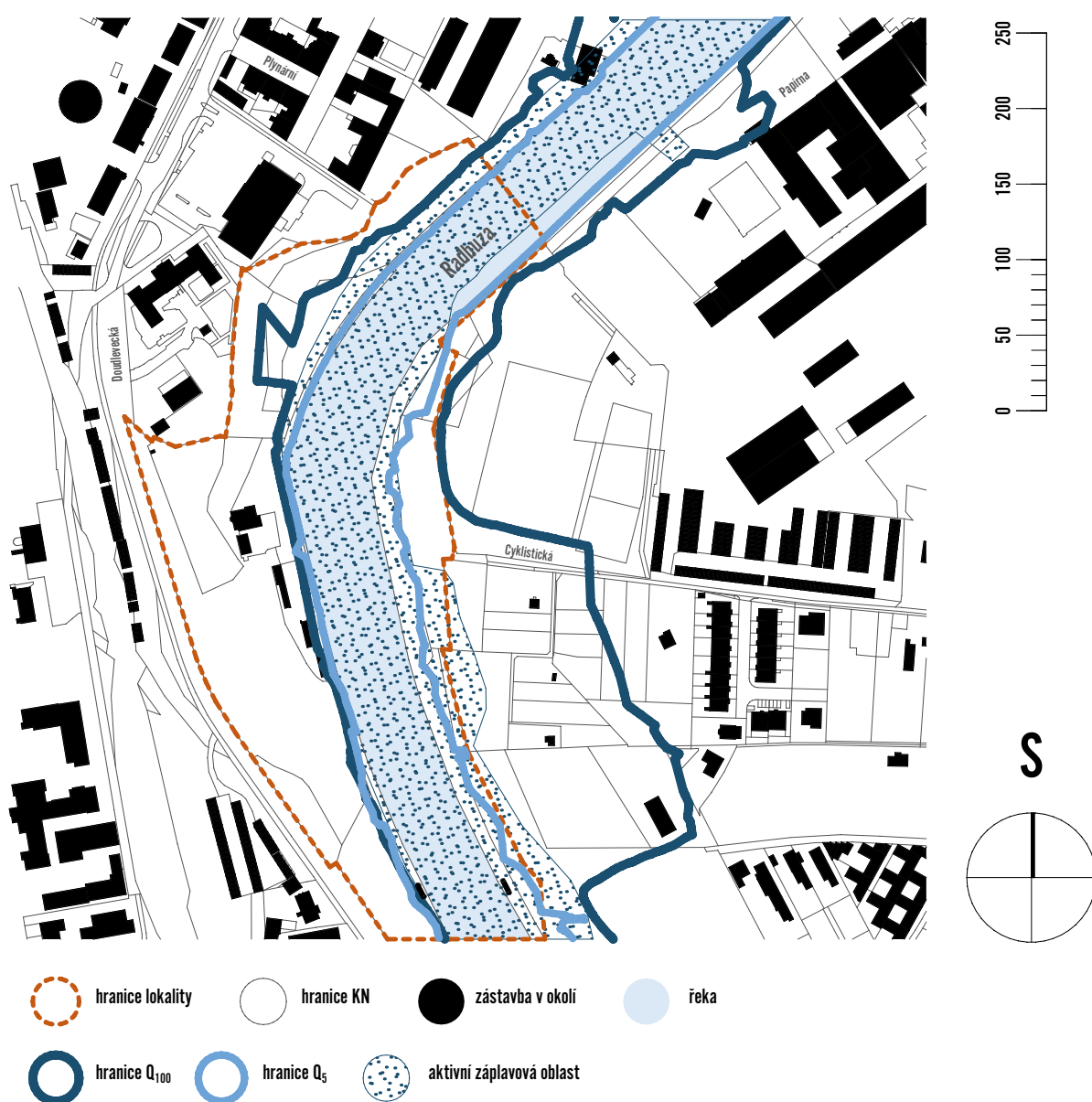
Charakter veřejných prostranství je z velké většiny zcela přístupný a otevřený. Jedná se o veřejná prostranství. Prostupnost území limituje pouze morfologie terénu, kdy se území svažuje od Doudlevecké třídy směrem k levému břehu řeky. Jediným veřejně nepřístupným územím je areál TJ Škoda - oddíl rychlostní kanoistiky, který sídlí v objektech bývalé převlékárny Městské plovárny. Tento areál je v dlouhodobém pronájmu od města Plzně. Pravý břeh řeky Radbuzy je charakterizován zúženým profilem podél stávajícího areálu bývalé papírny. Charakter území se však promění společně s aktuálně realizovanou výstavbou projektu Nová papírna.

Obr.č.226: Situační schéma veřejných prostranství v území (měřítko 1:5000), autor: Boříková Hana

4.1.6. Lokalita 1: Aktivní zóna a povodňový model

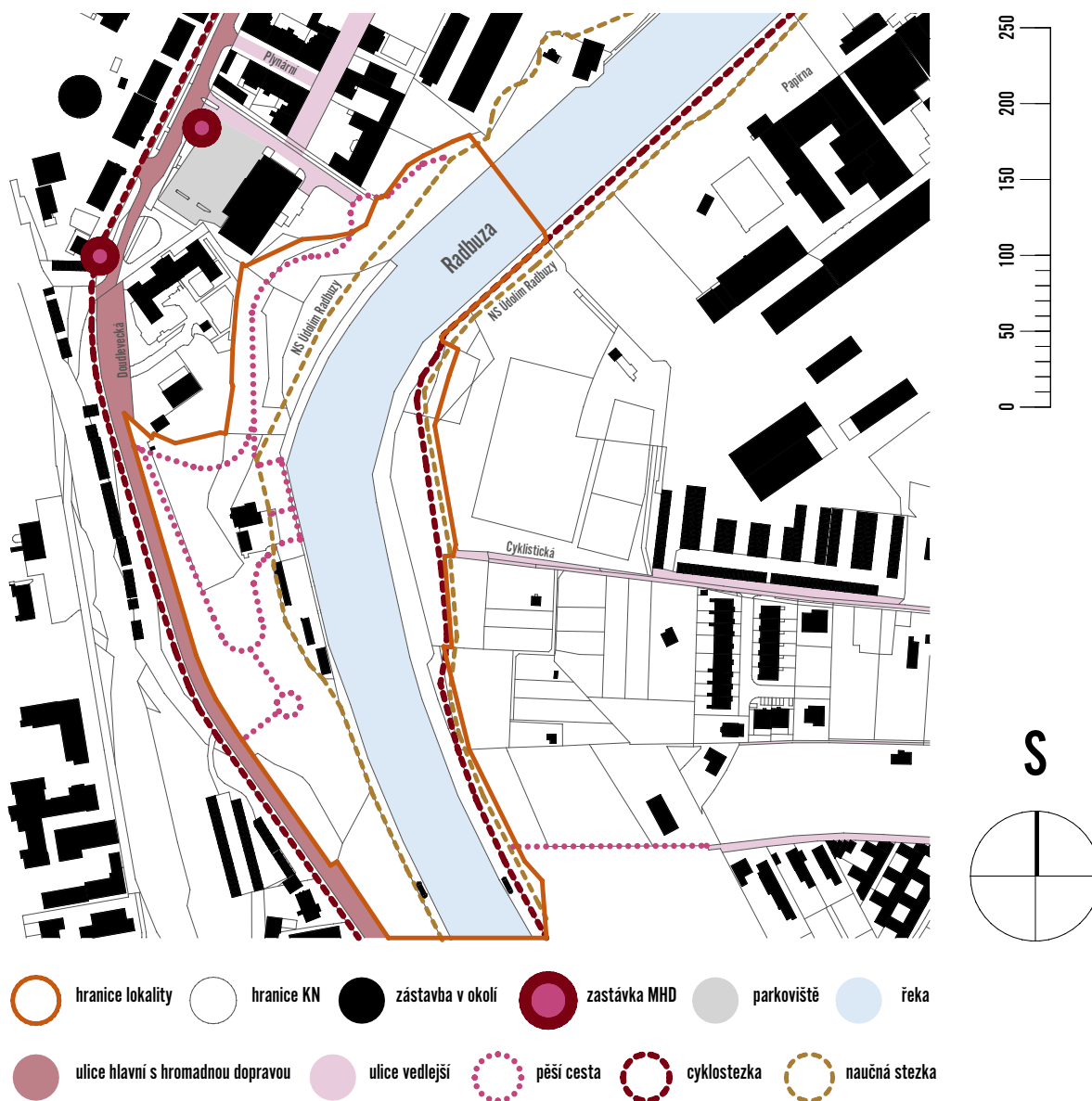
Nejdůležitějším parametrem lokalit v kontextu řek je povodňový model a křivka aktivní zóny. Ta určuje možné využití přilehlých pozemků. Oblast bývalé Městské plovárny je díky opěrné zdi a vyvýšení její polohy vhodná pro další využití či výstavbu. Stejně jsou na tom i pozemky na pravém břehu řeky v oblasti bývalých skladovacích plochy papírny, které se nachází na navážce. Musím také podotknout, že se aktuálně zpracovává nový povodňový model, který hranice Q100 (stoletá voda) a Q5 (pětiletá voda) upraví.

Obr.č.227: Situace povodňového modelu území (měřítko 1:5000), autor: Boříková Hana

4.1.7. Lokalita 1: Doprava a mikromobilita v území

Území leží na hlavních trasách cyklostezek a naučných stezek, které jsou součástí tzv. Greenways v Plzni. Síť pěších stezek je v území také poměrně rozvinutá, ale jejich kvalita a údržba není na dobré úrovni. Špatné napojení lokality na automobilovou dopravu, resp. zásobování, není zcela limitující, vzhledem k profilu pěší stezky ve směru z Doudlevecké třídy, která je momentálně částečně pro zásobování využívána. V území zcela chybí příčné propojení s pravým břehem, které bylo historicky v průběhu iniciace projektu Městská plovárna v letech 2015 - 2021 nahrazeno lodkovým přívozem. Hlavní nástup do území je řešen z Doudlevecké ulice původní vstupní branou a dále podél pěších stezek ve směru z centra.

Obr.č.228: Situace dopravních vazeb v území (měřítko 1:5000), autor: Bořková Hana

4.1.8. Lokalita 1: Krajinné prvky v území

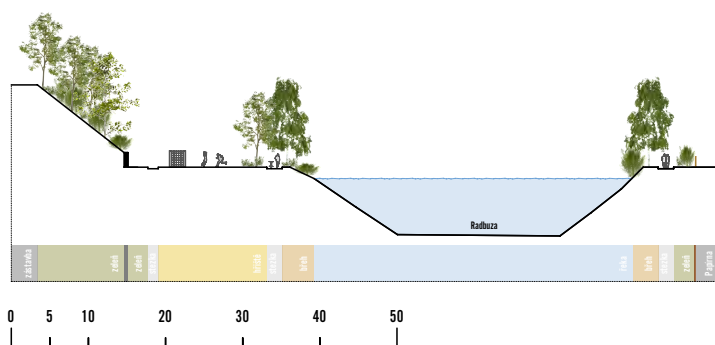
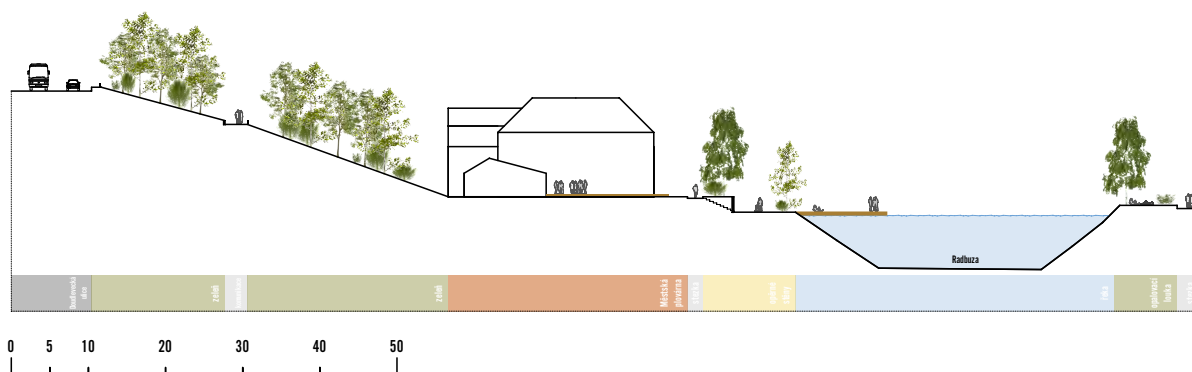
Lokalita je výrazně přírodního charakteru se stávající vzrostlou zelení. Pravý břeh řeky je charakteristický náletovou zelení bez koncepční údržby na rozdíl od levého břehu řeky. Ten je v jižní části tvořen parkem U plovárny, který je přístupný i z horní části Doudlevec u vstupu do závodu Škoda ETZ. Park však není příliš dobře napojený na stezku podél řeky a není příliš navštěvovaný. Spodní část území v severní části směrem k centru tvoří zelené plochy přírodních hřišť a svahy s náletovou zelení s místy prostupujícími artefakty bývalé zoologické zahrady (opěrné zídky, schodiště).

Obr.č.229: Situace krajinných prvků v území (měřítko 1:5000), autor: Bořková Hana

4.1.9. Lokalita 1: Profil řeky

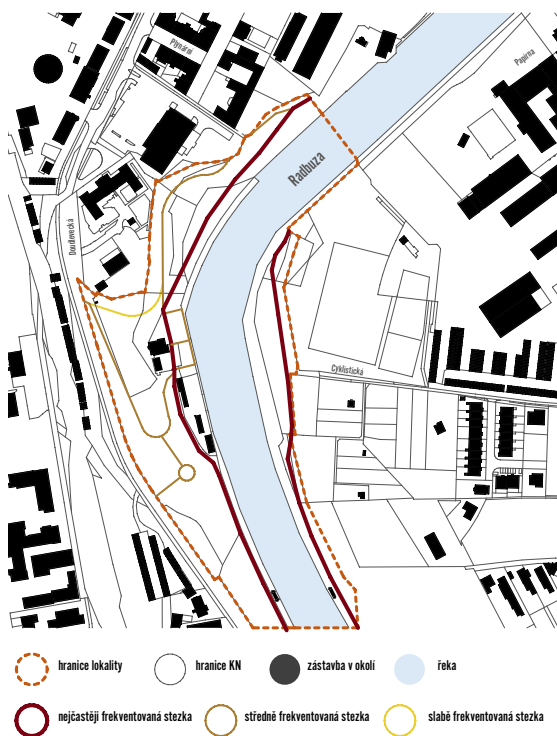
Říční koryto je v oblasti lemováno přírodním charakterem břehů, které jsou v celé lokalitě dobře přístupné a porostlé vzrostlou zelení, která zároveň vytváří zpevňující kořenový systém hráze. V místě bývalé plovárny až směrem k Papírenské lávce nalezneme místy při levém břehu opěrné kamenné zdi, které patřily k areálu plovárny a byly doplněné o přístupová schodiště. V době iniciace projektu Městská plovárna byl prostor u jeho zázemí doplněn o velké dřevěné molo na pontonech a přívoz, který spojoval návštěvníky s pravým břehem řeky, kde byla slunná loučka a drobný mobiliář. Celé území je z obou stran lemováno zpevněnou stezkou využívanou jak pro pěší, tak pro cyklisty. Její profil je nedostačující a v letních dnech je kapacitně přetížená. Faktem je, že bývá více využívána stezka na pravém břehu řeky, která má příznivější profil a je na osluněné straně.

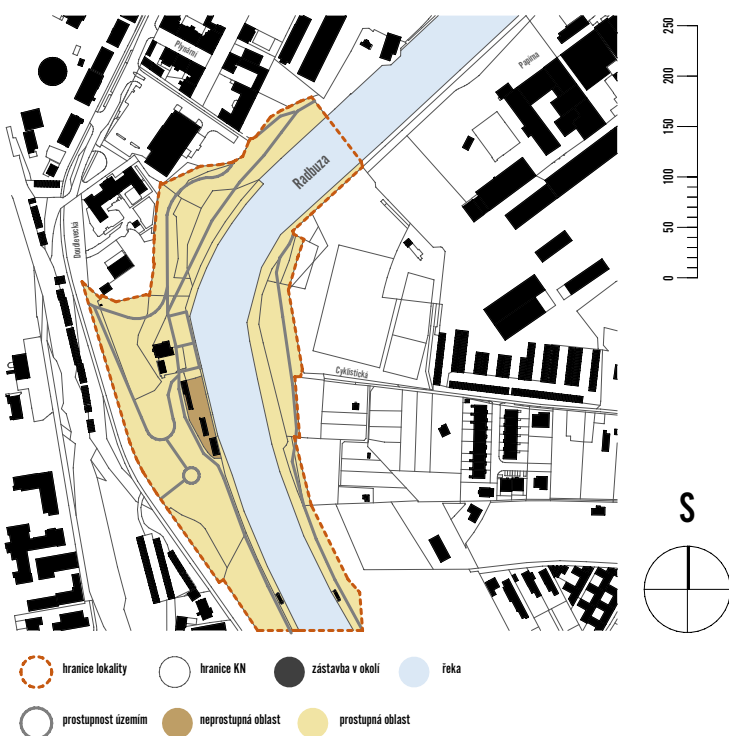
Obr.č.230: Profil řeky Radbuzy v řešené lokalitě (měřítka 1:750), autor: Boříková Hana

4.1.10. Lokalita 1: Space syntax

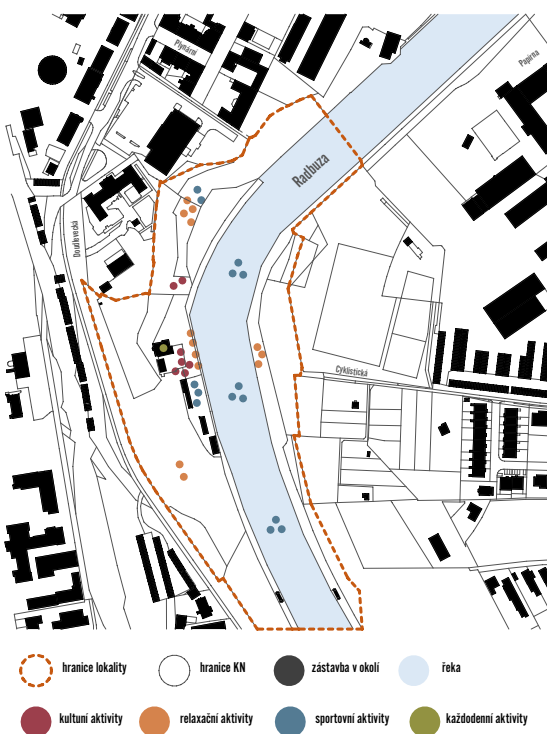
Metoda zkoumání space syntax umožňuje graficky zaznamenat chování uživatele veřejného prostoru na základě předem definovaných kategorií: intenzita využití stezek; prostupnost územím; funkční využití ploch; vztah k okolní zástavbě.

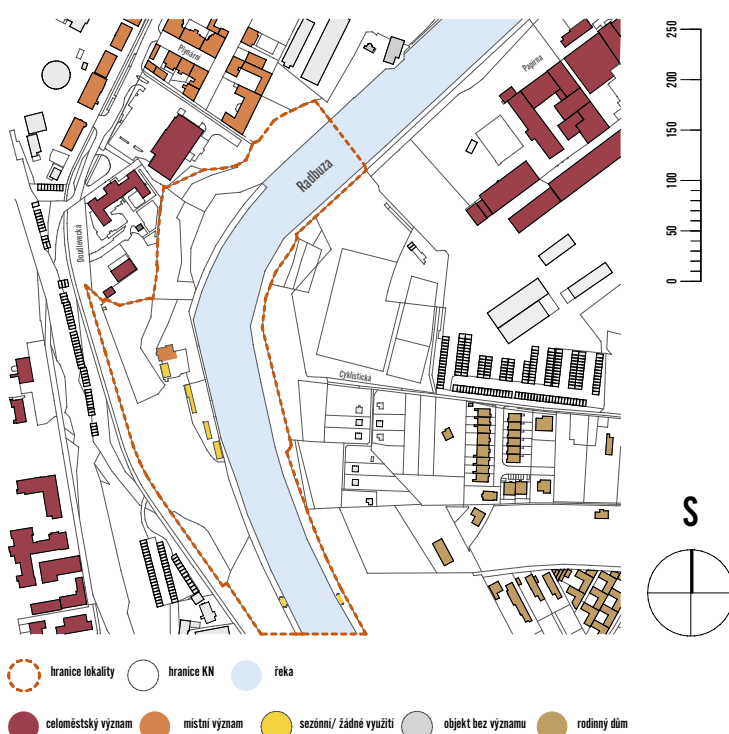
Obr.č.231: Space syntax - frekvence stezek, autor: Boříková Hana

Obr.č.232: Space syntax - prostupnost územím, autor: Boříková Hana

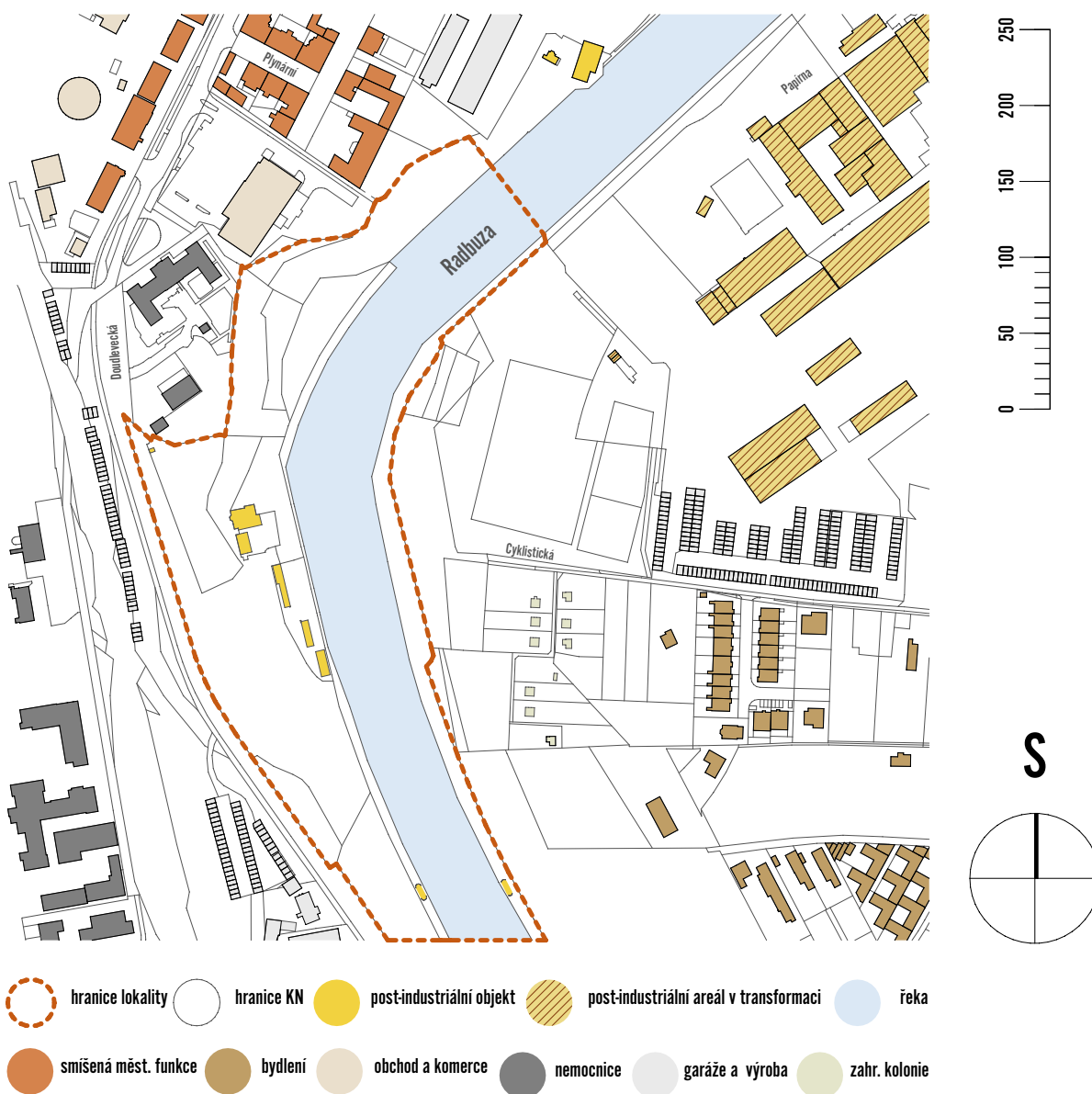
Obr.č.233: Space syntax - funkce v území, autor: Boříková Hana

Obr.č.234: Space syntax - charakter zástavby, autor: Boříková Hana

4.1.11. Lokalita 1: Funkční schéma

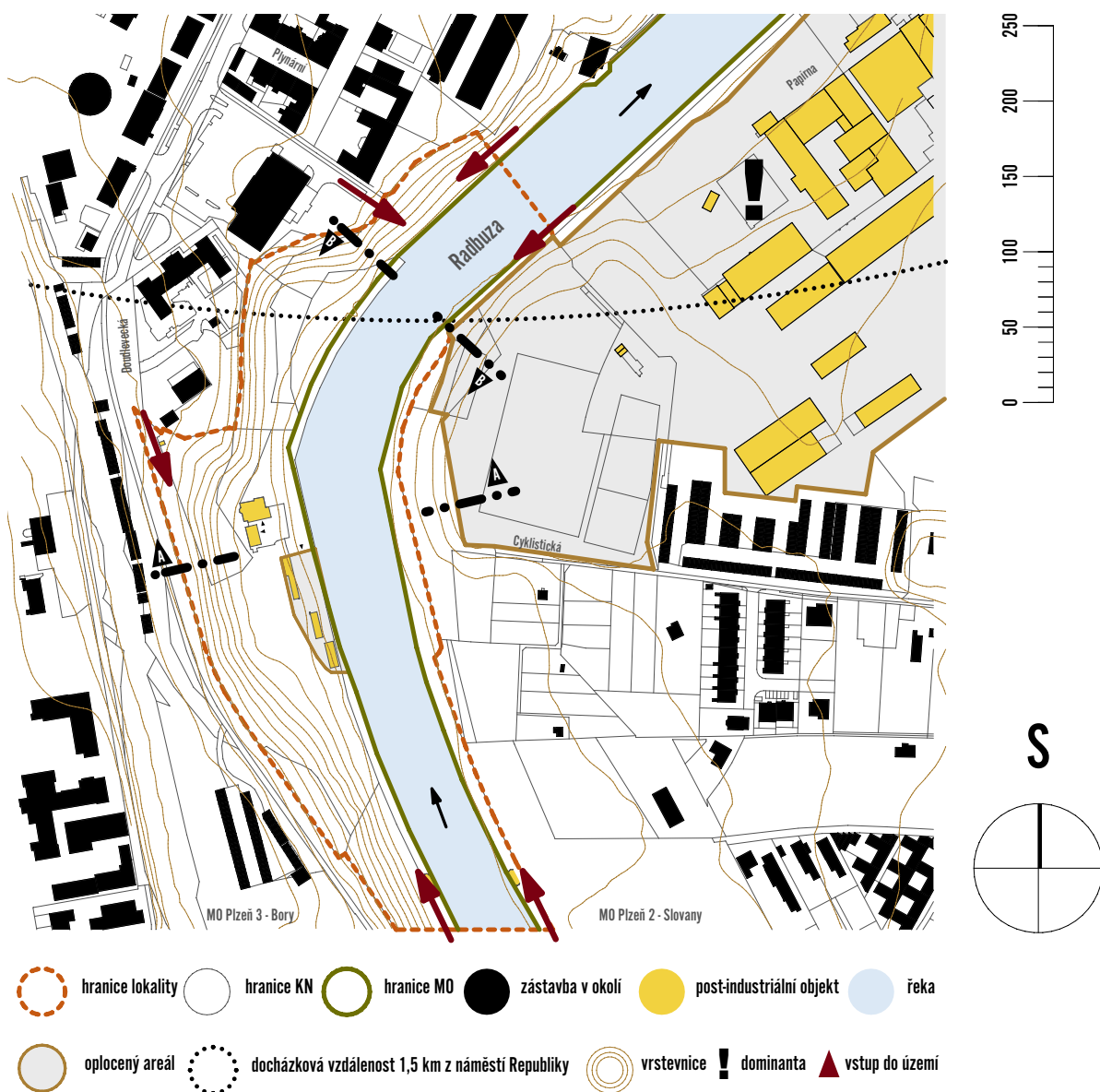
V území a přilehlém okolí převažují plochy pro transformaci, a to v areálu bývalé papírny Piette. V západní části území navazuje na část nemocnice - Kufnerův pavilon a dále přes koleje železnice se zbylým areálem FN Plzeň Bory. Výraznou roli hraje i zahrádkářská kolonie v jihovýchodní části na pravém břehu Radbuzy, která z lokality vytváří neprostupnou a nevyužitou oblast. Její budoucnost je však s přilehlou výstavbou residenční čtvrti Nová papírna nejistá. V severní části nad terénním zlomem pak území navazuje na zástavbu města se smíšenou funkcí.

Obr.č.235: Situační schéma funkcí v území (měřítko 1:5000), autor: Boříková Hana

4.1.12. Lokalita 1: Širší vztahy

Lokalita bývalé plovárny se nachází v docházkové vzdálenosti 1,5 km z centra města Plzně. Území je ve středu tří městských čtvrtí: Doudlevice (jižně od území), Jižní předměstí (západně od území) a Slovany (východně od území přes řeku). Jako centrum však neslouží, a to především kvůli horší dostupnosti. V oblasti je výrazně členěn terén, který se svažuje od Doudlevecké třídy. Levý břeh řeky je ve směru k centru lemován opěrnými stěnami bývalé plovárny. Oblast navazuje na aktuálně neprostupné území určené k transformaci - bývalou papírnu, kde se započala v roce 2022 výstavba residenční zóny. Mezi řekou a pěší stezkou je přímo v místě plovárny vklíněný areál loděnice TJ Škoda, který je veřejnosti nepřístupný a brání v celkové prostupnosti a využití území.

Obr.č.236: Situace širších vztahů (měřítko 1:5000), autor: Boříková Hana

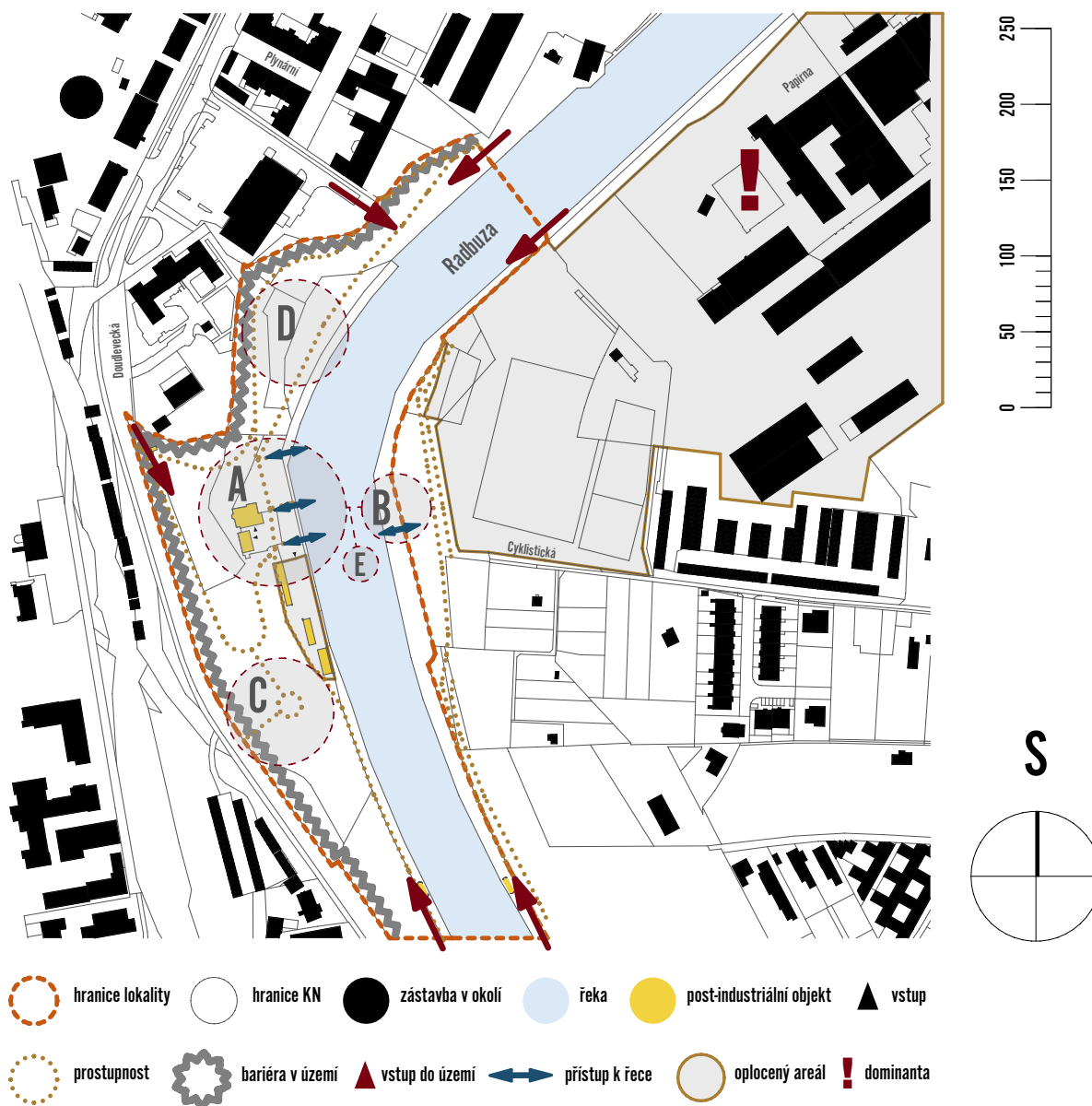
4.1.13. Lokalita 1: Problémová mapa

V území můžeme nalézt několik bariér i potenciálů. Ty jsou podrobně rozebrány ve SWOT analýze řešené lokality. Z vybraných bariér jmenuji:

- neprostupnost území díky terénnímu zlomu
- oplocený areál TJ Škoda
- aktuálně neprostupné území bývalé papírny
- nízká kapacita sítě stezek, špatná dopravní dostupnost
- v období podzimu až jara nepříjemné klima díky poloze vůči slunci

Naopak potenciály k další transformaci v území mohou být:

- krajinný charakter území, vzrostlá zeleň
- přístupy k řece z období plovárny
- zvýšená poloha vůči řece a možnost využití (mimo aktivní zónu)
- blízkost areálu papírny, který se mění a nabízí nové možnosti
- vhodné lokality k revitalizaci a adaptaci: A až D

Obr.č.237: Problémová mapa (měřítko 1:5000), autor: Bořková Hana

4.1.14. Lokalita 1: Fotodokumentace území

Obr.č.238: Celkový pohled na území, foto: Boříková Hana

Obr.č.239: Pohled na pozůstatek plovárny - opěrné zdi a přístupová schodiště. V pozadí oplocený areál oddílu rychlostní kanoistiky TJ Škoda, foto: Boříková Hana

Obr.č.240: Pohled na bývalý pavilon restaurace a vodárnu pitné vody, foto: Boříková Hana

Obr.č.241: Pohled na výstavbu residenční části projektu Nová papírna (2022), foto: Boříková Hana

4.1.15. Lokalita 1: Inicie k obnově v území

Celé výše uvedené území od bývalé vojenské plovárny přes bývalou zoologickou zahradu až k bývalé Městské plovárně je dnes zanedbané a hledá se účel pro jeho využití. Na místě bývalé “Grubrovky” byla od roku 2014 provozována Městská plovárna Plzeň jako komunitně kulturní centrum. Plovárna byla provozována spolkem Pěstuj prostor a Maják Plzně. Svoji činnost projekt ukončil v roce 2020. Ve zděné budově bez velké architektonické hodnoty byl provozován sezónní bar jako zázemí multižánrovému programu. Stěžejní důraz byl kladen na obnovu genius loci území formou obnovy mol, městského mobiliáře a přívozu. U samotného objektu byla zbudována dřevěná terasa se zastřešením a paletovým mobiliářem pro pořádání různých kulturních akcí. Městská plovárna se stala velmi oblíbeným komunitním centrem, které nabízelo širokou škálu využití: kavárnu, taneční, přednáškové cykly, výstavy, workshopy pro děti atd.

Obr.č.242: Debata na téma Krajina ve městě pořádaná v rámci projektu Landscape festival Plzeň 2017 v prostorách Městské plovárny Plzeň; zdroj: archiv Architectura z.s.

Obr.č.243: Pohled na opěrné stěny s přístupovými schodišti; zdroj: archiv spolku Pěstuj prostor

Obr.č.244: Slunečná louka s mobiliářem (pravý břeh); zdroj: archiv spolku Pěstuj prostor

4.1.16. Lokalita 1: SWOT analýza území

SILNÉ STRÁNKY	SLABÉ STRÁNKY
<ul style="list-style-type: none"> genius loci Městské plovárny 	<ul style="list-style-type: none"> nekomponovaná vysoká zeleň brání vizuálnímu vnímání kontextu místa
<ul style="list-style-type: none"> přístupnost břehu řeky Radbuzy 	<ul style="list-style-type: none"> trasy stávajících IS brání celkové transformaci území
<ul style="list-style-type: none"> přírodní charakter území včetně vzrostlé zeleně 	<ul style="list-style-type: none"> stezka podél řeky na levém břehu končí v místě bývalé Plovárny
<ul style="list-style-type: none"> kompozice prostoru bývalé plovárny umožňuje vzniknout centrální veřejné prostranství na stezce podél řeky 	<ul style="list-style-type: none"> chybějící veřejné osvětlení, chybějící nebo nekvalitní mobiliář, nedostatečný profil stezky a zanedbané povrchy stezky snižují komfort uživatele
<ul style="list-style-type: none"> blízkost drobných artefaktů v území <ul style="list-style-type: none"> - <i>pilíře nerealizovaného mostu</i> - <i>vstupní brána z Doudlevecké ulice</i> - <i>dochov. opěrné zdi se schodištěm</i> 	<ul style="list-style-type: none"> oplocené areály brání prostupnosti územím <ul style="list-style-type: none"> - Kanoistický klub Škoda Plzeň - areál FN Bory
<ul style="list-style-type: none"> možnost tvorby veřejných ploch s přímou vazbou na řeku 	<ul style="list-style-type: none"> konkurenční kumulace atraktivních funkcí v přilehlém areálu Papírny a DEPO 2015
<ul style="list-style-type: none"> oblíbená rekreační trasa obyvatel 	<ul style="list-style-type: none"> potřeba zintenzivnění správy veřejných ploch a jejich údržby
PŘÍLEŽITOSTI	HROZBY
<ul style="list-style-type: none"> propojení území skrze FN Plzeň Bory se čtvrtí Bory 	<ul style="list-style-type: none"> přilehlá zahrádkářská osada na protějším břehu brání kvalitnímu využití veřejného prostranství
<ul style="list-style-type: none"> propojení území ve směru od ETD Škoda skrze Plovárenský park 	<ul style="list-style-type: none"> chybí koncepce dopravy v klidu a koncepce zásobování případné vybavenosti v území
<ul style="list-style-type: none"> propojení území se Slovany skrze navrhovanou Plovárenskou lávku 	<ul style="list-style-type: none"> zvýšení nároků na technickou vybavenost
<ul style="list-style-type: none"> vysoký potenciál rozvoje místa v souvislosti s výstavbou residenční čtvrti Nová papírna 	<ul style="list-style-type: none"> nízká architektonická a urbanistická hodnota historických objektů
<ul style="list-style-type: none"> vysoký potenciál komunity místa 	<ul style="list-style-type: none"> relativně nekomfortní docházková vzdálenost z centra města
<ul style="list-style-type: none"> nízká náročnost obnovení konceptu sezónních objektů říčních lázní 	
<ul style="list-style-type: none"> otevřený charakter území 	

Obr.č.245: SWOT analýza lokality 1, autor: Boříková Hana

4.1.17. Lokalita 1: Kategorizace vybraných charakteristik, prvků a hodnot území

ozn.	charakteristiky urbánních a prostorových vazeb v dané lokalitě		
a1.	rozmanitost prostoru a funkční rozložení ploch	■	
a2.	začlenění území do struktury města	▲	
a3.	prostupnost územím	▲	
a4.	intenzita využití stávající uliční sítě a veřejných prostranství	▼	
a5.	chování uživatele v prostoru	▲	
a6.	přehlednost a bezpečnost lokality	■	◎
a7.	atraktivita území	▲	
a8.	vazba na okolní zástavbu	■	
a9.	smyslové vjemy v území	▲	
a10.	hraniční linie území	■	
a11.	nápojení na systém Greenways	■	
charakteristiky hodnot a kvalit ve vztahu k průmyslovému dědictví			
b1.	tradiční kategorie: hodnota stáří	▼	
b2.	tradiční kategorie: hodnota uměleckoprůmyslová	▼	
b3.	tradiční kategorie: hodnota architektonická	▼	
b4.	tradiční kategorie: hodnota urbanistická	■	
b5.	typologie budov a veřejného prostoru	■	
b6.	měřítko území	▲	◎
b7.	znak a symbol (dominantní místa)	▼	
b8.	hodnota systémových a technologických vazeb	▼	
b9.	hodnota autenticity a atmosféry místa (genius loci)	▲	
b10.	hodnota smyslového zážitku	▲	
b11.	hodnota funkčního využití	▲	
b12.	využití kapacity post-industriálních objektů	▲	

Legenda tabulky:

▲ silný potenciál k využití ■ průměrný potenciál k využití ▼ žádný potenciál k využití

Legenda kategorií transformace řešené lokality - celkově:

◎ navrženo k transformaci území s vysokou hodnotou místa

⊙ navrženo k částečné transformaci území

○ navrženo k ponechání území v původním stavu

4.1.18. Lokalita 1: Potenciály transformace území

Z analýzy řešeného území vyplývá, že lokalita je vhodná k transformaci území, která bude zohledňovat její charakter a odkaz na historii místa, ale zároveň nemusí reflektovat ve všech směrech svůj původní účel, formu a funkci. V případě lokality č.1 - území Městské plovárny se může jednat o **transformaci částečnou**. Jako hodnotné prvky v území s potenciálem k dalšímu rozvoji byly definovány tyto charakteristiky:

- **potenciál začlenění území do struktury města**
Propojení území skrze navržených 5 vstupních uzlů by oživilo území, zlepšilo jeho prostupnost, přivedlo nové návštěvníky a zvýšilo poptávku po novém využití v řešené lokalitě.
 - Doudlevecká třída: hlavní nástup (zásobování) “P.I.”
 - Plovární ulice: zlepšení pěšího propojení v místě bývalé ZOO
 - nové příčné propojení přes řeku ve vazbě na výstavbu residenční zóny Nová Papírna a ulici Cyklistická “P.II.”
 - obnovení možnosti **řičního přívozu** s vytvořením dalších míst k zastavení na řece (alternativní cesta) “P.III.”
 - oddělení pěší a cyklostezky podél obou břehů řek s výrazně vyšší kapacitou, lepším povrchem a doplněním vybavenosti a mobiliáře podél profilu řeky. “P.IV.”
- **potenciál prostupnosti územím**
Území je blokováno několika oplocenými areály blokujícími vedení pěší a cyklostezky podél řeky a respektování její přirozené profilace.
 - vykoupení drobných staveb bez architektonické hodnoty do majetku města a umožnění napřímení pěší stezky podél řeky (klubovna stolního tenisu při vstupu do území od papírny na levém břehu)
 - Úprava dohody o provozu objektů TJ Škoda a následná realizace loděnice pro veřejnost s možností pořádání kulturních a společenských akcí bez nutnosti celoročního provozu a zároveň zpřístupnění areálu pro vedení přímé stezky do Doudlevec: “R.III.”
- **potenciál atraktivity místa**
Přesunutí Centra následné péče z objektu bývalého restauračního pavilonu a využití objektu pro kulturní/ komerční či residenční funkci by ve všech ohledech zpříjemnilo prostředí, oživilo lokalitu a vytvořilo další potenciály k proměně.
 - přesunutí Centra následné péče do vhodnější lokality a adaptace objektu pro občanskou vybavenost či bydlení “R.I.”
 - obnova veřejného prostoru v místě objektu bývalého restauračního pavilonu “R.I.”
 - obnova veřejného prostranství v přímém kontaktu s řekou včetně důsledné a pravidelné údržby městem “R.II.”

- údržba a rekultivace zeleně (Park U Plovárny “**Z.II.**” a území bývalé ZOO “**Z.I.**”)
- adaptace oploceného areálu TJ Škoda na loděnici soukromých lodí či sportovních aktivit s novým veřejným prostranstvím napojeným na stezku podél řeky s přímou vazbou na řeku “**R.III.**”
- vytvoření paralelního veřejného prostranství na pravém břehu řeky v kontaktu na nové pěší propojení, což by zvýšilo atraktivitu území podchycením obou břehů pro možnost zastavení

• **potenciál genia loci**

Lokalita dodnes reflektuje spoustu vzpomínek a zážitků generace našich rodičů a prarodičů. Je na místě na tento odkaz reagovat a přistupovat k adaptaci území s přihlédnutím k původní funkci v území, kterou byla Městská plovárna.

- Adaptace objektu bývalého pavilonu restaurace na komunitní centrum či Wellness point s klubovým zařízením. Adaptace objektu by měla splňovat možnosti pro udržování komunity, pořádání společenských večerů a relaxaci. “**R.I.**”
- Revitalizace břehů v území by měla reflektovat možnosti využívání řeky pro relaxaci, koupání a delší pobyt v místě. S tím je spojená možnost posezení, občerstvení, zázemí v podobě toalet, převlíkáren, úschova věcí apod., která by mohla být realizována v loděnici.
- Doplnění veřejných prostranství u řeky o moderní možnosti relaxace a wellness v přírodě jako např.: sauna, piknik nebo rozličné sportovní aktivity.

potenciál	č.	popis	označení
začlenění území do struktury města	1	Napojení na Doudleveckou ulici (zásobování, pěši)	P.I.
	2	Nová pěší lávka ve směru na budovanou čtvrť Nová Papírna	P.II.
	3	Obnova sezónního přívozu s doplňkovými funkcemi	P.III.
	4	Revitalizace lineární sítě stezek	P.IV.
	5	Revitalizace pěších tras ve směru na Plovární ulici	P.V.
prostupnost územím	1	Odkup drobných staveb do majetku města - napřímení stezek	-
	2	Úprava provozu areálu TJ Škoda za účelem vytvoření zázemí lokality	R.III.
atraktivita místa	1	Adaptace objektu Centra následné péče s úpravou parteru	R.I.
	2	Revitalizace veřejného prostoru bývalých říčních lázní	R.II.
	3	Údržba a rekultivace zeleně (území bývalé ZOO)	Z.I.
	4	Údržba a rekultivace zeleně (Park U Plovárny)	Z.II.
	5	Adaptace zázemí TJ Škoda pro účely veřejné loděnice	R.III.
	6	Paralelní veřejné prostranství na druhém břehu řeky pro zintenzivnění využití lokality za předpokladu vybudování nové pěší lávky	R.IV.
genius loci	1	Adaptace objektu Centra následné péče s úpravou parteru	R.I.
	2	Revitalizace břehů řeky včetně vytvoření zázemí pro možnost jejich využívání	R.II./R.III.
	3	Integrace nového funkčního využití ve formě drobné či mobilní moderní architektury	R.V.

4.1.19. Lokalita 1: Strategie revitalizace území

Využití rekreačně- sportovního potenciálu lokality s cílem obnovy místní zeleně, zvýšení kapacity a rekonstrukce sítě stezek s doplněním příčného napojení na druhý břeh. Adaptace objektu bývalého restauračního pavilonu s přilehlým parterem jako zázemí silné místní komunity pro společenské a rekreační účely s využitím odkazu historického genius loci. Zpřístupnění loděnice pro veřejnost s možností vytvoření zázemí pro nové doplňkové funkce lokality.

Obr.č.248: Situace se znázorněním potenciálů transformace území Lokality č.1, autor: Boříková Hana

4.2. Lokalita 2: řeka Radbuza - Papírna Plzeň a DEPO 2015

Lokalita je situována v přímé návaznosti s historickým jádrem města, se kterým je vizuálně propojena od Wilsonova mostu. V údolí své nivy je řeka přírodního charakteru. Břehy jsou zde přístupné z obou stran a lemované asfaltovanou cyklostezkou, která vede pohodlně až do samotného centra města. Řeka a její okolí je využívána ke sportovní kanoistice, joggingu, procházkám apod. Úsek řeky je charakteristický silným potenciálem post-industriálních areálů, které jsou oba jasně vymezeny svým vlastním oplocením. Chodec, který míjí areál bývalé papírny nebo prostory DEPO 2015, musí ujít několik desítek metrů podél zcela nepropustné a nevzhledné zdi plotu. Toto oplocení paradoxně brání spojení obou areálů, které leží naproti sobě, avšak každý na jiném břehu Radbuzy. Oba areály slouží pro veřejnost jako kulturní fabriky. Jejich propojení by vytvořilo velmi nadčasový veřejný multifunkční prostor s volným přístupem k řece. V řešené lokalitě v nedávné době započal boom residenční výstavby. Mezi nejvýznamnější počiny industriálních staveb patří:

- bývalý Hospodářský dvůr Královského města Plzně (1914-1915)
- bývalá tiskárna Českého deníku (1911)
- bývalá **Piettova papírna** (založena roku 1871)
- bývalá **Vozovna a ústřední dílny Elektrických podniků města Plzně** původně Jeslínkův cukrovar (založen roku 1869)

Obr.č.249: Pohled na lokalitu ve směru od centra města - areál papírny, foto: Boříková Hana

Obr.č.250: Pohled na současný areál DEPO 2015 - bývalá vozovna, stání a dílny Elektrických podniků města Plzně, foto: Boříková Hana

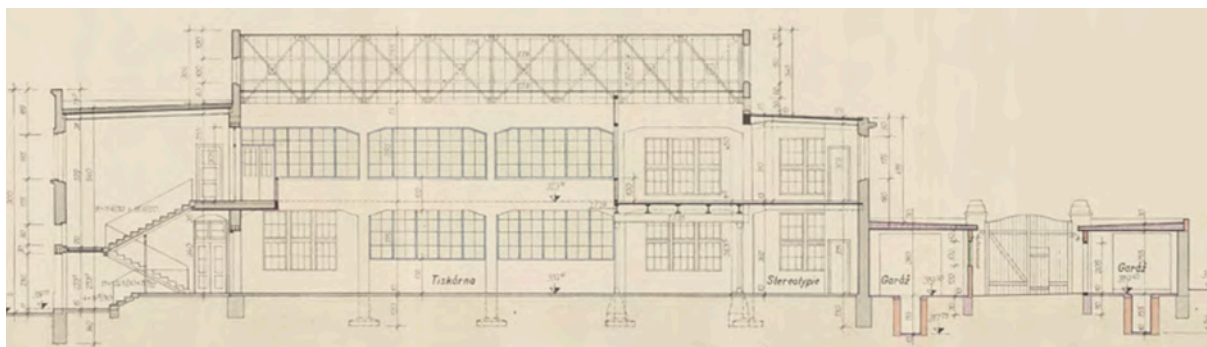
Obr.č.251: Pohled ve směru od centra - areál papírný (vlevo), areál bývalého Jeslíňkova cukrovaru (vpravo v popředí), areál bývalého Hospodářského dvora a tiskárny Českého deníku (vpravo v pozadí); foto: Boříková Hana

4.2.1. Lokalita 2: Stručný stavební vývoj významných objektů v území

Převážně přírodní charakter říčních břehů je lemován objekty odkazujícími na silný industriální charakter území. Na pravém břehu řeky Radbuzy lemuje asfaltovou cyklostezku areál bývalé papírny, kde byla v roce 2022 zahájena výstavba nové residenční čtvrti Nová papírna. Areál je ve svém severozápadním cípu zakončen novým objektem Domova pro seniory, který leží v těsné blízkosti řeky a blokuje průhled na siluetu továrny z centra města. Levý břeh je charakteristický rozdrobenou zástavbou kopírující podélný směr toku řeky. Nacházela se zde tiskárna Českého deníku, Hospodářský dvůr Královského města Plzně a bývalý Jeslínkův cukrovar, který byl následně přebudován na Vozovnu a ústřední dílny Elektrických podniků města Plzně (dnes DEPO 2015). Areál bývalé papírny a DEPO 2015 jsou přes řeku propojeny pěší lávkou, která je zároveň jednou z hlavních tras pro pěší mezi městskou částí Slovany a Doudlevice.

tiskárna Českého deníku

Objekt tiskárny Českého deníku byl postaven jako sídlo Závodů pro průmysl tiskařský a papírnický Jana Roberta Porty. Plzeňská společnost Müller & Kapsa vypracovala projektovou dokumentaci, podle které byla následně realizována první jednopatrová železobetonová stavba nárožního charakteru, která zakončovala nároží ulice Hankova a Plovární. Dispozice výrobního objektu obsahovala knihárnu, ruční sazárnu a zázemí: strojovnu s kotelnou. V centrální poloze měl objekt patrovou halu, která byla zastřešena pomocí železobetonových oblouků, které nesly prosklenou střechu. Celý prostor tak budil dojem prosklené a prostorné dvorany. Původní objekt továrny měl zdobenou fasádu secesním dekorem s typickými sovými maskarony. Po roce 1948 byl podnik zestátněn. Následovaly stavební úpravy, které mimo jiné z prosklené střechy lisářské haly vytvořily zastřešení s úzkými světlíky. Zásadních změn doznala i fasáda objektu. Objekt není památkově chráněn.

Obr.č.252-253: Pohled na průčelí tiskárny Českého deníku v Hankově ul. (1949) a řez objektem, zdroj: Technický úřad MMP, Odbor stavebně správní – Stavební archiv

bývalá Piettova papírna

V době vzniku papírenského závodu, kdy prvním majitelem byla akciová společnost v Praze, fungovaly v Plzni již dvě strojní papírny. Mezi členy akciové společnosti a signatáře zakládací listiny patřili významné osobnosti tehdejší doby, což bylo jistě zárukou skvělé budoucnosti a prosperity. Navíc velkou výhodou byla také zvolená lokalita - na dosah města, v těsné blízkosti zdroje vody a vlakového nádraží. Výstavba započala v květnu roku 1871 a kolaudace proběhla téměř po dvou letech během června 1873. Provoz byl slavnostně zahájen 1. července 1873. Přestože byla papírna jednou z nejmodernějších a dokázala vyrábět denně přes 3 000 kilogramů silného papíru a přes 2 000 kilogramů papíru jemného, nakonec musela výrobu ukončit již v roce 1874. Tento stav byl zapříčiněn zpožděním výstavby a krachem na vídeňské burze. Papírna byla vydražena akciové společnosti Spolek Praha. Po dalších třech letech byla prodána veřejné obchodní společnosti Piette. Piettové spustili zkušební provoz ihned v roce 1878.

V první fázi provozu vyráběla papírna tradiční artikl – hedvábný papír, posléze distribuovali i papír tiskový. K roku 1878 evidujeme 160 dělníků. Nicméně již v roce 1880 došlo ke změně a výroba se přeorientovala na produkci psacích a tiskových papírů, zejména pak na výrobu barevného papíru určeného na umělé květiny. Velký rozvoj zaznamenala výroba i díky spolupráci s Františkem Křížíkem a jeho zdokonalené obloukové lampě pro účely samotné papírny. Stalo se tak po vzájemném setkání s Ludvíkem Piette v kavárně hotelu Waldek⁶⁸, kdy si Piette stěžoval na nevyhovující osvětlení z plynových lamp, při nichž jdou špatně rozeznat jednotlivé odstíny papíru. Díky vzájemné podpoře a nadšení tak vznikla zdokonalená oblouková lampa, která nesla označení „Křížík-Piette“. Díky úspěšnému zavedení elektrického osvětlení se bratři Piettové rozhodli pro vybudování nových továrních objektů na výrobu balicího a tiskového papíru z celulózy. V roce 1886 tak byla vystavěna nová brusírna dřeva a o rok později ještě bělírna. Zásadní pro výrobu papíru je čistota vody, a proto se bratři rozhodli zajistit jakost vody výstavbou nové čerpací stanice přímo v areálu a také pro rozšíření vodárny na Slovanech o filtrační stanici a druhou vodárenskou věž. Stavební úpravy vyvrcholily v roce 1895-1897, kdy v areálu papírny přibyla další budova, jejíž přízemí sloužilo pro tzv. apreturu – tedy konečnou úpravu papíru a skladiště. První poschodí pak sloužilo jako třídírna papíru. Ve stejném období byl přistaven druhý tovární komín spolu s novou kotelnou, skladištěm, třídírnou hadrů a jednopatrovou budovou, kde byly umístěny vařáky hadrů a holandry. Během probíhajících stavebních úprav započaly i úpravy fasád v novogotickém stylu z neomítnutých cihel. V roce 1904 byl pověřen stavitel Eduard Krohol stavbou kancelářské budovy na nádvoří továrny.

V roce 1912 se bratři Piettové rozhodli o převedení plzeňské firmy do vlastnictví papírenského koncernu Neusiedler A.G. se sídlem ve Vídni. Tito majitelé z rodiny Petschků zůstali ve vedení papírny, i přes různé obměny názvu společnosti, až do roku 1946, kdy byl zřízen národní podnik Západočeské papírny se sídlem v Plzni, který spravoval i konkurenční papírenský areál ve Skvrňanech. Během první světové války byla v areálu papírny započata výstavba kyzových pecí kvůli nedostatku síry. Během hospodářské krize se učinily důležité kapitálové investice, aby se papírna stala konkurenceschopná. Byla postavena nová kalorická centrála, varna s dvěma stojatými vařáky buničiny místo dosavadních ležatých, louhová věž, chlorovací stanice a třípatrová budova skladiště. Během druhé světové války

⁶⁸ Pozn. autora: dnešní hotel Slovan, Smetanovy sady Plzeň

byla produkce papírny zahalena tajemstvím. Tuto epochu papírny komentuje i bývalý laborant, šéf ekonomického úseku a nakonec i akcionář Miroslav Melota v rozhovoru pro Český rozhlas Plzeň s Romanem Millerem dne 5. 9. 2011: „Fakt ale je, že byla dobře hlídaná, když přijdete do papírny, tak ještě dnes jsou tam betonový bunkry. Nahoře na tý budově, která je v podstatě v Zahradní ulici, tak na střeše je kulometný hnízdo. Já jsem viděl plány, kde z papírny, nebo z území papírny vedly tři paprsky chodeb, podzemních, jeden směrem k Denisovu nábřeží, jeden směrem naproti pod řekou, kde byla ta zoologická zahrada dřív a jeden směrem na Slovany. Ta papírna je poddolovaná, tam jsou šachty tunely, technologie, ale je to dost nebezpečný se tam pohybovat.“⁶⁹

V roce 1992 byla papírna privatizována obchodní společností Plzeňská papírna. O čtyři roky později do ní vstoupila rusko-švýcarská společnost, která ji dovedla až ke konkursu. Výroba v areálu byla definitivně ukončena v roce 2000. Dnes je papírna již mimo provoz a její budovy v celém areálu jsou pronajímány. Většinovým vlastníkem byla od roku 2004 společnost KRPA a.s. (Krkonošské papírny), která papírnu získala v konkurzu. V roce 2005 byla výroba kompletně ukončena. Většinovým vlastníkem se stala společnost KRPA Investment. Dnes pro účely výstavby developerského projektu Nová Papírna vznikla úpravou majetkových poměrů společnosti KRPA Investment společnost s novým názvem Nová Papírna a.s., kde je většinovým podílníkem plzeňský developer.

Objekty papírny byly vystavěny v jednotném novogotickém slohu průmyslové architektury. Areál papírny je velmi cenný svou strukturou urbanistického vývoje. Ten byl budován postupně na základě přesného urbanistického konceptu v pěti hlavních stavebních fázích: Během první fáze výstavby (1871-1873) vznikla příčná hala papírenského stroje (2), transmisní hala (3) a budova kotelny (4). O rok později se společnost rozhodla rozšířit o plynárnu, úřednický dům, dělnické byty a konírny. Původní hala pro papírenský stroj zhotovený závody Emila Škody byla přízemní a kromě provozu papírenského stroje se zde nacházela také sušárna, bělárna, třídírna papíru, sklad hadrů a výroba slámoviny. Hala byla obdélného tvaru o délce cca 110m. V jejím centru byla protnuta převýšenou transmisní halou, kde byly v přízemí umístěny strojní převody pohonů strojovny, která byla situována mezi kotelnou a výrobní halou. Později byla transmisní hala nastavena o patro, kde byly navrženy šatny pro zaměstnance. Od roku 1878 do roku 1890 vyrábí papírna pouze pomocí jednoho papírenského stroje.

Mezi lety 1884 - 1897 pak následovala druhá stavební etapa, kdy byla postavena hala třídírny papíru (1), dvě tovární haly výroby celulózy (5,7) a hala bělidla (6). Budovy z 80. a 90. let 19. století postavila plzeňská firma Eduard Kroh. V roce 1890 papírna rozbíhá druhý papírenský stroj a v roce 1898 dokonce třetí. Během stavebních úprav se především rozšiřuje jihozápadní prostor za kotelnou, mezi první příčnou halou a závodní komunikací. Tato fáze výstavby v podstatě vyplnila veškeré volné prostory mezi původními objekty a ukončila tak stavební vývoj továrny jako souboru objektů. Zároveň byl dostavbou zachován základní rytmus a urbanistická kostra areálu s pravidelnými odstupy a rastrem budov. V roce 1936 po převedení majetku papírny do vlastnictví rodiny Petschků se rozbíhá čtvrtý papírenský stroj. Třetí fází výstavby z let 1929 - 1933 bylo doplnění areálu o strohou funkcionalistickou budovu expedičního skladu (8) a její propojení uzavřenými lávkami s původními výrobními budovami. Dále byl postaven nový 95m vysoký komín před budovou kotelny, který nahradil původní dva nižší (36m a 46m). Dodnes je tento komín vizuelní dominantou území. Čtvrtá fáze výstavby se podřizovala potřebám první a druhé světové války, kdy byla výroba přizpůsobena potřebám doby. V roce 1942 zabavuje majetek Gestapo a v roce 1945 dochází ke znárodnění. Od roku 1946 vzniká národní podnik

⁶⁹ Zdroj: http://www.rozhlas.cz/plzen/publicistika/_zprava/945651 dne 13.12.2019

Západočeské papírny. Pod jejich vedením se roku 1974 zastavuje výroba sulfitové celulózy a výroba podniku se kompletně přeorientovává na produkci pro polygrafický průmysl a obálky. Zároveň byl spuštěn poslední tedy pátý papírenský stroj. Poslední fází výstavby můžeme pojmenovat všechny dodatečné přístavky, které se postupně zcela účelně v areálu objevovaly bez zjevné architektonické hodnoty. Často byly tyto přístavby opatřeny omítkami nebo břizolitem. Tyto přístavky zcela potřely původní urbanistický koncept celého areálu.

Původní objekty v areálu jsou realizovány z režného cihelného zdiva, sokl budov je provedený z kamene, jednotlivá podlaží jsou od sebe oddělena pásovými kordonovými římsami, které jsou doplněny tvarovkami napodobujícími motiv zubořezu. Ve stejném stylu jsou provedeny i římsy korunní. Stupňovité štíty stejně tak zdobené korunními římsami a pod nimi situovaným vpadlým zrcadlem podtrhují hlavní průčelí a rizality hal. Některá průčelí byla dodatečně omítnuta nebo překryta mladšími přístavky. Podélné fasády výrobních hal členila pravidelně rozmístěná vysoká okna obdélného tvaru se segmentovými záklenky a paralelními cihelnými nadokenními římsami. Objekty jsou zakončeny plochými nebo nízkými sedlovými střechami. Konstrukce výrobních objektů byla založena na pravidelném rastru litinových sloupů, které tvořily podporu pro ocelové nýtované případně příhradové nosníky. Tyto prvky se mimo jiné uplatňovaly i v interiéru. Původní strojní vybavení se nedochovalo. Poslední prvky z kotelny byly odvezeny na začátku 21. století spolu s některými nosnými prvky právě z objektu kotelny, což bohužel zapříčinilo její současný havarijní stav.

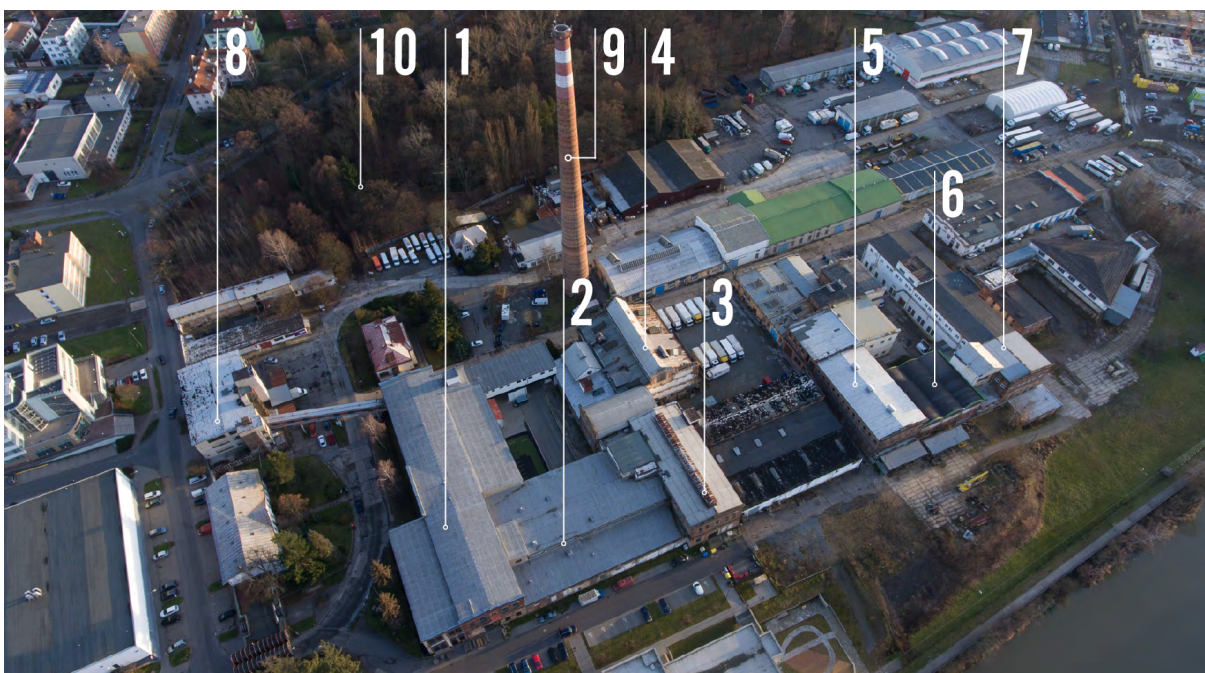
Mladší funkcionalistická budova expedičního skladu je tvořena rámovou betonovou konstrukcí a pásovými okny. Třípodlažní budova má obdélný půdorys. Na západním nároží vystupuje hmota schodišťového tělesa doplněná dvojicí výtahových věží při jihozápadním průčelí do dvora (levá věž je původní ocelová s prostorovou příhradovou konstrukcí a je současně plně prosklená). V interiéru skladu se uplatňuje nízký plochý strop s pravidelným rastrem železobetonových pilířů. Budova expedičního skladu byla propojena s první halou papírny (třídírnou papíru) spojovacím krytým mostem, který ústil do bočního průčelí.

Urbanistická struktura areálu má hlavní páteř v osově hlavní komunikaci, která probíhá napříč celým areálem ve směru severovýchod – jihozápad. Kolem této ulice jsou orientovány objekty provozní a výrobní, jež tvoří jádro bývalé papírny Piette. Toto jádro zabírá přibližně 3/7 celkové plochy areálu v severozápadní části a je obsluhováno esovitě zahnutým příjezdem od hlavního vjezdu, umístěného na severu u dnešní Zahradní ulice. V jihozápadní části areálu na jádro továrny přirozeně navazují skladové a pomocné plochy, včetně ploch zpevněných, pro uskladnění surovin pod širým nebem, které postupně dosáhly přibližné velikosti 2/7 plochy celého areálu. Některé z těchto ploch, především na západním okraji, vznikaly postupným ukládáním pevného odpadu z paliva v kotelně a z jiných provozů v papírně. Později byla tato rekultivovaná plocha přebudována na hřiště s příslušenstvím, které je i v současné době v letních měsících využíváno pro beach volleyball. V jihovýchodní části areálu, tedy v prostoru nejvzdálenějším řece, byla vybudována vila majitele papírny tzv. Piettova vila, která byla přes marnou snahu plzeňských památkářů v posledních letech zbořena. Tato vila byla zasazena do anglického parku s vzrostlou zelení, jež tvořila zbývající 2/7 plochy areálu. Tato část sloužila jako soukromá a byla velmi honosně založena. Dominovala jí do nároží založená novorenesanční rodinná vila postavená v roce 1884 a zbouraná v roce 2008. Soukromá část areálu papírny byla oddělena od zbytku vnitřním oplocením. Později byl rozsah parku upraven a byla do něj vestavěna mateřská školka. V místech zahrady vily Piette byl postaven po druhé světové válce pomník obětem z řad zaměstnanců papírny.

Jak již bylo řečeno, základní orientaci výrobního areálu tvořila osa komunikace. Na pravé straně této ulice, tedy na straně blíže k řece, vznikly kolmo ke komunikaci jednotlivé výrobní

tovární prostory obdélného tvaru. Ty byly propojeny v příčném směru dalšími továrními halami. Od hlavní tovární ulice byly odsazeny vždy o 60m. Toto uskupení tak dohromady společně utvářelo půdorys dvou širokých písmen U, kdy se papírna nacházela na severovýchodní straně a celulózka na straně jihozápadní. Jejich dominantní pozice byla ovlivněna postupným vývojem továrního areálu, kdy byla dvorní část postupně zastavěna dalšími drobnějšími výrobními halami. Druhá strana od komunikace, tedy ta vzdálenější od řeky, byla využita pro budovy skladů, ubytovací kapacity a objekty výrobní přípravy. Dokladem toho, že urbanistický koncept byl promyšlený, je například úprava vstupního parteru, kde procházela příjezdová komunikace plynule od brány až k páteřní komunikaci závodu. Dalším ne náhodným prvkem je poloha hlavní komunikace, která prochází v přímé linii celým areálem. Na přiloženém obrázku jsou zvýrazněny dominantní budovy celého areálu, které dokládají urbanistický návrh území papírny:

- 1) **tovární hala bývalé třídírny papíru** (parc.č. 1657/1)
stavěna ve dvou etapách: 1884-1897 a 1930
- 2) **hala bývalého papírenského stroje** (parc.č. 1657/1)
stavěna 1872, upravena 1884-1897
- 3) **bývalá transmisní hala** (parc.č. 1657/1)
stavěna 1872 a upravená v roce 1890
- 4) **budova kotelny** (parc.č. 1657/1 a 1663)
stavěna 1872, rekonstrukce 1895 - 1897
- 5) **tovární hala bývalé výroby celulózy** (parc.č.1665/1)
stavěna postupně v letech 1885-1886 a 1895-1897
- 6) **hala bývalého bělidla** (parc.č. 1665/1)
stavěna postupně v letech 1885-1886 a 1895-1897
- 7) **tovární hala bývalé celulózky** (parc.č. 1665/1)
stavěna v letech 1885-1897
- 8) **budova expedičního skladu** (parc.č. 1651)
stavěna v letech 1929 -1933
- 9) **tovární komín** (parc.č. 1659)
vystavěný v roce 1921
- 10) **pomník obětem druhé světové války** (parc.č. 1654)

Obr.č.254: Významné objekty areálu bývalé Piettovy papírny, autor: Bořiková Hana

Areál bývalé Piettovy papírny se díky aktivitě plzeňských památkářů, konkrétně Ing. Karla Zocha, dostal do evidence kulturních památek ČR. Zabránilo se tak developerským plánům většinového vlastníka areálu, KRPA Investment, který chtěl místo srovnat se zemí a vybudovat zde administrativně – obytný komplex u řeky Radbuzy. Areál byl prohlášen za kulturní památku dne 19. 12. 2012 pod číslem: 104998 odborem kultury, památkové péče a cestovního ruchu Krajského úřadu Plzeňského kraje dle § 3 odst. 1 zákona č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči. Proti tomuto rozhodnutí se majitel areálu odvolal u Ministerstva kultury, které jeho žádosti nevyhovělo. V textu je přiložena fotografie evidenčního listu z katalogu památkové ochrany⁷⁰. Dodnes se vedou spory především o budovu expedičního skladu, která byla jako zdařilá realizace funkcionalistického stylu také zahrnuta pod památkovou péčí, což je v naprostém rozporu se záměrem investora, který chce v místě objektu realizovat hlavní vstup do území.

Evidenční list nemovité památky		Ústřední seznam kulturních památek ČR			
katastrální území Plzeň číslo k.ú. 721981	Část obce Východní Předměstí	Obec Plzeň	Okres Plzeň-město	Kraj Plzeňský	Číslo rejstříku ústř. seznamu 104998 /
Název (označení) památky býv. papírna Piette		Schválení zápisu/rozhodnutí o prohlášení Prohlášeno za kulturní památku rozhodnutím MK ČR č.j. 75759/2012 z 19.12.2012.		Součást	Ochranné pásmo
Umístění památky Zahradní ul. číslo popisné evid. orient.		Parcelní čísla parc.č. 1650, 1651, 1654, 1657/1, 1659, 1663, 1665/1 - na pozemcích *		Vlastník KRPA INVESTMENT, a.s., Zahradní 2, Plzeň, 326 00 pomník obětem 2.sv.války: BLACK RAY a.s., Karolíny Světlé 558/21, Plzeň, 323 00	
Slohové a časové určení 1871-1873 - hala bývalého papírenského stroje (2), bývalá transmisní hala (3), kotelna (4), 1884-1897 - hala bývalého třídírního papíru (1), 2 tovární haly bývalé výroby celulózy (5, 7), hala bývalého bělidla (6), 1929-1933 expediční sklad - funkcionalismus		Autorské určení firma Eduard Kroh (80. a 90. léta 19. století)		Stavební (funkční) typ papírna kód K1230	
Identifikační foto		Popis			
		<p>1) první patrová tovární hala bývalé třídírní papíru (parc. č. 1657/1) 2) první příčná hala bývalého papírenského stroje (parc. č. 1657/1) 3) druhá patrová bývalá transmisní hala bývalého rozvodů pohonu papírenských strojů (parc.č. 1657/1) 4) budova kotelny s provozními trakty (parc. č. 1657/1 a 1663) 5) třetí patrová tovární hala bývalé výroby celulózy (parc. č. 1665/1) 6) druhá příčná patrová hala bývalého bělidla (parc. č. 1665/1) 7) čtvrtá třípodlažní tovární hala bývalé celulózy s výrobnou obálek (parc. č. 1665/1) 8) budova expedičního skladu (parc. č. 1651) včetně krytého přemostění do bývalé třídírní papíru s podpěrami (parc. č. 1650) 9) tovární komín bývalé kotelny (parc. č. 1659) 10) pomník obětem druhé světové války (parc. č. 1654)</p> <p>Nejstarší objekty papírny a celulózy byly postaveny v jednotném slohu průmyslové architektury poslední třetiny 19. století. První fáze výstavby areálu spadá do let 1871-1873, kdy vznikla příčná hala bývalého papírenského stroje (2), bývalá transmisní hala (3) a budova kotelny (4). Další stavební etapa následovala mezi lety 1884-1897, v tomto období byla postavena tovární hala bývalé třídírní papíru (1), dvě tovární haly bývalé výroby celulózy (5, 7) a hala bývalého bělidla (6). Budovy z 80. a 90. let 19. století postavila plzeňská firma Eduard Kroh.</p> <p>Jedná se o rozlehlé jedno či vícepodlažní tovární haly podélného půdorysu, vzájemně propojené tak, že vytvářejí přibližně půdorys dvou písmen U. Budovy jsou postavené z cihelného rezného zdiva, kryté plochými nebo nízkými sedlovými štíty.</p>			

Obr.č.255: Evidenční list památkové ochrany bývalé papírny Piette, zdroj: NPU v Plzni

Obr.č.256: Pohled na papírnu od centra města kol. roku 1912, zdroj: Západočeské muzeum v Plzni

⁷⁰ Poskytnuto s laskavým svolením pí. Ing. Bukovské z Národního památkového ústavu v Plzni.

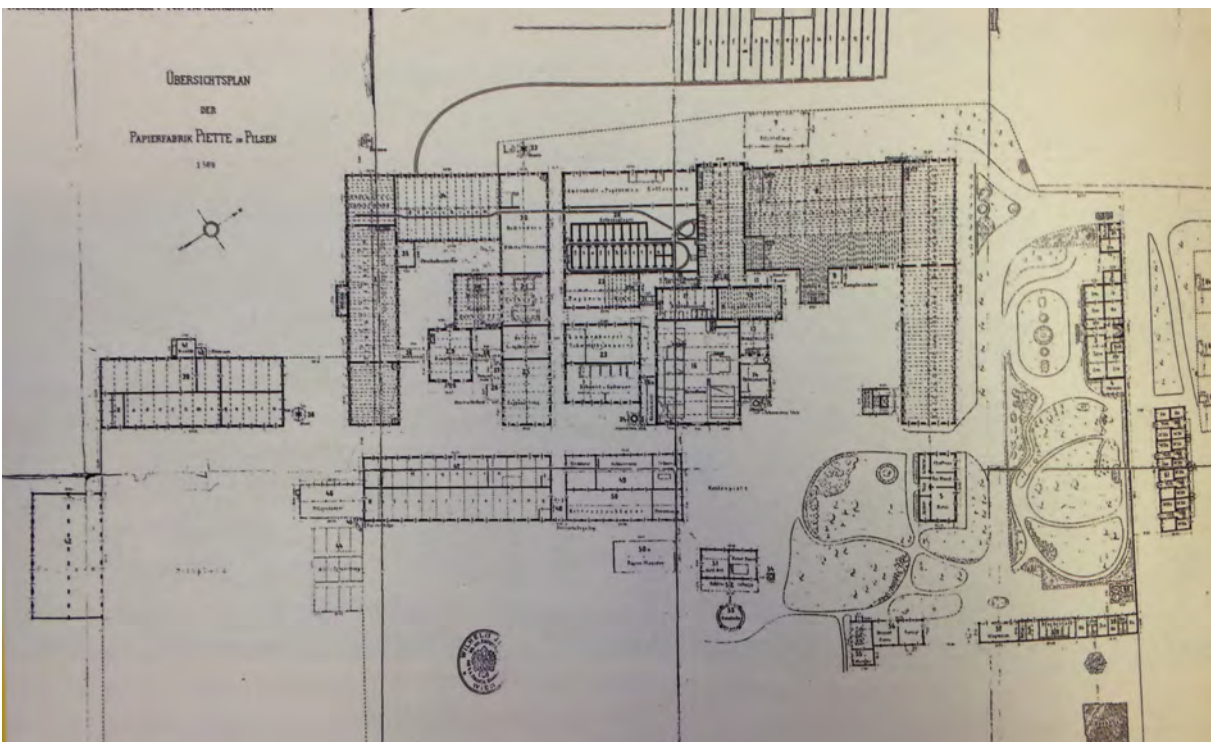
Obr.č.257: Pohled na papírnu přes řeku kol. roku 1933 s louhovacími věžemi; zdroj: Západočeské muzeum v Plzni

Obr.č.258: Vila Piette před demolicí; zdroj: Západočeské muzeum v Plzni

Obr.č.259: Interiér bývalé třídní papíru - prostor dnešního Kulturního centra Papírna; zdroj: Západočeské muzeum v Plzni

Obr.č.260: Dispoziční uspořádání areálu k roku 1912; zdroj: Národní památkový ústav v Plzni

Obr.č.261: Celkový pohled na bývalou papírnu Piette v popředí s nejmladší výrobní halou celulóžky (1885 - 1897), v pozadí s komínem o výšce 95 m (1921), foto: Boříková Hana

Obr.č.262: Vjezdu do areálu ze Zahradní ulice. Vpravo hala bývalé třídní papíru z roku 1884 - 1897 (dnes Kulturní centrum Papírna), v pozadí přemostění z expedičního skladu; foto: Boříková Hana

Obr.č.263: Budova expedičního skladu dokončená v roce 1933; foto: Boříková Hana

Obr.č.264: Hala bývalé kotelny, foto: Boříková Hana

Obr.č.265: Současný stav haly bělidla (vlevo) a haly celulóžky (vpravo), foto: Boříková Hana

Obr.č.266-267: Pohled na papírnu před a po výstavbě Domova pro seniory; foto: Boříková Hana

Bývalá vozovna, stání a dílny Elektrických podniků Města Plzně (dnes DEPO2015)

Když přejdeme od bývalé papírny Papírenskou lávku na levý břeh řeky, dostaneme se k budovám na adrese Cukrovarská 16. Původně zde byl lihovar (dnes sídlo Diecézní charity Plzeň) a cukrovar založený Hugo Jelínkem. Cukrovar zahájil svůj provoz v roce 1869 ve správě Rolnického akciového cukrovaru založeného právě Jelínkem. V roce 1874 došlo ale k bankrotu díky krachu na vídeňské burze a nízké produkci. Následně budovy cukrovaru využíval Křížík pro vývoj svých obloukových lamp. V roce 1899 byl cukrovar přestavěn na parní elektrárnu k účelům městské elektrické dráhy. V roce 1899 se v areálu vystavěla i první tramvajová vozovna a nakonec ve třicátých letech 20. století byla vybudována funkcionalistická budova ústředních dílen. Za zmínku stojí fakt, že původní Papírenská lávka vznikla v roce 1942, přestavěna byla v roce 1966. Důležité však je, že v plánovacích dokumentech z roku 1912 bylo i toto spojení přes řeku navrženo jako standardní most. Myslím si, že volba přemostění pouze formou peší lávky, bylo zásadním rozhodnutím pro budoucí možný rozvoj celého území.

V roce 1892, rok po Jubilejní zemské výstavě v Praze, kde byl představen projekt elektrické tramvaje Františka Křížíka, se plzeňští radní rozhodli zavést v rychle se rozvíjejícím industriálním městě Plzni tramvajový provoz. Projektem byl pověřen samotný Křížík, jehož firma společně se Škodovými závody realizovala tři dráhy (Bory - Lochotín, Skvrňany - Nepomucká třída a Náměstí - Plynárna), které zahájily svůj provoz 29.6.1899. V prvním roce bylo na tratích v provozu celkem na 20 vozů, kterým elektrickou energii dodávalo několik zdrojů. Kromě jiných také uhelná kotelna v továrním areálu bývalého Rolnického akciového cukrovaru Hugo Jelínka v Cukrovarské ulici, který byl vybudován v roce 1869, ale svůj provoz dokázal udržet pouhých pět let. V roce 1881 cukrovar odkoupilo město a adaptovalo areál nejprve pro potřeby vojska a následně pro potřeby elektrické dráhy. V letech 1889-1899 byla původní varna přestavěna na strojočnu a na místě severního křídla byla vybudována kotelna městské parní elektrárny. Ve správní budově cukrovaru sídlily kanceláře dráhy (1925-1926 přestavěny na byty). Zde můžeme zaznamenat prvopočátky areálu vozovny, který se adaptoval na tramvajovou vozovnu podle plánů architekta stavebního úřadu města Plzně Josefa Farkače. Koncem dvacátých let se tramvajové tratě rozšířily na dvoukolejky a byly prodlouženy. Společně s tím se rozšiřovala i vozovna. Provoz elektrické dráhy spravovala společnost Elektrické podniky města Plzně, jejíž další činností byla také výroba a distribuce elektrické energie. Díky tomu přibyla k parní elektrárně v Cukrovarské ulici také moderní vodní elektrárna na Denisově nábřeží. Energetická sekce se oddělila až v roce 1946, kdy se stala součástí Západočeských elektráren. Název byl poté změněn na Dopravní podnik města Plzně.

V roce 1929 se v Plzni nově objevila také doprava autobusová, která rozšířila areál Elektrických podniků města Plzně v meandru řeky Radbuzy o stání pro nekolejová vozidla. K roku 1932 bylo v provozu 53 tramvajových souprav a 17 autobusů, což si nutně žádalo výstavbu ústředních dílen severně od vozovny v Cukrovarské ulici. V roce 1932 došlo na výstavbu rozlehlého funkcionalistického objektu opravárenských dílen pod vedením Františka Mlynaříka, konstrukční část vypracoval Městský stavební úřad v čele se Stanislavem Smolou. Ve své době byly dílny považovány za nejmodernější svého druhu. Realizaci dílen zajistila pražská firma Tomáše Keclíka v letech 1932-1934. Nově vybudovaný komplex sestával z nižšího jižního traktu s kovárnou, montovnou, truhlárnou a lakovnou. Tento trakt byl osvětlen přirozeně pomocí střešních světlíků jehlancového průřezu. Pravidelný rytmus jejich rozmístění kopíroval vjezdy pro tramvaje z nádvoří. Ve střední vysoké zaklenuté hale s mostovým jeřábem se nacházely vlastní opravárenské dílny. Betonová skořepina střešní konstrukce byla doplněna pěti liniemi světlíků s obdobným

jehlancovým průřezem, které byly umístěny kolmo na podélnou osu stavby vždy nad každým druhým polem nosného systému. Severní trakt obsahoval zázemí pro zaměstnance: kanceláře, šatny, umývárny apod., v suterénu pak bylo skladiště. Celý objekt byl maximálně prosvětlen denním světlem díky bazilikálním oknům, která utvářela rozměrné prosklené plochy v bočních zdech. Západní a východní průčelí doplňovaly soubory oken. Novostavba opravárenských dílen svým charakterem a provedením připomíná industriální budovy Petera Behrense z počátků 20. století (např. montážní hala AEG v Berlíně).

Obr.č.268: Nové ústřední dílny - zadní trakt (30. léta 20. stol.); zdroj: Západočeské muzeum v Plzni

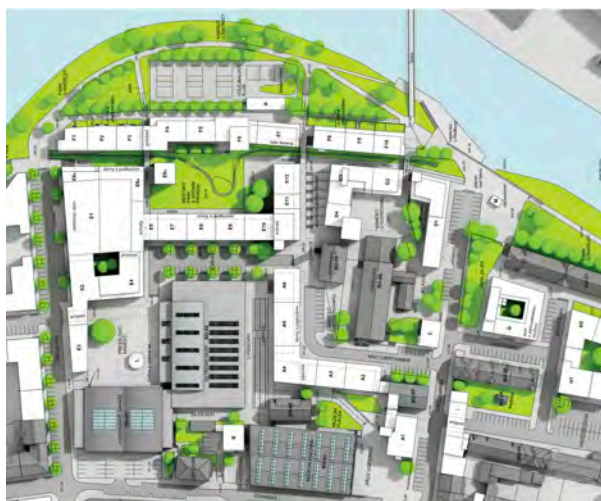

Obr.č.269: Nové ústřední dílny a autobusová hala (30. léta 20. stol.), zdroj: Archiv města Plzně

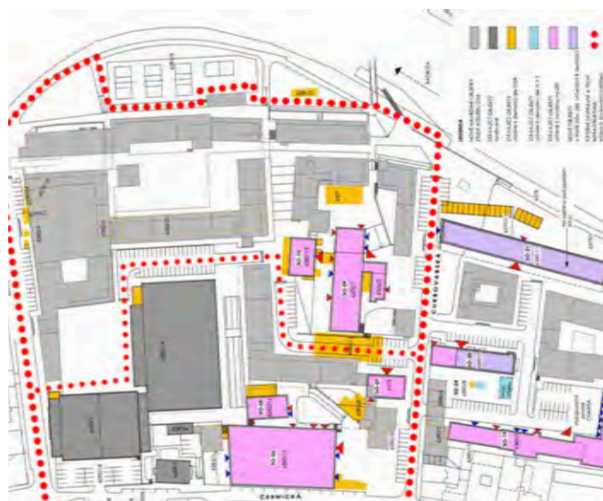
Areál Elektrických podniků města Plzně byl v průběhu svého provozu postupně dostavován menšími objekty, například benzinovou stanicí o objemu 30 000 litrů, realizovanou v roce 1938 Václavem Paškem. Další stanice pohonných hmot a drobné objekty vznikly v areálu i během druhé světové války. Po válce byly Elektrické podniky rozděleny – energetická sekce se transformovala na Západočeskou elektrárnu, mechanizace pak utvořila Dopravní podnik města Plzně. V poválečných letech byla v Plzni rozšířena trolejbusová doprava a v areálu depa bylo v letech 1947-1949 podle návrhu stavitele Ferdinanda Kouta adaptováno

tramvajové zázemí na průjezdnou trolejbusovou halu (nová vozovna pro tramvaje vznikla v roce 1943 u Slovanské aleje). V roce 1952 přibýly v areálu nové autobusové garáže, které navazovaly na Presslovu ulici. Dvoulodní halu, krytou železobetonovou skořepinou, navrhl plzeňský architekt Svatopluk Janke z technických služeb Komunálních podniků města Plzně. Vzhledem k utilitární povaze stavby se Janke v roce 1952, kdy se oficiální linie československé architektury již řídila pravidly tzv. sověly (socialistického realismu), rozhodl v návrhu zvolit pozdně funkcionalistické tvary a dvojici hal zaklenul ladnou betonovou skořepinou. Velmi uměřenou „sovělovou“ formu pak naopak získala budova zdravotního střediska a svobodárny, realizovaná v letech 1954–1956 podle projektu tehdy čtyřadvacetileté architektky Marty Chvojkové v těsné blízkosti vozovny. Ačkoliv areál v dalších letech zaznamenal řadu udržujících úprav, na počátku 21. století již technický stav ani vybavení budov nevyhovovaly současným potřebám provozu dopravního podniku. Bylo proto rozhodnuto o výstavbě nového depa v areálu plzeňské Škodovky. Tento komplex byl dokončen v roce 2014 a vozovna byla kompletně přemístěna. Areál depa však dlouho bez využití nezůstal – rozlehlá hala těžkých oprav a dvojhalí někdejší opravný autobusů se již v roce 2015 proměňují na tzv. kreativní zónu DEPO2015, která kromě prostorů pro pořádání výstav a kulturních akcí, v minulosti spjatých s programem projektu Plzeň – Evropské hlavní město kultury 2015, nabízí i zázemí pro kreativní inkubátor, umělecké residence, sdílený pracovní prostor, ateliery či kanceláře. Žádná budova v areálu není v režimu památkové ochrany a ani k tomu není navržena.

Areál kreativní zóny DEPO 2015 je dle Koncepčních dokumentů Útvaru koncepce a rozvoje města Plzně v lokalitě Cukrovarská, na kterou byla zpracována Územní studie budoucího využití. Na následujících stránkách je připojena grafická příloha této studie, která byla zpracována atelierem D3A a následně dopracována spol. H+Z architekti s.r.o. . Území se rozkládá mezi ulicemi Hankova - Černická a Preslova. Dle studie jsou architektonicky nevýznamné objekty navrženy k demolicí, významné objekty jsou navrženy k rekonstrukci a novému využití. Celý areál je v návrhové územní studii otevřen směrem k řece a doplněn umělým kanálem (v dopracované studii od spol. H+Z architekti byl tento prvek vypuštěn). Plochy ve vztahu k náplavce Radbuzy jsou doplněny sportovišti a novou pěší lávkou přes řeku. Návrhem dostavby nových objektů (komerční i residenční charakter) vznikají nové uliční profily a nová veřejná prostranství, která jsou doplněna parkovacími, zásobovacími plochami a zelení.

Obr.č.270: Architektonická situace řešení oblasti Cukrovarská (autorem studie D3A spol. s.r.o., 2014); zdroj: archiv Útvaru koncepce a rozvoje města Plzně

Obr.č.271: Dopracované řešení oblasti Cukrovarská (autorem řešení H+Z architekti s.r.o., 2016); zdroj: archiv Útvaru koncepce a rozvoje města Plzně

Bývalá tramvajová a trolejbusová hala (SO 03)

Objekt vystavěný v letech 1899 a 1926 je cenný pro svůj odkaz na počátky plzeňské hromadné dopravy. Jedná se o cihelný objekt, jehož hlavní hmotu tvoří dvě haly se sedlovými střechami. Fasáda objektu se víceméně zachovala a tvoří důležitou součást Černické ulice. Bohužel se nedochovaly střešní světlíky, které byly z budovy sejmuty v devadesátých letech 20. století. Z konstrukčních prvků jsou cenné dochované ocelové nosníky střechy, které byly dodány Škodovými závody. Objekt je navržen pro transformaci na Muzeum historických vozidel a trolejbusů.

Bývalý úřednický dům (SO 07)

Objekt má zachovalou hmotu a hlavní konstrukce své dispozice. Jako funkční součást cukrovaru utváří funkční celek, který je významný svou zachovalou strukturou. Opět je zde zachovalý krov z ručně tesaných trámů s vaznicovou konstrukcí (tzv. ležatá stolice). Výrazným prvkem interiéru jsou dále několikery zachovalé rámové dveře. Objekt je navržen k transformaci na administrativní budovu.

Bývalá zámečnická dílna (SO 05)

Původní novorenesanční budova z počátku osmdesátých let 19. století nejprve sloužila jako infekční nemocnice. Od čtyřicátých let 20. století byly na objektu prováděny necitlivé zásahy (fasáda, přístavba myčky na východní straně a půdní vikýř). Významným prvkem, který určuje objekt k zachování je historický hambalkový krov s ručně vyráběnými trámy. Budova je navržena k citlivé rekonstrukci pro účely administrativního a provozního zázemí muzea.

Obr.č.272: Současný stav objektu tramvajové a trolejbusové haly; foto: Boříková Hana

Obr.č.273: Současný stav objektu bývalé zámečnické dílny, foto: Boříková Hana

Bývalý cukrovar (SO 09)

Stavba Jeslínkova cukrovaru byla dokončena v roce 1869 ve stylu pozdního klasicismu. Od té doby si objekt zachoval nespočet hodnotných konstrukcí a stavebních detailů. Objekt sloužil po ukončení cukrovaru jako dílna Františka Křížíka pro vývoj obloukových lamp. Od konce 19. století pak budova sloužila Elektrickým podnikům města Plzně adaptací na elektrárnu (provozována až do roku 1926). Uvnitř objektu je zachován mostový jeřáb z roku 1899 v bývalé strojovně elektrárny. Dráha jeřábu je podepřena litinovými sloupy s ozdobnými prvky. Co se týče míry hodnoty, pak je tento objekt v rámci celého areálu nejhodnotnější a byl navržen k citlivé rekonstrukci dle dobových fotografií. Objekt byl adaptován pro potřeby Správy informačních technologií města Plzně (SITMP) neboli jako dům digitálních technologií.

Bývalá kotelna (SO 10)

Kotelna z roku 1899 se zachovala v celé své hmotě, která je narušena několika přístavky navrženými k demolici. Významnou součástí objektu je příhradový ocelový nýtovaný krov, který nese střechu s hřebenovým světlíkem. V suterénu budovy je kotelna propojena se strojovnou hlavní budovy bývalého cukrovaru. K objektu se dochovala kompletní výkresová dokumentace a je tak možné rehabilitovat jeho vzhled. Kotelna je navržena k adaptaci na multifunkční prostor DEPO Inkubátor.

Diecézní charita (SO 19)

Objekt Diecézní charity původně patřil k areálu cukrovaru. Má poměrně zachovalou konstrukci kombinace stěnového a skeletového systému. Střecha je sedlová místy doplněná větracími světlíky. Objekt je v pronájmu Diecézní charity a jeho využití se nebude měnit a zároveň aktuálně nevyžaduje rekonstrukci.

Bývalá stáčírna lihu (SO 21)

Objekt bývalé stáčírny z šedesátých let 19. století je členěn na 3 části, které mají proměnlivou výšku hřebene. Dominantní uliční část objektu je čtyřpodlažní s půdou. Suterén objektu je nesen cihelnými valenými klenbami. Střecha objektu je kombinací sedlové a polovalbové střechy s valbovými a sedlovými vikýři, které sloužily pro zásobování půdního prostoru pomocí kladek. Střecha je místy doplněna větracími světlíky. V letech 1914 - 1915 byl objekt adaptován na potřeby Hospodářského dvora královského města Plzně. Objekt je navržen pro potřeby Domu s pečovatelskou službou a nebo ke konzervaci a zachování objektu pro další generace s udržením jeho vzhledu jako architektonické kulisy.

Bývalý lihovar (SO 20)

Jednopodlažní objekt z konce šedesátých let 19. století má obdélný tvar, sedlovou střechu a sedlové vikýře. V interiéru budovy nalezneme litinové sloupy, které nesou střešní průvlaky a jsou osazeny na žulových patkách. I přes nespornou architektonickou hodnotu výrazu budovy, která kopíruje tok řeky a zachovává nesporný odkaz historie místa, je objekt navržen k demolici a následně výstavbě obdobně hmotově členěného pavlačového objektu pro účely bydlení.

Obsluha čerpací stanice (SO 24)

Drobná jednopodlažní zděná stavba s valbovou střechou utváří celek spolu s podzemními velkými nádržemi na palivo. Objekt včetně nádrží je určen k demolici a sanaci znečištěného území.

Obr.č.274: Současná podoba bývalého cukrovaru (vlevo objekt kotelny), foto: Boříková Hana

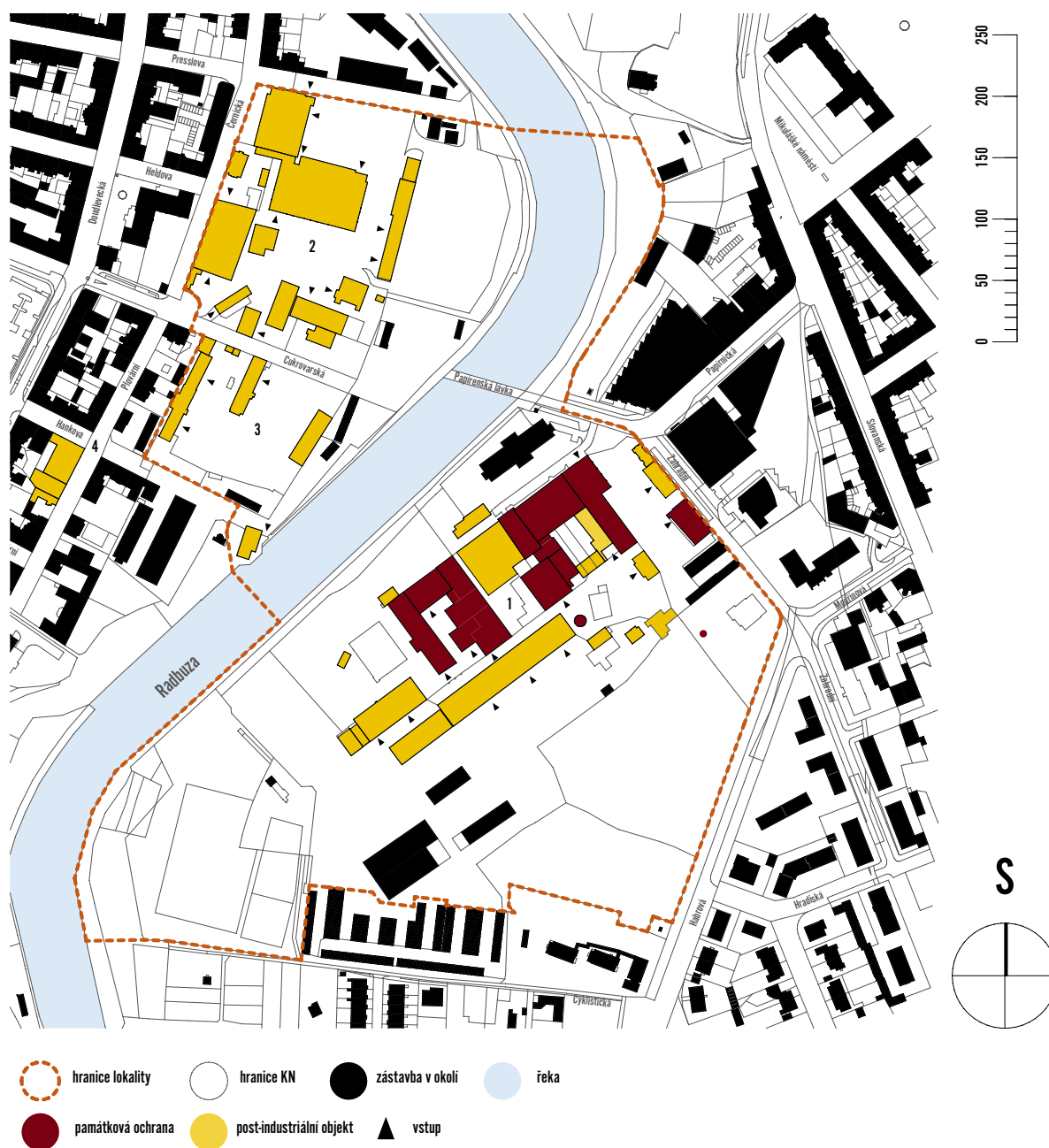

Obr.č.275: Současná podoba objektu čerpací stanice uvnitř areálu DEPO 2015, foto: Boříková Hana

4.2.2. Lokalita 2: Hranice řešeného území

V řešeném území se nachází několik areálů post-industriálního charakteru:

- 1| bývalý areál papírny Piette
- 2| bývalá vozovna a dílny Elektrických podniků města Plzně
- 3| bývalý areál Jeslínkova cukrovaru
- 4| bývalé tiskárny Českého deníku

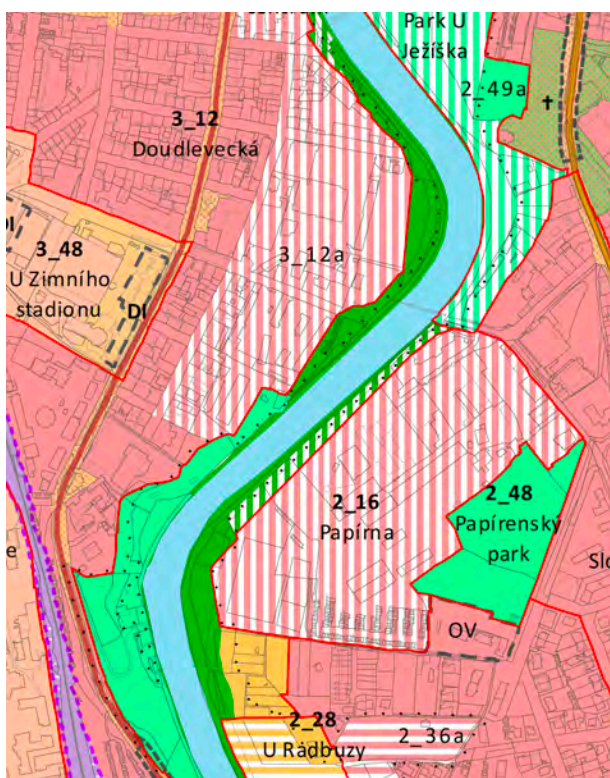

Obr.č.276: Situace hranice řešené lokality (měřítko 1:5000), autor: Bořková Hana

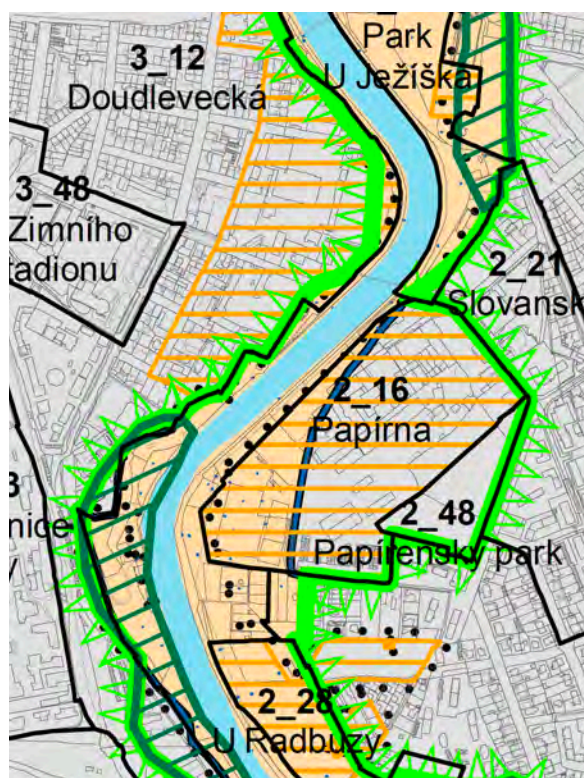
4.2.3. Lokalita 2: Územní plán města Plzně

Hlavní výkres Územního plánu města Plzně s plochami rozdílného způsobu využití definuje oblast řešeného území z převážné části jako plochu přestavbovou s funkcí smíšeně obytnou. Podél levého břehu řeky je v území od bývalé Městské plovárny až k Cukrovarské ulici stabilizovaná plocha parků, dále po proudu pak stabilizovaná plocha přírodní. Na pravém břehu nalezneme od Cyklistické ulice až po konec meandru řeky u papírny stabilizovanou plochu přírodní, dále návrh na změnu plochy přírodní a od Zahradní ulice směrem k Parku U Ježíška navrhovanou plochu parkovou. Od Cyklistické ulice směrem na jih je navržena i stabilizovaná plocha rekreace. Bývalé post-industriální areály se pochopitelně nacházejí v zastavěném území.

Výkres Ochrany krajinného rázu Územního plánu města Plzně definuje řešené plochy v území jako zastavitelné a transformační plochy. II. pásmo ochrany krajinného rázu se zvýšeným stupněm ochrany zasahuje do celého profilu říčního břehu v řešeném území a v místě bývalé papírny zahrnuje i veškeré nezpevněné plochy uvnitř areálu. Areál papírny se nachází mimo území dohodnutých podmínek ochrany krajinného rázu s Odborem životního prostředí Magistrátu města Plzně. Levý břeh řeky Radbuzy od Hankovy ulice dále směrem na jih k bývalé Plovárně vizuálně exponovaným svahem.

Obr.č.277: Výřez z hlavního výkresu ÚPn města Plzně, plochy s rozdílným způsobem využití (2016); zdroj: Útvar koncepce a rozvoje města Plzně

Obr.č.278: Výřez z výkresu Ochrany krajinného rázu ÚPn města Plzně (2016); zdroj: Útvar koncepce a rozvoje města Plzně

4.2.4. Lokalita 2: Majetkové poměry v území

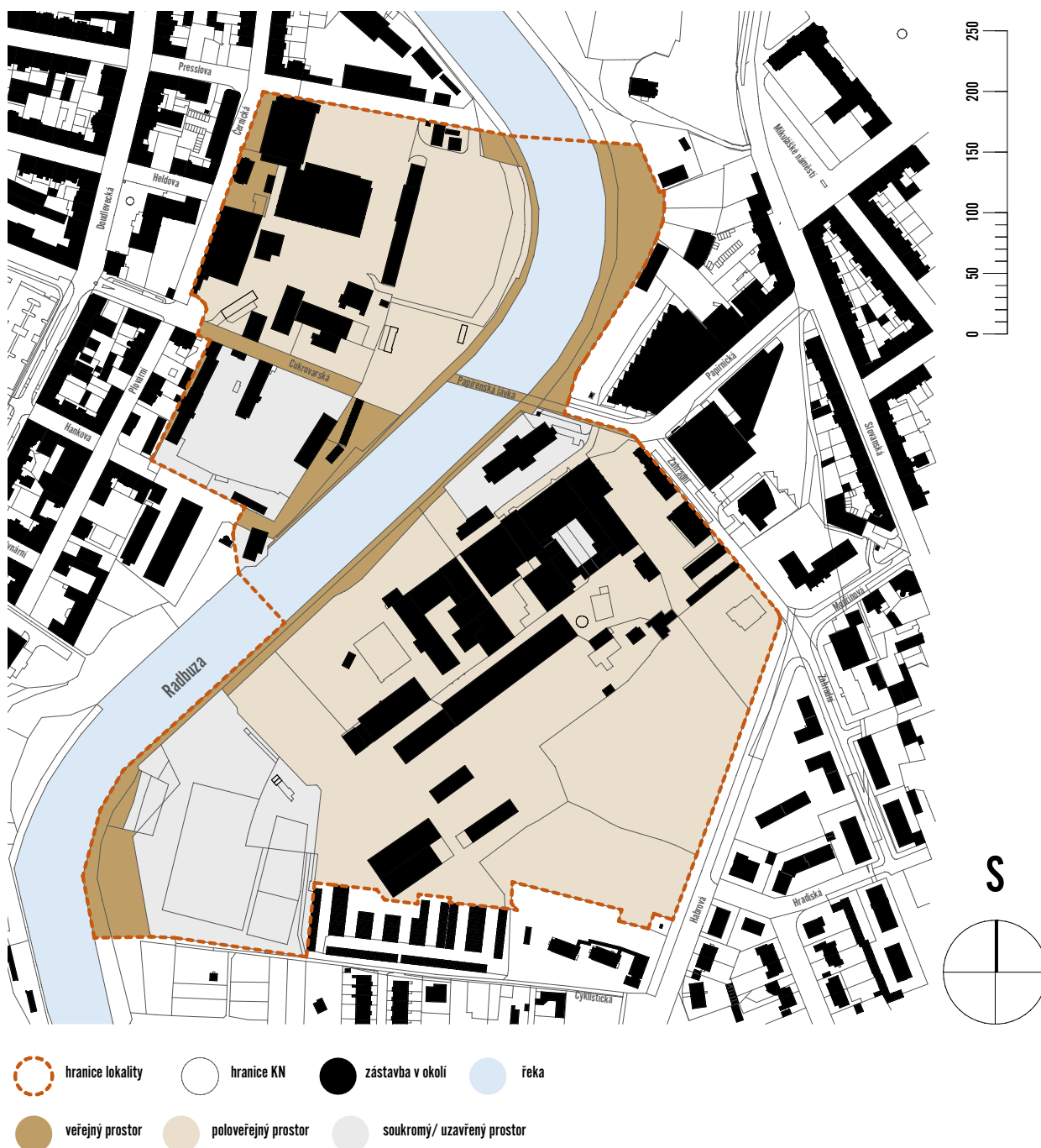
V území je většina pozemků na levém břehu řeky ve vlastnictví města. Areál DEPO 2015 spravuje organizace Plzeň 2015 z.s. . Říční koryto a přilehlé břehy jsou ve vlastnictví správce vodního toku: Povodí Vltavy a.s. . Pozemky v návaznosti na areál papírny náleží do vlastnictví developerské společnosti BC Real a.s. a jejich dceřinných společností založených za účelem výstavby projektu Nová Papírna. V území nejsou žádné majetkoprávní bariéry k budoucímu rozvoji a transformaci veřejných ploch. V rámci přípravy výstavby projektu Nová papírna jsou projektové práce koordinovány s městem a reflektují požadavky koncepčních dokumentů, které jsou pro území připraveny.

Obr.č.279: Situace majetkových poměrů v území (měřítko 1:5000), autor Boříková Hana

4.2.5. Lokalita 2: Charakter veřejných prostranství

Veřejné prostory v řešené lokalitě jsou z velké míry nečitelné a nepřehledné. Byť existuje celá řada koncepčních materiálů k tvorbě veřejných prostor transformačních areálů, z jejich přeměny není realizováno nic. Čistě veřejně přístupnými plochami jsou břehy řeky ve velmi zúžených profilech a stávající uliční síť. Plochami s určitou mírou regulace vstupu jsou plochy v areálu DEPO 2015, papírny a Papírenského parku. Zcela uzavřenými areály pro veřejnost je prostor bývalého lihovaru a stávající staveniště výstavby residenční čtvrti Nová papírna.

Obr.č.280: Situační schéma veřejných prostranství v území (měřítko 1:5000), autor: Bořilková Hana

4.2.6. Lokalita 2: Aktivní zóna a povodňový model

Povodňový model v řešené lokalitě je příznivý pro využití stávajících zpevněných ploch v areálech bývalých výrobních závodů. Křivka aktivní zóny zasahuje pouze do míst břehové linie a nezpevněných prostranství. V těchto místech je tedy potřeba uvažovat pouze s drobnými zásahy odolnými vůči případné povodni. Pro lokalitu č.2 je také aktuálně zpracováván nový povodňový model řeky.

Obr.č.281: Situace povodňového modelu území (měřítko 1:5000), autor: Boříková Hana

4.2.7. Lokalita 2: Doprava a mikromobilita v území

Území leží na hlavních trasách cyklostezek a naučných stezek, které jsou součástí tzv. Greenways. Ze schématu je patrné, že bývalé výrobní areály jsou vyčleněny z městské struktury veřejných prostor díky neprostupnému oplocení a jasně vymezeným vstupům do areálů, uvnitř nichž jsou prostranství přizpůsobena bývalým výrobním procesům. Dostupnost centra městské hromadné dopravy je příznivá na rozdíl od dopravního napojení na zásobování a případnou automobilovou dopravu v případě nárůstu počtu uživatelů lokality. Chybí i příčné propojení přes řeku pro dopravu. Papírenská lávka slouží pouze pro pěší.

Obr.č.282: Situace dopravních vazeb v území (měřítko 1:5000), autor: Boříková Hana

4.2.8. Lokalita 2: Krajinné prvky v území

Výrazným krajinným prvkem v území je plocha Papírenského parku, která je součástí areálu papírny a je vůči veřejnému prostranství vymezená oplocením s regulovaným vstupem dle návštěvních hodin. Papírenský park bude v budoucnu plnohodnotnou součástí nové čtvrti Nová papírna. Liniová břehová zeleň s náletovou zelení v severní části lokality plynule navazuje na zelenou plochu území U Ježíška, které je v Územním plánu města definováno pro transformaci na park. Od Papírenské lávky je vzrostlá zeleň komponovaná do alejového stromořadí topolů. Břehy řeky jsou od lávky směrem na sever plynule přístupné. Od lávky směrem na jih jsou břehy příkré a stezka stíněná díky umělé navázce areálu papírny, která vytváří opěrnou zeď.

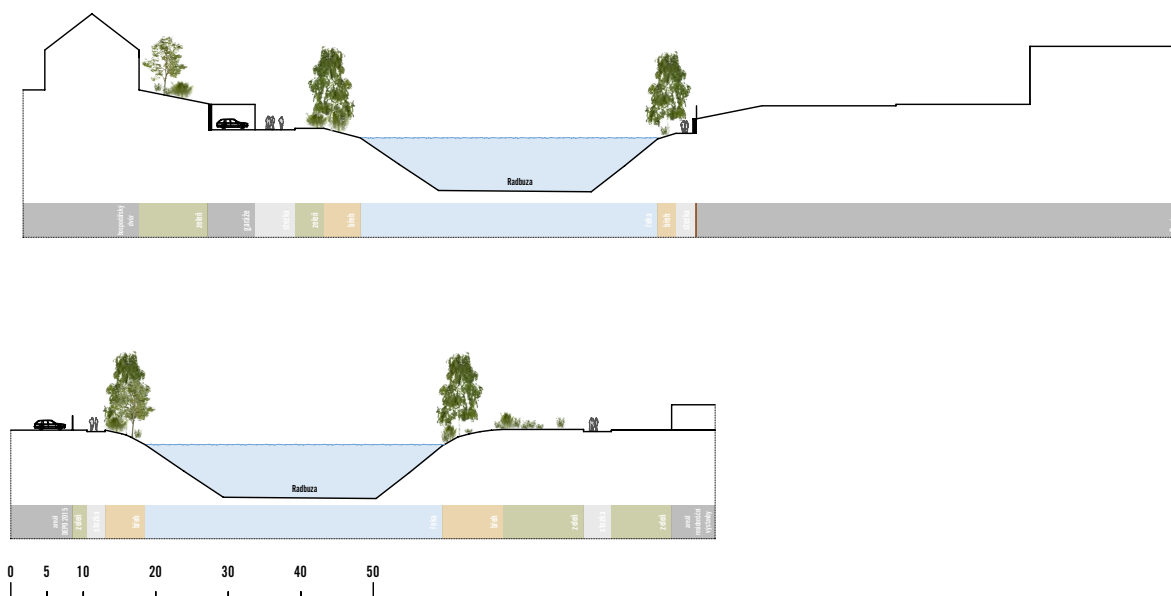

Obr.č.283: Situace krajinných prvků v území (měřítko 1:5000), autor: Bořková Hana

4.2.9. Lokalita 2: Profil řeky

Říční koryto je v oblasti lemováno přírodním charakterem břehů, které jsou v celé lokalitě volně přístupné a porostlé vzrostlou zelení, která zároveň vytváří zpevňující kořenový systém hráze. Celé území je z obou stran lemováno zpevněnou stezkou využívanou jak pro pěší, tak pro cyklisty. Její profil je nedostačující a v letních dnech je kapacitně přetížena. Profil stezky je navíc v místech lemujících post-industriální areály stísněný. Modelace terénu je v okolí příznivá a díky tomu jsou oba břehy dobře prosluněny po celý den během celého roku. Propojení řeky se svým okolím komplikují tyto faktory:

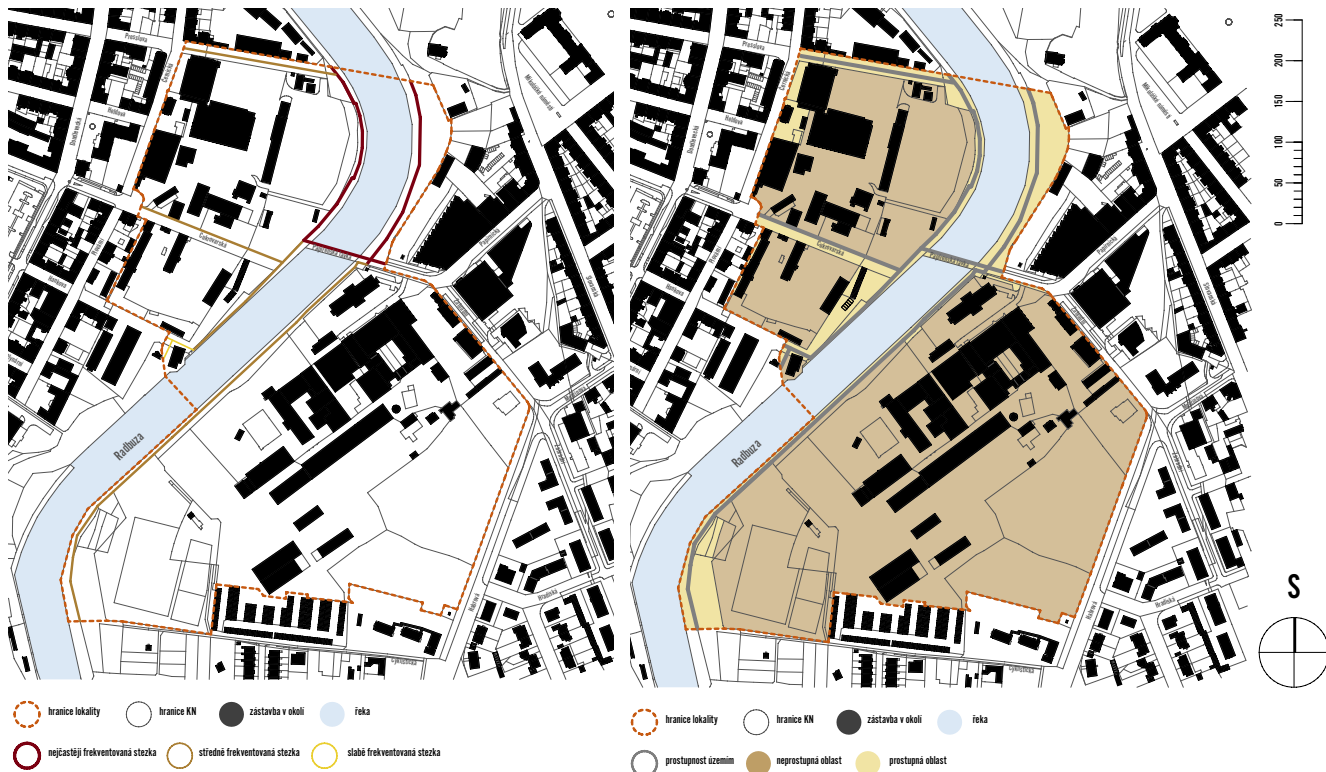
- oplocení areálů
- výškový rozdíl terénu v oblasti papírny
- bariéra ve formě garáží či parkovacích ploch na levém břehu řeky
- objekt Domova pro seniory umístěný mezi řekou a areálem papírny
- terénní nerovnost u křížení stezek v místě Papírenské lávky

Obr.č.284: Profil řeky Radbuzy A - horní obr. a B - dolní obr. (měřítko 1:1000), autor: Bořiková Hana

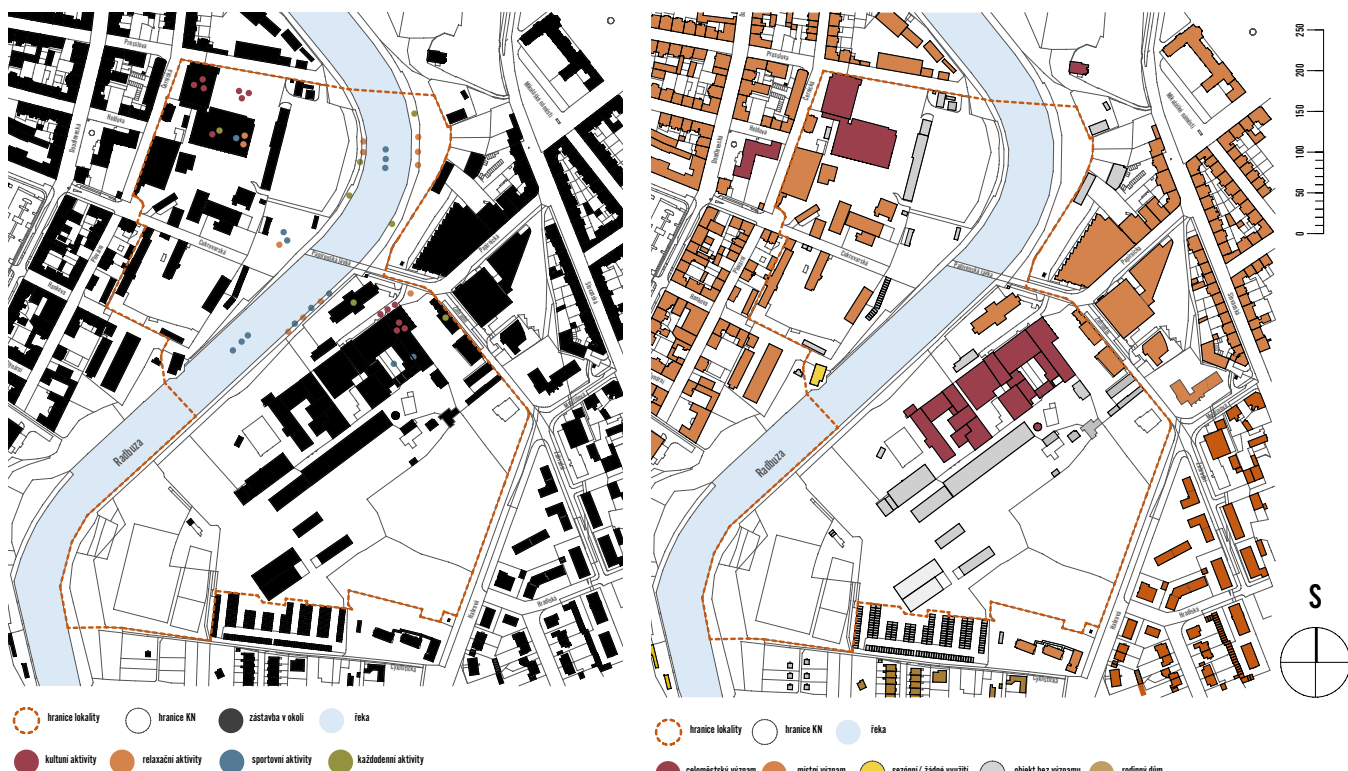
4.2.10. Lokalita 2: Space syntax

Metoda zkoumání space syntax umožňuje graficky zaznamenat chování uživatele veřejného prostoru na základě předem definovaných kategorií: intenzita využití stezek; prostupnost územím; funkční využití ploch; vztah k okolní zástavbě.

Obr.č.285: Space syntax - frekvence stezek, autor: Boříková Hana

Obr.č.286: Space syntax - prostupnost územím, autor: Boříková Hana

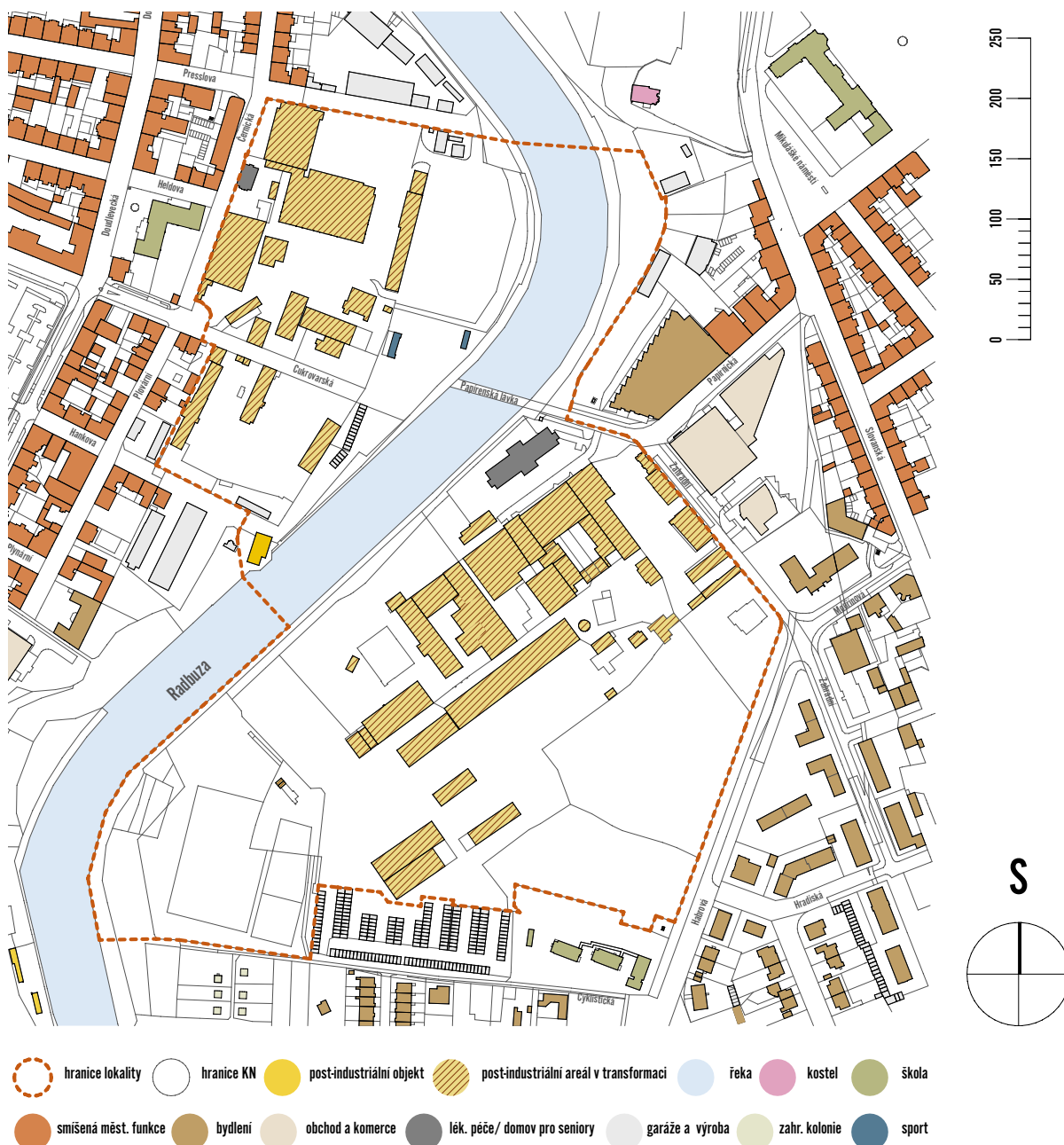

Obr.č.287: Space syntax - funkce v území, autor: Boříková Hana

Obr.č.288: Space syntax - charakter zástavby, autor: Boříková Hana

4.2.11. Lokalita 2: Funkční schéma

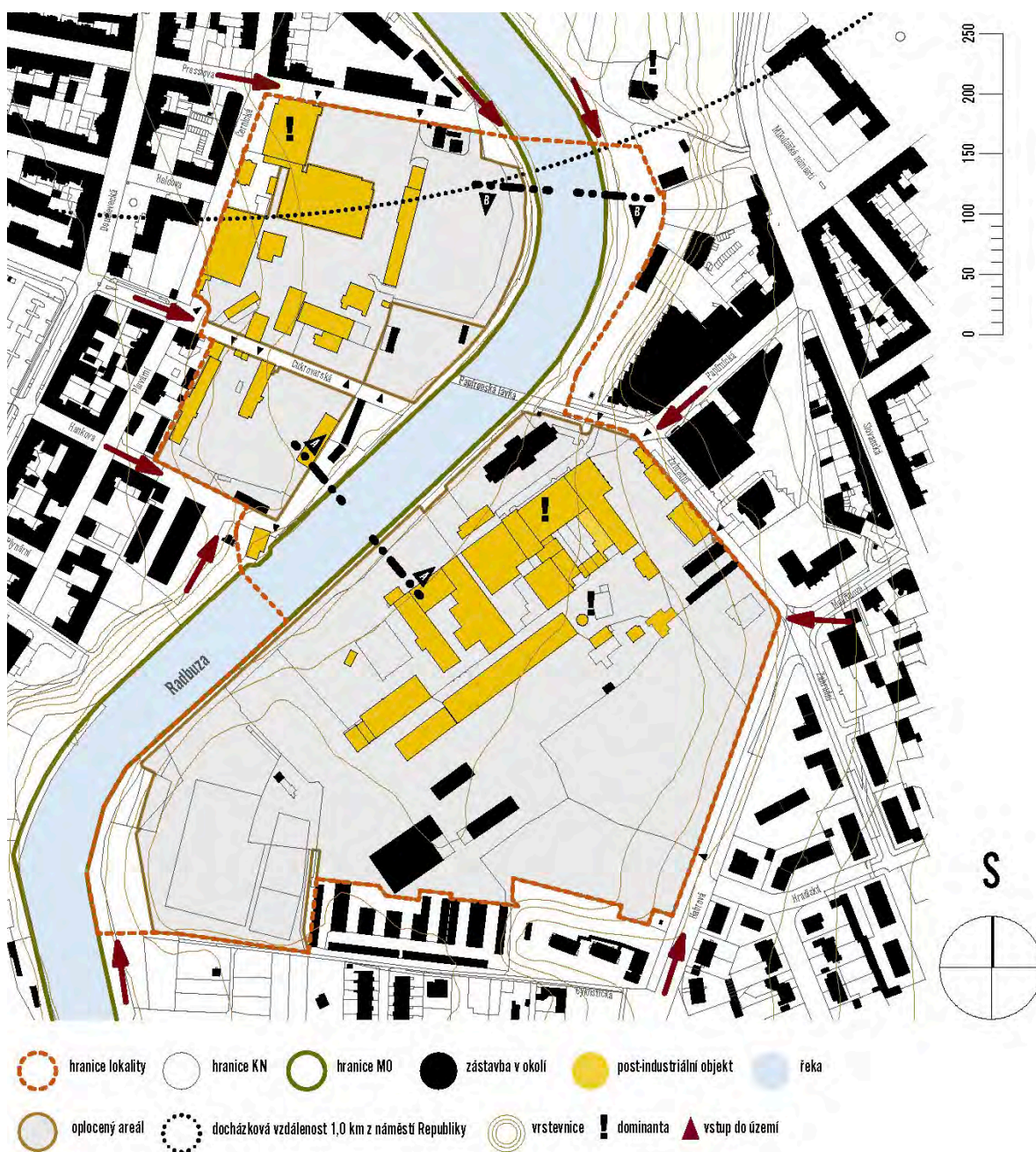
V území a přilehlém okolí převažují plochy pro transformaci (areál bývalé papírny na pravém břehu řeky a areál bývalé vozovny a dílen Elektrických podniků města Plzně na levém břehu řeky). V okolí těchto post-industriálních areálů pak přímo navazují objekty pro bydlení a objekty se smíšenou městskou funkcí. V dostupné vzdálenosti jsou i objekty školství, lékařské péče nebo obchody.

Obr.č.289: Situační schéma funkcí v území (měřítko 1:5000), autor: Boříková Hana

4.2.12. Lokalita 2: Širší vztahy

Plocha řešeného území je z velké části tvořena 4 samostatnými areály, které jsou oplocené. Území leží v samém srdci městských čtvrtí Doudlevice, Bory a Slovany, a přestože tvoří srdce těchto městských zón, jsou ze systému veřejných prostranství zcela vyčleněny. Areálové oplocení navíc velmi zužuje profil stezek podél řeky, které jsou spolu s terénními úpravami bývalých výrobních areálů vklíněny podél koryta řeky Radbuzy. V území je několik dominant - komín bývalé papírny, kostel sv. Mikuláše, výrazný hřeben bývalého závodu papírny a výrazná dvouhala bývalé autobusové vozovny.

Obr.č.290: Situace širších vztahů (měřítko 1:5000), autor: Boříková Hana

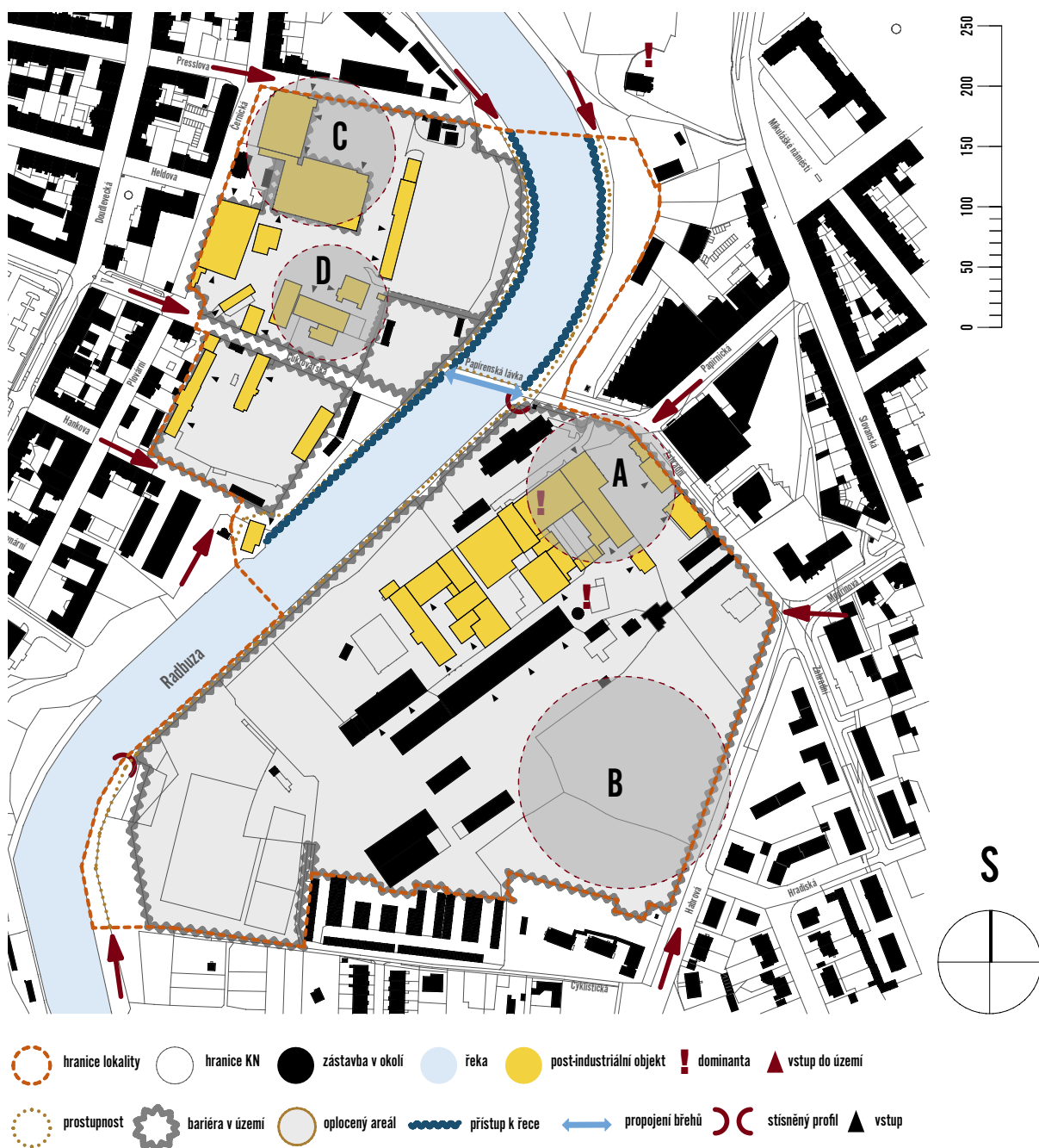
4.2.13. Lokalita 2: Problémová mapa

Potenciály a bariéry v území jsou podrobně rozebrány ve SWOT analýze řešené lokality. Z vybraných bariér jmenuji:

- neprostupnost území díky areálovému oplocení
- stísněný profil stezek podél řeky

Naopak potenciály k další transformaci v území mohou být:

- výrazné dominanty v území a zachovalá architektonická hodnota
- pěší příčné propojení přes řeku
- potenciál k propojení řeky přímo dovnitř areálů, řeka jako liniové propojení
- plochy k transformaci pro nová veřejná prostranství A až D

Obr.č.291: Problémová mapa (měřítko 1:5000), autor: Boříková Hana

4.2.14. Lokalita 2: Fotodokumentace území

Obr.č.292: Celkový pohled na papírnu přes řeku s Papírenskou lávkou a Domovem pro seniory v popředí, foto: Boříková Hana

Obr.č.293: Napojení stezky pravého břehu řeky na ulici Zahradní u papírny, foto: Boříková Hana

Obr.č.294: Stezka podél areálu papírny na pravém břehu řeky, foto: Boříková Hana

Obr.č.295: Krajinný charakter lokality vybízející ke sportovnímu využití, foto: Boříková Hana

Obr.č.296: Současný stav Ústředních dílen a autobusové haly, foto: Boříková Hana

Obr.č.297: Areál DEPO 2015 v pozadí s kostelem sv. Bartoloměje na nám. Republiky, foto: Boříková Hana

Obr.č.298: Průhled ul. Presslova s hlavním vstupem do areálu DEPO 2015, foto: Boříková Hana

Obr.č.299: Křižení ul. Cukrovarská se stezkou řeky na levém břehu, foto: Boříková Hana

4.2.15. Lokalita 2: Inicijace k obnově v území

Kulturní centrum Papírna a výstavba projektu Nová papírna

Po skončení papírenské výroby byl areál bývalé Papírny Piette na pravém břehu řeky Radbuzy nějakou dobu zcela bez využití a čekalo se, co bude dál. Prostory se začaly pronajímat. Kromě skladových a kancelářských prostor se v areálu objevily například i motokáry. V roce 2011 si několik přátel pronajalo v horním patře třídní papíru prostor o ploše přes 2.000 m². Sami hledali vlastní místo pro kulturní akce, které chtěli pořádat. Tím dali základ Kulturnímu centru Papírna, které je dodnes financováno z jejich osobních zdrojů a z výtěžku kavárny, která byla realizována v přízemí. I tento prostor si následně sdružení členů Studia Petrohrad a Pilsen Live pronajalo za nemalou částku. Po kompletním očištění prostoru od odpadků, střepů a holubinců se začala rodit vize na využití. První akce, která byla v místě uspořádána, byla kvalifikace na Mistrovství Evropy v hodu vlaštkou. Následovaly další akce a plány. Byla obnovena všechna původní okna, a to tak, že stávající rámy byly vyskleny a za ně byly ukotveny velkoformátové celoprosklené tabule s dvojitým zasklením. Na tento počín byla použita i dotace z Magistrátu Města Plzně. Dále bylo očištěno a obnoveno původní zdivo a byli osloveni mladí architekti, kteří pomáhali s výrobou interiérového vybavení. Vznikl tak velmi zdařilý prostor kavárny se zázemím pro hudební i jiné produkce. V horním patře objektu adaptací vznikly zkušebny, taneční sál a fotografický atelier se sociálním zařízením, v plánu je rezidenční byt pro hostující umělce. V dnešní době má sdružení pronajato přes 8.000 m² plochy a doufají v další ambiciózní plány. Například přeměnu prostoru bývalé kotelny na multifunkční sportoviště. Kulturní centrum Papírna se drží 4 základních dramaturgických linek: koncerty, komunitní setkání (surfařské prostředí, skateboardové prostředí, architekti apod.), výstavy (mladí umělci, studenti místní Fakulty designu a umění Ladislava Sutnara) a nakonec taneční dramaturgie.

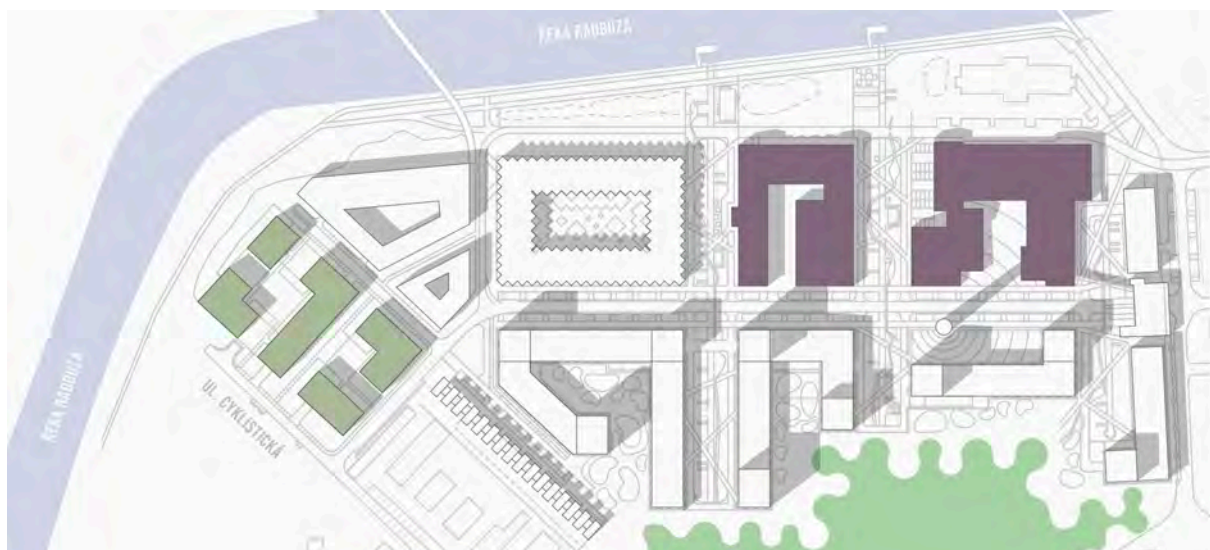
Zajímavostí je, že industriální prostor Papírny nebyl nijak podpořen v rámci Evropského hlavního města kultury Plzeň 2015, což ovšem neznamená, že program Papírny se nezařadil do programu EHMK. Pozitivním přínosem ale nesporně byla osvěta o post-industriálních areálech a možnostech jejich využití spolu s dialogem o využití těchto prostor, který se od roku 2015 v Plzni začal vést díky využití DEPO2015 a především díky aktivitě zespoda, tedy několika nadšených lidí, kteří se nebáli do toho jít. Je těžké odhadnout, co areál s nezaměnitelnou atmosférou čeká. Původní majitel objektů a pozemků nechtěl do transformace investovat závratné částky, které jsou z důvodu památkové ochrany objektů a stížení dopravní situace v areálu nevyhnutelné. Zároveň nepřistoupil na kompromis kulturních nadšenců, kteří mají zájem o další postupné bytí malé konverze dílčích prostor po vzoru kavárny a horního patra. Namísto prostor k drobnému podnikání a multifunkčních sportovišť tak vznikly další sklady s dočasnými stavebními úpravami. Pro tyto účely bylo i očištěno nádvoří mezi historickými budovami a již se zdálo, že se blýská na lepší časy. Vznikla vize využití tohoto veřejného prostranství k propojení areálu s domovem pro seniory a potažmo řekou. Tuto myšlenku však utnuly stavební práce na zásobovací rampě pro kamiony, které mají zásobovat nové sklady. V nedávné době do území vstoupil nový investor jako 100% vlastník celého území. Součástí výstavby residenčního projektu v území by měla být i částečná konverze stávajících objektů na objekty polyfunkce. Na závěr zmíním optimistickou formuli ze zprávy odboru památkové péče, která dokládá, že při konverzi areálu Papírny nebudou striktně dodržovány požadavky na rekonstrukci historických objektů, naopak budou podpořeny prvky moderní a soudobé architektury, které celému areálu vdechnou nový život dle evropského trendu.

V roce 2014 se započalo s výstavbou Domu pro seniory na pozemcích v těsné blízkosti areálu papírny mezi historickými objekty a řekou. Tento, ne příliš zdařilý objekt, tak naprosto znemožnil průhled na seskupení historických objektů od centra města přes řeku, což bylo z hlediska urbanismu a architektonické hodnoty naprosto signifikantní pro celý areál. Samotný investor tvrdí, že tento pozemek byl jediný bez komplikací dopravně obslužitelný tak, aby nebránil dalšímu vývoji z hlediska složité dopravní obslužnosti a z hlediska památkově chráněných objektů. Na otázku, zda se dalo zamezit tak necitlivé výstavbě v areálu odpovídá Ing. Zoch (MMP, odbor památkové péče) se smutkem v hlase, protože dle nového Územního plánu města Plzně se jakákoli další výstavba musí podřídit územní studii dané lokality. Tu pro město zpracoval architekt Kouřim na podněty Atelieru k světu., který realizoval územní studii pro KRPA Investment. Toto opatření tedy ze strany města přišlo pozdě. Navíc při přípravě návrhu o prohlášení kulturní památky se plzeňští památkáři rozhodli nezahrnout do žádosti celý areál včetně pozemků a ostatních nehodnotných budov z důvodu obav zamítnutí žádosti na Ministerstvu kultury. Investor měl v době výstavby domu Anavita v podstatě volné ruce.

Současný záměr většinového vlastníka areálu je postupná transformace areálu v polyfunkční území s bydlením. Pozemky Papírenského parku v jihovýchodní části území patřily dalšímu developerovi. Ten se pokoušel park využít pro residenční bydlení kolem roku 2008. Z tohoto důvodu nechal zdemolovat Vilu Piette, která byla navržena na kulturní památku. Proces schválení byl však delší než se očekávalo a během něj šla vila k zemi. Investor však nakonec od záměru musel ustoupit z důvodu ochrany parku jako významného krajinného prvku. Dodnes je park částečně uzavřen a chátrá. Po roce 2020 došlo v území k rychlému vývoji. Do hry vstoupil plzeňský developer BC Real a.s., který zakoupením obou společností, které pozemky v areálu vlastnily, odstartoval transformaci území pod označením projektu Nová Papírna. V současné chvíli tak byla zahájena výstavba první etapy residenčního bydlení.

Obr.č.300: Kulturní centrum papírna (interiér kavárny) - diskuzní večer v rámci Workshopu Řeky ve městě pořádaného festivalem Náplavka k světu. (2015), zdroj: archiv atelieru k světu.

Obr.č.301: Návrhová situace území Nová papírna (zeleně bytové domy ve výstavbě v rámci 1. etapy, fialově památkově chráněné budovy uvažované k adaptaci pro komerční využití), autoři: PRO - STORY; zdroj: <https://www.nova-papirna.cz>

Obr.č.302: Vizualizace území Nová papírna v prostorách před objektem bývalé celulóžky, autoři: PRO - STORY; zdroj: <https://www.nova-papirna.cz>

Obr.č.303: Vizualizace území Nová papírna - 1. etapa ve výstavbě (pohled směrem do centra města), autoři: PRO - STORY; zdroj: <https://www.nova-papirna.cz>

Obr.č.304: Pohled na novou residenční výstavbu mezi areálem bývalé papírny a DEPO 2015 na pravém břehu řeky v ul. Zahradní, foto: Boříková Hana

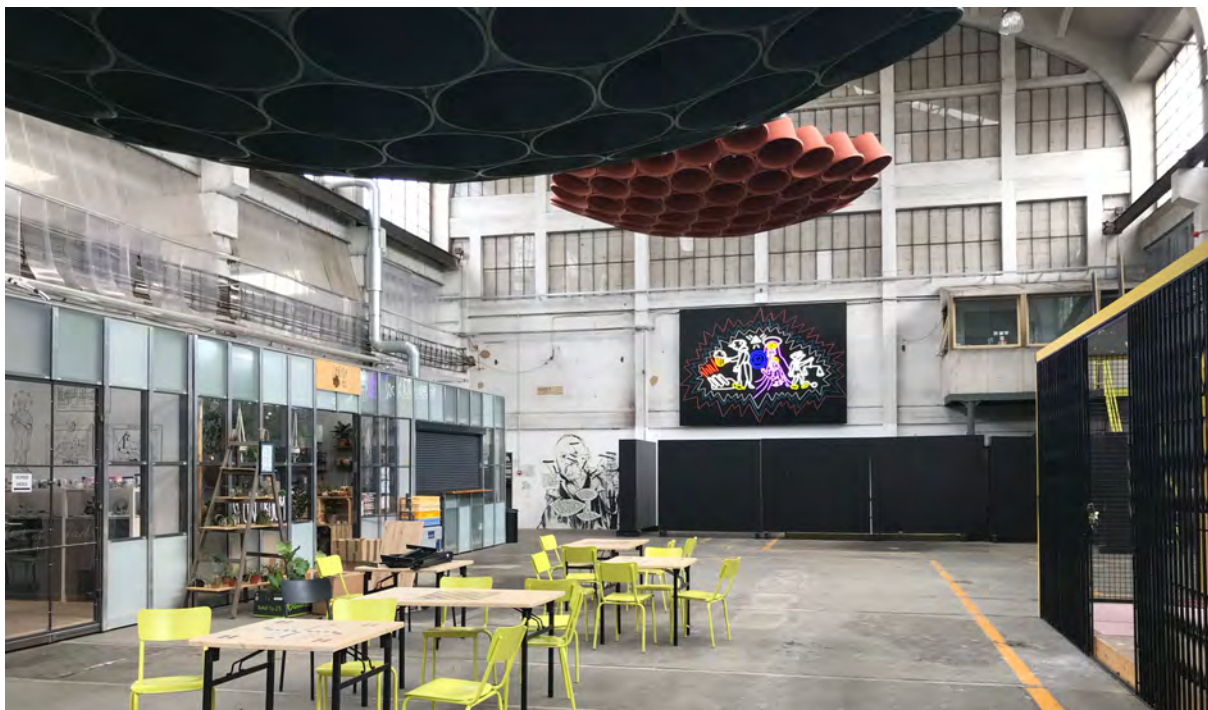
Kreativní centrum DEPO 2015

Multikulturní areál DEPO2015 vznikl vlastně náhodou a velmi narychlo jako alternativa původního prostoru pro zázemí projektu Plzeň - Evropské hlavní město kultury 2015 (EHMK), které bylo zpočátku plánováno v bývalém vojenském areálu v Plzni na Světovaru, kde kromě vojenských objektů je i již nefunkční pivovar nebo pekárna. V současné době nabízí areál DEPO 2015 prostory pro sdílení kultury, umění a řemesla a propojuje tyto obory s businessem a podnikáním. Svůj účel vymezený projektem EHMK si tak prostor bývalé vozovny dokázal zachovat a rozvíjet i po roce 2015 díky svému promyšlenému programu, multikulturnosti, variabilitě prostorů, podpoře města a především díky své poloze a dostupnosti v blízkosti centra. Události spojené s přípravou využití prostorů bývalého depa trolejbusů a autobusů v Presslově ulici v Plzni nabraly v létě 2014 po přesunutí do nově zbudovaného komplexu v areálu plzeňské Škodovky velmi rychlý spád. Původně zamýšlené těžiště projektu EHMK 2015 bylo navrženo v areálu Světovaru. V prostorách bývalého pivovaru měla být realizována multifunkční kulturní scéna a archiv města. V rámci obchodní soutěže na vypracování všech stupňů projektové dokumentace byla vybrána společnost Helika. Při prvotních úkonech rekonstrukce pro přípravu 4x4 Culture Factory se však objevily kontaminované a vysoce nebezpečné izolace korkolitu neboli korkodehtu. Práce musely být okamžitě přerušeny a hrozilo zpoždění příprav celého projektu a byla ohrožena evropská dotace pro realizaci celé akce. Teprve na podzim, tři měsíce před slavnostním zahájením, padla volba na čerstvě opuštěný prostor bývalé vozovny, který logicky nevyžadoval pro provozuschopnost celého areálu náročnou rekonstrukci. Tak se začala psát historie industriální zóny DEPO 2015, která dokázala vytvořit zázemí tak náročnému projektu, jakým EHMK bezpochyby je během pouhých 3 měsíců a stát se tak základním pilířem udržitelnosti celého programu.

Po definitivním rozhodnutí o přemístění těžiště kulturní scény festivalu Plzeň - Evropské hlavní město kultury na podzim roku 2014 mělo město Plzeň přesně tři měsíce na přizpůsobení objektu v multikulturní zázemí celého projektu. V objektech byly provedeny pouze nejnutnější úpravy za minimální finanční náklady. Velice kladně je hodnocen provoz kavárny při severní fasádě objektu ústředních dílen, která ve svém interiéru využívá prvky původního továrního vybavení. Takto citlivě se ale nepodařilo postupovat ve všech případech. V rámci přípravy objektu byly odstraněny původní jeřábové dráhy i s jeřábovými nosníky. Stejně tak byly vytrhány kolejnice z podlah dílen. Revitalizace (při zastavěné ploše 5 400 m²) byla financována městem, krajem, z grantů a z privátních zdrojů. Nové stavební zásahy co nejméně narušují původní konstrukce a soustřeďují se především na naplnění hygienických a bezpečnostních potřeb veřejného využití areálu. Cílem rekonstrukce je zachovat autentickou atmosféru otevřených prostorů, které díky jednoduchým úpravám budou sloužit jako variabilní prostory pro multifunkční náplň. Do otevřené dispozice objektu centrálních dílen byly vloženy na míru připravené nákladní kontejnery, které vytvořili zázemí pro pronajímání kanceláří. Stejně tak se stalo i v případě zázemí Coworkingu. Provoz DEPO 2015 byl odsouhlasen s podmínkou následné rekolaudace objektů pro stálé využití. Během příštích několika let by se mělo celé území kolem Cukrovarské přetransformovat na základě urbanisticko-architektonické studie pražského atelieru D3A z let 2013-2014. V nejbližších letech však čeká rekonstrukce samotný areál DEPO2015, vyrostě zde plnohodnotná galerie odpovídající běžným výstavním standardům a také kinosál. Objekt se především kompletně zateplí a lidé, kteří si zde pronajímají kanceláře či využívají tvůrčí dílny, získají daleko větší komfort. V bývalé vozovně městských dopravních podniků nyní naleznete otevřenou řemeslnou dílnu tzv. Makerspace, sdílený pracovní prostor – coworking, interaktivní výstavy, kavárnu, komunitní zahradu, kanceláře k pronájmu, umělecké ateliéry, prostory pro

rezidenční umělce a sály pro koncerty, konference i divadlo. Hlavní náplní kreativní zóny je tzv. Centrum kreativního podnikání. To zahrnuje sdílené dílny Makerspace, FABLAB (grafická a 3D tisková dílna) nebo různé kroužky a dílny na bázi členství. Dále Coworking pro malé podnikatele nebo freelancery a především Kreativní inkubátor, který poskytuje unikátní tříměsíční vzdělávací program základů podnikání pro mladé a kreativní firmy v oborech produktového, grafického, oděvního designu či oboru šperku, animace, řemesel a další příbuzná kreativní odvětví. Nejnovějším přírůstkem v objektu bývalých ústředních dílen je Tržnice DEPO se šesti kamennými obchody v nákladních kontejnerech a ve skleníku Domus.

Až do současnosti je vlastníkem areálu bývalé tramvajové a autobusové vozovny město Plzeň. Provoz DEPO 2015 zastřešuje společnost Plzeň 2015, jež se po roce 2015 transformovala z obecně prospěšné společnosti na zapsaný ústav, aby zajistila udržitelnost vybraných projektů EHMK a provozovala Kreativní zónu DEPO 2015. Roční náklady na provoz DEPO 2015 spolu se zajištěním tří interaktivních výstav za rok, kurzů, otevřených dílen a kreativního inkubátorů jsou zhruba 11 milionů korun. Odhadem polovinu z toho dostává provozovatel komplexu Plzeň 2015 od města, zbytek z tržeb a dalších externích zdrojů.

Obr.č.305: Prostory interiéru bývalých Ústředních dílen - dnes Market place a hlavní výstavní prostor DEPO 2015, vlevo kavárna; foto: Boříková Hana

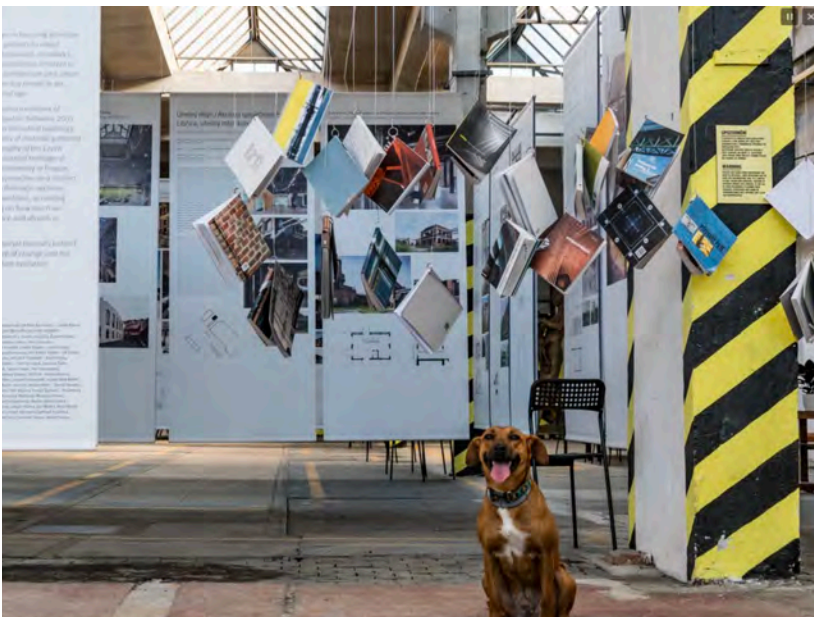
Obr.č.306: Prostory interiéru kavárny v DEPO 2015; foto: Boříková Hana

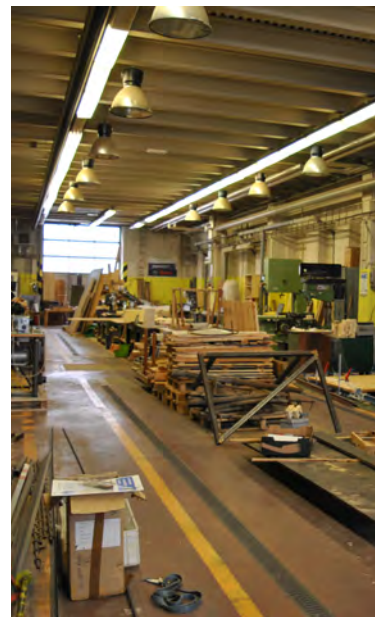
Obr.č.307: Foyer nově realizovaného konferenčního sálu s galerií v DEPO 2015; foto: Boříková Hana

Obr.č.308: Exteriér tzv. Makerspace a Coworking space v DEPO 2015, foto: Boříková Hana

Obr.č.309: Výstava Industriální topografie - architektura konverzí pořádaná v rámci Landscape festivalu Plzeň 2017 v DEPO 2015; zdroj: archiv Architectura z.s.

Obr.č.310: Interiér tzv. Makerspace v DEPO 2015, foto: Boříková Hana

Obr.č.311: Výstava Současná umělecká díla v krajině na oplocení areálu DEPO 2015 v rámci Landscape festivalu Plzeň 2017 a projektu Galerie pod širým nebem jako pokus o přiblížení krajiny k post-industriálnímu areálu; foto: Boříková Hana

4.2.16. Lokalita 2: SWOT analýza území

SILNÉ STRÁNKY	SLABÉ STRÁNKY
<ul style="list-style-type: none"> zachovalá urbanistická struktura papírny a bývalé vozovny 	<ul style="list-style-type: none"> špatné napojení stezek v místě terénního zlomu
<ul style="list-style-type: none"> dobrý technický stav významných objektů 	<ul style="list-style-type: none"> neprostupnost území směrem k řece díky oplocení obou areálů
<ul style="list-style-type: none"> oba areály přiléhají k frekventované pěší a cyklo stezce podél řeky 	<ul style="list-style-type: none"> špatná dopravní obslužnost, nekoordinovaná doprava v klidu
<ul style="list-style-type: none"> typologicky vhodné objekty k dalšímu funkčnímu využití pro kulturně společenské aktivity, komerci či administrativu 	<ul style="list-style-type: none"> nedostačující profil stezky podél řeky - pro jeho zvětšení je nutné jít "nad profil řeky" nebo zasáhnout do soukromého areálu papírny
<ul style="list-style-type: none"> v současné době již populární území díky předchozím iniciacím adaptace areálů v kulturní centra 	<ul style="list-style-type: none"> nízká vybavenost pěší a cyklostezky, chybějící veřejné osvětlení, špatné povrchy
<ul style="list-style-type: none"> ekonomicky silný vlastník (Město Plzeň v případě DEPO 2015, developer v případě papírny) 	<ul style="list-style-type: none"> degradace kompozice dominanty místa výstavbou Domova pro seniory v případě papírny
<ul style="list-style-type: none"> krajinný charakter území s komponovanou vzrostlou zelení 	<ul style="list-style-type: none"> trasy stávajících inženýrských sítí
PŘÍLEŽITOSTI	HROZBY
<ul style="list-style-type: none"> propojení obou areálů a vytvoření nového centra místního významu několika městských částí 	<ul style="list-style-type: none"> výstavba nové residenční čtvrti v areálu papírny, která může narušit výraz solitérního post-industriálního areálu
<ul style="list-style-type: none"> propojení parteru areálu přímo s břehem řeky díky pěšímu charakteru koridoru podél toku 	<ul style="list-style-type: none"> potřeba koordinace zásobovacích ploch a ploch parkování pro tvorbu kvalitního veřejného prostoru
<ul style="list-style-type: none"> potřeba vytvoření nových veřejných prostranství v kontextu zapojení areálu do struktury města 	<ul style="list-style-type: none"> v případě papírny ztížené podmínky zpřístupnění řeky terénním zlomem
<ul style="list-style-type: none"> dominantna viditelná z centra města <ul style="list-style-type: none"> - komín bývalé Piettovy papírny - bývalá vozovna autobusů 	<ul style="list-style-type: none"> nedostatečná koordinace tvorby veřejného prostranství v kontextu nově budovaných residenčních čtvrtí developerem ze strany města
<ul style="list-style-type: none"> výborná dostupnost z centra města 	<ul style="list-style-type: none"> chybějící koncepce dopr. napojení
<ul style="list-style-type: none"> připravené transformace území bývalé vozovny a cukrovaru formou Územní studie v rámci koncepce UKRMP 	<ul style="list-style-type: none"> neprostupnost územím ve směru z ulice Hankova díky areálu AVE - odpadové hospodářství

Obr.č.312: SWOT analýza lokality 2, autor: Boříková Hana

4.2.17. Lokalita 2: Kategorizace vybraných charakteristik, prvků a hodnot v území

ozn.	charakteristiky urbánních a prostorových vazeb v dané lokalitě	
a1.	rozmanitost prostoru a funkční rozložení ploch	▲
a2.	začlenění území do struktury města	▲
a3.	prostupnost územím	▲
a4.	intenzita využití stávající uliční sítě a veřejných prostranství	▲
a5.	chování uživatele v prostoru	▲
a6.	přehlednost a bezpečnost lokality	▲ ●
a7.	atraktivita území	▲
a8.	vazba na okolní zástavbu	▲
a9.	smyslové vjemy v území	▲
a10.	hraniční linie území	▲
a11.	napojení na systém Greenways	▲
charakteristiky hodnot a kvalit ve vztahu k průmyslovému dědictví		
b1.	tradiční kategorie: hodnota stáří	▲
b2.	tradiční kategorie: hodnota uměleckoprůmyslová	▲
b3.	tradiční kategorie: hodnota architektonická	▲
b4.	tradiční kategorie: hodnota urbanistická	▲
b5.	typologie budov a veřejného prostoru	▲
b6.	měřítko území	▲ ●
b7.	znak a symbol (dominanta místa)	▲
b8.	hodnota systémových a technologických vazeb	▲
b9.	hodnota autenticity a atmosféry místa (genius loci)	▲
b10.	hodnota smyslového zážitku	▲
b11.	hodnota funkčního využití	▲
b12.	využití kapacity post-industriálních objektů	▲

Legenda tabulky:

▲ silný potenciál k využití ■ průměrný potenciál k využití ▼ žádný potenciál k využití

Legenda kategorií transformace řešené lokality - celkově:

● navrženo k transformaci území s vysokou hodnotou místa

◉ navrženo k částečné transformaci území

○ navrženo k ponechání území v původním stavu

Obr.č.313: Tabulka hodnocení dílčích kategorií lokality 2, autor: Hana Boříková

4.2.18. Lokalita 2: Potenciály transformace území

Podrobná analýza řešeného území potvrdila, že vybraná lokalita č.2 je vhodná k **transformaci území s vysokou hodnotou místa** vzhledem k vysoké koncentraci dochovaných post-industriálních areálů s vysokou mírou dochovaných architektonicky hodnotných objektů, jejich unikátní poloze u řeky a navíc na pomezí centra města. Jejich vzájemná poloha přes řeku Radbuzu vybízí k jejich propojení a vytvoření unikátní post-industriální čtvrti města Plzně. Jako hodnotné prvky v území s potenciálem k dalšímu rozvoji byly definovány tyto charakteristiky:

- **potenciál prostupnosti územím**

Propojení stávající uliční sítě s uzavřenými areály formou nových veřejných a poloveřejných prostranství, která budou reflektovat blízkost řeky a budou k ní uživatele veřejného prostoru přirozeně navádět. Tento potenciál je u areálu bývalé papírny a areálu bývalé vozovny a ústředních dílen Elektrických podniků města Plzně podchycen v rámci Koncepčních dokumentů rozvoje města.

- **Areál bývalé vozovny Elektrických podniků** - veřejný prostor **“VI.”**

Areál dnešního kreativního centra DEPO 2015 a přilehlých objektů bývalé vozovny bude transformován dle Územní studie z roku 2014 a 2016 na komerčně administrativní centrum. Dle návrhu je uvažováno s transformací zpevněných ploch uvnitř areálu na veřejná prostranství, která utvoří nové náměstí v prostoru dnešního nádvoří DEPO 2015 a novou uliční síť, která bude propojena s okolní strukturou zástavby a břehovou linií řeky Radbuzy. V místě meandru řeky bude vytvořena nová uliční fronta domů, která bude orientována jak k řece, tak směrem k areálu DEPO 2015 a bude doplněna plochami pro sport a rekreaci mezi parterem objektů a břehem řeky.

- **Areál bývalé papírny** - veřejný prostor **“V.II.”**

Bývalá papírna prochází proměnou na residenční a komerční centrum Nová papírna. Ve výstavbě je 1. etapa bytových domů v jihozápadním cípu areálu. V areálu papírny se uvažuje s adaptací památkově chráněných objektů na moderní zázemí pro obchod, sport a další komerční aktivity. Plochy, které nepodléhají památkové ochraně budou transformovány na residenční bydlení s vnitrobloky. Papírenský park bude do areálu integrován a ve směru k řece bude od parku vybíhat ve třech směrech umělý vodní prvek navádějící skrze nová veřejná prostranství přímo k řece. Mezi územím papírny a řekou bude vytvořený nový park s vodními plochami a úpravami umožňujícími kontakt s řekou a její využití.

- **Areál pingpongového klubu** - veřejný prostor: **“V.III.”**

Oplocený objekt pingpongového klubu brání prostupnosti území mezi papírnou a bývalou plovárnou při levém břehu. Otevření areálu a nasměrování stezky podél řeky by umožnilo její lepší modelaci, přehlednost v území, zvýšení kapacity a případně jejich oddělení.

- **Areál bývalého lihovaru** - poloveřejný prostor: **“PV.I.”**
Stávající území soukromého/ uzavřeného prostoru přístupného pouze zaměstnancům a návštěvám příslušné administrativy. Území by mohlo být přístupné v parteru objektů ve vymezeném čase a nabídnout prostory pro setkání veřejnosti formou komerčního využití.
- **Areál Slavia Plzeň** - poloveřejný prostor **“PV.II.”**
Areál volejbalového oddílu nabízí klubové zázemí svým členům. Vůči okolí je vymezen neprůhledným plotem. Úprava vstupní partie s nabídkou komerčních sportovních či relaxačních aktivit by prostor zpřístupnila a propojila se svým okolím. Úprava řešení parteru a oplocení s využitím přilehlých ploch veřejného prostranství pro doplňkové aktivity by sportovní areál propojila se sportovním charakterem přilehlých stezek podél řeky.
- **Areál Papírenského parku** - poloveřejný prostor **“PV.III.”**
Papírenský park je oplocený a přístupný po dobu otevíracích hodin z ulice Habrová. Jeho propojení směrem k řece do struktury bývalé papírny by výrazně zlepšilo prostupnost územím a využilo stávající zeleně pro komponování nových veřejných prostor uvnitř papírny. Návrh studia PRO - STORY počítá i s vytvořením umělého vodního prvku, který Papírenský park propojí s řekou a bude návštěvníka intuitivně provádět veřejnými prostory bývalé papírny až k Radbuze. Park by zároveň mohl vytvářet přirozený přechod mezi novou komerčně administrativní čtvrtí z adaptovaných budov bývalé papírny a residenční výstavbou přilehlých Slovan.

- **potenciál začlenění území do struktury města**

Území je limitováno stávající Papírenskou lávkou, která je jediným příčným spojením obou břehů v rámci řešené lokality. Doplnění pěší lávky v místě navrženém pro lokalitu č.1 u bývalé Městské plovárny navýší možnosti prostupnosti a využití území v rámci městských čtvrtí Slovany, Bory a Doudlevice.

- iniciace navýšení kapacity Papírenské lávky spolu s vypsáním architektonické soutěže na její novou atraktivní architektonicky hodnotnou podobu ve vazbě na výstavbu čtvrti Nová papírna a předpoklad proměny místa v živé centrum a dále také pro zefektivnění propojení areálu papírny a DEPO 2015 **“P.I.”**
- nové příčné propojení přes řeku ve vazbě na výstavbu residenční zóny Nová Papírna a ulici Cyklistická **“P.II.”**
- obnovení možnosti **říčního přívozu** s vytvořením dalších míst k zastavení na řece (alternativní cesta) **“P.III.”**
- oddělení pěší a cyklostezky podél obou břehů řek s výrazně vyšší kapacitou, lepším povrchem a doplněním vybavenosti a mobiliáře podél profilu řeky. **“P.IV.”**

- **potenciál atraktivity místa**

Řešená lokalita je cenná pro svoji koncentraci post-industriálních areálů s velmi kvalitní dochovanou architekturou. Dotčené areály by na tuto skutečnost měly reagovat vzájemnou kooperací a veřejné prostory obou areálů by měly být logicky propojené, aby jimi mohl návštěvník intuitivně procházet.

- vizuální komunikace mezi oběma areály skrze využití potenciálu stavebních dominant v místě **“D.I.”**
- řeka jako přirozený liniový spojující prvek - propojení obou areálů přes řeku právě skrze její břehy
- posílení významu Papírenské lávky - propojení areálu papírny a DEPO 2015: **“P.I.”**
- návrh konverze objektů v obou dotčených areálech na základě společné kooperace funkčního využití - např. vytvoření kompletního kulturního zázemí pro město (galerie, muzeum, divadlo atd.) nebo ucelené struktury muzeí historie (odkaz na výrobu papíru, vozovnu tramvají/autobusů) popř. vytvoření kampusu ZČU. **“K.I.”**

- **potenciál genia loci**

Výrobní areál bývalé papírny se podařilo dochovat v ucelené urbanistické struktuře a v relativně dobré stavební kondici architektonicky hodnotných objektů, které jsou v památkové ochraně. Papírna definitivně ukončila svůj provoz v roce 2000. Areál bývalé vozovny a dílen Elektrických podniků města Plzně (původně Jeslínkův cukrovar a lihovar) byl rovněž zachován jak urbanisticky, tak stavebně. Vozovna byla z kapacitních důvodů přemístěna do nových prostor až v roce 2014. Oba areály mají svoji historii až do současnosti, mají tak potenciál k vyprávění svých příběhů. Uvnitř areálů se však bohužel nedochovala výrobní technologie, která by výrazně zvýšila atraktivitu historického odkazu.

- návrh adaptace vybraných objektů pro účely muzea/ galerie - konverze objektů s odkazem na historii výroby papíru, cukrovar, lihovar, vozovnu autobusů/ tramvají/ trolejbusů a v neposlední řadě na dílnu Františka Křížáka (v objektech bývalého lihovaru), kde vyvinul obloukovou lampu: **“K.I.”**
- návrh adaptace vybraných objektů pro účely místně významné instituce - konverze vybraných objektů pro účely významné instituce z oblasti občanské vybavenosti, která by do území přilákala nové návštěvníky během celého dne napříč spektrem obyvatelstva (např.: fakulta ZČU, banka, úřad, mateřská škola, knihovna apod.) : **“K.II.”**
- komponování nových veřejných prostor ve vazbě na významné post-industriální objekty - vytvoření nových piazzet (náměstí), které budou propojené se strukturou nových veřejných prostor a budou intuitivně navádět k dominantám v území. Tyto nové veřejné prostory by měly být zároveň vybaveny tak, aby vytvářely multifunkční zázemí pro společenské a kulturní účely (koncerty, výstavy, trhy apod.). **“N.I.”**
- iniciace uchování historického odkazu - formou rozličných kulturních a společenských aktivit: festivalů, industriálních stezek, přednášek,

workshopů, výstav, sousedských setkání, mobilních aplikací a podobných aktivit, které by s historií místa seznámili místní obyvatelé i turisté.

- posílení významu místní komunity - přizpůsobení programového obsahu místních kulturních center tak, aby byla pokryta poptávka místních obyvatel.

- **potenciál krajinně-sportovně-rekreačního charakteru území**

Břehová linie řešené lokality je silně krajinného charakteru navíc bez omezení k využití řeky pro sportovně rekreační účely. Modelace terénu z větší části profilu řeky umožňuje snadný přístup k vodě z obou břehů řeky Radbuzy. Řeka je dostatečně široká i hluboká pro jakékoliv sportovní využití.

- doplnění břehů o přístupy k vodě - umožnění využití řeky z komponovaných ploch ve veřejném prostoru (mola/ schody/ loděnice / stezky v úrovni vody atd.) **“N.II.”**
- doplnění využití již stávajících sportovních areálů o půjčovnu a další zázemí pro sportovní využití - doplnění komerčního provozu oddílu TJ Slavia a zpřístupnění areálu veřejnosti skrze prolomení oplocení v oblasti parteru.
- vytvoření ucelené struktury sportovního vyžití v místě - návrh míst k odpočinku, nové přístupové body, místa k úschově zavazadel, možnost občerstvení po trase splavné řeky (od jezu v Doudlevcích k jezu u Wilsonova mostu v centru města). **“N.II.”**

- **potenciál polohy při okraji historického jádra města**

Řešená lokalita č.2 je ve výborné docházkové vzdálenosti z centra historického jádra města Plzně. Spojení lokality a centra města je především formou mikromobility po pěší a cyklostezce.

- zlepšení formy nástupu na stezky v místě Wilsonova mostu a dalších přístupových bodů v centru - jejich zviditelnění v horizontu chodce, zlepšení jejich kvality, eliminace ploch pro náhodné parkování, údržba prostor podél celého profilu řeky včetně prevence před kriminalitou v místě tzv. Trojmostí.
- oddělení pěší a cyklostezky podél obou břehů řek s výrazně vyšší kapacitou, lepším povrchem a doplněním vybavenosti a mobiliáře podél profilu řeky. **“P.IV.”**
- zlepšení vizuálního kontaktu s řešenou lokalitou z centra města - charakter říční promenády, posílení významu post-industriálních dominant či zahrnutí lokality do infosystému města **“D.II.”**

- **potenciál nových veřejných prostranství**

Integrace post-industriálních území do struktury města s sebou nese tvorbu nových veřejných prostranství, ať již ve formě ulic, náměstí, vstupních předprostor, křižovatek, piazzet, zelených ploch, vodních prvků, odpočinkových míst popř. nespočet dalších možností. Je však nezbytné tyto plochy definovat dle stávající uliční sítě tak, aby plynule navazovaly a především komponovat nové prostory dle významu a urbanistické

kompozice jednotlivých post-industriálních objektů. Ve vazbě na řeku Radbuzu je žádoucí v řešeném území na motiv fenoménu vody reagovat.

- komponování nových veřejných prostor ve vazbě na významné post-industriální objekty - vytvoření nových piazzet (náměstí), které budou propojené se strukturou nových veřejných prostor a budou intuitivně navádět k dominantám v území. Tyto nové veřejné prostory by měly být zároveň vybaveny tak, aby vytvářely multifunkční zázemí pro společenské a kulturní účely (koncerty, výstavy, trhy apod.). **“N.I.”**
- tvorba veřejných prostranství ve vazbě na přemostění řeky - doplnění linie břehů o nové formy veřejných prostor, které budou schopny reflektovat význam prostoru v místě křížení přemostění a stezek podél břehů řeky. Tyto plochy by měly být doplněny o místa k zastavení/ setkání, měly by umožňovat přístup k vodě a měly by nabízet přidanou hodnotu místa (komerční aktivitu, výstavu, možnost zakotvení lodky apod.) **“N.IV.”**

- **potenciál přechodového území**

Součástí profilu řeky v řešené lokalitě je tzv. přechodové území, které je definované korytem řeky a stavební čarou post-industriálního objektu resp. areálu. Toto území je v řešené lokalitě v podstatě neuchopeno a přitom nabízí široký potenciál využití k tvorbě veřejného prostranství, které bývalé výrobní areály propojí s fenoménem řeky.

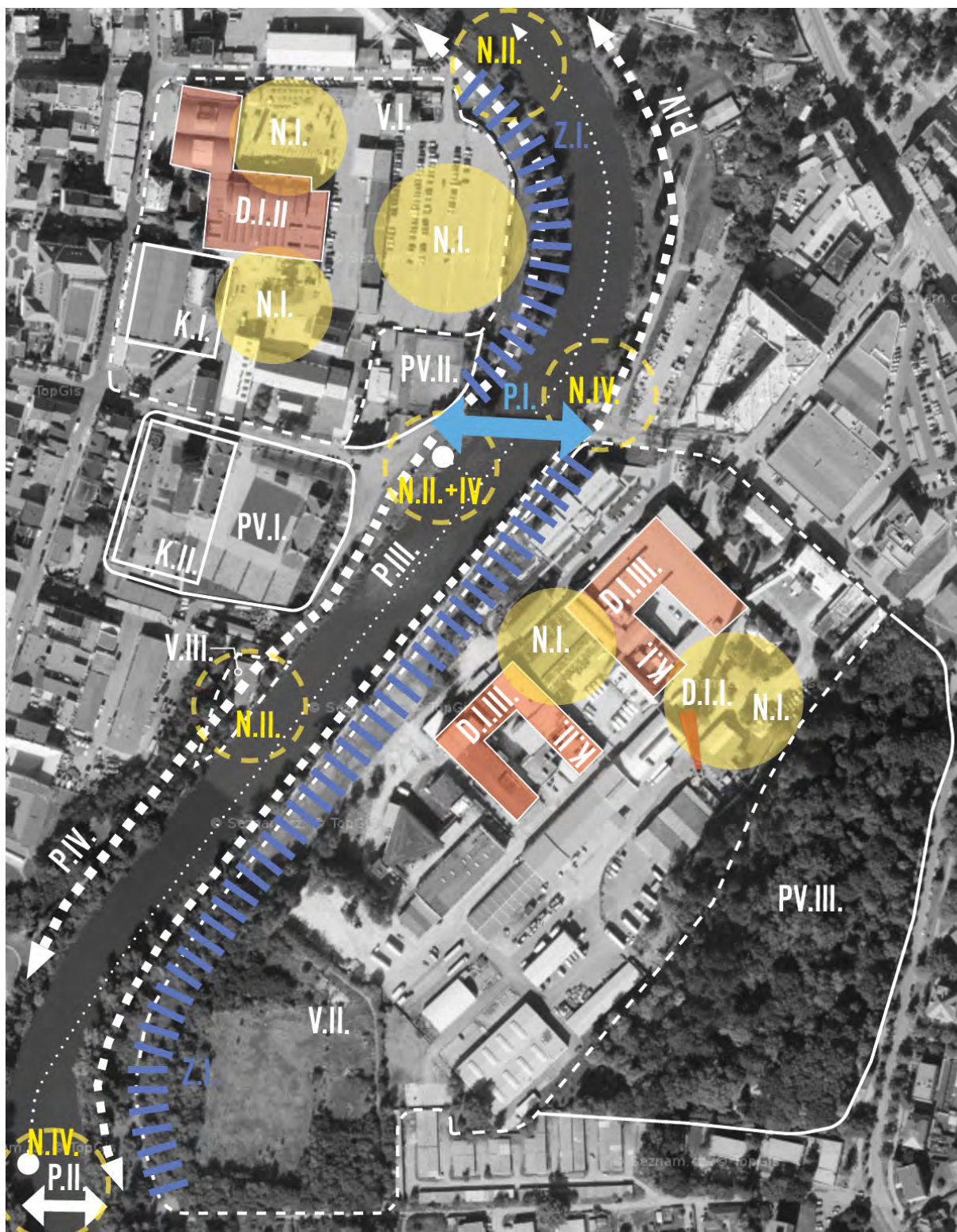
- návrh přechodu říčního břehu do post-industriálního areálu a naopak - vytvoření nové formy veřejných prostranství liniového charakteru podél osy říčního toku s příčnými návaznostmi na významné objekty a dílčí prostory v okolí formou přechodu zeleně (břehů řeky) do zpevněných ploch post-industriálu **“Z.I.”**

potenciál	č.	popis	označení
prostupnost územím	1	Nová veřejná prostranství uvnitř areálu býv. vozovny	V.I.
	2	Nová veřejná prostranství uvnitř areálu býv. papírny	V.II.
	3	Nové veřejné prostranství namísto uzavřeného klubu	V.III.
	4	Revitalizace poloveřejného prostoru býv. lihovaru	PV.I.
	5	Revitalizace sportovního klubu TJ Slavia	PV.II.
	6	Revitalizace a zpřístupnění Papírenského parku	PV.III.
začlenění území do struktury města	1	Navýšení kapacity a výtvarné ztvárnění Papírenské lávky	P.I.
	2	Nové příčné propojení ve vazbě na ul. Cyklistická	P.II.
	3	Obnovení sezónního přívozu s doplňkovými funkcemi	P.III.
	4	Revitalizace lineární sítě stezek (navýšení kapacity)	P.IV.
atraktivita místa	1	Vizuální kontakt a komunikace mezi řešenými areály	D.I.
	2	Řeka jako přirozený liniový spojující prvek	-
	3	Posílení významu Papírenské lávky	P.I.
	4	Společná kooperace řešení funkčního využití obou areálů	K.I.
genius loci	1	Adaptace vybraných objektů pro účely muzea/ galerie	K.I.
	2	Adaptace vybraných objektů pro účely místní instituce	K.II.
	3	Veřejná prostranství navrhovat v parteru významných objektů	N.I.
	4	Iniciovat uchování historického odkazu	-
	5	Posílit význam místní komunity	-
krajinný, sportovní a rekreační charakter	1	Doplnění břehů o přístupy k řece	N.II.
	2	Doplnění stáv. sport. zařízení o nové možnosti využití	-
	3	Vytvoření ucelené struktury sportovního využití	N.II.
poloha při okraji historického jádra	1	Revitalizace nástupních uzlů z centra města	N.V.
	2	Oddělení stezek - samostatně pěší a cyklostezka	P.IV.
	3	Posílení vizuálního kontaktu řešeného území z centra města	D.II.
nová veřejná prostranství	1	Veřejná prostranství navrhovat v parteru významných objektů	N.I.
	2	Tvorba nových veřejných prostranství ve vazbě na lávky	N.IV.
přechodové území	1	Přechodová území jako nová forma veřejných prostor	Z.I.

Obr.č.314: Tabulka potenciálů lokality č.2, autor: Boříková Hana

4.2.19. Lokalita 2: Strategie revitalizace území

Integrace obou areálů do struktury okolní zástavby formou veřejných prostranství, která budou nabízet celoroční využití pro návštěvníka a budou intuitivně navádět k řece. Veřejné prostory podpoří průhledy a význam bývalých výrobních objektů.

Obr.č.315: Situace se znázorněním potenciálů transformace území Lokality č.2, autor: Boříková Hana

4.3. Lokalita 3: řeka Radbuza - U Ježíška

Krajinný ráz lokality je podpořen přítomností dvou sakrálních staveb kostela sv. Mikuláše na ostrohu nad pravým břehem řeky Radbuzy a kostela U Ježíška, který byl koncem devadesátých let obklopen novou residenční zástavbou bytových domů. Mezi areálem papírny a plzeňským trojmostím vznikla postupným rozvojem zástavby pobytová louka, která je hojně využíván pro sportovní a relaxační aktivity. Zelenému pásu říční nivy dominuje umělá deponie ornice, která dočasně vznikla při výstavbě mostu Milénia. Zemní navážka (tzv. Zemník) je využívána pro různé kulturní a společenské aktivity. Na levém břehu řeky je pod Kožíškovou lávkou umístěno zázemí Plzeňské rychlostní kanoistiky oddílu TJ Prazdroj. Lokalita je od samotného centra města velmi výrazně oddělena soustavou mostů lidově nazývaného Trojmostí. Mezi nejvýznačnější počiny industriálního charakteru v území patří především tyto dopravní stavby:

- deponie ornice tzv. Zemník U Ježíška
- Kožíškova lávka
- most Milénia
- železniční most

Obr.č.316: Pohled na lokalitu ve směru od centra města, foto: Boříková Hana

4.3.1. Lokalita 3: Stručný stavební vývoj významných objektů v území

Úsek řeky Radbuzy je od Papírenské lávky ke Kožíškovo lávce z obou stran lemován přírodním charakterem břehů, které nejsou nijak uměle zpřístupněny. Celému území dominuje kostel sv. Mikuláše, který se tyčí nad pravým břehem řeky Radbuzy. Ten byl s břehem řeky propojen v roce 2019 novými krajinnými úpravami teras nad řekou. Celému území v okolí se říká "U Ježíška". Je to díky druhé sakrální stavbě v území kostela U Ježíška, původně zasvěceného jako kostel sv. Jména Ježíš. Kostel byl vystavěn jako soukromá kaple v roce 1745 pravděpodobně Matějem Ondřejem Kondelem. V roce 1807 došlo k přestavbě a zvětšení půdorysu kostela v klasicistní podobě stavitelem Antonínem Barthem. Kostel nikdy nesloužil církvi a byl vždy v soukromých rukách jako kaple nebo hrobka. Dnes patří Městu Plzni. Směrem k centru města na kostel navazuje novodobá residenční výstavba s utlumenou dopravou. Směrem k řece byl při výstavbě mostu Milénia uložen výkopek na volnou plochu mezi kostel a řeku. Této uměle vytvořené homoli se přezdívá Zemník a je často využíván pro různé kulturní akce. V roce 2021 byly ve směru zpět (k bývalé papírně) dokončeny nové bytové domy, které nahradily původní zástavbu s garážemi. Na místo nich vznikly nové terasovitě uspořádané bytové domy v poměrně mohutném bloku. Směrem do dvorní části domů byl bytový dům prolomen amfiteátrovitou vyhlídkou na řeku, doplněnou o kavárnu se zázemím.

kostel sv. Mikuláše

Dvoulodní kostel sv. Mikuláše z roku 1406 stojí naproti DEPO 2015 na pravém břehu řeky Radbuzy. Před regulací ostrého meandru v těchto místech, lemovala řeka přímo skalnatý ostroh, na kterém kostel stojí. Kostel byl založen plzeňským měšťanem Vítem. Ten zde na pozemku zvaném "Na Mitervaldě" vlastnil i vinici, dvůr a pole. Kostel byl roku 1599 renesančně přestavěn. V rámci úprav došlo k zaklnutí presbytáře a přístavbě kaple sv. Anny na jižní straně. Další stavební úpravy z let 1739 - 1744, tentokrát v barokním slohu, doplnily kostel o boční loď a nový portál. Hlavní oltář kostela je též barokní a pochází z roku 1642. Od roku 1993 je kostel využíván řeckokatolickou církví. V kostele jsou umístěny barokní plastiky pocházející z poutní cesty z Králík ke klášteru na Hedči. Jejich autorem je pravděpodobně žák M.B. Brauna. Jedná se o dřevěné polychromované sochy v nadživotní velikosti. U kostela se nachází hřbitov. Ten sloužil od roku 1414 na povolení Václava IV. pro městskou chudinu, ale od konce 18. století po zrušení hřbitova na plzeňském hlavním náměstí u sv. Bartoloměje, byl hřbitov využíván naopak jako místo posledního odpočinku významných plzeňských osobností. Můžeme tu nalézt hrob Františka Škroupa, Josefa Kajetána Tyla nebo Emila Škody. Nepohřbívá se tu již od roku 1902 a místo bylo přeměněno na park.

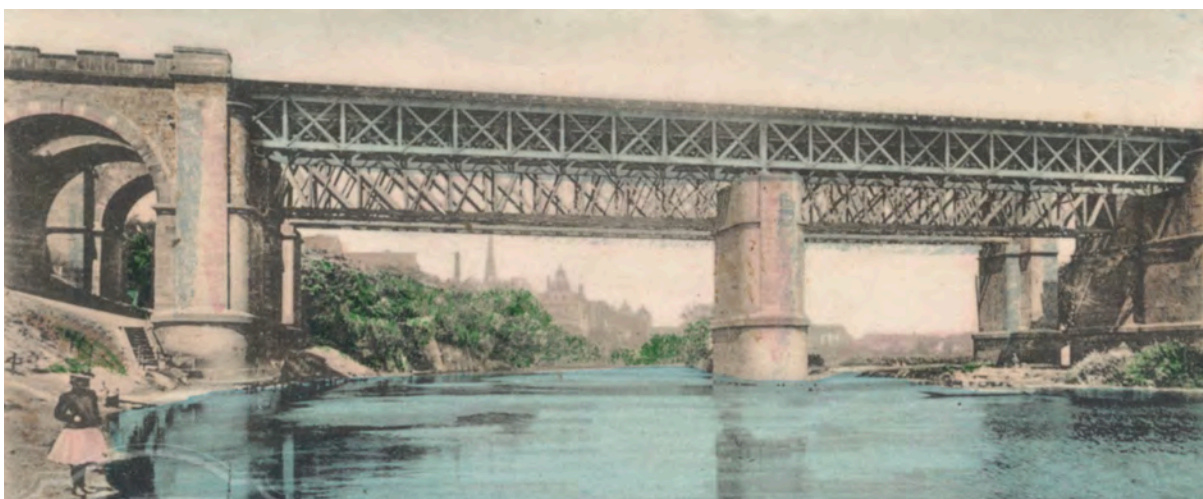
Plzeňské trojmostí a loděnice

Prostor nazývaný U Ježíška je s druhým břehem řeky propojený tzv. Kožíškovo lávkou nebo též nazývanou Modrou. Původní lávka byla dokončena roku 1924. Až do roku 1925 se zde dokonce vybíralo mýtné za její přechod jako tzv. mostné. Tato lávka byla nahrazena současnou konstrukcí po roce 2000. Jedná se o kovovou konstrukci s pochozími pororošty, která se při chůzi tradičně houpe. Lávka nás dovede k loděnici a molům. Jedná se o klubové zázemí oddílu kanoistiky. Mola pro trénink plavců a vodních pólistů (Českého plaveckého klubu) se zde nacházela již před rokem 1914. Dalším mostem v řadě je poměrně nově budovaný most Milénia dokončený příznačně v roce 2000.

Jedná se o hlavní dopravní tepnu pro automobilovou dopravu ve směru mezi Bory - Slovany a spolu s mostem Nad nádražím, který na něj navazuje, i čtvrť Doubravku. Zároveň se jedná o Městský okruh ve směru na Prahu potažmo Domažlice či Rozvadov. Most Milénia byl při povodních v roce 2002 jediným možným spojením mezi oběma břehy řeky Radbuzy. Poslední ze soustavy mostů jsou dva mosty železniční. První z nich (vzdálenější od centra) je starší z roku 1862 a byl součástí České západní dráhy z Prahy ve směru na Plzeň a Furth im Wald (Německo). Most spojoval Západní nádraží (na místě dnešního hlavního nádraží) a Skvrňanské nádraží, které dnes již neexistuje. Po několika modernizacích je stávající stav mostu čtyřkolejný. Jeho nadčasová ocelová příhradová konstrukce vynikala svým moderním pojetím a kontrastovala s novějším kamenným Wilsonovým mostem, který byl navržen jako tradiční (1912 - 1913). Druhý železniční most byl realizován v roce 1872 a spojoval Plzeň s tratí ve směru na Železnou Rudu přes Klatovy. Prostory pod mostem jsou využívány pro parkování ať už v systému placených zón parkování nebo "na divoko" na volných plochách pod mosty. Mostní pilíře vybízí samozvané umělce k street artu a ve směru dál od řeky jsou prostory pod mosty uzavřeny a využívány jako parkovací domy, pro motokáry, bar nebo myčka aut. Přestože jsou pěší a cyklostezky pod těmito mostními konstrukcemi významnými trasami tzv. Greenways lemujícími břehy centrálních řek od Doudlevec až do samého centra, není prozatím tomuto úseku veřejných prostor kolem řek věnována náležitá pozornost. Historicky byl v tomto prostoru situován důležitý přívoz, který fungoval až do roku 1913 a spolu s Pražským mostem zajišťoval jediné spojení mezi oběma břehy řeky Radbuzy ve městě.

Obr.č.317: Pohled na kostel sv. Mikuláše přes řeku, foto: Boříková Hana

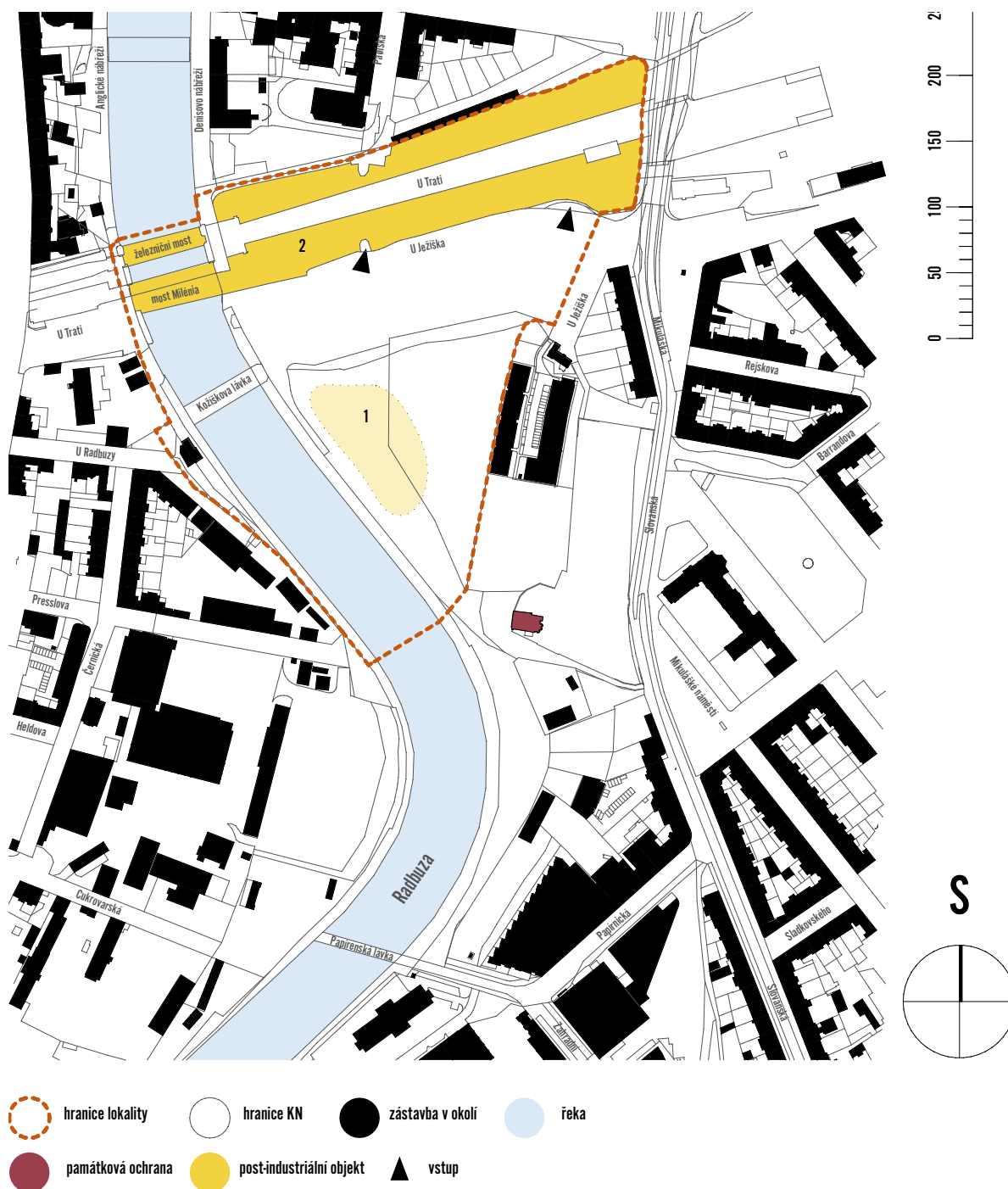

Obr.č.318: Pohled na železniční most přes řeku Radbuzu směrem do centra města;
zdroj: <https://www.starezeleznice.cz/stare-zeleznice-mosty.php>

4.3.2. Lokalita 3: Hranice řešeného území

V řešeném území se nachází tyto objekty post-industriálního charakteru:

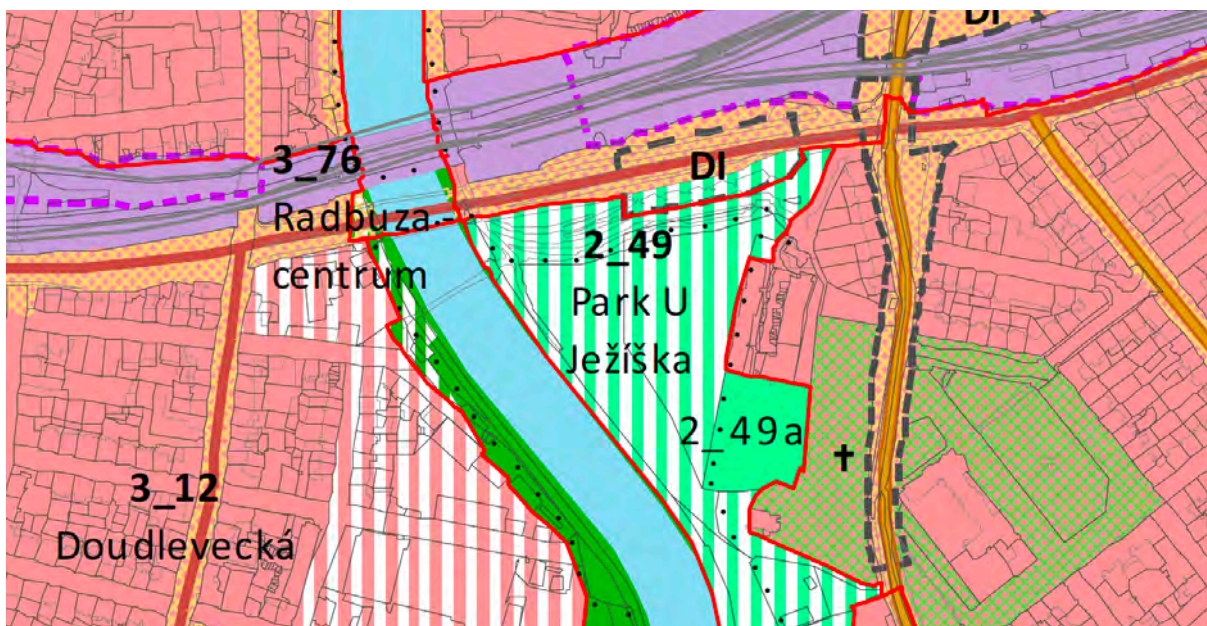
- 1| mezideponie ornice z výstavby silničního mostu Milénia
- 2| tzv. Trojmostí (silniční most Milénia a železniční mosty)

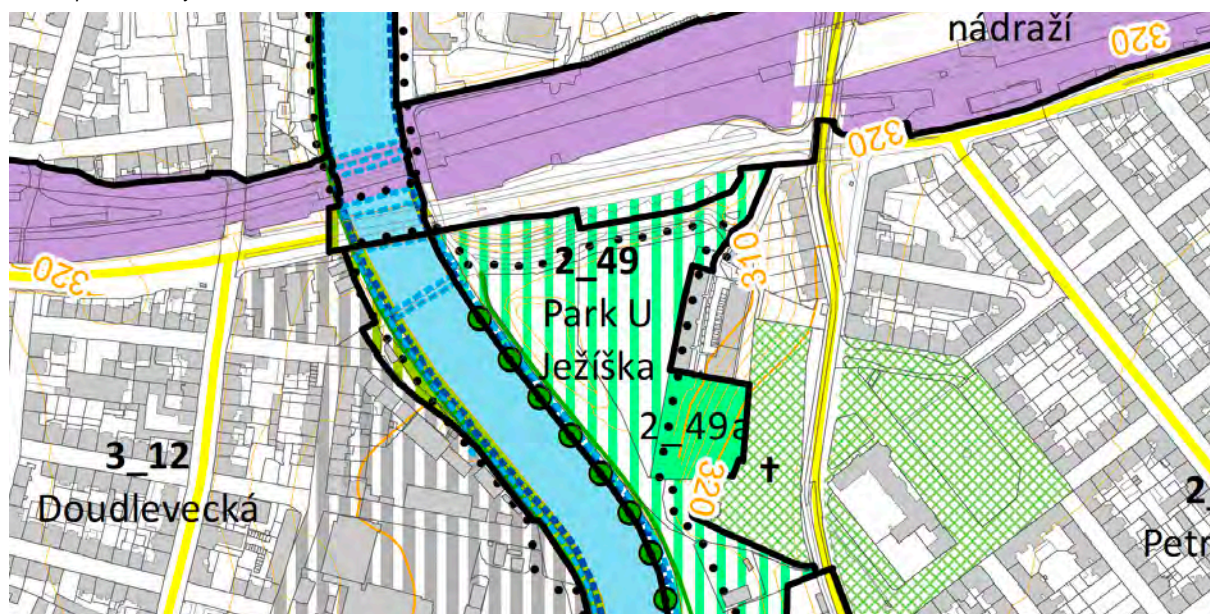
Obr.č.319: Situace hranice řešené lokality (měřítko 1:5000), autor: Boříková Hana

4.3.3. Lokalita 3: Územní plán města Plzně

Územní plán města Plzně definuje oblast řešeného území jako plochu návrhovou pro park s označením lokality 2_49 "Park U Ježíška". Tato lokalita se nachází mimo zastavěné území. Ve své severní části je lokalita vymezena železnicí a pásem veřejného prostranství, které lemují estakádu silničního a železničního průtahu městem. Východní a západní část lokality je vymezena stabilizovanou plochou smíšeně obytnou, která při západní hranici přes řeku navazuje na plochu přestavbovou stejné funkce. Levý břeh řeky je lemován plochami přírodními., konkrétně se jedná v místě loděnice TJ Slavia o nezastavitelnou plochu ÚSES. Okolí kostela sv. Mikuláše je plochou parkovou (2_49a), která navazuje na hřbitov (již se aktivně nevyužívá). Od Kožíškovy lávky směrem na jih je na pravém břehu řeky významná topolová alej.

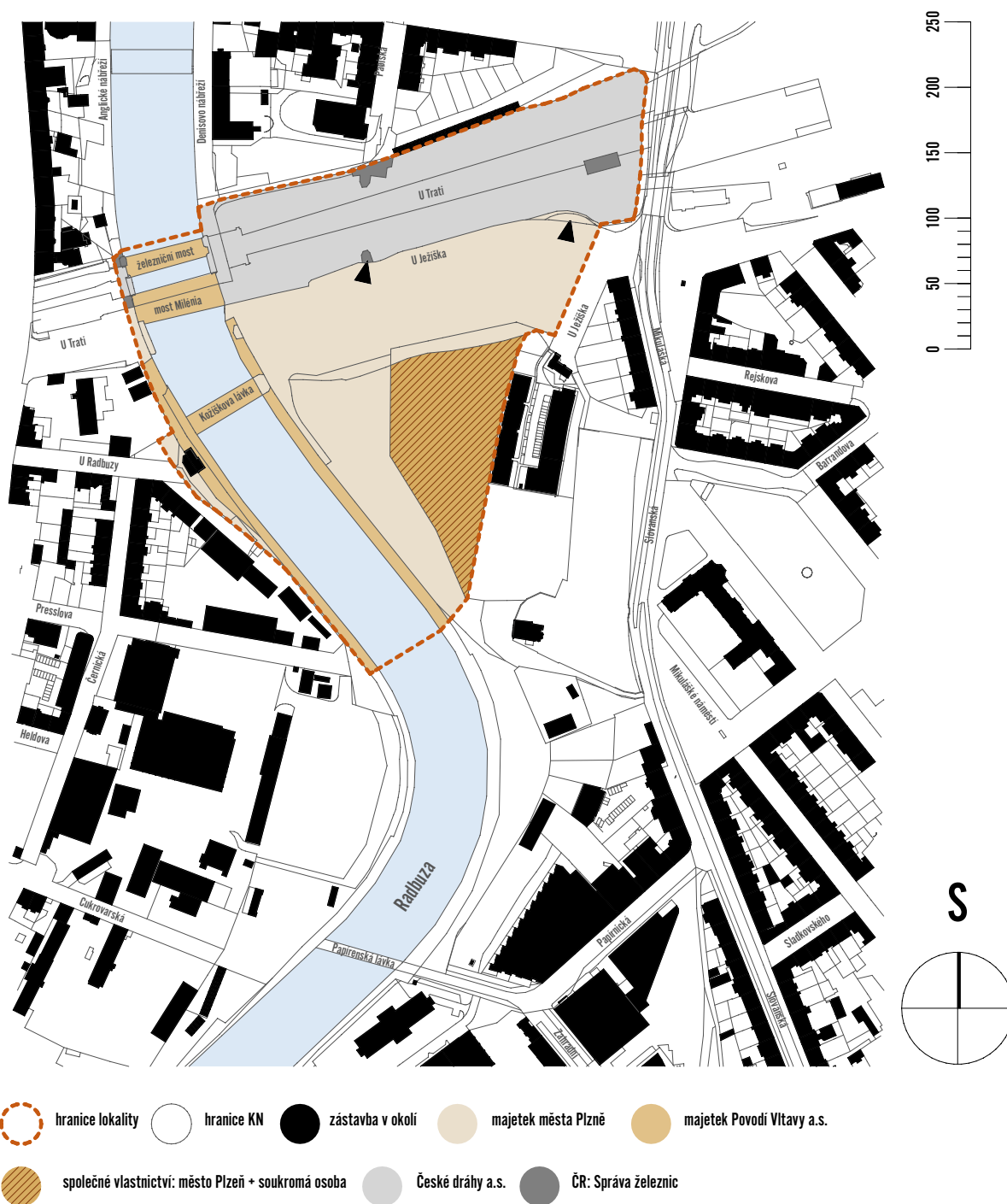
Obr.č.320: Výřez z hlavního výkresu Územního plánu města Plzně, plochy s rozdílným způsobem využití (2016), zdroj: Útvar koncepce a rozvoje města Plzně

Obr.č.321: Výřez z výkresu Ochrany krajinného rázu Územního plánu města Plzně (2016), zdroj: Útvar koncepce a rozvoje města Plzně

4.3.4. Lokalita 3: Majetkové poměry v území

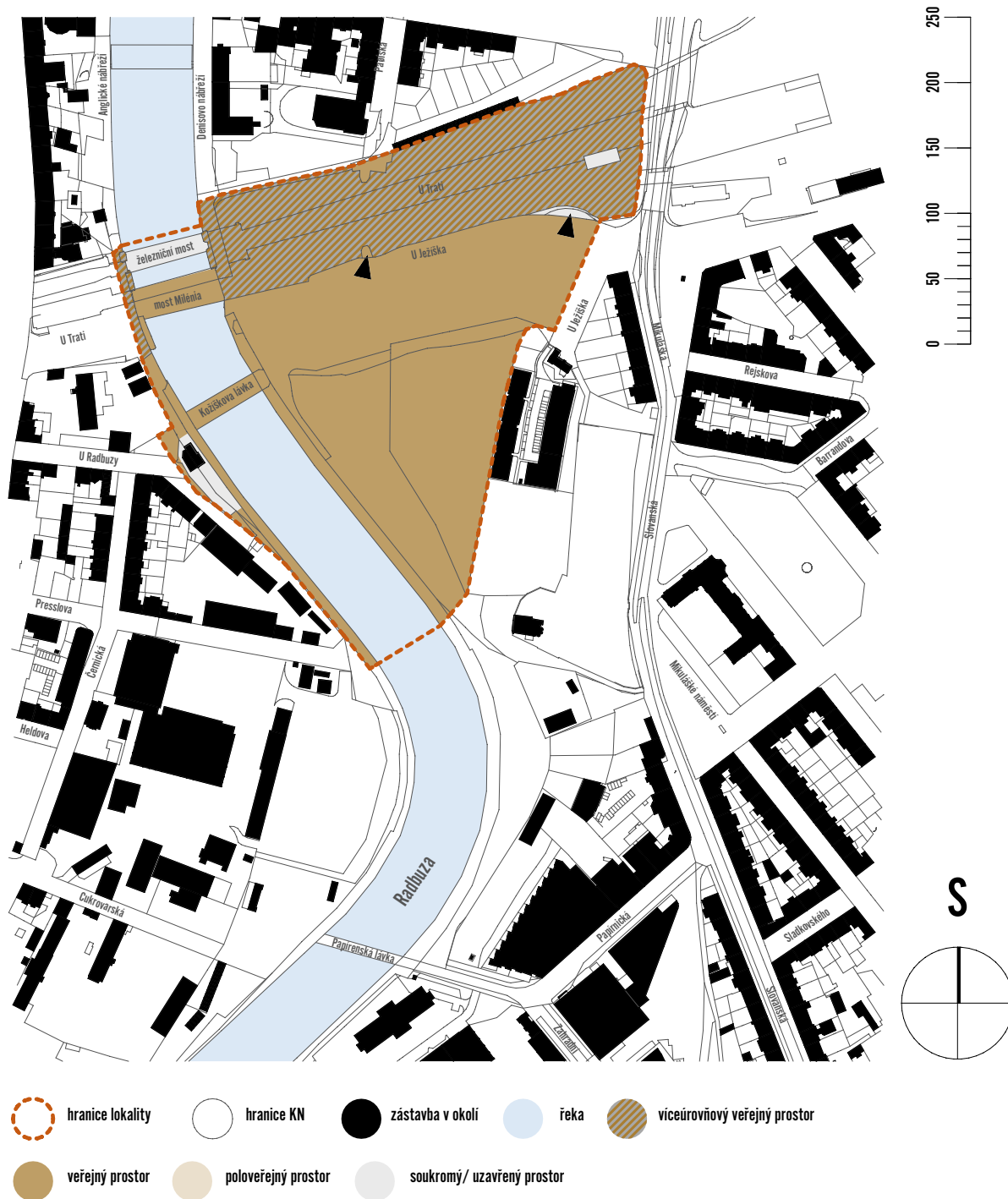
V území je zajímavá skladba majetkových poměrů. Břehy řeky včetně jejího koryta jsou samozřejmě v majetku správce vodního toku - Povodí Vltavy a.s. . Velkou část řešené lokality však vlastní Město Plzeň společně se soukromou osobou, což již řadu let brání rozvoji lokality. Jedná se o lesík mezi deponií ornice a bytovými domy U Ježíška, který je neudržovaný a v létě slouží jako útočiště lidem bez domova. Většina ploch, včetně části pozemků loděnice, je městských.

Obr.č.322: Situace majetkových poměrů v území (měřítko 1:5000), autor Boříková Hana

4.3.5. Lokalita 3: Charakter veřejných prostranství

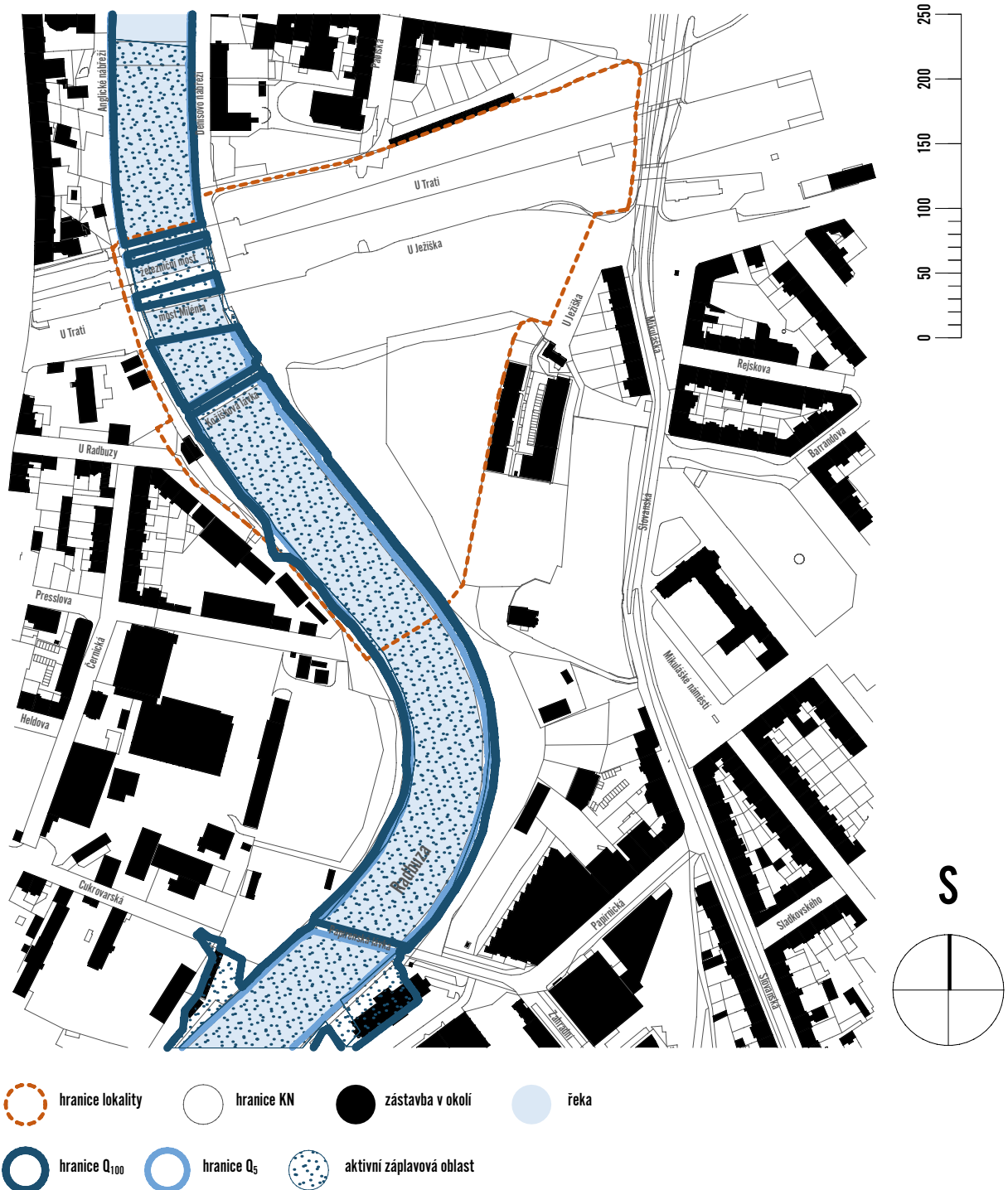
Na rozdíl od lokality č.2 je toto území, až na areál loděnice, veřejným prostranstvím s přístupnými a přehlednými plochami. Oblast dopravního koridoru je v části železnice v horní úrovni nepřístupná. Silniční průtah je lemován v horní úrovni chodníky, které jsou propojené schodišti dolů směrem k ulici U Ježíška. Pod mosty vzniká zajímavý prostor, který je v současné době využíván na pravém břehu pro parkování a v úrovni terénu nebytovými plochami využívanými pro fitness centrum, bar a parkování.

Obr.č.323: Situační schéma veřejných prostranství v území (měřítko 1:5000), autor: Boříková Hana

4.3.6. Lokalita 3: Aktivní zóna a povodňový model

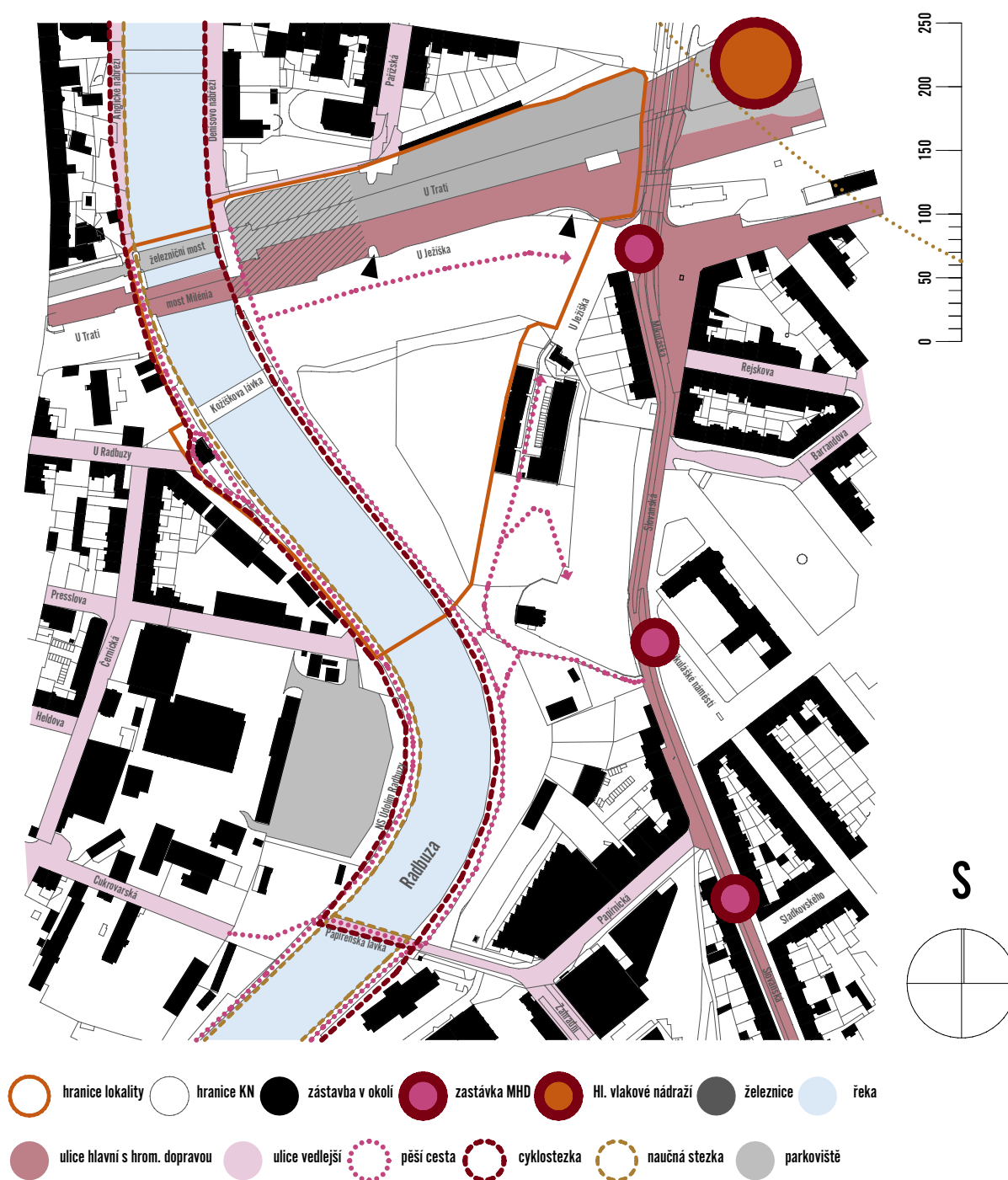
Přestože je povodňový model v území velmi příznivý, není tato informace podstatná vzhledem k tomu, že se oblast nachází mimo zastavěné území. Přesto je možné uvažovat o trvalém zásahu do veřejných prostor v místě budoucího Parku U Ježíška a pod mostovkami tzv. Trojmostí.

Obr.č.324: Situace povodňového modelu území (měřítko 1:5000), autor: Boříková Hana

4.3.7. Lokalita 3: Doprava a mikromobilita v území

Území leží na hlavních trasách cyklostezek a naučných stezek, které jsou součástí tzv. Greenways. Lokalita je tedy velmi dobře přístupná z profilu podél řeky. Její začlenění do městské struktury je však ovlivněno několika bariérami: dopravním koridorem s násypem, který brání prostupnosti z Americké ulice skrze ul. Pařížskou; terénním ostrohem s kostelem sv. Mikuláše, který odděluje městskou čtvrť Slovany od řešeného území (propojeno novými pěšími stezkami) a v neposlední řadě při západní hranici na levém břehu nespojitou strukturou domů podél silničního průtahu ul. U trati. Významný podíl na prostupnosti územím má Kožišková lávka pro pěší přes řeku a přístupová schodiště z mostu Millénia.

Obr.č.325: Situace dopravních vazeb v území (měřítko 1:5000), autor: Boříková Hana

4.3.8. Lokalita 3: Krajinné prvky v území

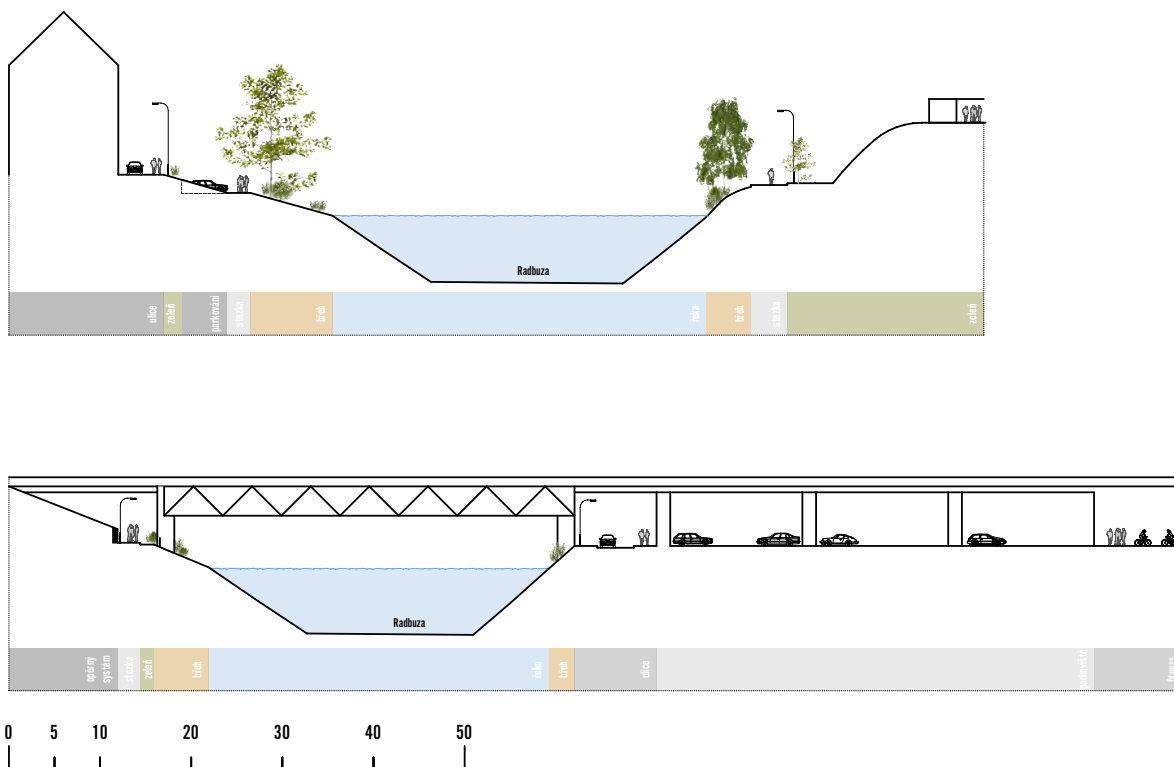
Přírodní charakter břehů řeky Radbuzy končí na toku řeky v místech Kožíškovy lávky. Odtud až k soutoku se Mží má řeka dále regulovaný tok. Břehy řeky jsou zpevněné vzrostlou zelení s kořenovým systémem. Komponovaná alej topolů na pravém břehu je místy narušena náletovou zelení. Alej stromů nižšího vzrůstu je i podél ulice U Ježíška. Celá plocha řešené lokality kromě dopravní infrastruktury je plochou přírodní s neudržovaným lesíkem ve tvaru rovnostranného trojúhelníku, který navazuje na obytnou zónu U Ježíška.

Obr.č.326: Situace krajinných prvků v území (měřítko 1:5000), autor: Bořková Hana

4.3.9. Lokalita 3: Profil řeky

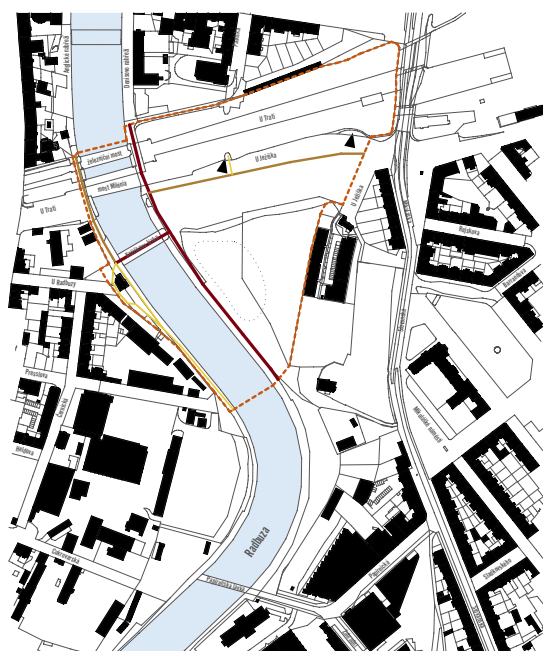
Řeka Radbuza je ve svém profilu až po Kožíškovu lávku čistě přírodního charakteru s lokálními přístupovými schody k úrovni vodní hladiny. V úseku mezi pěší lávkou a silničním mostem Milénia se řeka začíná regulovat kamennými hrázemi ve sklonu. V tomto úseku také začíná Anglické (levý břeh) a Denisovo nábřeží (pravý břeh), respektive reprezentativní veřejný prostor centra města. Pěší stezky podél řeky vedou po obou stranách. Na levém břehu dochází ke dvěma zúžením stezek, a to v místě podchodu mostů, kde se stezka zužuje opěrnými stěnami navážek silničního nájezdu na most Milénia a v místě loděnice, která brání přímému směru stezky podél řeky. Pravý břeh je naopak lemován ničím nerušenou asfaltovou cestou, která je v úseku řešené lokality velmi hojně využívána. Příznivá je zde orientace vůči světovým stranám, rozptylové plochy podél trasy stezky i modelace terénu v rovině. Pravý břeh lemuje zástavba pouze v místě nově vystavěné residenční zóny u bývalé papírny. V prostoru pod mosty je na pravém břehu řeky velmi zajímavý prostor k případnému využití. V současné době se jedná o parkovací plochu pro osobní automobily, ze které se můžeme dostat i do fitness centra, které je ve spodní stavbě mostu Milénia.

Obr.č.327: Profil řeky Radbuzy A - horní obr. a B - dolní obr. (měřítko 1:1000), autor: Bořková Hana

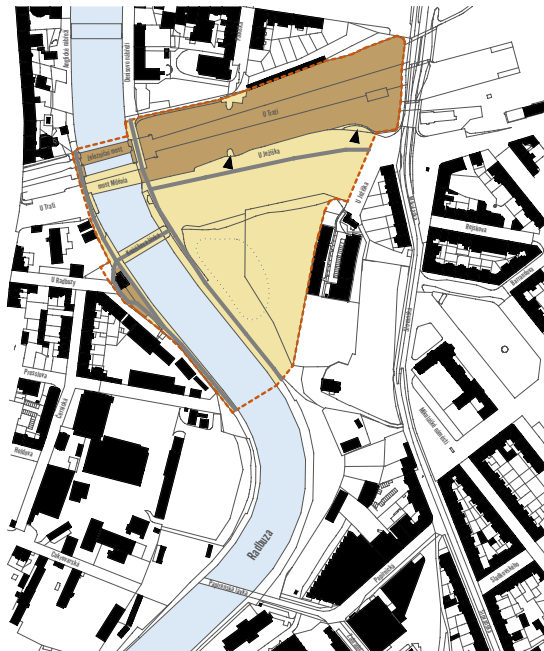
4.3.10. Lokalita 3: Space syntax

Metoda zkoumání space syntax umožňuje graficky zaznamenat chování uživatele veřejného prostoru na základě předem definovaných kategorií: intenzita využití stezek; prostupnost územím; funkční využití ploch; vztah k okolní zástavbě.

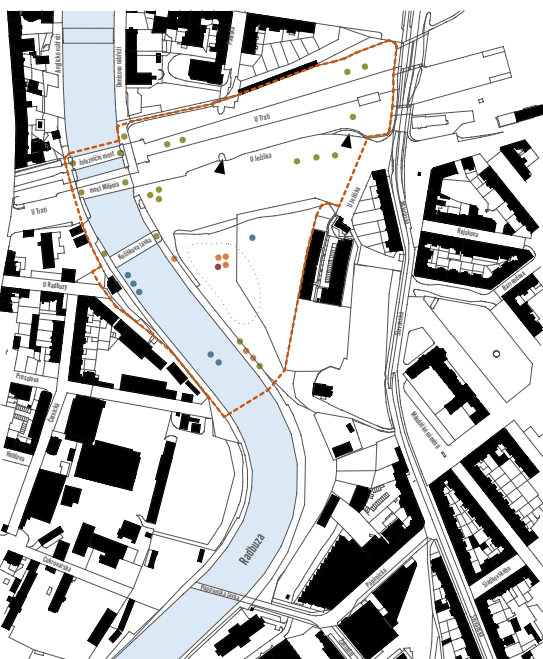
- hranice lokality
- hranice KN
- zástavba v okolí
- řeka
- nejméně frekventovaná stezka
- středně frekventovaná stezka
- nejméně frekventovaná stezka

Obr.č.328: Space syntax - frekvence stezek, autor: Boříková Hana

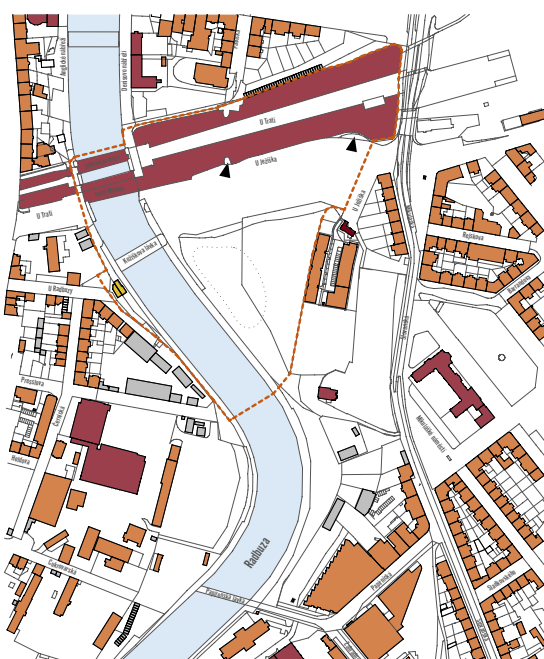
- hranice lokality
- hranice KN
- zástavba v okolí
- řeka
- prostupnost územím
- neprostupná oblast
- prostupná oblast

Obr.č.329: Space syntax - prostupnost územím, autor: Boříková Hana

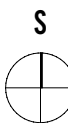
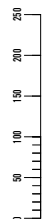
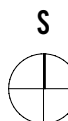
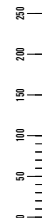
- hranice lokality
- hranice KN
- zástavba v okolí
- řeka
- kulturní aktivity
- relaxační aktivity
- sportovní aktivity
- každodenní aktivity

Obr.č.330: Space syntax - funkce v území, autor: Boříková Hana

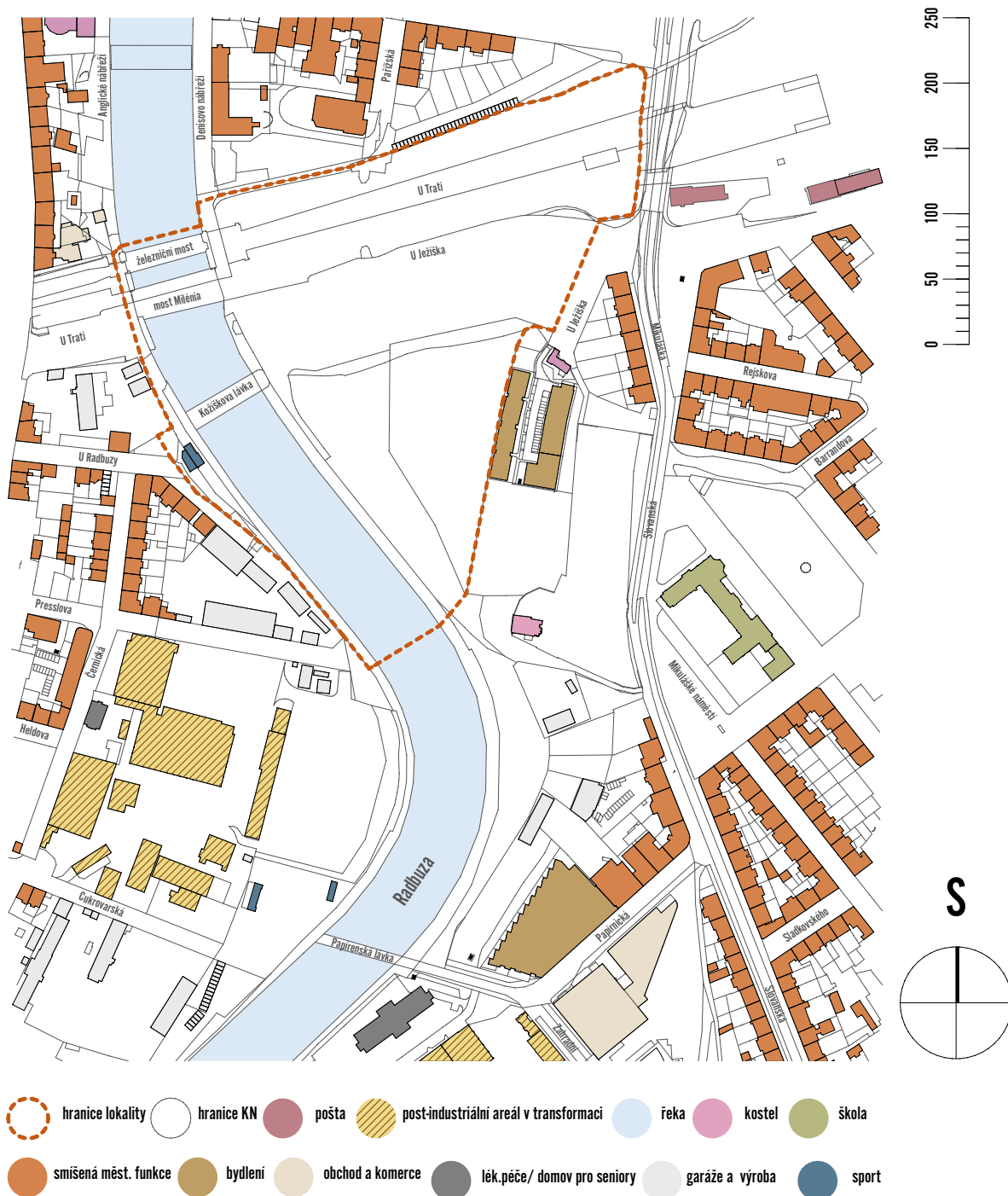
- hranice lokality
- hranice KN
- řeka
- celoměstský význam
- místní význam
- sezónní/ záložní využití
- objekt bez významu

Obr.č.331: Space syntax - charakter zástavby, autor: Boříková Hana

4.3.11. Lokalita 3: Funkční schéma

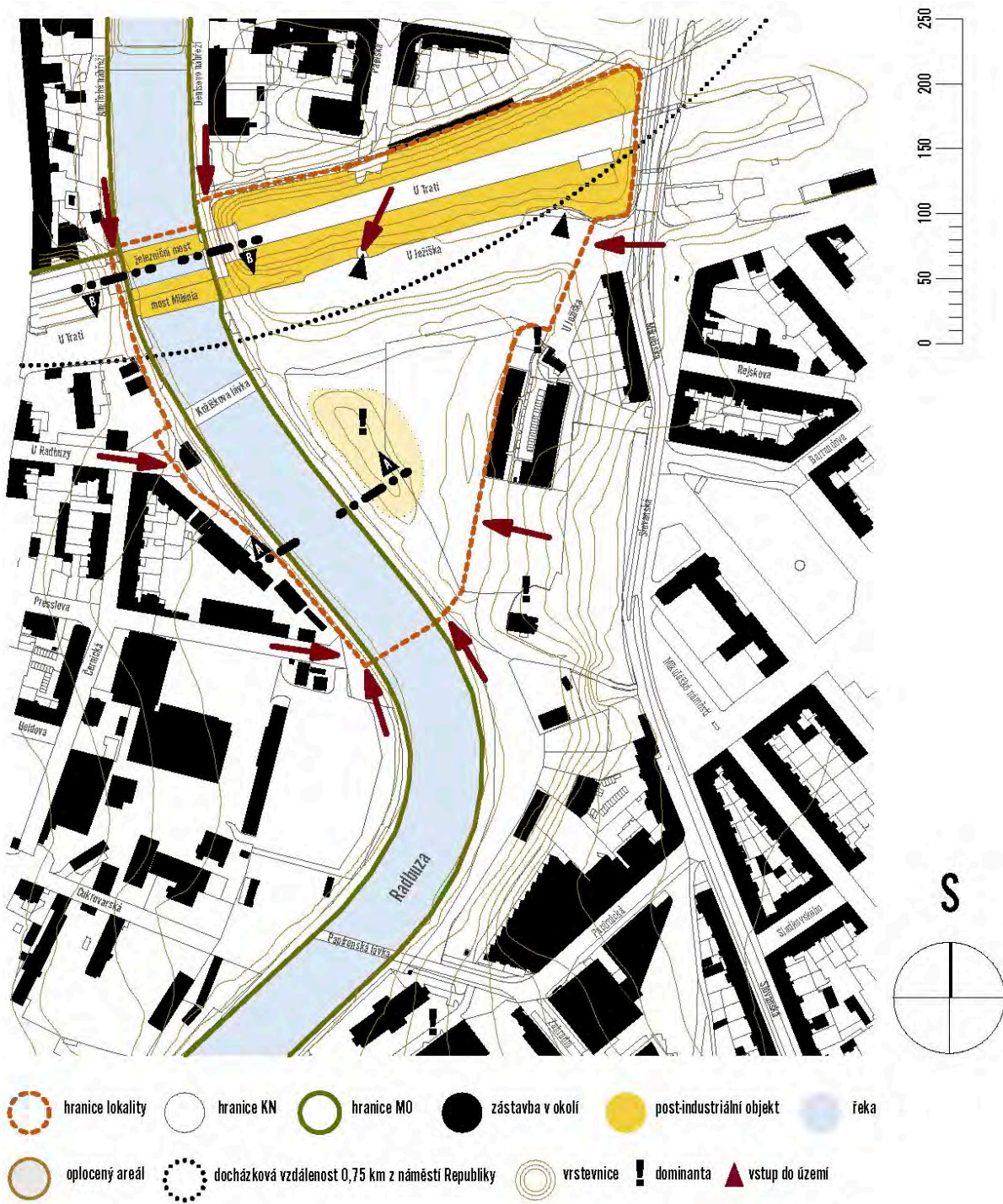
V řešené lokalitě převládá funkce smíšená městská doplněná několika residenčními komplexy. Jihozápadní část území je lemována plochami výroby, skladů a garáží, které vytvářejí nestabilizované území k přestavbě. Výrazný podíl zde má i přilehlý areál DEPO 2015 a areál bývalé papírny, které spolu s tzv. Trojmostí dodávají lokalitě industriální atmosféru. Významná je i přítomnost sakrálních staveb v místě, a to kostel sv. Mikuláše a kostelík U Ježíška. Přes řeku na levém břehu nalezneme ještě objekt Korandova sboru s modlitebnou.

Obr.č.332: Situační schéma funkcí v území (měřítko 1:5000), autor: Boříková Hana

4.3.12. Lokalita 3: Širší vztahy

Území je specifické členitostí terénu, a to zejména ve vztahu k ostrohu nad řekou s dominantou místa - kostelem sv. Mikuláše. Výraznou siluetu vytváří skupina trojmostí na severu území, která utváří alternativní veřejné prostory k využití ve spodní úrovni. Lokalita je velmi dobře přístupná a dosažitelná z centra města, kdy náměstí Republiky v samém středu historického jádra města je vzdálené 0,75 km.

Obr.č.333: Situace širších vztahů (měřítko 1:5000), autor: Boříková Hana

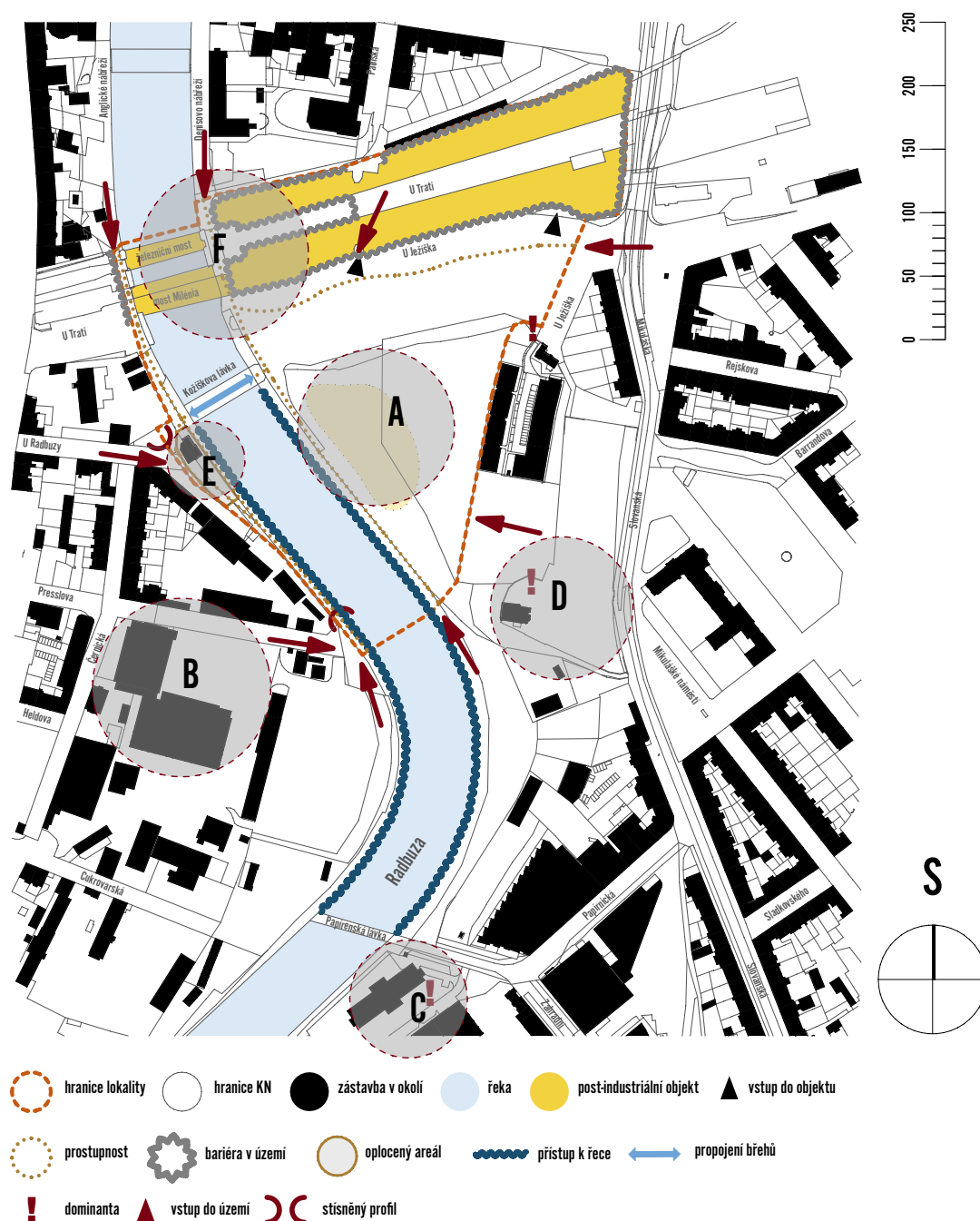
4.3.13. Lokalita 3: Problémová mapa

Potenciály a bariéry v území jsou podrobně rozebrány ve SWOT analýze řešené lokality. Z vybraných bariér jmenuji:

- přístup do území ze severovýchodu
- rozptýlení nebo nedefinovaná zástavba v okolí

Naopak potenciály k další transformaci v území mohou být:

- přístupnost břehů a navazující rozptylové plochy
- dominanty a objekty netradičního charakteru a atmosféry
- napojení na centrum města podél osy řeky
- možnost tvorby veřejných prostranství v rámci oblastí A až F

Obr.č.334: Problémová mapa (měřítko 1:5000), autor: Boříková Hana

4.3.14. Lokalita 3: Fotodokumentace území

Obr.č.335: Celkový pohled na lokalitu se zemníkem (mezideponie ornice), foto: Boříková Hana

Obr.č.336: Loděnice rychlostní kanoistiky a Kožíškova lávka; foto: Boříková Hana

Obr.č.337: tzv. Trojmostí ve směru od centra (v popředí železniční most), foto: Boříková Hana

Obr.č.338: Vstup do území z centra - kaskádovité uspořádání Anglického nábřeží, autor: Boříková Hana

4.3.15. Lokalita 3: Iniciace k obnově v území

V roce 2020 byl na Zemníku pořádán festival Náplavka k světu., který skrze multižánrový kulturní program inicioval využití zajímavého místa nad řekou v kontextu dominantních církevních a dopravních staveb. Umístění mezideponie ornice z výstavby mostu Milénia do trojúhelníku mezi kostel sv. Mikuláše, řeku Radbuzu a seskupení mostu silničního a železničního utváří v lokalitě zajímavý kontrast, který má svůj potenciál k vytvoření neobvyklé atmosféry. Na zemní val byl umístěn lodní kontejner s kavárnou a zázemím festivalu, ke kterému byla vytvořena pobytová terasa s navazujícím tanečním parketem. Ten zároveň sloužil pro pořádání různých kulturních produkcí (koncert, tanec, divadlo apod.). Ke kavárně byly zhotoveny ze spodní úrovně, kde vede pěší a cyklostezka, zemní schody v obou směrech přístupu. Směrem k bývalé papírně pak bylo využito i terénního zlomu pro osazení skluzavky pro děti. Převýšená poloha pobytových ploch festivalu na tzv. Zemníku U Ježíška poskytovala výhled na řeku a její břehy obklopené zelení. Vizuální kontakt byl i s bezprostředním okolím a vytvářel pocit přehledného a útulného místa. Při pohybu podél řeky bylo ihned patrné, že se v místě něco děje, a přesto festival díky vyvýšené poloze na valu svým děním nijak nepřekážel každodenním aktivitám místních. Na Zemníku následně zůstala sezónní kavárna s terasou s možností občerstvení a posezení, která podpořila využití rekreačního charakteru místa. Provozovatel kavárny zajišťoval i hudební a taneční program pro zvýšení zájmu o lokalitu. V letech 2014 - 2015 se na Zemníku pořádaly přednáškové cykly na téma Řeky ve městě v rámci projektu Kontejnery k světu., které si opět kladly za cíl oživit opomenuté veřejné prostory skrze jednoduché a mobilní zázemí drobné architektury.

Obr.č.339: Záhájení festivalu Náplavka k světu. na Zemníku v roce 2020, zdroj: archiv k světu.

www.naplavka.ksvetu.cz náplavka k světu #naplavkaskvetu

náplavá

12/08 ~ 29/08

festival Náplavka k světu.
Fizeň-Slovany — U Ježíška — „Zemník“

12/08 úterý 18:00-19:00 koncert 19:00-20:00 koncert 20:00-21:00 koncert 21:00-22:00 koncert 22:00-23:00 koncert 23:00-24:00 koncert 24:00-25:00 koncert 25:00-26:00 koncert 26:00-27:00 koncert 27:00-28:00 koncert 28:00-29:00 koncert 29:00-30:00 koncert	Katrina Náplavice přeshraniční soubor Davee Street (R'n'B, soul) Moodshaka funk Paty element samostatný soubor Elektronika & Hip-hop (L. Vrbánek)	13/08 středa 18:00-19:00 koncert 19:00-20:00 koncert 20:00-21:00 koncert 21:00-22:00 koncert 22:00-23:00 koncert 23:00-24:00 koncert 24:00-25:00 koncert 25:00-26:00 koncert 26:00-27:00 koncert 27:00-28:00 koncert 28:00-29:00 koncert 29:00-30:00 koncert	Václavík akrobacie (Zonglérovi Akrobáci) Mahoequester přeshraniční soubor přeshraniční soubor přeshraniční soubor Piper Kytka	14/08 čtvrtek 18:00-19:00 koncert 19:00-20:00 koncert 20:00-21:00 koncert 21:00-22:00 koncert 22:00-23:00 koncert 23:00-24:00 koncert 24:00-25:00 koncert 25:00-26:00 koncert 26:00-27:00 koncert 27:00-28:00 koncert 28:00-29:00 koncert 29:00-30:00 koncert	Slam poetry exhibice: Fábišova armáda Složba premiéra prvního tanečního slam poetry videofilmu (Dr. Filipič a kolektiv) Kultura vstává zpět!	15/08 pátek 18:00-19:00 koncert 19:00-20:00 koncert 20:00-21:00 koncert 21:00-22:00 koncert 22:00-23:00 koncert 23:00-24:00 koncert 24:00-25:00 koncert 25:00-26:00 koncert 26:00-27:00 koncert 27:00-28:00 koncert 28:00-29:00 koncert 29:00-30:00 koncert	Hathóga elektronika Radosta elektronika Elvis Messeri funk	16/08 sobota 18:00-19:00 koncert 19:00-20:00 koncert 20:00-21:00 koncert 21:00-22:00 koncert 22:00-23:00 koncert 23:00-24:00 koncert 24:00-25:00 koncert 25:00-26:00 koncert 26:00-27:00 koncert 27:00-28:00 koncert 28:00-29:00 koncert 29:00-30:00 koncert	Moskovičův Road Movie Festival: Carnegie Carnegie Carnegie Carnegie Carnegie Carnegie Carnegie Carnegie Carnegie Carnegie Carnegie Carnegie	17/08 neděle 18:00-19:00 koncert 19:00-20:00 koncert 20:00-21:00 koncert 21:00-22:00 koncert 22:00-23:00 koncert 23:00-24:00 koncert 24:00-25:00 koncert 25:00-26:00 koncert 26:00-27:00 koncert 27:00-28:00 koncert 28:00-29:00 koncert 29:00-30:00 koncert	Hathóga elektronika KineDok: funk Tutti Voci funk Daring Edition funk Acroyoga a párova akrobacie (Zonglérovi Akrobáci) Funk & Hip-hop Edition funk Hathóga elektronika Budalinsk funk Moskovičův Road Movie Festival: Carnegie Hathóga elektronika KineDok: funk	25/08 úterý 18:00-19:00 koncert 19:00-20:00 koncert 20:00-21:00 koncert 21:00-22:00 koncert 22:00-23:00 koncert 23:00-24:00 koncert 24:00-25:00 koncert 25:00-26:00 koncert 26:00-27:00 koncert 27:00-28:00 koncert 28:00-29:00 koncert 29:00-30:00 koncert	Novýšedná rada elektronika Musical Jazz Edition funk Zonglérovi (Zonglérovi Akrobáci) Salsa & Bachata Edition funk	26/08 středa 18:00-19:00 koncert 19:00-20:00 koncert 20:00-21:00 koncert 21:00-22:00 koncert 22:00-23:00 koncert 23:00-24:00 koncert 24:00-25:00 koncert 25:00-26:00 koncert 26:00-27:00 koncert 27:00-28:00 koncert 28:00-29:00 koncert 29:00-30:00 koncert	Náplavkádsko (závěrečný večer) elektronika Adelphi Gang funk Stoček funk Balkan Party Band funk Star Nebula (Zonglérovi Akrobáci)
--	--	---	---	--	--	--	--	---	--	---	---	--	---	---	---

Obr.č.340: Program festivalu Náplavka k světu. v roce 2020, zdroj: archiv k světu.

Obr.č.341: Festival Náplavka k světu., zdroj: k světu.

Obr.č.342: Festival Náplavka k světu., zdroj: k světu.

Obr.č.343: Festivalová kavárna se zázemím na Zemníku "U Ježíška", zdroj: archiv k světu.

4.3.16. Lokalita 3: SWOT analýza území

SILNÉ STRÁNKY	SLABÉ STRÁNKY
<ul style="list-style-type: none"> krajinný charakter území posílený sakrálními stavbami 	<ul style="list-style-type: none"> absence technické infrastruktury v území
<ul style="list-style-type: none"> realizované úpravy parku mezi Mikulášskou ulicí a parkem U Ježíška 	<ul style="list-style-type: none"> chybějící mobiliář a zpřístupnění Zemníku trvalého charakteru
<ul style="list-style-type: none"> prostory pod mostovkami Trojmostí utváří ojedinělou příležitost k využití 	<ul style="list-style-type: none"> špatná dopravní dostupnost pro zásobování v území
<ul style="list-style-type: none"> ojedinělý koncept umělého ostrohu s výhledem na město a řeku 	<ul style="list-style-type: none"> nízká hodnota industriální stopy
<ul style="list-style-type: none"> kvalitní vzrostlá alejová i plošná zeleň 	<ul style="list-style-type: none"> chybějící přístupy k řece
<ul style="list-style-type: none"> poloha na frekventované pěší a cyklostezce propojující střed města se čtvrtí Slovany a Doudlevice 	<ul style="list-style-type: none"> chybějící zázemí pro vybavenost v místě
<ul style="list-style-type: none"> rozptylová plocha pro konání větších akcí 	<ul style="list-style-type: none"> nízká údržba a správa území
<ul style="list-style-type: none"> prověření využití území festivalem Náplavka světa. 	
PŘÍLEŽITOSTI	HROZBY
<ul style="list-style-type: none"> zelená plocha pro sportovně rekreační využití mezi centrem města a kulturními centry DEPO 2015 a Papírna 	<ul style="list-style-type: none"> chybějící koncepce podmínek zástavby ploch určených k transformaci v přilehlých územích
<ul style="list-style-type: none"> díky výstavbě residenčního charakteru v okolí silný potenciál k transformaci rekreačně pobytových ploch 	<ul style="list-style-type: none"> chybějící využití podmostních konstrukcí, které kumulují sociálně distancované skupiny
<ul style="list-style-type: none"> lokalita na kraji historického jádra města 	<ul style="list-style-type: none"> chybějící struktura výstavby v místě
<ul style="list-style-type: none"> vizuální propojení s industriální krajinou v okolí 	<ul style="list-style-type: none"> slabé zapojení místa do struktury okolní zástavby
<ul style="list-style-type: none"> zvýšení atraktivity vodních sportů podporou místních klubů a úpravou říčních břehů k lepšímu využití 	<ul style="list-style-type: none"> majetkové poměry území
<ul style="list-style-type: none"> splavnost řeky v řešeném úseku 	
<ul style="list-style-type: none"> historická hodnota místa 	

Obr.č.344: SWOT analýza lokality 3, autor: Bořiková Hana

4.3.17. Lokalita 3: Kategorizace vybraných charakteristik, prvků a hodnot území

ozn.	charakteristiky urbánních a prostorových vazeb v dané lokalitě	
a1.	rozmanitost prostoru a funkční rozložení ploch	▼
a2.	začlenění území do struktury města	■
a3.	prostupnost územím	▲
a4.	intenzita využití stávající uliční sítě a veřejných prostranství	▼
a5.	chování uživatele v prostoru	■
a6.	přehlednost a bezpečnost lokality	■ ⊙
a7.	atraktivita území	■
a8.	vazba na okolní zástavbu	■
a9.	smyslové vjemy v území	▲
a10.	hraniční linie území	▼
a11.	nápojení na systém Greenways	▲
charakteristiky hodnot a kvalit ve vztahu k průmyslovému dědictví		
b1.	tradiční kategorie: hodnota stáří	▼
b2.	tradiční kategorie: hodnota uměleckoprůmyslová	▼
b3.	tradiční kategorie: hodnota architektonická	▼
b4.	tradiční kategorie: hodnota urbanistická	■
b5.	typologie budov a veřejného prostoru	▼
b6.	měřítko území	■
b7.	znak a symbol (dominanta místa)	▲ ○
b8.	hodnota systémových a technologických vazeb	▼
b9.	hodnota autenticity a atmosféry místa (genius loci)	■
b10.	hodnota smyslového zážitku	▲
b11.	hodnota funkčního využití	■
b12.	využití kapacity post-industriálních objektů	▼

Legenda tabulky:

▲ silný potenciál k využití ■ průměrný potenciál k využití ▼ žádný potenciál k využití

Legenda kategorií transformace řešené lokality - celkově:

⊙ navrženo k transformaci území s vysokou hodnotou místa

○ navrženo k částečné transformaci území

○ navrženo k ponechání území v původním stavu

Obr.č.345: Tabulka hodnocení dílčích kategorií lokality 3, autor: Bořková Hana

4.3.18. Lokalita 3: Potenciály transformace území

Podrobná analýza řešeného území ukázala, že vybraná lokalita č.3 **není vhodná k transformaci území** na základě vztahu k industriálnímu dědictví, ale mohou se v rámci lokality **aplikovat dílčí zásahy a proměny ve vztahu k veřejnému prostoru**:

- **potenciál prostupnosti územím**

Napojení území na centrum města skrze Anglické a Denisovo nábřeží přináší skvělý potenciál pro využití lokality. Vstupní uzly jako takové jsou dobrou příležitostí k proměně veřejného prostoru. Prostupnost řešenou oblastí se může zlepšit i v severovýchodním sektoru ve směru od Americké ulice, která se sama o sobě stane novou a živou komerční, administrativní a obytnou čtvrtí v rámci projektu Americká - Sirková. Význam veřejného prostoru U Ježíška by výrazně stoupl v případě, že se zástavba podél ulice U trati a dále ve směru k DEPO 2015 definuje a začlení do městské struktury i skrze nová veřejná prostranství.

- revitalizace podoby vstupních uzlů do území: **“V.I.”**
- prostupnost územím ve směru Americká - Pařížská ul.: **“V.II.”**
- uspořádání městské struktury přestavbových ploch mezi ul. U trati a areálem DEPO 2015: **“R.I.”**
- zpřístupnění a zapojení loděnice do veřejného prostoru s možností další atraktivity v místě (půjčovna lodiček, občerstvení, zázemí pro společenské, sportovní či kulturní akce): **“R.II.”**
- posílení významu Kožíškovy lávky včetně její architektonicko-výtvarné podoby: **“P.I.”**
- obnovení možnosti říčního přívozu s vytvořením dalších míst k zastavení na řece (alternativní cesta) **“P.II.”**
- zakomponování těchto prvků do plánovaného parku U Ježíška:
 - vstupní uzly do území
 - nástupní plocha Kožíškovy lávky
 - mostní otvory silničního a železničního mostu s novým funkčním využitím a s novým veřejným prostorem
 - Zemník U Ježíška, lesík u valu
 - kostelík U Ježíška
 - ulice U Ježíška včetně vstupního uzlu ve směru ze Slovan

- **potenciál netradiční atmosféry**

Území má netradiční charakter i skladbu okolní zástavby. Díky tomu má jedinečnou atmosféru a unikátní výhledy například z vyvýšeného místa “Na Zemníku”. Celkový dojem dokresluje kostel sv. Mikuláše, který na území shlíží z ostrohu nad řekou.

- uchování mezideponie ornice jako funkční plochy pro případné komerční využití: **“V.P.I.”**

- přetvoření mostních otvorů silničního a železničního mostu na nová funkční veřejná prostranství s přidanou hodnotou (street art, streetworkové hřiště, park, galerie, tržnice atd.): **“VP.II.”**

- **potenciál krajinně-sportovně-rekreačního charakteru území**

Břehová linie řešené lokality je silně krajinného charakteru navíc bez omezení k využití řeky pro sportovně rekreační účely. Modelace terénu z větší části profilu řeky umožňuje snadný přístup k vodě z obou břehů řeky Radbuzy. Řeka je dostatečně široká i hluboká pro jakékoliv sportovní využití.

- doplnění břehů o přístupy k vodě - umožnění využití řeky z komponovaných ploch ve veřejném prostoru (mola/ schody/ loděnice / stezky v úrovni vody atd.) **“VP.III.”**
- doplnění využití již stávajících sportovních areálů o půjčovnu a další zázemí pro sportovní využití - možnosti další atraktivity v místě (půjčovna lodiček, občerstvení, zázemí pro společenské, sportovní či kulturní akce): **“R.II.”**
- vytvoření ucelené struktury sportovního vyžití v místě - návrh míst k odpočinku, nové přístupové body, místa k úschově zavazadel, možnost občerstvení po trase splavné řeky (od jezu v Doudlevcích k jezu u Wilsonova mostu v centru města). **“N.II.”**

- **potenciál polohy při okraji historického jádra města**

Lokalita č.3 je v těsném kontaktu s historickým jádrem města Plzně. Spojení lokality a centra města je především formou mikromobility po pěší a cyklostezce. Lokalita je dopravně obslužná pro osobní i nákladní dopravu. Území je ve vizuálním kontaktu s Wilsonovo mostem.

- zlepšení formy nástupu na stezky v místě Wilsonova mostu a dalších přístupových bodů v centru - jejich zviditelnění v horizontu chodce, zlepšení jejich kvality, eliminace ploch pro náhodné parkování, údržba prostor podél celého profilu řeky včetně prevence před kriminalitou v místě tzv. Trojmostí.
- oddělení pěší a cyklostezky podél obou břehů řek s výrazně vyšší kapacitou, lepším povrchem a doplněním vybavenosti a mobiliáře podél profilu řeky. **“P.III.”**
- zlepšení vizuálního kontaktu s řešenou lokalitou z centra města - charakter říční promenády, posílení významu funkční náplně v lokalitě či zahrnutí lokality do infosystému města **“D.I.”**

- **potenciál nových veřejných prostranství**

Blízkost centra města, a plánované revitalizace zelených ploch pro účely parku, by s sebou měly nést i tvorbu nových veřejných prostor především v místě hlavních tras a křížení, s ohledem na návaznost profilu nábřežních promenád.

- vytvoření nových přístupů k řece: **“VP.III.”**

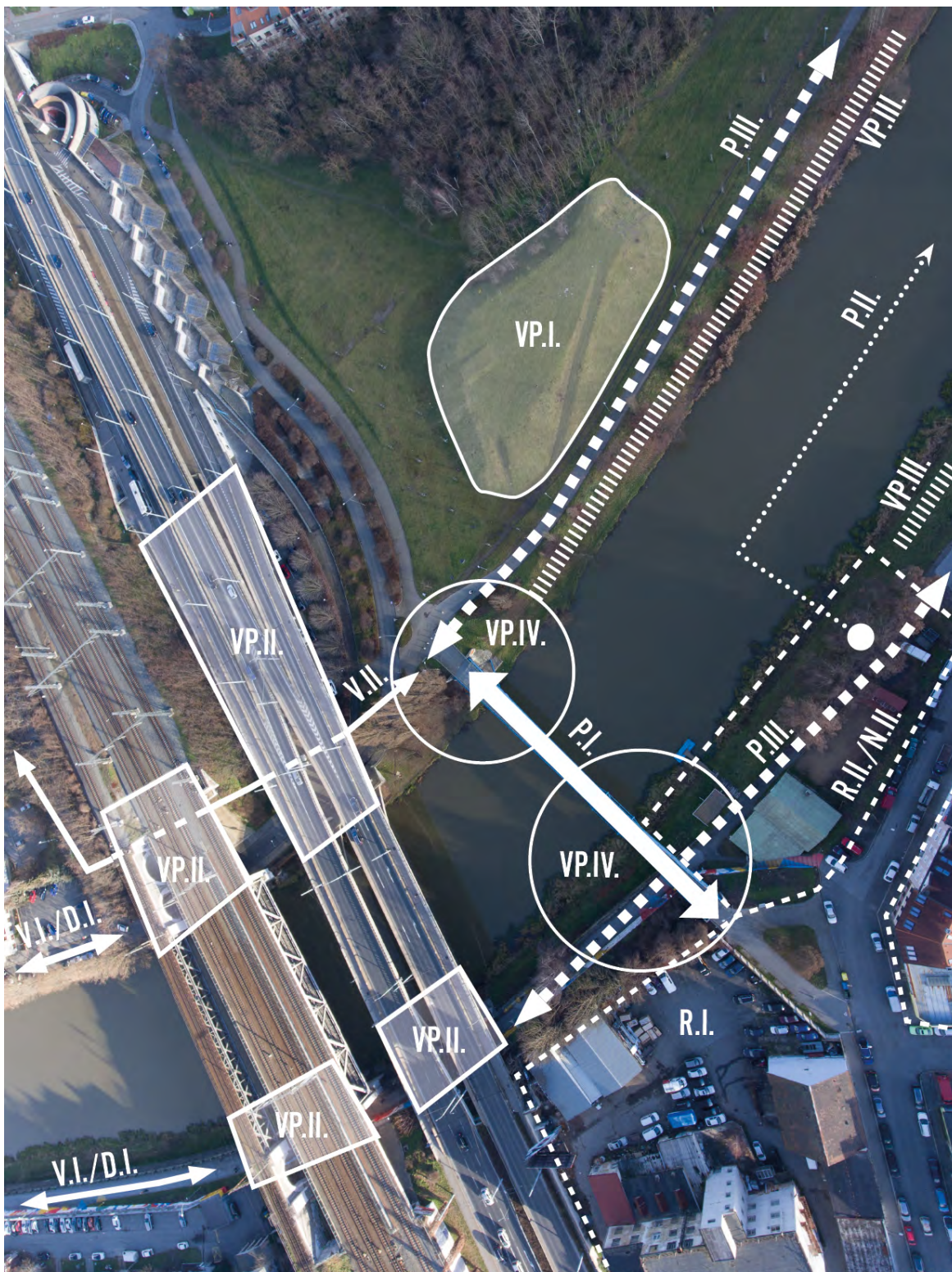
- tvorba veřejných prostranství ve vazbě na přemostění řeky - doplnění linie břehů o nové formy veřejných prostor, které budou schopny reflektovat význam prostoru v místě křížení přemostění a stezek podél břehů řeky. Tyto plochy by měly být doplněny o místa k zastavení/ setkání, měly by umožňovat přístup k vodě a měly by nabízet přidanou hodnotu místa (komerční aktivitu, výstavu, možnost zakotvení lodky apod.) **“VP.IV.”**

<i>potenciál</i>	č.	popis	označení
prostupnost územím	1	Revitalizace podoby vstupních uzlů	V.I.
	2	Prostupnost ve směru Americká ul. - Pařížská ul.	V.II.
	3	Revitalizace přestavb. ploch mezi ul. U trati a DEPO 2015	R.I.
	4	Integrace loděnice do veřejného prostoru	R.II.
	5	Posílení významu Kožíškovo lávky	P.I.
	6	Obnovení říčního přívozu s možností dalších zastávek	P.II.
	7	Integrace vybraných prvků do kompozice parku U Ježíška	-
netradiční atmosféra	1	Uchování mezideponie ornice (tzv. Zemník U Ježíška)	VP.I.
	2	Adaptace podmostní konstrukce pro nové možnosti využití	VP.II.
krajinný, sportovní a rekreační charakter	1	Doplnění břehů o přístupy k vodě	VP.III.
	2	Doplnění nabídky a zázemí stávajících sportovních areálů	R.II.
	3	Vytvoření ucelené struktury sportovně-rekreačního využití	N.II.
poloha při okraji historického jádra	1	Zlepšení formy přístupových uzlů z centra města	V.I.
	2	Oddělení pěší a cyklostezky pro zvýšení komfortu uživatele	P.III.
	3	Vizuální kontakt s lokalitou z centra města	D.I.
nová veřejná prostranství	1	Doplnění břehů o přístupy k vodě	VP.III.
	2	Tvorba veřejných prostor ve vazbě na přemostění řeky	VP.IV.

Obr.č.346: Tabulka potenciálů lokality č.3, autor: Boříková Hana

4.3.19. Lokalita 3: Strategie revitalizace území

Využití netradičních forem konstrukcí a ploch k rozvoji veřejného prostranství za předpokladu integrace těchto prvků do konceptu kvalitní parkové architektury, která bude reflektovat vazbu na post-industriální a církevní stavby v okolí. Lokalita by měla nabídnout nové možnosti sportovně-rekreačního využití včetně zázemí a měla by být zakomponována do celistvé sítě pěších koridorů v rámci struktury města.

Obr.č.347: Situace se znázorněním potenciálů transformace území Lokality č.3, autor: Boříková Hana

4.4. Lokalita 4: řeka Radbuza - centrální úsek řeky Radbuza

Druhý úsek centrálního toku řeky Radbuzy je vymezený jezem U Mráčku a soutokem se Mží ve Štruncových sadech. Odlišný charakter lokality je jasně patrný výrazným předělem jezu, který symbolicky vpouští řeku Radbuzu z přírodního koryta ve směru od Doudlevec a Slovan do centra města. Díky jezu není možné řeku Radbuzu splavit až do centra. Oba úseky jsou tedy individuální pro své využití, okolí i potenciál, který skrývají. Řeka byla v této části historicky nejvíce stavebně regulována a její stávající podoba odpovídá potřebám rozvoje města z počátku 20. století. Celý úsek lemující historické jádro města je sevřen do kamenných zdí a až za mostem U Jána nabírá řeka znovu svůj přirozený vzhled. Mezi nejvýznačnější stavební počiny patří:

- Wilsonův most
- budova Elektrických podniků
- Sborový dům a modlitebna Korandova sboru
- blok domů U Trojdohody
- polyfunkční dům Pražské městské pojišťovny
- Nájemní domy Živnostensko-občanského stavebního a bytového družstva pro Plzeň a okolí (1923 - 1924)
- Budova policejního ředitelství (1937 - 1939)
- bývalý Kulturní dům ROH
- bývalé Městské lázně
- bývalý Masarykův studentský dům
- bývalá Okresní nemocenská pojišťovna
- ředitelství Sboru národní bezpečnosti

Obr.č.348: Pohled na lokalitu od jezu směrem do centra města, foto: Boříková Hana

4.4.1. Lokalita 4: Stručný stavební vývoj významných objektů v území

Význačné budovy na nábřežích byly vystavěny v meziválečném období dynamicky se rozvíjejícího průmyslového města Plzně jako reprezentativní a výstavní část nově budovaného centra města, které se propojilo přemostěním toku s Pražským předměstím. Při regulaci řeky Radbuzy vysušením a odkloněním deltového ramene Mlýnské strouhy, vzniklo Anglické a Denisovo nábřeží s důležitými budovami a s dnes památkově chráněnými opěrnými zdmi z kamenného kyklopského zdiva. Ve své podobě nábřeží zůstalo v podstatě neměnné až do roku 2019, kdy byla úspěšně dokončena rekonstrukce náplavky centrální části řeky Radbuzy, na základě aktivity vyvolané festivalem veřejného prostoru Náplavka k světu. Díky tomuto projektu se podařilo zpřístupnit břehy řeky přímo v úrovni řeky a přimět město k vybudování mimoúrovňových přístupových bodů, zázemí pro multifunkční využití a rekonstrukci povrchů. V období od regulace řeky až do roku 2019 nebylo možné k řece sejít a vnímat ji při běžném pohybu po městě. Celé 20. století byla tedy řeka v centru města opomíjena a přehlížena jako významný městotvorný prvek. Na řeku bylo v centrální části nahlíženo jako na kanál, který je třeba zajistit technicky, zkrotit a rychle vodu z města odvést pryč. Díky aktivitě zespoda iniciátorů festivalu a díky mnoha inspiracím a zkušenostem ze zahraničí, změnilo i Město Plzeň pohled na své řeky.

Obr.č.349: Realizace nové náplavky na Anglickém nábřeží, zdroj: archiv Atelier k světu.

Řeka Radbuza se v tomto úseku historicky větvila na dvě části. Hlavní tok směřoval v zákrutě směrem na východ, na rozdíl od přímější ale průtokem slabší větve, která těsně lemovala opevnění města a historicky nahrazovala příkop v dobách ohrožení města. Tato větev ústila do Mlýnské strouhy a dále do Mže. Není zcela jasné, zda bylo rameno řeky Radbuzy vytvořené přirozeně nebo uměle v dobách výstavby hradeb města. Tvarové uzpůsobení východní části historického jádra města by odpovídalo již stávající Mlýnské strouze a Valchařské strouze na Mži, je ale stejně tak možné, že byly tyto kanály vybudovány až dodatečně, aby sloužily jako zdroj vodní síly pro budované mlýny a jako součást

hradebního opevnění. V případě ohrožení města byl vodní příkop zaplaven vodou z řeky Radbuzy. Pomíneme-li historické vybudování vodního příkopu kolem městských hradeb a postupné úpravy tohoto deltového ramene v části nazývaného Mlýnská strouha, pak jednou z prvních úprav koryta řeky Radbuzy byla regulace z let 1897 - 1898. Tato regulace byla provedena v 640 m dlouhé části řeky mezi soutokem a mostem U Jána (Pražským mostem) dle projektu Karla Vosyky. Smělý plán profesora české techniky vycházel z povodní, které Plzeň postihly v září roku 1890 a navrhoval řešení eliminace velké vody v centru města pomocí regulace toku pevnými nábřežními zdmi, nahrazení Královského jezu novým pevným jezem, který by poháněl vodní silou novou hydroelektrárnu pro zvýšení výroby elektrické energie pro město, zrušení Mlýnské strouhy a vybudování nového přemostění řeky v místech dnešního Wilsonova mostu. Právě navrhované zrušení Mlýnské strouhy vyžadovalo v prvním kroku regulaci toku pod strouhou samotnou za Pražským mostem, protože zrušení ramene řeky znamenalo zvýšení průtoku v řečišti a nutnost přípravy regulace toku pro uvolnění odtoku vody. Byly zde tedy navrženy břehy v násypu tvarované ve formě inundačních hrází. V roce 1912 navazovala úprava koryta řeky pod samotným soutokem, který se přesunul o něco níže po proudu, kde se vytvořil dostatečně velký rozlivový prostor při velké vodě.

Další etapou regulace toku řeky byla výstavba dnešního Denisova a Anglického nábřeží v letech 1915 - 1916 a v letech 1919 - 1923. Úsek řeky mezi novým jezem a Pražským mostem byl sevřen mezi kamenné nábřežní zdi vysoké 10 - 15 m, které zvyšovaly využití cenných pozemků v lokalitě centra města. Zdi jsou vystavěny ze žulových kvádrů kyklopského zdiva. Jedná se o pětihrany o rozměru 30 - 60 cm. Kameny jsou pravidelné a vazba mezi nimi velmi přesná. Zdi jsou včetně spar památkově chráněné a není možné bez předchozího projednání s příslušnými odbory na nich cokoli umísťovat a je zcela vyloučeno kotvit cokoli do spar mezi jednotlivé kameny. Nábřežní zdi jsou na úrovni chodníků zakončeny deskou, na které pak jsou osazeny sloupky ze žuly čtvercového půdorysu. Sloupky tvoří základní rastr zábradlí, který je vyplněn dílci z ocelových profilů. Zdi jsou v pravidelných vzdálenostech doplněny výklenky s ocelovými žebříky pro možný sestup na úroveň řeky. Až do revitalizace náplavky v roce 2019 to tak byl jediný možný přístup k vodě v centru města. Poslední etapou regulace řeky bylo v letech 1921 - 1923 zasypání Mlýnské strouhy a definitivní "vysušení" deltového ramene řeky, jejího odklonění od centra města a úprava terénu pro nové pozemky na levém břehu regulovaného toku řeky pro Anglické nábřeží. Regulovaný tok řeky byl tvarován do mírného oblouku.

Území Anglického nábřeží na levém břehu Radbuzy, v úseku od železničních mostů a mostu Milénia až po most U Jána, je bohaté na svoji stavební historii. Jedná se původně o součást Pražského (Špitálského) předměstí ve východní části mezi Mlýnskou strouhou a řekou a zároveň také částečně součást Říšského předměstí na západní straně původního historického jádra města. Před samotnou regulací řeky se jednalo o terénně i typologicky složitý spletenec zahrad, sadů a zemědělské půdy příslušející k hospodářským dvorům a domům na předměstí, které byly bez předchozí koncepce stavěny na místech, kde se neočekávaly záplavy. Domy se shlukovaly kolem původních bran do opevněné Plzně nebo v místech, kde řeka umožnila další využití. S postupným otevíráním hradeb, budováním okružních městských sadů a spolu s rozvojem města se lokalita v úseku Anglického nábřeží velmi záhy stala součástí širšího centra města a v druhé polovině 19. století již bylo jasné, že budou pozemky využity pro výstavbu veřejných a reprezentativních objektů, které budou odrážet prosperitu a moderní tvář Plzně. Samotné označení ulice Anglické nábřeží mělo oslavovat spojenecké pouto nově vzniklé republiky a Velké Británie. V době okupace a v letech 1949 - 1989 byl místní název Charkovské nábřeží.

Denisovo nábřeží je označení pro ulici lemující pravý břeh řeky od železničního mostu až po most U Jána (též nazývaný Druhý pražský most). Výstavba nových objektů na lukrativních pozemcích nově rozšiřovaného původního historického jádra města započala v roce 1925.

Obr.č.350: První část regulace řeky Radbuzy u Měšťanského pivovaru (kolem roku 1898); zdroj: Archiv města Plzně

Obr.č.351: Původní Královský jez a most u budovy Západočeského muzea na řece Radbuze (1920); zdroj: Archiv města Plzně

Obr.č.352: Výstavba nového jezu a regulace řeky Radbuzy - v pozadí Wilsonův most (1920); zdroj: Archiv města Plzně

Obr.č.353: Výstavba regulace řeky Radbuzy poblíž Wilsonova mostu (1920); zdroj: Archiv města Plzně

Obr.č.354: Současná podoba Mlýnské strouhy, foto: Boříková Hana

Obr.č.355: Současná podoba Mlýnské strouhy, foto: Boříková Hana

Wilsonův most

Most Císaře a krále Františka Josefa I. (dnes Wilsonův most) byl zrealizován v roce 1913 a jeho architektonické pojetí bylo ryze historizující dle projektu vrchního městského inženýra Václava Mencla (později se stal ředitelem plzeňského stavebního úřadu). Most realizovala firma Müller & Kapsa. Jednalo se o zděnou kamennou obloukovou konstrukci ze štěnovické žuly o šířce konstrukce 15m a délce cca 60m. Most tvoří dva oblouky, každý o světlé šířce

27,5 m, které spojuje masivní středový pilíř doplněný po bocích souborem klenáků. Pilíře a opěry mostu byly založeny 2 m pod dno regulované řeky a byly opřeny do pískovcové skály. Most byl doplněn kiosky pro výběrčí mýta a vyhlídkovými nikami s kandelábrými pro Křížkovy obloukové lampy. Most je od roku 1988 nemovitou kulturní památkou (č.rejstříku:ÚSKP 44239/4-4330). Součástí stavby bylo v roce 1921 posunutí původního Královského jezu proti proudu na stávající místo a vybudování nového pevného kamenného jezu o výšce 5 m a délce 60,5 m, který nově umožňoval činnost hydroelektrárny v budově bývalých Elektrických podniků města Plzně a plně nahrazoval činnost staré elektrárny v Panském mlýně u Mlýnské strouhy, která měla být později zasypána. Na nový jez navazoval vtok s tunelem o délce 25 m, který naváděl vodu na turbínu hydroelektrárny v budově Elektrických podniků.

budova Elektrických podniků

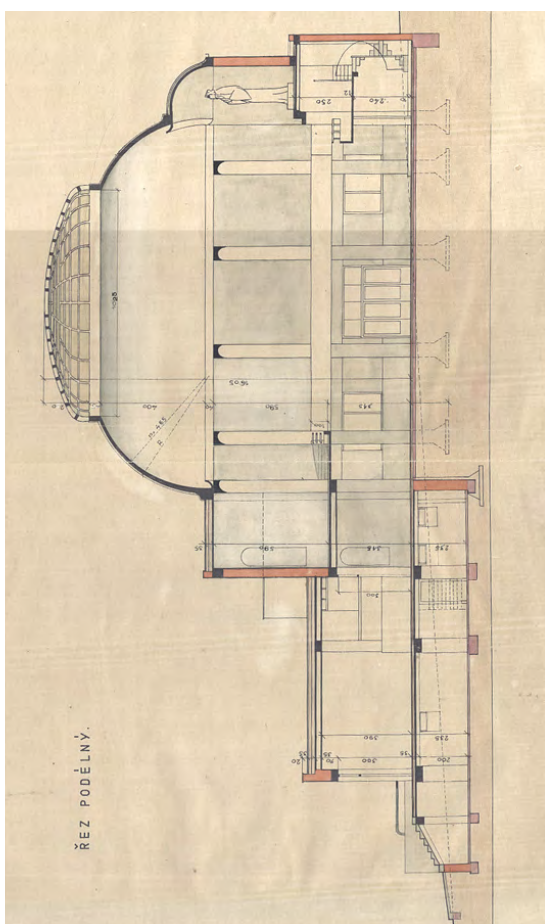
K výstavbě objektu se přistoupilo až po první světové válce na základě projektu plzeňského architekta Hanuše Zápala. V prvním kroku byla v roce 1921 postavena strojovna Francisovy turbíny v přízemním "provizorním" domě. Již v roce 1922 došlo k nástavbě zařízení pro nárazovou baterii a spuštění dodávky elektrické energie, která sloužila pro pohon elektrické dráhy tramvají. Objekt byl definitivně dostavěn v roce 1926, kdy byl nastaven o další tři podlaží s kanceláři, zasedací síní a prodejnu světel a vařičů. Dostavba se výškově přizpůsobila okolní zástavbě veřejných budov na nově budovaném Denisově nábřeží a činžovním domům na Jungmannově (Americké) třídě. Hlavní průčelí budovy spojuje klasicizující, kubizující a moderní rysy. Fasáda objektu směrem k řece je symetricky členěna pětici okosených pilastrů ukončených jednoduchým kladím a výraznou korunní římsou. Narozdíl od symetrické průčelní fasády, je dvorní fasáda členěna asymetricky a bez klasicizujících prvků. Severovýchodní nároží objektu je doplněno o schodišťovou věž ve formě rizalitu. V roce 1946 byl objekt doplněn ve dvorním traktu o budovu měřírny stavitele Ondřeje Smrčky. Jedná se o přízemní podsklepený dům s modernistickými prvky, který obsahoval velitelnu, halu napáječů a kóje s transformátory. V roce 1986 při rekonstrukci vodní elektrárny došlo k nástavbě objektu. Novodobá rekonstrukce souboru budov zachovala původní dojem pouze s doplněním výtahové prosklené šachty při severní štitové zdi. Objekt slouží jako sídlo Plzeňských městských dopravních podniků (dopravní část novodobě rozdělených Elektrických podniků) a vodní elektrárna dodnes vyrábí elektrickou energii, která je dále distribuována do rozvodné sítě. V sedmdesátých letech 20. století byla vedle objektu Elektrických podniků přistavěna administrativní budova Povodí Vltavy.

Sborový dům a modlitebna Korandova sboru

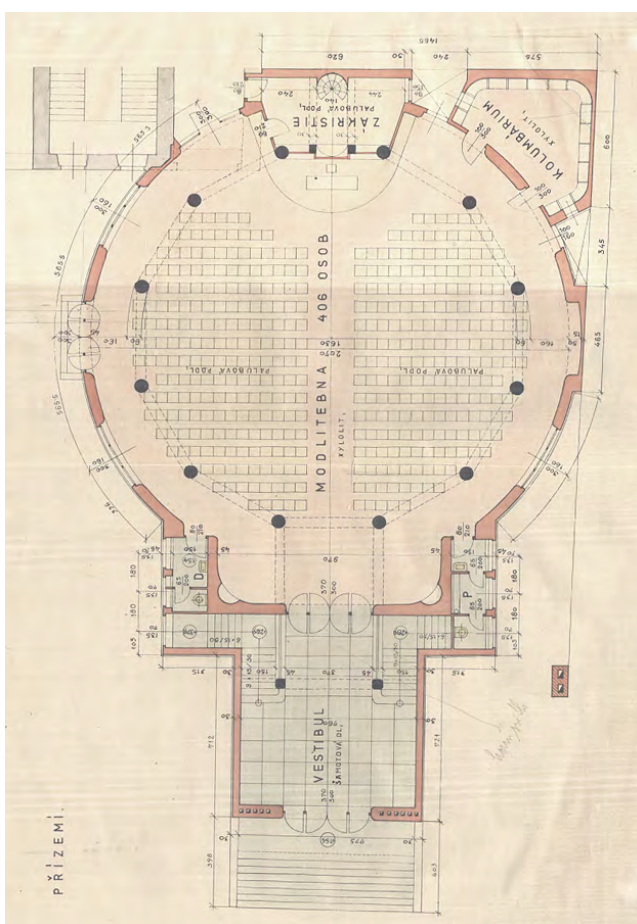
Hned za nově vystavěným jezem nalezneme na levém břehu, v místech kde původně byla Řemeslnická beseda a městská plovárna s půjčovnou lodiček, výraznou stavbu Sborového domu a modlitebny Korandova sboru z let 1935 - 1938. Jedná se o jeden z nejodvážnějších stavebních počínů moderní historie Plzně, kterému předcházela řada avantgardních návrhů. Konečná podoba objektu vycházela z návrhu Jaroslava Fišera s úpravami faráře Karla Machotky, který kvůli dispozičním vazbám na okolní objekty načrtl výslednou formu modlitebny a společenského sálu. Budova má monumentální osově symetrické průčelí, jejíž převýšená střední část je symbolicky korunována plastikou kalichu. Strany průčelí jsou lemovány bohatě prosklenými pásy, které skrývají zimní zahrady. Samotná modlitebna je umístěna ve vnitrobloku domu a zaklenuta kupolí. Její tvar je kruhový a lemovaný ochozem galerie nesený dvanácti mohutnými sloupy. Interiér modlitebny je prostý a bohatě prosvětlený kupolí vytvořenou železobetonovými klenbami doplněnými luxfery. Sborový dům a modlitebna jsou nemovitou kulturní památkou od roku 1994 (č.rejstříku:ÚSKP 10945/4-4927).

Obr.č.356: Pohled na objekt Elektrických podniků města Plzně (vpravo) přes Wilsonův most; zdroj: Archiv města Plzně

Obr.č.357: Podélný řez modlitebnou Korandova sboru; zdroj: Technický úřad MMP, Odbor stavebně správní – Stavební archiv

Obr.č.358: Přizemí modlitebny Korandova sboru; zdroj: Technický úřad MMP, Odbor stavebně správní – Stavební archiv

Blok domů U Trojdhody

Před samotnou realizací sborového domu byl vystavěn blok bytových domů na křížení dnešní Americké ulice a nově vznikajícího nábřeží. Soubor tří družstevních domů nazývaný U Trojdhody byl vystavěn v letech 1923 - 1925 podle návrhu Hanuše Zápala, Josefa a Václava Paška, Vladimíra Weingärtnera a Karla Bubly. Historie pozemku, kde začátkem dvacátých let soubor domů vyrostl, je vskutku bohatá. Původně na tomto místě stával obecní hospodářský dvůr, kde nalezlo po první světové válce domov několik chudých rodin. Tento dvůr, situovaný v blízkosti historického centra, sousedil se starými městskými lázněmi z roku 1871 a při přípravě plánů na regulaci řeky a s tím spojených stavebních úprav přilehlých nábřeží, nebylo možné uvažovat o zachování objektu. Myšlenka radních byla vystavět zde moderní a nové lázně podle vítězného návrhu Bedřicha Bendelmayera, které měly nahradit již nedostačující sousední lázně. Z tohoto záměru sešlo a pozemek byl nabídnut k prodeji pro výstavbu hotelu. Ani tento krok se nezdařil. Projekt Bedřicha Bendelmayera byl adaptován a realizován pro výstavbu Městských lázní přes řeku na Denisově nábřeží v roce 1926. Parcela u Wilsonova mostu byla nakonec prodána v roce 1923 třem plzeňským bytovým družstvům. Odtud se odvíjí i název souboru domů U Trojdhody, kdy se všechna tři bytová družstva, navázaná na tři politické strany, domluvila na výstavbě. Jednalo se o Lidové stavební a bytové družstvo (sociální demokraté), Obecně prospěšné stavební a bytové družstvo Zádruha (českoslovenští socialisté) a Živnostensko-občanské družstvo (národní demokraté). Bytovou krizi se tedy podařilo vyřešit díky podpoře města, které se rozhodlo pozemky prodat stavebním družstvům a dále díky velkorysé státní podpoře ve formě půjček s nízkým úrokem a úpravě daňové povinnosti v Zákoně o stavebním ruchu.

Jako první byl vystavěn pětipatrový objekt lemující dnešní Americkou třídu podle návrhu Josefa a Václava Paška z roku 1923. Realizaci zajistil architekt Rudolf Pelc pro Živnostensko-občanské družstvo. Dům byl dokončen poměrně záhy na konci roku 1924. Jedná se o řadový dům se sedlovou střechou, který v přízemí nabízí prostory pro obchody a kanceláře, bohatě prosvětlené skrze čtyři prosklené výkladce. V patrech byly navrženy dvou- a třípokojové byty s příslušenstvím. Fasáda objektu byla řešena dle dohody v jednotném stylu pro všechny tři domy, dle návrhu vrchního stavebního rady Města Plzně Hanuše Zápala. V případě prvního domu se jedná o jednoduchý geometrický dekor doplněný štukovými nápisy se záznamem o výstavbě. Nejvýraznějším prvkem fasády pak je balkon na krakorcích s kovovým zábradlím v průčelí domu.

V roce 1924 byla ihned započata výstavba navazujícího nárožního domu družstva Zádruha. Návrhu objektu se ujal stavitel Tomáš Dobrý a Antonín Kruel. Realizaci opět provedl Rudolf Pelc. Pětipatrová budova ve tvaru písmene „L“ navazovala na předchozí řadový dům a tvarově se přizpůsobila ve svém průčelí nárožní pozici zaoblením a orientací hlavního vstupu do nově vznikajícího Anglického nábřeží. V přízemí byly opět situovány komerční jednotky s prosklenými výkladci, v patrech potom po čtyřech dvoupokojových bytech s příslušenstvím. Vertikální charakter stavby byl podpořen úzkým balkonem v nárožní pozici, arkýři a lizény. Fasádu zdobí obloučkový dekor s geometrickými vzory kruhů a půlkruhů, opět dle návrhu Hanuše Zápala. Posledním ze tří domů ve výstavbě byl výrazný objekt na půdorysu tzv. Mrakodrapu Lidového bytového a stavebního družstva. Výstavba byla zahájena na konci roku 1923 pod vedením architekta Karla Bubly, ale díky moderním technologiím kombinace železobetonového skeletu a vyzdívkám se objekt podařilo postavit během jednoho roku. Objekt měl být výraznou dominantou jako uzavření dnešní Americké třídy před Wilsonovým mostem, a proto byl jako jediný ze tří objektů navržený jako osmipodlažní, s výraznou nástavbou s hodinami, doplněnými obloukovými arkádami nad střešní rovinou okolních

domů. Dvoupodlažní nástavba dominuje objektu nad průběžnou korunní římsou, která volně lemují celý blok domů U Trojdohody. Vertikalita je dále ještě podpořena vystouplými rizality na obou průčelích do ulice. Dům č.p. 44 byl dlouhou dobu nejvyšším obytným domem ve městě. Přízemí objektu je opět řešeno pro komerční využití, v dalších podlažích je situováno celkem 32 bytových jednotek rozličných dispozic. Fasádu domu zdobí obloučkový dekor Hanuše Zápala, který byl původně řešen v barevných tónech dokud ho nenahradila stříkaná šedá břizolitová omítka. Soubor domů U Trojdohody byl v roce 1994 prohlášen za kulturní památku pod registračním číslem: 12876/4-4914.

Přes ulici od bloku bytových domů nalezneme dnes ne příliš funkční veřejné prostranství, které zpevněnými terasami stupňovitě vyrovnává terénní nerovnost mezi korunou nábřežní zdi a úrovní dnešní Prokopovy resp. Goethovy ulice. Prostor slouží jako pieta politické paměti národa. V letech 1953 - 1965 zde byl umístěn Stalinův pomník (Malejovský/ Podzemný), v roce 1983 Památník československo-sovětského přátelství (Belšán/Sýkora/ Svoboda) a konečně od roku 1993 Památník obětem komunistického teroru. Piazzetta i přes svoji lukrativní polohu v centru města hledá dlouho své využití a podobu. Dominantou v území je nově rekonstruované plzeňské sídlo Komerční banky, které lemují prostor v nejvyšším bodě podél Goethovy ulice. Jedná se o původní budovu Státní banky československé od autorů Vladimíra Belšána a Miloslava Sýkory z roku 1983. Pro její výstavbu byla v sedmdesátých letech 20. století realizována demolice dvou bloků domů ve dvou etapách. První etapa odstranila zástavbu řadových domů mezi nábřežím a dnes již neexistující Královskou třídou, která původně prodlužovala Prokopovu ulici. V druhé etapě demolice byla stržena východní strana dnešní Goethovy ulice s objektem Německého divadla od Josefa Niklase z roku 1869.

Obchodní a činžovní dům Pražské městské pojišťovny

V sousedství původního divadla byl v letech 1935 až 1937 vystavěn polyfunkční dům Pražské městské pojišťovny ve funkcionalistickém stylu podle návrhu Františka Roitha. Původní třípodlažní sídlo pojišťovny, které se v místech výstavby nacházelo, nesplňovalo požadavky na standard moderního bydlení a tak bylo, mimo jiné i v souvislosti s výstavbou nových reprezentativních budov v okolí, rozhodnuto o výstavbě moderního a architektonicky reprezentativnějšího sídla Pražské městské pojišťovny. Původní budova byla v roce 1936 stržena a v roce 1937 byly společností Lanna Praha zahájeny stavební práce. Sedmipodlažní budova s ustupujícím omítaným posledním podlažím s terasami má plochou střechu, půdorys nepravidelného písmene U a zapuštěná oblá nároží s prosklenými zimními zahradami. Přízemí objektu slouží komerci, patra domu disponují bytovými jednotkami o různých velikostech. Dispozice bytu byla řešena na dvorní část se zázemím a do ulice orientovanými pokoji a kuchyněmi. Rastr oken je řešen pravidelně kromě nábřežní fasády, která je členěna rytmicky se střídajícími francouzskými a obdélnými okny s parapetem. Výtvarné ztvárnění fasád bylo dlouho diskutovaným tématem schvalovací komise městského úřadu. Původní plán elegantního zaobleného průčelí s keramickými obklady z Horní Břízy a ostatními fasádami provedenými v omítce, nebyl přijat. Investor nakonec přistoupil k obložení celé fasády keramickými obklady. Objekt byl kromě nesporné architektonické hodnoty výjimečný i svým technickým zázemím. Dům byl navržen s ústředním vytápěním, mechanicky ovládaným systémem odvětrání a dokonce i s výtahem v zrcátku jednoramenného schodiště. Dům měl dva suterény, kde byla umístěna kromě sklepů a skladu paliva také prádelna se žehlírnou. Hlavní vstup do domu byl situován v pasáži uvnitř domu, která propojovala Goethovu ulici s nábřežím a byla shora prosvětlena skrze sklobetonovou střechu. Objekt byl v roce 2002 vyhlášen nemovitou kulturní památkou s číslem rejstříku: ÚSKP 51970/4-5277.

Obr.č.359: Pohled na soubor domů U Trojohody (v popředí Wilsonův most); zdroj: Archiv města Plzně

Obr.č.360: Pohled na soubor U Trojohody (v popředí Královská třída); zdroj: Archiv města Plzně

Obr.č.361: Pohled přes piazzetu na objekt Obchodního domu (vpravo německé divadlo); zdroj: Archiv města Plzně

Obr.č.362: Pohled od Wilsonova mostu na Obchodní dům; zdroj: Archiv města Plzně

Obr.č.363: Dnešní podoba piazzety v místech bývalé Královské třídy a bývalého Německého divadla, foto: Boříková Hana

Nájemní domy Živnostensko-občanského stavebního a bytového družstva pro Plzeň a okolí

Nájemní domy byly postaveny dle typizovaného projektu stavitelů Josefa a Václava Paška v letech 1923 - 1924. Podle obdobného projektu byly v Plzni postaveny i nájemní domy v Nerudově ulici a na Doudlevecké třídě. Stavitelem byl Josef Špalek starší. Jedná se o identickou dvojici pětipodlažních domů s půdním prostorem, jejichž symetrická fasáda je zdůrazněna centrálně umístěným arkýřem ve druhém a třetím podlaží, který pomyslně zastřešuje vstup do domu. Fasáda je doplněna plastickým dekorem s florálními a figurálními motivy. Každý objekt nabízel deset tří až čtyř pokojových bytů. Namísto jedné prádelní místnosti v podkroví, byla ještě dodatečně doplněna garsoniéra pro správce domu. Obytné místnosti byly otočeny směrem k nábřeží a kuchyně, včetně pomocných provozů, byly umístěny ve dvorní části domu. U objektu není evidována žádná památková ochrana.

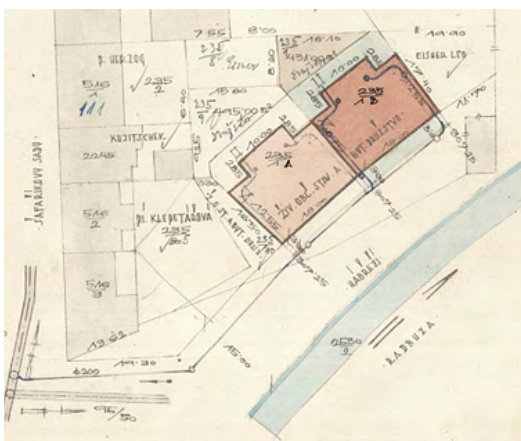
Budova policejního ředitelství

Budova policejního ředitelství byla ve své době jedním z nejvýznačnějších počinů meziválečné stavební éry města. Objekt byl vystavěn v letech 1937 - 1939 na základě výsledků dvou architektonických soutěží, které ke spolupráci vybraly pražské architektky Františka Čermáka a Gustava Paula a plzeňského architekta Václava Neckáře. Podle plánů Neckáře bylo navrženo dispoziční řešení objektu, Čermák s Paulem se věnovali hmotovému a výtvarnému řešení objektu. Na fasádu domu architekti navrhli světlý keramický obklad z místní kaolinky, v parteru objektu obklad z tmavě hnědých pásků. V hmotě objektu je jasně čitelné umístění hlavního vstupu, které se nachází v ustoupeném nároží. Fasáda domu je bohatě prosklena. Směrem k nábřeží jsou okna členěna na tři části s nadsvětlíky. Ve dvorní části se uplatňují okna pásová. Budova od svého začátku sloužila pro účely policie. Původně ještě doplněna o administrativní a vězeňský objekt, policejní služebnu a školicí středisko. Během druhé světové války zde mělo dočasné sídlo Gestapo, což bylo i důvodem značného poškození budovy během náletů ke konci války. Budova však byla ihned po roce 1945 opravena a jako policejní objekt slouží bez značných úprav dodnes. U objektu není evidována žádná památková ochrana.

bývalá Okresní nemocenská pojišťovna

Prvním souborem objektů ve výstavbě Denisova nábřeží byla Okresní nemocenská pojišťovna a Masarykův studentský dům. Architektem obou budov byl Bohumil Chvojka. V roce 1927 byla dokončena rozsáhlá stavba Okresní nemocenské pojišťovny, jejíž návrh vzešel ze soutěže vypsané roku 1925. Bohumil Chvojka na stavbě čtyřpodlažní podsklepené budovy s podkrovím spolupracoval se stavitelům Františkem Vachtou. Realizaci stavebních prací zajistila společnost plzeňského stavitele Františka Němce. Původní Chvojkův návrh objektu pojišťovny v sobě nesl prvky kubismu, který byl pro novou republiku zdrojem dekorativních prvků v duchu národního stylu. Postupně se však během příprav fasáda domu těchto prvků oprostila ve stylu purismu, a to především u dvorních průčelí. Základní koncept domu navrhuje hlavní křídlo budovy o půdorysném uspořádání ve tvaru F podél řeky. Nádvoří za domem uzavírá Chvojka dvoupodlažní hmotou, která nechává vyniknout hlavní trakt. Zadní partie domu byla doplněna i o objekt garáží. Nároží domu, v křížení Denisova nábřeží a ulice U Lázní, architekt v duchu moderny vytváří oblé, jemuž dominuje převýšená hranolová věž s předsazenou vstupní částí. Samotné hlavní průčelí směřované k řece je vodorovně členěno římsami s převýšením v uličním parteru, doplněné o bosované loubí. Pravidelný rastr obdélných oken s profilací ostění je přerušen v přízemí změnou tvaru nadsvětlíku a zvýšením parapetu. Dispozice objektu sestávala z uličních křídel s ordinacemi a kolmému křídla orientovaného do dvora, které sloužilo administrativě a komunikaci s klienty pojišťovny. Ze vstupního vestibulu se po schodech vstupovalo do zvýšeného přízemí,

odkud potom trojramenným schodištěm do reprezentativního prvního patra, kde byla na straně k řece navržena kancelář ředitele a zasedací místnost. Dále se v horních patrech nacházely dvoupokojové a třípokojové byty, v posledním patře kromě dvou teras také tři bytové jednotky, tři prádelny a půdní prostory. Interiér objektu byl řešen ve spolupráci s architektem Václavem Šustrem ve stylu art deco. V celém objektu nalezneme dodnes několik typických prvků: mramorové obložení, rozměrná okna schodiště s barevnými vitrážemi (zvolena figurální tematika široké skupiny obyvatel, která se vázala k účelu budovy: rolník, kojící matka, stařec na odpočinku atd.), dochovaná pítka v interiéru typická pro veřejné budovy meziválečné architektury, řemeslně zpracované interiérové mříže, originální svítidla nebo i barevné a materiálové řešení podlah a stěn. Objekt zaznamenal několik adaptací na zdravotnické zařízení (z padesátých a šedesátých let) a roku 1972 byl objekt rozšířen dle projektu Městského ústavu národního zdraví Plzeň pod vedením Jaroslavy Gloserové. Budova dodnes slouží jako poliklinika a ambulance provozovaná sítí EUC klinik. Objekt bývalé Okresní nemocenské pojišťovny je nemovitou kulturní památkou od roku 1998 (č.registrace:ÚSKP 49717/4-5143).

Obr.č.364: Situační plán výstavby (1923); zdroj: Technický úřad MMP, Odbor stavební správní – Stavební archiv

Obr.č.365: Pohled na nájemní domy v době výstavby nové náplavky (2017), foto: Boříková Hana

Obr.č.366: Pohled na budovu policejního ředitelství z Denisova nábřeží (rok 1943 - sídlo Gestapo), autor: Mirko Křen; zdroj: <https://pam.plzne.cz/objekt/c1-1778-budova-policejního-reditelství>

Obr.č.367: Vítězný soutěžní návrh na podobu objektu vpravo Masarykův studentský dům (1925); zdroj: Archiv města Plzně

Obr.č.368: Současná podoba Masarykova studentského domu a bývalé Okresní nemocenské pojišťovny na Denisově nábřeží; foto: Boříková Hana

bývalý Masarykův studentský dům

Masarykův studentský dům navázal v nábřežní frontě na hlavní křídlo Okresní nemocenské pojišťovny. Nabízel ubytování, stravování a volnočasové aktivity pro studenty plzeňských středních škol. Realizaci objektu zajišťovalo Stavební a podnikatelské družstvo v Plzni pod vedením Rudolfa Pěchoučka. Jednalo se o pětipodlažní budovu, která měla být doplněna přístavbami celého městského bloku, který utvářel dvě nové ulice směrem k vlakovému nádraží. Tento koncept, který měl ubytovací a stravovací kapacity doplňovat o divadlo, venkovní hřiště či budovu kotelny, nebyl nikdy zrealizován. Hlavní průčelí směrem k řece svým tvaroslovím navazovalo na sousední objekt pojišťovny. Monumentální klasicizující symetrická fasáda byla ve střední ose zvýrazněná hlavním vchodem s vysokým portálem a balkonem. Fasáda byla bohatě symetricky členěna okny s jednoduchými podokenními římsami. Poslední patro objektu bylo zdůrazněno změnou materiálu a zvýrazněno římsou. Fasáda objektu byla směrem k hornímu ustoupenému podlaží zjednodušována a zdobené prvky nahrazovány geometrickými elementy. V průčelí architekt kombinoval probarvennou omítku s přírodním i umělým kamenem. Dispozice objektu byla řešena jako trojtrakt. V suterénu se nacházela malá a velká kuchyň, spíže, strojovna a sklepy. V přízemí objektu byly situovány jídelna, malý sál, přípravná a toalety. První patro bylo vymezeno pro knihovnu, přednáškovou síň a dva pokoje. Další nadzemní patra sloužila pro ubytování se sociálním zázemím a společnou kuchyní. V podkroví objektu se kromě sušárny a prádelny nacházely ještě další ubytovací pokoje, ve dvorním traktu nechyběl ani fotoateliér s temnou komorou. V roce 1938 byl připraven projekt na přepracování objektu pro účely zdravotnického zařízení a v roce 1955 byly tyto úpravy provedeny. Objekt slouží pro účely zdravotnictví dodnes, sídlí zde EUC klinika. Objekt je památkově chráněn. Jako nemovitá kulturní památka byl vyhlášen v roce 1994 (č.rejstříku: ÚSKP 13129/4-4974).

bývalé Městské lázně

V roce 1926 byla zahájena výstavba Městských lázní, jejichž autory byli Bedřich Bendelmayer a Ladislav Fiala. Výstavba nových lázní reagovala na potřeby rychle rostoucího počtu obyvatel města a již nevyhovujících podmínek stávajících lázní v blízkosti dnešního domu U Mráčku (u Wilsonova mostu), které byly v roce 1871 postaveny podle projektu T. Kiliana. Ani sezónní léčebné lázně na Lochotíně z doby purkmistra Kopeckého již nepokrývaly poptávku, kdy se obyvatelé města chtěli za přiměřenou cenu koupat po celý rok. Tento požadavek samozřejmě neplnily ani říční lázně, kterých mělo město také dostatek, byť se tato zařízení začala potýkat se zhoršující se kvalitou vody díky zvýšenému

průmyslu. Stavba nových lázní se připravovala dlouhá léta. Kromě finančních potíží jejich realizaci překazila i první světová válka. Během příprav bylo vypsáno několik architektonických soutěží na podobu moderních očištných a léčebných lázní, z nichž byl nakonec vybrán vítězný návrh Bedřicha Bendelmayera z roku 1914 na objekt, který byl původně umístěn přes řeku na levém břehu Radbuzy. Projekt byl přizpůsoben a upraven plzeňským stavitelem Ladislavem Fialou. Ten sice z návrhu vypustil například mohutnou věž, ale zachoval koncept symetrické novoklasicisně pojaté průčelní fasády s monumentálním rizalitem vstupní části, umocněné předsazenými iónskými sloupy a štítem ve tvaru trojúhelníku. Tradiční pojetí fasád bylo možná v té době již přežitkem, ale odkazovalo na tradici lázeňství a očištění těla z dob antického Říma. Nadčasovost ovšem lázně projevily v technickém zařízení samotného areálu, kdy byly považovány za nejmodernější v republice. Čtyři oddělení očištných lázní byly rozděleny na část sprchovou, vanovou, parní a plovárnu. Léčebný ústav pak nabízel lázně slatinné, uhličitě, vodoléčbu i elektroléčbu. Dispozice jednotlivých oddělení byla situována kolem centrálního vestibulu, kam se mohlo projít pouze přes pokladnu. V roce 1944 byly lázně vážně poškozeny při bombardování. Rekonstrukce se ujal architekt Václav Neckář, který budovu oprostil od přemíry dekoru a doplnil průčelí budovy dvouramenným schodištěm v nízkém portálu neseného kamennými sloupy. V roce 1993 byl provoz lázní ukončen. Budova byla prodána městem do soukromého vlastnictví italské společnosti. Z budovy se stal squat a byla kompletně devastována. Kromě výtahové šachty byly postupně rozebrány i schody a další zařízení objektu. Od roku 2012 byl objekt využíván jako paintballová dráha. V roce 2022 se Plzeňskému kraji podařil odkup budovy ze soukromých rukou a byla zahájena projektová příprava na multikulturní zařízení. Objekt je nemovitou kulturní památkou (č.rejstříku:ÚSKP 11275/4-5070).

Obr.č.369: Městské lázně - pohled ze Štruncových sadů, zdroj: Archiv města Plzně

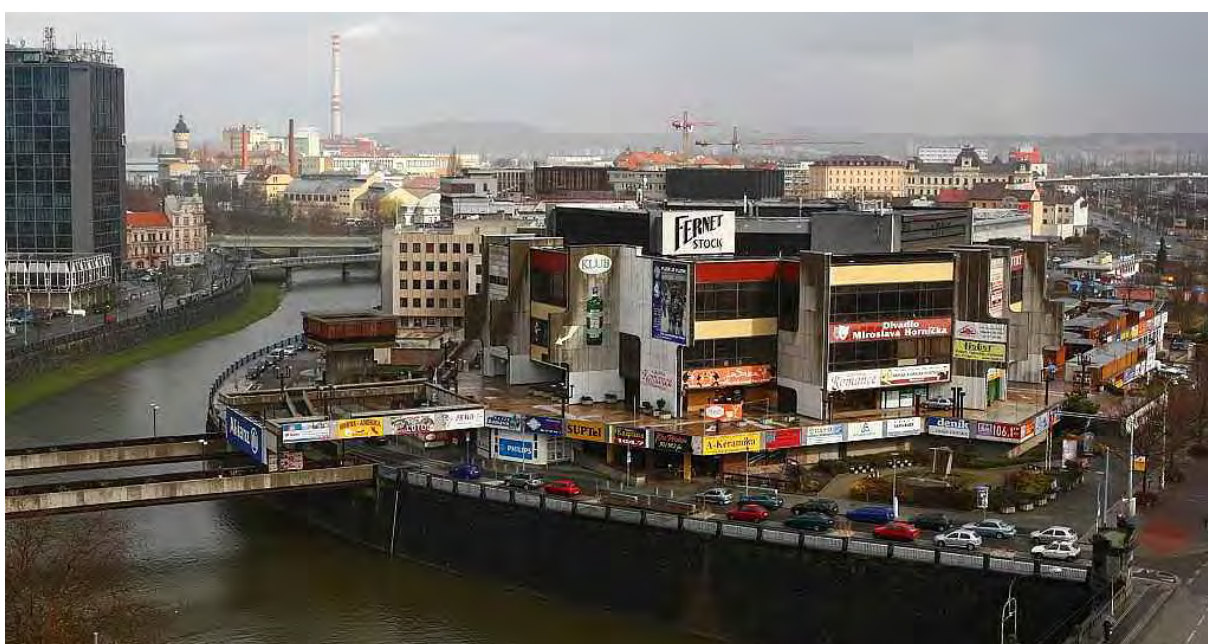

Obr.č.370-371: Současný stav bývalých lázní, foto: Bořková Hana

V roce 1983 byla u křižovatky U Jána postavena monumentální budova ředitelství Sboru národní bezpečnosti (dnes sídlo Krajské policie) podle plánů Jaroslavy Gloserové a Miloslava Sýkory. Stavební činnost na Denisově nábřeží byla v novodobé historii završena výstavbou Domu kultury ROH při křížení Denisova nábřeží a Americké třídy z poloviny osmdesátých let 20. století - autoři Miloslav Hrubec, Pavel Němeček a Jaroslav Holler. I přes výrazné protesty obyvatel města a odborné veřejnosti, byl objekt tzv. Domu hrůzy zbořen v roce 2012 po 26 letech své existence. V současné době je již v povolovacím procesu výstavba nové residenční a komerční čtvrti Americká - Sirková, skupiny Ameside. V místech, kde stával Dům kultury, dnes můžeme nalézt šterkové placené parkoviště. Jedná se o lukrativní rozsáhlé území, které se nachází v těsné blízkosti centra města a hlavního vlakového nádraží přímo na nábřeží řeky Radbuzy. Dominantní poloha rozsáhlého areálu, na křížení městského nábřeží a hlavní tepny centra města ul. Americké, vybízí k dočasnému využití rozličných aktivit. Přesto se zde až na výjimky neuspořádaly žádné akce.

Obr.č.372: Pohled z náplavky na budovu sídla Krajské policie na Denisově nábřeží (vpravo bývalé Městské lázně);
foto: Boříková Hana

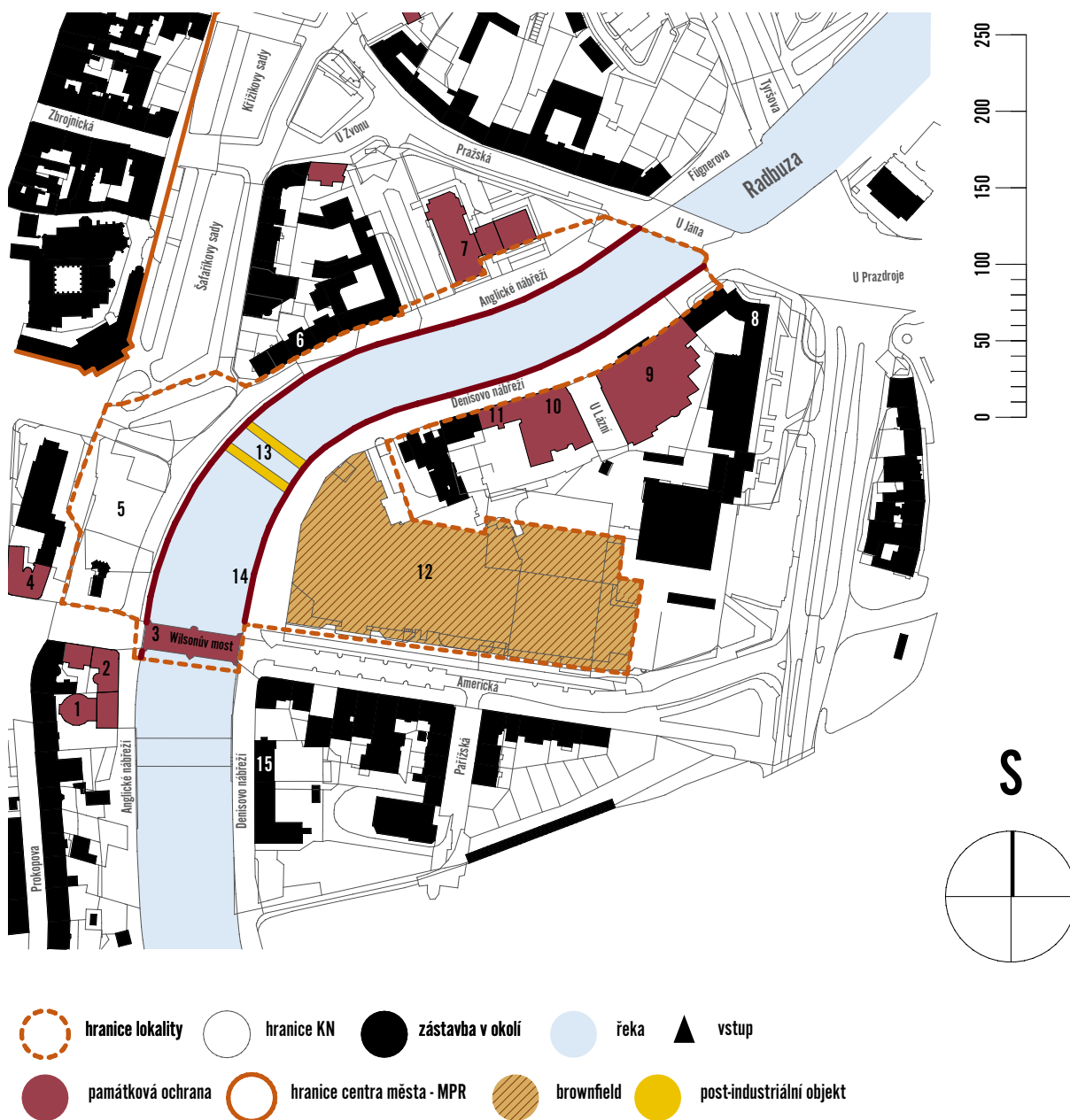

Obr.č.373: Pohled na bývalý dům kultury Invest zdemolovaný v roce 2012,
zdroj: https://plzensky.denik.cz/zpravy_region/dum-hruzy-zatim-bude-stat-dal20100303.html

4.4.2. Lokalita 4: Hranice řešeného území

V řešeném území se nachází tyto významné objekty na nábřeží:

1 Sborový dům a modlitebna Korandov sboru	7 Budova policejního ředitelství
2 Soubor bytových domů U Trojdhody	8 Budova krajského ředitelství PČR
3 Wilsonův most	9 Bývalé Městské lázně
4 Obchodní a činžovní dům Pražské městské pojišťovny	10 Bývalá Okresní nemocenská pojišťovna
5 Piazzeta v místech bývalé Královské třídy a Německého divadla	11 Masarykův studentský dům
6 Nájemní domy Živnostensko-občan. stavebního a bytového družstva	12 Pozemek po bývalém Kulturním domu Invest (ROH)
	13 Lávka k bývalému KD
	14 Regulované nábřežní zdi řeky Radbuzy

Obr.č.374: Situace hranice řešené lokality (měřítko 1:5000), autor: Bořková Hana

4.4.3. Lokalita 4: Územní plán města Plzně

Dle základních výkresů Územního plánu města Plzně je zřejmé, že řešené území je stabilizované - jedná se o reprezentativní veřejný prostor centra města. Levý břeh nad úrovní regulace řeky je definován jako plocha veřejného prostranství, v úrovni koryta řeky se jedná o plochu přírodní. Významným prostorem, ve vztahu k tvorbě městského prostředí, je jejich křížení se sadovým prstencem - systémem centrálních sadových parků na plochách bývalých městských hradeb. Tento prostor vytváří logický nástup k nábřeží a zároveň potenciál pro vytvoření významného prostoru. Část piazzety pod sídlem Komerční banky je vymezena pro dopravní infrastrukturu. Ostatní plochy jsou charakteru smíšeně obytného v zastavěném území.

Obr.č.375: Výřez z hlavního výkresu Územního plánu města Plzně, plochy s rozdílným způsobem využití (2016), zdroj: Útvar koncepce a rozvoje města Plzně

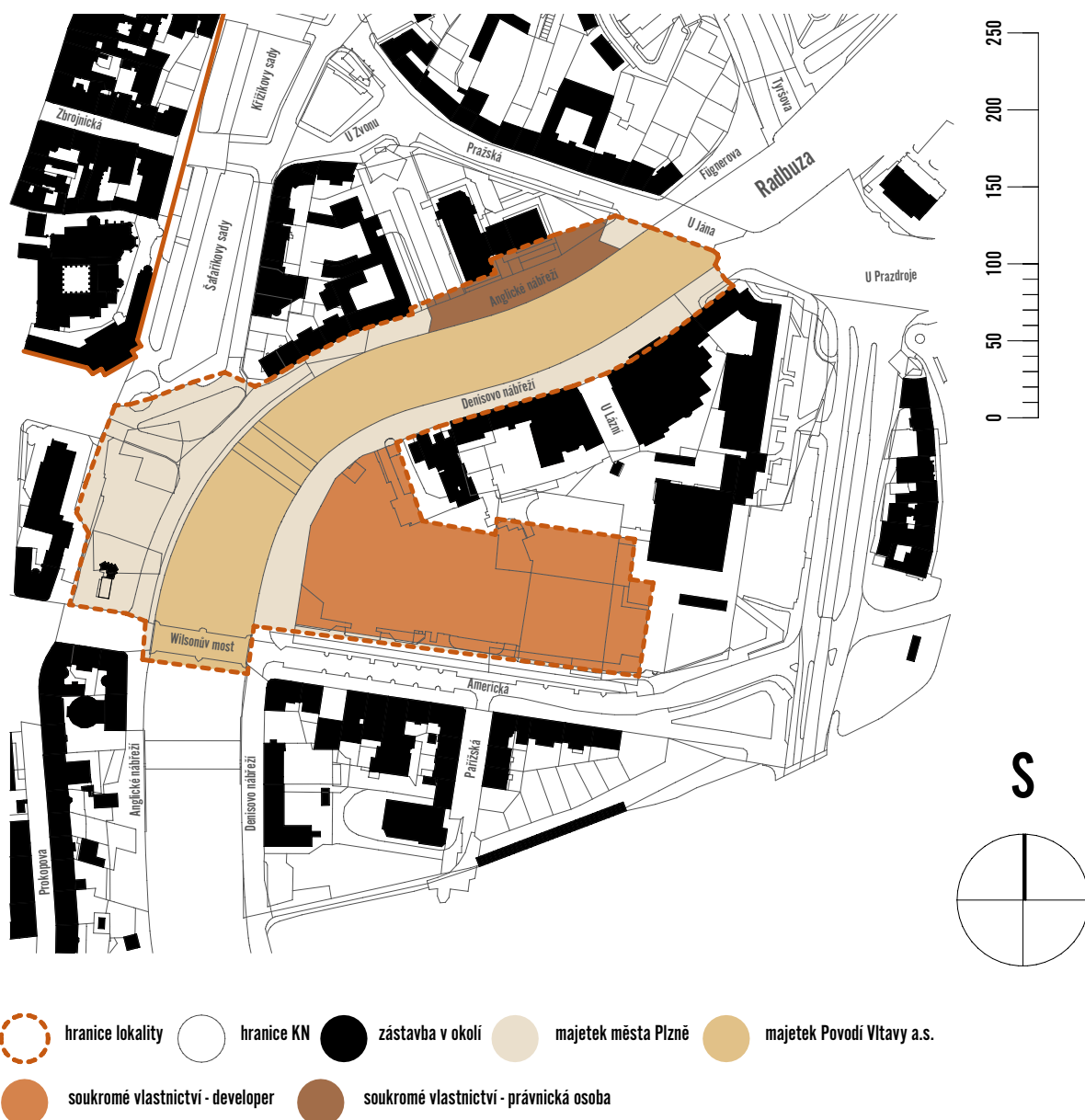

Obr.č.376: Výřez z výkresu Ochrany krajinného rázu Územního plánu města Plzně (2016), zdroj: Útvar koncepce a rozvoje města Plzně

4.4.4. Lokalita 4: Majetkové poměry v území

V rámci majetkové struktury jsou řešena pouze veřejná prostranství. Přilehlé budovy v území nenabízí možnost v současné chvíli propojení parteru říční krajiny s objektem. Tato skutečnost je způsobena dopravním řešením území, kdy je hrana nábřeží lemována silnicí a nevytváří dostatečně široký profil pro rozšíření a možnosti jeho využití. Výjimku v území tvoří dva objekty:

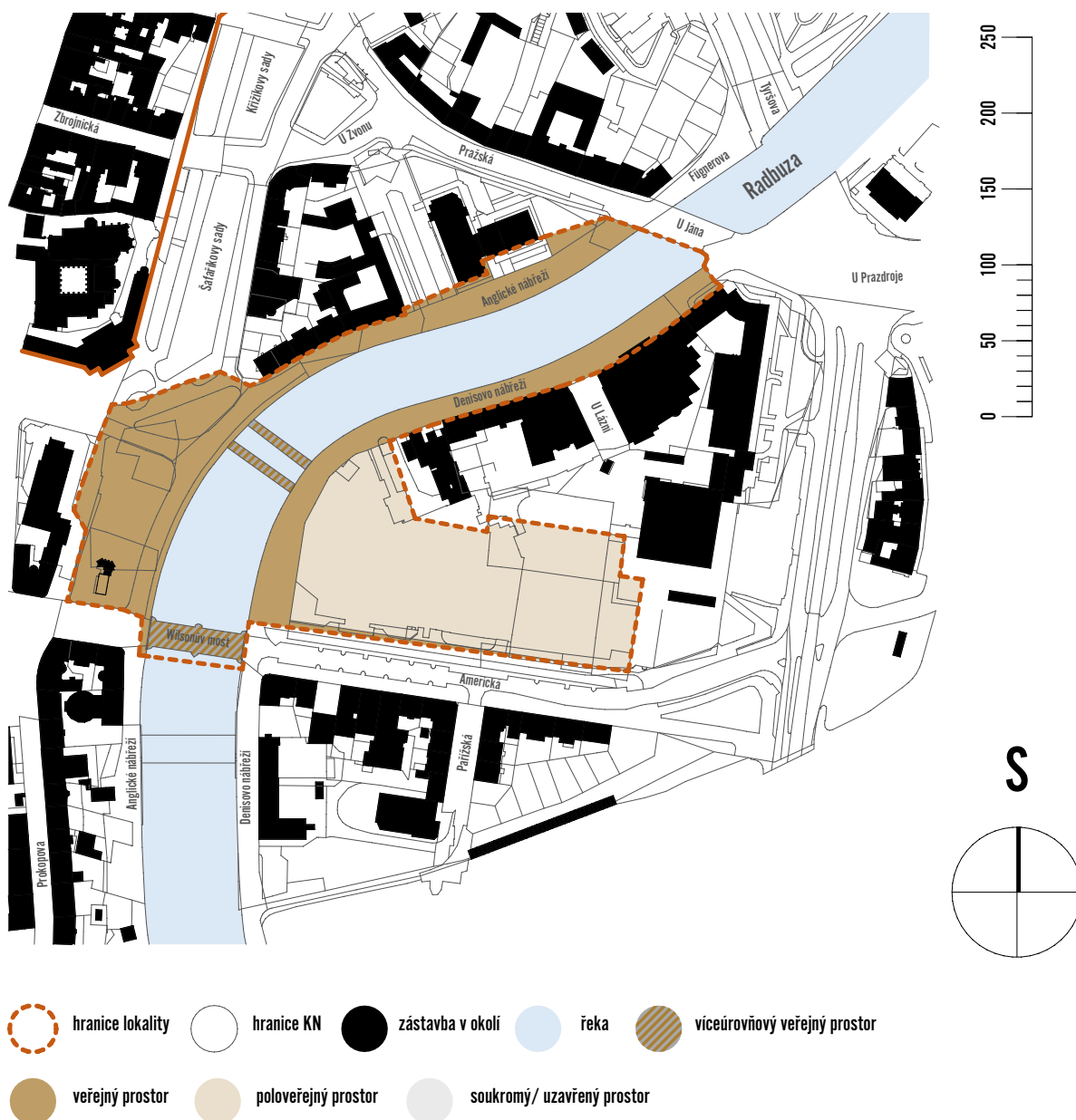
- 1 | **objekt Mrakodrapu Bohemia**, jehož vlastníci drží ve svém majetku i přilehlé veřejné prostory, které maximálně využívá pro terasu restaurace. Ta je od řeky oddělena silnicí z obou stran lemovanou chodníkem.
- 2 | Potenciál skrývá i **objekt bývalé Okresní a nemocenské pojišťovny - dnes EUC Klinika na Denisově nábřeží**, která by mohla svůj parter v přízemí se službami pro své klienty určitým způsobem propojit s uličním parterem a podpořit tak minimálně vizuální kontakt s řekou.

Obr.č.377: Situace majetkových poměrů v území (měřítko 1:5000), autor Bořiková Hana

4.4.5. Lokalita 4: Charakter veřejných prostranství

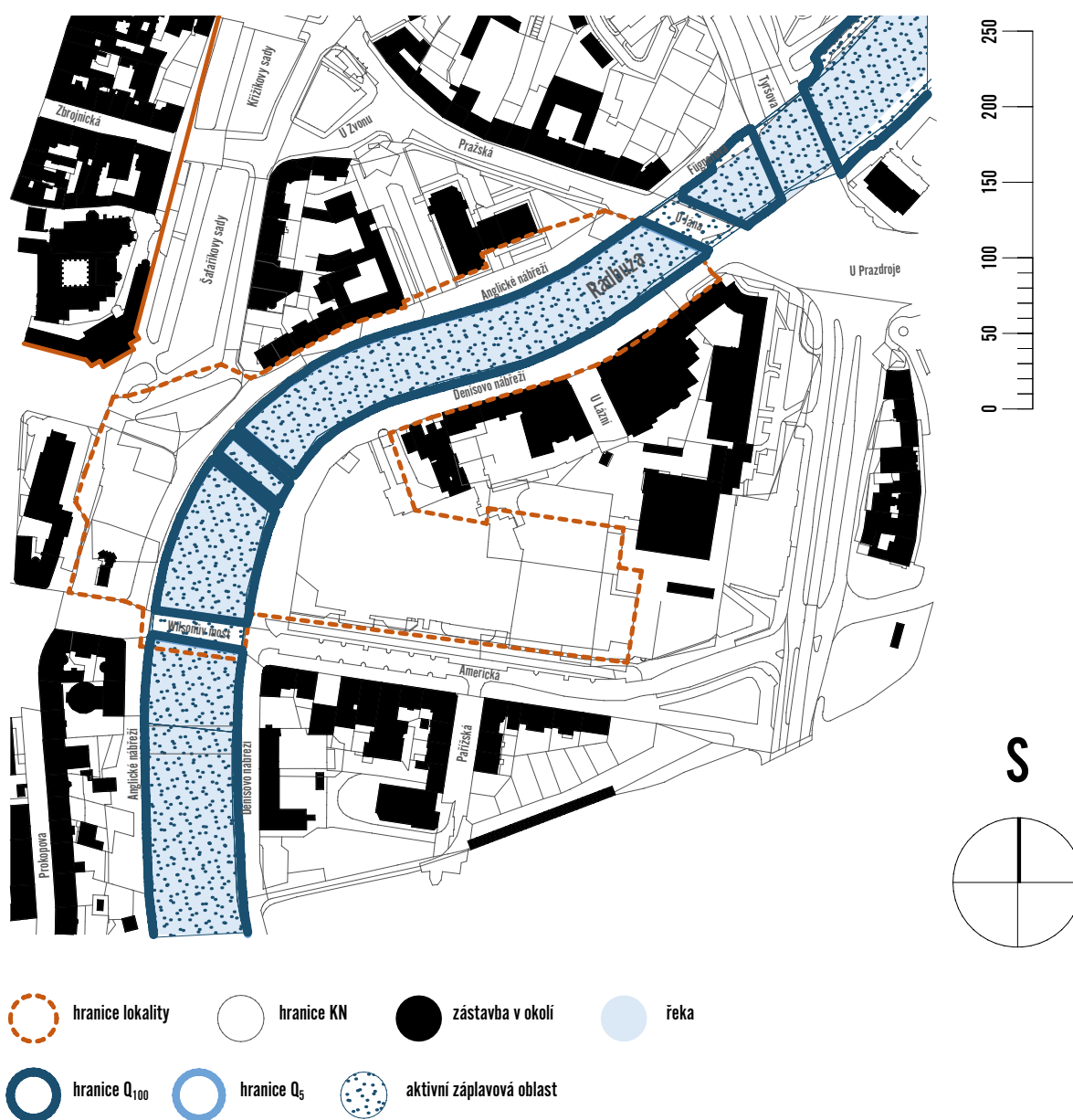
Veškerá prostranství v území jsou veřejně přístupná, a to včetně nově realizované náplavky na levém břehu řeky Radbuzy. Anglické a Denisovo nábřeží utváří uliční síť centra města. Wilsonův most je součástí Americké třídy. Zvláštním charakterem území se vyznačuje piazzeta mezi Americkou třídou a Šafaříkovými sady, která vznikla demolicí řadových domů na bývalé Královské třídě včetně demolice Německého divadla. Piazzeta je lemována plzeňským sídlem Komerční banky a dodnes nemá jasně definovaný způsob využití. V rámci revitalizace levého břehu koryta řeky, vzniklo zcela nové veřejné prostranství náplavky. Ta je, díky mobilním schodům, zpřístupněna z bývalé lávky ke kulturnímu domu Invest (ROH). Lávka jako taková, byla transformována do funkčního parteru nově navržené kavárny a kromě spojení dvou břehů, plní i funkci terasy k posezení a relaxaci přímo nad řekou. Určitou formu poloveřejného prostoru má brownfield po zbořeném domu kultury, který je celý kompletně oplocený, avšak ne uzavřený. Plocha slouží jako šterkové parkoviště s poplatkem během parkování přes den.

Obr.č.378: Situační schéma veřejných prostranství v území (měřítko 1:5000), autor: Boříková Hana

4.4.6. Lokalita 4: Aktivní zóna a povodňový model

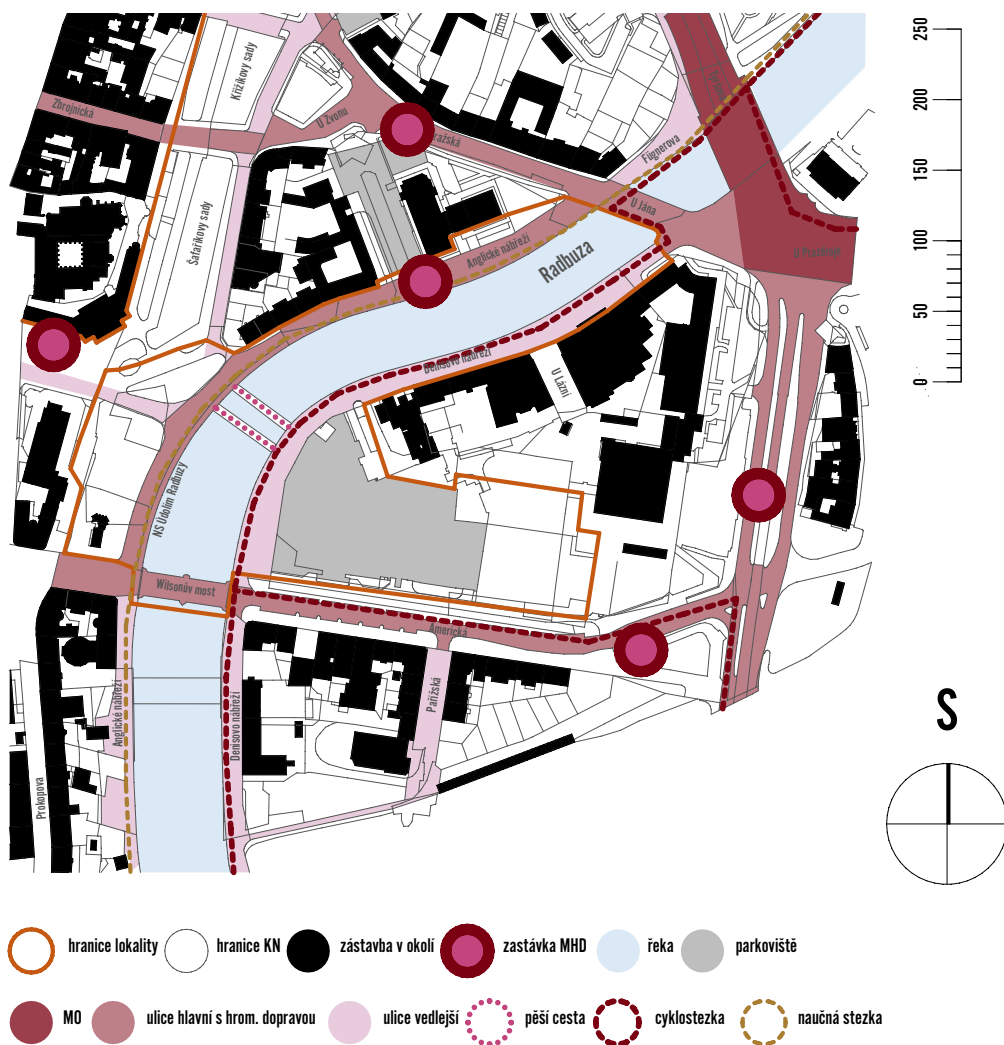
Povodňový model je v území díky regulaci celého úseku řeky velmi příznivý. Tato informace je však nepodstatná vzhledem k charakteru zástavby ve formě reprezentativního nábřeží, které musí respektovat veškeré limity a parametry využití území především ve vztahu k uliční čáře a výškové regulaci objektů. Jakékoli využití ploch přímo v profilu řeky a pořádání různorodých činností v místě náplavky, podléhá přísným povolovacím procesům, za předpokladu dodržení Povodňového plánu, kdy je potřeba navrhovat do profilu koryta řeky pouze takové objekty a vybavení, které je možné v případě ohrožení oblasti povodněmi, odklidit do 2h od vyhlášení nouzového stavu. Pořadatel je navíc povinen tuto skutečnost sám hlídat a sledovat průtočný model řeky.

Obr.č.379: Situace povodňového modelu území (měřítko 1:5000), autor: Boříková Hana

4.4.7. Lokalita 4: Doprava a mikromobilita v území

Dopravní situace je v území poměrně komplikovaným tématem, které nebylo doposud zásadně řešeno. Využití území ve vztahu k veřejnému prostoru brání silniční doprava. V profilu Anglického nábřeží se jedná o obousměrný provoz s dopravou hromadnou (autobusy, trolejbusy). Denisovo nábřeží je zklidněno tak, že byl zakázán průjezd ve směru od bývalého domu kultury na Americkou ulici, v této části se jedná pouze o jednosměrku. Dále se zde nachází trasa cyklostezky ve směru ze Štruncových sadů po Denisově nábřeží dále do Doudlevec. Naučná stezka podél řeky Radbuzy vede na levém břehu Anglickým nábřežím. Území je velmi dobře dopravně dostupné na úkor modelaci veřejného prostoru pro pěší a další přidané hodnoty. V úseku od lávky k bývalému kulturnímu domu po most U Jána chybí i příčné propojení břehů ve směru od ul. U Lázní, která by vytvořila nejpřímější propojení centra města s hlavním vlakovým nádražím. Případná nová pěší lávka by vyžadovala odpovídající nástupní prostor. Celé území projde v nejbližších letech proměnou v rámci výstavby nové čtvrti dle Územní studie Americká - Sirková (developer skupina Ameside). Ta vytvoří zcela nové bloky domů mezi ulicemi U Lázní - Americká a Sirková. Dle slov ředitelky⁷¹ ÚKRMP však k výrazné proměně nábřežní linie nedojde. Bude počítáno pouze s vynecháním případných potřebných ploch na budoucí přemostění Radbuzy v návaznosti na zmiňovanou ul. U Lázní.

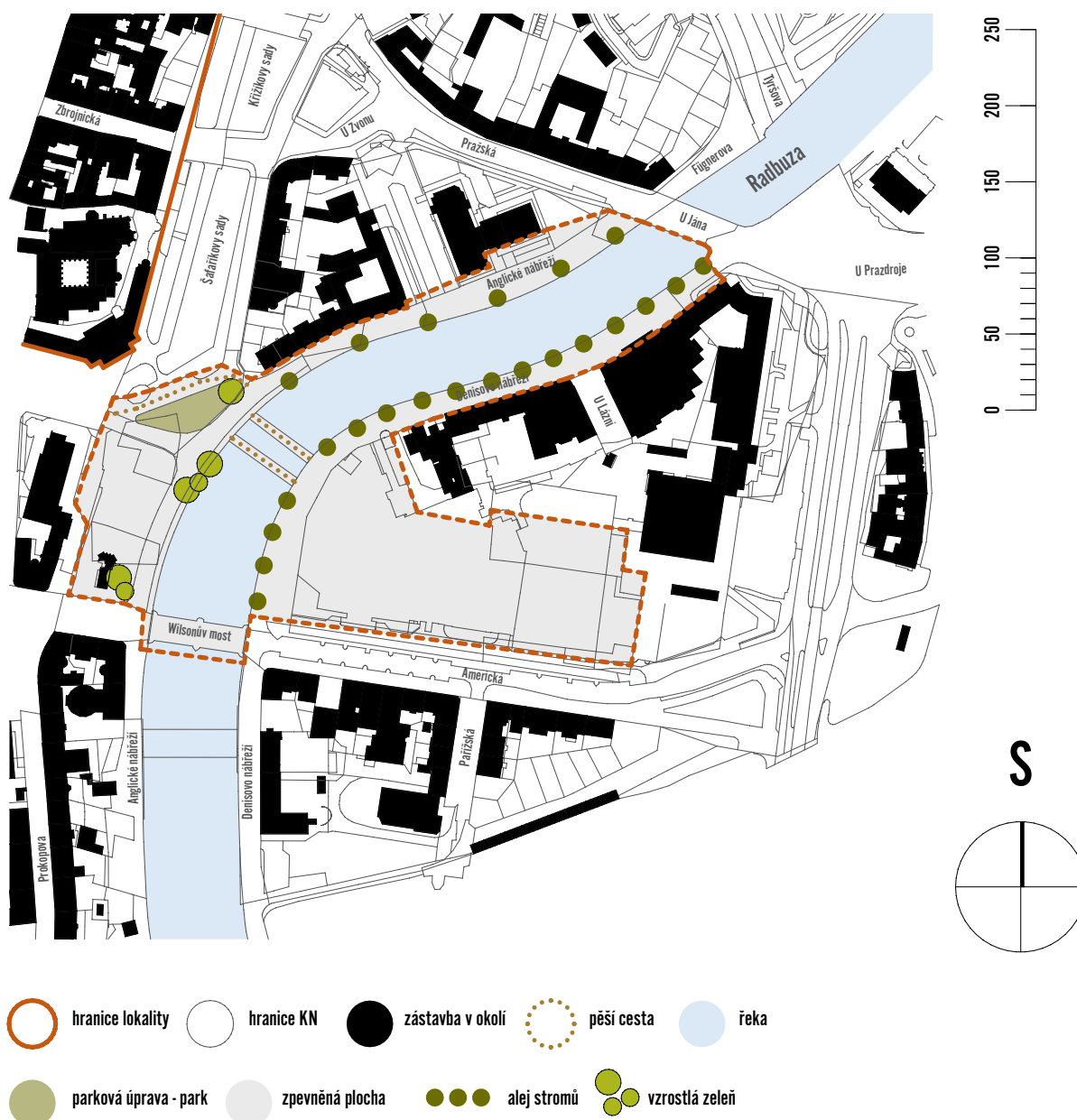

Obr.č.380: Situace dopravních vazeb v území (měřítko 1:5000), autor: Boříková Hana

⁷¹ Interview s ředitelkou Útvaru koncepce a rozvoje města Plzně - Ing. Vostrackou zařazeno do přílohy práce - kapitola 6.3.

4.4.8. Lokalita 4: Krajinné prvky v území

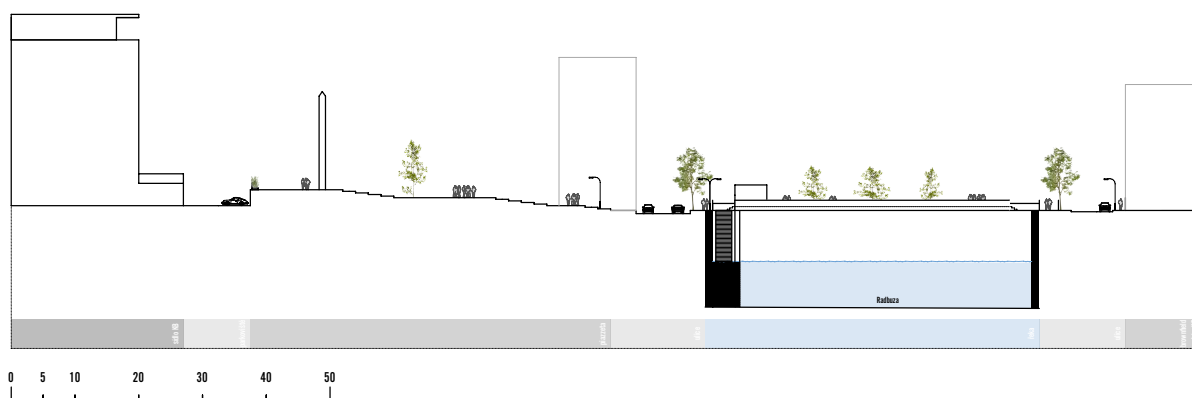
Vzhledem k charakteru zástavby a umístění lokality není krajinný charakter lokality výrazný. Mezi nejzásadnější prvky zeleně patří alejová vzrostlá zeleň a zelené plochy levého břehu řeky zakomponované do profilu nové náplavky řeky Radbuzy. Výrazným krajinným prvkem v řešené lokalitě je řeka sama jako dominantní kompoziční modrá osa přírodního charakteru. Území však navazuje na cenný soubor parkové zeleně - okruh Městských sadů, které vznikly postupným prolamováním hradebního gotického opevnění města. V trase dnešních Šafaříkových a Křížkových sadů dokonce původně vedlo rameno řeky Radbuzy, které ústilo přes Mlýnskou strouhu do řeky Mže v místě dnešní Rychtářky. Reminiscencí na původní řešení veřejného prostoru je obnova Mlýnské strouhy ve formě parku, která je oblíbenou destinací obyvatel města Plzně i turistů.

Obr.č.381: Situace krajinných prvků v území (měřítko 1:5000), autor: Boříková Hana

4.4.9. Lokalita 4: Profil řeky

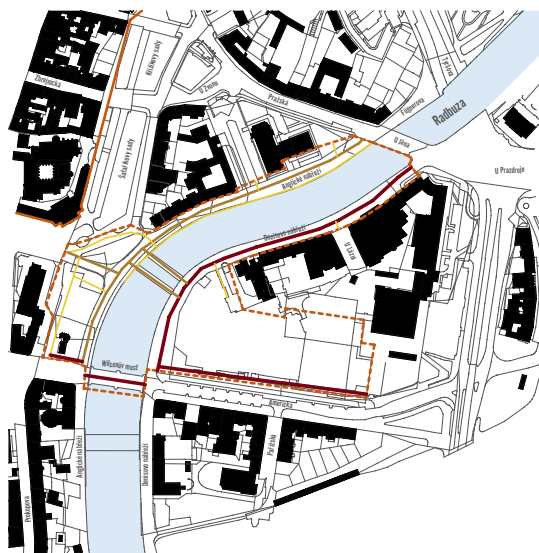
Lokalitu č.4 vytváří reprezentační profil nábřeží vystavěného po regulaci řeky Radbuzy. Anglické nábřeží na levém břehu začíná v místě železničního mostu a pokračuje přes Wilsonův most a piazzetu před plzeňským sídlem Komerční banky až k mostu U Jána. Denisovo nábřeží kopíruje řeku na pravém břehu řeky a kromě pozemku po zdemolovaném domu kultury, má zástavbu uličního profilu kompaktnější. Piazzeta na Anglickém nábřeží se terasovitě svažuje směrem k řece a nabízí pěkné výhledy na řeku. Jedná se zřejmě o jediný veřejný prostor, který umožňuje koryto řeky vnímat z horizontu chodce. V kontextu křížení nábřežní linie s prstencem sadového okruhu nabízí tento prostor skvělý potenciál k tvorbě funkčního veřejného prostranství. Pravý břeh je od koryta řeky oddělen silnicí, která je při koruně hrázdné zdi lemována chodníkem s alejí stromů. V případě, že by se silnice v úseku od mostu U Jána po Wilsonův most zklidnila, například pouze pro residenty a zásobování, bylo by možné v těchto místech vytvořit podružné prostory pro případné komerční aktivity a možnost zastavení se v místě. Samotné koryto řeky prošlo v roce 2019 revitalizací po iniciaci proměny festivalem Náplavka k světu. Břeh řeky ve spodní části koryta řeky byl zpřístupněn stohovacími schody z lávky k bývalému kulturnímu domu. Břeh byl zpevněn a doplněn mobiliářem. Některé úseky byly ponechány v travnaté úpravě pro možnost relaxace na dece přímo u vody. Profil náplavky, v úseku od Wilsonova mostu po Štruncovy sady, byl doplněn přípojnými elektro body v horní úrovni hrázdných zdí, pro možnost pořádání rozličných kulturních akcí. Samotná lávka přes Radbuzu v místech původního kulturního domu byla využita pro umístění kavárny ve formě modulové architektury, která využívá lávku jako svůj předprostor s teráskou a možností výhledu na řeku přímo nad její hladinou.

Obr.č.382: Profil řeky Radbuzy (měřítko 1:1250), autor: Bořiková Hana

4.4.10. Lokalita 4: Space syntax

Metoda zkoumání space syntax umožňuje graficky zaznamenat chování uživatele veřejného prostoru na základě předem definovaných kategorií: intenzita využití stezek; prostupnost územím; funkční využití ploch; vztah k okolní zástavbě.

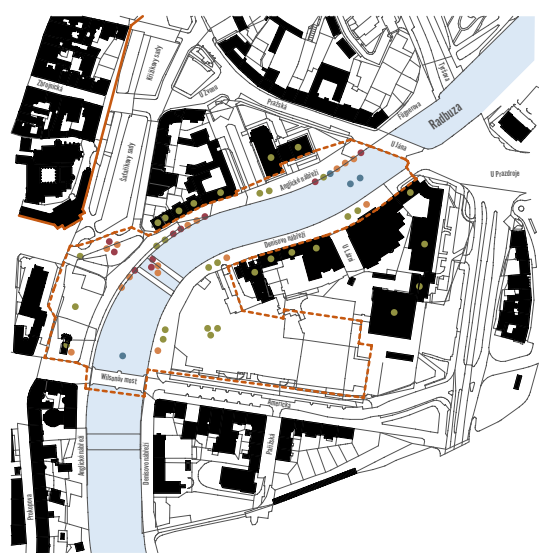
- hranice lokality
- hranice KN
- zástavba v okolí
- řeka
- nejčastěji frekventovaná stezka
- středně frekventovaná stezka
- slabě frekventovaná stezka

Obr.č.383: Space syntax - frekvence stezek,
autor: Boříková Hana

- hranice lokality
- hranice KN
- zástavba v okolí
- řeka
- neprostupná oblast
- prostupná oblast

Obr.č.384: Space syntax - prostupnost územím,
autor: Boříková Hana

- hranice lokality
- hranice KN
- zástavba v okolí
- řeka
- kulturní aktivity
- relaxační aktivity
- sportovní aktivity
- každodenní aktivity

Obr.č.385: Space syntax - funkční využití,
autor: Boříková Hana

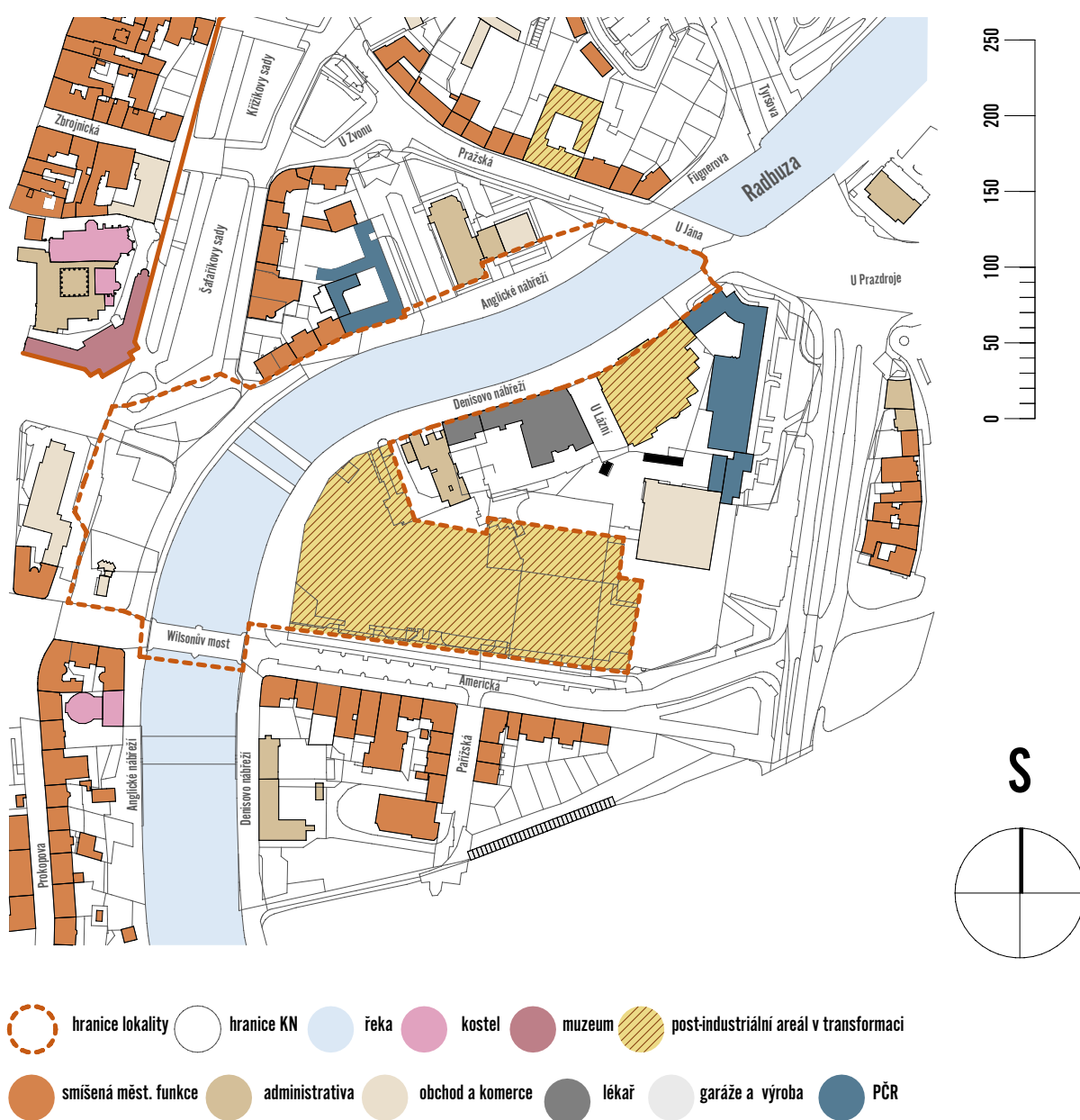
- hranice lokality
- hranice KN
- řeka
- celoměstský význam
- místní význam
- sezónní/žádné využití
- objekt bez významu

Obr.č.386: Space syntax - charakter zástavby,
autor: Boříková Hana

4.4.11. Lokalita 4: Funkční schéma

Území je specifické skladbou funkcí. Vysoký podíl utváří služby (poliklinika, lékařská pohotovost, Krajská policie, Městská policie), které nijak neobohacují veřejný profil. Dalším výrazným prvkem v území je vysoké procento nevyužitých a opuštěných objektů včetně brownfieldu po bývalém domu kultury Invest (ROH). Tyto objekty dlouhodobě blokují prostupnost a využití lokality. Přimo v řešené lokalitě nalezneme v současné chvíli z komerčních ploch pro veřejnost tato zařízení:

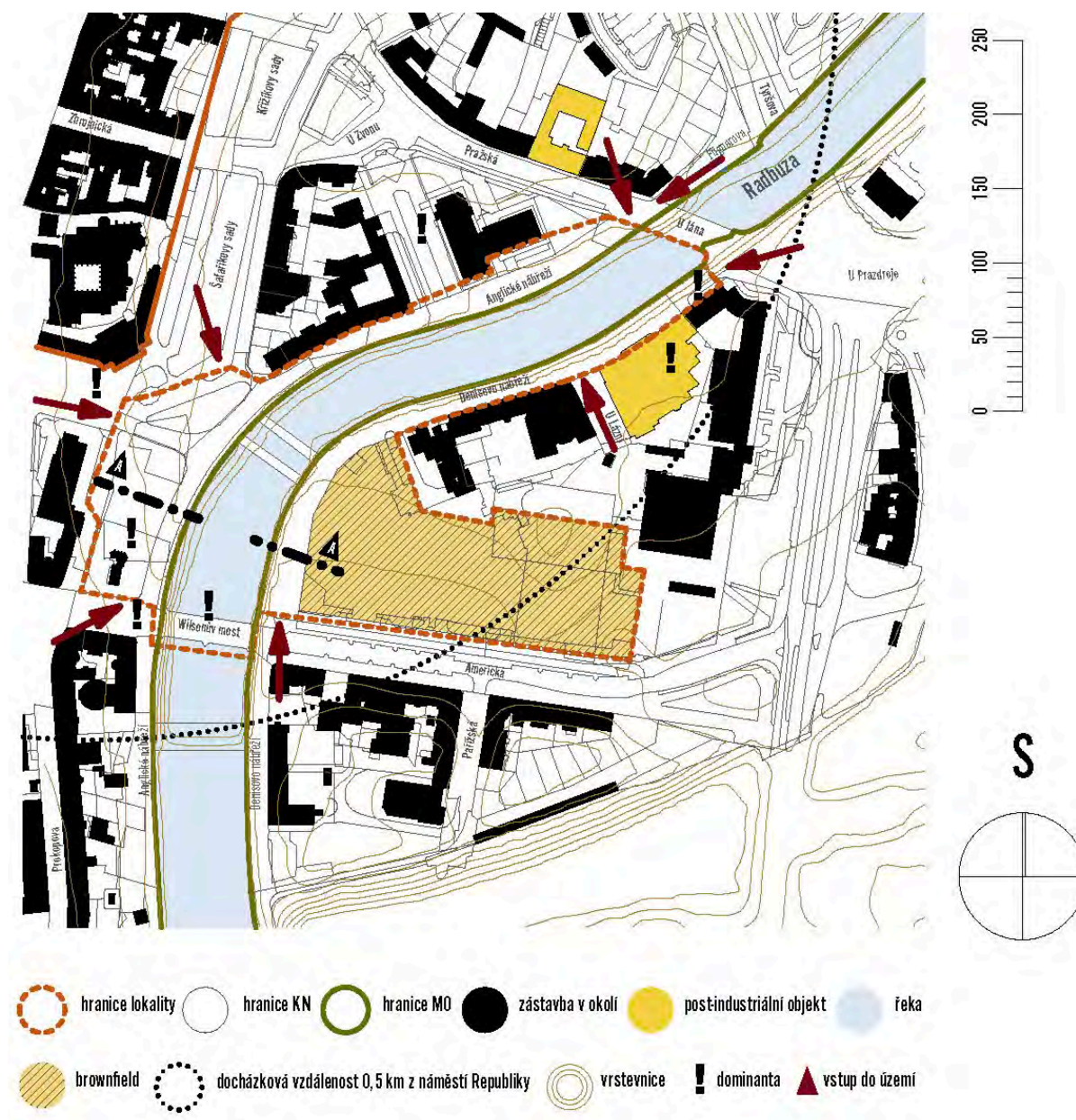
- 1 | Kavárna na piazzettě po bývalé Královské třídě u sídla Komerční banky
- 2 | parter administrativní budovy “Mrakodrap Bohemia” s restaurací
- 3 | nově realizovaná náplavka na levém břehu řeky Radbuzy s kavárnou na lávce k bývalému kulturnímu domu

Obr.č.387: Situační schéma funkcí v území (měřítko 1:5000), autor: Boříková Hana

4.4.12. Lokalita 4: Širší vztahy

Lokalita je charakteristická chybějící strukturou zástavby, která by vytvářela celistvou linii nábřeží s nabídkou komerčních aktivit v parteru. Tyto aktivity by oživily oblast o návštěvníky, kteří by se v území zastavili a využívali by prostor pro každodenní relaxační, společenské, pracovní i jiné činnosti. Atraktivita území je však nesporná. Nalezneme zde nespočet stavebních dominant včetně jediné výškové budovy ve městě. Docházková vzdálenost z náměstí Republiky je do max. 500m. Území navíc vytváří spojující linii mezi hlavním vlakovým nádražím a centrem města, což z něj činí prostor s potenciálem pro nabídku pestrých komerčních aktivit pro obyvatele města i turisty.

Obr.č.388: Situace širších vztahů (měřítko 1:5000), autor: Boříková Hana

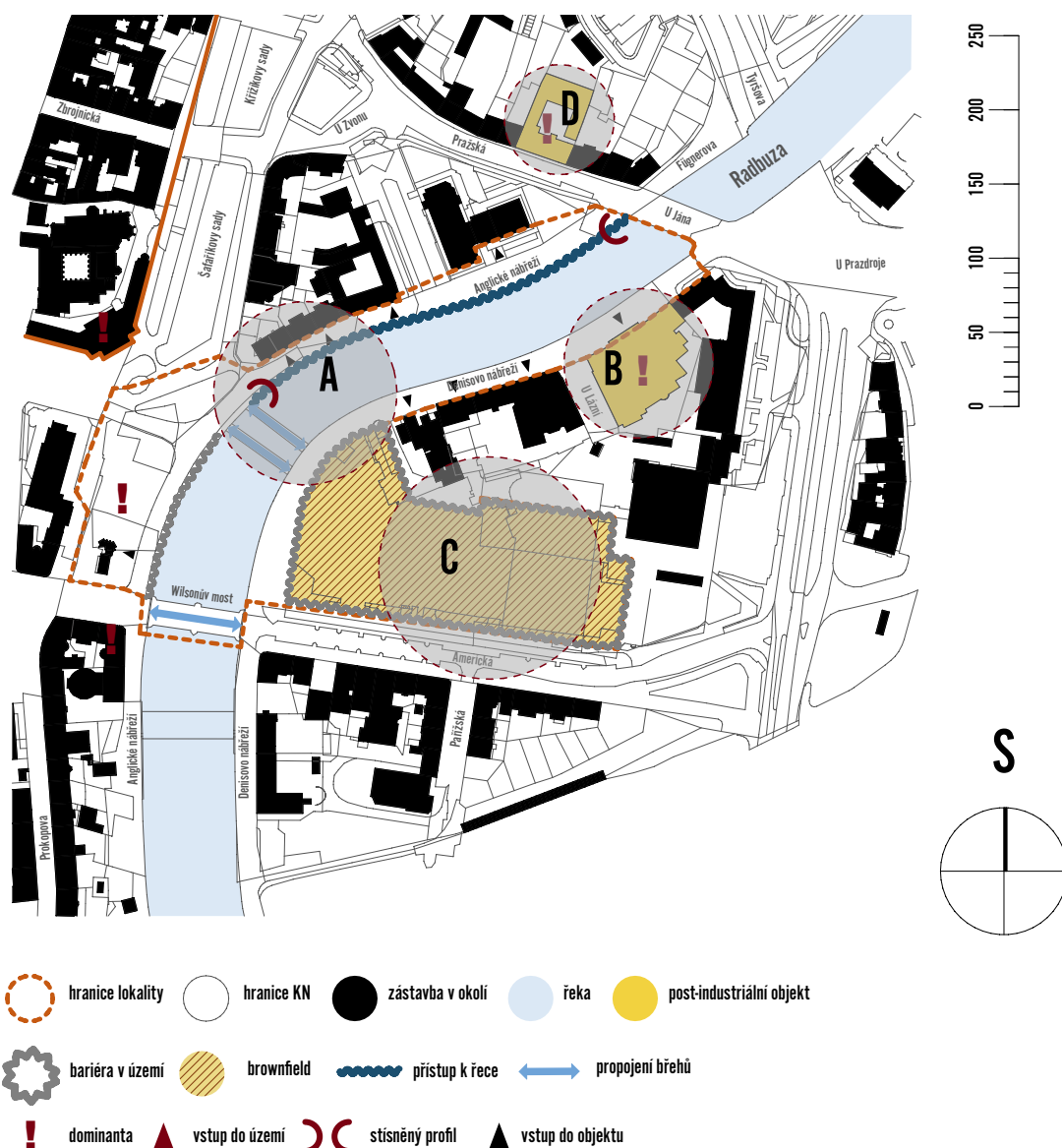
4.4.13. Lokalita 4: Problémová mapa

Potenciály a bariéry v území jsou podrobně rozebrány ve SWOT analýze řešené lokality na následujících stránkách práce. Z vybraných bariér v území jmenuji:

- neprostupnost územím ve směru z hlavního vlakového nádraží
- nízká komerční aktivita v území
- chybějící veřejný prostor pro komerční aktivity v horní úrovni nábřeží

Naopak potenciály k další transformaci v území mohou být:

- poloha a orientace piazzety na levém břehu řeky (A)
- objekt bývalých Městských lázní (B), objekt bývalého kina Hvězda (D)
- brownfield pro bývalém domě kultury (C)
- nové příčné napojení přes řeku Radbuzu ve směru z ul. U Lázní
- propojení parteru Mrakodrapu Bohemia s řekou
- využití drobných staveb bývalé mýtné stanice na mostě
- nově navržené oblasti k tvorbě veřejného prostranství (A až D)

Obr.č.389: Problémová mapa (měřítka 1:5000), autor: Boříková Hana

4.4.14. Lokalita 4: Fotodokumentace území

Obr.č.390: Současný stav nástupního prostoru k nábřeží ze sadového prstence, foto: Boříková Hana

Obr.č.391: Celkový pohled na řešenou lokalitu ve směru od jezu do centra, foto: Boříková Hana

Obr.č.392: Celkový pohled na nově realizovanou náplavku řeky Radbuzy s kavárnou, foto: Boříková Hana

Obr.č.393: Pohled na hlavní křížení tras Anglického a Denisova nábřeží v místě lávky k bývalému KD, foto: Boříková Hana

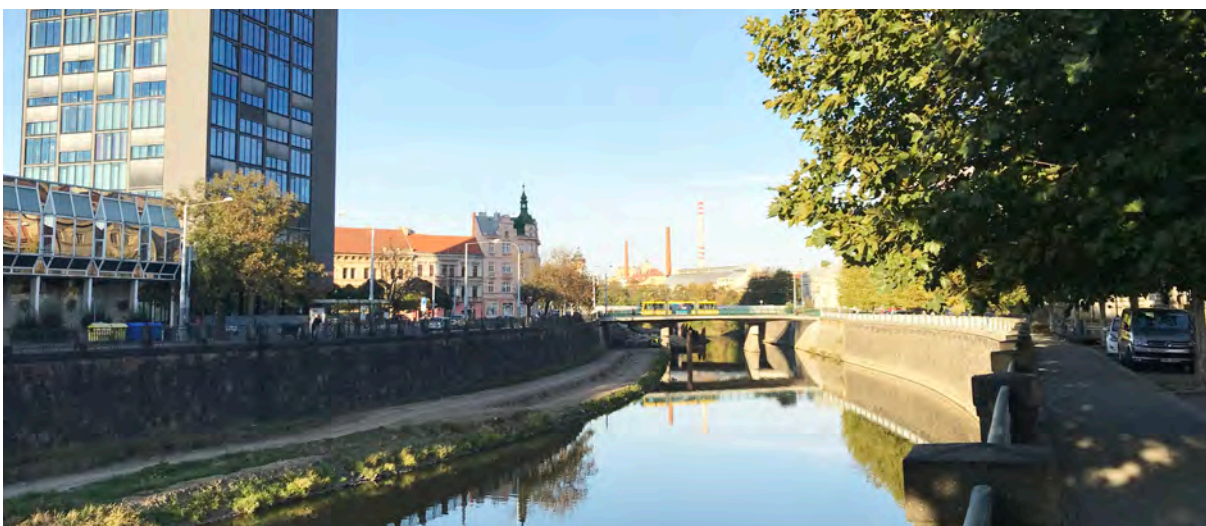
Obr.č.394: Linie Denisova nábřeží (vlevo) a Anglického nábřeží (vpravo), foto: Boříková Hana

Obr.č.395: Nová náplavka v centru města, foto: Boříková H.

Obr.č.396: Vjezd na parkoviště po býv. KD, foto: Boříková H.

Obr.č.397: Pohled na profil řeky z Denisova nábřeží před realizací náplavky (2017), foto: Boříková Hana.

Obr.č.398: Vyústění Anglického nábřeží směrem k železničnímu mostu, foto: Boříková Hana

Obr.č.399: Realizace nové náplavky na levém břehu řeky (2018), foto: Boříková Hana

Obr.č.400: Realizace nové náplavky na levém břehu řeky (2018), foto: Boříková Hana

Obr.č.401: Pohled na piazzetu před Komerční bankou, foto: Boříková Hana

Obr.č.402: Pohled z piazzety směrem k řece (v pozadí Hlavní vlakové nádraží), foto: Boříková Hana

4.4.15. Lokalita 4: Inicie k obnově v území

brownfield po demolici Kulturního domu ROH

Demolice objektu Domu kultury proběhla v roce 2012 z důvodu nevyhovujících ploch k využití a energetické a ekonomické náročnosti provozu objektu. Objekt, kterému se lidově přezdívalo “Dům hrůzy”, budil rozporuplné emoce po celou dobu svého působení i po své demolici. Pozemek je využíván jako dočasné placené oplocené štěrkové parkoviště. Potenciál pro pořádání různých happeningů či akcí byl využit poskrovnu, například happeningem Greening the City (NL Architects, Nizozemsko) v rámci Landscape festivalu Plzeň 2017. Devět patovacích greenů dalo lidem příležitost si při parkování zahrát minigolf a spojit tak tyto dvě aktivity - patuj a parkuj. Cílem bylo upozornit na potenciál prozatím nevyužívaných ploch v centru města a ověřit, zda lze vkládáním dočasných aktivit přispět k jejich integraci do okolí. Na štěrkové ploše po demolici KD Invest tak vzniklo originální spojení minigolfového hřiště uprostřed parkoviště, které vtipným a nenásilným způsobem poukazovalo na absurdnost tohoto místa uprostřed centra města. Zájemci měli možnost zapůjčení golfových potřeb na vrátnici parkoviště. Site specific byla převzata od studia NL Architects, které minigolfové hřiště realizovalo v roce 2013 na parkovišti Cruquius Harbour Club, Zeeburgerkade v Amsterdamu. U místních obyvatel si tenkrát projekt vysloužil označení zelené graffiti. Stojí určitě za zmínku, že studio NL Architects těsně před zahájením Landscape festivalu v Plzni, vyhrálo prestižní ocenění EU Mies Award 2017 za obytný komplex DeFlat Kleiburg.

Kromě Landscape festivalu si prostory po bývalém domu kultury vyhlédl i projekt Leháro, který pořádá ve veřejném prostoru koncerty a poskytuje během léta relaxaci v centru města na písčité pláži s občerstvením. K bývalému domu kultury vedla ve směru z centra pěší červená železná lávka přes řeku, která se stala symbolem proměny veřejného prostoru centrální části řeky Radbuzy projektem Náplavka k světu. V současné chvíli je již zpracovaná projektová dokumentace na využití území. Investorem je společnost Ameside a.s. ze skupiny Amádeus Real, která vypracovala projekt nové residenční a komerční čtvrti v oblasti Americká - Sirková. Projekt je pro plzeňskou veřejnost velmi kontroverzní a projednával se dokonce formou referenda, na základě kterého byl upraven podle Územní studie vytvořené Útvarem koncepce a rozvoje města Plzně. Ta počítá s menšími hmotovými bloky domů a tvorbou dvou nových ulic v území. Investor plánuje demolici zachovalého objektu Obchodního domu Prior, který byl první realizací svého druhu na českém území a je kvalitní dochovanou příkladnou architekturou 60. let v Plzni. Nicméně investor pro svůj projekt získal podporu vedení Města Plzně a směřuje k podání projektové dokumentace k územnímu rozhodnutí.

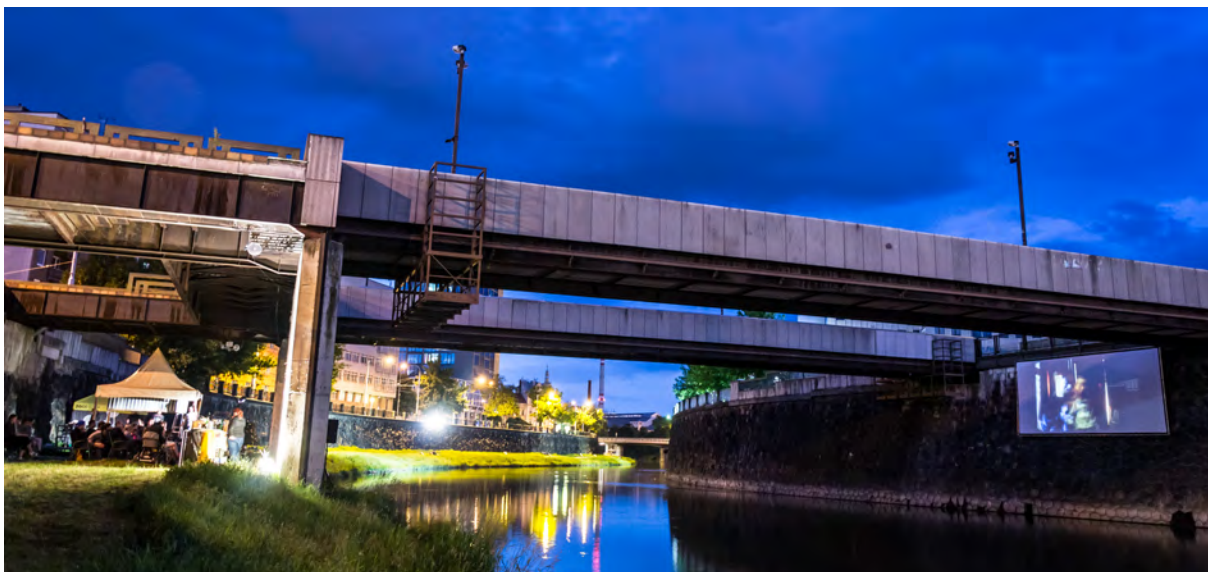
Obr.č.403: Happening Greening the City (Landscape festivalu Plzeň 2017), zdroj: archiv Architectura z.s.

Obr.č.404: Projekt Leháro na pozemku po KD Invest, zdroj: <https://www.leharofest.cz/>

Festival Náplavka k světu.

V roce 2019 byl slavnostně otevřen úsek náplavky centrální části toku řeky Radbuzy v úseku od Wilsonova mostu k mostu U Jána. Revitalizace proběhla po iniciaci proměny místa během projektu festivalu Náplavka k světu.. V rámci tohoto festivalu byl realizován dotazník s širokou veřejností, která projekt navštívila a následně byla vypracována studie využitelnosti území⁷². Kromě zpřístupnění břehů řeky pomocí zatahovacích schodů a proměny povrchů levého břehu řeky, se povedlo adaptovat červenou lávku k bývalému domu kultury, doplněním kontejneru pro účely kavárny. Samotná lávka slouží jako terasa s unikátním výhledem nad řekou. Plochy náplavky jsou ve správě společnosti Plzeň 2015, která má na starosti, kromě provozu DEPO 2015, i dramaturgický plán nové náplavky. V místě je možné pořádat různé kulturní i sportovní akce, gastro festivaly, promítání atd. Mimo kulturní sezónu místo slouží k procházkám a relaxaci široké veřejnosti.

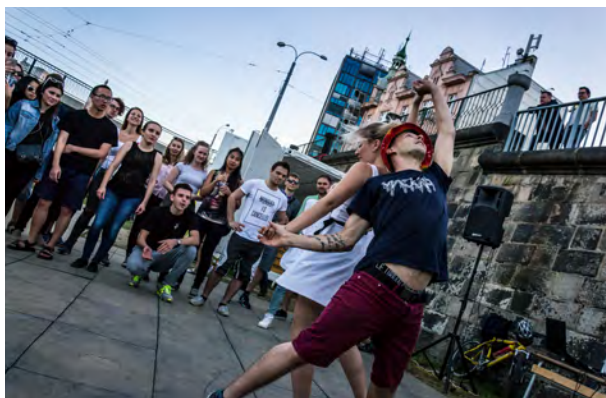

Obr.č.405-406: Letní kino, kavárna a posezení - festival Náplavka k světu. (2015), zdroj: archiv k světu.

⁷² Studie je přílohou této práce v rámci kapitoly 6.4.

Obr.č.407: Promítání v rámci festivalu Náplavka k světu. (2016), zdroj: archiv k světu.

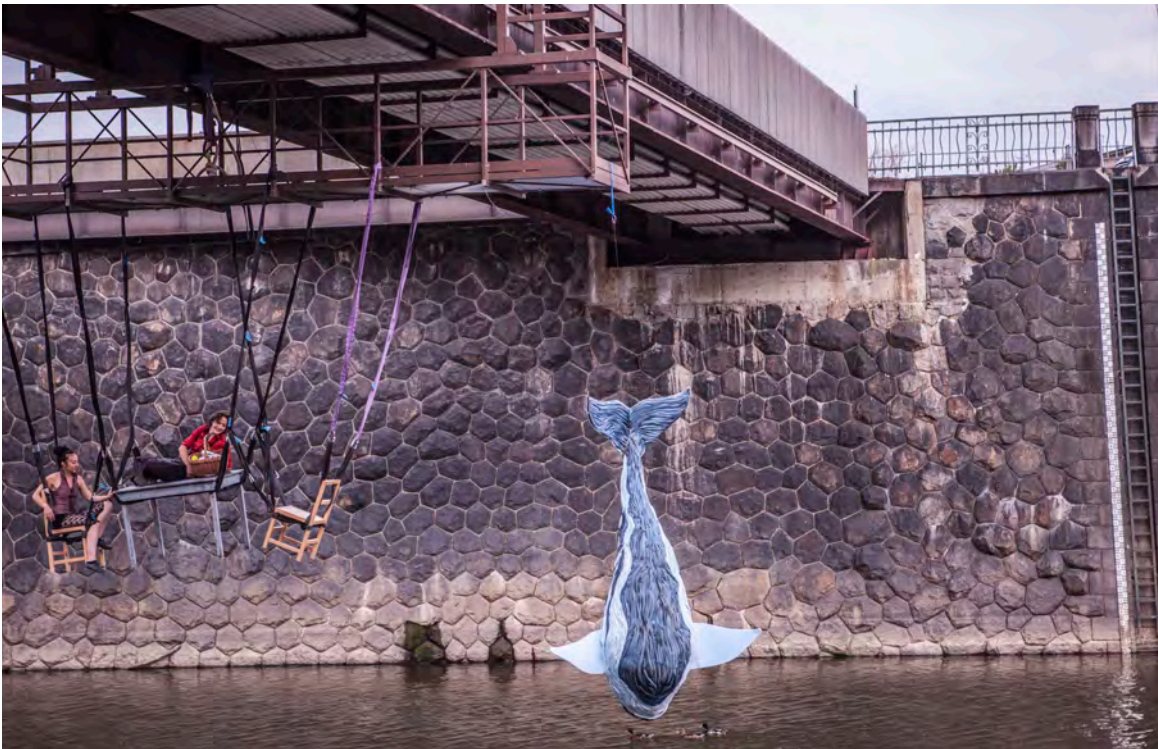
Obr.č.408: Tančírny na náplavce - festival Náplavka k světu. (2016), zdroj: archiv k světu.

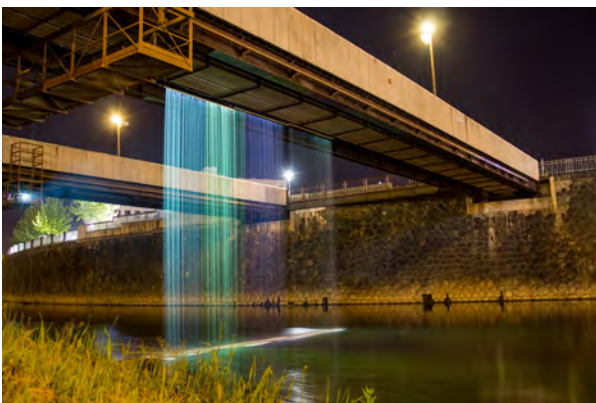
Obr.č.409: Vladimír 518 - festival Náplavka k světu. (2016), zdroj: archiv k světu.

Obr.č.410: Přechod slackline v rámci festivalu Náplavka k světu. (2016), zdroj: archiv k světu.

Obr.č.411: Představení nového cirkusu - festival Náplavka k světu. (2015), zdroj: archiv k světu.

Obr.č.412: Vodní stěna - festival Náplavka k světu. (2016), zdroj: archiv k světu.

Obr.č.413: Tančírny na náplavce - festival Náplavka k světu. (2016), zdroj: archiv k světu.

Obr.č.414: Festival Náplavka k světu. (2016), zdroj: archiv k světu.

Obr.č.415: Nově otevřené prostory náplavky na Radbuze (2019), zdroj: archiv k světu.

Obr.č.416: Využití mostu přes řeku k bývalému domu kultury (2019), zdroj: archiv k světu.

Obr.č.417: Využití mostu přes řeku k bývalému domu kultury (2019), zdroj: archiv k světu.

Obr.č.418: Nová náplavka na levém břehu řeky Radbuzy (stav 2022), foto: Boříková Hana

bývalé Městské lázně

Provoz Městských lázní byl ukončen v roce 1993. Budova byla velmi oblíbeným sportovním a společenským místem obyvatel Plzně, kteří s nostalgií vzpomínají, jak se právě zde učili plavat. Po ukončení provozu město nabídlo objekt k prodeji. Lázně zakoupila skupina Amádeus Real (současný vlastník přilehlého pozemku bývalého domu kultury). V roce 2007 byl objekt přeprodán společnosti TWB Praha. V roce 2009 byla plzeňskou architektonickou kanceláří Jana Soukupa vypracována studie na rekonstrukci multifunkčního komplexu včetně obnovy a zachování bazénového komplexu. Od roku 2012 se v budově provozovala paintballová dráha a objekt chátral. V roce 2022 odkoupil objekt Plzeňský kraj do svého vlastnictví a připravuje studii jeho využití jako víceúčelové centrum. Objekt se otevřel veřejnosti jen při jediné příležitosti v roce 2017, kdy byl na střeše objektu pořádán diskuzní večer Pecha Kucha Night Plzeň spolkem k světu. Kromě zpřístupnění objektu a zobrazení jeho současného stavu, ukázal projekt i možnost využití střešních rovin v rámci center měst.

Obr.č.419-420: Pecha Kucha Night Plzeň na střeše bývalých Městských lázní, zdroj: archiv k světu.

4.4.16. Lokalita 4: SWOT analýza území

SILNÉ STRÁNKY	SLABÉ STRÁNKY
<ul style="list-style-type: none"> • již realizovaný úsek náplavky na levém břehu řeky Radbuzy 	<ul style="list-style-type: none"> • z obou stran řeku lemují silnice a brání využití parteru objektů v kontextu řeky
<ul style="list-style-type: none"> • silný potenciál genius loci 	<ul style="list-style-type: none"> • úzký profil pro zklidnění dopravy a oddělení mikromobility v území
<ul style="list-style-type: none"> • lokalita přímo v centru města 	<ul style="list-style-type: none"> • málo vzrostlé zeleně
<ul style="list-style-type: none"> • výborné napojení na hromadnou dopravu 	<ul style="list-style-type: none"> • napojení spodní náplavky na navazující stezky v místě U Jána a u Wilsonova mostu
<ul style="list-style-type: none"> • architektonicky výrazná nábřežní uliční fronta 	<ul style="list-style-type: none"> • chybějící celoroční mobiliář v místech spodní náplavky
<ul style="list-style-type: none"> • vytvoření kavárny v profilu nad řekou 	<ul style="list-style-type: none"> • chybějící vybavenost přímo na spodní úrovni řeky
<ul style="list-style-type: none"> • prověření využití území festivalem Náplavka světa. 	<ul style="list-style-type: none"> • sjednocení a obnova povrchů komunikací v území, podpora pěší prostupnosti
PŘÍLEŽITOSTI	HROZBY
<ul style="list-style-type: none"> • propojení nové náplavky na ostatní stezky podél řeky a systém Greenways 	<ul style="list-style-type: none"> • vysoké ceny nemovitostí v kontextu centra města budou bránit širokému využití komerčních ploch
<ul style="list-style-type: none"> • propojení nábřeží s prostranstvím u Komerční banky 	<ul style="list-style-type: none"> • nekoncepovaná dramaturgie programu náplavky může prostoru ublížit
<ul style="list-style-type: none"> • plánovaná výstavba lokality Americká - Sirková přinese nové potenciály do území 	<ul style="list-style-type: none"> • nutná koordinace správy veřejných prostor pro eliminaci reklamy a množství komerce
<ul style="list-style-type: none"> • vytvoření dalších pěších příčných propojení podpoří vizuální kontakt s prostorem 	<ul style="list-style-type: none"> • nová výstavba území Americká - Sirková bude postrádat tradici a komunitní charakter
<ul style="list-style-type: none"> • možnost využití prázdných objektů <ul style="list-style-type: none"> - <i>mýtné budky na Wilsonovo mostě</i> - <i>objekt býv. Městských lázní</i> - <i>objekt bývalého kina Hvězda</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • nová výstavba území Americká - Sirková zamezí vizuálnímu kontaktu s budovou Hlavního nádraží, která se objevila po demolici Kulturního domu

4.4.17. Lokalita 4: Kategorizace vybraných charakteristik, prvků a hodnot území

ozn.	charakteristiky urbánních a prostorových vazeb v dané lokalitě		
a1.	rozmanitost prostoru a funkční rozložení ploch	▲	
a2.	začlenění území do struktury města	▲	
a3.	prostupnost územím	▲	
a4.	intenzita využití stávající uliční sítě a veřejných prostranství	■	
a5.	chování uživatele v prostoru	▲	
a6.	přehlednost a bezpečnost lokality	▲	●
a7.	atraktivita území	▲	
a8.	vazba na okolní zástavbu	▲	
a9.	smyslové vjemy v území	▲	
a10.	hraniční linie území	▲	
a11.	napojení na systém Greenways	▲	
charakteristiky hodnot a kvalit ve vztahu k průmyslovému dědictví			
b1.	tradiční kategorie: hodnota stáří	▲	
b2.	tradiční kategorie: hodnota uměleckoprůmyslová	▼	
b3.	tradiční kategorie: hodnota architektonická	▲	
b4.	tradiční kategorie: hodnota urbanistická	▲	
b5.	typologie budov a veřejného prostoru	▲	
b6.	měřítko území	▲	●
b7.	znak a symbol (dominantní místa)	▲	
b8.	hodnota systémových a technologických vazeb	▼	
b9.	hodnota autenticity a atmosféry místa (genius loci)	▲	
b10.	hodnota smyslového zážitku	▲	
b11.	hodnota funkčního využití	▲	
b12.	využití kapacity post-industriálních objektů	▲	

Legenda tabulky:

▲ silný potenciál k využití ■ průměrný potenciál k využití ▼ žádný potenciál k využití

Legenda kategorií transformace řešené lokality - celkově:

● navrženo k transformaci území s vysokou hodnotou místa

◉ navrženo k částečné transformaci území

○ navrženo k ponechání území v původním stavu

Obr.č.422: Tabulka hodnocení dílčích kategorií lokality č. 4, autor: Boříková Hana

4.4.18. Lokalita 4: Potenciály transformace území

Podrobná analýza řešeného území ukázala, že vybraná lokalita č.4 **je vhodná k transformaci území s vysokou hodnotou místa**. Jako taková byla jako první předmětem revitalizace veřejného prostranství v kontextu říčních břehů v Plzni, a to během realizace nové náplavky levého břehu řeky Radbuzy. Přesto se v území najdou další podněty a potenciály, které by umožnily lepší prostupnost a využití území:

- **potenciál prostupnosti územím**

Území je velmi dobře dopravně obslužené, ale vzhledem k potřebě tvorby reprezentativních veřejných prostranství, by stálo za úvahu, část řešené oblasti dopravně zklidnit. Zároveň by území prospěla přístupnost centra města ze směru Hlavního vlakového nádraží skrze ul. U Lázní, kde by vzniklo nové příčné spojení obou břehů řeky pro pěší dopravu. Nově vzniklá náplavka na levém břehu řeky Radbuzy by se měla zpřístupnit z více bodů. Nástupní prostory nábřeží mají potenciál vzniku nových veřejných prostranství.

- prostupnost území ve směru z Hl. vlakového nádraží do centra města včetně vytvoření nové pěší lávky: **“P.I.”**
- zklidnění dopravy ve vybraných úsecích: **“ZD.I.”**
- vytvoření nových vstupních uzlů na nové plochy náplavky na břehu řeky: **“P.II.”**
- transformace formy nástupních prostor do nábřeží: **“VP.I.”**
- zvýšení kapacity stezek podél řeky pro systém mikromobility: **“P.III.”**
- úprava formy veřejného prostranství v oblasti napojení řešené lokality na navazující systém Greenways podél řeky: **“P.IV.”**
- posílení významu stávající pěší lávky přes řeku úpravou navazujících předprostor v uličním parteru: **“VP.II.”**

- **potenciál polohy při okraji historického jádra města**

Anglické a Denisovo nábřeží je v přímém kontaktu s historickým jádrem města. Svoji polohu by měla řešená oblast reflektovat ve formě vizuálního propojení a utvoření vhodných nástupních ploch do této významné části města.

- zlepšení kontaktu s řešenou lokalitou z centra města - transformace formy nástupních prostor do prostoru nábřeží: **“VP.I.”**
- doplnění komerčních aktivit a služeb v profilu nábřeží pro podporu návštěvnosti oblasti: **“K.I.”**
- začlenění lokality do infosystému města
- podpora mikromobility v centru města pro zvýšení smyslového zážitku a vnímání okolí formou:
 - zklidnění dopravy, vyřešení dopravy v klidu
 - realizace doplňujících příčných tras/ lávek pro pěší přes řeku
 - revitalizace povrchů pro umožnění bezbariérového pohybu

- **potenciál nových veřejných prostranství**

Plánovaná výstavba území Americká - Sirková ("VP.VI.") s sebou přinese potřebu tvorby nové nábrežní linie a přilehlých veřejných prostor. Řešené území vykazuje i další vhodné prostory, které by svojí transformací zvýšily atraktivitu lokality.

- zlepšení kontaktu s řešenou lokalitou z centra města - transformace formy nástupních prostor do prostoru nábreží: "VP.I."
- tvorba veřejných prostranství ve vazbě na přemostění řeky - doplnění linie břehů o nové formy veřejných prostor, které budou schopny reflektovat význam prostoru v místě křížení přemostění a stezek podél břehů řeky. Tyto plochy by měly být doplněny o místa k zastavení/ setkání a měly by nabízet přidanou hodnotu: "VP.III."
- veřejné prostory ve vazbě na doplnění stávajícího parteru objektů v řešeném území: "VP.IV."
- vytvoření celistvé struktury a formy nábreží s jasnou architektonickou identitou včetně obměny infosystému a městského mobiliáře: "VP.V."

- **potenciál genia loci**

Lokalita je cenná pro svoji dochovanou architekturu, reprezentativní vzhled i koncentraci památkově chráněných objektů, které vytvářejí architektonicky hodnotnou kulisu veřejných prostorů. Tyto prostory by měly využívat fenoménu vody jako přírodního elementu uprostřed městské struktury, což je silným motivem pro jejich plnohodnotné vnímání a vychutnání síly okamžiku.

- návrh konverze objektů v řešeném území ve formě komerčních aktivit pro přilákání nových návštěvníků, se zachováním jejich post-industriálních hodnot a odkazu své doby, s propojením do veřejného prostranství: "K.II."
- Městské lázně: návrh adaptace objektu pro účely společenských setkání, kterými byly lázně vyhlášené. Využití střešní roviny, jako alternace chybějících rozsáhlých veřejných prostor v parteru objektu, pro vizuální kontakt s prostředím.
- Mýtné branky na Wilsonově mostě: využití symbolických objektů pro účely drobného občerstvení, turistický ruch atd.
- doplnění aktivit a vybavení v profilu nové náplavky za účelem zintenzivnění kontaktu uživatele přímo s fenoménem vody: "K.III."
- iniciace uchování historického odkazu - formou rozličných kulturních a společenských aktivit: festivalů, industriálních stezek, přednášek, workshopů, výstav, sousedských setkání, mobilních aplikací a podobných aktivit, které by s historií místa seznámily místní obyvatelé i turisty.
- posílení významu místní komunity - přizpůsobení programového obsahu místních komerčních aktivit tak, aby byla pokryta poptávka široké veřejnosti

potenciál	č.	popis	označení
prostupnost územím	1	Prostupnost území ve směru z hlavního vlakového nádraží	P.I.
	2	Zklidnění dopravy vybraných úseků	ZD.I.
	3	Vytvoření nových vstupních uzlů do území	P.II.
	4	Nová forma nástupních ploch do nábřeží	VP.I.
	5	Navýšení kapacity systému mikromobility	P.III.
	6	Napojení systému Greenways	P.IV.
	7	Posílení významu stávající pěší lávky	VP.II.
poloha při okraji historického jádra	1	Zlepšení napojení lokality s historickým jádrem města	VP.I.
	2	Doplnění komerčních aktivit do profilu nábřeží	K.I.
	3	Zapojení lokality do infosystému města	-
	4	Podpora mikromobility v profilu nábřeží	-
nová veřejná prostranství	1	Zlepšení napojení lokality s historickým jádrem města	VP.I.
	2	Nová veřejná prostranství ve vazbě na vyústění lávek	VP.III.
	3	Nová veřejná prostranství v parteru budov	VP.IV.
	4	Celistvá forma a struktura nábřeží	VP.V.
genius loci	1	Konverze objektů ve formě komerčních aktivit	K.II.
	2	Doplnění nabídky služeb v profilu nové náplavky	K.III.
	3	iniciace uchování historického odkazu	-
	4	Posílení významu místní komunity	-

Obr.č.423: Tabulka potenciálů lokality č.4, autor: Boříková Hana

4.4.19. Lokalita 4: Strategie revitalizace území

Doplnění parteru objektů na nábřeží o komerční funkce a jejich integrace do veřejného prostoru. Zvýšení kapacity příčného propojení v návaznosti na vybudování čtvrti Americká - Sirková. Návrh nové podoby křížení a využití prostoru před Západočeským muzeem spolu s prostorem piazzetty a vyústěním lávky.

Obr.č.424: Situace se znázorněním potenciálů transformace území Lokality č.4, autor: Bořková Hana

4.5. Lokalita 5: řeka Radbuza a Mže - soutok řek

Soutok řeky Radbuzy a Mže svírá centrum města Plzně v charakteristickém “véčku”, jehož podoba byla definována až po regulaci řek ve 20. letech 20. století. V současné chvíli nalezneme na levém břehu lokality Štruncovy sady, které nabízejí široké sportovní vyžití pro veřejnost a především zázemí pro fotbalový klub FC Viktoria Plzeň. Pravý břeh řeky se zvedá směrem k areálu pivovaru Pilsner Urquell, který je ze Štruncových sadů přístupný po pěší lávce přímo na hlavní nádvoří. Oba břehy jsou přírodního charakteru, levý břeh je místy doplněn betonovými schody. Samotný cíp na soutoku je doplněn zpevněnými plochami kruhového tvaru a mobiliářem. Občas se zde konají panelové výstavy, ale po většinu času je prostor bez využití. Od roku 2022 byl na soutok přemístěn festival Náplavka k světu., který bude opět iniciovat proměnu místa trvalého charakteru. Festival zároveň spolupracuje s minipivovarem Proud, který sídlí v objektu bývalé elektrocentrály (budova přímo přes řeku na druhém břehu). Cílem bude propojení pivovaru s veřejným prostranstvím soutoku a vytvoření stálého zázemí pro veřejnost. Dalším krokem proměny, je smělá úvaha propojení areálu pivovaru a areálu Plzeňské teplárenské, skrze zelený pás z Doubravky, až do centra města právě přes lokalitu Na soutoku. Mezi nejvýznačnější stavební počiny v místě patří:

- Měšťanský pivovar Plzeň
- Sokolovna
- Fotbalový stadion

Obr.č.425: Pohled na lokalitu směrem do centra města Plzně, foto: Boříková Hana

4.5.1. Lokalita 5: Stručný stavební vývoj významných objektů v území

Štruncovy sady jsou v kontextu moderní tváře města v podstatě vyčleněny a přetaty výraznými osami. Kromě řek, to je především průtah Tyršovou ulicí ze sedmdesátých a osmdesátých let 20. století, který utváří městský okruh a průtah městem ve směru na Prahu. Štruncovy sady se původně také nazývaly Obcizna (lidový název obecních pastvin), německy Bocks Wiese nebo Pod Prachárnou, dále Pecháčkovy sady či Městský sad nebo V Cípu. Historicky se jednalo o ostrov, který byl utvořený řekou Mží, Radbuzou a jejím deltovým ramenem Mlýnskou strouhou. Mlýnská strouha vedla od míst stávajícího Západočeská muzea v trase Šafaříkových a Křížíkových sadů až směrem k Rychtářce, kde se vlévala do Mže. Mlýnská strouha byla zasypána v letech 1923 - 1926. V jihozápadním cípu ostrova byla evidována nejstarší zástavba Pražského Předměstí. Větší část území však sloužila jako obecní pastvina. V období po třicetileté válce se území u Rychtářky proměnilo ve vojenské cvičiště a soutok řek pak ve vojenské popraviště. Roku 1781 byla pro tyto účely zbudována barokní střelnice, která byla v roce 1910 nahrazena budovou měšťanského ostrostřeleckého spolku. Tato historizující budova je dnes využívána pro účely Střediska volného času radovánek. Zbylé plochy území byly ke konci 19. století proměněny v městské sady (podle plánů Aloise Vašíčka) Jednotou pro zakládání sadů k okrášení města Plzně (dokončeno 1885). Městské sady byly pojmenovány podle plzeňského purkmistra Pecháčka. V roce 1904 zde byla uspořádána První mezinárodní výstava pro umění kuchařské a pohostinství (první výstavní počín v Plzni). V Pecháčkových sadech byl pro tyto účely vystavěn dřevěný hlavní palác (inspiraci si nesl z Pražského výstaviště), secesní restaurace a egyptský pavilon. Všechny objekty byl následně demontovány. Zajímavým počinem v místě byla také stavba kluziště při severní straně Pecháčkových sadů na pravém břehu řeky Mže. Kluziště bylo postaveno odborem Krejcarového spolku. Daleko výraznější stavbou se však stala sokolovna.

Sokolovna Plzeňské sokolské jednoty

V roce 1896 byla Plzeňskou sokolskou jednotou vybudována ve své době jedna z nejmodernějších a nejrozsáhlejších staveb sokoloven. Architektem projektu byl Josef Podhajský. Svým účelům však sokolovna kapacitně přestala vyhovovat ještě před 1. světovou válkou. Po skončení války bylo rozhodnuto o stavbě nového samostatného pavilonu na sousedním pozemku. Původně mělo jít o stavbu dočasnou, která by byla odstraněna po plánovaném rozšíření původní budovy. Nakonec se však rozhodlo o výstavbě trvalého objektu, který byl s původní stavbou propojen. Realizace nové stavby pro cvičení žactva a dorostu probíhala v letech 1920 - 1921 podle plánů Hanuše Zápala a Karla Ulče. Centrálním prostorem nového objektu se stala tělocvična obdélného půdorysu, která byla zastřešena pomocí konstrukce tzv. Hetzerových lepených dřevěných rámu. Na cvičební sál z obou stran navazovala křídla se šatnami. V rámci výstavby se věnovala pozornost i úpravám přilehlé zahrady, kde byl mimo jiné umístěn domek pro správce areálu. V roce 1989 objekt změnil svoji funkci a ze sokolovny se stala prodejna koberců. O pět let později areál zasáhl ničivý požár, který ušetřil pouze severní křídlo a správcovský domek. V těsné blízkosti sokolovny stála budova divadla Vendelína Budila. Jednalo se o dřevěný domek, kde byla v letech 1888-1900 hrána činohra. Za druhé světové války bylo před budovou sokolovny zřízeno shromaždiště Židů, kteří byli deportováni do terezínského ghetta. Sokolovna je v současné době opravena a slouží jako zázemí Tělocvičné jednotě Sokol Plzeň 1. V její těsné blízkosti, v památkově chráněné budově bývalé kuželny, se skupina nadšenců pustila do rekonstrukce místa na centrum pro cyklisty: Bikeheart. Objekt navazuje na vyústění zrekonstruovaného úseku náplavky na Radbuze. V první etapě byla zprovozněna osvěžovna,

servis pro kola a koloběžky, infopoint, toalety a nádvoří s místem pro posezení. Druhá etapa počítá s oživením společenského sálu pro různé sportovní a kulturní akce. Architektury projektu jsou Kamil Mrva Architekti. Projekt byl podpořen z grantu Plzeňského Prazdroje.

Štruncovy sady - sportoviště

Převážně sportovní charakter území Štruncových sadů přichází v padesátých letech minulého století. V té době zde můžeme v severní a východní části území nalézt tenisové kurty, střelnici, hřiště pro volejbal, basketbal či házenou. V roce 1955 byla sportoviště doplněna o lehkootletický stadion při příležitosti krajské spartakiády. Kolem stadionu byly provedeny zemní násypy s ochozy. Koncem padesátých let byl stadion doplněn o tzv. Bránu borců, která byla vetknuta do zemního valu v centrální ose stadionu. Dále byla realizována západní krytá tribuna se zázemím. Stadion se stal domovským zázemím fotbalového klubu, což přispělo ke vzniku pěší lávky přes řeku Mži, která propojovala původní fotbalový areál v Luční ulici, na levém břehu Mže, s novým stadionem. Stadion byl dvakrát rekonstruován. Poprvé v letech 2002 - 2003, záhy však následovala další rekonstrukce v roce 2011, která transformovala lehkootletický stadion na ryze fotbalový. Brána borců byla v roce 2018 stržena, protože se díky rekonstrukci stadionu a zrušení lehkootletického oválu ocitla vně celého areálu. Okolní plochy stadionu prošly také revitalizací v roce 2012. Vznikly nové plochy pro plážový volejbal, skatepark a parkoviště. Areál byl doplněn o lezeckou stěnu a promenáda kolem řeky o nový mobiliář.

bývalý Měšťanský pivovar

Celý pravý břeh řeky Radbuzy, v úseku od U Jána až k soutoku, je lemován areálem bývalého Měšťanského pivovaru, dnes pivovaru Pilsner Urquell. Areál pivovaru navazuje na areál Plzeňské teplárny a vytváří tak velmi silnou bariéru mezi centrem města a čtvrtí Doubravka. Rozvoj areálu pivovaru datujeme k roku 1839 - 1842. První stavbou byla budova s varnou a sladovnou na Bubenečském vrchu na pravém břehu řeky. Byla to právě lokalita, která ovlivnila polohu pivovaru. Pískovcové podloží umožnilo výstavbu pivovarských sklepů a měkká pramenitá voda byla základem pro výrobu dobrého piva. V roce 1852 byl z důvodu navýšení kapacity vystavěn samostatný objekt spilek (kvasíren) a štoků v západní části areálu při pravém břehu řeky na místě bývalých stájí. Stavitelem byl Martin Stelzer. Další rozšíření nastalo již v roce 1856. Do roku 1868 přibýly ještě další objekty spilek s číslem 1 až 5. Koncem šedesátých let 19. století byla v podstatě definována celá západní strana areálu směrem k řece. Koncem 19. století byla ke spilce č. 4 a 5 přistavěna ještě spilka č. 10 spolu s chladírnou a bednárnou. V roce 1902 následovala severně od č. 10 ještě spilka č. 11 podle plánů Eduarda Kroha.

V roce 1944 zasáhl pivovar devastující nálet spojenců, který poškodil mimo jiné i západní část areálu. Zachovala se pouze část původní spilky č.10. V letech 1949-1952 byla západní fronta podél řeky doplněna o nový objekt kapacitní spilky a chladírny. *“Realizace nové budovy na místě spilek č. 4 a 5 započala roku 1949 a společně s opravou části původních spilek probíhala do roku 1952. Stavba se železobetonovou nosnou konstrukcí se přimkla k severní části zachovaného torza spilky č. 10. Od podélné osy starší spilky se odchýlila jemným konvexním zakřivením své hmoty. (V místě napojení je dnes situován výrazný halový vstup s proskleným průčelím, jehož tvar kopíruje křivku půdorysné stopy poválečné části. Jde o výsledek adaptace budovy z roku 2002.) V elementárních formách stavby, z přelomu čtyřicátých a padesátých let minulého století, se odráží tvarosloví původních objektů; výjimku představuje pouze velkorysá střecha segmentového tvaru s průběžným hřebenovým světlíkem a plechovou krytinou. Moderní charakter novostavby je patrný v pásu rozměrných*

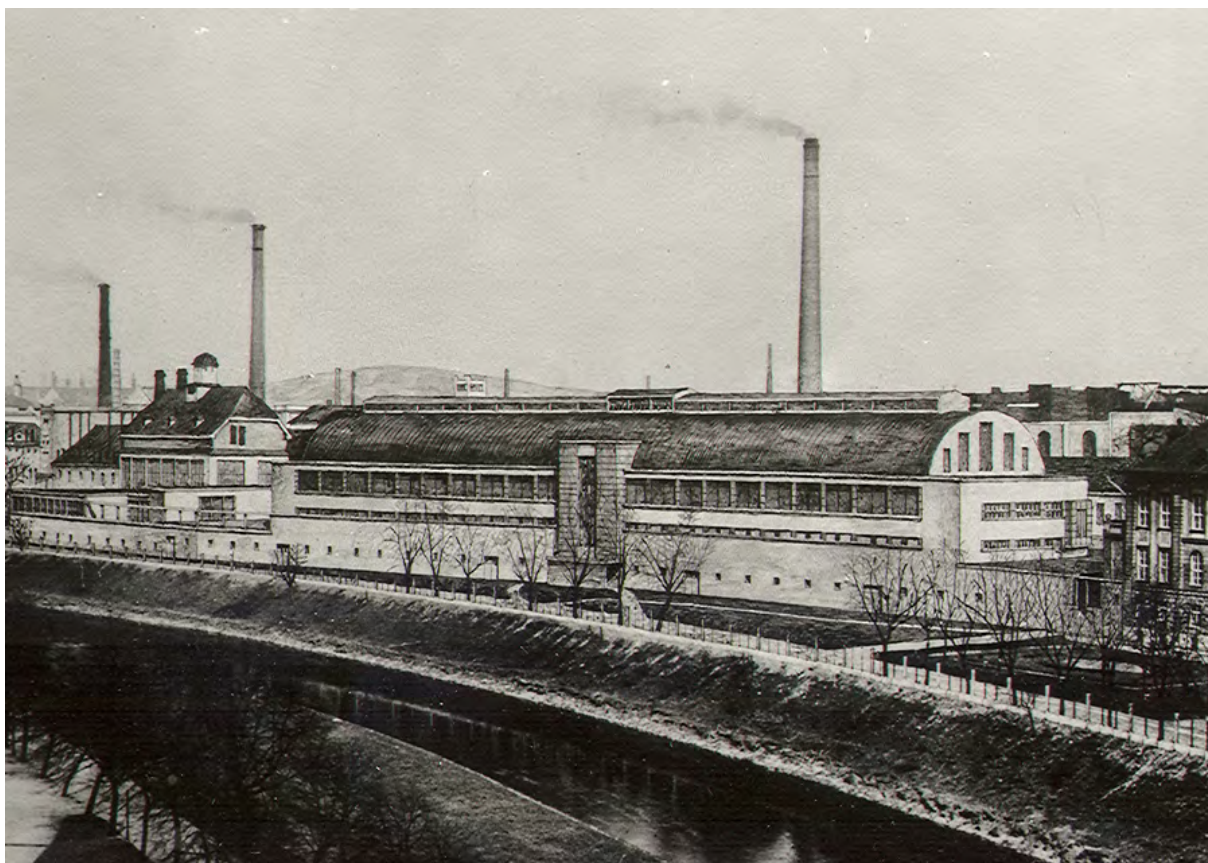
oken probíhající v obou delších fasádách; potvrdit jej měl i pozdně funkcionalistický dvoupodlažní objem s plochou střechou, předstupující hlavní budovu a formující jižní průčelí objektu, k jeho realizaci však nedošlo. Zaměstnancům podniku poskytla nová budova štoků a spilek odpovídající zázemí: šalandu, jídelny, koupelny, šatny a sušičky oblečení a obuvi. Tři roky po dokončení stavby zde byly instalovány chladicí štoky, v roce 1962 pak v rámci modernizace provozu 128 ocelových kádí. Roku 1971 byl nad vyrovnávacím schodištěm před vstupem vybudován památník bitvy u Sokolova, odstraněný po pádu totalitního režimu v listopadu 1989. V roce 1973 byla k poválečné budově přistavěna další spilka. Po její demolici v devadesátých letech 20. století bylo na jejím místě zřízeno parkoviště. Objekt bývalých štoků a spilek byl roku 2002 adaptován na návštěvnické centrum podle projektu architekta Jiřího Hanzlíka. Součástí přestavby byl i zmíněný nový vstupní trakt. V centru je dochován někdejší projekční sál, který byl zřízen v roce 1974 v hale štoků a v němž byly skupinám návštěvníků promítány filmy o postupu výroby se záběry z jednotlivých provozů. V současné době přivádí část návštěvníků k hlavnímu vchodu centra železobetonová lávka, propojující areál pivovaru se Štruncovými sady. Realizována byla v roce 2012 dle návrhu architektů Daniela a Pavla Němečkových.⁷³ Další rozvoj areálu se pak soustředil kolem Pivovarní ulice a později i Doubravecké třídy, které se postupně integrovaly dovnitř areálu pivovaru.

Spojení mezi Štruncovými sady potažmo centrem města s územím pivovaru se výrazně zlepšilo vybudováním pěší lávky v roce 2012, která od fotbalového stadionu ústí přímo na nádvoří pivovaru. Samotné nádvoří si zachovalo charakter veřejného prostranství s charakterem ulice, kterou lemovaly postupně se rozšiřující varny a spilky. Tento prostor často hostí významné kulturní akce. Vstup na nádvoří je přes symbol pivovaru - Jubilejní bránu, která navazuje na tzv. Vilu Libuši (administrativní objekt č.p. 113) a dále Správní budovu Měšťanského pivovaru z let 1914 - 1917. Správní budova od architektů Tremmela a Ledviny byla osazena v parku, který byl dokončen v roce 1933. Před samotnou správní budovou v místech dnešní křižovatky U Jána, byla v letech 1930 - 1931 vybudována dvojvila vrchního ředitele (František Plášil) a vrchního sládky (Jana Šebelíka) pivovaru. Víla měla budit reprezentativní dojem před celým výrobním areálem a vstupní Jubilejní branou se správní budovou. Architektem stavby, se po komplikovaném vývoji architektonické soutěže, stal Hanuš Zápál a František Němec ml. Zápál ve svém projektu navrhoval kompletní demolici veškerých původních objektů v okolí. Objekt se tak mohl osadit do centra komponované zahrady. Kvůli blízkosti řeky bylo velmi složité objekt založit. Byla navržena základová deska roznesená celkem 270 pilotami. Hmotové řešení domu vychází z monumentálního dojmu, který budí patrová lodžie v průčelí objektu. Dále prvky vysokého řádu a výrazné průčelí s valbovými a mansardovými střechami. Dispozice objektu byla členěna na dva samostatné byty s vchodem ze zadního průčelí směrem od pivovaru. *“Jádrem dispozice u obou bytů byla reprezentační obytná hala, klíčový společenský a komunikační uzel, s cihlovým krbem, dvouramenným dubovým schodištěm a s ochozy v patře opatřenými kuželkovým zábradlím. V přízemí byl dále umístěn společenský salon, jídelna a tzv. pánský pokoj; samostatnou částí přízemí bylo provozní zázemí (kuchyně, přípravná jídel, umývárna, schodiště pro personál). První patro mělo naproti tomu zcela soukromý charakter – situována sem byla ložnice, pokoje pro děti, šatna, koupelna a místnost pro hosta. Domovnícký dvoupokojový byt s kuchyní se nacházel ve vyvýšeném suterénu, zatímco do podkroví byly, kromě zázemí pro služebné, umístěny ještě i prádelna,*

⁷³ čerpáno z: <https://pam.plzne.cz/objekt/c9-2497-budova-stoku-a-spilek-plzenskych-pivovaru> dne 3.12. 2022

sušárna a mandlovna se žehlírnou.”⁷⁴ Stejně jako v případě Štruncových sadů, i zde bylo okolí a propojení s centrem města znehodnoceno výstavbou nové dopravní křižovatky, která propojovala Tyršovu ulici s Rokycanskou třídou. V rámci křižovatky byla zbudována i nová mimoúrovňová lávka pro pěší.

V počátku 20. století řešil pivovar otázku zásobování výroby elektrickou energií. Tehdejší vedoucí inženýr provozu František Spalek začal aplikovat tzv. Spalkův projekt, který měl zajistit pivovaru naprostou soběstačnost. V roce 1905 tak byl položen základní kámen Elektrocentrály, která byla situována na severozápadním kraji areálu v těsné blízkosti řeky. V roce 1907 byla výstavba dokončena a elektrárna vyráběla elektrickou energii díky parním strojům, posléze turbínami poháněnými parou z kotlů na uhlí. Takto získanou energii mohl využívat nejen pivovar, ale i město pro veřejné osvětlení. Budova výrazného industriálního charakteru byla tvořena centrální převýšenou částí elektrocentrály a menším objemem budovy kotelny, která byla propojena s dominantou místa - komínem. Výrazné členění fasády pomocí velkolepých skleněných tabulí a zvýrazněnými nadpražími, bylo doplněno rámováním hmoty objektu rezným zdívem s zubořezem pod korunní římsou. Sokl objektu s výraznou soklovou římsou umocňuje velkorysost budovy. V roce 1945 byla elektrocentrála zasažena náletem a v roce 1946 opět uvedena do provozu. Výroba elektrické energie se postupně transformovala v dodávku páry pomocí plynové kotelny. Úplné ukončení provozu nastalo v roce 1995.

Obr.č.426: Měšťanský pivovar (1947), zdroj: <https://pam.plzne.cz/objekt/c9-2497-budova-stoku-a-spilek-plzenskych-pivovaru>

⁷⁴ čerpáno z: <https://pam.plzne.cz/objekt/c9-64-vila-vrchniho-reditele-a-vrchniho-sladka-mestanskeho-pivovaru-v-plzni> dne 3.12.2022

Obr.č.427: Pohled na sokolovnu přes řeku Radbužu (1898),
zdroj: <http://www.sokolskepamatky.eu/objekty/detail/tj-sokol-plzen-i/>

Obr.č.428: Měštanský pivovar a sokolovna u řeky Radbuzy (po regulaci řeky),
zdroj: <http://www.sokolskepamatky.eu/objekty/detail/tj-sokol-plzen-i/>

Obr.č.429: Pohled na Štruncovy sady, foto: Bořiková Hana

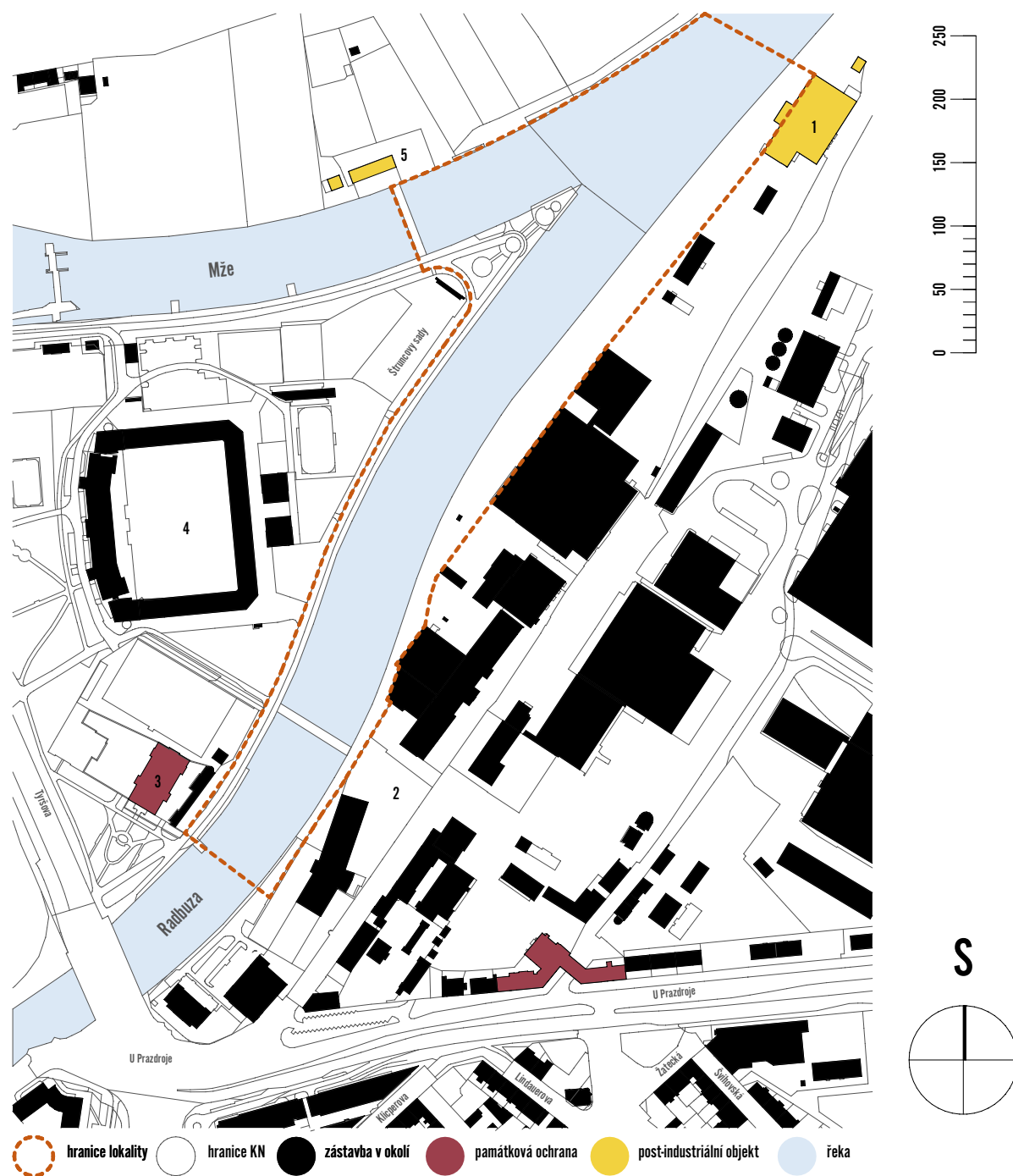

Obr.č.430: Přemostění řeky od sokolovny do areálu pivovaru
Plzeňského Prazdroje, foto: Bořiková Hana

4.5.2. Lokalita 5: Hranice řešeného území

V řešeném území se nacházejí tyto významné objekty ve veřejném prostoru nábřeží:

- 1| bývalá elektrohalo Měšťanského pivovaru
- 2| areál Měšťanského pivovaru (dnes Plzeňský Prazdroj)
- 3| sokolovna
- 4| stadion FC Viktoria Plzeň
- 5| strojovna MVE (3 vrtulové turbíny o celkovém výkonu 59 kW)

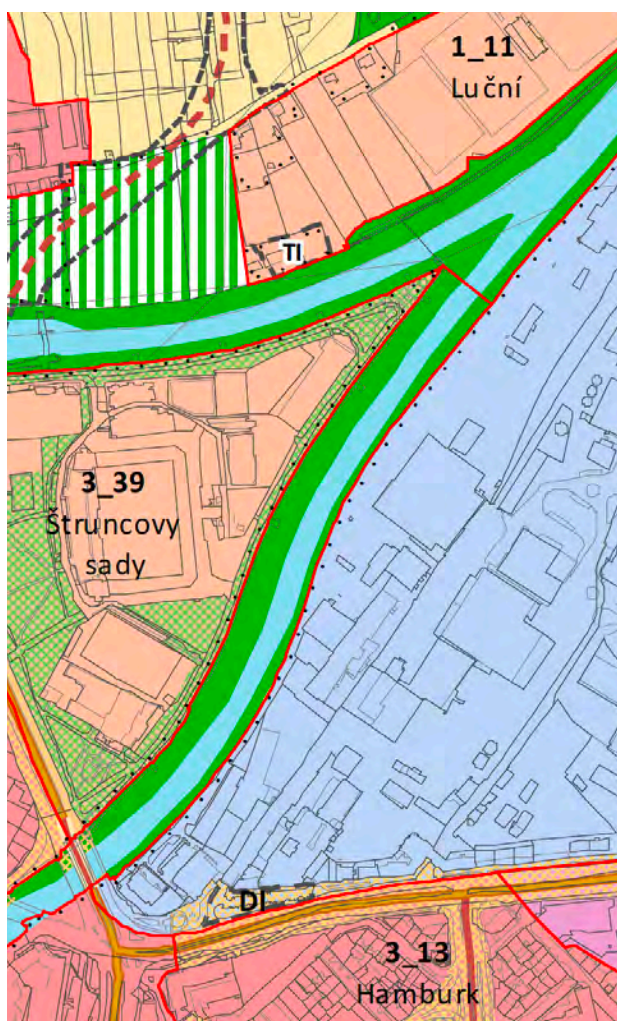

Obr.č.431: Situace hranice řešené lokality (měřítko 1:5000), autor: Boříková Hana

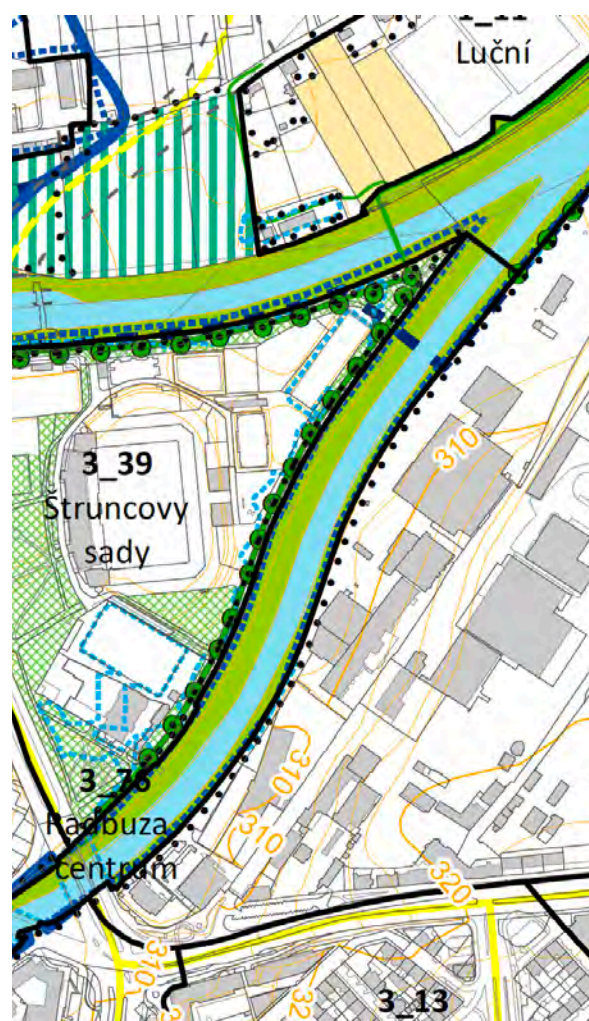
4.5.3. Lokalita 5: Územní plán města Plzně

Hlavní výkres Územního plánu města Plzně definuje plochy při pravém břehu Radbuzy jako plochy výroby a skladování, resp. se jedná o plochy pivovaru. Pozemky mezi řekou Radbuzou a Mží při lokalitě 3_39 Štruncovy sady, jsou definovány jako stabilizované plochy občanského vybavení spolu s plochami veřejného prostranství s převahou parkových ploch. Levý břeh řeky Mže je v oblasti lokality 1_11 Luční definován jako stabilizovaná plocha občanského vybavení, směrem na západ se pak jedná o návrhové plochy přírodní. Mezi nimi je definována plocha vyhrazená pro technickou infrastrukturu MVE. Je zde navržena i trasa sběrné komunikace. Břehy obou řek jsou plochami přírodními.

Výkres ochrany krajinného rázu, kromě výše uvedeného, stanovuje význam alejové zeleně při vnitřních březích řek. Uvedenou návrhovou přírodní plochu při levém břehu řeky Mže blíže popisuje jako poříční park. Zásadním údajem výkresu je pak návrh trasy propojení zastavitelných území mezi výběžkem soutoku a areálem pivovaru v místě bývalé elektrocentrály (dnes minipivovar Proud).

Obr.č.432: Výřez z hlavního výkresu ÚPn města Plzně, plochy s rozdílným způsobem využití; zdroj: Útvar koncepce a rozvoje města Plzně

Obr.č.433: Výřez z výkresu Ochrany krajinného rázu ÚPn města Plzně (oba 2016); zdroj: Útvar koncepce a rozvoje města Plzně

4.5.4. Lokalita 5: Majetkové poměry v území

Majetkové poměry v území jsou zcela logické. Veřejná prostranství v horní úrovni říčního koryta jsou majetkem Města Plzně. Břehy řeky jsou majetkem Povodí Vltavy a.s. a areál pivovaru je soukromým majetkem společnosti spravující Plzeňský Prazdroj.

Obr.č.434: Situace majetkových poměrů v území (měřítko 1:5000), autor Boříková Hana

4.5.5. Lokalita 5: Charakter veřejných prostranství

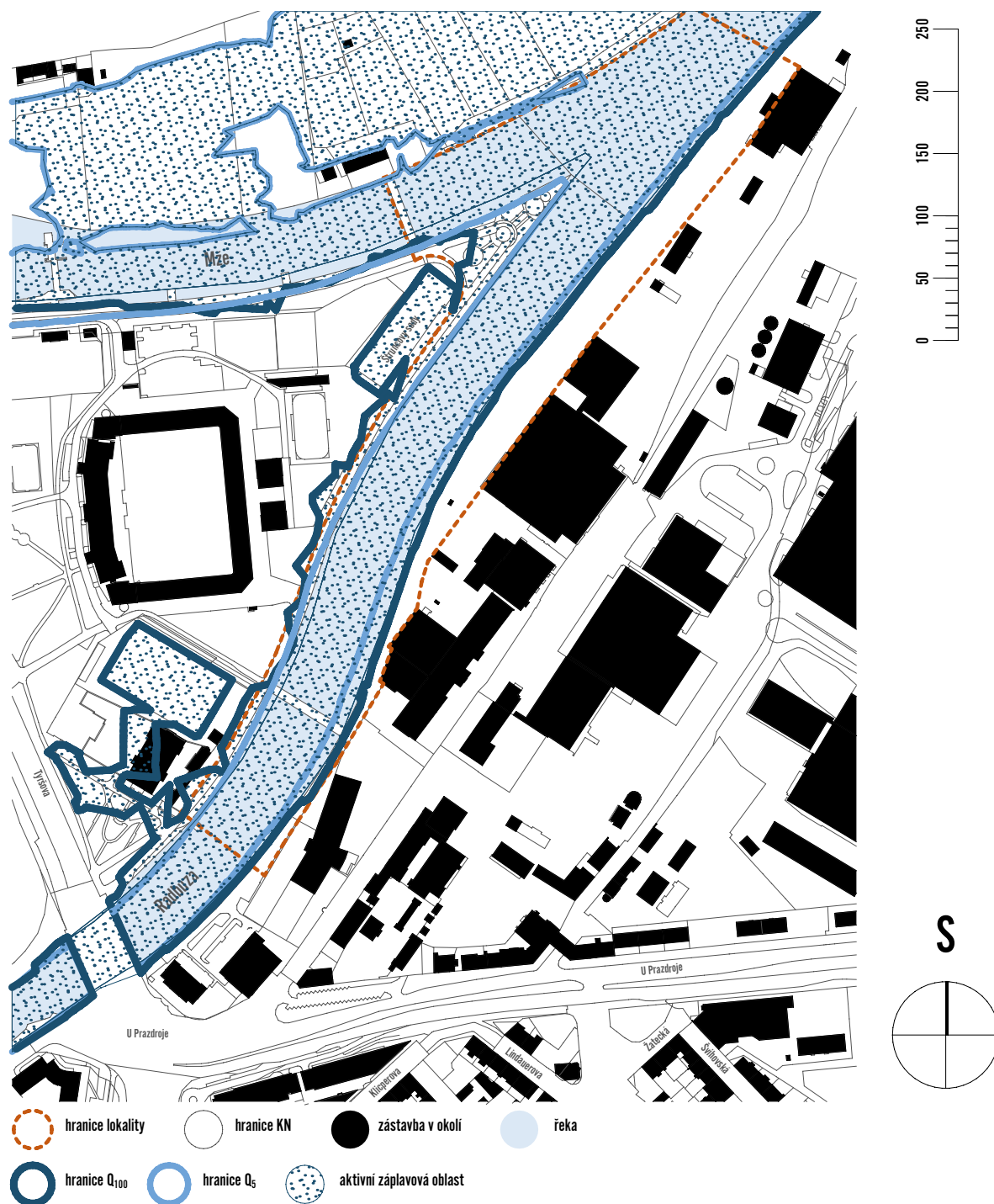
Vzhledem k dominantnímu postavení areálu pivovaru v rámci řešené lokality a přítomnosti ploch pro stadion a jeho zázemí prvoligového klubu FC Viktoria Plzeň, je práce soustředěna pouze na plochy mimo tyto solitérní areály, které jsou svojí strukturou a rozlohou stabilizované. Prostranství při levém břehu řeky, včetně obou pěších lávek (přes Radbuzu do areálu pivovaru a přes Mži směrem k Luční ulici), jsou veřejná. Areál pivovaru je v rámci řešeného území soukromým a nepřístupným prostorem, avšak lávka je přes střešní rovinu budov navedena přímo na poloveřejné prostranství uvnitř areálu.

Obr.č.435: Situační schéma veřejných prostranství v území (měřítko 1:5000), autor: Boříková Hana

4.5.6. Lokalita 5: Aktivní zóna a povodňový model

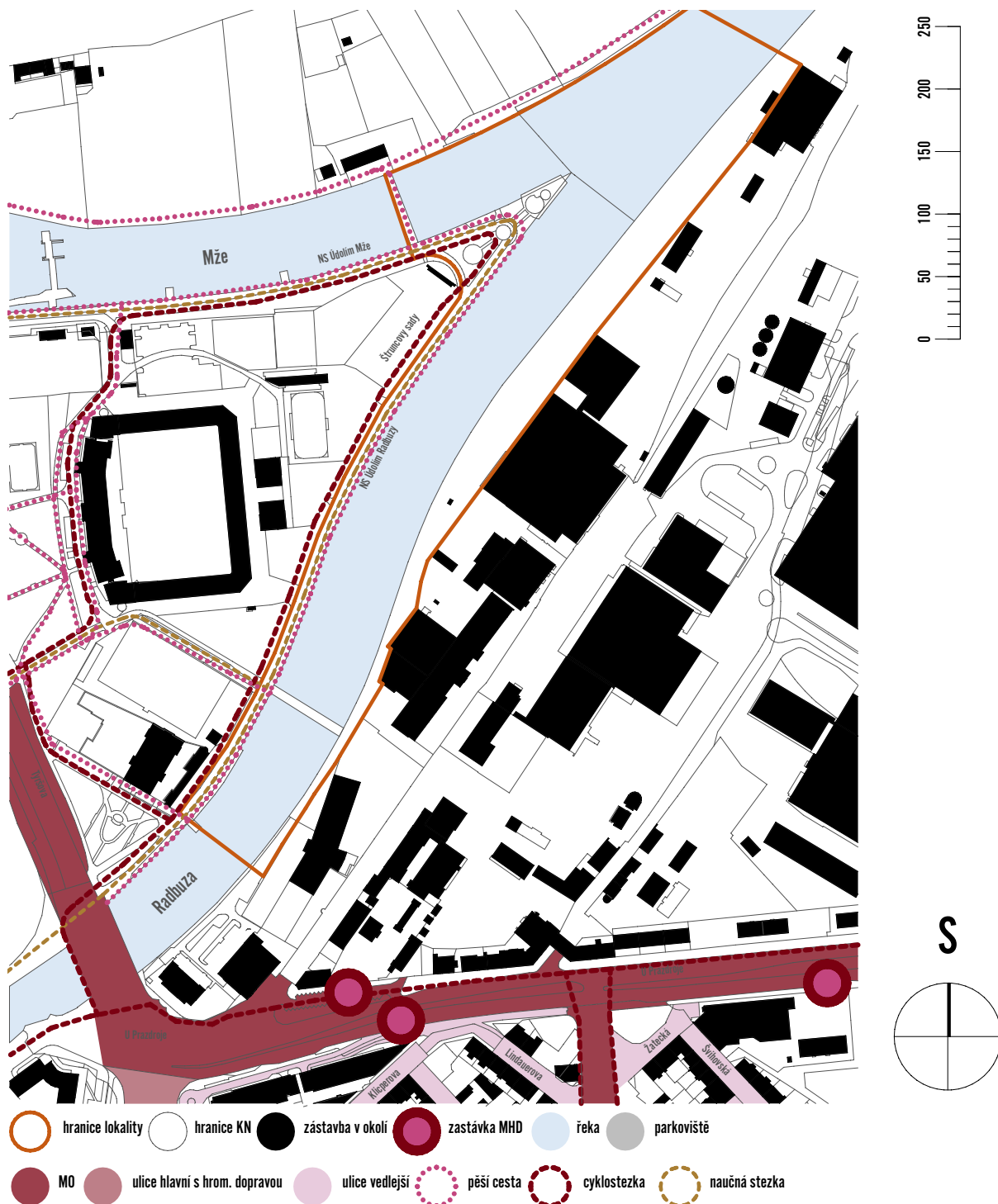
Povodňový model je v řešeném území velmi nepříznivý pro jakékoliv stavební zásahy. Lokalita kolem soutoku je významným strategickým místem při povodních, která určuje dopad vysoké vody na oblast centra města a čtvrt Roudnou. Při povodních v roce 2002 byla ničivá síla povodní způsobena tím, že soutok nedokázal akumulovat vody z obou řek a voda z řeky Radbuzy se vracela proti proudu Mže do oblasti Roudné.

Obr.č.436: Situace povodňového modelu území (měřítko 1:5000), autor: Boříková Hana

4.5.7. Lokalita 5: Doprava a mikromobilita v území

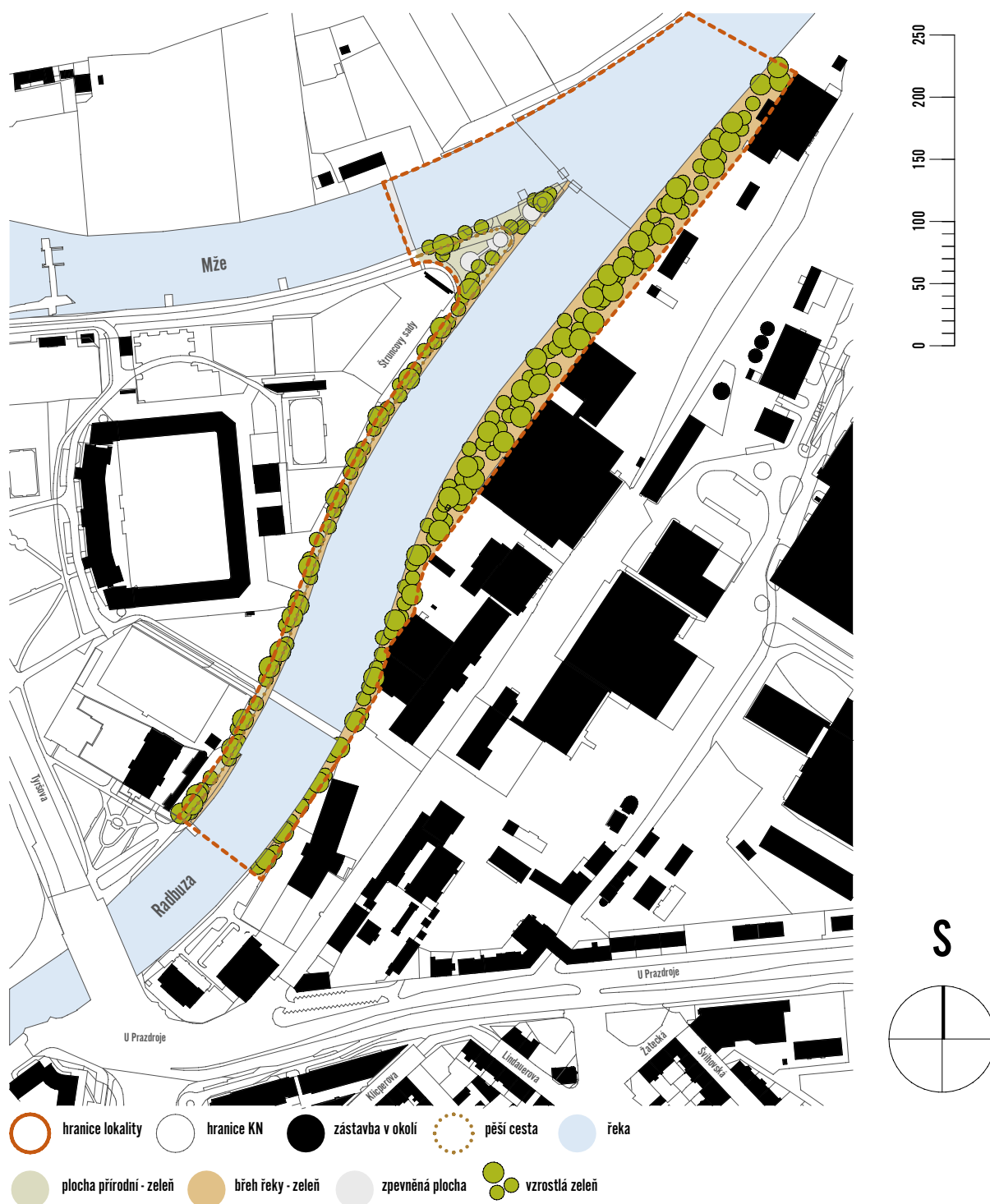
Schéma dopravního řešení území naznačuje, že oblast je velmi špatně přístupná ze severní strany ve směru od Roudné, kde vede pouze pěší stezka. Spojení mezi centrem města a soutokem (jihozápadní směr) je ovlivněno povrchovým městským okruhem v ulici U Prazdroje a Tyršově. Přístup k soutoku je tedy řešen podchodem ze Sadů 5. května a u Sokolovny z úrovně náplavky na levém břehu řeky Radbuzy. Ve východním směru (směr na Doubravku) chybí propojení zcela, protože by se muselo vytvořit skrze areál pivovaru a areál Plzeňské teplárenské, která na pivovar navazuje.

Obr.č.437: Situace dopravních vazeb v území (měřítko 1:5000), autor: Bořiková Hana

4.5.8. Lokalita 5: Krajinné prvky v území

Kromě parkové úpravy předprostoru objektu sokolovny a fotbalového stadionu nalezneme v území komponovanou alejovou vzrostlou zeleň podél levého břehu řeky Radbuzy a pravého břehu řeky Mže. Protější břehy obou řek jsou porostlé náletovou zelení. Spodní úroveň levého břehu Radbuzy je travnatá, stejně tak jako pravý i levý břeh řeky Mže a výběžek soutoku.

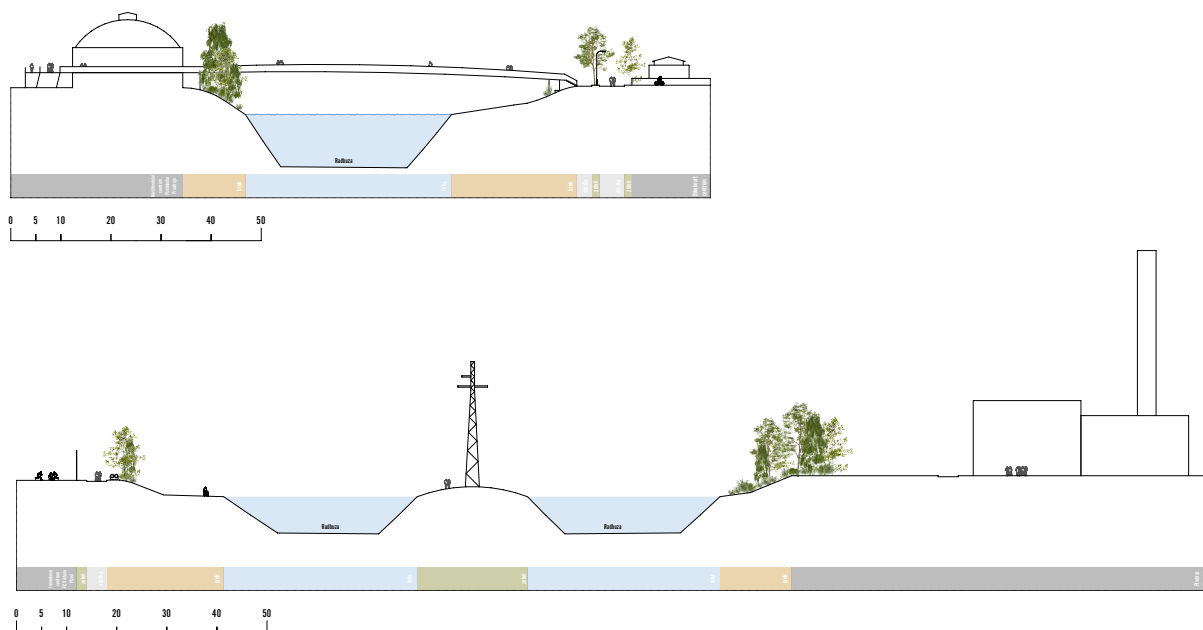

Obr.č.438: Situace krajinných prvků v území (měřítko 1:5000), autor: Bořiková Hana

4.5.9. Lokalita 5: Profil řeky

Profil řeky Radbuzy (profil A) je od mostu U Jána přírodního charakteru. Regulace řeky byla v těchto místech realizována rozšířením a napřímením toku řeky s hrázemi ve sklonu s travnatým povrchem. Při patě hráze vznikl široký rozlivový prostor, který nabízí při nízké hladině řeky potenciální prostor pro sport a rekreaci. Levý břeh řeky je v horní úrovni lemován zpevněnou asfaltovou cyklostezkou, která je od prostoru koryta řeky oddělena pásem vzrostlé zeleně s lavičkami. Místy jsou realizována betonová schodiště, která slouží jako amfiteátrové sezení v letních dnech. Pravý břeh řeky Radbuzy je nepřístupný, porostlý vzrostlou náletovou zelení a od areálu pivovaru jej dělí oplocení.

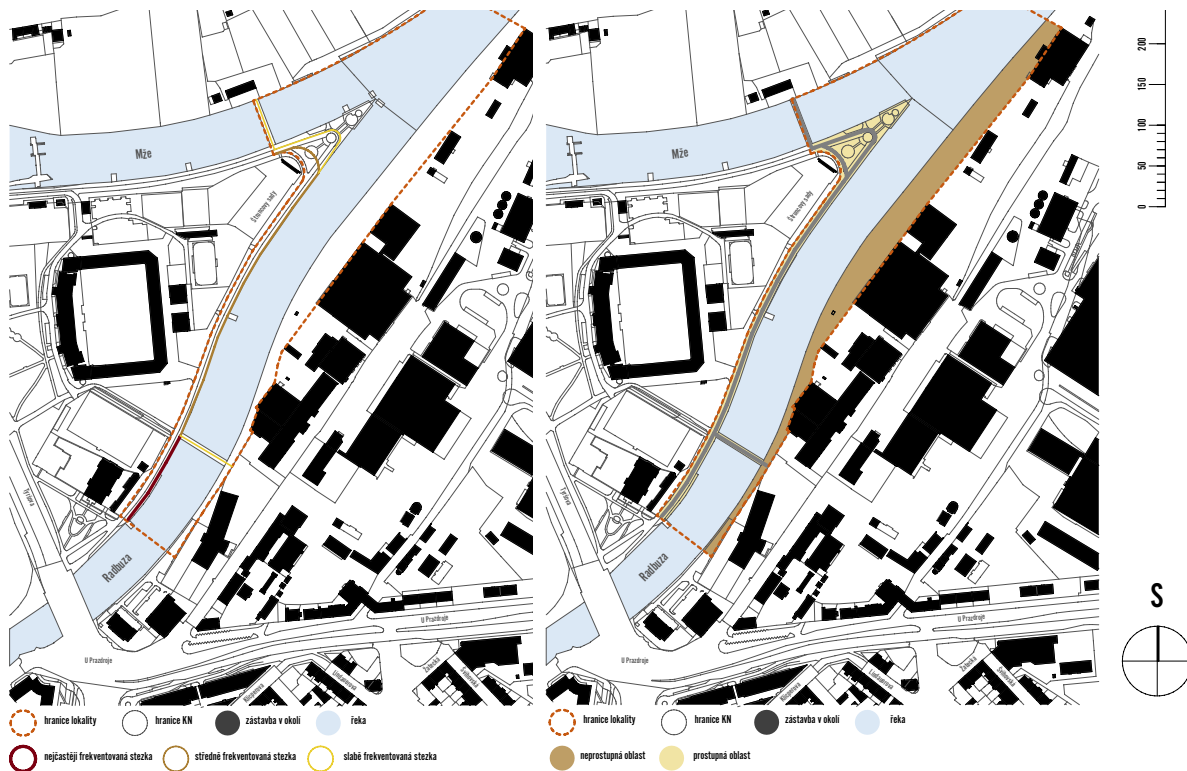
Řeka Mže je v místech řešené lokality rovněž přírodního charakteru. Regulace řeky formou kamenných zdí končí zhruba v místech Rychtářky nad jezem pro MVE. Dále je řeka ponechána své přírodní formě s rozlivovým prostorem při levém břehu a svažitém terénem při břehu pravém. Pravý břeh je zároveň místy přístupný betonovými schodišti, které opět v letních dnech slouží pro sezení. Svahy levého břehu jsou porostlé náletovou zelení a jsou navrženy pro transformaci v poříční park. Soutok řeky Mže a Radbuzy je ovlivněn vedením VVN, které má stožár přímo na výběžku soutoku, dále trasou teplovodu ve směru z Doubravky při řece Berounce z areálu Plzeňské teplárenské, který vede přes řeku Mži při pěší lávce a konečně zařízením pro malou vodní elektrárnu, která má strojovnu na levém břehu řeky.

Obr.č.439: Profil řeky Radbuzy - A (horní obr.) a soutoku - B (dolní obr.), měřítko 1:1500; autor: Boříková Hana

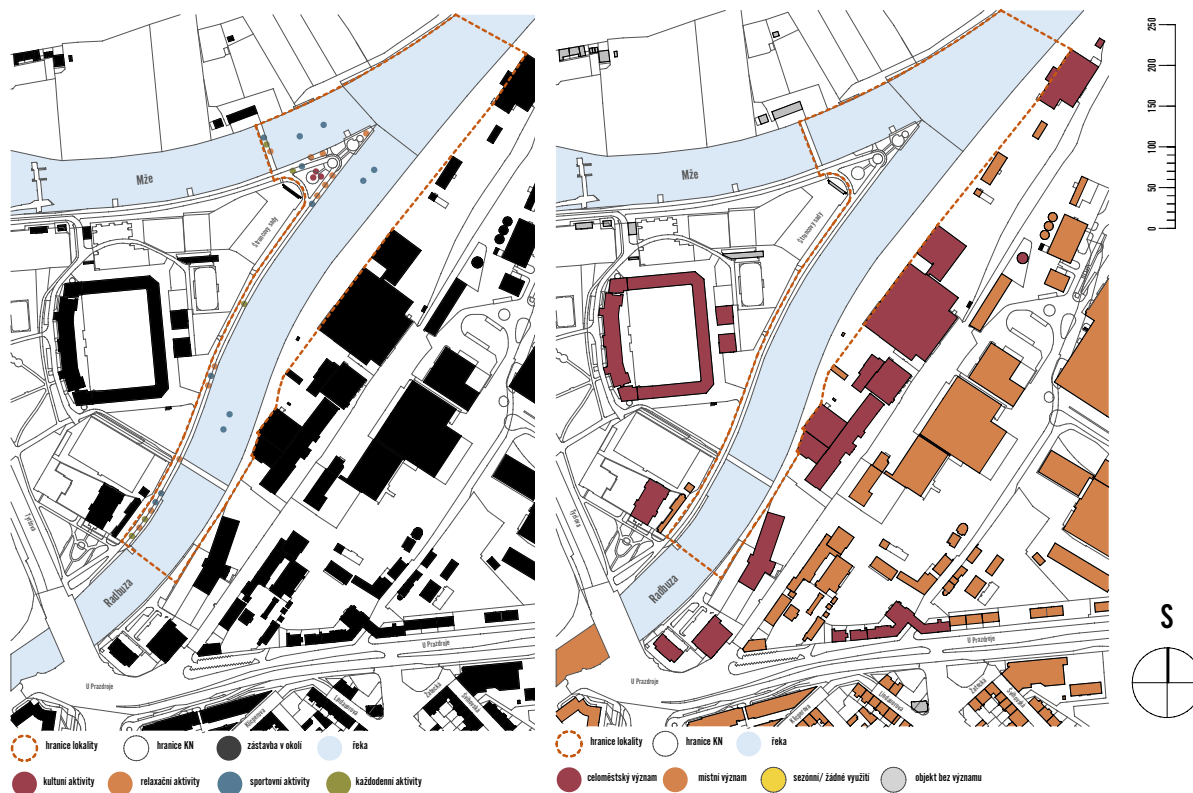
4.5.10. Lokalita 5: Space syntax

Metoda zkoumání space syntax umožňuje graficky zaznamenat chování uživatele veřejného prostoru na základě předem definovaných kategorií: intenzita využití stezek; prostupnost územím; funkční využití ploch; vztah k okolní zástavbě.

Obr.č.440: Space syntax - frekvence stezek, autor: Boříková Hana

Obr.č.441: Space syntax - prostupnost územím, autor: Boříková Hana

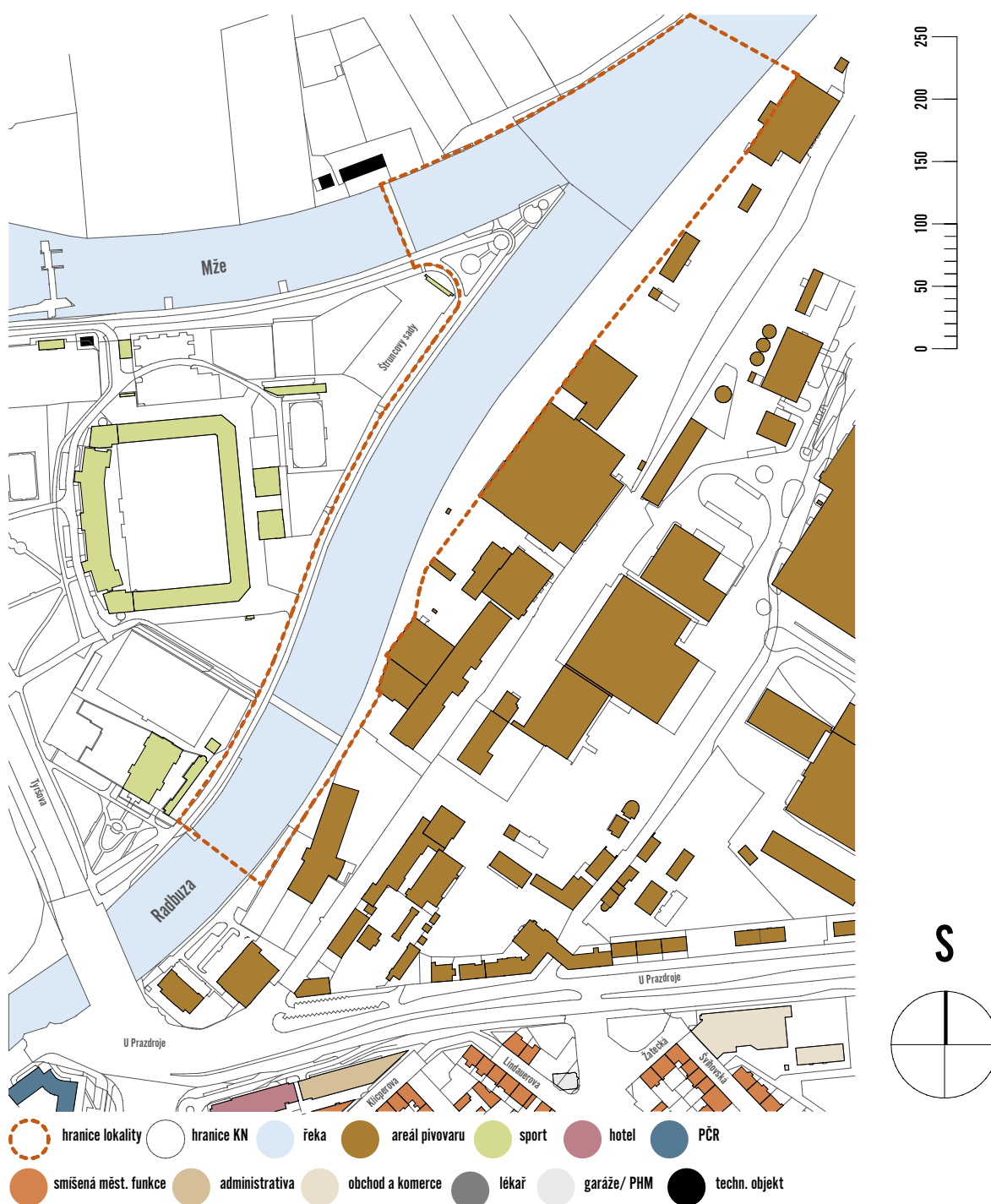

Obr.č.442: Space syntax - funkce v území, autor: Boříková Hana

Obr.č.443: Space syntax - charakter zástavby, autor: Boříková Hana

4.5.11. Lokalita 5: Funkční schéma

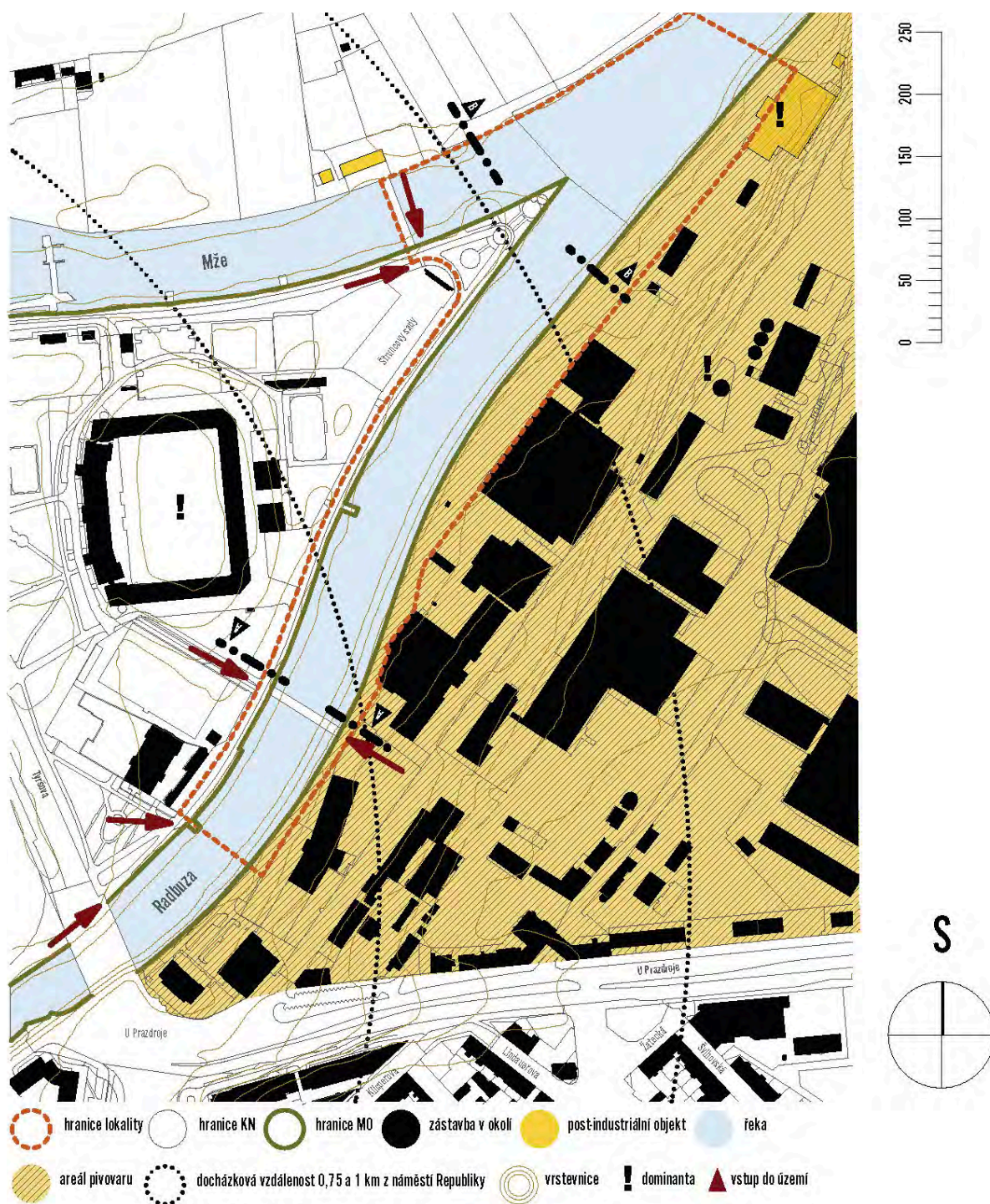
V území hraje významnou roli občanská vybavenost ve formě sportovních a rekreačních aktivit. Pravý břeh řeky Radbuzy je čistě výrobního a skladovacího charakteru pro potřeby Plzeňského pivovaru. Ostatní funkce se nacházejí na jihu území, které jsou od lokality odděleny městským okruhem a nehrají pro území žádnou roli.

Obr.č.444: Situační schéma funkcí v území (měřítko 1:5000), autor: Boříková Hana

4.5.12. Lokalita 5: Širší vztahy

Význam soutoku je pro město situované na řece důležitý. Oblast soutoku by měla ve struktuře města hrát významnou roli v kontextu tvorby veřejného prostranství. Lokalita je v tomto případě navíc charakteristická stavebními dominantami, které mají celoměstský význam a jsou vizuálně patrné. Jedná se o fotbalový stadion a objekty uvnitř areálu pivovaru, a to konkrétně vodárenskou věž a objekt bývalé elektrohaly s komínem. Celé území má navíc bohatou historii, která spolu se soutokem utváří charakteristický genius loci této oblasti. Bariérou v území je trasa teplovodu vedoucí při Berounce a přes Mži do centra města, a městský okruh, který území odděluje od centra města.

Obr.č.445: Situace širších vztahů (měřítko 1:5000), autor: Boříková Hana

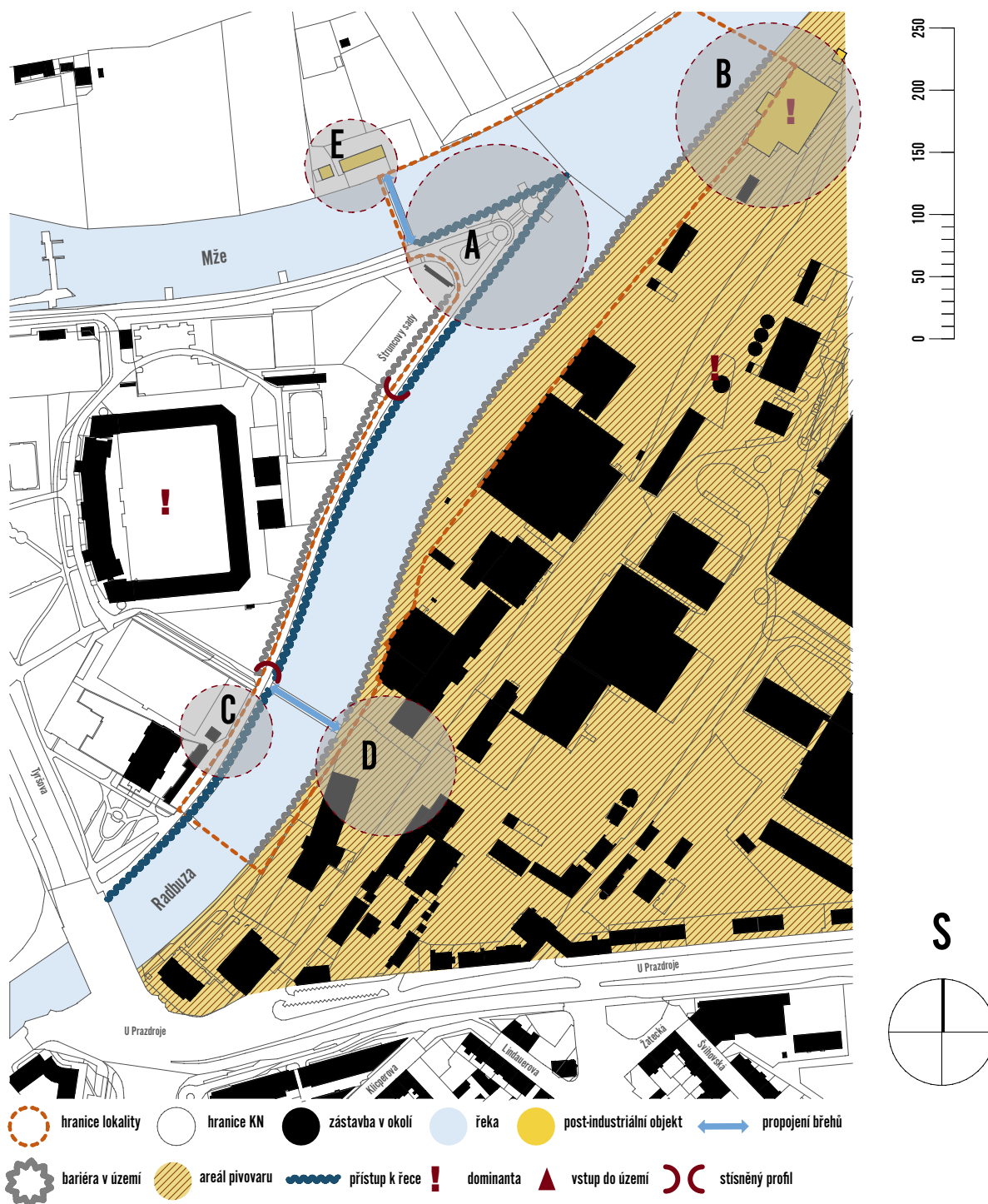
4.5.13. Lokalita 5: Problémová mapa

Potenciály a bariéry v území jsou popsány v rámci SWOT analýzy. Na základě grafického vyjádření jmenují několik základních prvků, které vytváří bariéru:

- neprostupný areál pivovaru
- zúžený profil levého břehu řeky lemující fotbalový stadion

Naopak potenciály k další transformaci v území mohou být:

- veřejná prostranství v kontextu přemostění a post-industriálních staveb
- vybrané lokality A až E mohou tvořit nová veřejná prostranství

Obr.č.446: Problémová mapa (měřítko 1:5000), autor: Boříková Hana

4.5.14. Lokalita 5: Fotodokumentace území

Obr.č.447: Návaznost bývalé elektrohalý (minipivovar Proud) na oblast soutoku, foto: Boříková Hana

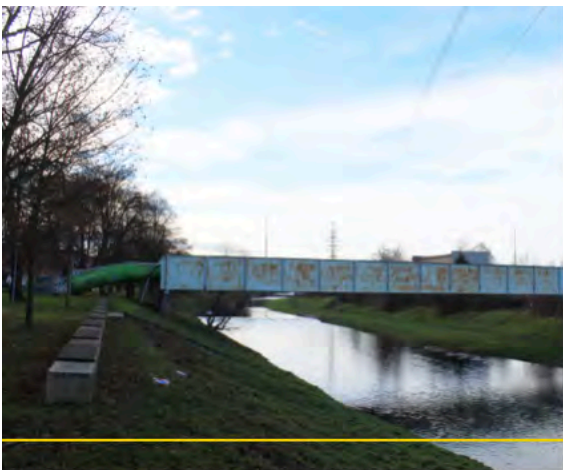
Obr.č.448: Levý břeh řeky Radbuzy s průhledem na minipivovar Proud, foto: Boříková Hana

Obr.č.449-450: Profil řeky Radbuzy směrem do centra, foto: Boříková Hana

Obr.č.451: Pohled od soutoku na profil pěší stezky (vpravo sportoviště), foto: Boříková Hana

Obr.č.452: Pohled na pěší lávku přes řeku Mži od soutoku, foto: Boříková Hana

Obr.č.453: Lávka od Sokolovny na nádvoří Plzeňského Prazdroje, foto: Boříková Hana

Obr.č.454: Pohled na lokalitu od centra města (v popředí městský okruh), foto: Boříková Hana

4.5.15. Lokalita 5: Inicie k obnově v území

Bikeheart - centrum cyklistiky

V těsné blízkosti sokolovny v památkově chráněné budově bývalé kuželny se skupina nadšenců pustila do rekonstrukce místa na centrum pro cyklisty: Bikeheart. Objekt navazuje na vyústění zrekonstruovaného úseku náplavky na Radbuze. V první etapě byla zprovozněna osvěžovna, servis pro kola a koloběžky, infopoint, toalety a nádvoří s místem pro posezení. Druhá etapa počítá s oživením společenského sálu pro různé sportovní a kulturní akce. Architektky projektu jsou Kamil Mrva Architekti. Projekt byl podpořen z grantu Plzeňského Prazdroje.

Obr.č.455-456: Bikeheart v býv. kuželniku, foto: Boříková H.

Minipivovar Proud

Objekt elektrocentrály stál dlouho po ukončení provozu stranou zájmu veřejnosti i díky poloze v uzavřeném areálu pivovaru. Prvním zpřístupněním objektu byl diskuzní večer Pecha Kucha Night, který byl v roce 2015 spolkem k světu. uspořádán právě uvnitř bývalé elektrocentrály. Záhy na to v roce 2019 přichází Michal Škoda s nápadem využít objekt pro účely minipivovaru Proud. V roce 2020 se pivovar otevírá a zahajuje svoji výrobu v citlivě rekonstruované budově podle plánů studia Mimosa.

Pivovar Proud zahájil v roce 2021 spolupráci s projektem Náplavka k světu., který přesunul svůj festival k soutoku Radbuzy a Mže, respektive přes řeku od budovy bývalé Elektrocentrály. Díky vizi, propojit minipivovar s veřejným prostranstvím v kontextu řeky a posléze i zlepšit přístupnost z centra města, vzniká plán na iniciaci propojení obou břehů přímo mezi soutokem a nádvořím objektu bývalé Elektrocentrály.

Obr.č.457: Zpřístupnění objektu elektrocentrály v rámci projektu PechaKucha Night Plzeň (2015); zdroj: archiv k světu.

Festival Náplavka k světu.

V roce 2022 zakotvil festival veřejného prostoru na soutoku řek Radbuzy a Mže, aby se pokusil praktickou formou vyzkoušet možnosti a potenciály rozvoje tohoto území. V rámci festivalu se tradičně pořádaly koncerty, tančírny, workshopy nového cirkusu a další kulturní a sportovní akce. V průběhu festivalu bylo možné navštívit kavárnu na horní úrovni při cyklostezce a nebo si zapůjčit lodičku. Festival na partnerské bázi kooperuje s Minipivovarem Proud, který sídlí na druhém břehu řeky. Vize do budoucna je oživit prostor, přilákat veřejnost do těchto míst, iniciovat proměnu veřejných prostranství ve funkční městský prostor se zázemím k využití a pomoci Minipivovaru Proud pokračovat v myšlence stálého zázemí pro kulturní a společenské využití ve stávající budově bývalé Elektrocentrály.

Obr.č.459-459: Festival Náplavka k světu. 2022 na soutoku, zdroj: archiv k světu.

Obr.č.460-464: Festival Náplavka k světu. na soutoku (2022); zdroj: archiv k světu.

4.5.16. Lokalita 5: SWOT analýza území

SILNÉ STRÁNKY	SLABÉ STRÁNKY
<ul style="list-style-type: none"> několik dominant místa <ul style="list-style-type: none"> - Vodárenská věž pivovaru - bývalá Elektrocentrála - fotbalový stadion 	<ul style="list-style-type: none"> chybějící mobiliář, veřejné osvětlení, špatné a neudržované povrchy, chybějící zázemí pro vybavenost v místě
<ul style="list-style-type: none"> realizovaná lávka propojující Štruncovy sady s nádvořím pivovaru 	<ul style="list-style-type: none"> nekomponovaná vysoká zeleň, která brání vizuálnímu kontaktu s industriálním charakterem místa
<ul style="list-style-type: none"> napojení Štruncových sadů na centrum města ze dvou směrů 	<ul style="list-style-type: none"> nízká intenzita údržby veřejných ploch
<ul style="list-style-type: none"> výborná koncepce dopravy v klidu s realizovaným parkovacím domem Rychtářka 	<ul style="list-style-type: none"> špatná dopravní dostupnost pro zásobování v území
<ul style="list-style-type: none"> krajinný charakter území s industriální stopou 	<ul style="list-style-type: none"> neprostupnost území směrem k řece díky oplocení areálu pivovaru
<ul style="list-style-type: none"> výborná přístupnost řeky 	
<ul style="list-style-type: none"> kombinace veřejných a poloveřejných ploch 	
PŘÍLEŽITOSTI	HROZBY
<ul style="list-style-type: none"> silný sportovně rekreační charakter území v kontextu dalších tréninkových ploch v ulici Luční na levém břehu řeky Mže 	<ul style="list-style-type: none"> trasa horkovodů na levém břehu řeky, které vytvářejí bariéru v území
<ul style="list-style-type: none"> možnost nového příčného propojení v místech bývalé Elektrocentrály 	<ul style="list-style-type: none"> chybějící infrastruktura území
<ul style="list-style-type: none"> možnost vytvoření prostupnosti územím skrze zelený pás mezi uzavřeným areálem Plzeňské teplárenské a Plzeňského Prazdroje mezi Štruncovými sady a čtvrtí Doubravka 	<ul style="list-style-type: none"> lokalita na soutoku není ve vizuálním kontaktu s centrem města - možnost oslabení návštěvnosti díky odlehlé poloze
<ul style="list-style-type: none"> silný historický odkaz místa 	
<ul style="list-style-type: none"> silný potenciál propojení stezek podél obou centrálních řek města Plzně právě skrze soutok 	
<ul style="list-style-type: none"> možnosti využití jsou prověřovány v rámci festivalu Náplavka k světu., který se v místě bude konat v průběhu sezóny 2022 - 2024. 	

4.5.17. Lokalita 5: Kategorizace vybraných charakteristik, prvků a hodnot území

ozn.	charakteristiky urbánních a prostorových vazeb v dané lokalitě		
a1.	rozmanitost prostoru a funkční rozložení ploch	■	
a2.	začlenění území do struktury města	▲	
a3.	prostupnost územím	■	
a4.	intenzita využití stávající uliční sítě a veřejných prostranství	■	
a5.	chování uživatele v prostoru	■	
a6.	přehlednost a bezpečnost lokality	■	●
a7.	atraktivita území	▲	
a8.	vazba na okolní zástavbu	■	
a9.	smyslové vjemy v území	▲	
a10.	hraniční linie území	▲	
a11.	nápojení na systém Greenways	▲	
charakteristiky hodnot a kvalit ve vztahu k průmyslovému dědictví			
b1.	tradiční kategorie: hodnota stáří	▲	
b2.	tradiční kategorie: hodnota uměleckoprůmyslová	▼	
b3.	tradiční kategorie: hodnota architektonická	■	
b4.	tradiční kategorie: hodnota urbanistická	▲	
b5.	typologie budov a veřejného prostoru	▼	
b6.	měřítko území	▲	○
b7.	znak a symbol (dominanta místa)	▲	
b8.	hodnota systémových a technologických vazeb	▼	
b9.	hodnota autenticity a atmosféry místa (genius loci)	▲	
b10.	hodnota smyslového zážitku	▲	
b11.	hodnota funkčního využití	▼	
b12.	využití kapacity post-industriálních objektů	▼	

Legenda tabulky:

▲ silný potenciál k využití ■ průměrný potenciál k využití ▼ žádný potenciál k využití

Legenda kategorií transformace řešené lokality - celkově:

● navrženo k transformaci území s vysokou hodnotou místa

○ navrženo k částečné transformaci území

○ navrženo k ponechání území v původním stavu

Obr.č.466: Tabulka hodnocení dílčích kategorií lokality 5, autor: Bořiková Hana

4.5.18. Lokalita 5: Potenciály transformace území

Území kolem soutoku s označením lokality č.5 je dle podrobné analýzy vhodné k **částečné transformaci území** s ohledem především na tyto faktory:

- zlepšení prostupnosti území v ose: centrum města - soutok - městská čtvrť Roudná a čtvrť Doubravka
 - zapojení přilehlých areálů fotbalového stadionu a pivovaru do struktury veřejných prostranství včetně vizuálního kontaktu dominant
 - zlepšení kvality zázemí pro sport a rekreaci v místě
-
- **potenciál prostupnosti územím**

Lokalita při soutoku je od centra města oddělena městským okruhem, který v úrovni terénu vytváří bariéru a potřebu mimoúrovňového křížení pohybu v rámci systému mikromobility. V rámci napojení pěších a cyklostezek podél obou řek chybí propojení ve východním směru na Doubravku přes řeku Radbuzu skrze areál pivovaru. Toto případné spojení by mělo využít ambice minipivovaru Proud začlenit se do struktury veřejného prostoru soutoku.

 - prostupnost území ve směru z centra města k soutoku: **“P.I.”**
 - prostupnost území ve směru z Roudné k soutoku: **“P.II.”**
 - prostupnost území ve směru z Doubravky k soutoku: **“P.III.”**
 - plynulé napojení nového úseku náplavky na Radbuze do řešeného území: **“P.IV.”**
 - zvýšení kapacity stezek a jejich revitalizace, oddělení pěší a cyklostezky podél obou řek s výrazně vyšší kapacitou, lepším povrchem a doplněním vybavenosti a mobiliáře podél profilu řek: **“P.V.”**
 - vytvoření celistvé struktury veřejného prostoru podél řeky Mže a Radbuzy v centrální oblasti (napojení na systém Greenways): **“P.VI.”**
 - obnovení možnosti říčního přívozu s vytvořením dalších míst k zastavení na řece (alternativní cesta): **“P.VII.”**
 - posílení významu stávající pěší lávky přes řeku úpravou navazujících předprostor, včetně řešení architektonicko-výtvarné podoby lávek v rámci řešeného území: **“VPI.”**

 - **potenciál začlenění území do struktury města**

Řešená lokalita je z východní strany blokována částečně neprostupným areálem pivovaru Plzeňského Prazdroje a v západní části oplocenými sportovišti pro veřejnost v rámci areálu fotbalového stadionu FC Viktoria Plzeň. Zakomponování, alespoň části těchto prostor do veřejné struktury městských prostranství, by posílilo přehlednost, prostupnost, funkční využití a identitu místa.

- **Areál pivovaru** - poloveřejný prostor **“PV.I.”**
Mezi územím pivovaru a řekou by mělo být využito tzv. přechodové území břehové linie, které by doplnilo veřejně přístupná prostranství uvnitř areálu pivovaru o nové nástupní prostory do turisticky atraktivní lokality Plzeňského Prazdroje. Tyto nové veřejné prostory by navazovaly na pěší trasu z centra města skrze městské sady a přirozenou cestou by uživatele informovaly o významu a historickém odkazu řeky při založení pivovaru.

- **Areál fotbalového stadionu** - poloveřejný prostor **“PV.II.”**
Fotbalový stadion s přílehlými sportovišti pro veřejnost utváří celistvý oplocený areál mezi řekou Radbuzou a Mží. Úprava řešení parteru uzavřeného areálu a samotného oplocení, s využitím přílehlých ploch veřejného prostranství s možností další atraktivity v místě (půjčovna lodiček, občerstvení, zázemí pro společenské, sportovní či kulturní akce), by areál propojila se sportovně-rekreačním charakterem celého území a nabídla prostor pro využití široké veřejnosti.

- **potenciál polohy při okraji historického jádra města**

Štruncovy sady navazují na historické jádro města v oblasti sadů 5. května, které jsou součástí městského sadového okruhu zřízeného na místo hradebního opevnění. Propojení městských sadů s říčními břehy, formou intuitivního navádění návštěvníka směrem k řece, by podpořilo význam a návštěvnost místa, čímž by se lokalita zatraktivnila a stala se pocitově bezpečnější.

- intuitivní navádění návštěvníka směrem k řece z centra města - komponování veřejných prostor ve směru do centra formou přirozeného prolnutí vodního prvku do struktury města: **“VP.II.”**

- doplnění komerčních aktivit a služeb včetně zázemí pro návštěvníky v profilu nábrežní linie pro podporu návštěvnosti oblasti: **“K.I.”**

- zlepšení formy nástupu do prostoru řešené lokality v místě logických přístupů a návazností na okolní zástavbu (oblast Rychtářky, Saský most, nová Náplavka a most U Jána): **“VP.III.”**

- **potenciál genia loci**

Štruncovy sady mají bohatou historii a vzhledem k významným objektům ve svém okolí (pivovar, fotbalový stadion) mají potenciál k vysoké návštěvnosti.

- doplnění aktivit a vybavení v profilu řešeného území za účelem zintenzivnění kontaktu uživatele přímo s fenoménem vody: **“K.II.”**

- iniciace uchování historického odkazu - formou rozličných kulturních a společenských aktivit: festivalů, industriálních stezek, přednášek, workshopů, výstav, sousedských setkání, mobilních aplikací a podobných aktivit, které by s historií místa seznámily místní obyvatelé i turisty.

- posílení významu místní komunity - přizpůsobení programového obsahu místních komerčních aktivit tak, aby byla pokryta poptávka široké veřejnosti

- Propojení post-industriálního objektu bývalé elektrohalu s veřejným prostorem soutoku a zpřístupnění pivovaru veřejnosti v místě soutoku - adaptace objektu v parteru by měla nabízet možnosti pro udržování komunity, pořádání společenských večerů a relaxaci. **“K.III.”**
- Revitalizace břehů v území by měla reflektovat možnosti využívání řeky pro relaxaci, sport a delší pobyt v místě. S tím je spojená možnost posezení, občerstvení, zázemí v podobě toalet, převlíkáren, úschova věcí apod., která by mohla být realizována v rámci již stávajícího sportovního areálu při fotbalovém stadionu.
- Doplnění veřejných prostranství u řeky o moderní možnosti relaxace a wellness v přírodě jako např.: sauna, piknik nebo rozličné sportovní aktivity: **“K.II.”**

- **potenciál nových veřejných prostranství**

Lokalita Štruncových sadů má silný potenciál stát se významným veřejným prostranstvím v rámci systému rekreačních ploch centra města, a to nejen vzhledem k přítomnosti významných industriálních staveb, ale i díky poloze při soutoku řek.

- úprava podoby nástupních prostor pěších lávek - doplnění linie břehů o nové formy veřejných prostor, které budou schopny reflektovat význam prostoru v místě křížení přemostění a stezek podél břehů řeky. Tyto plochy by měly být doplněny o místa k zastavení/ setkání, měly by umožňovat přístup k vodě a nabízet přidanou hodnotu místa (komerční aktivitu, výstavu, možnost zakotvení lodky apod.): **“VP.I.”**
- intuitivní navádění návštěvníka směrem k řece z centra města - komponování veřejných prostor ve směru do centra formou přirozeného prolnutí vodního prvku do struktury města: **“VP.II.”**
- zlepšení formy nástupu do prostoru řešené lokality v místě logických přístupů a návazností na okolní zástavbu (oblast Rychtářky, Saský most, nová Náplavka a most U Jána): **“VP.III.”**
- doplnění parteru stávajících objektů v řešeném území - komponování nových veřejných prostor ve vazbě na významné post-industriální objekty vytvořením nových prostranství, která propojí strukturu nových veřejných prostor a budou intuitivně navádět k dominantám v území. Tyto veřejné prostory by měly být zároveň vybaveny tak, aby vytvářely multifunkční zázemí pro společenské a kulturní účely (koncerty, výstavy, trhy apod.): **“VP.IV.”**
- utvoření celistvé struktury a formy pěších koridorů s jasnou architektonickou identitou, včetně obměny infosystému a městského mobiliáře: **“VP.V.”**
- utvoření nových přístupů k řece včetně míst k relaxaci: **“VP.VI.”**
- řeka jako přirozený liniový spojující prvek - propojení nábřeží řeky Radbuzy a Mže skrze veřejné prostranství soutoku: **“VP.VII. + “P.VI.”**

- **potenciál krajinně-sportovně-rekreačního charakteru území**
Řešené území je čistě přírodního charakteru s přívětivým tvaroslovím koryta řeky a břehů, přístupných z navazujících pěších stezek podél obou řek, které jsou v místech řešené oblasti bez omezení k využití pro sportovně rekreační účely. Řeka je dostatečně široká i hluboká pro jakékoliv sportovní aktivity.
 - vytvoření nových přístupů k řece včetně míst k relaxaci: umožnění využití řeky z komponovaných ploch ve veřejném prostoru (mola/ schody/ loděnice/ stezky v úrovni vody atd.): **“VP.VI.”**
 - doplnění využití již stávajících sportovních areálů o půjčovnu a další zázemí pro sportovní využití - zpřístupnění areálu v rámci parteru nábřeží a doplnění nabídky o možnosti další atraktivity v místě (půjčovna lodiček, občerstvení, zázemí pro společenské, sportovní či kulturní akce): **“K.I.”**
 - vytvoření ucelené struktury sportovního vyžití v místě - návrh míst k odpočinku, nové přístupové body, místa k úschově zavazadel, možnost občerstvení po trase splavné řeky (od jezu u Wilsonova mostu až za soutok po Berounce bez omezení). **“K.IV.”**

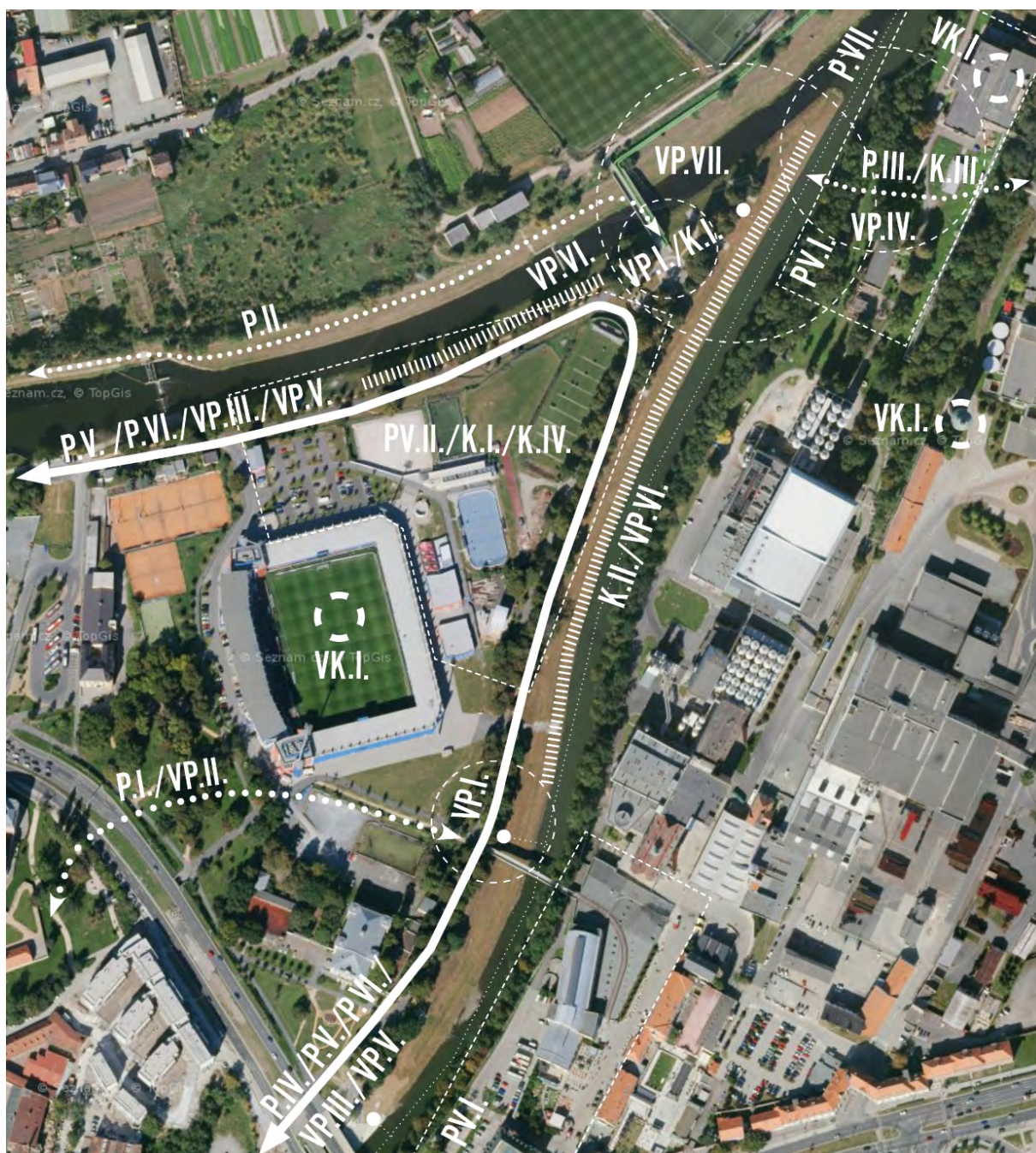
- **potenciál atraktivity místa**
Soutok je významným urbanistickým a společenským prostorem v kontextu struktury města. Jeho kompozice a nabídka vyžití by tomu měla být přizpůsobena.
 - Propojení post-industriálního objektu bývalé elektrohalý s veřejným prostorem soutoku a zpřístupnění pivovaru veřejnosti v místě soutoku - adaptace objektu v parteru, by měla nabízet možnosti pro udržování komunity, pořádání společenských večerů a relaxaci. **“K.III.”**
 - vytvoření celistvé struktury veřejného prostoru podél řeky Mže a Radbuzy v centrální oblasti (napojení na systém Greenways) včetně pravidelné odborné údržby zeleně a mobiliáře: **“P.VI.”**
 - vizuální kontakt s dominantami místa - vodárenská věž, významné objekty pivovaru, fotbalový stadion v kontextu úpravy konceptu zeleně a její údržby: **“VK.I.”**

potenciál	č.	popis	označení
prostupnost územím	1	Prostupnost územím ve směru z centra města Plzně	P.I.
	2	Prostupnost územím ve směru z Roudné	P.II.
	3	Prostupnost územím ve směru z Doubravky	P.III.
	4	Plynulé napojení nového úseku náplavky na Radbuze na řešenou lokalitu	P.IV.
	5	Navýšení kapacity systému stezek a revitalizace jejich profilu	P.V.
	6	Utvoření celistvé struktury formy nábřeží centrálního úseku řek	P.VI.
	7	Obnovení možnosti využití říčního přívozu s vytvořením dalších nástupních míst	P.VII.
	8	Posílení významu stávající pěší lávky	VP.I.
začlenění území do struktury města	1	Poloveřejný prostor areálu pivovaru	PV.I.
	2	Poloveřejný prostor sportovišť areálu fotbalového stadionu	PV.II.
poloha při okraji historického jádra města	1	Intuitivní navádění návštěvníka směrem k řece z centra města	VP.II.
	2	Doplnění komerčních aktivit v profilu nábřeží	K.I.
	3	Zlepšení formy nástupu do prostoru řešené lokality	VP.III.
genius loci	1	Doplnění aktivit a vybavení v profilu řešené lokality	K.II.
	2	Iniciace uchování historického odkazu místa	-
	3	Posílení významu místní komunity	-
	4	Zapojení parteru post-industriálního objektu s veřejným prostranstvím	K.III.
	5	Revitalizace břehů řeky v kontextu možností jejich využití	-
	6	Doplnění veřejného prostoru o moderní formy relaxace či kulturně - společenských aktivit formou drobné či modulární soudobé architektury	K.II.
nová veřejná prostranství	1	Úprava podoby nástupních prostor pěších lávek	VP.I.
	2	Intuitivní navádění návštěvníka směrem k řece z centra města	VP.II.
	3	Zlepšení formy nástupu do prostoru řešené lokality	VP.III.
	4	Revitalizace parteru stávajících objektů v území	VP.IV.
	5	Utvoření celistvé struktury nábřeží a pěších tras v území	VP.V.
	6	Vytvoření nových přístupů k řece	VP.VI.
	7	Chápání řeky jako liniového sjednocujícího prvku v rámci struktury města	VP.VII./ P.VI.
krajinný, sportovní a rekreační charakter	1	Vytvoření nových přístupů k řece	VP.VI.
	2	Doplnění zázemí stávajícího sportoviště o nové formy využití	K.I.
	3	Vytvoření ucelené struktury sportovního vyžití v rámci širšího území	K.IV.
atraktivita místa	1	Zapojení parteru post-industriálního objektu s veřejným prostranstvím	K.III.
	2	Utvoření celistvé struktury formy nábřeží centrálního úseku řek	P.VI.
	3	Vizuální kontakt s dominantami v území pro historický a společenský kontext lokality	VK.I.

Obr.č.467: Tabulka potenciálů lokality č.5, autor: Boříková Hana

4.5.19. Lokalita 5: Strategie revitalizace území

Napojení lokality do struktury města skrze veřejná prostranství, doplnění komerčních a sportovních aktivit pro veřejnost, vytvoření nové příčné návaznosti ve směru na Minipivovar Proud a dále skrze areál pivovaru ve směru na Doubravku. Umožnění vizuálního kontaktu s historickými objekty pivovaru.

Obr.č.468: Situace se znázorněním potenciálů transformace území Lokality č.5, autor: Boříková Hana

4.6. Lokalita 6: řeka Mže - Na Poříčí

Území na Poříčí, které se také lidově nazývá "Za navážkou", je definováno kamenným Saským mostem a mostem Generála Pattona. Jedná se o poměrně klidnou lokalitu na levém břehu řeky Mže, která je součástí čtvrti Roudná. Řeka je v těchto místech velmi dobře přístupná a vybízí k procházkám po břehu. Výjimečné tu není ani spatřit mnoho druhů vodních živočichů a ptactva. Přestože je území spojeno s pravým břehem řeky dvěma mosty dopravními a jednou pěší lávkou, není jeho napojení na centrum města ideální. Je to z důvodu napojení mostů na strukturu čtvrti a polohy vyústění pěší lávky na protějším břehu. Celou situaci zde opět komplikuje Tyršova ulice a dopravní obchvat města navíc v kombinaci s hlavní dopravní tepnou mezi centrem města a Severním předměstím, která vede přes most Generála Pattona. Mezi nejvýznačnější stavební počiny v místě patří:

- Rooseveltův most
- most Generála Pattona

Obr.č.469: Pohled na lokalitu ve směru od centra města, foto: Boříková Hana

4.6.1. Lokalita 6: Stručný stavební vývoj významných objektů

V místech, kde dnes leží ulice Na Poříčí, větvila se historicky řeka Mže. Její boční rameno, tzv. Soukenická valcha, protékala blíže směrem k centru města zhruba v místech dnešní Tyršovy ulice, kde se v místech dnešní Rychtářky napojovala na Mlýnskou strouhu, která se pak těsně před soutokem vlévala do Mže. Historické centrum spojovaly Severní předměstí dva menší mosty ze 16. století, které ve směru od Saské brány překročily nejprve Soukenickou valchu a poté samotnou Mži. Na přelomu 18. a 19. století byla v oblasti Na Poříčí hospodářská stavení a také tzv. lusthausy (letohrádky). Nejvýznamnějším letohrádkem zde byl letohrádek Tuschnerů v dnešní Lochotínské ulici. Objekt byl vsazen do rozsáhlé okázalé zahrady, kde bylo možné spatřit kašny, sochařské skulptury či objekt se zrcadlovým sálem. Zahrada byla v roce 1850 rozdělena nově vybudovanou Keřovou ulicí, podél níž se začaly stavět obytné domy. V severním cípu zahrady v roce 1865 vznikl lihovar s výrobou lisovaného droždí. Samotný letohrádek později sloužil jako hostinec U Zeleného stromu.

V letech 1848 - 1851 byla zrealizována stavba Saského mostu (délka 290 m a šířka 10m). Jeho niveleta navazovala na výškovou úroveň historického jádra města. Na úrovni Roudné se tak most doslova zaklesává do terénu hráze levého břehu řeky, která byla později vybudována v rámci regulace. Most byl kompletně přestavěn v osmdesátých letech 20. století. Původními prvky jsou pilíře a tři klenby mostních oblouků. V souvislosti s výstavbou nového mostu byla zbořena Saská brána a také bylo zdemolováno několik domů původní zástavby levého břehu řeky. Namísto nich byl v druhé polovině 19. století vystavěn blok domů mezi ulicemi Na Poříčí a Lochotínská. V průběhu třetí čtvrtiny 19. století byla také zasypána Soukenická valcha. V její blízkosti se nachází čtvrť Rychtářka, které se dříve přezdívalo "Plzeňská Kampa". Rychtářka se svojí rozptýlenou zástavbou nacházela mezi Soukenickou valchou a řekou Mží. Svoji rostlou strukturou vytvářela malebná zákoutí. Nacházelo se zde však i jedno z plzeňských popravišť - tzv. Stínadla. Při regulaci toku řeky Rychtářka změnila poprvé svoji podobu, podruhé v sedmdesátých letech z důvodu výstavby silničního průtahu byla většina domů zbořena. Sloučením několika barokních domů byl dodnes zachován pouze tzv. Lautensackův dům, kde donedávna sídlil pivovar Groll. Dnes v místě Rychtářky nalezneme parkovací dům či multikulturní letní zázemí festivalu Leháro. V blízkosti Saského mostu se aktuálně staví bytový dům.

V roce 1911 byly započaty Zemskou komisí pro úpravu řek plány na regulaci toku Mže v této oblasti. Samotná realizace byla zahájena o rok později, byla ale přerušena první světovou válkou. Regulace části řeky mezi ústím Mlýnské strouhy k soutoku byla uskutečněna v letech 1923 - 1926. V roce 1927 pak byly zahájeny práce na regulaci v okolí spolkového domu Peklo. V rámci projektu byla v části mezi Saským mostem a zástavbou Na Rychtářce postavena nábrežní zeď. Koryto řeky bylo posunuto do stávající podoby, což znamená, že byla řeka napříměna a oddálena od výstavby v ulici Na Poříčí zhruba o 50 m dál. Kolem nově upraveného toku řeky byla navíc vybudována hráz (ochranný val) s přirozeným povrchem. K němu byla v roce 1930 prodloužena rekonstruovaná Lochotínská lávka z ocelové příhradoviny, která původně vznikla v roce 1883, a která byla navíc na pravém břehu při jejím ústí doplněna o hydrologickou stanici. Ta zaznamenávala hladinu řeky Mže až do roku 1979.

"Z téhož období jako plány regulace Mže pochází také záměr splavnění Berounky pro větší lodě včetně části Mže nad soutokem s Radbuzou. Na toto téma vznikla po roce 1911 řada projektů, přičemž se počítalo i s vybudováním přístavu právě v oblasti Na Poříčí. Za tímto

plánem stála především snaha o to, aby se průmysl Plzně nedostal do dopravní izolace po vzniku jiných vodních cest v republice i za hranicemi. Vzhledem k rostoucí ceně dopravy na železnici se tehdy cesta po vodě jevila jako finančně výhodná. Neuvažovalo se však pouze o splavnění Berounky z Prahy až do Plzně, ale také o vytvoření vodní cesty z Plzně přes Všerubský průsmyk až do Regensburgu, kde by se kanál propojil s Dunajem, potažmo průplavem Rýn–Mohán–Dunaj. Říční nákladní doprava se měla stát efektivnější formou transportu velkých součástí ze Škodových závodů. Smělá vize spojení Prahy s Dunajem však nikdy nebyla uskutečněna. Jediným pozůstatkem tohoto záměru je neúplná plavební komora na klapkovém jezu postaveném v roce 1983 na Mži necelých 500 m nad soutokem s Radbuzou. V sedmdesátých a osmdesátých letech minulého století lokalitu Na Poříčí výrazně zasáhla stavba kapacitních autostrád v centru města a významně přispěla k proměně širšího okolí ve vnitřní periferii města. Mimoúrovňové křížení čtyřproudého západovýchodního „průtahu“ Tyršovou ulicí a Karlovarské třídy, spojnice centra města s tehdy vznikajícími rozsáhlými sídlišti na Severním Předměstí vedené po novém mostě Antonína Zápotockého (dnes Generála Pattona), degradovalo charakter pravého břehu Mže, velkou část ulic Na Poříčí a Lochotínské, a snížilo význam do té doby hojně využívané Lochotínské lávky. Nízké železobetonové oblouky mostu i mostovka o šířce 31,5 metru byly umístěny v takové výšce, aby pod nimi mohla vést plánovaná dálnice na trase Praha–Norimberk (uvažovaná trasa dálnice se v osmdesátých letech přesunula na území Roudné). Nový most měl také umožnit splavnění řeky většími loděmi. ⁷⁵

Most Generála Pattona přetíná řeku Mži a narušuje rekreační charakter území. Na druhou stranu výrazné mostní konstrukce skrývají nevyužitý potenciál k dalšímu využití. V území bylo v roce 2016 zbudováno nové dětské hřiště s prvky mobiliáře v místě přečerpávací stanice Plzeňské vodárny. Břeh řeky zůstává bez většího zásahu. Na horní úrovni ochranného valu byla vybudována cyklostezka. Na patě hráze pak byla realizována panelová cesta jako obslužná komunikace soukromé MVE (umístěná v části vybudované plavební komory) dále po proudu za Saským mostem. Východní cíp bývalé Tuschnerovy zahrady slouží jako záchytné parkoviště města a dlouho čeká na své využití.

Obr.č.470: Nábřeží řeky Mže před regulací (vlevo Saský most) - 1929; zdroj: archiv Petra Šledera (<https://cz.pinterest.com/pin/809240626797871850/>)

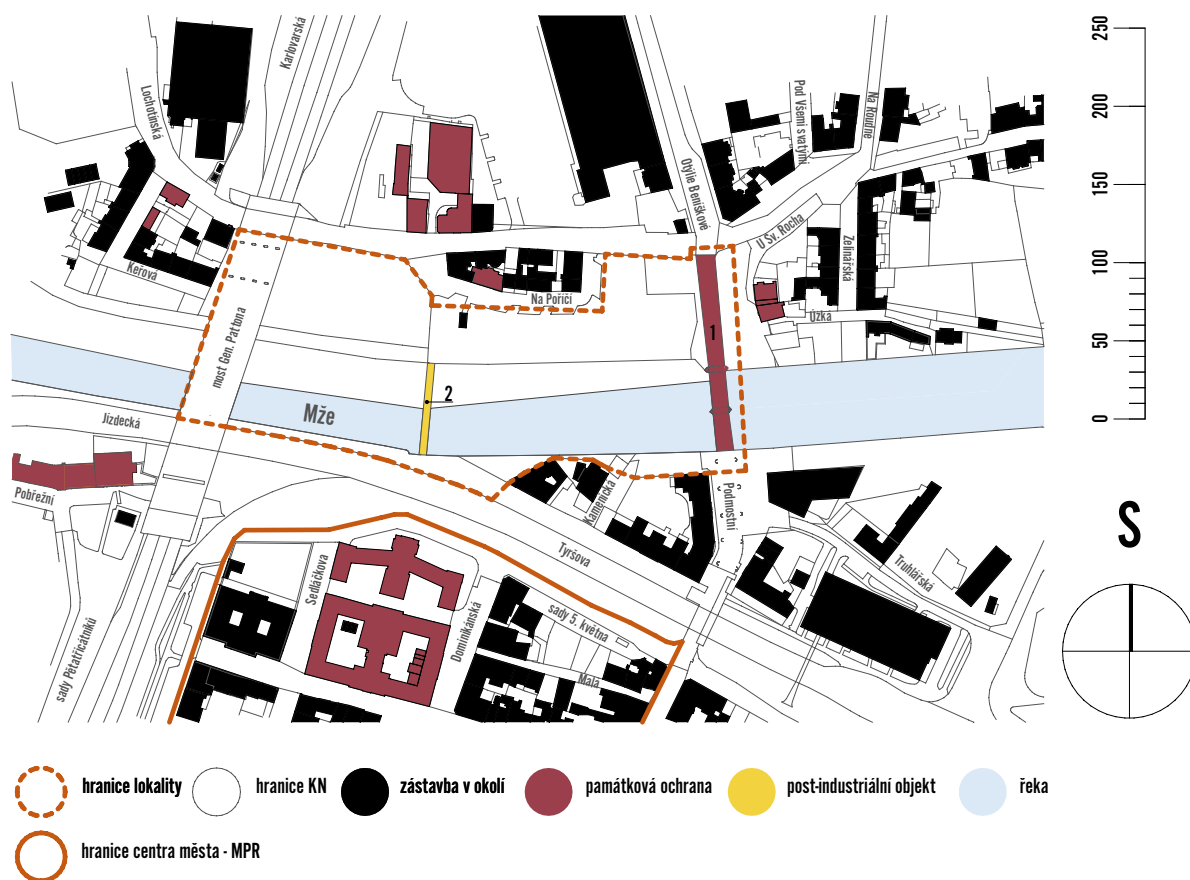
Obr.č.471: Nábřeží řeky Mže před regulací (20. léta 20. století); zdroj: Archiv města Plzně

⁷⁵ čerpáno z: <https://pam.plzne.cz/objekt/p-np-na-porici> dne 3.12.2022

4.6.2. Lokalita 6: Hranice řešeného území

V řešeném území se nachází tyto významné objekty ve veřejném prostoru nábřeží:

- 1| Saský (Rooseveltův) most
- 2| Lochotínská lávka
- 3| regulace řeky Mže na jejím pravém břehu

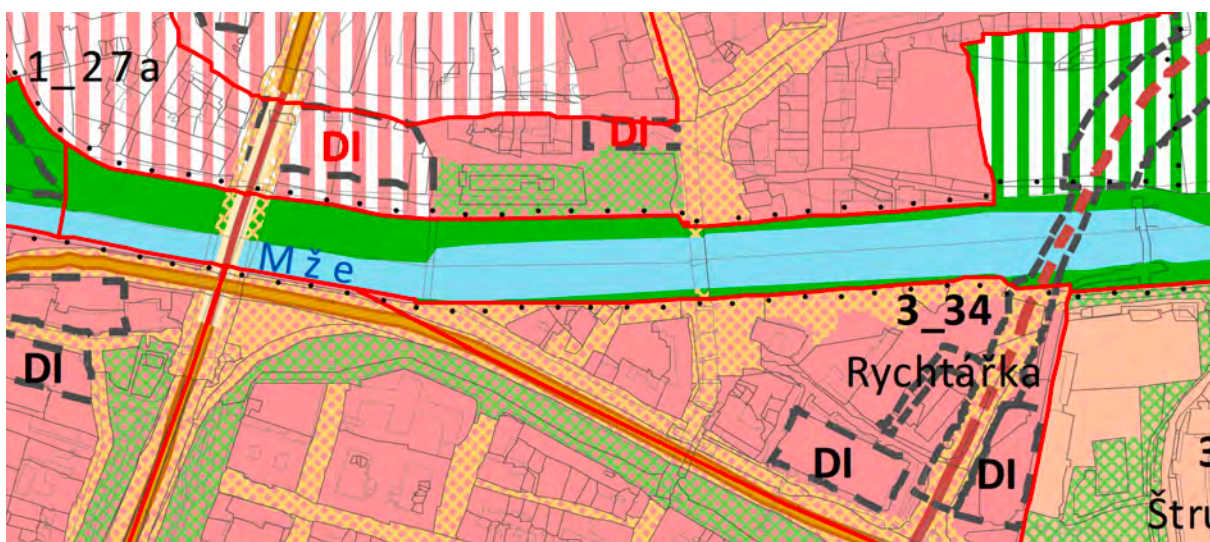

Obr.č.472: Situace hranice řešené lokality (měřítko 1:5000), autor: Boříková Hana

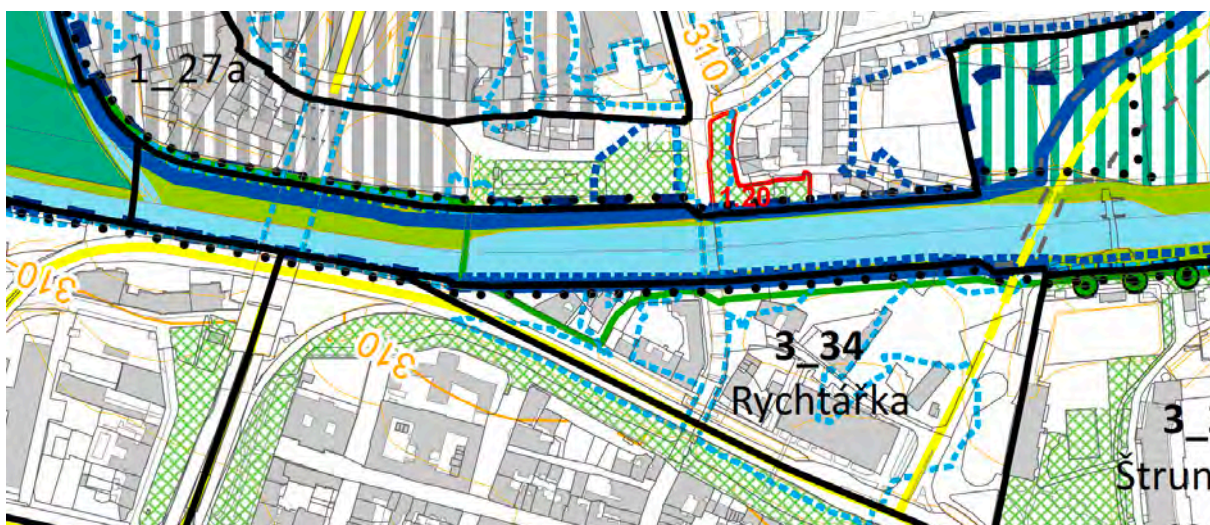
4.6.3. Lokalita 6: Územní plán města Plzně

Výkres Územního plánu města Plzně definuje plochy funkčního využití v území převážně smíšeně obytné, v části stávajícího parkoviště jako plochy přestavbové pro smíšeně obytnou funkci, stejně jako navazující plochy směrem na sever a západ. Plocha jižně od ul. Na Poříčí je veřejným prostranstvím s převahou parkových ploch. Zastavěné území je vymezeno cyklostezkou na levém břehu řeky a nábřežní zdí na břehu pravém. Samotný levý břeh je plochou přírodní. V území nalezneme i několik vymezených oblastí pro dopravní infrastrukturu (DI).

Krajinný ráz je tvořen parkovou plochou u ul. Na Poříčí, přírodní plochou levého břehu řeky Mže a výraznou linií ochranné hráze levého břehu řeky. Území protíná systém Greenways, který vede ve směru od Lochotína při levém břehu řeky a dále přes Lochotínskou lávku přes území Rychtářka směrem k soutoku. Na řešenou lokalitu navazuje plocha 1.20 (U sv. Rocha) při Saském mostu jako plocha urbanistické zeleně.

Obr.č.473: Výřez z hlavního výkresu ÚPn města Plzně, plochy s rozdílným způsobem využití
zdroj: Útvar koncepce a rozvoje města Plzně (2016)

Obr.č.474: Výřez z výkresu Ochrany krajinného rázu Územního plánu města Plzně
zdroj: Útvar koncepce a rozvoje města Plzně (2016)

4.6.4. Lokalita 6: Majetkové poměry v území

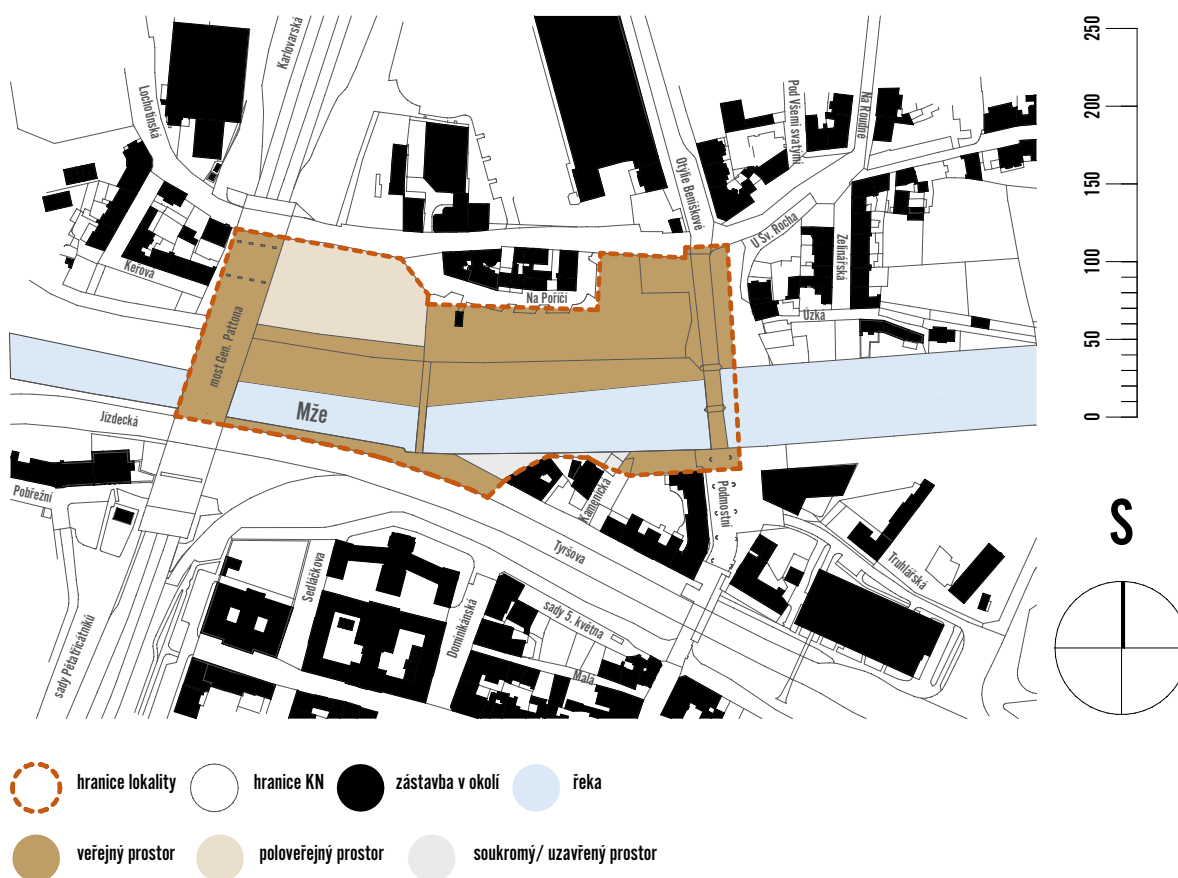
Rozložení vlastnické struktury v území je naprosto zřejmé z přiloženého schematu. Břehy řeky v rámci říčního koryta jsou v majetku Povodí Vltavy a.s. Ostatní plochy pak Města Plzně. Výjimku tvoří přečerpávací stanice kanalizace v ul. Na Poříčí, která patří Vodárně Plzeň a.s. Hranici rozdělení vlastnických vztahů utváří cyklostezka na koruně hráze. Správcem městských pozemků je organizace Správa veřejného statku města Plzně. Dotčené pozemky již náleží do oblasti Městského obvodu Plzeň 1 - Lochotín.

Obr.č.475: Situace majetkových poměrů v území (měřítko 1:5000), autor Boříková Hana

4.6.5. Lokalita 6: Charakter veřejných prostranství

Veřejná prostranství v území jsou čitelná a přehledná. Jedná se o zcela přístupné plochy bez omezení. Plocha stávajícího parkoviště při křížení ulic Lochotínská a Na Pořiči je rovněž veřejně přístupnou plochou, i přes oplocení celého areálu. Není zde však nijak regulován ani zpoplatněn vjezd. Soukromé a veřejnosti uzavřené pozemky nalezneme v jižní části při pravém břehu řeky, kde jsou oploceny soukromé objekty v Kamenické ulici.

Obr.č.476: Situační schéma veřejných prostranství v území (měřítko 1:5000), autor: Bořková Hana

4.6.7. Lokalita 6: Doprava a mikromobilita v území

Dopravní napojení přímo vymezeného území je možné pouze skrze prvky mikromobility, případně se zvláštním povolením oblastní policie, která povoluje zásobování území či vjezd k zahrádkářské kolonii při levém břehu řeky v západní části lokality. Oblast je však víceméně odříznutá od historického jádra města díky Tyršově ulici, kde vede trasa městského okruhu. Přístup v úrovni uličního profilu je tak zajištěn pouze skrze Saský most, který se od osy centra města a řešené lokality lehce odklání. Lochotínská lávka mezi Saským mostem a mostem Generála Pattona ústí přímo do profilu čtyřproudého okruhu v Tyršově ulici. Napojení z Rooseveltovy ulice, která je prodloužena Saským mostem, a napojení z mostu Generála Pattona, není do území přímé. Z obou mostů je nutné se v podstatě vrátit zpět Lochotínskou ulicí. Přimo v profilu koryta řeky při patě hráze na levém břehu řeky vede panelová cesta, která dopravně obsluhuje MVE před soutokem. Na horní úrovni hráze vede kapacitně nevyhovující asfaltová cyklostezka.

Obr.č.478: Situace dopravních vazeb v území (měřítko 1:5000), autor: Boříková Hana

4.6.8. Lokalita 6: Krajinné prvky v území

Lokalita má určitě potenciál vytvořit výrazný a hodnotný celek urbanistické zeleně v rámci širšího centra města. Napomáhá tomu dobře přístupný břeh řeky ve spodní úrovni koryta řeky Mže s přirozenými vstupy do vody, v kontextu propojení řešeného území se soutokem ve Štruncových sadech (a dále centrem města) a procházkou podél řeky proti proudu i plocha za OC Plaza a oblast u Kalikovského mlýna až k tzv. Kilometrovce, vedoucí směrem na Lochotín k Zoologické zahradě. Toto propojení vytváří přirozený zelenomodrý pás relaxačních ploch v dosažitelné vzdálenosti od centra města. Vybraná lokalita č.6 by díky poloze při okraji historického jádra mohla vytvářet určitou vstupní bránu do výše uvedeného systému pobřežního parku.

Přímo břehy řeky jsou navíc doplněny nově realizovaným parkem Na Pořičí s dětskými herními prvky a dále výsadbou listnatých stromů při posledním oblouku Saského mostu, za kterým je v rámci Územního plánu města Plzně definována plocha urbanistické zeleně 1.20 U sv. Rocha.

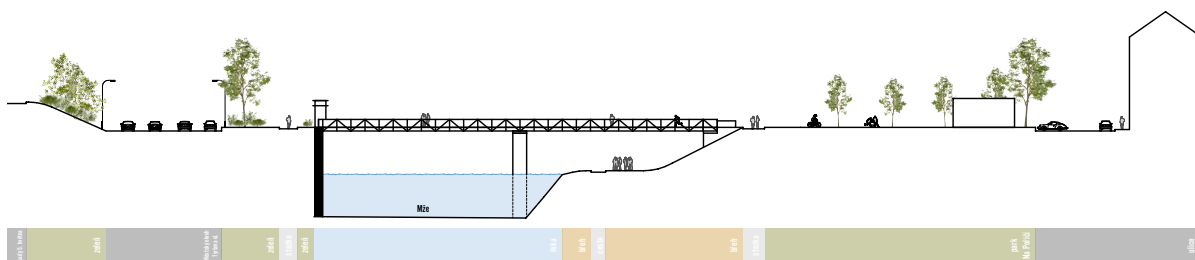

Obr.č.479: Situace krajinných prvků v území (měřítko 1:5000), autor: Bořková Hana

4.6.9. Lokalita 6: Profil řeky

Profil řeky je znázorněn v místech Lochotínské lávky, která ústí k profilu městského okruhu pod niveletou terénu historického jádra města. Opěrný systém okruhu tvoří samotné nábrežní kamenné zdi, vystavěné v rámci regulace centrální části toku řeky Mže. Druhý břeh byl regulován formou přírodních opatření, kdy byla realizovaná přírodní hráze s travnatým povrchem. Ve spodní úrovni koryta řeky je pozvolný vstup do řeky. Na koruně hráze je vybudovaná pěší a cyklostezka. Do jejího profilu ústí Lochotínská lávka. Území dál směrem do zástavby je rovinaté a vytváří přechodové území relaxačního charakteru mezi centrem města a zástavbou čtvrti Roudná s daleko intimnějším charakterem výstavby.

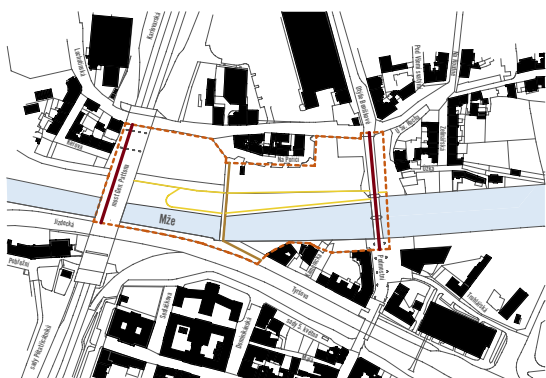
Na jednom z konců Lochotínské lávky (ten blíže centru města) je umístěná původní hydrologická stanice, která až do roku 1979 zaznamenávala pomocí hydrografu hladinu řeky Mže. Dnes je drobná stavba prázdná a bez účelu. Přímo v parku Na Poříčí je situovaná další technická stavba, a to přečerpávací stanice kanalizační stoky, která je poměrně nová a slouží stále svému účelu.

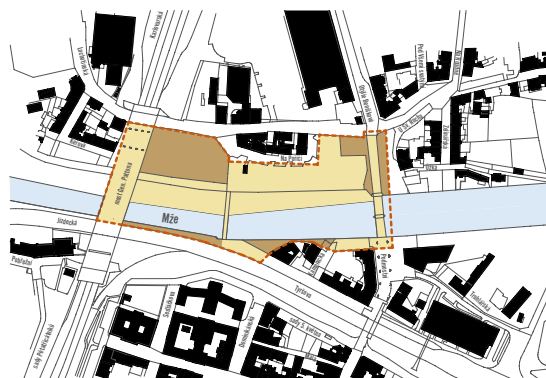
Obr.č.480: Profil řeky Mže (měřítko 1:1000), autor: Bořková Hana

4.6.10. Lokalita 6: Space syntax

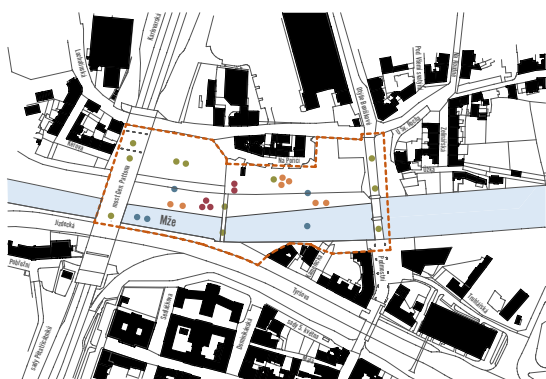
Metoda zkoumání space syntax umožňuje graficky zaznamenat chování uživatele veřejného prostoru na základě předem definovaných kategorií: intenzita využití stezek; prostupnost územím; funkční využití ploch; vztah k okolní zástavbě.

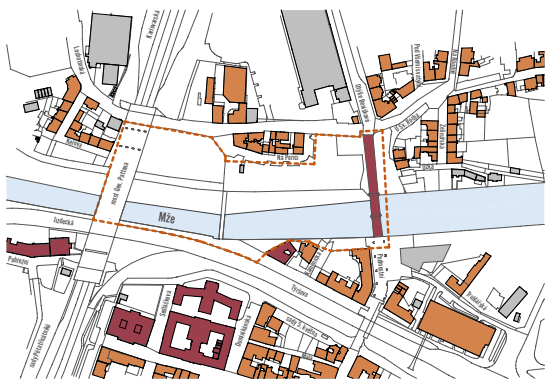
Obr.č.481: Space syntax - frekvence stezek,
autor: Boříková Hana

Obr.č.482: Space syntax - prostupnost územím,
autor: Boříková Hana

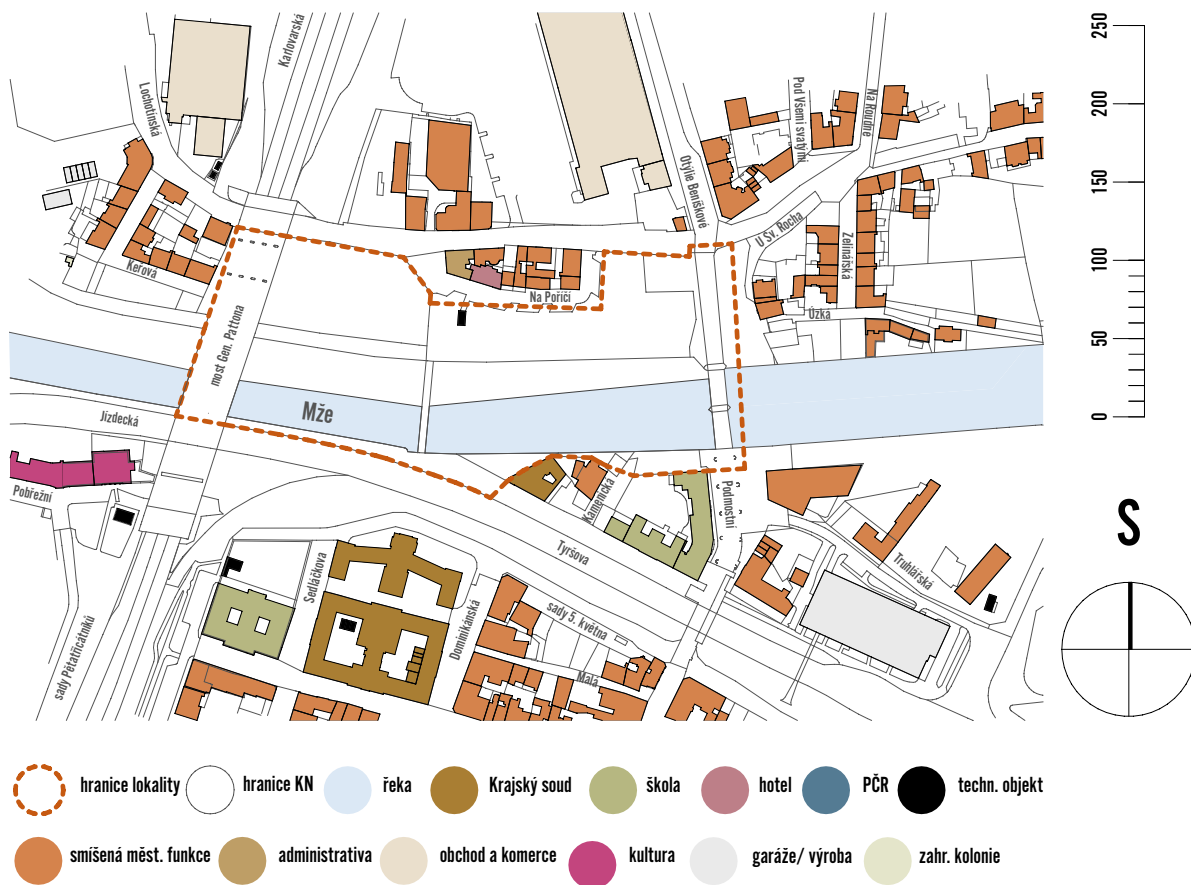
Obr.č.483: Space syntax - funkce v území,
autor: Boříková Hana

Obr.č.484: Space syntax - charakter zástavby,
autor: Boříková Hana

4.6.11. Lokalita 6: Funkční schéma

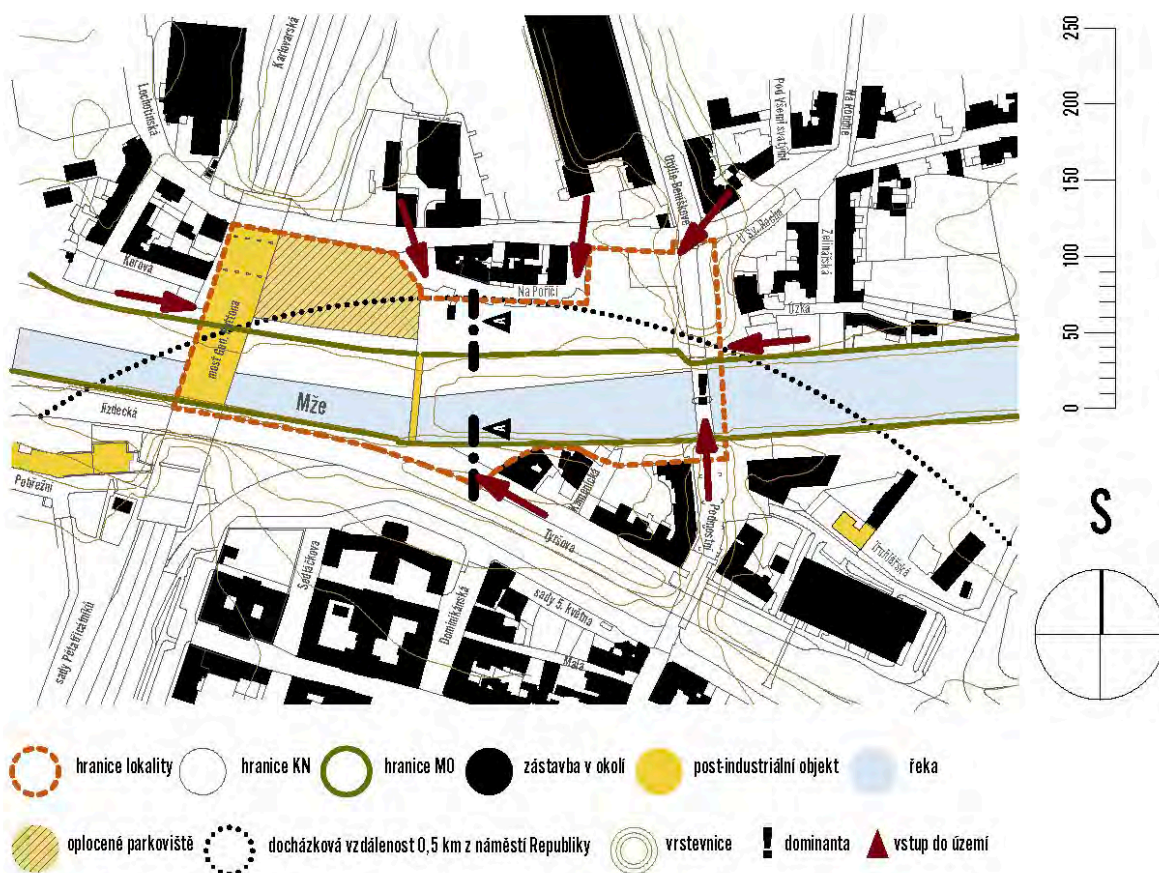
V území převažuje smíšená městská funkce s převahou využití pro administrativu či bydlení. Komerční využití nalezneme při ulici Otýlie Benýškové. V severní části řešené oblasti jsou situovány komerční plochy pro nákupní centra typu Kaufland, Norma a MAT Plzeň (železářství). Jižně od řešeného území přes řeku navazuje již zástavba historického centra města s pestrou funkční náplní včetně školství, úřadů či dominantní budovy Krajského soudu.

Obr.č.485: Situační schéma funkcí v území (měřítko 1:5000), autor: Boříková Hana

4.6.12. Lokalita 6: Širší vztahy

Městská čtvrť Roudná je sama o sobě autentická historickou výstavbou a kompozicí vůči historickému jádru města, které bylo přístupné Saskou bránou v místě dnešního křížení Rooseveltovy ulice a Sadů 5. května. Řešená oblast je logickým propojením centra a Roudné, odkud se navíc nabízí skvělé výhledy na dominanty města (katedrála sv. Bartoloměje, vodárenská věž, spolkový dům Peklo atd.). Území je však zároveň sevřené dopravní tepnou mezi severním předměstím města (Lochotín, Bolevec, Vinice atd.) a centrem, kde jediné možné spojení vytváří most Generála Pattona. Za nábrežní zdi vybudovanou v rámci regulace centrálního úseku řeky Mže nalezneme městský okruh Tyršovy ulice. Lokalita je však díky neodmyslitelnému genu loci velmi oblíbenou pro rekreační potenciál, díky přirozenému pěšimu propojení oblíbené Kilometrovky z Lochotína skrze park za OC Plaza, podél břehu řeky Mže přes řešenou lokalitu až směrem k soutoku a dále do centra. Bariérou přímo v území je prostupnost směrem ke vstupním bodům a samotný přístup z centra města, který je díky výše popsaným dopravním souvislostem komplikovaný.

Obr.č.486: Situace širších vztahů (měřítko 1:5000), autor: Boříková Hana

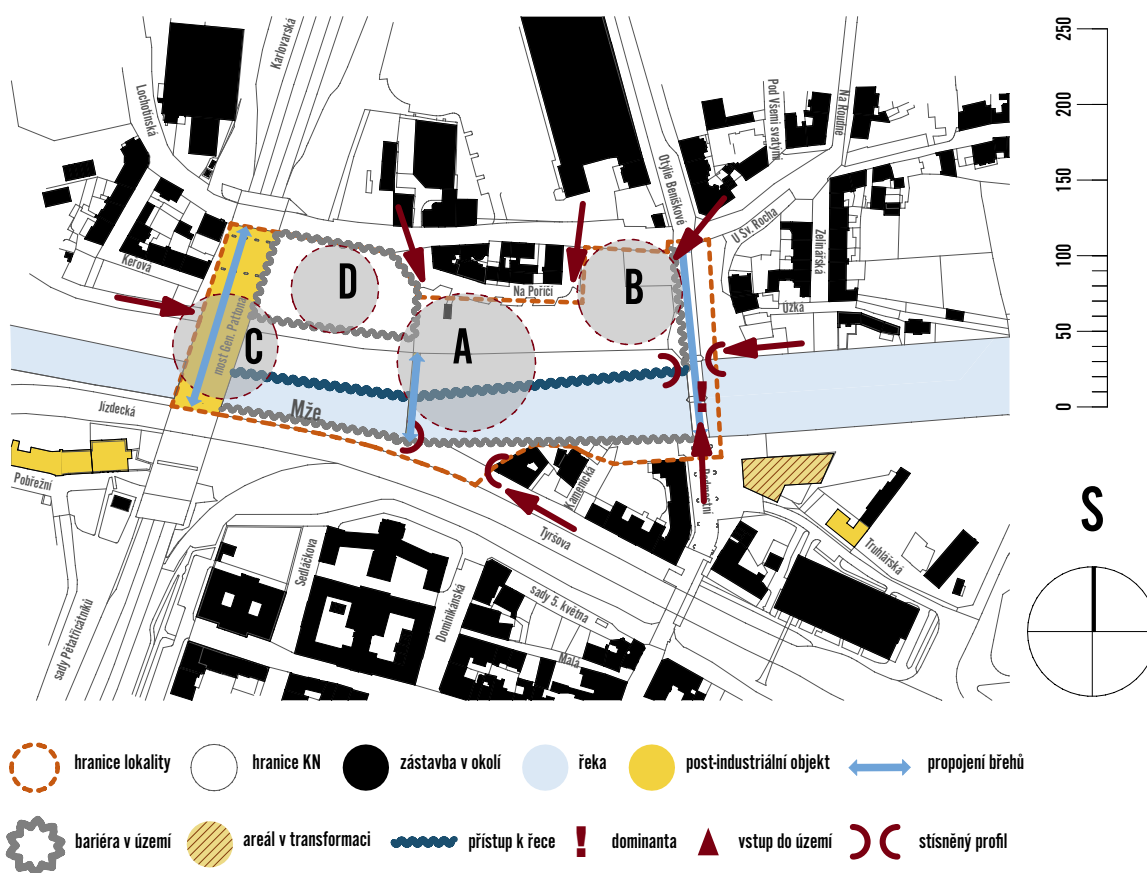
4.6.13. Lokalita 6: Problémová mapa

Níže uvedené potenciály a bariéry území jsou výchozími body pro analýzu možností využití, která je popsána na dalších stránkách textu. Mezi vybrané bariéry patří:

- prostupnost území směrem do centra Plzně
- zúžený profil levého břehu řeky v místě křížení Saského mostu
- zúžený profil přístupového chodníku při Tyršově ulici

Naopak potenciály k proměně v území jsou:

- přístupnost a návaznost profilu břehů řeky
- vizuální kontakt s dominantami města
- genius loci a historická zástavba
- poloha při centru města
- volně přístupné mostní konstrukce Saského mostu i mostu Gen. Pattona
- možnost tvorby nových veřejných prostranství v kontextu oblastí A až D

Obr.č.487: Problémová mapa (měřítko 1:5000), autor: Boříková Hana

4.6.14. Lokalita 6: Fotodokumentace území

Obr.č.488: Pohled na lokalitu proti proudu řeky Mže (v popředí Saský most), foto: Boříková Hana

Obr.č.489: Průhled do centra města (v pozadí kostel sv. Bartoloměje na náměstí), foto: Boříková Hana

Obr.č.490: Pohled z Lochotínské lávky na Saský most (v pozadí vodárenská věž), foto: Boříková Hana

Obr.č.491: Pohled na regulované koryto řeky Mže (vlevo Saský most), foto: Boříková Hana

Obr.č.492: Pohled na Lochotínskou lávku (vpravo hydrologická stanice), foto: Boříková Hana

Obr.č.493: Pokračování směru Lochotínské lávky směrem do zástavby Roudné, foto: Boříková Hana

Obr.č.494: Podmostní prostor Gen. Pattona v kontextu nábřeží, foto: Boříková Hana

Obr.č.495: Pohled na most Gen. Pattona z Lochotínské lávky (vlevo KD Peklo a Tyršova ulice), foto: Boříková Hana

4.6.15. Lokalita 6: Iniclace k obnově v území

Festival Náplavka k světu.

Lokalitu Na Poříčí, si po úspěšné iniciaci proměny centrální části náplavky na levém břehu řeky Radbuzy, vybral projekt festival Náplavka k světu. k další iniciaci trvalé proměny území. V letech 2017-2021 (v roce 2020 byl projekt pořádán na zemníku U Ježíška - viz. Lokalita č.3) zde festival inicioval skrze několikátýdenní multizánrový program pro širokou veřejnost proměnu trvalého charakteru. Projekt byl podpořen nejen vedením Městského obvodu Plzeň 1, kde se lokalita nachází, ale především (jako v případě centrální části řeky Radbuzy) vedením města Plzně, které nechalo Útvar koncepce a rozvoje města vypsát soutěž na Územní studii možností využití daného území. Architektonickou soutěž vyhrál v mezinárodní konkurenci právě Atelier k světu. (pořadatel festivalu), který vypracoval Urbanistickou studii⁷⁶ a v současné době pracuje na Dokumentaci k územnímu řízení. V návrhu byl použit dotazník s veřejností, který byl v rámci festivalu v roce 2017 zpracován a dále veškeré prvky a poznatky, které prověřily a prakticky vyzkoušely možnosti přístupu k řece, možnosti využití území, potřeby obyvatel, umístění mobiliáře, polohu zázemí pro řešené území, slabá místa v území, potenciály atd. v průběhu samotného festivalu veřejného prostoru, respektive již zmíněného festivalu Náplavka k světu.

Obr.č.496: Autenticita v rámci festivalu Náplavka k světu. (2017), zdroj: archiv k světu.

Obr.č.497: Festival Náplavka k světu., zdroj: archiv k světu.

Obr.č.498: Brewstock (ochutnávka minipivovarů) v rámci festivalu Náplavka k světu., zdroj: archiv k světu.

⁷⁶ Urbanistická studie Centrálního nábřeží Mže je součástí přílohy této práce v kapitole 6.4.

Obr.č.499: Festival Náplavka k světu., zdroj: archiv k světu.

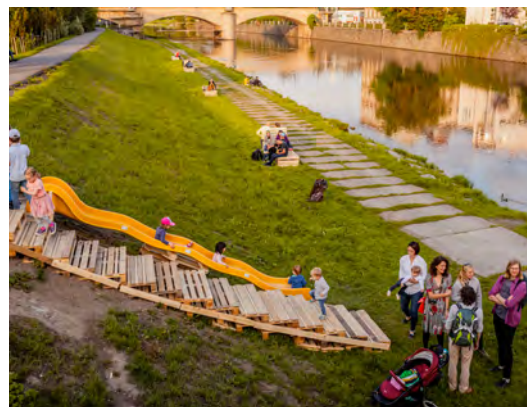
Obr.č.500: Festival Náplavka k světu. v kontextu s řekou, zdroj: archiv k světu.

Obr.č.501-504: Festival Náplavka k světu., zdroj: archiv k světu.

Obr.č.505-508: Festival Náplavka k světu., zdroj: archiv k světu.

Obr.č.506-512: Festival Náplavka k světu., zdroj: archiv k světu.

4.6.16. Lokalita 6: SWOT analýza území

SILNÉ STRÁNKY	SLABÉ STRÁNKY
<ul style="list-style-type: none"> • silný genius loci území 	<ul style="list-style-type: none"> • špatná pěší dostupnost z centra města
<ul style="list-style-type: none"> • vizuální kontakt s dominantami města 	<ul style="list-style-type: none"> • chybějící zpřístupnění břehů řeky
<ul style="list-style-type: none"> • krajinný charakter lokality, oblíbená trasa pro procházky 	<ul style="list-style-type: none"> • chybějící mobiliář, veřejné osvětlení a vybavenost místa
<ul style="list-style-type: none"> • kombinace opěrné zdi a inaudační hráze nabízí variabilní vzhled místa 	<ul style="list-style-type: none"> • rozdrobená a nekompaktní zástavba levobřežní bermy řeky brání prostupnosti a využití území
<ul style="list-style-type: none"> • v místě silná komunita, která nemá v docházkové vzdálenosti kulturně společenské využití 	<ul style="list-style-type: none"> • cyklostezka na horní hraně hráze koryta řeky brání v propojení horní náplavky se spodním břehem řeky
<ul style="list-style-type: none"> • iniciací proměny území se eliminovala kumulace sociálně nepřizpůsobivých skupin 	
<ul style="list-style-type: none"> • potenciál reprezentativního nábřeží s promenádou 	
PŘÍLEŽITOSTI	HROZBY
<ul style="list-style-type: none"> • propojení území s parkem za OC Plaza a se soutokem 	<ul style="list-style-type: none"> • napojení lokality na centrum města
<ul style="list-style-type: none"> • silný historický odkaz místa 	<ul style="list-style-type: none"> • chybějící infrastruktura území
<ul style="list-style-type: none"> • možnosti využití území byly prověřeny v rámci festivalu Náplavka k světu. 	<ul style="list-style-type: none"> • chybějící podpora aktuálního vedení Městského obvodu a vedení města Plzně k dotažení projektu Koncepce centrálního nábřeží Mže
<ul style="list-style-type: none"> • vytvoření nového dopojení Lochotínské lávky na centrum města 	<ul style="list-style-type: none"> • chybějící struktura výstavby v místě
<ul style="list-style-type: none"> • využití plochy parkoviště pro novou výstavbu 	<ul style="list-style-type: none"> • slabé zapojení místa do struktury okolní zástavby
<ul style="list-style-type: none"> • využití mostních konstrukcí Gen. Pattona pro alternativní využití 	<ul style="list-style-type: none"> • trasy stávajícího vedení VN
<ul style="list-style-type: none"> • využití zasypaného oblouku Saského mostu pro nové účely 	
<ul style="list-style-type: none"> • návrh nového pěšího napojení ve směru od Saského mostu 	

4.6.17. Lokalita 6: Kategorizace vybraných charakteristik prvků a hodnot území

ozn.	charakteristiky urbánních a prostorových vazeb v dané lokalitě		
a1.	rozmanitost prostoru a funkční rozložení ploch	■	
a2.	začlenění území do struktury města	▲	
a3.	prostupnost územím	▲	
a4.	intenzita využití stávající uliční sítě a veřejných prostranství	■	
a5.	chování uživatele v prostoru	■	
a6.	přehlednost a bezpečnost lokality	■	●
a7.	atraktivita území	▲	
a8.	vazba na okolní zástavbu	■	
a9.	smyslové vjemy v území	▲	
a10.	hraniční linie území	■	
a11.	napojení na systém Greenways	■	
charakteristiky hodnot a kvalit ve vztahu k průmyslovému dědictví			
b1.	tradiční kategorie: hodnota stáří	▲	
b2.	tradiční kategorie: hodnota uměleckoprůmyslová	■	
b3.	tradiční kategorie: hodnota architektonická	▲	
b4.	tradiční kategorie: hodnota urbanistická	▲	
b5.	typologie budov a veřejného prostoru	■	
b6.	měřítko území	■	
b7.	znak a symbol (dominanta místa)	■	●
b8.	hodnota systémových a technologických vazeb	■	
b9.	hodnota autenticity a atmosféry místa (genius loci)	▲	
b10.	hodnota smyslového zážitku	▲	
b11.	hodnota funkčního využití	■	
b12.	využití kapacity post-industriálních objektů	■	

Legenda tabulky:

▲ silný potenciál k využití ■ průměrný potenciál k využití ▼ žádný potenciál k využití

Legenda kategorií transformace řešené lokality - celkově:

● navrženo k transformaci území s vysokou hodnotou místa

◉ navrženo k částečné transformaci území

○ navrženo k ponechání území v původním stavu

Obr.č.514: Tabulka hodnocení dílčích kategorií lokality 6, autor: Hana Boříková

4.6.18. Lokalita 6: Potenciály transformace území

Lokalita v centrální části řeky Mže je na základě provedené analýzy území z hlediska urbanistických vazeb a kvalit průmyslového dědictví vhodná k částečné transformaci, a to především pro níže uvedené potenciály:

- **potenciál prostupnosti územím**

Řešená oblast mezi Tyršovou ulicí a ulicí Na Poříčí je cenná pro svoji vazbu na historické jádro města z hlediska vzdálenosti, vizuálního kontaktu i stavebního vývoje. Necitlivý urbanistický zásah do struktury uliční sítě přetřel přirozenou vazbu mezi historickým jádrem Plzně a městskou čtvrtí Roudná, což zapříčinilo zhoršení vzájemné vazby a potřebu mimoúrovňového křížení systému automobilové a pěší dopravy.

- prostupnost územím ve směru z centra města - posílení významu stávající Lochotínské lávky (úprava navazujících předprostor včetně řešení architektonicko-výtvarné podoby lávky: **“P.I.”**)
- prostupnost územím ve směru ze stávajících mostů - vytvoření nových vstupních uzlů: **“P.II.”**
- zvýšení kapacity pěší stezky a její revitalizace - oddělení pěší a cyklostezky s vyšší kapacitou uživatelů, lepším povrchem a doplněním vybavenosti a mobiliáře podél profilu řeky: **“P.III.”**
- vytvoření celistvé struktury veřejného prostoru podél řeky Mže a napojení na systém Greenways + řeku Radbuзу včetně pravidelné údržby zeleně: **“P.IV.”**

- **potenciál přechodového území**

V případě lokality na Roudné můžeme definovat dva funkční typy přechodového území: přechodové území mezi historickým jádrem města a čtvrtí Roudná, tvořené říčním břehem řeky Mže a dále přechodové území mezi městskou zástavbou a přírodou či parkem ve formě nástupního prostoru do břehové linie řeky.

- návrh adekvátního veřejného prostoru přechodového území s doplněním vybavenosti a atraktivity pro uživatele: **“PU.I.”**

- **potenciál začlenění území do struktury města**

Vybrané území je pomyslným centrem či přechodem mezi historickým jádrem města a městskou čtvrtí Roudná. Jako takové by mělo nabízet adekvátní veřejná prostranství, která budou důstojně reflektovat potenciál vstupní brány do “modrozelené” relaxační oblasti širšího centra města Plzně, ve formě říčních břehů, propojených od Kalikovského mlýna na Mži přes soutok až do Doudlevec podél řeky Radbuzy. Lokalita by měla být zároveň

plnohodnotně dostavěna v proluce Lochotínské ulice tak, aby se území stavebně i funkčně stabilizovalo.

- Doplnění struktury podél Lochotínské ulice: **“R.I.”**
- Transformace veřejných prostranství v místě vstupních uzlů tak, aby reflektovala význam místa křížení: **“VP.I.”**
- Lochotínská lávka: posílení významu a přímé trasy mezi centrem města a řešenou lokalitou: **“P.I.”**

- **potenciál polohy při okraji historického jádra města**

Řešená oblast při ulici Na Pořčí je v těsném kontaktu s historickým jádrem města, kdy nábrežní zeď pravého břehu řeky lemuje hranici středověkého opevnění. Místo jako takové má potenciál pro širokou nabídku vyžití, jak místních obyvatel městské čtvrti Roudná, tak široké veřejnosti včetně turistů.

- doplnění komerčních aktivit a služeb v profilu nábreží pro podporu návštěvnosti oblasti (občerstvení s posezením, streetfood, zázemí pro kulturní akce, mobiliář, osvětlení nábrežního profilu: **“K.I.”**)
- začlenění lokality do infosystému města
- podpora mikromobility a jejího propojení do řešené oblasti pro zvýšení smyslového zážitku a vnímání okolí včetně doplnění míst pro zapůjčení kol/ koloběžek v rámci sdílených forem po městě.
- vytvoření celistvé struktury a formy nábreží odpovídající charakteru a významu místa s jasnou architektonickou identitou, včetně doplnění městského mobiliáře, veřejného osvětlení a vybavenosti v místě: **“P.IV.”**

- **potenciál nových veřejných prostranství**

Výše uvedené potenciály s sebou přináší potřebu koncepce charakteru veřejného prostranství řešeného území. Dnes lokalita nabízí přírodní charakter krajiny, která je lokálně “narušená” příčnými mostními konstrukcemi. Vzhledem k potřebě území začlenit do struktury širšího centra města, je na místě, vytvořit nová veřejná prostranství v kontextu nástupních uzlů do území, v profilu nábrežní promenády a v místě hlavního nástupního prostoru ke korytu řeky, který by měl formou krajinné piazzetty vytvořit plynulý přechod mezi centrem města a údolím řeky Mže jako novou rekreační zónou centra města.

- tvorba veřejných prostranství ve vazbě na přemostění řeky - doplnění linie břehů o nové formy veřejných prostor, které budou schopny reflektovat význam prostoru v místě křížení přemostění a stezek podél břehů řeky. Tyto plochy by měly být doplněny o místa k zastavení/ setkání, měly by umožňovat přístup k vodě a měly by nabízet přidanou hodnotu místa (komerční aktivitu, výstavu, možnost zakotvení loďky apod.): **“VP.I.”**
- vytvoření celistvé struktury a formy nábreží odpovídající charakteru a významu místa s jasnou architektonickou identitou, včetně doplnění městského mobiliáře, veřejného osvětlení a vybavenosti v místě: **“P.IV.”**

- zlepšení formy nástupu do prostoru řešené lokality v místě logických přístupů a návazností na okolní zástavbu (oblast Rychtářky, Saský most, Lochotínská ul.): **“VP.II.”**
- vytvoření důstojného nástupního prostoru do oblasti údolí řeky z městské struktury - vytvoření krajinně blízké piazzety s doplňujícími aktivitami občanské vybavenosti. Toto veřejné prostranství by bylo “vstupní bránou” do rekreační zóny širšího centra města: **“VP.III.”**
- využití stávajících mostních otvorů pro další aktivity (street art, letní kino, fitness prvky, volný komerční prostor atd.): **“VP.IV.”**

- **potenciál genia loci**

Veškerá veřejná prostranství a aktivity, které budou v rámci lokality doplněny nebo transformovány, by měly reflektovat vazbu na své okolí, ať už ve formě kontaktu s hladinou řeky nebo vizuálním propojením s dominantami města. Řešenou lokalitu doplnit o možnost pořádání společenských akcí, popřípadě místo, kde by mohl návštěvník strávit chvíli času, a to za účelem formování místní komunity.

- adaptace stávajících post-industriálních objektů k dalšímu využití (revitalizace technického zařízení ve formě “street muzea”, veřejná knihovna, mobilní kavárna atd.): **“K.II.”**
- doplnění aktivit a vybavení v profilu náplavky za účelem zintenzivnění kontaktu uživatele přímo s fenoménem vody: **“K.III.”**
- iniciace uchování historického odkazu - formou rozličných kulturních a společenských aktivit: festivalů, industriálních stezek, přednášek, workshopů, výstav, sousedských setkání, mobilních aplikací a podobných aktivit, které by s historií místa seznámily místní obyvatelé i turisty.
- posílení významu místní komunity - přizpůsobení programového obsahu místních komerčních aktivit tak, aby byla pokryta poptávka široké veřejnosti
- Doplnění veřejných prostranství u řeky o moderní možnosti relaxace a wellness v přírodě jako např.: sauna, piknik nebo rozličné sportovní aktivity: **“K.IV.”**

- **potenciál krajinně-sportovně-rekreačního charakteru území**

Řeka Mže je splavná od Kalíkovského mostu až k oblasti Rychtářky, kde je u MVE za Saským mostem jez. Řeka je lemována přístupnými břehy a nabízí v tomto úseku mnoho atraktivních pohledů. Levý břeh řeky je navíc dobře přístupný a nabízí pozvolný vstup do vody.

- doplnění břehů o přístupy k vodě - umožnění využití řeky z komponovaných ploch ve veřejném prostoru (mola/ schody/ loděnice / stezky v úrovni vody atd.) **“VP.V.”**
- vytvoření ucelené struktury sportovního vyžití v místě - návrh míst k odpočinku, nové přístupové body, místa k úschově zavazadel, možnost občerstvení po trase splavné řeky: **“N.I.”**

- využití sadu při Saském mostě - doplnění spojení se Saským mostem, doplnění mobiliáře a pěších cest, vytvoření zázemí pro příp. využití (kavárna, tanečírny, půjčovna kol atd.): **“VP.VI.”**

- **potenciál atraktivity místa**

Řešený prostor je historicky významnou oblastí, kde byl situován jeden ze vstupních bodů do středověkého města. Významnou roli hraje i v současnosti, kdy tvoří přechod širšího a historického jádra města. Lokalita je cenná pro svoji atmosféru i klidný režim profilu nábřeží.

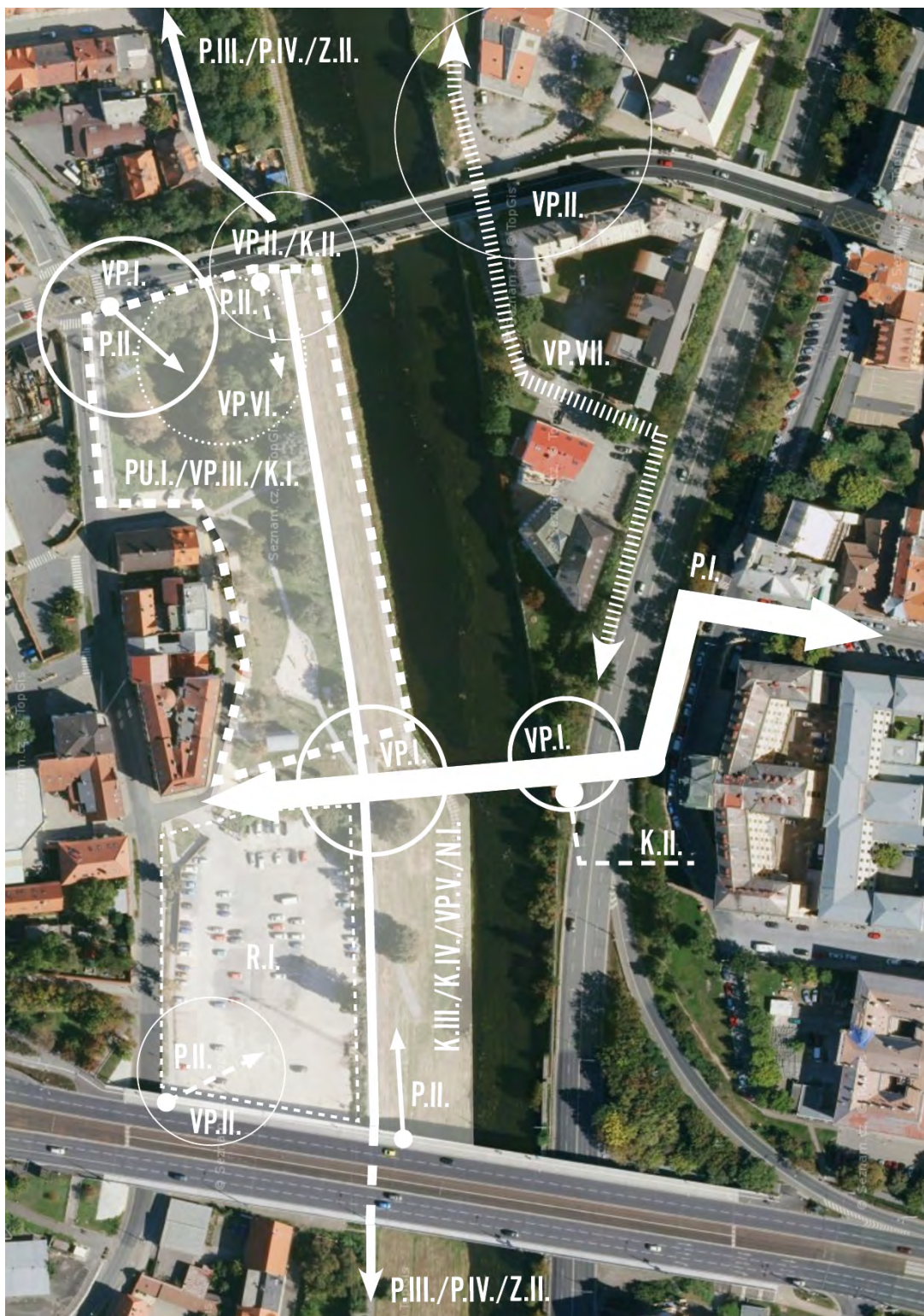
- vizuální kontakt s dominantami místa - vodárenská věž, významné objekty pivovaru, fotbalový stadion: **“VK.I.”**
- údržba a rekultivace zeleně navazujících ploch v okolí: **“Z.I.”**
- vytvoření paralelního veřejného prostranství na pravém břehu řeky v kontaktu na navrženou úpravu pěšího propojení, což by zvýšilo atraktivitu území podchycením obou břehů pro možnost zastavení a dalšího využití: **“VP.VII.”**
- řeka jako přirozený liniový spojující prvek - napojení na systém Greenways za účelem vytvoření rekreační paralely městského sadového prstence ve formě “modrozelené infrastruktury”: **“P.IV.”**
- návrh využití řešeného území na základě vzájemné spolupráce navazujících lokalit - Kalikovský mlýn, park za OC Plaza, Štruncovy sady

potenciál	č.	popis	označení
prostupnost územím	1	Prostupnost územím ve směru z centra města - úprava vyústění Lochotínské lávky	P.I.
	2	Prostupnost územím ze stávajících mostů - vytvoření nových nástupních uzlů	P.II.
	3	Zvýšení kapacity pěší stezky a její revitalizace	P.III.
	4	Vytvoření celistvé struktury a formy nábřeží podél Mže	P.IV.
přechodové území	1	Návrh adekvátního veřejného prostoru přechodového území s doplňkovým vybavením	PU.I.
začlenění území do struktury města	1	Doplnění struktury zástavby podél Lochotínské ulice	R.I.
	2	Tvorba veřejných prostranství ve vazbě na přemostění řeky	VP.I.
	3	Spojení centra města a lokality v ose Lochotínské lávky	P.I.
poloha při okraji historického jádra	1	Doplnění aktivit a služeb v profilu náplavky pro zvýšení atraktivity	K.I.
	2	Začlenění lokality do infosystému města	-
	3	Podpora mikromobility a přizpůsobení této formě v místě nástupu do území	-
	4	Utvoření celistvé struktury a formy nábřeží reflektující charakter a význam místa	P.IV.
nová veřejná prostranství	1	Tvorba veřejných prostranství ve vazbě na přemostění řeky	VP.I.
	2	Zlepšení formy nástupu do prostoru řešené lokality v místě logických vstupů do území	VP.II.
	3	Vytvoření důstojného nástupního prostoru do oblasti koryta řeky z městské struktury	VP.III.
	4	Využití stávajících mostních otvorů pro další aktivity (street art, letní kino, fitness prvky atd.)	VP.IV.
	5	Utvoření celistvé struktury a formy nábřeží reflektující charakter a význam místa	P.IV.
genius loci	1	Adaptace stávajících post-industriálních objektů k dalšímu využití	K.II.
	2	Doplnění aktivit v profilu náplavky za účelem kontaktu uživatele s fenoménem řeky	K.III.
	3	Iniciace uchování historického odkazu místa	-
	4	Posílení významu místní komunity	-
	5	Doplnění profilu náplavky o moderní prvky relaxace a wellness v kontextu přírody	K.IV.
krajinný, sportovní a rekreační charakter	1	Doplnění břehů o přístupy k vodě	VP.V.
	2	Vytvoření ucelené struktury sportovního využití v místě	N.I.
	3	Využití sadu při Saském mostě	VP.VI.
atraktivita místa	1	Vizuální kontakt s atraktivitami města (kostel sv. Bartoloměje, vodárenská měst)	VK.I.
	2	Rekultivace a údržba zeleně navazujících ploch	Z.I.
	3	Vytvoření paralelního veřejného prostranství na pravém břehu řeky pro zvýšení prostupnosti	VP.VII.
	4	Řeka jako přirozený liniový spojující prvek - napojení na systém Greenways	P.IV.
	5	Návrh funkčního využití řešeného území na základě vzájemné spolupráce okolních subjektů	-

Obr.č.515: Tabulka potenciálů lokality č.6, autor: Boříková Hana

4.6.19. Lokalita 6: Strategie revitalizace území

Zpřístupnění lokality ve směru z centra města, zpřístupnění břehů řeky z horní úrovně hráze a doplnění území o mobiliář a zázemí k využití veřejností včetně realizace veřejného osvětlení pro zvýšení bezpečnosti a přehlednosti. Doplnění lokality o drobnou formu soudobé architektury s možností doplňkových služeb pro společenské, kulturní či rekreační účely. Podmostní konstrukce nabízejí také řadu dalších využití.

Obr.č.516: Situace se znázorněním potenciálů transformace území Lokality č.6, autor: Boříková Hana

4.7. Lokalita 7: řeka Mže - bývalé výstaviště

Území rozprostírající se mezi 2 km řeky Mže s jezem a Kalikovským mostem u Kalikovského mlýna až po most Generála Pattona (bývalý Patočkův), který propojuje Severní předměstí města respektive Karlovarskou ulici s centrem Plzně. Tato lokalita nabízí silný komerčně-sportovně-rekreační potenciál a ve vazbě na tzv. Kilometrovku, která vede přes louky a ústí v Lochotínském parku u ZOO vytváří zelenou oázu na dosah centra metropole. Levý břeh řeky je lemován zahrádkářskou kolonií, blíže mostu Generála Pattona v místech bývalého výstaviště pak sportovišti. Pravý břeh řeky je lemován polosoukromým areálem komplexu Kalikovského mlýna, uzavřeným areálem odtahového parkoviště Policie ČR, dále fotbalovým hřištěm a amfiteátrům v rámci prostranství OC Plaza, které je přetnuto ulicí Jízdecká, která pod mostem Generála Pattona navazuje na dopravní tepnu Tyršovy ulice. Mezi nejvýznamnější stavební počiny v místě patří:

- KD Peklo
- bývalé Městské výstaviště
- budova Nového divadla
- OC Plaza
- Kalivovský mlýn

Obr.č.517: Pohled na lokalitu ve směru z Lochotína, foto: Boříková Hana

4.7.1. Lokalita 7: Stručný stavební vývoj významných objektů

Lokalita v těsné blízkosti centra města je od historického jádra oddělena vysokokapacitními komunikacemi Sady Pětatřicátníků - ulice Jízdecká/ Tyršova a ulice Přemyslova. Tyto dopravní tepny izolují celé území, které je bohaté na objekty se společenskými, kulturními a komerčně rekreačními funkcemi. V nedávné době zde byla umístěna i nová budova divadla, která byla možná až příliš rychle realizována kvůli projektu EHMK 2015. Urbanistické vazby na jádro města jsou necitlivě narušeny právě dopravním řešením území, které vytváří bariéru pro příjemné fungování a začlenění území do struktury města.

Tato oblast přiléhala těsně k historickým hradbám Plzně. Po postupném odstraňování hradebního systému města, si na počátku 19. století vybudoval sám plzeňský purkmistr Kopecký v místech dnešního domu Peklo, soukromou zahradu s altánkem. Páteř celého území odedávna tvořila ulice Pobřežní, která tvarově kopíruje původní terénní zlom nad meandrem Mže, který zanikl při regulaci koryta řeky. Ulice Pobřežní ústila u bývalé vily Emiliany Fishera z let 1880-1886, která dodnes utváří dominantu v území díky dvěma věžím, a která historicky navazovala na východní cíp Kopeckého zahrady. Pobřežní ulice dále lemovala Spolkový dům Peklo. Po regulaci toku řeky v roce 1927, kdy kompletně zmizel říční meandr v těchto místech, byla ulice Pobřežní prodloužena do své stávající podoby. Ulice pokračovala v mírném oblouku podél funkcionalistické budovy hasičské zbrojnice (1913) a místní pobočky Československého červeného kříže (vznik datován k letům 1932-1933) do míst, kde dnes končí Palackého náměstí a kříží se s nástupní uzly do OC Plaza. Oba objekty vznikly přístavbou původního Rostova dvora z osmdesátých let 18. století. Oblast položená jižně od Pobřežní ulice je v průběhu 19. století vystavěna v duchu obytné a průmyslové zástavby. Současně s napřímením toku a prodloužením Pobřežní ulice dochází k zahájení výstavby areálu výstaviště na pozemcích bývalé skládky.

Další urbanistické změny v území přicházejí v druhé polovině 20. století. V roce 1967 dochází ke kompletní demolici kasáren 35. pěšího pluku v Sadech Pětatřicátníků, respektive ke zboření celého bloku domů naproti Fischerově vile a některých domů v přilehlém okolí. Na to byla navázána realizace dopravní tepny mezi Severním předměstím (Roudná, Lochotín, Bolevec a Vinice) a centrem města. Most Antonína Zápotockého (dnes most Generála Pattona) byl dokončen a zprovozněn v roce 1972. Před Spolkovým domem Peklo bylo vytvořeno kapacitní parkoviště namísto zahrady. Původně plánovaná trasa dálnice Praha - Norimberk při levém břehu Mže byla naštěstí nahrazena obchvatem města, ale namísto ní byla vybudována vysokokapacitní ulice Jízdecká, která propojovala Tyršovu ulici s ulicí Přemyslovou a přešla ulici Pobřežní. Tato kompozice dopravního napojení definitivně odřízla Kulturní dům Peklo od řeky a zamezila budoucímu zapojení oblasti do okolní městské struktury.

Spolkový dům Peklo

Na konci 19. století zakoupil pozemky purkmistra Kopeckého se zahradou a altánkem Spolek sdružující plzeňské sociální demokraty *“v oblasti s tradovaným názvem Peklo. Toto pojmenování vzešlo z dobových představ, které vyvolával kouř z komínů zdejších domů a jež daly vzniknout „čertovským“ legendám. „Peklo“ se v názvu dělnického domu, který zaznamenal pestrý stavební vývoj, dochovalo dodnes.”*⁷⁷ Spolek postupně v místě vybudoval administrativní a společenské centrum politické strany. V roce 1894 byl k původnímu altánku

⁷⁷ <https://pam.plzne.cz/objekt/c2-2220-vstupni-a-kavarensky-objekt-spolecenskeho-domu-peklo> čerpáno dne 4.12.2022

přistaven kulturní sál dle plánů Eduarda Kroha. Stavitelem byl Jan Austera. V roce 1902 byl k sálu přistaven objekt tzv. "Verandy", který sloužil jako orchestríště orientované do původní Kopeckého zahrady. Toto zázemí však potřebám spolku nestačilo, a tak byla v letech 1905-1906 realizována budova s dvoranou podle plánů Aloise Hůly a dále rekonstruována Fischerova vila pro nové využití. V letech 1937-1939 byl postaven vstupní a kavárenský objekt s pěkným výhledem na nově budovanou čtvrť Lochotín, podle plánů Karla Krůty. Uliční část budovy byla dvoupodlažní se symetricky komponovaným vstupním průčelím se zvýrazněným vstupem lemovaným pilastry a přestřešený markýzou. Nad vstupem do objektu byl osazen neonový nápis "PEKLO". Fasády objektů byly směrem k centru města dekorativní, naopak směrem k řece měly charakter industriální. V objektu domu Peklo bylo poprvé v Plzni realizováno tzv. divadlo světelných obrazů neboli kino. Původně pro tyto účely sloužil pavilonek na protějším břehu řeky, později bylo kino přesunuto do velkého sálu budovy. Po druhé světové válce objekt vlastnilo Revoluční odborové hnutí (ROH). Fischerova vila byla roku 1954 adaptována pro potřeby národního armádního podniku (Armastav) a společně s ostatními budovami se transformovala na tzv. Posádkový dům armády. Rekonstrukce interiéru společenského objektu následovala v roce 1957, kdy byly realizovány úpravy schodiště a šaten do současné podoby. V roce 2001 byl objekt kvůli špatnému technickému stavu uzavřen. Od roku 2003 je společenský dům Peklo majetkem města, které provedlo nutné opravy pro společenské a kulturní akce. Dnes v budově sídlí Muzeum generála Pattona a sídlo zde má i společnost Plzeň 2015.

bývalé Městské výstaviště

V Plzni se často konaly od roku 1889 tzv. dělnicko-živnostenské výstavy. Například v roce 1904 se konala První mezinárodní výstava pro umění kuchařské a hostinství ve Štruncových sadech. Od roku 1909 se tato tradice přesunula do nově postaveného spolkového domu Peklo a přilehlých zahrad i na levém břehu řeky Mže. Výstavy v Plzni byly stále více oblíbené až bylo rozhodnuto o výstavbě samostatného výstavního areálu pro potřeby IV. dělnické, živnostenské a hospodářské výstavy v roce 1938. Původní areál výstaviště vypracovala Technická projekční kancelář v roce 1937, konkrétně architekt Leo Maisl, stavitel Karel Krůta a inženýr Stanislav Smola. Výstavní areál byl umístěn na pozemcích vedle spolkového domu Peklo. Areál byl symetrické dispozice s výraznou severojižní nástupní osou, které dominovala vstupní brána na pravém břehu řeky a restaurační pavilon Měšťanského pivovaru, umístěný na levém břehu Mže. Samotná řeka utvářela přirozenou osu ve směru ze západu na východ a lemovala výstavní plochy s fontánou uprostřed. Provozovatelem komplexu bylo město Plzeň, dále Měšťanský pivovar a také Spolek pro udržování přilehlého Dělnického spolkového domu. Současně s výstavbou výstaviště byl ve východní části realizován nový objekt vstupního objektu a kavárny Spolkového domu Peklo, na protější západní straně pak stadion Dělnické tělovýchovné jednoty (dnešní TJ Union vedle Kalikovského mlýna). Rozvoj výstaviště přerušila druhá světová válka. V jejím průběhu sloužilo výstaviště jako skladiště wehrmachtu. Další rozvoj byl iniciován na podnět EXPO 58'v Bruselu. Některé pavilony byly dokonce přímo do Plzně převezeny. V letech 1965 - 1969 bylo investováno do rekonstrukce výstaviště a zároveň byl areál doplněn o nové pavilony v duchu bruselského stylu. Architekti, kteří se podíleli na návrzích nových pavilonů, byli z plzeňského Stavoprojektu. Konkrétně se jednalo o Klementa Štíchu (vinárna, koliba, rybářská bašta, lovecká chata či Interkavárna se zastřešením lanovou konstrukcí v ocelovém rámu), Jaromíra Barborku (dvoupodlažní pavilon tržnice, restaurace a prodejna potravin) či Miloslava Sýkora a Vladimíra Belšána (autoři pavilonů s inspirací v poválečné moderně). Areál výstaviště začal chátrat po roce 1989, kdy v souvislosti s otevřením hranic klesala poptávka po akcích podobného druhu. V roce 1997 - 2005 byl komplex postupně zdemolován.

nákupní centrum OC Plaza

Na území bývalého výstaviště vyrostl velmi záhy komerční komplex obchodního centra OC Plaza. Dvě samostatné budovy jednoduché hmoty vznikly na pravém břehu řeky, ke které se otevírá veřejné prostranství na zadní frontě objektu ve formě amfiteátru, využívaného pro různé kulturní účely. Pěší lávkou je pak amfiteátr propojený s protějším břehem, kde nalezneme na území bývalých výstavních ploch výstaviště různá sportoviště (skatepark, dětská hřiště, multifunkční hřiště, hřiště na plážový volejbal či areál pro výcvik psů). Objekt nákupního centra s restauracemi a multiplexem kin je od druhé budovy nadzemních garáží oddělen Pobřeží ulicí, která je zakončena vodotryskem a vytváří ne příliš šťastnou nástupní křižovatku ve směru od Přemyslovy ulice.

Nové divadlo Plzeň

Nová scéna divadla J.K. Tyla v Plzni byla slavnostně otevřena 2. září 2014. Původní architektonický návrh portugalského studia Contemporânea Lda byl dopracován Vladimírem Kružíkem ze společnosti Helika. Komplex divadla sestává ze dvou hmot, kde nalezneme zázemí divadla v hmotově menším objektu a ve výrazném hranolu s předsazenou fasádou jsou umístěny dva sály: Nová scéna s kapacitou 461 diváků a Malá scéna (komorní) o kapacitě 120 diváků. Kromě obou sálů se pod komorní scénou nachází ještě oblíbená restaurace Za oponou. Obě hmoty nového divadla jsou propojeny prosklenými krčky, levitujícími nad zpevněnou plochou atria, kde se v létě konají koncerty. Hlavní budova má šikmo navrženou předsazenou fasádu z perforovaného litého betonu, která je barevně podsvícená. Nešťastné umístění divadla do stíněného pozemku mezi kapacitní dopravní tepny, umístění vjezdu do podzemních garáží v boční jednosměrné ulici a chybějící rozptylový prostor před nástupem do divadla, symbolizuje promarněnou šanci na urbanisticky povedený koncept kvalitního veřejného prostoru jedné z mála současných architektur v Plzni.

Kalikovský mlýn

Tradice využití meandru řeky Mže k výrobním účelům sahá v tomto případě až do roku 1409. Po staletí tak zde bylo zpracováváno obilí až do roku 1883, kdy byl areál zachvácen požárem a kompletně zničen až na obvodové zdi. Po požáru zakoupil mlýn Hermann Kussi, který se svým synem Kalikovský mlýn rekonstruoval a již v roce 1886 obnovil svůj provoz. Na dobové pohlednici vidíme komplex oploceného areálu s dominantní čtyřpodlažní správní budovou v novorenesančním stylu se sedlovou střechou, která je zakončena převýšenými štíty se zubořezem. Správní budova byla umístěna těsně u Kalikovského jezu a později u secesního železobetonového mostu z roku 1905. Fasáda objektu je řešena v jednoduchém rastru oken se zvýrazněným nadpražím a převýšeným soklem. Výrobnímu objektu nepravidelného tvaru "U" dominoval komín. Na kraji areálu v meandru řeky byla umístěna vila majitele se zahradou. Kalikovský mlýn sloužil pro své účely až do roku 2003, kdy už se uvnitř nacházel pouze sklad mouky.

"V roce 2004 koupila celý areál akciová společnost Comfort a po nezbytné projektové přípravě byla v lednu roku 2005 zahájena demontáž stávající mlýnské technologie pocházející ze 70. a 80. let 20. století. Hlavním záměrem investora bylo přetvořit tuto historickou budovu na multifunkční centrum při maximálním možném využití všech původních stavebních prvků a designu. Především se jednalo o vnitřní dřevěné nosné konstrukce, které až po odstranění mnohaletých nánosů barev a laků odkryly svou krásu a mohutnost. V neposlední řadě investor kladl značný důraz na vnější vzhled celého objektu, kde byly opraveny všechny fasádní prvky včetně designu oken tak, aby co nejvíce odpovídaly stavu z roku výstavby tzn. z roku 1886. Největší překážkou a současně výzvou na cestě rekonstrukcí objektu, bylo

železobetonové obilné silo umístěné v jižním křídle hlavní budovy. Silo se skládalo ze dvanácti samostatných buněk, které se vypínaly od přízemí až po 6.NP. Po pečlivé práci statika bylo v červenci 2005 přistoupeno k demolici sila. Vzhledem k tomu, že bylo nutné zachovat obvodové stěny budovy, byla zvolena varianta postupného rozřezávání jednotlivých železobetonových stěn za pomoci kotoučových a lanových diamantových pil na panely o rozměrech 2,5 x 5 m. Tyto panely pak byly dopravovány věžovým jeřábem přes demontovanou sedlovou střechu na nádvoří objektu odkud je nákladní automobily odvážely na skládku. Celkem bylo rozřezáno a odvezeno na 650 m³ železobetonu. Kalikovský mlýn byl slavnostně otevřen v dubnu 2006. V roce 2007 byl pak vyhlášen stavbou roku 2006 Plzeňského kraje.⁷⁸

Uvnitř Kalikovského mlýna nalezneme kancelářské prostory, restauraci, hudební klub, minipivovar, sportoviště a mimo jiné i stále funkční Malou vodní elektrárnu s Kaplanovou turbínou, která je viditelná skrze prosklenou stěnu restaurace.

Obr.č.518-520: Kalikovský mlýn v historii;
zdroj: <https://kalikovskymlyn.cz/cz/o-nas/historie/>

⁷⁸ čerpáno z: <https://kalikovskymlyn.cz/cz/o-nas/historie/> dne 4.12.2022

Obr.č.521: Fischerova vila v Pobřežní ulici v lokalitě zvané "Peklo" s původní zástavbou domků při pravém břehu řeky Mže;
zdroj: <https://www.i60.cz/clanek/detail/22558/pribeh-plzenskeho-domu-peklo>

Obr.č.522: Odborový dům Peklo (vpravo Fischerova vila);
zdroj: <https://www.i60.cz/clanek/detail/22558/pribeh-plzenskeho-domu-peklo>

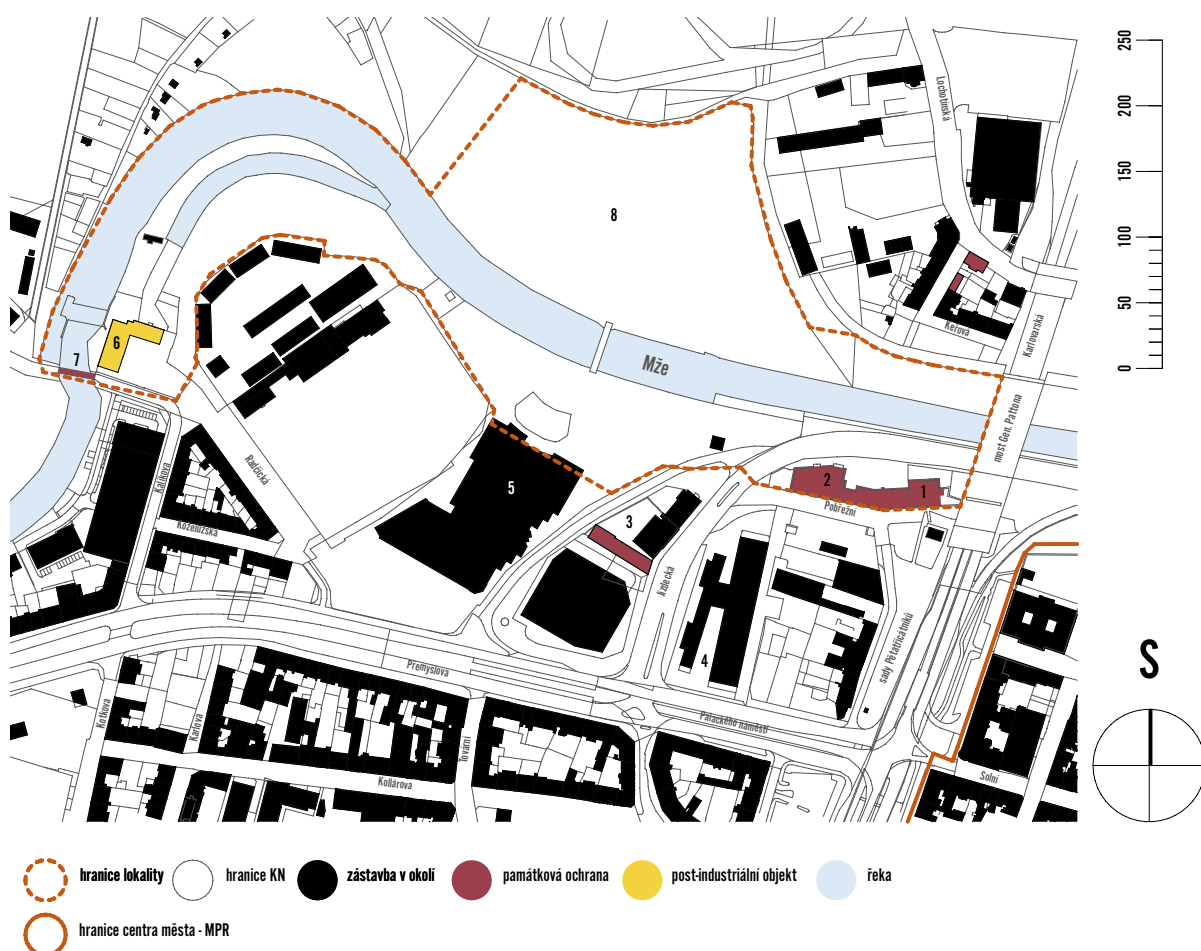

Obr.č.523-524: Bývalý areál Městského výstaviště;
zdroj: Archiv města Plzně

4.7.2. Lokalita 7: Hranice řešeného území

Území je vymezeno na východní straně mostem Generála Pattona a na západní Kalikovským mostem. V příčném profilu je lokalita řešena v kontextu stavební čáry přilehlé zástavby a kontaktu s řekou. V řešeném území se nachází tyto významné objekty ve veřejném prostoru nábřeží:

- 1| vila Emiliana Fischera
- 2| Spolkový dům Peklo s kavárenským vstupním objektem
- 3| bývalý Rostův dvůr dnes Hasičská zbrojnice a Červený kříž
- 4| objekt Nového divadla J.K.Tyla
- 5| OC Plaza s objektem krytých garáží (vpravo)
- 6| Kalikovský mlýn
- 7| Kalikovský most
- 8| Areál bývalého výstaviště

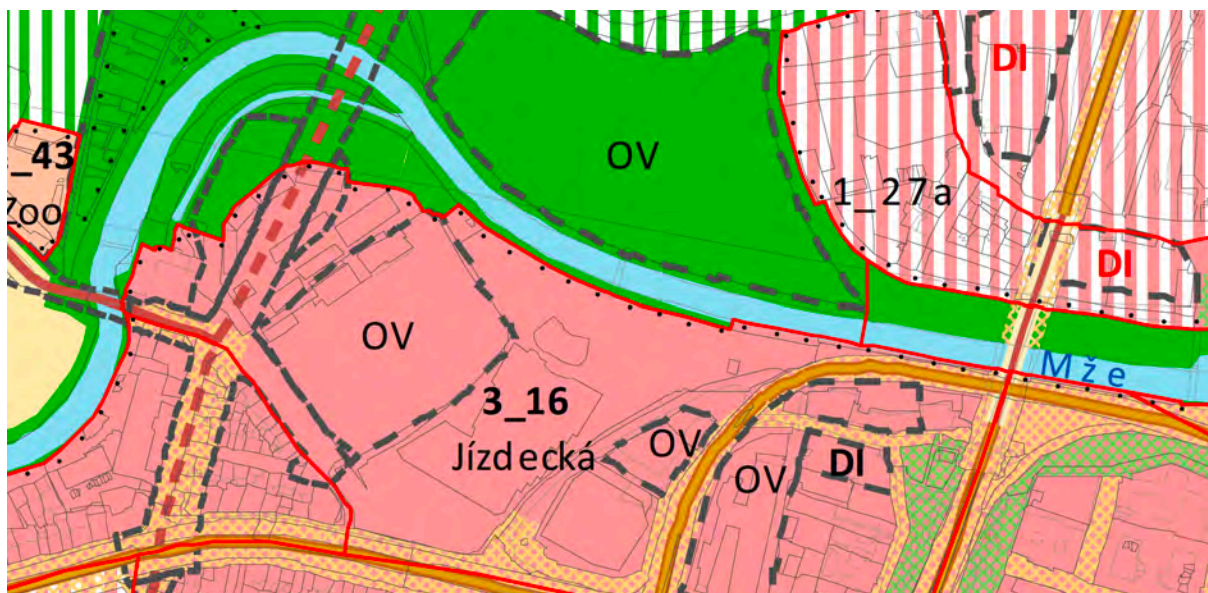

Obr.č.525: Situace hranice řešené lokality (měřítko 1:5000), autor: Boříková Hana

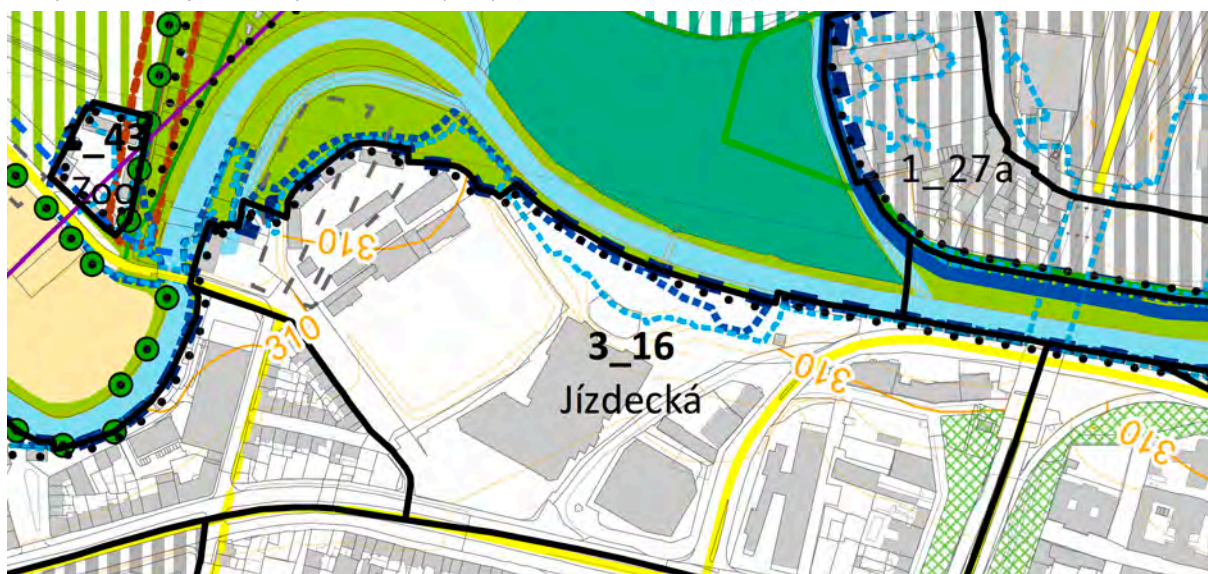
4.7.3. Lokalita 7: Územní plán města Plzně

Území je svým charakterem rozděleno říčním korytem. Pravý břeh řeky navazuje v řešené oblasti na historické jádro města a zahrnuje funkčně stabilizovanou plochu smíšeně obytnou s vymezenými plochami pro občanské vybavení (divadlo, hasiči, OC) a plochu dopravní infrastruktury pro budoucí městský okruh. Levý břeh řeky a vnitřní plocha meandru Mže při Kalikovském mlýnu je plochou přírodní včetně oblasti zahrádkářské kolonie. V ploše bývalého výstaviště je vymezena plocha občanské vybavenosti.

Oblast je krajinně velmi zajímavá. Plochy kolem meandru jsou plochami přírodními, od soutoku deltového ramene směrem na východ se jedná o plochu poříčního parku. Území prochází Greenways od Kalikovského mostu vně území v severní části parku až se napojí u mostu Gen. Pattona na stezku podél levého břehu řeky. Do území ústí i významná stromová alej "Kilometrovka" z Lochotína.

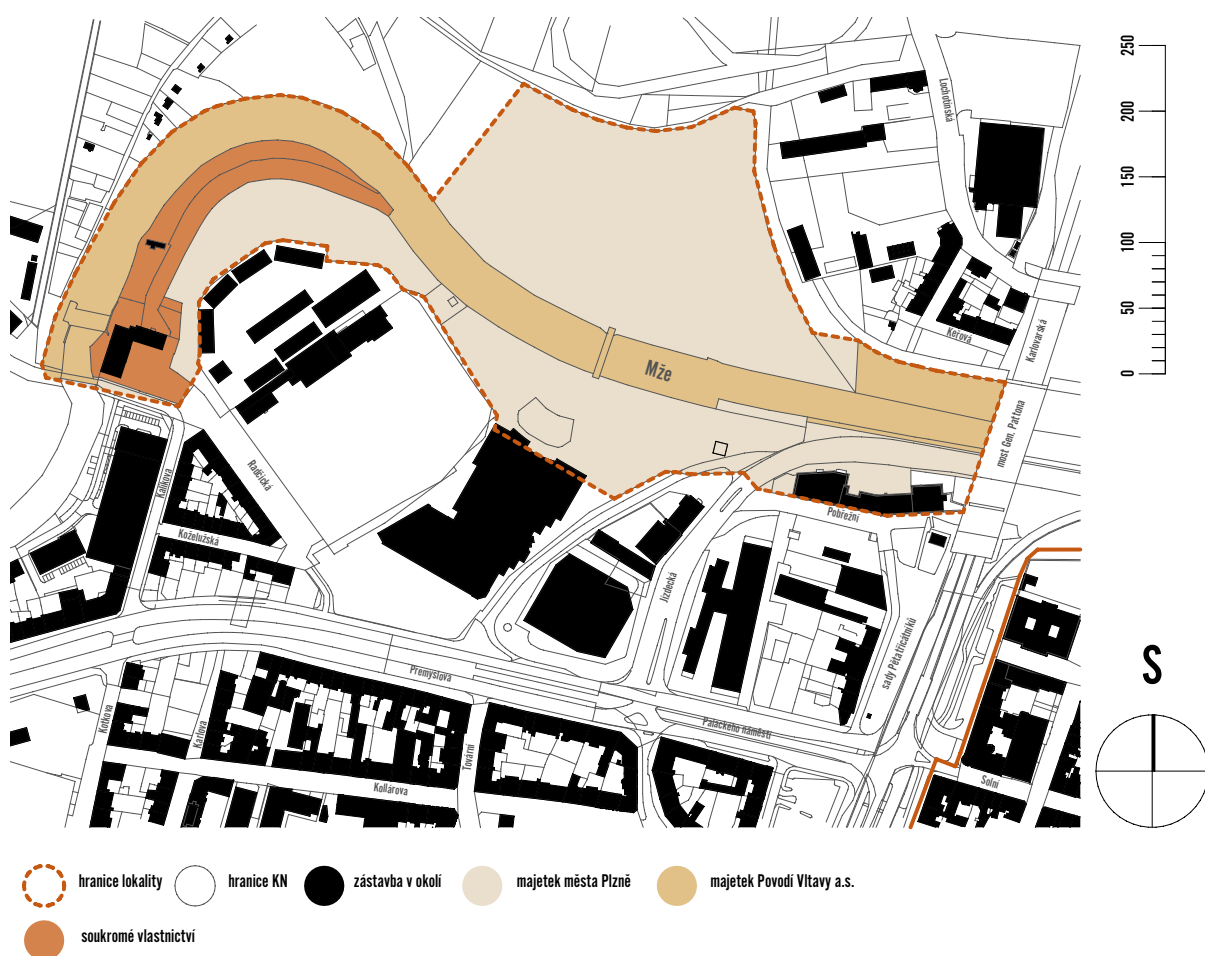
Obr.č.526: Výřez z hlavního výkresu ÚPn města Plzně, plochy s rozdílným způsobem využití; zdroj: Útvar koncepce a rozvoje města Plzně (2016)

Obr.č.527: Výřez z výkresu Ochrany krajinného rázu Územního plánu města Plzně; zdroj: Útvar koncepce a rozvoje města Plzně (2016)

4.7.4. Lokalita 7: Majetkové poměry v území

Tradiční majetkovou strukturu říčních břehů ve městě narušuje vnitřní část meandru řeky na jejím pravém břehu, kdy areál Kalikovského mlýna vlastní soukromá společnost. Severně od řešeného území nad meandrem řeky město Plzeň postupně vykupuje pozemky zahrádkářské kolonie, aby se území podél řeky zpřístupnilo, zpřehlednilo a navržený poříční park mohl řeku lemovat od mostu Generála Pattona až ke Kalikovskému mostu.

Obr.č.528: Situace majetkových poměrů v území (měřítko 1:5000), autor Boříková Hana

4.7.5. Lokalita 7: Charakter veřejných prostranství

Zhruba polovina ploch ve vymezené lokalitě je veřejně přístupná. Vysoký podíl soukromých či poloveřejných prostranství vytváří bariéry v prostupnosti územím a jeho přehlednosti. Mezi takové patří:

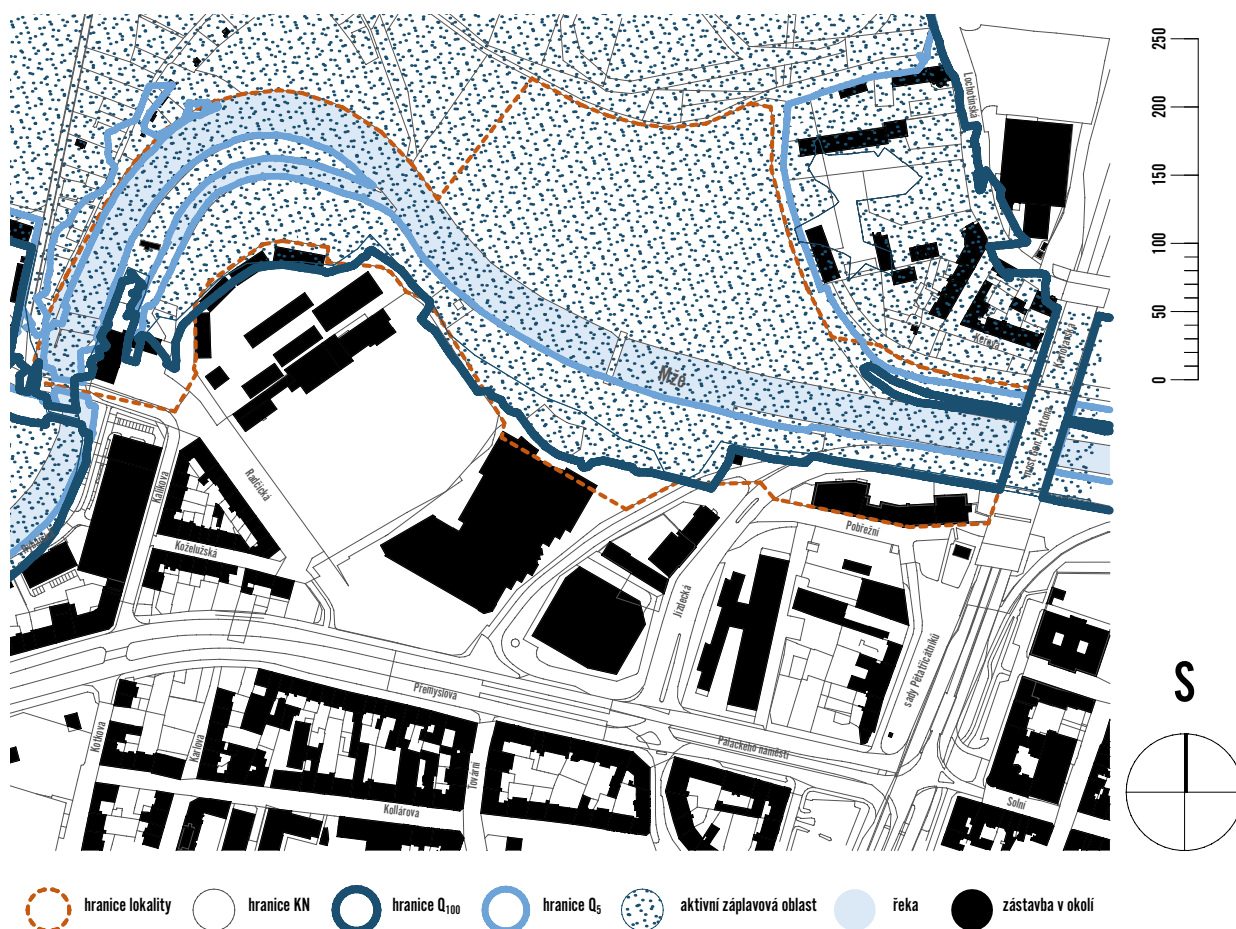
- oblast zahrádkářské kolonie severně od říčního meandru město Plzeň postupně vykupuje do svého majetku
- areál Kalikovského mlýna - vnitřní část je poloveřejným prostorem, který slouží jako zahrada hotelu a restaurace
- areál odtahové služby Městské policie - uzavřený - funkčně nevhodný
- uzavřený areál TJ Union Plzeň s fotbalovým hřištěm - klubové zařízení v oploceném areálu

Obr.č.529: Situační schéma veřejných prostranství v území (měřítko 1:5000), autor: Bořková Hana

4.7.6. Lokalita 7: Aktivní zóna a povodňový model

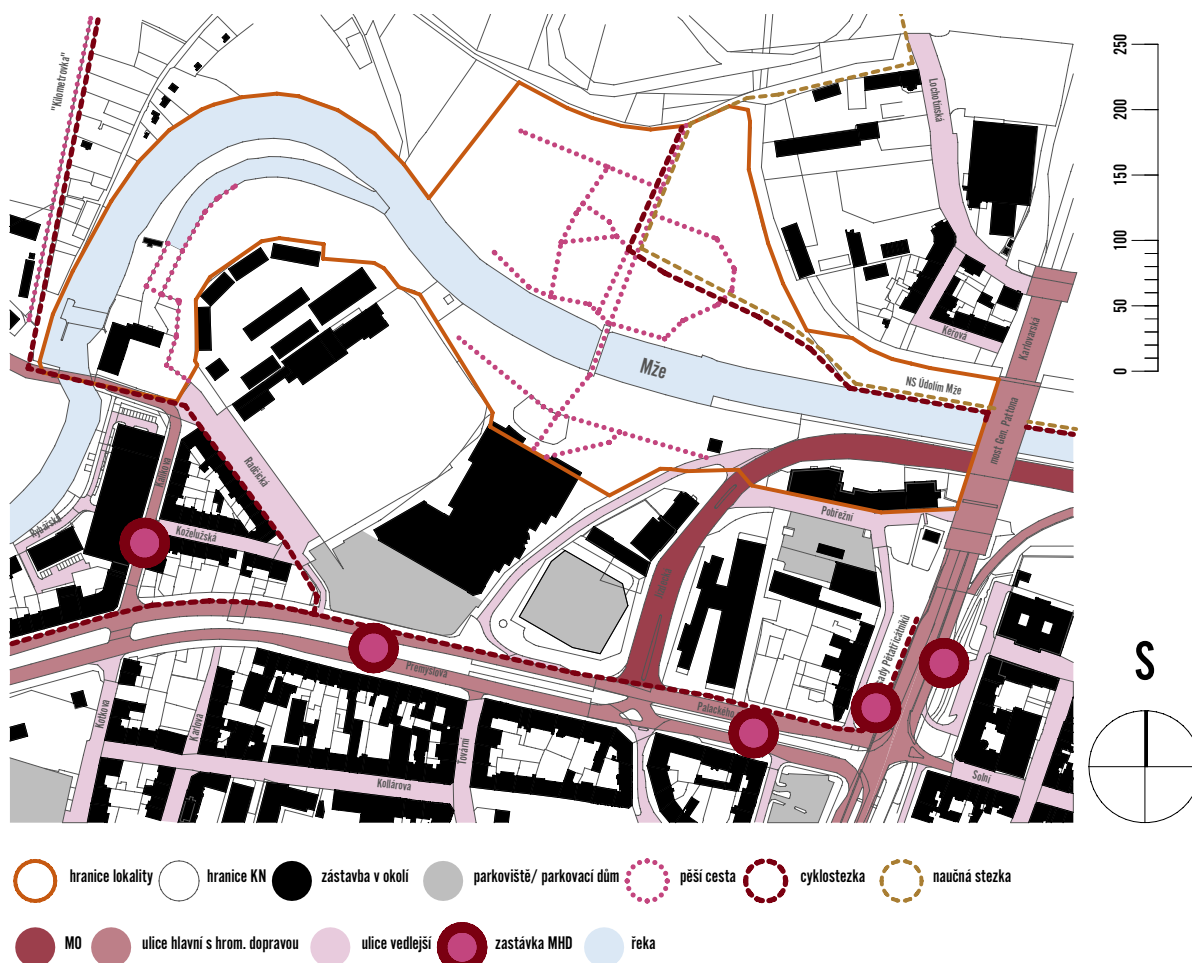
Rozlivová oblast na severu území znemožňuje jakékoliv využití. Z tohoto důvodu je v místech uvažováno pouze se sportovišti a poříčním parkem. Na druhou stranu pravý břeh řeky je naopak příznivý a zasloužil by si objekty s charakterem občanské vybavenosti, respektive takovou funkční náplň, která by umožnila využití území mezi Kalikovským mlýnem a OC Plaza bez omezení.

Obr.č.530: Situace povodňového modelu území (měřítko 1:5000), autor: Boříková Hana

4.7.7. Lokalita 7: Doprava a mikromobilita v území

Ze schématu systému dopravy je zřejmé, že území je špatně propustné, v severní části navíc hůře dopravně obslužené. Od východu lemuje celou lokalitu městský okruh Tyršovou ulicí, který se v místě budovy nového divadla větví do původní Pobřežní ulice, kde zásobuje hasičskou zbrojnicí a parkovací dům u OC Plaza. Výhodou husté dopravní sítě v jižní části je skvělá dostupnost lokality z celého města, a to zejména díky tramvajovým a autobusovým zastávkám v Přemyslově ulici a v Sadech Pětatřicátníků.

Obr.č.531: Situace dopravních vazeb v území (měřítko 1:5000), autor: Bořiková Hana

4.7.8. Lokalita 7: Krajinné prvky v území

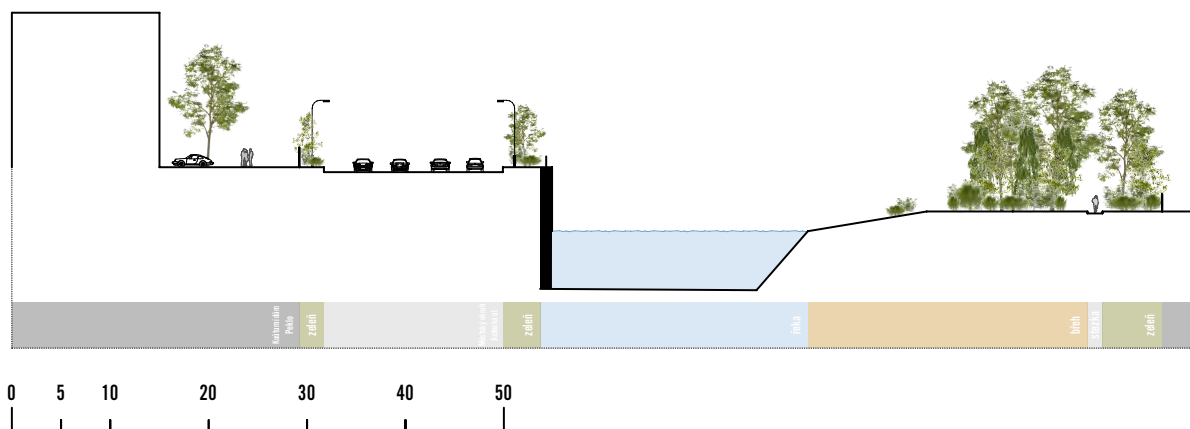
Levý břeh řeky je díky historické poloze bývalého výstaviště, které bylo od roku 1997 systematicky odstraňováno, volným parkovým prostranstvím, které je doplněno o prvky pro sportovní využití (multifunkční hřiště, inline dráha, skate rampy atd.) a také pro případné kulturní události (zpevněné a osvětlené plochy ve středu území). Komponované krajinné prvky nalezneme i na pravém břehu, a to uvnitř meandru řeky v zahradě Kalikovského mlýna.

Obr.č.532: Situace krajinných prvků v území (měřítko 1:5000), autor: Bořková Hana

4.7.9. Lokalita 7: Profil řeky

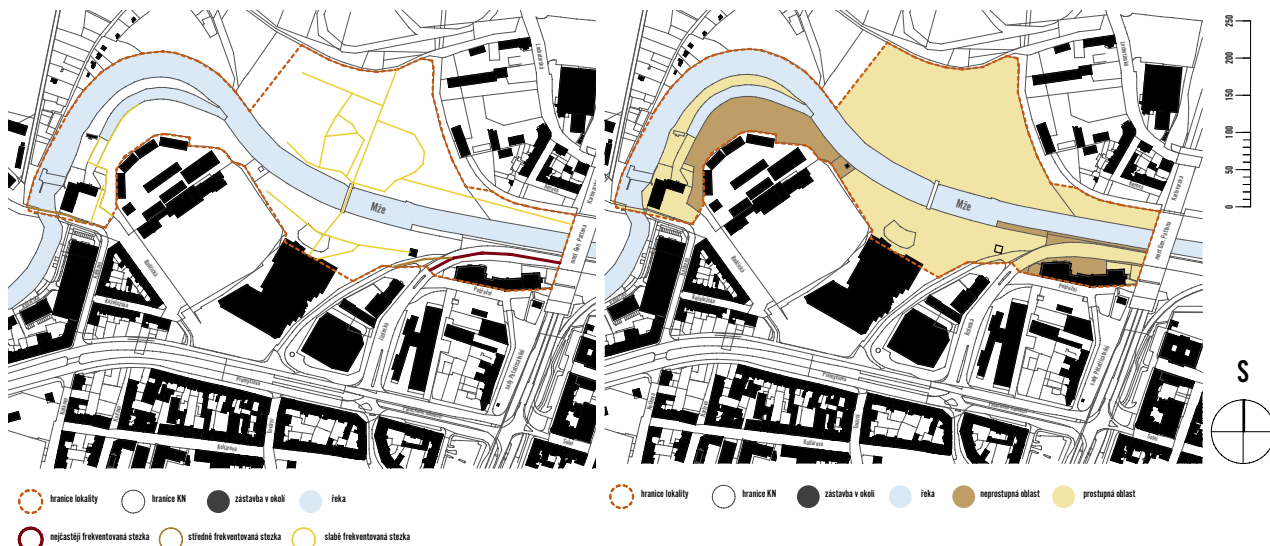
Příčný řez územím je zpracován v místě Kulturního domu Peklo, které svojí severní fasádou lemuje nábrežní zeď regulovaného koryta řeky Mže. Tento kontakt je oddělen dopravním průtahem v Tyršově ulici, který brání rozšíření parteru multifunkčního objektu směrem k řece. Na druhém břehu řeky pak nacházíme pozvolné travnaté břehy s náletovou zelení, která postupně přechází do parkové úpravy prostoru v místech bývalého areálu Městského výstaviště. Jedná se o první z realizací poříčního parku, který by měl utvářet rekreační zázemí pro širší centrum města v údolí centrálně situovaných řek.

Obr.č.533: Profil řeky Mže (měřítko 1:1000), autor: Boříková Hana

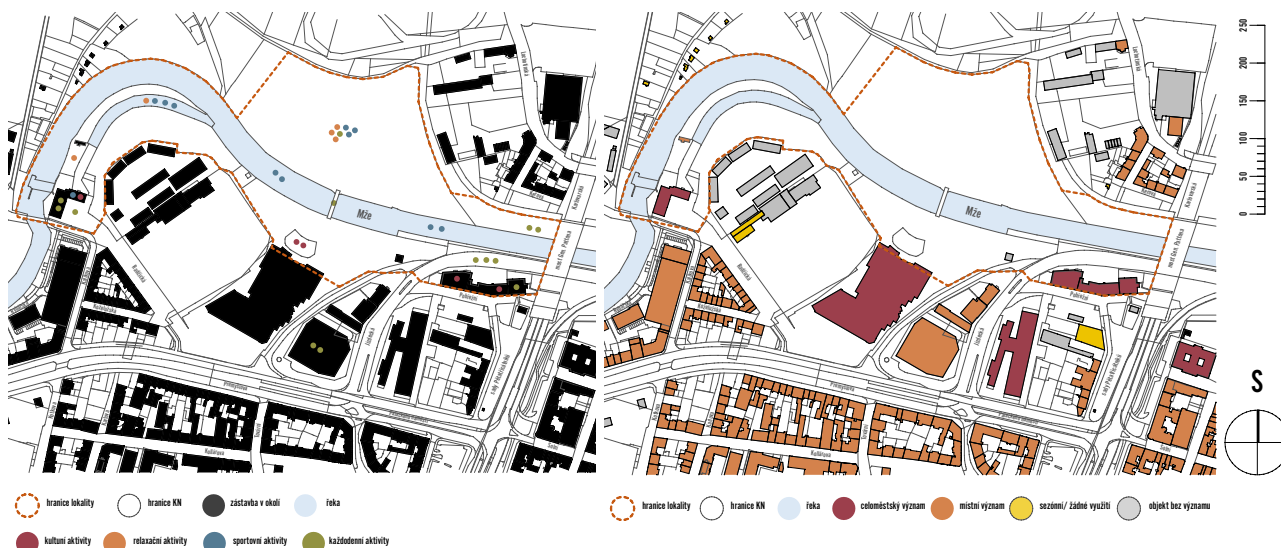
4.7.10. Lokalita 7: Space syntax

Metoda zkoumání space syntax umožňuje graficky zaznamenat chování uživatele veřejného prostoru na základě předem definovaných kategorií: intenzita využití stezek; prostupnost územím; funkční využití ploch; vztah k okolní zástavbě.

Obr.č.534: Space syntax - frekvence stezek, autor: Boříková Hana

Obr.č.535: Space syntax - prostupnost územím, autor: Boříková Hana

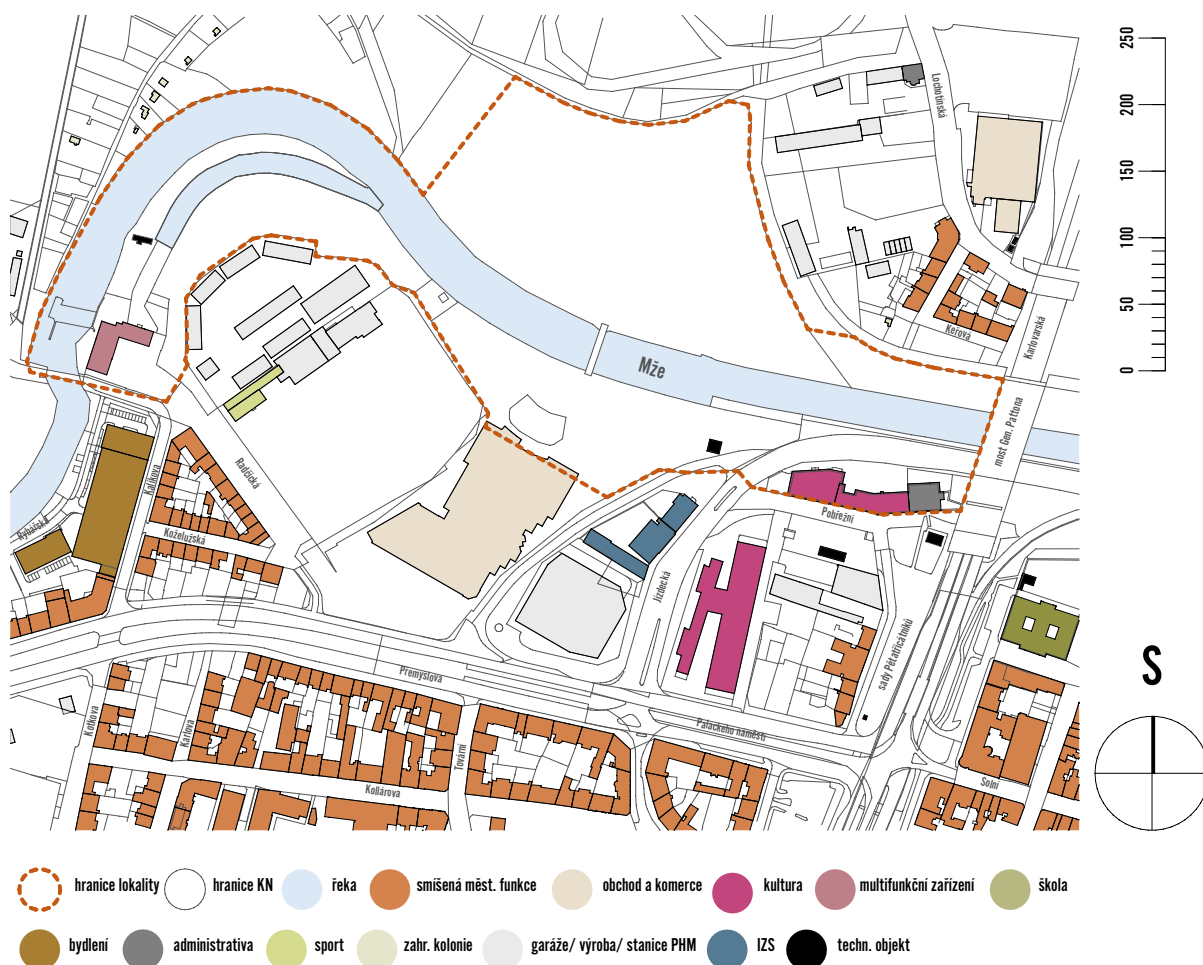

Obr.č.536: Space syntax - funkce v území, autor: Boříková Hana

Obr.č.537: Space syntax - charakter zástavby, autor: Boříková Hana

4.7.11. Lokalita 7: Funkční schéma

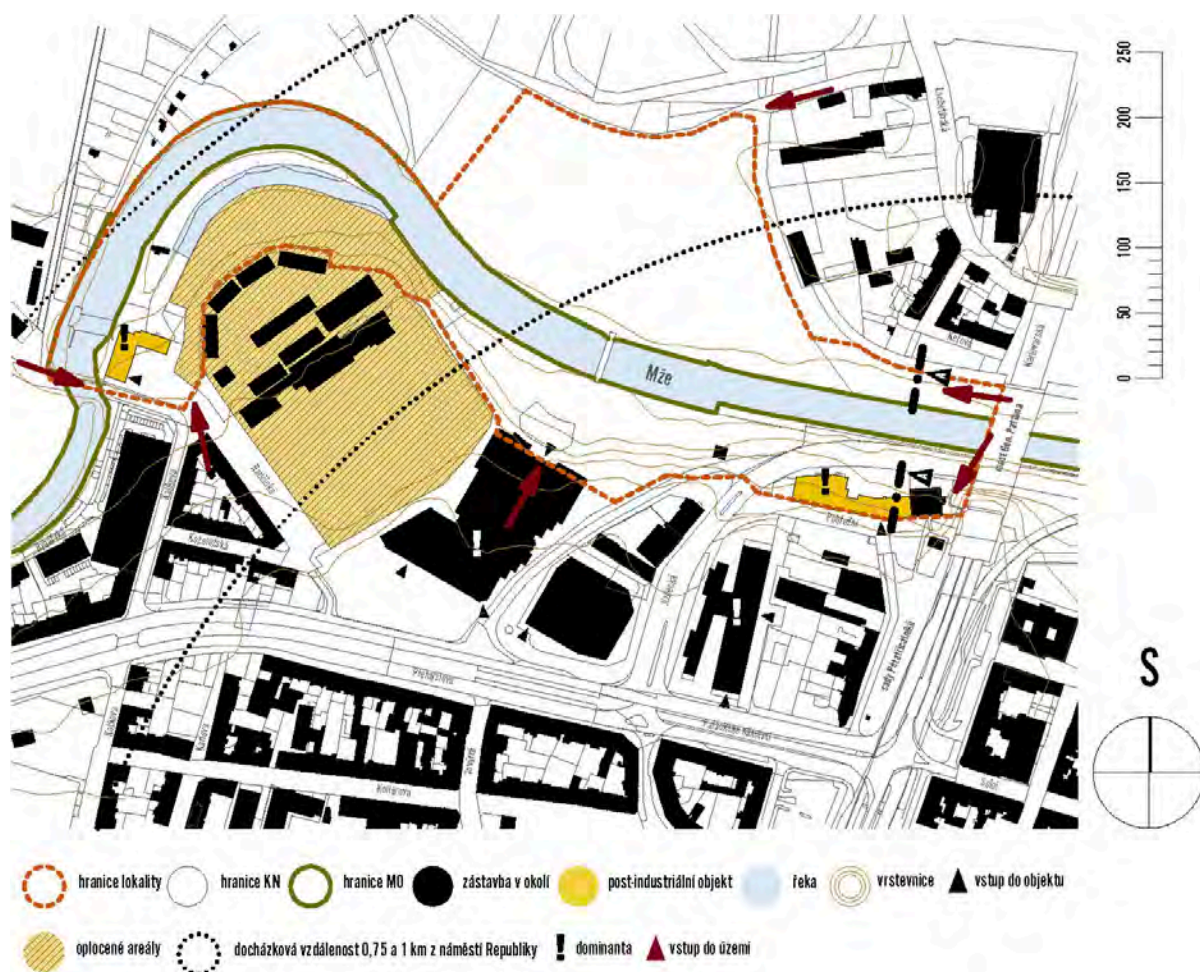
Území je svojí urbanistickou i funkční skladbou velmi specifické. Nalezneme zde významné objekty občanské vybavenosti, komerční, administrativní plochy, ale i smíšeně obytné plochy. Tak jako není jasně vymezena uliční síť a struktura veřejných prostranství v úseku od sadů Petatřicátníků k Radčické ulici na pravém břehu řeky, chybí funkční náplň na břehu levém, kde se území postupně transformuje ze zahrádkářské kolonie do podoby městského parku se sportovním využitím. I na levém břehu chybí definovat hlavní dopravní trasy a celkově prostupnost a vybavenost území. Bohužel lokalitě chybí vhodné veřejné a rozptylové plochy v kontextu kulturních a komerčních objektů.

Obr.č.538: Situační schéma funkcí v území (měřítko 1:5000), autor: Boříková Hana

4.7.12. Lokalita 7: Širší vztahy

Výborná docházková vzdálenost do centra města, v kontextu sousedství volné krajiny údolí řeky Mže, činí z řešené oblasti velmi zajímavou lokalitu. Její současné urbanistické, dopravní a stavební uspořádání však brání jejímu kvalitnímu využití z hlediska tvorby veřejných prostranství, která by umožnila využití odkazu průmyslového dědictví a zároveň využít potenciálu k tvorbě významných předprostor kulturních institucí v místě. Bez řešení dopravního průtahu v Tyršově ulici není možné zapojit řešenou oblast do struktury centra města.

Obr.č.539: Situace širších vztahů (měřítko 1:5000), autor: Boříková Hana

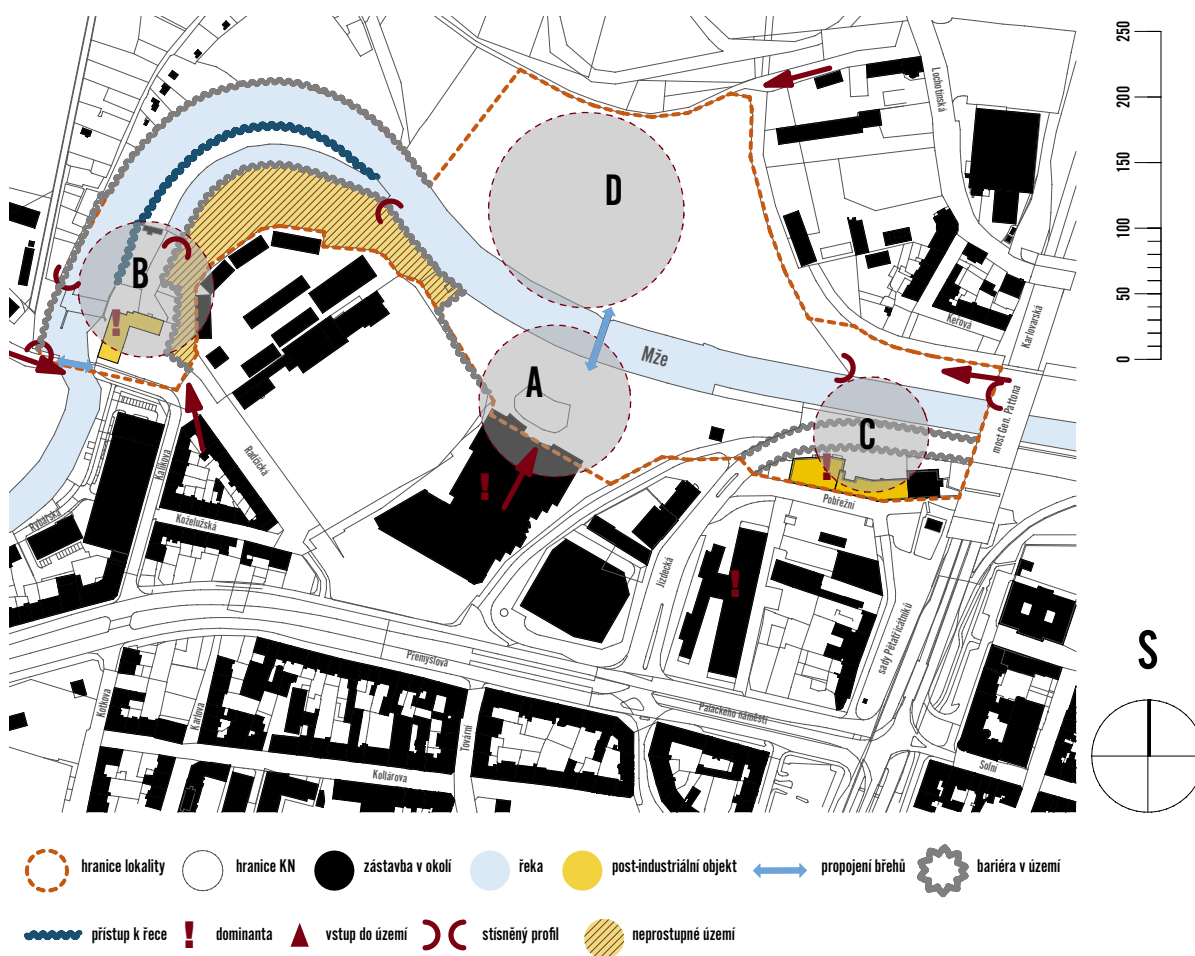
4.7.13. Lokalita 7: Problémová mapa

Lokalita č.7 přináší celou řadu potenciálů k využití, které však podléhají zásadním koncepčním rozhodnutím rozvoje struktury řešené oblasti a následně náročným stavebním úpravám. Níže popsané překážky a nebo naopak možnosti k využití jsou dále popsány a rozebrány ve SWOT analýze území. Mezi zásadní bariéry v řešené lokalitě patří:

- oplocené neprostopné areály odtahového parkoviště a sportoviště v jihozápadním sektoru mezi Kalikovským mlýnem a OC Plaza
- v současné chvíli neprostopná oblast zahrádkářské kolonie v severozápadní části území při levém břehu řeky, která je ale postupně vykupována městem pro budoucí revitalizaci v poříční park
- přerušení Poříční ulice průtahem Tyršovy ulice

Naopak potenciály v řešené oblasti jsou:

- koncentrace významných kulturních, multifunkčních a post-industriálních objektů (Kalikovský mlýn, OC Plaza, divadlo, KD Peklo atd.)
- lokalita v těsné návaznosti na centrum města skrze Sady Pětatických
- nevyužité plochy břehů řek v kontextu tvorby veřejných prostranství v rámci tzv. přechodového území mezi krajinou a strukturou města
- nové možnosti tvorby veřejných prostranství v kontextu lokalit A až D

Obr.č.540: Problémová mapa (měřítko 1:5000), autor: Bořková Hana

4.7.14. Lokalita 7: Fotodokumentace území

Obr.č.541: Křižení Tyršovy ulice a mostu Gen. Pattona (vlevo hist. jádro města), foto: Boříková Hana

Obr.č.542: Pohled na park za OC Plaza, foto: Boříková H.

Obr.č.543: Kalikovský mlýn a jeho okolí, foto: Boříková H.

Obr.č.544: Kulturní dům Peklo v kontextu řeky a Tyršovy ulice za nábrežní zdi; foto: Boříková Hana

Obr.č.545: Pohled na lokalitu proti proudu řeky nad mostem Gen. Pattona, foto: Boříková Hana

Obr.č.546-547: Nástup do území při levém břehu řeky z Roudné, foto: Boříková Hana

Obr.č.548: Náhon u Kalikovského mlýna, foto: Boříková Hana

4.7.15. Lokalita 7: Inicie k obnově v území

Za zmínku stojí iniciace k obnově parku za OC Plaza samotným Městským obvodem Plzeň 1, který vytušil nevyužitý potenciál oblíbeného místa k procházkám. Park je centrálním prostorem na spojnici mezi břehem řeky Mže, která nabízí příjemnou trasu od centra města a Lochotínským parkem skrze oblíbenou alej Kilometrovka. Městský obvod ve spolupráci se Správou veřejného statku města Plzně zadal studii využití území plzeňskému atelieru PRO - STORY, který navrhl využít park pro sportovně-kulturní účely. Na centrální zpevněné ploše trojúhelníkového tvaru vznikne multifunkční plocha pro kulturní vyžití s unikátní světelnou rampou. Ostatní plochy budou krajinářsky komponovány s vloženými prvky sportu - multifunkční hřiště, dětské hřiště, obnovený skate park a in-line dráha, která bude celé území lemovat. Při břehu řeky jsou navrženy i přístupy k vodě.

Dalším zajímavým počinem v území je rovněž revitalizace krajiny ke sportovnímu využití, konkrétně úprava strouhy pod Kalikovským mlýnem pro účely rodea na krátkých obratných lodích - tzv. playspot. *“Dnešní sportovně-rekreační využití areálu má svoji historickou minulost v pokusech o provoz vanových a říčních lázní, zřízených roku 1880 na ostrově mezi řekou a odpadní mlýnskou struhou... Stavba playspotu Kalikovák - místa pro trénink freestyle kayakingu a jízdy na divoké vodě - byla dokončena na podzim roku 2009. Playspot vznikl díky podpoře města Plzně, veřejné sbírce, vstřícnému přístupu majitelů Kalikovského mlýna, společnosti Metrostav Divize 6 a v neposlední řadě i úsilí samotných plzeňských vodáků. Playspot byl vybudován ve vyústění náhonu Kalikovského mlýna. je vybaven elektricky ovládanou překážkou, která umožňuje vytvoření vodního válce, vlny či jazyka... Provoz zajišťuje TJ Union Plzeň.”*⁷⁹

Obr.č.549: Vizualizace podoby centrálního prostoru nového parku za OC Plaza; zdroj: archiv PRO-STORY

⁷⁹ KOPP, Jan. Průvodce naučnou stezkou Údolím Mže a Berounky. Plzeň: Útvar koncepce a rozvoje města Plzně, 2011. ISBN 978-80-260-0198-0. s.13.

4.7.16. Lokalita 7: SWOT analýza území

SILNÉ STRÁNKY	SLABÉ STRÁNKY
<ul style="list-style-type: none"> • krajinný charakter lokality, oblíbené místo pro sportovně rekreační vyžití 	<ul style="list-style-type: none"> • špatná pěší dostupnost z centra města
<ul style="list-style-type: none"> • napojení lokality ve směru na Lochotín skrze "Kilometrovku" i ve směru na centrum podél řeky 	<ul style="list-style-type: none"> • chybějící zpřístupnění břehů řeky a možnost pěšího průchodu podél nich
<ul style="list-style-type: none"> • široké rozptylové plochy pro multifunkční využití 	<ul style="list-style-type: none"> • chybějící mobiliář, veřejné osvětlení a vybavenost místa
<ul style="list-style-type: none"> • rozlehlá zelená plocha na kraji historického centra města - potenciál pro vytvoření parku celoměstského významu 	<ul style="list-style-type: none"> • chybějící zástavba podél řeky eliminuje možnost identifikace uživatele v místě
<ul style="list-style-type: none"> • poloha na okraji historického jádra města 	<ul style="list-style-type: none"> • narušení struktury městským okruhem v Tyršově ulici
<ul style="list-style-type: none"> • vysoká koncentrace významných objektů občanské vybavenosti (divadlo, KD Peklo, Kalikovský mlýn, OC Plaza) 	<ul style="list-style-type: none"> • nízká obytná zástavba v okolí • levý břeh řeky má špatnou dopravní dostupnost
PŘÍLEŽITOSTI	HROZBY
<ul style="list-style-type: none"> • propojení území s trasou podél řeky Mže přes soutok až do centra města a dále podél řeky Radbuzy 	<ul style="list-style-type: none"> • napojení lokality na centrum města
<ul style="list-style-type: none"> • možnost doplnění nových příčných propojení především ve vazbě na dům Peklo a oblast kolem Nového divadla 	<ul style="list-style-type: none"> • chybějící infrastruktura území
<ul style="list-style-type: none"> • vytvoření kvalitního veřejného prostranství kolem OC Plaza ve vazbě na řeku 	<ul style="list-style-type: none"> • slabé zapojení místa do struktury okolní zástavby města
<ul style="list-style-type: none"> • vzhledem k majetkovým poměrům možnost revitalizace břehů řeky přírodě blízkými opatřeními 	<ul style="list-style-type: none"> • zahrádkářská osada na levém břehu meandru řeky Mže brání velkorysému pojetí rozvoje území
<ul style="list-style-type: none"> • zakomponování území do struktury města 	<ul style="list-style-type: none"> • ztráta kontaktu s řekou díky neprostupnosti břehů
<ul style="list-style-type: none"> • zahájení výkupu pozemků zahrádkářské kolonie pro vytvoření poříčního parku 	<ul style="list-style-type: none"> • nízká hodnota historického odkazu místa bez dodatečného vizuelního propojení s centrem města
<ul style="list-style-type: none"> • příležitost rychlé vody na deltovém rameni řeky v místě meandru řeky 	<ul style="list-style-type: none"> • chybějící koncepce proměny oblasti ve vztahu k dopravě v území

4.7.17. Lokalita 7: Kategorizace vybraných charakteristik, prvků a hodnot území

ozn.	charakteristiky urbánních a prostorových vazeb v dané lokalitě		
a1.	rozmanitost prostoru a funkční rozložení ploch	■	
a2.	začlenění území do struktury města	▼	
a3.	prostupnost územím	■	
a4.	intenzita využití stávající uliční sítě a veřejných prostranství	■	
a5.	chování uživatele v prostoru	■	
a6.	přehlednost a bezpečnost lokality	■	⊙
a7.	atraktivita území	■	
a8.	vazba na okolní zástavbu	■	
a9.	smyslové vjemy v území	▲	
a10.	hraniční linie území	■	
a11.	napojení na systém Greenways	▲	
charakteristiky hodnot a kvalit ve vztahu k průmyslovému dědictví			
b1.	tradiční kategorie: hodnota stáří	■	
b2.	tradiční kategorie: hodnota uměleckoprůmyslová	▼	
b3.	tradiční kategorie: hodnota architektonická	▲	
b4.	tradiční kategorie: hodnota urbanistická	▼	
b5.	typologie budov a veřejného prostoru	■	
b6.	měřítko území	▼	
b7.	znak a symbol (dominanta místa)	■	○
b8.	hodnota systémových a technologických vazeb	▼	
b9.	hodnota autenticity a atmosféry místa (genius loci)	■	
b10.	hodnota smyslového zážitku	■	
b11.	hodnota funkčního využití	▼	
b12.	využití kapacity post-industriálních objektů	■	

Legenda tabulky:

▲ silný potenciál k využití ■ průměrný potenciál k využití ▼ žádný potenciál k využití

Legenda kategorií transformace řešené lokality - celkově:

⊙ navrženo k transformaci území s vysokou hodnotou místa

⊙ navrženo k částečné transformaci území

○ navrženo k ponechání území v původním stavu

Obr.č.551: Tabulka hodnocení dílčích kategorií lokality 7, autor: Hana Bořilková

4.7.18. Lokalita 7: Potenciály transformace území

Výsledek kategorizace dílčích charakteristik urbánních hodnot a vztahu k industriálnímu dědictví, hodnotí lokalitu jako **nevhodnou k transformaci veřejných prostranství v kontextu post-industriálních staveb** a navrhuje její ponechání v původním stavu. Nicméně potenciály k rozvoji a proměně veřejných prostranství v kontextu budov občanské vybavenosti u řeky jsou silné a měly by se využít. Lokalita by se tak v budoucnu mohla stát těžištěm sportovně-rekreačního vyžití města se silným krajinným charakterem, který reflektuje přírodní charakter údolí řeky Mže. Jako nejsilnější potenciály v území hodnotím tyto:

- **potenciál prostupnosti územím**

Území je slabě využíváno pro svojí neprostupnost při pravém břehu řeky. Areál odtahové parkoviště Městské policie a sportoviště TJ Union jsou vklíněné mezi objekty občanské vybavenosti a znemožňují jejich vzájemnou kooperaci v kontextu veřejného prostoru v ose řeky Mže. Na druhé straně při levém břehu řeky v místech meandru zase brání užívání a propojení území stávající zahrádkářská kolonie.

 - prostupnost územím při pravém břehu řeky: **“P.I.”**
 - prostupnost územím při levém břehu řeky: **“P.II.”**
 - doplnění příčných propojení přes řeku do potenciálně vhodných lokalit a na úroveň nábřeží pro bezbariérové užívání prostoru koryta řeky: **“P.III.”**

- **potenciál začlenění území do struktury města**

Lokalita je situována v těsné návaznosti na historické jádro města. Přesto je díky jejímu oddělení dopravními tepnami špatně přístupná především v ohledu na pěší prostupnost a celkově na systém mikromobility, který by se propojil se sítí stezek podél řeky.

 - Bariéra v podobě Tyršovy ulice: **“B.I.”**
 - Bariéra v podobě Sadů Pětařicátníků: **“B.II.”**
 - Bariéra v podobě Přemyslovy ulice: **“B.III.”**
 - návrh využití řešeného území na základě vzájemné spolupráce navazujících lokalit - centrální nábřeží řeky Mže, Rychtářka, Štruncovy sady atd.

- **potenciál přechodového území**

Lokalita mezi Kalikovským mlýnem a kulturním domem Peklo utváří při pravém břehu řeky potenciální přechodové území mezi zástavbou centra města a krajinou. Jako takové by mělo nabízet důstojné nástupní prostory s vhodnou vybaveností pro možnost rekreačního, sportovního a kulturního vyžití.

 - návrh adekvátního veřejného prostoru přechodového území s doplněním vybavenosti a atraktivity pro uživatele: **“PU.I.”**

- **potenciál polohy při okraji historického jádra města**
Řešená oblast byla původně založena při historickém středu města. Dnes je od něj oddělena dopravními trasami městského okruhu a hlavním spojením Severního předměstí s centrem Plzně. V rámci vyřešení zpřístupnění území na základě popsaných potenciálů výše, by měla být lokalita doplněna o následující prvky:
 - doplnění komerčních aktivit a služeb v profilu nábřeží pro podporu návštěvnosti oblasti (občerstvení s posezením, streetfood, zázemí pro kulturní akce, mobiliář, osvětlení nábřežního profilu: **“K.I.”**)
 - začlenění lokality do infosystému města
 - podpora mikromobility a jejího propojení do řešené oblasti pro zvýšení smyslového zážitku a vnímání okolí včetně doplnění míst pro zapůjčení kol/ koloběžek v rámci sdílených forem po městě.
 - vytvoření celistvé struktury a formy nábřeží odpovídající charakteru a významu místa s jasnou architektonickou identitou, včetně doplnění městského mobiliáře, veřejného osvětlení a vybavenosti v místě: **“P.IV.”**
 - vizuální kontakt s centrem města a jeho dominantami včetně úpravy vzrostlé zeleně podél břehů tak, aby z rozptylových ploch byly viditelné dominanty protějších břehů: **“VK.I.”**

- **potenciál nových veřejných prostranství**
Dnešní stav veřejných prostranství se omezuje pouze na řešení parteru jednotlivých budov bez kontextu svého okolí. Vytvoření souvislého veřejného prostranství, které by nám umožnilo nerušené užívání lokality a jejích dominant, včetně napojení takového prostranství na hlavní přístupové uzly, by vytvořilo zajímavý prostor s vysokým významem.
 - vytvoření plynulého veřejného prostoru při pravém břehu řeky se začleněním parteru všech významných budov občanské vybavenosti: **“VPI.”**
 - tvorba veřejných prostranství ve vazbě na přemostění řeky - doplnění linie břehů o nové formy veřejných prostor, které budou schopny reflektovat význam prostoru v místě křížení přemostění a stezek podél břehů řeky. Tyto plochy by měly být doplněny o místa k zastavení/ setkání, měly by umožňovat přístup k vodě a měly by nabízet přidanou hodnotu místa (komerční aktivitu, výstavu, možnost zakotvení lodky apod.): **“VPII.”**
 - zlepšení formy nástupu do prostoru řešené lokality v místě logických přístupů a návazností na okolní zástavbu (křížení Sadů Pětatřicátníků, křížení Přemyslovy ulice): **“VPIII.”**
 - vytvoření důstojného nástupního prostoru do oblasti údolí řeky z městské struktury - vytvoření krajinně blízké piazzety s doplňujícími aktivitami občanské vybavenosti. Toto veřejné prostranství by bylo “vstupní bránou” do rekreační zóny širšího centra města: **“VPIV.”**
 - vytvoření paralelního veřejného prostranství na levém břehu řeky v kontaktu na nově navržené příčné propojení břehů, což by zvýšilo atraktivitu území podchycením obou břehů pro možnost zastavení a dalšího využití: **“VPIV.”**

- zpřístupnění a nové funkční využití v místě odtahového parkoviště - komerční, administrativní plochy či plochy pro bydlení nebo sport: **“VP.VI.”**
- zpřístupnění sportoviště úpravami vazby parteru areálu na okolní plochy: **“VP.VII.”**
- vytvoření celistvé struktury a formy nábřeží odpovídající charakteru a významu místa s jasnou architektonickou identitou včetně doplnění městského mobiliáře, veřejného osvětlení a vybavenosti v místě včetně napojení stezek Greenways.: **“P.IV.”**

- **potenciál krajinně-sportovně-rekreačního charakteru území**

Údolí řeky Mže nabízí v řešeném území silný potenciál pro krajinně hodnotný sportovně relaxační park v dosahu městského centra.

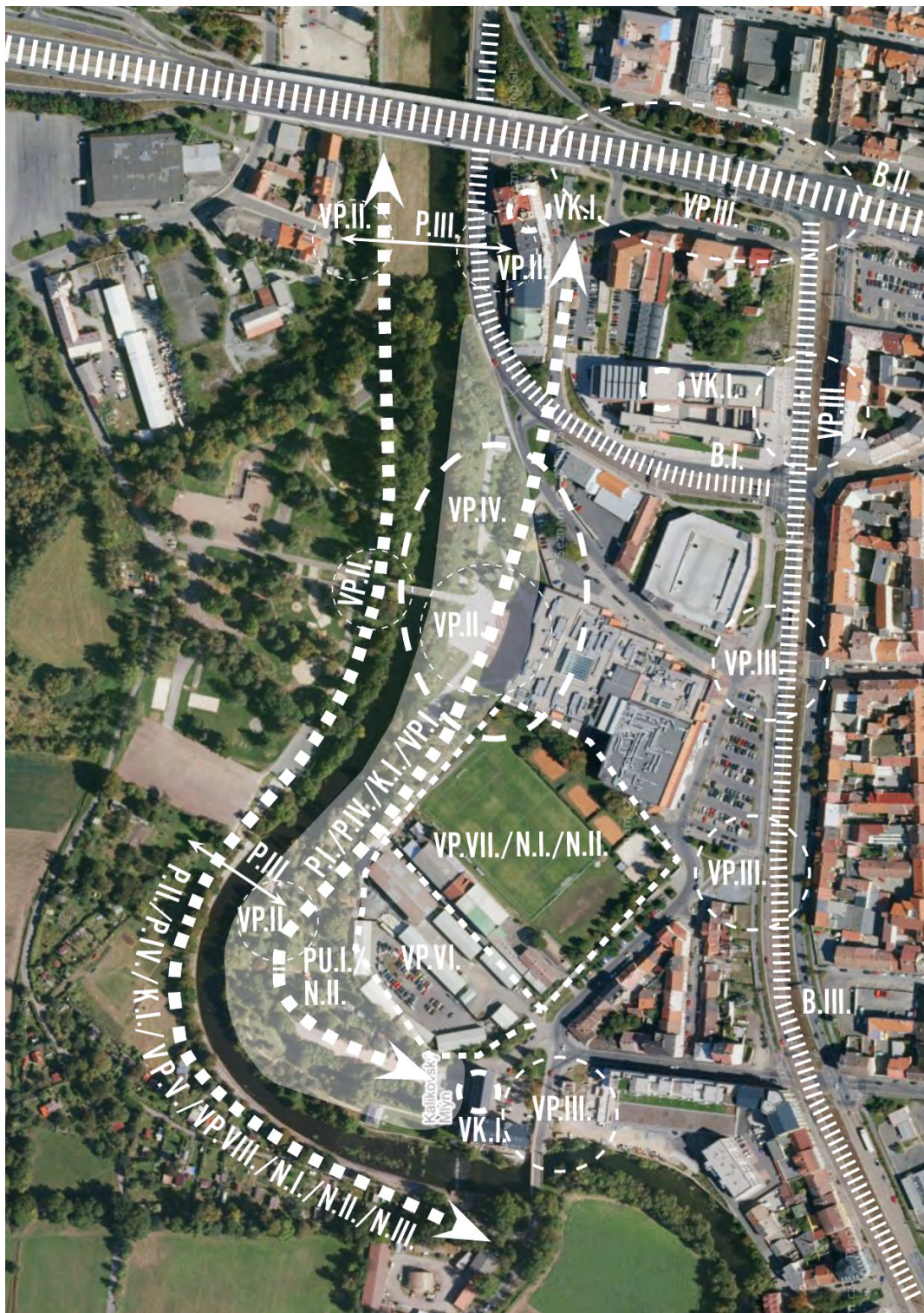
- doplnění břehů o přístupy k vodě - umožnění využití řeky z komponovaných ploch ve veřejném prostoru (mola/ schody/ loděnice / stezky v úrovni vody atd.) **“VP.VIII.”**
- vytvoření ucelené struktury sportovního využití v místě - návrh míst k odpočinku, nové přístupové body, místa k úschově zavazadel, možnost občerstvení po trase splavné řeky: **“N.I.”**
- návrh využití řešeného území na základě vzájemné spolupráce navazujících lokalit - centrální nábřeží řeky Mže, Rychtářka, Štruncovy sady atd.
- doplnění aktivit a vybavení v profilu náplavky za účelem zintenzivnění kontaktu uživatele přímo s fenoménem vody: **“N.II.”**
- Doplnění veřejných prostranství u řeky o moderní možnosti relaxace a wellness v přírodě jako např.: sauna, piknik nebo rozličné sportovní aktivity: **“N.III.”**

potenciál	č.	popis	označení
prostupnost územím	1	Prostupnost územím při pravém břehu řeky	P.I.
	2	Prostupnost územím při levém břehu řeky	P.II.
	3	Doplnění příčných propojení přes řeku Mži	P.III.
začlenění území do struktury města	1	Bariéra v podobě Tyršovy ulice	B.I.
	2	Bariéra v podobě sadů Pětatřicátníků	B.II.
	3	Bariéra v podobě Přemyslovy ulice	B.III.
	4	Návrh funkčního využití území na základě vzájemné spolupráce	-
přechodové území	1	Návrh adekvátního veřejného prostoru přechodového území	PU.I.
poloha při okraji historického jádra	1	Doplnění komerčních aktivit a služeb v profilu nábřeží	K.I.
	2	Začlenění lokality do infosystému města	-
	3	Podpora mikromobility a umožnění přístupů skrze její systém	-
	4	Utvoření celistvé struktury a formy nábřeží	P.IV.
	5	Vizuální kontakt s centrem města a jeho dominantami	VK.I.
nová veřejná prostranství	1	Vytvoření plynulého veřejného prostoru při pravém břehu řeky	VP.I.
	2	Tvorba veřejných prostranství ve vazbě na přemostění řeky	VP.II.
	3	Zlepšení formy nástupu do prostoru řešené lokality	VP.III.
	4	Důstojný přechod mezi údolím řeky a městskou strukturou	VP.IV.
	5	Vytvoření paralelního veřejného prostoru na levém břehu řeky	VP.V.
	6	Zpřístupnění areálu odťahového parkoviště a nové funkční využití	VP.VI.
	7	Zpřístupnění areálu sportoviště a jeho integrace s okolím	VP.VII.
	8	Utvoření celistvé struktury a formy nábřeží	P.IV.
krajinný, sportovní a rekreační charakter území	1	Doplnění břehů o přístupy k vodě	VP.VIII.
	2	Utvoření ucelené struktury sportovního využití v místě	N.I.
	3	Návrh funkčního využití území na základě vzájemné spolupráce	-
	4	Doplnění aktivit a využití v profilu náplavky	N.II.
	5	Doplnění veřejných prostor náplavky o soudobé možnosti relaxace	N.III.

Obr.č.552: Tabulka potenciálů lokality č.7, autor: Boříková Hana

4.7.19. Lokalita 7: Strategie revitalizace území

Zajištění prostupnosti břehů řeky spolu s vytvořením kvalitního veřejného prostoru v rámci přechodového a nástupního území do řešené lokality by mohlo vést k jejímu zakomponování do struktury veřejných prostranství města. Výrazný podíl na integraci území do struktury města by měla zcela nová koncepce formy stávajících dopravních tepen. Jejich zakrytí či zklidnění by přispělo výraznou měrou k celkové proměně a potenciálu rozvoje dané lokality. Výrazný potenciál má propojení zadního traktu spolkového domu Peklo s řekou, což ovšem v nemalé míře souvisí s dopravním řešením oblasti.

Obr.č.553: Situace se znázorněním potenciálů transformace území Lokality č.7, autor: Bořková Hana

4.8. Potenciály revitalizace post-industriálních území v kontextu vody a veřejného prostoru

Tato kapitola uvádí souhrnný přehled potenciálů rozvoje veřejných prostranství v kontextu revitalizace post-industriálních areálů a adaptací bývalých průmyslových objektů. Potenciály jsou převzaty z rozboru vybraných plzeňských lokalit, které jsou podrobně rozebrány v předchozích kapitolách.

<i>potenciál</i>	<i>kategorie</i>
zapojení území do struktury města	1. Napojení na stávající urbanistickou strukturu města
	2. Nové příčné propojení břehů v podobě lávky
	3. Vytvoření nových veřejných prostranství
	4. Revitalizace stávajících veřejných prostranství
	5. Podpora systému mikromobility
	6. Revitalizace sítě stezek podél řeky a napojení na Greenways
	7. Využití vodní cesty jako možné formy pohybu
	8. Zklidnění dopravy, řešení dopravy v klidu
	9. Zvýšení kapacity stávajících tras systému mikromobility
	10. Eliminace uzavřených areálů v profilu nábřeží řek
	11. Komponování řešených lokalit v ose významných subprostorů
	12. Utvoření plynulé návaznosti veřejných prostor v ose řeky
	13. Utvoření kompaktní struktury města
	14. Návrh nových veřejných prostranství v místě nových křížení ulic a tras

Obr.č.554: Tabulka potenciálů revitalizace post-industriálních území v kontextu vody a veřejného prostoru - zapojení území do struktury města, autor: Boříková Hana

<i>potenciál</i>	<i>kategorie</i>
prostupnost územím	1. Odkup vhodných pozemků městem pro napřímení tras podél řek
	2. Zpřístupnění uzavřených areálů veřejnosti
	3. Návrh ucelené struktury veřejných prostranství
	4. Revitalizace stávajících veřejných prostor a jejich napojení na uliční síť
	5. Návrh nových a revitalizace stávajících vstupních uzlů do území
	6. Vytvoření přehledné hierarchie veřejných prostor
	7. Posílení významu stávajících tras/ lávek a revitalizace jejich podob
	8. Integrace orientačních bodů a dominant lokalit do systému hl. tras
	9. Zklidnění dopravy, podpora mikromobility v území
	10. Utvoření přehledné a ucelené formy nábrežní linie s navazujícími subprostory s nabídkou aktivit a vyžití pro návštěvníka
atraktivita místa	1. Adaptace vytipovaných objektů/ areálů pro veřejnost
	2. Revitalizace stávajících veřejných prostor
	3. Revitalizace zeleně a jejich následná údržba
	4. Utvoření systému subprostorů veřejných prostranství pro zatraktivnění stezky podél řeky (paralelní prostranství)
	5. Vizuální propojení dominant lokality s veřejným prostorem
	6. Řeka jako přirozený liniový spojující prvek
	7. Kooperace funkčního využití sousedních lokalit
	8. Zapojení parteru revitalizovaných objektů do veřejného prostranství

Obr.č.555: Tabulka potenciálů revitalizace post-industriálních území v kontextu vody a veřejného prostoru - prostupnost územím a atraktivita místa, autor: Boříková Hana

<i>potenciál</i>	<i>kategorie</i>
genius loci	1. Adaptace historicky a architektonicky významných objektů pro občanské či komerční využití
	2. Revitalizace říčních břehů a vytvoření přístupů k nim
	3. Integrace nového funkčního využití do veřejného prostoru v kontextu řek ve formě drobné či mobilní architektury (doplnění nabídky služeb)
	4. Tvorba a revitalizace parteru významných objektů post-industriálního charakteru
	5. Iniciace uchování historického odkazu pro místní komunitu
	6. Posílení a tvorba komunity v řešené lokalitě
krajinný, sportovní a rekreační charakter	1. Doplnění břehů o přístupy k řece
	2. Doplnění stávajících sportovních zařízení o nové možnosti využití
	3. Utvoření ucelené struktury sportovního vyžití v profilu Greenways
	4. Využití charakteristického profilu řeky (například náhon, slepé rameno)
	5. Návrh využití profilu řek na základě vzájemné spolupráce dotčených subjektů
	6. Doplnění veřejného prostoru náplavek o soudobé možnosti relaxace
poloha při okraji historického jádra	1. Revitalizace nástupních uzlů z centra města
	2. Oddělení stezek - cyklo a pěší (podpora mikromobility) a tvorba bezbariérového nástupu do profilu nábřeží
	3. Posílení vizuálního kontaktu řešeného území s centrem města a jeho dominantami
	4. Doplnění nabídky služeb a komerčních aktivit do profilu náplavky/ nábřeží
	5. Zapojení řešeného území do infosystému města
	6. Podpora mikromobility v profilu náplavky/ nábřeží
	7. Intuitivní navádění návštěvníka směrem k řece z centra města
	8. Utvoření celistvé struktury a formy nábřeží reflektující charakter a význam místa

Obr.č.556: Tabulka potenciálů revitalizace post-industriálního území v kontextu vody a veřejného prostoru - genius loci, krajinně-sportovně-relaxační charakter a poloha při okraji historického jádra města, autor: Boříková Hana

<i>potenciál</i>	<i>kategorie</i>
nová veřejná prostranství	1. Tvorba veřejných prostranství v parteru významných objektů
	2. Tvorba veřejných prostranství ve vazbě na přemostění, hlavní křížení tras pěšího pohybu a logické vstupy do území
	3. Doplnění profilu řeky o přístupy k hladině vody
	4. Revitalizace a tvorba veřejných prostor v kontextu návaznosti na centrum města - nástupní uzly (body)
	5. Utvoření celistvé struktury a formy nábřeží reflektující charakter a význam místa
	6. Posílení a tvorba komunity v řešené lokalitě
	7. Intuitivní navádění návštěvníka směrem k řece z centra města
	8. Využití alternativních prostor k novému účelu (např. mostní oblouky)
	9. Vytvoření tzv. přechodového území mezi krajinou řeky a strukturou města (zástavbou)
	10. Návrh paralelních veřejných prostor v ose řeky
	11. Zpřístupnění uzavřených areálů pro veřejnost - prolomení bariér
přechodové území	1. Doplnění struktury města o novou formu veřejného prostranství s doplňkovým vybavením pro rozličné aktivity v místě

Obr.č.557: Tabulka potenciálů revitalizace post-industriálních území v kontextu vody a veřejného prostoru - nová veřejná prostranství a přechodové území, autor: Boříková Hana

Zahájení Festivalu Náplavka k světu. na „Zemníku“ U Ježíška (2020), zdroj: archiv k světu.

Disertační práce se zabývá problematikou začlenění post-industriálních území na březích řek v širším centru města do stávající struktury okolní zástavby skrze veřejná prostranství. Téma je představeno na sedmi vybraných lokalitách města Plzně. Tyto lokality byly vytipovány na základě docházkové vzdálenosti od historického jádra města, poloze vůči řece Radbuze a Mži a dále na základě přítomnosti bývalého industriálního objektu či areálu, který již neslouží svému původnímu účelu. Práce vybrané lokality hodnotí z pohledu začlenění do městské struktury a možností jejich revitalizace, potenciálu jejich nové funkční naplně, přístupů k iniciaci jejich trvalého nebo dočasného využití a v neposlední řadě z pohledu průmyslového dědictví, které je iniciátorem zahájení dialogu o potřebě revitalizace řešených území. Potřeba ochrany průmyslového dědictví je nedílnou součástí tvorby interiéru soudobého města, které by mělo ctít odkaz na svoji průmyslovou historii v kontextu stavebního a společenského vývoje.

Autor v průběhu práce uvádí současný stav řešeného tématu, který je popsán ze všech čtyř perspektiv (urbanismus, funkční využití, iniciace proměny a průmyslové dědictví) a stanovuje základní principy a charakteristiky tvorby veřejného prostoru v kontextu post-industriálních území, které následně hledá a hodnotí na vybraných lokalitách města Plzně. Soudobé příklady revitalizace obdobných území jsou uvedeny především na příkladech z evropských měst. V rámci České republiky je řešené téma poměrně nové a příkladů není mnoho. Ty většinou souvisí s potřebou proměny krajiny v souvislosti s protipovodňovými opatřeními (Revitalizace Staré Ponávky v Brně), turisticky atraktivní lokalitou (Revitalizace kobek na Smíchovské náplavce), developersky atraktivní lokalitou uvnitř města v kontextu ubývajících pozemků pro výstavbu (Rohanské nábřeží nebo Prague Marina, Praha) či v kontextu architektonicky hodnotného post-industriálního objektu či souboru objektů (Winternitzovy automatické mlýny, Pardubice). Práce se mimo jiné věnuje i popisu historicko-sociálních souvislostí ve vazbě na stavební vývoj vybraných lokalit města Plzně pro komplexní pochopení daného tématu. V závěru rozboru každé dílčí plzeňské lokality jsou uvedeny možné strategie revitalizace, ze kterých autor následně definuje možné aplikační potenciály transformace obdobných lokalit.

Práce by měla přehledně uvádět potenciály vybraných plzeňských lokalit k jejich budoucí revitalizaci. Zároveň by mohl rozbor plzeňských příkladů sloužit jako námět k řešení tvorby veřejného prostoru obdobných post-industriálních lokalit, které jsou charakteristické blízkou polohou vůči řece. K tuzemským příkladům, které by si jistě zasloužily obdobný rozbor potenciálů a iniciaci nového využití, a zároveň by mohly být námětem k dalšímu výzkumu, bezesporu patří:

- Nýrsko, řeka Úhlava
- Kolín nad Labem, řeka Labe
- Brno, řeka Svitava
- a další

5.1. Závěr disertační práce

Práce ve svém úvodu formuluje čtyři otázky, které vychází z předpokladu hlavní struktury této práce a formulují následně základní hypotézu této disertační práce:

- a. **„Jaké jsou současné možnosti urbánní interakce vybraných lokalit v Plzni v kontextu zapojení post-industriálních areálů na březích řek do městské struktury?“**

Plochy bývalých výrobních areálů, které byly definovány jejich vnitřní logistikou a systémem procesu výroby nebo skladování, by měly být integrovány do okolní struktury uliční sítě skrze veřejná prostranství, která formou tzv. přechodových území mezi stavební čarou řešených objektů a vodní hladinou utvoří nové formy říčních břehů. Tyto formy by měly umožňovat volný pohyb osob v linii řeky jako přirozené trasy pohybu uvnitř města a zároveň by měly intuitivně navádět skrze řešená území v příčném směru k fenoménu řeky. Forma zvoleného veřejného prostranství utváří obraz řešené lokality a vytváří nové plochy pro setkávání obyvatel a společenský život ve městě. Svůj potenciál k začlenění do struktury města však mají i nevyužité partery post-industriálních objektů, prostory pod mostními konstrukcemi či pozůstatky opěrných zdí a teras původních říčních lázní. Tyto drobné artefakty spolu s drobnou architekturou symbolicky odkazují na historii místa a napomáhají k tvorbě veřejného prostoru s nezaměnitelným *genius loci*.

Obecně se však dá říci, že možnosti urbánní interakce by měly být realizovány formou veřejných prostranství, která budou reagovat na měřítko řešeného území i s ohledem na jeho stavební historii, jeho charakter, funkční využití, dopravní vazby s ohledem na podporu systému mikromobility, protipovodňová opatření, možnosti adaptability stávajících objektů a zapojení do navazujícího systému veřejných ploch včetně napojení na systém Greenways. Vazba na urbanismus města by měla mít vyvážený poměr krajinných a urbánních prvků s ohledem na charakter okolní zástavby a měla by být navrhována v duchu trvale udržitelných hodnot.

- b. **„Jak se proměňovalo funkční využití břehů řek ve městě v průběhu historie, a která funkční náplň může opětovně oživit vybrané lokality?“**

Břehy řek byly zcela prapůvodně využívány pro svoje elementární účely jako například zdroj vody nebo potravy. Tento koncept se začal proměňovat společně s vývojem lidstva. Řeka prošla řadou proměn svého funkčního využití od obranné funkce vodních příkopů až po zdroj energie a hnací síly prvních manufaktur a následně výrobních objektů v průběhu průmyslové revoluce. S tím souvisel i rozvoj měst a potřeba ochrany zastavěných oblastí formou regulovaných břehů a nábřeží, kde vznikaly nové reprezentativní pozemky a předmětné oblasti se staly výstavní tváří města. Další vývoj přinesl potřebu opětovné integrace řeky jako fenoménu do struktury města a možnost kontaktu s ní. S tím se ukazuje i potřeba nového funkčního využití prostor kolem řeky ve formě rekreace, sportu a nebo bydlení.

Variabilita dispozičního řešení bývalých výrobních areálů a objektů našťestí přináší široké možnosti následné adaptace. Vhodným řešením je pestrost nabízených služeb v kombinaci s residenční funkcí nebo administrativou. Široké pokrytí funkčního využití zajistí potřebu využívat veřejná prostranství a oživí nově utvářené oblasti po celou dobu během dne. V případě, že jedna funkce dočasně vypadne, je nabídka využití pro veřejnost rozdělena mezi ostatní. Vhodným řešením je iniciace kulturního nebo komunitního centra, případně realizace festivalu ve veřejném prostoru, jako první fáze oživení řešené lokality, což zajistí posílení místní komunity a zahájí proces obnovy vztahu veřejnosti k řešenému území např. formou seznámení se s jeho historií.

c. „Jaké jsou možnosti iniciace dočasného i trvalého využití post-industriálních objektů a areálů na březích řek v rámci (širšího) centra města?“

Iniciační přístupy se odvíjí na základě majetkových poměrů v území, dostupnosti vybraných objektů, jejich stavební kondici a atraktivitě. Nejčastějšími příklady iniciace jsou příklady dočasné ve formě kulturních center, která oživují prostor s potenciálem atraktivní společenské lokality ve formě kulturních a komerčních aktivit. Tato iniciace je vhodná k oživení místa a jeho komunity. Většinou, pokud je projekt úspěšný, je tato iniciace transformována na využití trvalé s nákladnějšími úpravami řešených prostor. Kulturní centra následně bývají integrována do širších územních celků revitalizace nebo pokračují trvalou proměnou parteru řešeného objektu ve vazbě na přilehlá veřejná prostranství. Takovými iniciacemi mohou být i sezónní festivaly ve veřejném prostoru, které praktickou formou nastíní možnosti využití vybraného území. Větší územní areály, které mají potenciál přestavbových rozvojových ploch musí být koncepčně vyřešeny ze strany příslušných úřadů města s jasně stanovenými podmínkami a limity pro uchování hodnot a odkazu průmyslového dědictví.

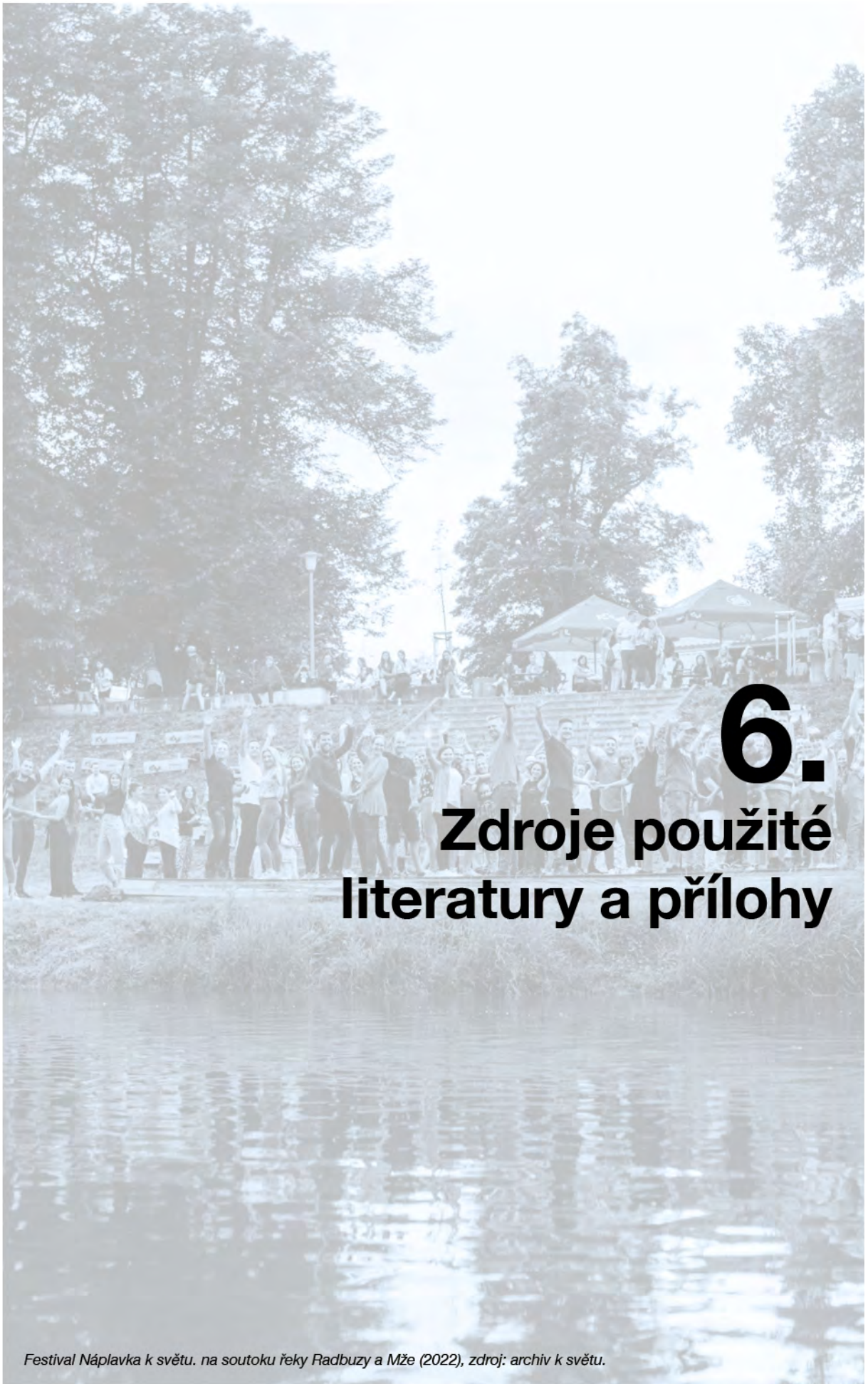
d. „Jakou roli hraje průmyslové dědictví v kontextu řešeného tématu?“

Průmyslové dědictví je nedílnou součástí stavební a společenské historie města Plzně a jako takové by mělo být ústředním motivem při otázce budoucího využití a adaptace post-industriálních areálů či samotných objektů. Architektura bývalých průmyslových objektů nenásilně vypráví historii území a v kontextu s řekou přináší netradiční kontrast pro tvorbu veřejného prostranství.

Objekty post-industriálního charakteru na březích řek v Plzni sloužily povětšinou svému účelu ještě na přelomu 20. a 21. století. To je také důvod toho, že si většina místních obyvatel dokáže s vybranou lokalitou spojit konkrétní vzpomínku případně osobní zkušenost. Tento motiv vybrané lokality přibližuje veřejnosti a přináší širokou oblibu obyvatel tyto objekty a plochy znovu využívat. Díky tomu je také většina objektů stavebně uchována a je možné je v podstatě s minimem zásahů opětovně využívat.

V úvodu disertační práce byla stanovena základní hypotéza disertační práce, která zní: **“Post-industriální areály na březích řek v centrální oblasti města Plzně mají potenciál k novému využití v kontextu rozvoje soudobého města.”** Tento předpoklad se během práce potvrdil. Post-industriální areály na březích řek mají potenciál k budoucímu využití hned z několika důvodů:

- Potřeba rozvoje města směrem dovnitř z důvodu ubývajících ploch pro rozvoj uvnitř měst a nedostačující kapacity infrastruktury. Plochy bývalých výrobních areálů jsou historicky situované na velmi lukrativních pozemcích ve vazbě na širší centrum města, čímž se stávají dostupné a atraktivní. Jejich poloha při kompozičním prvku řeky bývá navíc podpořena vizuálním kontaktem na dominanty centra města, a naopak mohou být vybrané lokality viditelné i z centra města.
- Variabilní dispozice bývalých industriálních objektů při řece (mlýny, papírny, lázně, strojovny, elektrohal, lihovary atd.) pro budoucí nové funkční využití moderních a živých čtvrtí města (administrativa, bydlení, komerční, kulturní či společenské aktivity).
- Atraktivní poloha vůči širšímu centru města, která podněcuje zájem veřejnosti iniciovat její proměnu (kulturní centra, komunitní centra, sportovní aktivity, kavárny atd.). Tato snaha navíc posiluje komunitu v území a formuluje společenský význam oblasti. Komunita místních obyvatel umí pracovat se společensko-historickým odkazem a pamětí místa.
- Potřeba ochrany průmyslového dědictví z hlediska uchování stavební a společenské historie města. To může navíc posilovat turistický potenciál v území.
- Možnost přirozené interakce krajiny - obyvatele - industriálu s nezaměnitelným fenoménem vody v rámci revitalizace území v duchu trvale udržitelného rozvoje měst.
- Utvoření skvělé možnosti rozvoje veřejných prostranství města s nabídkou nových atraktivních aktivit v území skrze rozvoj parteru post-industriálních objektů a jejich interakce s tzv. přechodovým územím směrem k řece za předpokladu doplnění nabídky nových možností vyžití v místě.

6.

Zdroje použité literatury a přílohy

Festival Náplavka k světu. na soutoku řeky Radbuzy a Mže (2022), zdroj: archiv k světu.

Terminologie použitých výrazů ve vztahu k řece:

agradacní val	Vyvýšený lineární útvar kopírující tvar řeky, často tvořený z naplaveného materiálu.
berma řeky	Plochá část koryta řeky v přírodním nebo zpevněném stavu, která je zaplavována při vyšší hladině vody a navazuje přímo na okraj vodní hladiny řek.
břeh	Lineární prvek tvořící hranici mezi vodní hladinou a pochozím břehem (souší).
deltové rameno řeky	Část řeky, která se odděluje od jejího hlavního toku. Deltové rameno může být slepé nebo může ústít zpět do hlavního toku. V takovém případě vytváří toky mezi sebou ostrovy.
hladina řeky	Výška vodní hladiny, která určuje šířku průtoku řeky. Hladina řek se sleduje kvůli povodním.
hráz	V případě řek mluvíme o protipovodňových hrázích nebo hrázdnych stěnách, které jsou součástí regulace řek především v zastavěných částech měst. Můžou být umělé (kamenné, betonové) či přírodní (zatravněné). Jejich funkcí je zabránit volnému průtoku vody.
jez	Přírodní či umělá stavba na řece, která stabilizuje hladinu vody v řece. Často bývá jez kombinován s odebráním vody např. pro pohon turbín MVE.
koruna hráze	Horní část hráze podél řeky, která bývá často doplněna stromořadím za účelem zpevnění protipovodňového ochranného systému kořeny stromů.
koryto řeky	Říční koryto je lineární prvek v údolí řek, který vymezuje tok vody. Díky erozi dochází ke stálé proměně toku řeky. Koryto může být dočasné nebo celoroční, dále přírodní a umělé.
meandr	Tvarování řeky ve formě zákrutu způsobený erozní činností a nerovnoměrným usazováním na březích.
molo	Konstrukce nad vodní hladinou umožňující vstoupit do profilu řeky „suchou nohou“.
nábřeží	Zpevněná část vyvýšená od hladiny řeky navazující většinou na její regulaci v centru měst.
nábřežní zeď	Kamenná nebo betonová zeď utvářející koryto řeky zpravidla v zastavěných částech města.
náplavka	Zpevněná část spodní nivelety nábřeží, jež umožňuje pohyb přímo v korytě řeky na úrovni hladiny vody.
přemostění řeky	Příčné propojení dvou břehů řeky za účelem prostupnosti územím.
regulace řeky	Stavební úprava směru a tvaru břehů řek za účelem ochrany před povodněmi uvnitř zastavěných oblastí.
říční krajina	Soubor prvků, které utvářejí charakter říčního toku - pramen řeky, deltová ramena, břehy, fauna a flora...
říční niva	Též údolí řeky tvořené vodním tokem a přilehlými břehy. Niva řeky bývá často zaplavována.
říční terasa	Plochy původních sedimentů říčního toku, které lemují říční nivy ve vyvýšené poloze nad samotným tokem řek
soutok	Významný městotvorný i orientační bod ve městě či krajině, kde se setkávají 2 řeky (nebo více).

6.1. Použitá literatura

- (1) [AUTOŘI LUKÁŠ BERAN ... ET AL.]. Industriální topografie: průmyslová architektura a technické stavby. V Praze: ČVUT, Výzkumné centrum průmyslového dědictví Fakulty architektury, 2013. ISBN 9788001053966.
- (2) BEČKOVÁ, Kateřina. Praha - město a řeka. V Praze: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum, 2015. Praha (Karolinum). ISBN 978-80-246-3117-2.
- (3) BENDER, Elisabeth, LANGE, Karin a Sylke NISSEN, ed. Řeka ve městě - prostor pro život: průvodce revitalizací řek ve městech. Leipzig: REURIS, 2012. ISBN 978-3-00-035317-8.
- (4) BERNHARDT, Tomáš. Plzeň: průvodce architekturou města od počátku 19. století do současnosti = Pilsen : guide through the architecture of the town from the beginning of the 19th century to present day. Plzeň: Pro Statutární město Plzeň vydala Nava, 2013. ISBN 9788072114337.
- (5) BREJCHOVÁ, Eva (ed.). Adaptace na změnu klimatu ve městech.: eea grants, 2015.
- (6) BRYNDA, František, Kateřina VETEŠNÍKOVÁ, Irena KLINGOROVÁ a Jiří KUGL, ed. Vývoj a potenciál veřejných prostranství: Development and potential of public spaces. Praha: České vysoké učení technické v Praze, 2020. ISBN 978-80-01-06745-1.
- (7) ČABLOVÁ, Markéta. Prostory: průvodce tvorbou a obnovou veřejných prostranství. Brno: Partnerství, 2013. ISBN 978-80-904918-6-1.
- (8) Dějiny města Plzně. Plzeň: Statutární město Plzeň, 2014-. ISBN 978-80-87911-04-4.
- (9) Charta průmyslového dědictví TICCIH. V Praze: České vysoké učení technické, Výzkumné centrum průmyslového dědictví Fakulty architektury, c2013. ISBN 978-80-01-05235-8.
- (10) DOLEŽELOVÁ, Lucie. Regenerace brownfieldů: vývoj politik a příklady realizací. Praha: IREAS, Institut pro strukturální politiku, 2015. ISBN 978-80-86684-96-3.
- (11) DVOŘÁKOVÁ, Eva, Benjamin FRAGNER a Tomáš ŠENBERGER. Industriál - paměť - východiska. Praha: Titanic, 2007. ISBN 978-80-86652-33-7.
- (12) FRAGNER, Benjamin a Vladislava VALCHÁŘOVÁ, ed. Průmyslové dědictví - 2: ve vzduchoprázdnu mezi profesionály a amatéry: mezinárodní konference Industriální stopy. Praha: Výzkumné centrum průmyslového dědictví Fakulty architektury ČVUT v Praze ve spolupráci s Kolegiem pro technické památky ČSSI & ČKAIT a British Council, 2010. ISBN 978-80-01-04521-3.
- (13) GEHL, Jan. Města pro lidi. Brno: Partnerství, c2012. ISBN 978-80-260-2080-6.
- (14) GEHL, Jan a Lars GEMZØE. Nové městské prostory. Šlapanice: ERA, 2002. ISBN 8086517098.

- (15) GRAY, Diane: EUROPE CITY: Lessons from the European Prize for Urban Public Space. Barcelona: Centre de Cultura Contemporània de Barcelona and Lars Müller Publishers, 2015. ISBN 978-3-03778-474-7.
- (16) HAJŠMAN, Jan. Tajemství plzeňských vod. Plzeň: Starý most, 2019. ISBN 978-80-7640-009-2.
- (17) HAVEL. Historie vodní sítě v Plzni. Diplomová práce: Západočeská univerzita v Plzni. Fakulta aplikovaných věd. Katedra geomatiky. 2004.
- (18) JINDRA, Zdeněk a Ivan JAKUBEC. Hospodářský vzestup českých zemí od poloviny 18. století do konce monarchie. Praha: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum, 2015. ISBN 978-80-246-2945-2.
- (19) KOPP, Jan. Průvodce naučnou stezkou Údolím Mže a Berounky. Plzeň: Útvar koncepce a rozvoje města Plzně, 2011. ISBN 978-80-260-0198-0.
- (20) Lábek, Ladislav. Z historie plzeňského obchodu a průmyslu: kulturní obraz XIX. století. Plzeň. nákladem vlastním. 1926.
- (21) MATĚJ, Miloš, RYŠKOVÁ, Michaela. Metodika hodnocení a ochrany průmyslového dědictví z pohledu památkové péče. Ostrava: Národní památkový ústav, 2018. Odborné a metodické publikace (Národní památkový ústav). ISBN 978-80-88240-06-8.
- (22) MELKOVÁ, Pavla. Význam veřejného prostoru v současné tvorbě města. České vysoké učení technické v Praze. Fakulta architektury. Ústav nauky o budovách. Praha. 2015.
- (23) Národní listy. 24. 6. 1870, roč. 10, č. 168.
- (24) Oslo - kommune Bymiljøetaten. Turguide Akerselva. Oslo. 2015. ISBN 978-82-92205-18-1.
- (25) PAULINYI, Ákoš. Průmyslová revoluce: o původu moderní techniky. Praha: ISV, 2002. Historie (ISV). ISBN 80-86642-02-x.
- (26) Plzeň na historických plánech. Plzeň: Starý most, 2008. ISBN 978-80-254-4215-9.
- (27) Regenerace brownfields. Praha: Ministerstvo životního prostředí, 2007. Planeta (Ministerstvo životního prostředí).
- (28) Schiebel, Jaroslav. Obyvatelské a bytové poměry v Plzni. Úřední list města Plzně III.
- (29) SOVA, Antonín. Květy intimních nálad - báseň U řek: básně Ant. Sovy. Praha: J. Otto, 1891.
- (30) ŠOUREK, Michal. Od funkčních ploch k metropolitní struktuře: veřejný prostor v kontextu udržitelného rozvoje: From functional areas towards metropolitan structure: public space in sustainable development context. V Praze: České vysoké učení technické, 2014. ISBN 978-80-01-05582-3.
- (31) VANÍČEK, Ivan (ed.). Sustainable Construction. Ed. 1st. Praha: Czech Technical University in Prague, 2011. ISBN 978-80-01-04873-3.
- (32) VOLF, Petr. Vodní cesta: rozhovor s profesorem Zdeňkem Zavřelem. INTRO: voda. 2019, 2019(10), ISSN 2570-7744.

- (33) VYKYDAL, Miroslav et. al., 100 let papírenského průmyslu v Plzni a Bukovci, Plzeň 1969
- (34) VYKYDAL, M. *Počátky strojní výroby na Plzeňsku*.
- (35) WITTMANN, Maxmilián. Fenomén vodního prvku v kontextu rozvoje současných měst: The water element phenomenon in the context of contemporary cities development : zkrácená verze habilitační práce. Brno: VUTIUM, 2008. ISBN 978-80-214-3799-9.

Webové zdroje:

- (1) Archiv Petra Šindlera. Pinterest [online]. [cit. 2022-11-28]. Dostupné z: <https://cz.pinterest.com/pin/809240626797871850/>
- (2) Badeschiff. Visit Berlín [online]. [cit. 2023-01-18]. Dostupné z: <https://www.visitberlin.de/en/badeschiff-der-arena>
- (3) Berlín. Berliner Verkehrsseiten [online]. [cit. 2023-01-18]. Dostupné z: <http://www.berliner-verkehrsseiten.de/bus/Geschichte/ABOAG/aboag.html>
- (4) Berlín. Dewiki [online]. [cit. 2023-01-12]. Dostupné z: https://dewiki.de/Lexikon/Allgemeine_Berliner_Omnibus_AG
- (5) Berlín. Wikiwand [online]. [cit. 2023-01-18]. Dostupné z: https://www.wikiwand.com/de/Allgemeine_Berliner_Omnibus_AG
- (6) Brémy. WFB Bremen [online]. [cit. 2022-12-26]. Dostupné z: <https://www.wfb-bremen.de/de/page/grundstuecke-und-immobilien/gewerbeflaechen-bremen/hohentorshafen>
- (7) Budapešť. Pestbuda [online]. [cit. 2023-01-06]. Dostupné z: zdroj: https://pestbuda.hu/ec20220131_when_gas_no_longer_came_from_the_factory_this_is_how_budapest_switched_to_the_new_heating_method
- (8) Duisburg. Nationale Stadtentwicklungspolitik [online]. [cit. 2023-01-12]. Dostupné z: https://www.nationale-stadtentwicklungspolitik.de/NSP/SharedDocs/Projekte/WSProjekte_DE/Duisburg_Innenhafen.html
- (9) Duisburg. Wikipedia [online]. [cit. 2023-01-10]. Dostupné z: <https://en.wikipedia.org/wiki/Schwanentorbrücke>
- (10) Duisburger Innenhafen. Archiweb [online]. [cit. 2023-02-18]. Dostupné z: <https://www.archiweb.cz/b/innenhafen>
- (11) Duisburger Innenhafen. Duisburg [online]. [cit. 2023-02-18]. Dostupné z: https://www.duisburg.de/tourismus/stadt_erleben/industriekultur/duisburger-innenhafen.php
- (12) Duisburger Innenhafen. Innenhafen Portal [online]. [cit. 2023-02-18]. Dostupné z: <https://www.innenhafen-portal.de/standort/kueppersmuehle/>
- (13) Düsseldorf. Wikipedia [online]. [cit. 2022-11-25]. Dostupné z: [https://de.wikipedia.org/wiki/Hafen_\(Düsseldorf\)](https://de.wikipedia.org/wiki/Hafen_(Düsseldorf))
- (14) Graphisoft Park. Foursquare [online]. [cit. 2022-10-06]. Dostupné z: <https://foursquare.com/v/infood--graphisoft-park/4d39708d687ca35d154f7fc4>
- (15) Graphisoft Park. Landezine [online]. [cit. 2022-10-06]. Dostupné z: <https://landezine.com/graphisoft-park-by-garten-studio/>

- (16) Grobla. Poznaň [online]. [cit. 2023-01-06]. Dostupné z: <https://poznán.fandom.com/wiki/Grobla>
- (17) Industriální stopy. Industriální stopy [online]. [cit. 2022-12-13]. Dostupné z: <https://www.industrialnistopy.cz/industrialni-stopy-2001>
- (18) Industrie Kultur. Rheinische Industrie Kultur [online]. [cit. 2023-01-25]. Dostupné z: <https://www.rheinische-industriekultur.com/seiten/objekte/orte/duesseldorf/objekte/hafen-handelshafen-intern.html>
- (19) Industrie Kultur. Rhein Neckar Industrie Kultur [online]. [cit. 2023-01-25]. Dostupné z: <https://www.rhein-neckar-industriekultur.de/objekte/teufelsbruecke-in-mannheim>
- (20) Industry Open. Industry Open [online]. [cit. 2023-03-18]. Dostupné z: <https://industryopen.cz/o-industry-open/>
- (21) Kalikovský mlýn. Kalikovský mlýn [online]. [cit. 2023-01-28]. Dostupné z: <https://kalikovskymlyn.cz/cz/o-nas/historie/>
- (22) Kreativní centrum DEPO 2015. DEPO 2015 [online]. [cit. 2022-10-21]. Dostupné z: <https://www.depo2015.cz/o-nas-ag65/plzen-2015-a952>
- (23) Kulturní dům Invest. Plzeňský deník [online]. [cit. 2022-01-28]. Dostupné z: https://plzensky.denik.cz/zpravy_region/dum-hruzy-zatim-bude-stat-dal20100303.html
- (24) La Boheme. Gigant Sound [online]. [cit. 2023-01-06]. Dostupné z: <http://www.gigantsound.com.pl/gallery2/v/Naszerealizacjedzwiekowe2010/LABOHEMESTaraGazowniaPoznan/>
- (25) Leháro fest. Leháro fest [online]. [cit. 2022-12-28]. Dostupné z: <https://www.leharofest.cz/>
- (26) Mannheim. Wikipedia [online]. [cit. 2022-11-26]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Mannheim>
- (27) Mathallen. Archello [online]. [cit. 2023-01-23]. Dostupné z: <https://archello.com/project/vulkan-area-incl-mathallen-and-bellona-building>
- (28) Město Poznaň [online]. [cit. 2023-01-06]. Dostupné z: <https://www.poznan.pl/mim/info/news/otwarcie-pawilonu-nowa-gazownia,45096.html>
- (29) Městská plovárna. Plzeňský architektonický manuál [online]. [cit. 2022-12-19]. Dostupné z: <https://pam.plzne.cz/objekt/p-mp-mestska-plovarna>
- (30) Mlýnské nábřeží. Plzeňský architektonický manuál [online]. [cit. 2022-12-03]. Dostupné z: <https://pam.plzne.cz/objekt/p-ml-mlynske-nabrezi>
- (31) Muriensel. Muriensel Graz [online]. [cit. 2022-09-16]. Dostupné z: <https://murinselgraz.at/en/facts/>
- (32) Na Pořící. Plzeňský architektonický manuál [online]. [cit. 2022-12-03]. Dostupné z: <https://pam.plzne.cz/objekt/p-np-na-porici>
- (33) Nová papírna - vizualizace. Nová papírna [online]. [cit. 2023-03-06]. Dostupné z: <https://www.nova-papirna.cz>
- (34) Nowa Gazownia. Poznaň [online]. [cit. 2023-01-06]. Dostupné z: <https://www.poznan.pl/mim/info/news/otwarcie-pawilonu-nowa-gazownia,45096.html>

- (35) Obuda. Budapešť informace [online]. [cit. 2023-03-06]. Dostupné z: <https://www.budapestinfo.hu/the-tourist-offer-of-obuda>
- (36) Obuda Gas. Urbex Travel [online]. [cit. 2023-01-06]. Dostupné z: <https://www.urbex-travel.com/obuda-gas-works/>
- (37) Oslo. Archdaily [online]. [cit. 2023-01-23]. Dostupné z: <https://www.archdaily.com/2240/oslo-school-of-architecture-jva>
- (38) Oslo. Arquitecturaviva [online]. [cit. 2023-01-23]. Dostupné z: <https://arquitecturaviva.com/works/residencia-de-estudiantes-en-un-silo-de-1953-oslo-6>
- (39) Oslo. Balticurbanlab [online]. [cit. 2023-01-23]. Dostupné z: <https://www.balticurbanlab.eu/goodpractices/vulkan-oslo-showcasing-sustainable-urban-development>
- (40) Oslo. Hidden Water [online]. [cit. 2023-01-28]. Dostupné z: <https://hiddenwatersblog.wordpress.com/2016/09/23/akerseiva/>
- (41) Oslo. Visit Oslo [online]. [cit. 2023-01-28]. Dostupné z: <https://www.facebook.com/VisitOslo/photos/a.10151575301451266/10155087571481266/?type=3>
- (42) Oslo. Wikimedia [online]. [cit. 2023-01-28]. Dostupné z: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Arkitekt_og_designhogskolen_Oslo.JPG
- (43) Oslo. Wikipedia [online]. [cit. 2023-01-23]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Oslo>
- (44) Papírna Plzeň. Rozhlas [online]. [cit. 2019-12-13]. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/plzen/publicistika/_zprava/945651
- (45) Park Staré koryto Warty. Wikipedia [online]. [cit. 2023-01-06]. Dostupné z: https://pl.wikipedia.org/wiki/Stare_koryto_Warty_w_Poznaniu
- (46) Plzeňský Prazdroj. Plzeňský architektonický manuál [online]. [cit. 2022-12-03]. Dostupné z: <https://pam.plzne.cz/objekt/c9-2497-budova-stoku-a-spilek-plzenskych-pivovaru>
- (47) Plzeňský Prazdroj. Plzeňský architektonický manuál [online]. [cit. 2022-12-03]. Dostupné z: <https://pam.plzne.cz/objekt/c9-64-vila-vrchniho-reditele-a-vrchniho-sladka-mestanskeho-pivovaru-v-plzni>
- (48) Policejní ředitelství. Plzeňský architektonický manuál [online]. [cit. 2022-02-28]. Dostupné z: <https://pam.plzne.cz/objekt/c1-1778-budova-policejního-reditelství>
- (49) Római Part. Funzine [online]. [cit. 2022-10-06]. Dostupné z: <https://funzine.hu/en/2019/07/11/have-fun-en/awesome-outdoor-venues-budapest/>
- (50) Sokolovna. Sokolské památky [online]. [cit. 2021-11-28]. Dostupné z: zdroj: <http://www.sokolskepamatky.eu/objekty/detail/tj-sokol-plzen-i/>
- (51) Spolkový dům Peklo. I60 [online]. [cit. 2022-12-28]. Dostupné z: <https://www.i60.cz/clanek/detail/22558/pribeh-plzenskeho-domu-peklo>
- (52) Spolkový dům Peklo. Plzeňský architektonický manuál [online]. [cit. 2022-12-04]. Dostupné z: <https://pam.plzne.cz/objekt/c2-2220-vstupni-a-kavarensky-objekt-spolecenskeho-domu-peklo>
- (53) Staré mapy Poznaně. Discusmedia [online]. [cit. 2023-01-06]. Dostupné z: https://www.discusmedia.com/maps/old_maps_of_poznan/3795/

- (54) Streetview. Google maps [online]. [cit. 2023-02-25]. Dostupné z: [https://www.google.com/maps/\(streetview\)](https://www.google.com/maps/(streetview))
- (55) Streetview. Google maps [online]. [cit. 2022-01-26]. Dostupné z: https://www.google.com/maps/@53.0814414,8.7877207,3a,75y,76.98h,90.66t/data=!3m8!1e1!3m6!1sAF1QipOMUfTnIZvNpljgSDIxiGnUDB_P-rX-cJB0llpL!2e10!3e11!6shhttps://lh5.googleusercontent.com/p/AF1QipOMUfTnIZvNpljgSDIxiGnUDB_P-rX-cJB0llpL=w203-h100-k-no-pi-0-ya82.70252-ro-0-fo100!7i4096!8i2048
- (56) Stuttgart. Mercedes Benz Arena [online]. [cit. 2022-09-26]. Dostupné z: <https://www.mercedes-benz-arena-stuttgart.de/aktuelles/ihr-fruehjahrens-event-in-der-mercedes-benz-arena-stuttgart/>
- (57) Stuttgart. Stuttgarter Zeitung [online]. [cit. 2022-09-26]. Dostupné z: [:https://www.stuttgarter-zeitung.de/inhalt.open-air-kinos-in-der-region-stuttgart-kinomacher-fuehlen-sich-fuer-unwetter-geruestet.2e20c048-98c7-4cbd-b7c3-459a1095402c.html](https://www.stuttgarter-zeitung.de/inhalt.open-air-kinos-in-der-region-stuttgart-kinomacher-fuehlen-sich-fuer-unwetter-geruestet.2e20c048-98c7-4cbd-b7c3-459a1095402c.html)
- (58) TICCIH. TICCIH [online]. [cit. 2022-12-20]. Dostupné z: <https://ticcih.org/about/about-ticcih/>
- (59) Transit Oriented Development. TOD [online]. [cit. 2022-10-29]. Dostupné z: <http://www.tod.org>.
- (60) Verbindungskanal. Mannheim [online]. [cit. 2023-02-25]. Dostupné z: <https://www.mannheim.de/de/jungbusch-verbindungskanal>
- (61) Vodní charta. Vodohospodářská společnost Benešov [online]. [cit. 2022-09-24]. Dostupné z: <https://www.vhs-sro.cz/cs/co-vedet-o-vode/nejen-pro-skoly/evropska-vodni-charta.html>
- (62) Výzkumné centrum průmyslového dědictví. VCPD [online]. [cit. 2022-12-13]. Dostupné z: <http://vcpd.cvut.cz/profil/>
- (63) Železniční most. Staré železnice [online]. [cit. 2022-01-28]. Dostupné z: <https://www.starezeleznice.cz/stare-zeleznice-mosty.php>
- (64) Životopis Benjamin Fragnera. Databáze knih [online]. [cit. 2022-12-13]. Dostupné z: <https://www.databazeknih.cz/zivotopis/benjamin-fragner-19380>

další zdroje:

Náplavka řeky Radbuzy - mapování zájmových subjektů: zpracováno pro Plzeň 2015, o.p.s. společností CpKP Západní Čechy ve spolupráci s k světu. v roce 2015.

TURISMUS, p.o.: Průvodce industriálem Plzeňského kraje. Plzeňský kraj. Plzeň. 2020.

podklady poskytnuté s laskavým svolením

- Národního památkového ústavu v Plzni
- Archivu města Plzně
- Západočeského muzea v Plzni
- Technického úřadu MMP, Odboru stavebně správního – Stavební archiv
- Útvarem koncepce a rozvoje města Plzně

archiv spolku k světu., Architectura, Pěstuj prostor

6.2. Seznam obrázkové přílohy

Obr.č.	Popis	Autor
1	Nábřeží řeky Loučné v Litomyšli	Bořiková Hana
2	Revitalizace Staré Ponávky v Brně	Bořiková Hana
3	Širší vztahy řešených lokalit ve městě Plzeň	Bořiková Hana
4	Tančírna v rámci produkce Městské plovárny	archiv spolku Pěstuj prostor
5	Kulturní centrum papírna (interiér kavárny) - diskuzní večer v rámci Workshopu Řeky ve městě pořádaného festivalem Náplavka k světu. (2015)	Bořiková Hana
6	Kreativní zóna DEPO 2015 - nádvoří	Bořiková Hana
7	Letní kino v rámci projektu Náplavka k světu. (2015)	archiv k světu.
8	Zpřístupnění objektu elektrocentrály v rámci projektu PechaKucha Night Plzeň (2015)	archiv k světu.
9	Pohled na nové objekty při pravém břehu řeky Mže v kontextu významných silničních průtahů	Bořiková Hana
10	Tabulka možných aplikačních přístupů uchování odkazu průmyslového dědictví	Bořiková Hana
11	Tabulka typů nábřeží řek - část 1/2	Bořiková Hana
12	Tabulka typů nábřeží řek - část 2/2	Bořiková Hana
13	Tabulka přítomnosti typů profilů nábřeží v lokalitách v rámci města Plzně	Bořiková Hana
14	Tabulka přítomnosti typů profilů nábřeží v rámci evropských měst	Bořiková Hana
15	Tabulka forem veřejných prostranství - část 1/4	Bořiková Hana
16	Tabulka forem veřejných prostranství - část 2/4	Bořiková Hana
17	Tabulka forem veřejných prostranství - část 3/4	Bořiková Hana
18	Tabulka forem veřejných prostranství - část 4/4	Bořiková Hana
19	Tabulka forem veřejných prostranství - řešené lokality v Plzni	Bořiková Hana
20	Tabulka forem regulace řeky - část 1/2	Bořiková Hana
21	Tabulka forem regulace řeky - část 2/2	Bořiková Hana
22	Tabulka možností využití forem regulace řeky - část 1/3	Bořiková Hana
23	Tabulka možností využití forem regulace řeky - část 2/3	Bořiková Hana
24	Tabulka možností využití forem regulace řeky - část 3/3	Bořiková Hana
25	Tabulka forem využití regulace břehů řek v rámci řešených lokalit v Plzni	Bořiková Hana
26	Tabulka forem objektů post-industriálu v rámci řešených lokalit v Plzni	Bořiková Hana
27	Tabulka možností využití forem post-industriálu - část 1/3	Bořiková Hana
28	Tabulka možností využití forem post-industriálu - část 2/3	Bořiková Hana
29	Tabulka možností využití forem post-industriálu - část 3/3	Bořiková Hana
30	Tabulka využití forem post-industriálu na příkladech v Plzni	Bořiková Hana
31	Tabulka principů návrhu přírodě blízkých opatření - část 1/2	Bořiková Hana
32	Tabulka principů návrhu přírodě blízkých opatření - část 2/2	Bořiková Hana
33	Tabulka limitů tvorby veřejných prostranství v kontextu řek v Plzni	Bořiková Hana
34	Tabulka limitů využití území na plzeňských příkladech	Bořiková Hana
35	Tabulka funkčního využití břehů řek v kontextu historie vývoje měst,	Bořiková Hana
36	Tabulka funkčního využití břehů řek v kontextu forem veřejného prostranství	Bořiková Hana
37	Tabulka funkčního využití břehů řek v rámci řešených lokalit v Plzni	Bořiková Hana
38	Tabulka funkčního využití břehů řek v kontextu města Plzně - část 1/2	Bořiková Hana
39	Tabulka funkčního využití břehů řek v kontextu města Plzně - část 2/2	Bořiková Hana

40	Stavba chodníku z replastových desek před zahájením festivalu Náplavka k světu. v roce 2016 v úseku Anglického nábřeží o délce cca 500m - jediná možnost dočasného zpřístupnění náplavky v centru města	Bořiková Hana
41	Panelová výstava „Současná umělecká díla v krajině“ na oplocení areálu DEPO 2015 na levém břehu řeky Radbuzy	Architektura z.s.
42	Site specific instalace Parallel Path od studia Ottotto (P) na Piazzettě Anglického nábřeží	Architektura z.s.
43	Site specific instalace Greening the City od studia NL Architects (NL) na pozemku býv. kulturního domu na pravém břehu řeky Radbuzy	Architektura z.s.
44	Slavnostní otevření Náplavky na Radbuze v úseku Anglického nábřeží	archiv k světu.
45	Nová kavárna na lávce k bývalému domu kultury nad náplavkou	archiv k světu.
46	Festival Náplavka k světu. - řeka Mže	archiv k světu.
47	Festival Náplavka k světu. - řeka Mže	archiv k světu.
48	PechaKucha Night Plzeň na střeše objektu bývalých Městských lázní na Denisově nábřeží	archiv k světu.
49	Městská plovárna v Plzni	archiv spolku Pěstuj prostor
50	Instalace Elysion 2.0 od Jürgena Böhma v rámci festivalu Blik Blik v roce 2017 na řece Mži v místě konání festivalu Náplavka k světu. v Plzni na Roudné	autor: Milan Říský
51	Workshop na téma Řeka ve městě pořádaný v rámci festivalu Náplavka k světu. v roce 2016	Bořiková Hana
52	Workshop na téma Řeka ve městě pořádaný v rámci festivalu Náplavka k světu. v roce 2016	Bořiková Hana
53	Přednáškový cyklus na téma Řeka ve městě pořádaný v rámci festivalu Náplavka k světu. v roce 2016	Bořiková Hana
54	Přednáškový cyklus na téma Řeka ve městě pořádaný v rámci festivalu Náplavka k světu. v roce 2016	archiv k světu.
55	Přehled iniciačních přístupů v kontextu města Plzně	Bořiková Hana
56	Tabulka tzv. „Aktivit zespoda“ v rámci ČR - část 1/2	Bořiková Hana
57	Tabulka tzv. „Aktivit zespoda“ v rámci ČR - část 2/2	Bořiková Hana
58	Lokality s potenciálem k transformaci v rámci ČR	Bořiková Hana
59	Mapa lokalit současných přístupů v rámci evropských měst	Bořiková Hana
60	Město Poznaň v roce 1856	zdroj: https://pl.wikipedia.org/wiki/Stare_koryto_Warty_w_Poznanu
61	Město Poznaň v roce 1906	zdroj: https://www.discusmedia.com/maps/old_maps_of_poznan/3795/
62	Pohled na plynárnu z protějšího břehu směrem ke Starému městu (1930)	zdroj: https://poznan.fandom.com/wiki/Rzeka_Warta/Historia
63	Břeh plynárny před zasypáním koryta řeky Warty (1927)	zdroj: https://poznan.fandom.com/wiki/Rzeka_Warta/Historia
64	Břeh plynárny během zasypání koryta řeky Warty (1969)	zdroj: https://poznan.fandom.com/wiki/Rzeka_Warta/Historia
65	Říční přístav (1941)	zdroj: https://poznan.fandom.com/wiki/Rzeka_Warta/Historia
66	Pohled na areál bývalé plynárny ve směru od centra města (vlevo patrné původní rameno řeky v místě parku)	zdroj: https://poznan.fandom.com/wiki/Grobla
67	Iniciace využití plynárny festivalem LA BOHEME (2010)	zdroj: http://www.gigantsound.com.pl/gallery2/v/Naszerealizacjedzwiekowe2010/LABOHEMESTaraGazowniaPoznan/
68	Park Starého koryta Warty	Bořiková Hana
69	Park Starého koryta Warty	Bořiková Hana
70	Projekt Kontener Art při areálu bývalé plynárny	Bořiková Hana

71	Projekt Kontener Art při areálu bývalé plynárny	Bořiková Hana
72	Projekt Kontener Art při areálu bývalé plynárny	Bořiková Hana
73	Propojení řeky s horní úrovní v místě napojení na park Staré koryto	Bořiková Hana
74	Hřiště se zázemím v kontextu původní zástavby	Bořiková Hana
75	Drobná architektura v území	Bořiková Hana
76	Zpřístupnění řeky Warty	Bořiková Hana
77	Krajinný charakter území (v pozadí komín plynárny)	Bořiková Hana
78	Kontext kavárny Stary Port s okolím (v pozadí bazilika sv. Petra a Pavla)	Bořiková Hana
79	Nová residenční výstavba v kontextu původních domů	Bořiková Hana
80	Přístup k řece ze zástavby	Bořiková Hana
81	Kavárna s kulturním zázemím v místě bývalého říčního přístavu	Bořiková Hana
82	Širší vztahy řešené lokality v Poznani	Bořiková Hana
83	Plynárna v Budapešti na počátku 20. století	zdroj: https://pestbuda.hu/en/cikk/20220131_when_gas_no_longer_came_from_the_factor_y_this_is_how_budapest_switched_to_the_new_heating_method
84	Lokalita z pohledu ptačí perspektivy - areál bývalé plynárny a Graphisoft park vlevo, ostrov Obúda pro pořádání festivalů vpravo, v pozadí železniční most	zdroj: https://www.budapestinfo.hu/the-tourist-offer-of-obuda
85	Současný stav významných objektů uvnitř areálu	zdroj: https://www.urbex-travel.com/obuda-gas-works/
86	Nejbližší okolí bývalé plynárny	zdroj: https://www.urbex-travel.com/obuda-gas-works/
87	Situace Graphisoft parku v místech areálu bývalé plynárny, autor: Garten Studio,	zdroj: https://landezine.com/graphisoft-park-by-garten-studio/
88	Graphisoft park s vodním prvkem - odkaz na řeku	zdroj: https://landezine.com/graphisoft-park-by-garten-studio/
89	Graphisoft park v kontextu řeky Dunaje	zdroj: https://foursquare.com/v/infood--graphisoft-park/4d39708d687ca35d154f7fc4
90	Oblíbená ulice Római Part na levém břehu Dunaje s bistry a street food	zdroj: https://visitobuda.hu/a-romai/
91	Oblíbená ulice Római Part na levém břehu Dunaje s bistry a street food	Bořiková Hana
92	Római Part na levém břehu Dunaje	https://visitobuda.hu/a-romai/
93	Római Part na levém břehu Dunaje	Bořiková Hana
94	Bistro Kabin pod železničním mostem	zdroj: https://funzine.hu/en/2019/07/11/awesome-outdoor-venues-budapest/
95	Širší vztahy řešené lokality v Budapešti	Bořiková Hana
96	Murinsel v kontextu historického města, autor: Schiffer Harry	zdroj: https://murinselgraz.at/en/facts/
97	Ostrov Murinsel, interiér	Bořiková Hana
98	Ostrov Murinsel, interiér	Bořiková Hana
99	Ostrov Murinsel, exteriér z lávky spojující břeh	Bořiková Hana
100	Dům umění na nábřeží řeky Mur - levý břeh řeky pod centrem města	Bořiková Hana
101	Širší vztahy řešené lokality v Grazu	Bořiková Hana
102	Mapa příkladů kulturních center v Německu	Bořiková Hana

103	Výstavba Neckar Parku	Bořiková Hana
104	Výstavba Neckar Parku	Bořiková Hana
105	Sídlo archivu	Bořiková Hana
106	Letní kino v parteru Muzea Mercedes Benz	zdroj: https://www.stuttgarter-zeitung.de/inhalt.open-air-kinos-in-der-region-stuttgart-kinomacher-fuehlen-sich-fuer-unwetter-geruestet.2e20c048-98c7-4cbd-b7c3-459a1095402c.html
107	Společenské centrum Stuttgartu v okolí Mercedes Benz Areny	zdroj: https://www.mercedes-benz-arena-stuttgart.de/aktuelles/ihr-fruehjahrs-event-in-der-mercedes-benz-arena-stuttgart/
108	Letecký pohled na řešenou lokalitu - v popředí vlevo Mercedes Benz museum a zákaznické centrum, vpravo Mercedes Benz Arena s přilehlými sportovišti, vlevo řeka Neckar, vlevo v pozadí betonová plocha Cannstatter Wassen a vpravo v pozadí areál bývalého nákladového nádraží	zdroj: https://www.stuttgarter-zeitung.de/inhalt.neue-idee-zur-ganzjaehrigen-nutzung-des-wasens-pack-die-badehose-aus.9b5692aa-a007-499b-9eb5-54a5bb8976ac.html
109	Veřejné prostranství mezi objektem Městského státního archivu a objektem Kulturinsel jako vstupní prostor do revitalizovaného území	Bořiková Hana
110	Komunitní zahrada projektu Kulturinsel	Bořiková Hana
111	Objekt bývalého nákladového nádraží adaptován pro účely kulturního centra	Bořiková Hana
112	Širší vztahy řešené lokality ve Stuttgartu	Bořiková Hana
113	Kulturzentrum Mainz (KUZ) - pohled z ulice	Bořiková Hana
114	Nábřeží řeky se zbytky objektů opevnění města	Bořiková Hana
115	Veřejný prostor před Contiparkem	Bořiková Hana
116	Přírodní forma břehů	Bořiková Hana
117	Využití objektů vojenského opevnění	Bořiková Hana
118	Využití objektů vojenského opevnění	Bořiková Hana
119	Oblast residenční zástavby s yacht klubem a sezónními bistry	Bořiková Hana
120	Oblast residenční zástavby s yacht klubem a sezónními bistry	Bořiková Hana
121	Oblast residenční zástavby s yacht klubem a sezónními bistry	Bořiková Hana
122	Širší vztahy řešené lokality v Mohuči	Bořiková Hana
123	Letecký pohled na přístav	zdroj: https://www.wfb-bremen.de/de/page/grundstuecke-und-immobilien/gewerbeflaechen-bremen/hohentorshafen
124	Kulturní centrum Pusdorf Studios	Bořiková Hana
125	Kulturní centrum Pusdorf Studios	Bořiková Hana
126	Levý břeh přístavu s průmyslovými objekty	zdroj obr. vlevo: https://www.wfb-bremen.de/de/page/grundstuecke-und-immobilien/gewerbeflaechen-bremen/hohentorshafen
127	Levý břeh přístavu a jeho využití se street food	Bořiková Hana

128	Pravý břeh přístavu s novými objekty administrativní a komerční funkce	zdroj - Google maps (streetview): https://www.google.com/maps/@53.0814414,8.7877207,3a,75y,76.98h,90.66t/data=!3m8!1e1!3m6!1sAF1QipOMUfTnlZvNpljgSDlxigNudB_P-rX-cJB0llpL!2e10!3e11!6shhttps://lh5.googleusercontent.com/p/AF1QipOMUfTnlZvNpljgSDlxigNudB_P-rX-cJB0llpL=w203-h100-k-no-pi-0-ya82.70252-ro-0-fo100!7i4096!8i2048
129	Širší vztahy řešené lokality v Brémách	Bořiková Hana
130	Historická mapa města Mannheimu z roku 1880	zdroj: https://cs.wikipedia.org/wiki/Mannheim
131	Pohled přes Teuffelsbrücke na mlýn (1900)	zdroj: https://www.rhein-neckar-industriekultur.de/objekte/teuffelsbruecke-in-mannheim
132	Propojující mostky v areálu mlýna	https://www.rhein-neckar-industriekultur.de/objekte/kauffmannmuehle-erste-mannheimer-dampfmuehle
133	Pohled na Kauffmannův mlýn (1910)	zdroj: https://www.rhein-neckar-industriekultur.de/objekte/kauffmannmuehle-erste-mannheimer-dampfmuehle
134	Pohled na stejné území v současnosti (v popředí Teuffelsbrücke)	zdroj: https://www.google.com/maps/streetview
135	Území před revitalizací (2005)	zdroj: https://www.mannheim.de/de/jungbusch-verbindingskanal
136	Území po revitalizaci (2022)	Bořiková Hana
137	Současný stav Teuffelsbrücke	Bořiková Hana
138	Strojovna Teuffelsbrücke	Bořiková Hana
139	Veřejný prostor s dochovanými původními artefakty	Bořiková Hana
140	Parter objektů v kontextu s břehem kanálu	Bořiková Hana
141	Veřejný prostor	Bořiková Hana
142	Veřejný prostor	Bořiková Hana
143	Veřejný prostor propojující ulici s řekou mezi objektem C-HUB a PORT25	Bořiková Hana
144	Širší vztahy řešené lokality v Mannheimu	Bořiková Hana
145	Mapa Düsseldorfského přístavu (celní přístav, obchodní přístav, dřevěný přístav, bezpečnostní přístav, rok 1900)	zdroj: https://de.wikipedia.org/wiki/Hafen_(Düsseldorf)
146	Celní a obchodní přístav v roce 1896	zdroj: https://www.rheinische-industriekultur.com/seiten/objekte/orte/duesseldorf/objekte/hafen_handelshafen_intern.html
147	Celní a obchodní přístav po 2. světové válce	zdroj: https://www.rheinische-industriekultur.com/seiten/objekte/orte/duesseldorf/objekte/hafen_handelshafen_intern.html
148	Pohled na Berger Ufer od vstupní části původního ropného přístavu (1920)	zdroj: https://de.wikipedia.org/wiki/Hafen_(Düsseldorf)

149	Celní a obchodní přístav po 2. světové válce	zdroj: https://www.rheinische-industriekultur.com/seiten/objekte/orte/duesseldorf/objekte/hafen_handelshafen_intern.html
150	Současný stav lokality	zdroj: https://de.wikipedia.org/wiki/Hafen_(Düsseldorf)
151	Pohled na bývalý obchodní přístav s některými adaptovanými budovami	Bořiková Hana
152	Dochované dobové artefakty na promenádě	Bořiková Hana
153	Soudobé využití původních zásobovacích ramp	Bořiková Hana
154	Lokální přístup k úrovni hladiny kanálu	Bořiková Hana
155	Nové pěší propojení bývalého obchodního a dřevařského přístavu s bistroem nad hladinou kanálu	Bořiková Hana
156	Adaptované objekty bývalého dřevařského a bezpečnostního přístavu pro kancelářské účel	Bořiková Hana
157	Širší vztahy řešené lokality v Düsseldorfu	Bořiková Hana
158	Pohled na vnitřní přístav Duisburgu z roku 1902	zdroj: https://www.duisburg.de/tourismus/stadt_erleben/industriekultur/duisburger-innenhafen.php
159	Pohled na Kupperův mlýn po roce 1912	zdroj: https://www.innenhafen-portal.de/standort/kueppersmuehle/
160	Dnešní podoba bývalého Kupperova mlýna	Bořiková Hana
161	Plán revitalizace území přístavu Duisburg	zdroj: https://www.archiweb.cz/b/innenhafen
162	Celkový pohled na bývalý přístav	Bořiková Hana
163	Přechod parteru nové zástavby směrem ke kanálu	Bořiková Hana
164	Nové nábřeží	Bořiková Hana
165	Pohled na nové nábřeží přístavu s promenádou	Bořiková Hana
166	Pohled na ústí kanálu v pozadí s objektem bývalého špýcharu	Bořiková Hana
167	Prostor zamýšleného projektu "Eurogate"	Bořiková Hana
168	Silniční obchvat ve východní části bývalého přístavu	Bořiková Hana
169	Realizace propojujícího vodního prvku směrem do residenční zástavby	Bořiková Hana
170	Zadní fronta historických objektů se zásobovací ulicí	Bořiková Hana
171	Využití zásobovacích ramp a ponechání materiálů původních povrchů	Bořiková Hana
172	Veřejný prostor bývalého přístavu	Bořiková Hana
173	Veřejný prostor bývalého přístavu	Bořiková Hana
174	Propojující vodní prvek s doplněnými příčnými pěšími mostky	Bořiková Hana
175	Širší vztahy řešené lokality v Duisburgu	Bořiková Hana
176	Administrativní budova a montážní hala (1928)	zdroj: http://www.berliner-verkehrsseiten.de/bus/Geschichte/ABOAG/aboag.html
177	Rok 1908	zdroj: https://www.wikiwand.com/de/Allgemeine_Berliner_Omnibus_AG
178	Molecule Man a linie nábřeží v okolí s novou výstavbou	Bořiková Hana
179	Pohled na nábřežní linii areálu s přístupovými moly k Badeschiff	zdroj: https://www.google.com/maps/(streetview)
180	Obr.č.180: Badeschiff neboli plovárna v lodním kontejneru v řece Spréve	zdroj: https://www.visitberlin.de/en/badeschiff-der-arena

181	Oplocení areálu Arena Berlín	Bořiková Hana
182	Areál Arena Berlín s ateliery a galeriemi	Bořiková Hana
183	Areál Arena Berlín s ateliery a galeriemi	Bořiková Hana
184	Areál Arena Berlín s ateliery a galeriemi	Bořiková Hana
185	Kanál Flutgraben s restauracemi a bistry s terasami směrem k vodě	Bořiková Hana
186	Širší vztahy řešené lokality v Berlíně	Bořiková Hana
187	Národní akademie umění a její nejbližší okolí	Bořiková Hana
188	Národní akademie umění a její nejbližší okolí	Bořiková Hana
189	Národní akademie umění a její nejbližší okolí	Bořiková Hana
190	Národní akademie umění a její nejbližší okolí	Bořiková Hana
191	Most Ámot	Bořiková Hana
192	Plynojem na "Kubě" (1930)	zdroj: Oslo - kommune Bymiljøetaten, Turguide Akerselva, Oslo, 2015, s.32. ISBN 978-82-92205-18-1.
193	Mathallen v kontextu nové výstavby projektu Vulkan	Bořiková Hana
194	Pohled na Bellona House	Bořiková Hana
195	Škola architektury a designu v Oslu	zdroj: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Arkitekt_og_designhogs_kolen_Oslo.JPG
196	Studentské bydlení v adaptovaném objektu síla na břehu řeky Akerselvy	zdroj: https://www.facebook.com/VisitOslo/photos/a.10151575301451266/10155087571481266/?type=3
197	Atmosféra čtvrti Blå	Bořiková Hana
198	Atmosféra čtvrti Blå	Bořiková Hana
199	Atmosféra čtvrti Blå	Bořiková Hana
200	Úprava nábřeží řeky Akerselvy v okolí DogA,	Bořiková Hana
201	Úprava nábřeží řeky Akerselvy v okolí DogA,	Bořiková Hana
202	Historický pohled na řeku se železárnami (1926)	zdroj: https://hiddenwatersblog.wordpress.com/2016/09/23/akerselva/
203	Širší vztahy řešené lokality v Oslu	Bořiková Hana
204	Pohled na železniční most přes řeku Radbuzy směrem do centra města (1907)	zdroj: https://www.starezeleznice.cz/stare-zeleznice-mosty.php
205	Kalikovský mlýn na pravém břehu řeky Mže v roce 1886	zdroj: https://kalikovskymlyn.cz/cz/o-nas/historie/
206	Měšťanský pivovar na pravém břehu řeky Radbuzy kolem roku 1900 - zahájena regulace řeky	Archiv města Plzně
207	Papírna akciové společnosti Piette po roce 1870 na pravém břehu řeky Radbuzy	Archiv města Plzně
208	Piettova papírna před 1. světovou válkou	NPÚ v Plzni
209	Kresba Pražské brány (1822)	Archiv města Plzně
210	Kresba Saské brány (nedatováno)	Archiv města Plzně
211	Výstavba nového Královského jezu a regulace řeky Radbuzy - v pozadí Wilsonův most (1920)	Archiv města Plzně
212	Situace Královského města Plzně (1781)	Plzeň na historických plánech. Plzeň: Starý most, 2008. ISBN 978-80-254-4215-9.

213	Plán Královského města Plzně (1896)	Plzeň na historických plánech. Plzeň: Starý most, 2008. ISBN 978-80-254-4215-9.
214	Plán města Plzně (1940)	Plzeň na historických plánech. Plzeň: Starý most, 2008. ISBN 978-80-254-4215-9.
215	Pohled na řešenou lokalitu - vlevo bývalá Městská plovárna, vpravo výstavba residenčního projektu Nová papírna	Bořiková Hana
216	Pohled na historický nástup do zoologické zahrady spolku IRIS	archiv ZOO města Plzně
217	Dnešní podoba - přístup k bývalé Městské plovárně ve směru z centra města	Bořiková Hana
218	Pohled na plovárnu. V pozadí Kufnerův pavilon a viadukt pro železniční trať. Vpravo rozestavěný pavilon s restaurací (1909)	zdroj: výstava Slunce-Voda-Vzduch realizovaná spolkem Pěstuj prostor a Maják Plzně.
219	Pohled na plovárnu po roce 1910	zdroj: Západočeské muzeum v Plzni.
220	Stavební výkres pavilonu (1909)	Archiv města Plzně.
221	Pavilon s restaurací a vodárnou na pitnou vodu (1910)	Archiv města Plzně
222	Situace hranice řešené lokality (měřítko 1:5000)	Bořiková Hana
223	Výřez z Hlavního výkresu Územního plánu města Plzně, plochy s rozdílným způsobem využití (2016)	zdroj: Útvar koncepce a rozvoje města Plzně
224	Výřez z výkresu Ochrany krajinného rázu Územního plánu města Plzně	zdroj: Útvar koncepce a rozvoje města Plzně
225	Situace majetkových poměrů v území (měřítko 1:5000)	Bořiková Hana
226	Situační schéma veřejných prostranství v území (měřítko 1:5000)	Bořiková Hana
227	Situace povodňového modelu území (měřítko 1:5000)	Bořiková Hana
228	Situace dopravních vazeb v území (měřítko 1:5000)	Bořiková Hana
229	Situace krajinných prvků v území (měřítko 1:5000)	Bořiková Hana
230	Profil řeky Radbuzy v řešené lokalitě (měřítko 1:750)	Bořiková Hana
231	Space syntax - frekvence stezek	Bořiková Hana
232	Space syntax - prostupnost územím	Bořiková Hana
233	Space syntax - funkce v území	Bořiková Hana
234	Space syntax - charakter zástavby	Bořiková Hana
235	Situační schéma funkcí v území (měřítko 1:5000)	Bořiková Hana
236	Situace širších vztahů (měřítko 1:5000)	Bořiková Hana
237	Problémová mapa (měřítko 1:5000)	Bořiková Hana
238	Celkový pohled na území	Bořiková Hana
239	Pohled na pozůstatek plovárny - opěrné zdi a přístupová schodiště. V pozadí oplocený areál oddílu rychlostní kanoistiky TJ Škoda	Bořiková Hana
240	Pohled na bývalý pavilon restaurace a vodárnu pitné vody	Bořiková Hana
241	Pohled na výstavbu residenční části projektu Nová papírna (2022)	Bořiková Hana
242	Debaty na téma Krajina ve městě pořádaná v rámci projektu Landscape festival Plzeň 2017 v prostorách Městské plovárny Plzeň	Architektura z.s.
243	Pohled na opěrné stěny s přístupovými schodišti	archiv spolku Pěstuj prostor
244	Slunečná louka s mobiliářem (pravý břeh)	archiv spolku Pěstuj prostor
245	SWOT analýza lokality 1	Bořiková Hana
246	Tabulka hodnocení dílčích kategorií lokality 1	Bořiková Hana
247	Tabulka potenciálů lokality č. 1	Bořiková Hana
248	Pohled na lokalitu ve směru od centra města - areál papírny	Bořiková Hana

249	Pohled na lokalitu ve směru od centra města - areál papírny	Bořková Hana
250	Pohled na současný areál DEPO 2015 - bývalá vozovna, stání a dílny Elektrických podniků města Plzně	Bořková Hana
251	Pohled na průčelí tiskárny Českého deníku v Hankově ul. (1949) Pohled ve směru od centra - areál papírny (vlevo), areál bývalého Jeslínkova cukrovaru (vpravo v popředí), areál bývalého Hospodářského dvora a tiskárny Českého deníku (vpravo v pozadí)	Bořková Hana
252	Pohled na průčelí tiskárny Českého deníku v Hankově ul. (1949)	Technický úřad MMP, Odbor stavebně správní – Stavební archiv
253	Řez objektem	Technický úřad MMP, Odbor stavebně správní – Stavební archiv
254	Významné objekty areálu bývalé Piettovy papírny	Bořková Hana
255	Evidenční list památkové ochrany bývalé papírny Piette	NPÚ v Plzni
256	Pohled na papírnu od centra města kol. roku 1912	Západočeské muzeum v Plzni
257	Pohled na papírnu přes řeku kol. roku 1933 s louhovacími věžemi	Západočeské muzeum v Plzni
258	Vila Piette před demolicí	Západočeské muzeum v Plzni
259	Interiér bývalé třídírny papíru - prostor dnešního Kulturního centra Papírna	Západočeské muzeum v Plzni
260	Dispoziční uspořádání areálu k roku 1912	NPÚ v Plzni
261	Celkový pohled na bývalou papírnu Piette v popředí s nejmladší výrobní halou celulóžky (1885 - 1897), v pozadí s kominem o výšce 95 m (1921)	Bořková Hana
262	Vjezdu do areálu ze Zahradní ulice. Vpravo hala bývalé třídírny papíru z roku 1884 - 1897 (dnes kulturní centrum Papírna), v pozadí přemostění z expedičního skladu	Bořková Hana
263	Budova expedičního skladu dokončená v roce 1933	Bořková Hana
264	Hala bývalé kotelny	Bořková Hana
265	Současný stav haly bělidla (vlevo) a haly celulóžky (vpravo)	Bořková Hana
266	Pohled na papírnu před výstavbou Domova pro seniory	Bořková Hana
267	Pohled na papírnu po výstavbě Domova pro seniory	Bořková Hana
268	Nové ústřední dílny - zadní trakt (30. léta 20. stol.)	Západočeské muzeum v Plzni
269	Nové ústřední dílny a autobusová hala (30. léta 20. stol.)	Archiv města Plzně
270	Architektonická situace řešení oblasti Cukrovarská (autorem studie D3A spol. s.r.o., 2014)	archiv Útvaru koncepce a rozvoje města Plzně
271	Dopracované řešení oblasti Cukrovarská (autorem řešení H+Z architekti s.r.o., 2016)	archiv Útvaru koncepce a rozvoje města Plzně
272	Současný stav objektu tramvajové a trolejbusové haly	Bořková Hana
273	Současný stav objektu bývalé zámečnické dílny	Bořková Hana
274	Současná podoba bývalého cukrovaru (vlevo objekt kotelny)	Bořková Hana
275	Současná podoba objektu čerpací stanice uvnitř areálu DEPO 2015	Bořková Hana
276	Situace hranice řešené lokality (měřítko 1:5000)	Bořková Hana
277	Výřez z hlavního výkresu ÚPn města Plzně, plochy s rozdílným způsobem využití (2016)	Útvar koncepce a rozvoje města Plzně
278	Výřez z výkresu Ochrany krajinného rázu ÚPn města Plzně (2016)	Útvar koncepce a rozvoje města Plzně
279	Situace majetkových poměrů v území (měřítko 1:5000)	Bořková Hana
280	Situační schéma veřejných prostranství v území (měřítko 1:5000)	Bořková Hana
281	Situace povodňového modelu území (měřítko 1:5000)	Bořková Hana
282	Situace dopravních vazeb v území (měřítko 1:5000)	Bořková Hana
283	Situace krajinných prvků v území (měřítko 1:5000)	Bořková Hana

284	Profil řeky Radbuzy A - horní obr. a B - dolní obr. (měřítko 1:1000)	Bořiková Hana
285	Space syntax - frekvence stezek	Bořiková Hana
286	Space syntax - prostupnost územím	Bořiková Hana
287	Space syntax - funkce v území	Bořiková Hana
288	Space syntax - charakter zástavby	Bořiková Hana
289	Situační schéma funkcí v území (měřítko 1:5000)	Bořiková Hana
290	Situace širších vztahů (měřítko 1:5000)	Bořiková Hana
291	Problémová mapa (měřítko 1:5000)	Bořiková Hana
292	Celkový pohled na papírnu přes řeku s Papírenskou lávkou a Domovem pro seniory v popředí	Bořiková Hana
293	Napojení stezky pravého břehu řeky na ulici Zahradní u papírny	Bořiková Hana
294	Stezka podél areálu papírny na pravém břehu řeky	Bořiková Hana
295	Krajinný charakter lokality vybízející ke sportovnímu využití	Bořiková Hana
296	Současný stav Ústředních dílen a autobusové haly	Bořiková Hana
297	Areál DEPO 2015 v pozadí s kostelem sv. Bartoloměje na nám. Republiky	Bořiková Hana
298	Průhled ul. Presslova s hlavním vstupem do areálu DEPO 2015	Bořiková Hana
299	Křížení ul. Cukrovarská se stezkou řeky na levém břehu	Bořiková Hana
300	Kulturní centrum papírna (interiér kavárny) - diskuzní večer v rámci Workshopu Řeky ve městě pořádaného festivalem Náplavka k světu. (2015)	archiv k světu.
301	Návrhová situace území Nová papírna (zeleně bytové domy ve výstavbě v rámci 1. etapy, fialové památkově chráněné budovy uvažované k adaptaci pro komerční využití), autoři: PRO - STORY	https://www.nova-papirna.cz
302	Vizualizace území Nová papírna v prostorách před objektem bývalé celulóžky, autoři: PRO - STORY	https://www.nova-papirna.cz
303	Vizualizace území Nová papírna - 1. etapa ve výstavbě (pohled směrem do centra města), autoři: PRO - STORY	https://www.nova-papirna.cz
304	Pohled na novou residenční výstavbu mezi areálem bývalé papírny a DEPO 2015 na pravém břehu řeky v ul. Zahradní	Bořiková Hana
305	Prostory interiéru bývalých Ústředních dílen - dnes Market place a hlavní výstavní prostor DEPO 2015, vlevo kavárna	Bořiková Hana
306	Prostory interiéru kavárny v DEPO 2015	Bořiková Hana
307	Foyer nově realizovaného konferenčního sálu s galerií v DEPO 2015	Bořiková Hana
308	Exteriér tzv. Makerspace a Coworking space v DEPO 2015	Bořiková Hana
309	Výstava Industriální topografie - architektura konverzí pořádaná v rámci Landscape festivalu Plzeň 2017 v DEPO 2015	archiv Architectura z.s.
310	Interiér tzv. Makerspace v DEPO 2015	Bořiková Hana
311	Výstava Současná umělecká díla v krajině na oplocení areálu DEPO 2015 v rámci Landscape festivalu Plzeň 2017 a projektu Galerie pod širým nebem jako pokus o přiblížení krajiny k post-industriálnímu areálu	Bořiková Hana
312	SWOT analýza lokality 2	Bořiková Hana
313	Tabulka hodnocení dílčích kategorií lokality 2	Bořiková Hana
314	Tabulka potenciálů lokality č.2	Bořiková Hana
315	Situace se znázorněním potenciálů transformace území Lokality č.2	Bořiková Hana
316	Pohled na lokalitu ve směru od centra města	Bořiková Hana
317	Pohled na kostel sv. Mikuláše přes řeku	Bořiková Hana
318	Pohled na železniční most přes řeku Radbuzy směrem do centra města	zdroj: https://www.starezeleznice.cz/stare-zeleznice-mosty.php
319	Situace hranice řešené lokality (měřítko 1:5000)	Bořiková Hana
320	Výřez z hlavního výkresu Územního plánu města Plzně, plochy s rozdílným způsobem využití (2016)	archiv Útvaru koncepce a rozvoje města Plzně

321	Výřez z výkresu Ochrany krajinného rázu Územního plánu města Plzně (2016)	archiv Útvaru koncepce a rozvoje města Plzně
322	Situace majetkových poměrů v území (měřítko 1:5000)	Bořiková Hana
323	Situační schéma veřejných prostranství v území (měřítko 1:5000)	Bořiková Hana
324	Situace povodňového modelu území (měřítko 1:5000)	Bořiková Hana
325	Situace dopravních vazeb v území (měřítko 1:5000)	Bořiková Hana
326	Situace krajinných prvků v území (měřítko 1:5000)	Bořiková Hana
327	Profil řeky Radbuzy A - horní obr. a B - dolní obr. (měřítko 1:1000)	Bořiková Hana
328	Space syntax - frekvence stezek,	Bořiková Hana
329	Space syntax - prostupnost územím	Bořiková Hana
330	Space syntax - funkce v území	Bořiková Hana
331	Space syntax - charakter zástavby	Bořiková Hana
332	Situační schéma funkcí v území (měřítko 1:5000)	Bořiková Hana
333	Situace širších vztahů (měřítko 1:5000)	Bořiková Hana
334	Problémová mapa (měřítko 1:5000)	Bořiková Hana
335	Celkový pohled na lokalitu se zemníkem (mezideponie ornice)	Bořiková Hana
336	Loděnice rychlostní kanoistiky a Kožíškova lávka	Bořiková Hana
337	tzv. Trojmostí ve směru od centra (v popředí železniční most)	Bořiková Hana
338	Vstup do území z centra - kaskádovité uspořádání Anglického nábřeží	Bořiková Hana
339	Záhájení festivalu Náplavka k světu. na Zemníku v roce 2020	archiv k světu.
340	Program festivalu Náplavka k světu. v roce 2020	archiv k světu.
341	Festival Náplavka k světu.	archiv k světu.
342	Festival Náplavka k světu.	archiv k světu.
343	Festivalová kavárna se zázemím na Zemníku "U Ježíška"	archiv k světu.
344	SWOT analýza lokality 3	archiv k světu.
345	Tabulka hodnocení dílčích kategorií lokality 3	Bořiková Hana
346	Tabulka potenciálů lokality č.3	Bořiková Hana
347	Situace se znázorněním potenciálů transformace území Lokality č.3	Bořiková Hana
348	Pohled na lokalitu od jezu směrem do centra města	Bořiková Hana
349	Realizace nové náplavky na Anglickém nábřeží	archiv Ateliéru k světu.
350	První část regulace řeky Radbuzy u Měšťanského pivovaru (kolem roku 1898)	Archiv města Plzně
351	Původní Královský jez a most u budovy Západočeského muzea na řece Radbuze (1920)	Archiv města Plzně
352	Výstavba nového jezu a regulace řeky Radbuzy - v pozadí Wilsonův most (1920)	Archiv města Plzně
353	Výstavba regulace řeky Radbuzy poblíž Wilsonova mostu (1920)	Archiv města Plzně
354	Současná podoba Mlýnské strouhy	Bořiková Hana
355	Současná podoba Mlýnské strouhy	Bořiková Hana
356	Pohled na objekt Elektrických podniků města Plzně (vpravo) přes Wilsonův most	Archiv města Plzně
357	Podélný řez modlitebnou Korandova sboru	Technický úřad MMP, Odbor stavební správy – Stavební archiv
358	Přízemí modlitebny Korandova sboru	Technický úřad MMP, Odbor stavební správy – Stavební archiv
359	Pohled na soubor domů U Trojohody (v popředí Wilsonův most)	Archiv města Plzně
360	Pohled na soubor U Trojohody (v popředí Královská třída)	Archiv města Plzně
361	Pohled přes piazzetu na objekt Obchodního domu (vpravo německé divadlo)	Archiv města Plzně

362	Pohled od Wilsonova mostu na Obchodní dům	Archiv města Plzně
363	Dnešní podoba piazzety v místech bývalé Královské třídy a bývalého Německého divadla	Bořiková Hana
364	Situační plán výstavby (1923)	Technický úřad MMP, Odbor stavebně správní – Stavební archiv
365	Pohled na nájemní domy v době výstavby nové náplavky (2017)	Technický úřad MMP, Odbor stavebně správní – Stavební archiv
366	Pohled na budovu policejního ředitelství z Denisova nábřeží (rok 1943 - sídlo Gestapo)	https://pam.plzne.cz/objekt/c1-1778-budova-policejního-reditelství
367	Vítězný soutěžní návrh na podobu objektu vpravo Masarykův studentský dům (1925)	Archiv města Plzně
368	Současná podoba Masarykova studentského domu a bývalé Okresní nemocenské pojišťovny na Denisově nábřeží	Bořiková Hana
369	Městské lázně - pohled ze Štruncových sadů	Archiv města Plzně
370	Současný stav bývalých lázní	Bořiková Hana
371	Současný stav bývalých lázní	Bořiková Hana
372	Pohled z náplavky na budovu sídla Krajské policie na Denisově nábřeží (vpravo bývalé Městské lázně)	Bořiková Hana
373	Pohled na bývalý dům kultury Invest zdemolovaný v roce 2012	https://plzensky.denik.cz/zpravy_region/dum-hruzy-zatim-bude-stat-dal20100303.html
374	Situace hranice řešené lokality (měřítko 1:5000)	Bořiková Hana
375	Výřez z hlavního výkresu Územního plánu města Plzně, plochy s rozdílným způsobem využití (2016)	Útvar koncepce a rozvoje města Plzně
376	Výřez z výkresu Ochrany krajinného rázu Územního plánu města Plzně (2016)	Útvar koncepce a rozvoje města Plzně
377	Situace majetkových poměrů v území (měřítko 1:5000)	Bořiková Hana
378	Situační schéma veřejných prostranství v území (měřítko 1:5000)	Bořiková Hana
379	Situace povodňového modelu území (měřítko 1:5000)	Bořiková Hana
380	Situace dopravních vazeb v území (měřítko 1:5000)	Bořiková Hana
381	Situace krajinných prvků v území (měřítko 1:5000)	Bořiková Hana
382	Profil řeky Radbuzy (měřítko 1:1250)	Bořiková Hana
383	Space syntax - frekvence stezek	Bořiková Hana
384	Space syntax - prostupnost územím	Bořiková Hana
385	Space syntax - funkce v území	Bořiková Hana
386	Space syntax - charakter zástavby	Bořiková Hana
387	Situační schéma funkcí v území (měřítko 1:5000)	Bořiková Hana
388	Situace širších vztahů (měřítko 1:5000)	Bořiková Hana
389	Problémová mapa (měřítko 1:5000)	Bořiková Hana
390	Současný stav nástupního prostoru k nábřeží ze sadového prstence,	Bořiková Hana
391	Celkový pohled na řešenou lokalitu ve směru od jezu do centra	Bořiková Hana
392	Celkový pohled na nově realizovanou náplavku řeky Radbuzy s kavárnou	Bořiková Hana
393	Pohled na hlavní křižení tras Anglického a Denisova nábřeží v místě lávky k bývalému KD	Bořiková Hana
394	Linie Denisova nábřeží (vlevo) a Anglického nábřeží (vpravo)	Bořiková Hana
395	Nová náplavka v centru města	Bořiková Hana
396	Vjezd na parkoviště po býv. KD	Bořiková Hana
397	Pohled na profil řeky z Denisova nábřeží před realizací náplavky (2017)	Bořiková Hana
398	Vyústění Anglického nábřeží směrem k železničnímu mostu	Bořiková Hana

399	Realizace nové náplavky na levém břehu řeky (2018)	Bořiková Hana
400	Realizace nové náplavky na levém břehu	Bořiková Hana
401	Pohled na piazzetu před Komerční bankou	Bořiková Hana
402	Pohled z piazzety směrem k řece (v pozadí Hlavní vlakové nádraží)	Bořiková Hana
403	Happening Greening the City (Landscape festivalu Plzeň 2017)	archiv Architectura z.s.
404	Projekt Leháro na pozemku po KD Invest	https://www.leharofest.cz/
405	Letní kino - festival Náplavka k světu. (2015)	archiv k světu.
406	Kavárna a posezení - festival Náplavka k světu. (2015)	archiv k světu.
407	Promítání v rámci festivalu Náplavka k světu. (2016)	archiv k světu.
408	Tančírny na náplavce - festival Náplavka k světu. (2016)	archiv k světu.
409	Vladimír 518 - festival Náplavka k světu. (2016)	archiv k světu.
410	Přechod slackline v rámci festivalu Náplavka k světu. (2016)	archiv k světu.
411	Představení nového cirkusu - festival Náplavka k světu. (2015)	archiv k světu.
412	Vodní stěna - festival Náplavka k světu. (2016),	archiv k světu.
413	Tančírny na náplavce - festival Náplavka k světu. (2016)	archiv k světu.
414	Festival Náplavka k světu. (2016)	archiv k světu.
415	Nově otevřené prostory náplavky na Radbuze (2019)	archiv k světu.
416	Využití mostu přes řeku k bývalému domu kultury (2019)	archiv k světu.
417	Využití mostu přes řeku k bývalému domu kultury (2019)	archiv k světu.
418	Nová náplavka na levém břehu řeky Radbuzy (stav 2022)	Bořiková Hana
419	Pecha Kucha Night Plzeň na střeše bývalých Městských lázní	archiv k světu.
420	Pecha Kucha Night Plzeň na střeše bývalých Městských lázní	archiv k světu.
421	SWOT analýza lokality č. 4	Bořiková Hana
422	Tabulka hodnocení dílčích kategorií lokality č. 4	Bořiková Hana
423	Tabulka potenciálů lokality č.4	Bořiková Hana
424	Situace se znázorněním potenciálů transformace území Lokality č.4,	Bořiková Hana
425	Pohled na lokalitu směrem do centra města Plzně	Bořiková Hana
426	Měšťanský pivovar (1947)	https://pam.plzne.cz/objekt/c9-2497-budova-stoku-a-spilek-plzenskych-pivovaru
427	Pohled na sokolovnu přes řeku Radbuzy (1898)	zdroj: http://www.sokolskepamatky.eu/objekty/detail/tj-sokol-plzen-/
428	Měšťanský pivovar a sokolovna u řeky Radbuzy (po regulaci řeky),	zdroj: http://www.sokolskepamatky.eu/objekty/detail/tj-sokol-plzen-/
429	Pohled na Štruncovy sady	Bořiková Hana
430	Přemostění řeky od sokolovny do areálu pivovaru Plzeňského Prazdroje	Bořiková Hana
431	Situace hranice řešené lokality (měřítko 1:5000)	Bořiková Hana
432	Výřez z hlavního výkresu ÚPn města Plzně, plochy s rozdílným způsobem využití	Útvar koncepce a rozvoje města Plzně
433	Výřez z výkresu Ochrany krajinného rázu ÚPn města Plzně (oba 2016)	Útvar koncepce a rozvoje města Plzně
434	Situace majetkových poměrů v území (měřítko 1:5000)	Bořiková Hana
435	Situační schéma veřejných prostranství v území (měřítko 1:5000)	Bořiková Hana
436	Situace povodňového modelu území (měřítko 1:5000)	Bořiková Hana
437	Situace dopravních vazeb v území (měřítko 1:5000)	Bořiková Hana

438	Situace krajinných prvků v území (měřítko 1:5000)	Bořiková Hana
439	Profil řeky Radbuzy - A (horní obr.) a soutoku - B (dolní obr.), měřítko 1:1500	Bořiková Hana
440	Space syntax - frekvence stezek	Bořiková Hana
441	Space syntax - prostupnost územím	Bořiková Hana
442	Space syntax - funkce v území	Bořiková Hana
443	Space syntax - charakter zástavby	Bořiková Hana
444	Situační schéma funkcí v území (měřítko 1:5000)	Bořiková Hana
445	Situace širších vztahů (měřítko 1:5000)	Bořiková Hana
446	Problémová mapa (měřítko 1:5000)	Bořiková Hana
447	Návaznost bývalé elektrohal (minipivovar Proud) na oblast soutoku	Bořiková Hana
448	Levý břeh řeky Radbuzy s průhledem na minipivovar Proud	Bořiková Hana
449	Profil řeky Radbuzy směrem do centra	Bořiková Hana
450	Profil řeky Radbuzy směrem do centra	Bořiková Hana
451	Pohled od soutoku na profil pěší stezky (vpravo sportoviště)	Bořiková Hana
452	Pohled na pěší lávku přes řeku Mži od soutoku	Bořiková Hana
453	Lávka od Sokolovny na nádvoří Plzeňského Prazdroje	Bořiková Hana
454	Pohled na lokalitu od centra města (v popředí městský okruh)	Bořiková Hana
455	Bikeheart v bývalém kuželníku	Bořiková Hana
456	Bikeheart v bývalém kuželníku	Bořiková Hana
457	Zpřístupnění objektu elektrocentrály v rámci projektu PechaKucha Night Plzeň (2015)	archiv k světu.
458	Festival Náplavka k světu. 2022 na soutoku	archiv k světu.
459	Festival Náplavka k světu. 2022 na soutoku	archiv k světu.
460	Festival Náplavka k světu. na soutoku (2022)	archiv k světu.
461	Festival Náplavka k světu. na soutoku (2022)	archiv k světu.
462	Festival Náplavka k světu. na soutoku (2022)	archiv k světu.
463	Festival Náplavka k světu. na soutoku (2022)	archiv k světu.
464	Festival Náplavka k světu. na soutoku (2022)	archiv k světu.
465	SWOT analýza lokality 5	Bořiková Hana
466	Tabulka hodnocení dílčích kategorií lokality 5	Bořiková Hana
467	Tabulka potenciálů lokality č.5	Bořiková Hana
468	Situace se znázorněním potenciálů transformace území Lokality č.5	Bořiková Hana
469	Pohled na lokalitu ve směru od centra města	Bořiková Hana
470	Nábřeží řeky Mže před regulací (vlevo Saský most) - 1929	archiv Petra Šledera (https://cz.pinterest.com/pin/809240626797871850/)
471	Nábřeží řeky Mže před regulací (20. léta 20. století)	Archiv města Plzně
472	Situace hranice řešené lokality (měřítko 1:5000)	Bořiková Hana
473	Výřez z hlavního výkresu ÚPn města Plzně, plochy s rozdílným způsobem využití (2016)	Útvar koncepce a rozvoje města Plzně
474	Výřez z výkresu Ochrany krajinného rázu ÚPn města Plzně (2016)	Útvar koncepce a rozvoje města Plzně
475	Situace majetkových poměrů v území (měřítko 1:5000)	Bořiková Hana
476	Situační schéma veřejných prostranství v území (měřítko 1:5000)	Bořiková Hana
477	Situace povodňového modelu území (měřítko 1:5000)	Bořiková Hana
478	Situace krajinných prvků v území (měřítko 1:5000)	Bořiková Hana

479	<i>Situace krajinných prvků v území (měřítko 1:5000</i>	<i>Bořková Hana</i>
480	<i>Profil řeky Mže (měřítko 1:1000)</i>	<i>Bořková Hana</i>
481	<i>Space syntax - frekvence stezek</i>	<i>Bořková Hana</i>
482	<i>Space syntax - prostupnost územím</i>	<i>Bořková Hana</i>
483	<i>Space syntax - funkce v území</i>	<i>Bořková Hana</i>
484	<i>Space syntax - charakter zástavby</i>	<i>Bořková Hana</i>
485	<i>Situační schéma funkcí v území (měřítko 1:5000)</i>	<i>Bořková Hana</i>
486	<i>Situace širších vztahů (měřítko 1:5000)</i>	<i>Bořková Hana</i>
487	<i>Problémová mapa (měřítko 1:5000)</i>	<i>Bořková Hana</i>
488	<i>Pohled na lokalitu proti proudu řeky Mže (v popředí Saský most)</i>	<i>Bořková Hana</i>
489	<i>Průhled do centra města (v pozadí kostel sv. Bartoloměje na náměstí)</i>	<i>Bořková Hana</i>
490	<i>Pohled z Lochotínské lávky na Saský most (v pozadí vodárenská věž)</i>	<i>Bořková Hana</i>
491	<i>Pohled na regulované koryto řeky Mže (vlevo Saský most)</i>	<i>Bořková Hana</i>
492	<i>Pohled na Lochotínskou lávku (vpravo hydrologická stanice)</i>	<i>Bořková Hana</i>
493	<i>Pokračování směru Lochotínské lávky směrem do zástavby Roudné</i>	<i>Bořková Hana</i>
494	<i>Podmostní prostor Gen. Pattona v kontextu nábřeží</i>	<i>Bořková Hana</i>
495	<i>Pohled na most Gen. Pattona z Lochotínské lávky (vlevo KD Peklo a Týršova ulice)</i>	<i>Bořková Hana</i>
496	<i>Autenticita v rámci festivalu Náplavka k světu. (2017)</i>	<i>archiv k světu.</i>
497	<i>Festival Náplavka k světu.</i>	<i>archiv k světu.</i>
498	<i>Brewstock (ochutnávka minipivovarů) v rámci festivalu Náplavka k světu.</i>	<i>archiv k světu.</i>
499	<i>Festival Náplavka k světu.</i>	<i>archiv k světu.</i>
500	<i>Festival Náplavka k světu. v kontextu s řekou</i>	<i>archiv k světu.</i>
501	<i>Festival Náplavka k světu.</i>	<i>archiv k světu.</i>
502	<i>Festival Náplavka k světu.</i>	<i>archiv k světu.</i>
503	<i>Festival Náplavka k světu.</i>	<i>archiv k světu.</i>
504	<i>Festival Náplavka k světu.</i>	<i>archiv k světu.</i>
505	<i>Festival Náplavka k světu.</i>	<i>archiv k světu.</i>
506	<i>Festival Náplavka k světu.</i>	<i>archiv k světu.</i>
507	<i>Festival Náplavka k světu.</i>	<i>archiv k světu.</i>
508	<i>Festival Náplavka k světu.</i>	<i>archiv k světu.</i>
509	<i>Festival Náplavka k světu.</i>	<i>archiv k světu.</i>
510	<i>Festival Náplavka k světu.</i>	<i>archiv k světu.</i>
511	<i>Festival Náplavka k světu.</i>	<i>archiv k světu.</i>
512	<i>Festival Náplavka k světu.</i>	<i>archiv k světu.</i>
513	<i>SWOT analýza lokality 6</i>	<i>Bořková Hana</i>
514	<i>Tabulka hodnocení dílčích kategorií lokality 6</i>	<i>Bořková Hana</i>
515	<i>Tabulka potenciálů lokality č.6</i>	<i>Bořková Hana</i>
516	<i>Situace se znázorněním potenciálů transformace území Lokality č.6</i>	<i>Bořková Hana</i>
517	<i>Pohled na lokalitu ve směru z Lochotína</i>	<i>Bořková Hana</i>
518	<i>Kalíkovský mlýn v historii</i>	https://kalikovskymlyn.cz/cz/o-nas/historie/
519	<i>Kalíkovský mlýn v historii</i>	https://kalikovskymlyn.cz/cz/o-nas/historie/
520	<i>Kalíkovský mlýn v historii</i>	https://kalikovskymlyn.cz/cz/o-nas/historie/

521	Fischerova vila v Pobřežní ulici v lokalitě zvané "Peklo" s původní zástavbou domků při pravém břehu řeky Mže	https://www.i60.cz/clanek/detail/22558/pribeh-plzenskeho-domu-peklo
522	Odborový dům Peklo (vpravo Fischerova vila)	https://www.i60.cz/clanek/detail/22558/pribeh-plzenskeho-domu-peklo
523	Bývalý areál Městského výstaviště	Archiv města Plzně
524	Bývalý areál Městského výstaviště	Archiv města Plzně
525	Situace hranice řešené lokality (měřítko 1:5000)	Bořiková Hana
526	Výřez z hlavního výkresu ÚPn města Plzně, plochy s rozdílným způsobem využití (2016)	Útvar koncepce a rozvoje města Plzně
527	Výřez z výkresu Ochrany krajinného rázu Územního plánu města Plzně (2016)	Útvar koncepce a rozvoje města Plzně
528	Situace majetkových poměrů v území (měřítko 1:5000)	Bořiková Hana
529	Situační schéma veřejných prostranství v území (měřítko 1:5000)	Bořiková Hana
530	Situace povodňového modelu území (měřítko 1:5000)	Bořiková Hana
531	Situace dopravních vazeb v území (měřítko 1:5000)	Bořiková Hana
532	Situace krajinných prvků v území (měřítko 1:5000)	Bořiková Hana
533	Profil řeky Mže (měřítko 1:1000)	Bořiková Hana
534	Space syntax - frekvence stezek	Bořiková Hana
535	Space syntax - prostupnost územím	Bořiková Hana
536	Space syntax - funkce v území	Bořiková Hana
537	Space syntax - charakter zástavby	Bořiková Hana
538	Situační schéma funkcí v území (měřítko 1:5000)	Bořiková Hana
539	Situace širších vztahů (měřítko 1:5000)	Bořiková Hana
540	Problémová mapa (měřítko 1:5000)	Bořiková Hana
541	Křížení Tyršovy ulice a mostu Gen. Pattona (vlevo hist. jádro města)	Bořiková Hana
542	Pohled na park za OC Plaza	Bořiková Hana
543	Kalickovský mlýn a jeho okolí	Bořiková Hana
544	Kulturní dům Peklo v kontextu řeky a Tyršovy ulice za nábrežní zdi	Bořiková Hana
545	Pohled na lokalitu proti proudu řeky nad mostem Gen. Pattona	Bořiková Hana
546	Nástup do území při levém břehu řeky z Roudné	Bořiková Hana
547	Nástup do území při levém břehu řeky z Roudné	Bořiková Hana
548	Náhon u Kalickovského mlýna	Bořiková Hana
549	Vizualizace podoby centrálního prostoru nového parku za OC Plaza	archiv PRO-STORY
550	SWOT analýza lokality 7	Bořiková Hana
551	Tabulka hodnocení dílčích kategorií lokality 7	Bořiková Hana
552	Tabulka potenciálů lokality č.7	Bořiková Hana
553	Situace se znázorněním potenciálů transformace území Lokality č.7	Bořiková Hana
554	Tabulka potenciálů revitalizace post-industriálních území v kontextu vody a veřejného prostoru - zapojení území do struktury města	Bořiková Hana
555	Tabulka potenciálů revitalizace post-industriálních území v kontextu vody a veřejného prostoru - prostupnost územím a atraktivita místa	Bořiková Hana
556	Tabulka potenciálů revitalizace post-industriálních území v kontextu vody a veřejného prostoru - genius loci, krajinně-sportovně-relaxační charakter a poloha při okraji historického jádra města	Bořiková Hana
557	Tabulka potenciálů revitalizace post-industriálních území v kontextu vody a veřejného prostoru - nová veřejná prostranství a přechodové území	Bořiková Hana

6.3. Interview s vybranými stakeholdery

Ing. Irena Vostracká (ředitelka Útvaru koncepce a rozvoje města Plzně)
záznam interview z prosince 2022

Jak hodnotíte veřejné prostranství kolem řek v Plzni s přihlédnutím k době, kdy jste ve své funkci začínala v porovnání s dnešní situací?

Ta situace se strašně změnila. To že je fenomén řek v Plzni strašně nevyužitý stále, to víme, ale teď už na papíře nebo obecně se ta situace změnila a mnoho projektů se dokonce i realizovalo, abych nebyla hned na začátku tolik skeptická. Ale dřív se řeky vůbec nevnímaly, že by měly nějaký jiný potenciál k využití než na nejlépe odvod vody nebo se dřív řešilo i splavnění a podobně, ale žádné nábřeží nebo něco takového se vůbec neřešilo nebo nevnímalo jako podstatné. Řeky se vůbec nevyužívaly pro image Plzně, protože tady byla Škodovka, pivovar a maximálně kostel na náměstí a to ještě nebylo úplně to zásadní. Ale tohle se začalo postupně měnit. Musím říct, že naše organizace byla asi jako první, která na to upozornila, že je potřeba s tím něco dělat a už dávno možná ještě před revolucí jsme začali připravovat nějaké projekty k tomuhle, ale tak jako bylo ještě tématem odvedení vody z území a svého času samozřejmě co nejrychleji, protože když přišla povodeň tak byla snaha tu vodu odvést co nejrychleji, takže se regulovaly nábřeží řek, což bylo vlastně i ve městech, aby se voda nerozlila. Takže tam, kde je zástavba vlastně i chápu tu regulaci, která tam prostě proběhla, ale pak je potřeba to prostě neodvádět až do dalšího toku nebo moře, ale co nejdřív tu vodu někde zpomalit, takže to si myslím, že se děje a že z takového toho technokratického přístupu se obecně jako mění nejenom v Plzni, ale celkově ve společnosti, že je potřeba se k těm řekám chovat trochu jinak. A pochopitelně, když máte někde jednu řeku, chováte se jinak, než když máte řeky čtyři, byť to nejsou žádné veletoky, ale oni přináší Plzni prostě specifika jak pozitivní, tak i negativní, to zase ne že by to bylo všechno pouze optimální už z hlediska třeba bariérovosti, protože ve chvíli kdy musíte tu řeku překonat, tak potřebujete mosty, lávky, což všechny stavby prodražuje a přináší to nějaký problém. Pochopitelně záplavy přináší nějaké problémy, ale celkově se mění situace v tom, že se snažíme využívat z řeky to pozitivní a nejenom z toho vlastního toku, ale i z toho jeho bezprostředního okolí, ať už možnosti trávit volný čas podél řek nebo možnosti hlavních os v území, což se dlouho vůbec nevnímalo, protože když se podíváte na starší zástavbu podél řek, tak se obrací k řekám zády... jsou tam prostě zahrady, jsou tam ploty, teda kromě centra, kde jsou nábřeží a máte tam štíty domů a vše podstatně orientované k řece, ale u řek se běžně parkovalo, auta se narvala k řece. Ale z tohohle hlediska si myslím, že se to vnímání začíná podstatně měnit.

Bylo složité přistoupit k tvorbě řek a jejich veřejných prostor, když původně regulace centrální části vůbec neuvažovala s přístupem k řece z uličního profilu? Vytvořila se bariéra pro Tyršovu ulici a centrální nábřeží v místech Anglického a Denisova nábřeží bylo sevřeno do hrázdných zdí?

Bylo, určitě. A myslím si, že do dneška to není úplně překonaný, protože ve chvíli, kdy ta regulace získala památkovou ochranu, tak v tu chvíli se nedostanete a nemůžete nijak zasáhnout do té zdi, což je zase další problém, kdy už všichni ostatní říkají, ano potřebujeme sejít, potřebujeme se dostat dolů k řece a víme, že nemůžeme zužovat tzv. průtočný profil, že nemůžete nikdy udělat schody dolů, protože tady opravdu když je velká voda, tak to teče a nemůžete tam vytvářet další bariéru, ale když jsme chtěly zasáhnout a udělat do té zdi schody, tak to se vůbec nepodařilo s památkáři projednat. Takže tyhle problémy jsou trvalé. Hledali jsme různá řešení, prověřovali možnosti... nakonec u té jedné lávky je to zvedací schodiště, které je na té náplavce⁸⁰, ale když jsme chtěli nějaký například ponton, když by se zvedala voda, tak by se zvedala i lávka, ale je pravda že ty řeky jsou tak úzký, celý ten profil je hodně úzký, my jsme to viděli třeba v Grazu, tak už je to prostě jiná šířka a úplně jiné parametry, i pražská náplavka má úplně jiné parametry celkově té řeky než máme v Plzni, takže nejde úplně všechno zopakovat stejně. A to co říkáte na té Roudné na Rychtářce například, tak tam je ta

80 Náplavka na řece Radbuze v centrální části, realizovaná roku 2019 (pozn. autora)

výhoda, že je to přístupné z jedné strany a tam už hledáme zase jiné využití a zapojení toho bezprostředního okolí prostě k té řece, aby se k ní dalo jít.

Vy jste zmínila přístupy nejenom k řece, ale i propojení břehů řek... Je v plánu například v centru města doplnit pěší příčný systém lávek přes řeku?

Ano. Je několik dalších lávek připravených. Pochopitelně je to zase otázka peněz, času... Ale skoro si myslím, že už není pouze o těch penězích, ale ona je jedna věc to vlastní přemostění a ta druhá věc je vytvoření těch samotných nástupů, protože jednak musí mít ta lávka nějaké výšky právě z hlediska průtočných profilů. Takže najít, aby ta lávka dobře vypadala esteticky, architektonicky to bylo dobrý dílo a zároveň, což znova říkám není ten vlastní oblouk, ale ty nástupy z veřejného profilu, aby ty rampy nebyly širší a větší než je záhodno a nevytvořily v tom území zase bariéru jinou než která tam je, protože jedna lávka je plánovaná z ulice U Lázní přímo přes Radbuzu až k dnešnímu BCB Centru, která by měla umožňovat projít přímo do centra až ke Zvonu, což by byla nejkratší cesta od Hlavního nádraží do centra přes území dnešního Tesca, která by vedla přímo až na náměstí, protože dneska vlastně chodíme na náměstí všude jako za roh, což je strašně komplikovaný.

Je v rámci výstavby území Americká - Sirková uvažováno, že by se zrealizovala tato lávka? Je v rámci projektu pamatováno na úpravu veřejného profilu tak, aby se lávka mohla v budoucnu zrealizovat?

Úpravy tam připravené určitě jsou, ale není to nastavený tak, že by se to zároveň s tím muselo postavit, ale měly by tam vynechat nějaké možnosti pro tu lávku, aby se tam v budoucnu bylo možné dostat, protože další přístupy přímo k řece nedostaneme. Byť se prověřovaly ještě nějaké další možnosti, ale tam je to přeci jen trochu složitější přímo tady v té části právě kvůli památkové ochraně, stávajícímu zábradlí atd. Pak je další lávka, která asi nebude úplně levná. Ta lávka je navržena z Papírny až se zastaví území v bývalé papírně. Tato lávka vytváří přechod na druhou stranu na Doudleveckou až k dnešnímu Lidlu, kde jsou už dneska taky připravené místa jak tam, tak u papírny, aby se tam ta lávka mohla udělat a aby tam byly dostatečné nástupy a na té druhé straně taky, protože třeba z papírny ten nástup a přístup na veřejnou dopravu, než dojde na tramvaj tak je to bližší na trolejbus přes lávku na druhou stranu, než dojde na Doudleveckou.

Tam mám pocit, když jsem koukala do archivních map, že tam i původně plánovaná byla ta lávka, která vlastně měla navazovat na dnešní Cyklistickou ulici...

Tam byla lávka nebo respektive tam měl být most, co jsou dneska takový dva pilíře, který tam zůstaly...

To byla železniční vlečka do bývalé Piettovy papírny, ale myslím si, že jsem se někde dočetla, že tam měla být i pěší lávka, že byla zahrnuta v nějaké původní koncepci v rámci rozvoje Slovan, ale pak se od ní opustilo...

Jo, ale myslím, že je tady zase problém jak se dostat a kam se dostat na tu druhou stranu, aby to mělo zase nějakou logiku, ale pokud by se tam dostala tady ta lávka jakoby k tomu Kufneráku⁸¹, tak by to dávalo nějaký smysl, kam by lidi přecházeli, protože když to umístíme někam do půlky řekněme mezi plynárnou a Škodovkou, tak tam vlastně nemáte kam přejít... jo, stejně budete muset jít zase při té Doudlevecké a ujít kus cesty na tu druhou stranu.

Když se vrátíme ještě do toho centra města, nějaká pěší lávka by určitě asi znamenala i úpravy nebo zklidnění dopravy...myslím na nábřeží, aby tam nebyla taková frekvence aut u nástupních uzlů lávky...?

My máme vlastně koncepci centra města, ale vůbec ono to souvisí pochopitelně jedno s druhým... kdy se v té koncepci snažíme o zklidnění dopravy a vždycky je rozdíl, co je zklidnění a co je vyloučení individuální automobilové dopravy. Hledáme nějaké možnosti, aby se vlastně do centra nedostávala průjezdná doprava, ale ten kdo tam bydlí nebo se tam potřebuje dostat, aby se tam dostal a mohl odjet pochopitelně nejjednodušší cestou. Ale tady ještě pořád narážíme na příznivce automobilismu, prostě to je o překonání nějakých vůbec koncepčních řešení, kam se kdo má dostat a za jakých

81 Kufnerův pavilon - součást FN Plzeň Bory (pozn. autora)

podmínek... jestli mají jezdit pouze elektromobily a byť tvrdíme a myslím si, že je to správně založené, že ve městě má být hlavní pěšák, tak mám pocit, že ve městě převažuje jako mikromobilita více cyklo doprava a spíše ta elektrocyklo doprava, která je zcela odlišná od obyčejného kola a trůfám si tvrdit, že ještě více převažují elektrokoloběžky, které jsou hodně pohodlné a rozvinuté, ale vlastně nemají pořádně žádná pravidla a nikdo vlastně neví, kde můžou a nemůžou jezdit. Jezdí rychle i na ten běžný pohyb a není to vůbec bezpečné, protože nakonec se musíme bavit především o bezpečnosti a nakonec zjistíte, že střet auta s chodcem je méně častý než koloběžky s autem. Jo, takže tohle všechno spolu souvisí a je to i o nějaké celkové výchově veřejnosti, kdy ani chodec u nás nerespektuje ten základní režim, kdy u nás chodec naprosto běžně chodí po cyklostezkách, což v zemích jako Holandsko, Dánsko prostě neexistuje. A to u nás prostě není ještě vžitá, byť se to snažíme různými prostředky a piktogramy rozdělit, tak to vůbec nefunguje, takže by bylo ideální to oddělit stavebně např. mít chodník, pak alej a vedle toho cyklostezku, ale i tak máte půlku lidí na cyklostezce.

Ta veřejnost u nás k tomu ještě není propracovaná....

Není, jak jsme to nepoužívali tak to bude asi ještě chvíli trvat, ale myslím že bychom to neměli vzdávat....-)

Pojďme dál... Můžu Vás poprosit o stručnou formulaci fenoménu řeky ve městě v kontextu Plzně? Jak tento pojem vnímáte?

Já si myslím, že to je něco navíc, když někdo chce dostat vodu do města, tak my ji tu máme. A pochopitelně, že to není jenom řeka, ale i to její bezprostřední okolí. Obvykle pokud není regulovaná řeka, tak je snaha zpevnit břehy stromy, tak už samo o sobě máte i kořenový systém, takže k tomu máme zeleň a pořád mluvíme o nějaké modrozelené infrastruktuře, tak ta řeka nám ji sem přirozeně přináší a měli bychom s ní v tomto smyslu umět pracovat a říct si jaký je ta řeka vlastně potenciál. Protože máme ji hodně blízko a když si změříme nejdelší vzdálenost k řece odkud chceme, tak zjistíme, že Plzeň je vlastně strašně krátká, protože relativně všude máme blízko k řece i dojít tam pěšky. Samozřejmě až na nějaká odlehlá místa, ale většinou se k řece dostaneme relativně snadno. Ta řeka by měla umět nabídnout nejenom tu svoji ekologickou a stabilizační funkci území, které určitě má svůj ekosystém a ten bychom určitě neměli opomíjet! Ale právě tady ten rekreační potenciál, ale ve smyslu ne že tam půjdu jednou v sobotu, v neděli nebo odpoledne za nějakou činnost, ale prostě tam dostat denní příchod a průchod. Prostě denní aktivity, kdy můžu využívat to prostředí. A to beru jako pozitivní potenciál území podél řek, možnost se kolem nich pohybovat.

Takže fenomén vody pro Vás znamená přírodní element v městské struktuře...

Přesně tak. Je to to, co složitě dostávám do jiných městských částí, jako i v jiných městech, kde nemám řeku. A tam, kde je řeka relativně daleko bych spíš měla hledat nějaké napojení či systém, který provází třeba jako ulice či vedení vody byť to bude po část roku suchý, tak ale když naprší tak prostě i přírodně nějakými průlehy se prostě veřejně přiznáme, že voda teče po ulicích a potřebujeme ji ne že bychom se museli brodit v blátě, ale tak jak jsme to všechno schovali pod zem tak teď naopak vodu ukázat.

Bezva, to možná navazuje na moji další otázku... Plzeň má velmi silný urbanistický potenciál ve svých pěti řekách. Kde vidíte jejich silnou stránku, a kde naopak pomyslné rezervy? Právě bychom mohli mluvit o paralelním propojení města mimo uliční strukturu skrze systém řek, kde vlastně řeky vytváří takového průvodce po městě...?

My jsme vždycky říkali, že hlavní osy města jsou třídy směřující na kostel při urbanistickém založení města, ale druhá vrstva těch os jsou právě ty řeky, protože když to začnete vnímat jako urbanistickou osu, tak se k ní mohou právě začít obracet stavby, což ovšem neznamená, že by to musel být regulovaný tok řek, na kterou hned musí navazovat zástavba, ale ta první zástavba, která je v blízkosti řeky, pokud neprochází někde volným územím nebo krajinou, tak už by se měla prostě otáčet k té řece. A pokud může ta zástavba nabídnout nějaké využití jako hlavní třída, tak by je měla využít. Mělo by se jednat o aktivity typu obchody, kavárny, prostě proč dělat někde když to tak řeknu boudičku pro kavárnu, když můžu využít parter domu, který už je u řeky a může tuto službu poskytnout. To co znovu říkám, někde pracně se snažte vymyslet, aby fungovala obsluha celoročně městské třídy a to

vám ta řeka vlastně nabízí, protože v každém ročním období se můžete podél řeky pohybovat, pokud tedy nejsou povodně, tak to má prostě své bonusy a nemusíte nic moc vymýšlet navíc.

Můžeme tedy mluvit o březích řek jako o takových přechodových územích, které vytváří přechod mezi řekou jako vodním tokem a parterem okolní zástavby?

Určitě! Určitě, ano. A tady to je i vůbec, jak dostat, protože ta řeka sama o sobě má nějaký svůj systém jako říční a říčních niv a měli bychom se bavit jak jako proniknout tu řeku co nejvíc do toho dalšího zastavěného území a navázat na to dalším podsystémem, aby vás to trochu jako lákalo k té řece přijít. Takže se bavíme zase o kompozičních prvcích typu průhledy, kde najednou víte, že vás k řece dovede nějaké třída, která není řekou, ale ona vás najednou dovede k řece. Nebudou to prostě spleťtá zákoutí, která mají jistě také své kouzlo... nějaká stínidla nebo tak něco, ale vy najednou budete mít trasu, která nemusí být městská třída, kde bude doprava, ale měla by tam převažovat už ta rekreační a zelená funkce, s tím, že vás to dovede prostě až k tý řece...

Mě tady v té souvislosti napadá především území kolem Papírny a DEPA 2015, kde jsou hodně nevyužitá břehy a a ty areály jsou oplocené, tedy neprostupný a jasně vymezený vůči svému okolí, a ten přechod mezi řekou, tou cyklostezkou a tím multifunkčním areálem tam vlastně vůbec není...

Třeba právě ta Papírna to má v tom návrhu přestavby už úplně skvěle vyřešený i jako z hlediska od Papírenského parku, který je jakoby o patro výš z hlediska úrovně, ale je to přesně udělaný tak, že ty ulice jsou navrženy jako široký zelený bulváry, který vás opravdu vedou i s tou vodou, jak jsem o tom mluvila, přímo k té řece s tím, že to pochopitelně již není oplocené a jsou zachovány některé významné historické objekty v areálu bývalé papírny. Co se týče Cukrovarské, kdy tam proběhla soutěž a těch konceptů bylo několik, kdy se tam úplně původně počítalo s tím, že by jedno rameno řeky udělalo takový jako obtok, v podstatě jako náhon, když máme mlýn, takže by to prošlo tím územím, ale byla to spíš taková struktura rostlého města ne jako typická blokovka, ale zjistilo se, že z hlediska výškového to vlastně nevychází, protože by to bylo strašně hluboký nebo by se ty domy musely zapustit hrozně nízko a ve chvíli, kdy by se zvedla voda, tak by byly zase zaplavované, takže když to začali řešit vodaři, tak to fakt vycházelo špatně nebo by se musel udělat jez a už to začalo být obrovské veledílo. Takže se od ramene upustilo, v tu chvíli to trochu ztratilo ten nápad, byť tam pořád nějaké řešení bylo. Teď se dělá aktualizace té studie, tak uvidíme jak to dopadne, ale už by se tam mělo daleko víc zapojit, ale aby se to zase nebylo úplně stejný jako v papírně, ale právě zapojit víc do území, když jdu už po Doudlevecký nebo někde u školy, tak už budete tu řeku daleko víc vnímat. Prostě budete cítit a tušit, že tam něco takového je, nechci říct, že by to mělo být zakončení třídy s majákem nebo něco takového, ale prostě když budete chtít, tak vás to k řece přirozeně natáhne.

Takže to propojení s řekou bude skrze veřejné prostory...

Skrze veřejný prostory, ano, jednoznačně to budou veřejná prostranství.

V této souvislosti mě možná ještě napadá, často mluvíte o dominantě výstavby... Vlastně výstavbou domu pro seniory, který vznikl u papírny, se ta dominanta při pohledu z centra vlastně úplně eliminovala, zanikl ten průhled na typický hřebínek papírny. Jak tuto fázi výstavby v území vnímáte? Dalo se tomu nějak předejít?

Že to nebylo úplně koncepční, o tom žádná... Papírna bylo území, o kterém nikdo v té době neuvažoval, bylo to tam tak nějak prsknutý bez jakékoliv studie na to a nepodařilo se nám to prostě zastavit. Asi ze začátku jsme z toho byli víc vyděšení, taky už jsme si na to asi trochu zvykli a je to možná i tou funkcí, že prostě potřebujete takové vybavení ve městě. Že je to urbanistická chyba, to je asi jasné, ale myslím, že jsou i větší... a že by to úplně zakrylo papírnu, to si také nemyslím.

Chtěla jsem spíše otevřít téma potřeby ochrany historicky cenných urbanistických areálů jako celků... Zda je možné to v rámci koncepčních dokumentů nějakým způsobem zakotvit? Zda se dá pracovat s urbanistickou hodnotou v rámci obdobných post-industriálních areálů?

Určitě, určitě a myslím si, že je to skoro požadavek úplně základní. My máme vlastně na všechna území přestavbová zpracovaný územní studie a tady na to byla vlastně taky zpracovaná územní

studie, kterou jsme ale nevladnili nebo město ji nezpracovávalo a byla to územní studie, která nebyla nikam vložena.

Tu tedy zpracoval majitel areálu... v té době KRPA Investment a.s.

Ano, zpracoval ji investor, který ji prostě měl a těch studií tam bylo několik a my jsme je vždycky viděli a dohodli se. Měli jsme k tomu samozřejmě nějaké základní požadavky a principy. Je fakt, že princip takhle ochrany areálu zmíněný nebyl. Tam byla ochrana nábřeží, ale nebyla do nějaký bližší podrobnosti popsána a v tu chvíli jsme neměli šanci to zastavit. Takže hned po tom, co se tohle stalo, tak jsme zpracovali novou územní studii, která se pak taky trochu změnila. Ale tam nejde o to, jestli tam bude šesti- nebo osmipatrový dům, jestli bude bloková zástavba, polosídlitná nebo hybridní, ale v tu chvíli přesně nastupuje úloha té územní studie, abychom ochránili hodnoty nábřeží a veřejných prostor, protože to je zásadní věc a my se s tím všichni učíme pracovat, protože dříve bylo zásadní, aby byly sítě a jestli se vejde někde strom do ulice, to nebylo to podstatné... když se tam vešel, tak se tam vysadil, když ne, tak to nikoho netrápilo a podobně. A my teď chceme, aby stromy nebo průlehy v ulicích byly na stejné úrovni jako jakákoli jiná infrastruktura nebo cokoli, co se do veřejného prostoru má vejít.

V roce 2021 vydal Váš Útvar koncepcí a rozvoje Města Plzně Koncepti městských břehů - studii centrálního nábřeží. Můžete stručně popsat o čem koncepcí je a jaké zásadní požadavky přináší do tvorby veřejných prostranství ve vztahu k řece?

My jsme dělali asi od roku 2006, kdy jsme byli propojeni v takovém mezinárodním projektu REURIS, koncepcí všech břehů všech řek po celém městě, kdy jsme vlastně mapovali vůbec, co by se jako dalo a snažili jsme se rozdělit ty řeky respektive části těch řek na takové ty, které mají být vyložené jako rekreační, kde mohou vzniknout nějaká odpočinková místa, to znamená že mohou sloužit k rekreaci nebo naopak ke každodenním činnostem a pak na ty části něco mezi tím. S tím, že jsme víceméně všude našli možnosti pro vedení greenways - sportovně rekreačních tras a přitom jsme vlastně zjistili, že každá ta plzeňská řeka je úplně jiná. Ono se Vám to třeba jako nezdá, ale když pak jdete po celém tom toku, tak zjistíte, že mají jinak široké údolí, jinou rychlost vody a i jinak meandrují. Tak například Mže je se svým širokým údolím úplně jiná než Úhlava a Úslava je zase taková divočejší. Prostě každá řeka má svá specifika. Udělali jsme proto nějaké základní možnosti, vytypovali jsme na každé té řece několik odpočinkových míst. Je zajímavé, že to ihned začalo velmi dobře fungovat na těch menších obcích nebo původních připojených obcích jako Radčice, Malesice... ti všichni využili tohle potenciálu a udělali si tam nějaká takováta místa. Nebo například v Křimicích zrealizovali velmi dobře místo, kde se všichni schází na hrázi v místě, kde to potenciál má a funguje to. V těch velkých obvodech to jde pomaleji, ale na druhou stranu je jich tam víc a něco se podařilo realizovat... Božkovský ostrov, Lobežská jezírka, Škodaland...to jsou všechno projekty z této studie. Jsou tam ještě připravený Malostranský jezírka a je toho daleko víc. Ale pak jsme zjistili, že ta studie není tak podrobná, abychom mohli určit například hranice zástavby, kam až se může stavět, tak jsme se zaměřili na centrální část, i když bychom to asi udělali rádi pro celou Plzeň, kde jsme se snažili vlastně vymezit, co se v tom prostoru říční nivy má odehrávat a co se kam vejde, kde je jaké průchodnost a kde by bylo dobré například vykoupit pozemky do vlastnictví města a udělat tam třeba průchod jako třeba v oblasti Kalikovského mlýna a podobně. Nebo kde jsou třeba zahrady, zahrádky, se kterými by bylo potřeba také něco udělat, zasahují až do řeky a nedostaneme se tam přes ně... Takových podmínek je v té koncepcí celá řada a i to, co jsme tady už před tím říkala, aby se tam objevily průchody pro pěší a pokud možno třeba cyklistickou dopravu oddělit a dostat ji do jiné úrovně, zejména pro ty rychlé cyklisty, kteří jedou každodenně například do práce, tak aby se to oddělilo od pěšího provozu, kde se pohybují především maminky s kočárky nebo chodci se psem. Dále je tam dána taková první a druhá čára vzdálenosti, kdy už je to bezprostřední území u řeky a ta druhá, kdy už je to spíše takové to nasávání atmosféry, kde by jste tu řeku měli už takzvaně cítit a taky už ji podřizovat jak ten veřejný prostor, tak například i stavby... otáčet je k řece, ale je tam jasně vymezený prostor, kam se se zástavbou už zároveň v žádném případě nesmí přijít. To si myslím, že je to podstatné, co bych měla říct, ale zároveň je tam třeba i rozšíření cyklostezek, je tam i návrh, jak by mohl být využitý veřejný prostor. Dále třeba přístupy k řekám, jako v těch částech, nejenom v těch regulovaných, ale i jinde se k té řece prostě nedostanete, kde jsou třeba loděnice, tak jsme řešili, jak by to tam mělo vypadat nebo mohlo vypadat. Tak je toho celá řada a jsou to takové podmínky po

jednotlivých logických úsecích, který jsou tady v té centrální části rozděleny, což je Radbuza a Mže, asi do dvaceti nebo pětadvaceti úseků. Jsou tam dány jasné podmínky, když by se to zpracovávalo v nějaké větší podrobnosti. Je to v podstatě zadání pro podrobnější dokumentaci celého toho území.

Věnovali jste se třeba i myšlence obnovení přívozu? Je nějaká šance, že by se přívoz v Plzni dlouhodobě oživil nejenom v rámci festivalů jako například spolek Pěstuj Prostor provozoval sezónně přívoz u Městské plovárny?

Ten jsme řešili konkrétně, jak byl za papírnu u cvičiště, ale bylo to v tom smyslu, že by tam mohl vzniknout a samozřejmě ve vztahu k bývalé plovárně je to tam vymezeno jako samostatný blok, protože tam je potřeba obnovit hledání, co v tom území má skutečně vzniknout, protože těch studií možností využití tam byla celá řada, ale úplně se to vždycky všechno nepotkalo, a když vlastně ještě dělal Marek Sivák s Pěstuj Prostor anketu o využití bývalé Městské plovárny, tak ono to nebylo jednoznačné, že tam všichni chtějí mít hospodu a zázemí pro akce na sedm dní v týdnu, což by znamenalo nějaký "rachot". Je to tam tedy spíše o nějakých příležitostných akcích a spíš to mít jako klidové území, ale na ty klidové akce je to zase neekonomické nebo možná spíš složitý, jak to spojit. Tak jsme tedy hledali nějakou možnost, že tam bude loděnice, která bude dávat možnost, aby se tam jednou za čas něco v tom území odehrálo, protože když tam bude prostě ztracenej domeček, tak to prostě nebude prosperovat, nikdo to nebude podporovat. Takže buď to musí fungovat každý den nebo naopak, aby to byla jiná funkce s přidanou hodnotou, abyste u toho nějakou tu akci mohli udělat.

Možná je to v tomto případě o tom zpřístupnění? Možná tomu ta nově navržená lávka z míst, kde probíhá výstavba Nové papírny pomůže?

Taky, samozřejmě je to o tom a navíc na dvojce⁸² připravují nový projekt Vyhlídky na těch nedokončených pilířích železničního mostu. Takže to jsou takové drobnosti v tom území, které najednou to úplně změní. Ono je tady u té řeky ještě jedna věc, že ten břeh u papírny je frekventovanější a je to i tím, že on je jižní. Z té druhé strany ono je to takové temné území, i když tam se dobře chodí v létě, když je horko, protože tam se ochladíte, ale jinak je tam furt jako vlhko a vidíte, že obecně je mnohem méně využíváný, byť tam ta cyklostezka byla realizována s novým povrchem dřívě.

Narazili jste při tvorbě Konceptu břehů na téma využití post-industriálních areálů či jednotlivých objektů? Zmíním samozřejmě papírnu, areál DEPO 2015, bývalou Městskou plovárnu, Sokolovnu ve Štruncových sadech, bývalé Městské lázně nebo jen drobné prvky jako jsou ty mostní pilíře po bývalé vlečce do papírny? Mohly by například vytvářet nějaké zázemí pro vybavenost podél řeky?

To je jako docela zásadní nebo zásadní... ten návrh, když do toho půjdete, tak jsme se o tom bavili, ale ta realita vždycky není tak optimistická, jak bychom rádi, ale jako třeba skvěle funguje Bikeheart ve Štruncových sadech a najednou funguje jako zázemí. Připravuje se pivovar, se kterým jednáme fakt jako již mnoho let, že by byla ještě jedna lávka přímo do pivovaru do té zadní části ze soutoku a v tu chvíli to zase dostane úplně jiný rozměr. ten soutok celý by si zasloužil nějaké jiné řešení. Teď tam uprostřed stojí sloup vysokého vedení...

To je ta zmíněná dominanta...:-)

No, to ano...:-) A přitom je zajímavý, teď se bude rekonstruovat ta lávka, co vede do Luční ulice od soutoku a je vlastně problém, protože se bude třeba půlroku opravovat, protože je v havarijním stavu a musí se tam udělat nějaké náhradní řešení, protože jak jsou všichni na tu lávku zvyklí, tak si vůbec nedovedu představit, že by chodili jako přes most, že by se vraceli až přes Saský most a teď se hledá nějaké řešení, pochopitelně by to nemělo být dražší než oprava té lávky, ale najednou zjistíte, že to tam prostě chybí. To je to, co jsme se bavili, že ty řeky přináší i jiné než pozitivní věci a je to hlavně o té bariérovosti, protože když se něco stane, tak dostat na druhou stranu, přejít je najednou problém... Ale jinak, co se týká toho zázemí, tak zaprvé do úrovně nivy nebo bermy tam se nedostaneme, tam by se stavět nemělo a nemělo by se tam ani nic umísťovat ani z hlediska povodňových zákonů, takže

82 Úřad Městského obvodu Plzeň 2 - Slovany (pozn. autora)

tam se nikde ani nedostane a ve chvíli, kdy to zase obestavíte v té horní úrovni, byť dneska se ty kontejnery nebo stánky dají převážet velmi snadno, tak to taky není úplně velká paráda, takže pokud tam je možnost využít některý ze stávajících objektů, tak se určitě kloníme k tomu, aby se využívaly.

To si právě myslím, že tyhle objekty mají v sobě v tomto ohledu skvělý potenciál, protože z hlediska povodní a všech těch předpisů Správce vodního toku atd., tak tyhle objekty už tam jsou a z velké většiny vyhovují svojí dispozicí pro variabilní využití a navíc v Plzni je jich podél řeky celá řada!

Přesně tak a je to vidět třeba na té nové náplavce na Radbuze, protože tam jak je náplavka dole, tam nemůžete mít vlastně vůbec nic nebo vždycky hrozně krátkodobě a tím jak to tak jako nefunguje stále, tak ty lidi mají trochu problém tam jako přijít, protože vlastně neví jestli tam něco bude nebo nebude...

Je to sezónní záležitost...

No a když se podíváme do té horní úrovně v místech náplavky, tak tam stejně tak... Tam jsou nějaké domy, na obou březích policie, poliklinika... Dobře tam tedy funguje ta kavárna na té lávce. uvidíme, co bude z lázní, to vůbec netuším, co z toho nakonec bude a jestli tam vznikne něco, co by mohlo oživit ten prostor a jak by se to k tý řece mohlo dostat... Takže pokud lze využít nějaký stávající objekt, tak určitě tu šanci využít!

Dá se říct, že by se při všech těch realizacích, které se v Plzni již uskutečnily, změnil názor a přístup Povodí Vltavy jako správce vodního toku? Jak na ty úpravy v současné chvíli Povodí nahlíží?

Myslím si, že i Povodí zaznamenalo velkou změnu v pohledu na své toky. Oni jsou vlastně dva, co v kontextu řeky rozhodují. Povodí je správce a pak je tam ještě Odbor životního prostředí, který vydává ta povolení, jestli se tam může stavět nebo nemůže. oni se samozřejmě musí spolu domlouvat, ale to rozhodující razítko má správní orgán, což je Odbor životního prostředí. Přes zákon prostě nepůjde nikdo, nejde to, tam kde máte aktivní zátopu, tam není možné nic. Je tedy fakt, že Povodí teď zadává aktualizaci povodňového modelu, protože víme, že ten stávající není již úplně aktuální. Na druhou stranu nikdy nevíme, že povodňový model se dělá na stoletou vodu a při těch čtyřech řekách nikdy nevíte, co ta voda udělá, protože zrovna, když byla povodeň v roce 2002, tak byla na Mži asi třicetiletá voda, ale jak se vrátila od soutoku zpátky, tak to zaplavilo celou Roudnou, přestože sama o sobě by tu Roudnou nezaplavila. Takže ono, jak je to propojené, tak je to o trochu složitější, ale můžou to samozřejmě regulovat Hracholusky. Nicméně Povodí už určitě pochopilo nedělat regulované toky, už přistoupilo na ta přírodě blízká opatření, různě meandrující úpravy a prostě ty přírodní prvky a především břehy, které nejsou tak stabilní, ale jsou schopné tu vodu zachytit a zadržet. Ale to není o jedné organizaci, ale je to o celkovém společenském vnímání a o tom, jak se společnost vyvinula. Takže to, co jsme třeba před deseti lety měli problém projednat, to je dnes zcela běžné, ale musím tedy říct, že i dnes je to pořád takové zkosnatělé... je to prostě úřad:-)

Já se ještě na chvíli vrátím k Městskému plovárně. Téma říčních plováren. V místech bývalé plovárny je stále její historický akcent. Je nějaká šance, že by se i v Plzni v budoucnu objevila říční plovárna?

Já si vůbec nedokážu představit poptávku jako takovou po takovém zařízení...

Třeba generace mých rodičů a prarodičů to má ještě stále v živé paměti. A rádi na to vzpomínají, že ještě do šedesátých let chodili na Městskou plovárnu a i do Městských lázní, kde se celá Plzeň učila plavat...

Jasně, ale vezměte si jak se dnešní společnost od té doby změnila... Nebyly aquaparky, nebyly bazény, nebyla možná až taková úzkostlivost po čisté vodě... Je to asi ale úhel pohledu, protože dneska když přijдете v létě do Hradiště, tak je tam hlava na hlavě a je tam plná řeka celé léto. Je to prostě plovárna Hradiště, kde máte nějaké zázemí a funguje to bez toho, že by to tam někdo přečišťoval a to není jenom o tom, že tam jsou otužilci, ty tam přišli následně, ale prostě tam je ta řeka plná. Můžete tam dobře plavat, máte tam děti pod jezem... ty tam někde lezou po kamenech, teď jak je tam ten rybí přechod, tak to máte prostě plný lidí. Před tím se chodilo do Doudlevec. Teď jsou tam zase

nějaký lidi u mostu, ale tam když jsme chtěli zřídít takovou jako louku plovárenskou případně s nějakým zázemím, tak tam jsme ale narazili z hlediska ochranného pásma zdroje pitné vody pro vodárnu, protože byť se čerpá nad, tak to vodárenské pásmo je až k tomu jezu. Takže tam se nám úplně nezadařilo.

To byl projekt Malostranských jezírek?

Projekt jezírek je tam taky, ale my jsme vedle toho chtěli mít prostě ještě louku a takový prostě přístupy do řeky a obnovit, co tam bylo. Nicméně ty přístupy do vody v létě fungují lokálně třeba i v Malesicích nebo jinde úplně přirozeně a upřímně, já si nemyslím, že veřejnost bude čekat, až jim někde zrealizujeme nějakou louku nebo extra plovárnu:-) A nejsem si úplně jistá, ve chvíli kdy bychom udělali nebo obnovili plovárnu, jestli by to bylo využíváno... je fakt, že když naprší tak ta voda v řece je špatná. Spíš si myslím, že se bude hledat řešení, jak vyčistit vodu na přehradě, kde by byla možnost koupání. Já ty plovárny sama o sobě nezavrhuji, ale myslím si, že už je to příliš velká nostalgie.

Možná je to tím, co jste řekla na začátku, že tu pro to není poptávka, protože funguje to v Berlíně, bude to asi možná realizované v Praze, ale tam tu poptávku asi žene spíš turistický ruch...

Jo, přesně tak v Praze třeba Žluté lázně a tak, ale u nás v Plzni máme ty řeky prostě jiný a navíc tu máme rybníky a přehradu a ty jsou prostě skvělé, tak si nejsem jistá, že by se to využívalo. Ale možná, že jo, nemůžu to říct, ale třeba to Hradiště funguje úplně skvěle a bezproblémově a fakt je narvaný lidma...

To je možná dané i tou strukturou lidí, protože okolí plovárny v Hradišti je čistě pro bydlení narozdíl od centra, kde těch lidí trvale zase tolik prozatím není...?

Heleďte se, já si myslím, že tam přijíždí i lidi z okolí, protože to Hradiště samo o sobě je malý, ale tam se prostě potkáte s lidmi i z jiné části Plzně a ty místní už nadávají a chodí se jen vykoupat a jdou domů:-) Ale ty louky jsou fakt plný a je tedy taky fakt, že ta voda v řece je opravdu studená, ta má úplně jinou teplotu než řeky v centru a v létě vás to ochladí.

Možná, kdyby se této myšlenky ujala nějaká plzeňská aktivita zespoda a umístila kontejner do řeky, že by se opět prakticky ukázalo, zda by takový nápad měl v Plzni v centru šanci? Jak vy vůbec vnímáte tyto tzv. aktivity zespoda, protože v Plzni jich je celá řada? A jak jste vnímala projekt Evropské hlavní město kultury, které Plzeň hostila v roce 2015?

Jako při EHMK vznikla řada projektů, některé si zachovali udržitelnost, ale taky ne všechny. Ale neumím předvídat, jak by na takový projekt veřejnost zareagovala, protože víme, že jsou různě nějaké sauny a fungují volně ve veřejném prostoru a těch projektů je celá řada. Ale myslím si, že to teď není v Plzni téma, že bychom teď šli navrhnout tohle, to ne, ale na druhou stranu ty možnosti, které máme to nezavrhuji, že by takové projekty vznikali. My jsme třeba tady strašně dlouho řešili vodácký kanál a pořád si myslím, že kolega Jakub Heluz se nesmířil s tím, že tady není a že Plzeň nemá rychlou vodu. Určitě je to zajímavá aktivita, jezdí se to u Kalikováku, ale to je strašně krátká cesta, ale ta vodnatost těch plzeňských řek není na to, aby tady byl takovýhle rychlý kanál. Tak se hledaly možnosti, optimální by bylo, kdyby to vzniklo na výtoku u Bukovce, někde kde už je Berounka, protože ta je nejvodnatější, protože tam se všechny ty řeky už stečou, takže se řešilo, zda to realizovat na Bukoveckém ostrově pod papírnou, ale tam je udělaný ten náhon, který využívá malá vodní elektrárna a tam se bohužel nepodařilo domluvit, aby tu vodu občas přepustili a tam zrovna by ten areál i to prostředí, které tam je tak by to bylo hrozně zajímavý. Ale těch negativních jevů se tam objevilo více a zatím se to nepodařilo prosadit. Podle posledních informací, které mám, tak by to mělo vzniknout někde na Sulkově nebo tak, kde by měly nahánět tu vodu uměle úplně mimo řeku na základě alternativních zdrojů energie. Takže tím, že máme ty čtyři řeky, tak těch možností a nápadů je několik, ale ne všechno se podaří realizovat... a není problém, když někdo s něčím přijde, se na to podívat, prověřit ty možnosti, protože sami nevíme, co může ještě vzniknout, nějaká atrakce na vodě, kterou dneska ještě nikdo nezná, nebo nevíme, že vznikne, protože ten vývoj je poměrně rychlý.

Nyní bych vás požádala spíš o váš osobní než profesní názor na projekty, které v Plzni kolem řek fakticky vznikly a iniciovaly určité revitalizace veřejných prostor kolem řek... Jmenuji Pěstuj prostor Marka Siváka a oživení Městské plovárny, spolek k světu. Jakuba Mareše a festival Náplavka k světu. Jak tyhle projekty vůbec vnímáte?

Já si myslím, že tyhle projekty jsou pro to ověření možností ve veřejném prostoru vlastně nejlepší. Vy si vlastně vyzkoušíte v praxi, jak se to chytne, nechytne, jak to bude nebo nebude fungovat... Bylo zajímavé, že co se týkalo plovárny, tam to skutečně skončilo na financích, protože do doby, kdy Městská plovárna dostávala nějakou podporu, tak to svým způsobem fungovalo. Vy když ten projekt děláte jako iniciativu, tak nechci říct, že to děláte spartánsky, ale ty předpisy nejsou zase až tak důležité, ale jakmile tam začne dělat město nějakou záležitost, tak nemůžete připustit, že z toho mola někdo spadne a musíte se na tu bezpečnost prostě dívat jinak. A v tu chvíli se to začne otáčet úplně jiným směrem nejenom ve vztahu k financím, ale ono někdy to, že je to dělaný trochu fórově, tak to má v tom veřejném prostoru trochu své kouzlo... jako že je to přírodní a není to takový to přesně jak to má být. A myslím, že něco podobného bylo i s náplavkou. Prostě náplavka, která byla trochu v divočině a byla jeden měsíc, tak tam všichni chodili a najednou když ji máte jako celý rok, tak je to úplně jiný. Možná by bylo nejlepší mít náplavku jako součást veřejného prostranství a ty akce tam dělat kumulovaně zase jen jeden měsíc a ty lidi tam pak budou zase chodit. Navíc ve chvíli, kdy se realizovala náplavka na Radbuze, tak fungovala náplavka na Mži a těch akcí už bylo na Plzeň moc, protože jsou samozřejmě i další akce, nejenom u vody a podle mě Plzeň už tolik akcí prostě nepojme, protože na ně chodí víceméně pořád stejná skupina lidí. Ale teď zrovna zase se dělá projekt Nábřeží Mže, už máme odevzdaný návrh a teď už to běhá takzvaně v kolečku. A myslím si, že ten výsledek by mohl být, nechci říct lepší než v centru, ale jak to bude přirozenější a ten charakter toho území je taky jiný, tak si myslím, že by to mohlo začít fungovat jako mnohem líp včetně těch akcí a nebude vůbec vadit, že tam nebudou akce každý týden. Myslím si, že když se to díky aktivitám zespoda vyzkouší, že je to výborný přínos. A jsou tu i jiné projekty jako Leháro, kolem kterého byly dost stížnosti na hluk a on se vždycky někam stěhoval do různých území, taky na nábřeží byl na Rychtářce a bylo z toho dost stížností, tak i s tím je potřeba se vypořádat.

Pokud mohu tlumočit záměr spolku k světu. s festivalem Náplavka k světu., tak ta kulturní stránka je až na druhém místě. Prvotním impulzem pro projekt je právě skrze kulturní program přilákat veřejnost do míst u řeky a prakticky vyzkoušet, jak může lokalita fungovat, které funkce se hodí do jakých míst a například, jak fungují přístupy a viditelnost místa. Celkovým záměrem je pak obě lokality na Radbuze i na Mži propojit právě skrze soutok, kam se festival přesunul v letošní sezoně 2021... Vidíte v této myšlence nějakou budoucnost nebo prakticky, jak by se mohlo podařit oba centrální úseky náplavek vzájemně propojit?

Teď jde o to, co bude vnímáno jako to propojení... Protože když si vezmete zase tu cestu k soutoku podél Radbuzy, tak je to zase severní strana a ona funguje jinak ta severní strana a ta jižní... Takže tam jsou už dlouhodobě udělaný schody, že si tam na ně můžete sednout, ale v té části jsou využívány relativně málo, protože je tam stále dost chladno. Je skvělá ta lávka do pivovaru, ta se využívá hodně. Ono ne všechno, co si nakreslíte na papíře a vypadá skvěle, je pak v realizaci úspěšný... protože to sluníčko a všechno ostatní si dělá co chce a neposlouchá:-) Takže, ale to že to bude jako propojený právě tady v té nejcentrálnější části, to je asi jasný, ale neznamená to, že tam bude vedle sebe jedna věc na druhý. Kuba Mareš tam teď narazil, že by tam chtěli otevřít jeden pilíř pod Saským mostem, ale zjistili jsme, že to prostě nejde, jsou tam sítě, takže to není o tom, že budete mít jednu myšlenku a zrušíte všechno okolo. Něco si nejde prosadit za každou cenu a nebylo to přijaté pozitivně, byť Kuba Mareš má myšlenku, ale je potřeba to dotáhnout a v těch detailech to pak začne trochu skřípat. Nicméně tenhle záměr, že by se měla využívat nábřeží v Plzni to máme společný.

Chtěla bych se vás zeptat, zda máte nějakou inspiraci ze zahraničí, která by se mohla aplikovat v Plzni nebo máte nějakou vizi do budoucna, jak by mohly nábřeží v Plzni fungovat?

Já mám hrozně ráda Vídeň, ale tam jsou ty parametry úplně někde jinde... Ale můžeme si vzít příklad z toho, jak to tam funguje... Pak mi byl možná nejbližší Graz, ale teď jde vždycky o to, co už je tam přirozený a vznikalo to po nějakou dobu a jen se tam přidává něco málo nového, a kde je ten úplně nový pohled na prostor kolem řek, co s tím udělat. A mám trochu obavu, že když budeme chtít něco

implementovat, že to nebude fungovat. Asi to chce prostě postupně svůj vývoj, protože lidi se už naučili chodit k řekám a je vidět, jak jsou ty stezky obsazené a najednou si tam lidi najdou úplně v pohodě nějaký místo, mají tam vydupaný nějaký plácek a něco tam hrajou... Takže bych podpořila ta místa, kde už ty lidi něco mají, takže tam podpořit ty aktivity, o které je zájem. Zase na druhou stranu vezměte si Hospodu U Pechtů... tam je všechno špatně a funguje:-) Přitom auta tam jsou, jedno auto přes druhý tam stojí, lidi se tam motají, sjezd k řece a přitom tam všichni jsou a všichni jsou v pohodě:-) Ale když se na to podíváte z odborného hlediska, tak je to všechno špatně... takže se trochu bojím, že až jim to namalujeme správně, jestli tam bude ještě někdo chodit...:-)

Někdy člověka ta skutečnost překvapí...:-)

Přesně, takže to chce prostě nechat svému vývoji... jako pozvolna měnit věci, nedělat radikální krok, protože na tom papíře to sice vypadá pěkně, ale ta realita může být úplně jiná. Nebo se vám změni najednou spektrum lidí, kteří to využívají a ty podmínky se zase změni.

Je pravda, že si ten městský veřejný prostor k tomu asi musí dojít sám... zvláště v kontextu vodního živlu, který si žije svým tempem... Já jsem byla nedávno v Německu, jeli jsme podél Rýna a byli jsme v Düsseldorfu, kde v místech bývalého vodního přístavu vystavěli novou moderní čtvrť, kde jsou domy od světových architektů a kolem vybetonovaná nová veřejná prostranství a ta čtvrť působila prázdným dojmem bez toho pověstného genius loci... Narozdíl od Mannheimu nebo Duisburgu, kde byla podobná území transformována více přívětivě...

No a to je přesně o tom, vy občas někde přijedete a to místo na vás dýchne svoji atmosférou a vlastně ani nevíte proč... Ale to neznamena, že inspirace nehledáme a nebereme všude možně. Třeba v tom projektu REURIS tam byla řada měst, která pracovala s řekami. Z České republiky tam bylo ještě Brno, které řešilo menší tok řeky Ponávky. A najednou vidíte, jak to může být pěkný.

Brno má velmi podobný říční profil jako Plzeň s kontextem post-industriálu...

Je to velmi podobné, takže hledáme nenásilnou cestou a pochopitelně se díváme do historie, protože vždycky měli naši předci nějaký důvod, proč to vzniklo na konkrétním místě, ale to neznamena, že by to musela být stejná funkce... teď řeknu plovárna, ale může to být koupaliště stejně jako místo k setkávání. Mně třeba hrozně mrzí, že nemůžeme kvůli předpisům využívat údolí Mže, protože tam jsou široké louky, kde by mohla být úplně v pohodě řada aktivit a úplně by stačilo mít tu řeku třeba vedle, ono ji nemusíte pořád využívat, ale už jenom to, že jste u té řeky, tak jsme se bavili, že tam máte příjemnější vzduch a tak hledáme různé možnosti a stačilo by třeba hřiště, ale nemůžete mu udělat žádné zázemí, protože jste v aktivní zóně, tak si myslím, že to je prostě škoda.

Mně třeba v tomto kontextu napadá Dům Peklo, který svojí zadní fasádou lemuje Mži a vlastně nikde to člověk nevnímá a přitom historicky ke spolkovému domu náležela zahrada s přístupem k řece...

To je prostě tím průtahem, my teď tady máme zadanou revitalizaci Tyršovy ulice, vyřešit přechod v místech červené lávky dostat se až do města. Pořád se snažíme jít úrovnově, že bychom přešli přes silnici a pak bychom museli nastoupat do Dominikánské ulice. Teď je tam vlastně vyřešená lávka, která je moc hezká, zajímavá, ale je otázka, jestli je nutné takovou investici vkládat, když by se dala opravit ta stávající lávka a na tohle navázat. Co se týče Pekla, je to zase o nějakých chodnících a jeho zpřístupnění... Peklo není jen o řece, to je vůbec jeho začlenění do městské struktury, tak uvidíme, jak se nám podaří změnit projekt, kterých už tam bylo taky několik. Každopádně to nezpochybňuje nikdo, že by se to Peklo mělo otočit vlastně na obě strany, že by nemělo komunikovat jenom tam, kde má ten vchod, ale i na druhou stranu. Takže to je prostě celá řada těchto záležitostí, které prostě půjdou postupně a jakmile budete řešit něco ve vztahu s řekou, tak už budete vědět, jaké všechny vazby k tomu patří. Znovu říkám, příznivý je, že se celkově řeky začaly vnímat, začal se vnímat veřejný prostor, že je nutný ho řešit, dále veřejný prostor od řek neoddělovat, s tím, že veřejný prostor potřebuje zapojit do městské struktury stejně tak jako potřebujete propojit krajinu řek do struktury města.

Já bych se ještě na závěr zeptala, zda má Plzeň šanci, že by se stala evropskou metropolí srovnatelnou s obdobnými městy v Evropě svým měřítkem? Můžou tomu napomocť třeba například tyto úpravy kolem řek?

Jako může, proč ne:-) Ale jako metropole, to je potřeba si říct, co ten pojem znamená... My nikdy nebudeme metropole z hlediska počtu obyvatel. To je vidět třeba na příkladu Bratislavy, to je sice hlavní město, ale není to evropská metropole. Ale Plzeň může být spíš než vyloženě metropolí významným evropským městem a není to jenom kvůli pivu, byť bych ho nezavrhovala, protože to si myslím, že nám pomáhá hodně a právě řeky jsou jednou z dalších šancí nebo specifíků, které nemají ostatní města. Protože, když chcete v něčem vyniknout, tak je to v tom, co nemají ostatní nebo to děláte lépe... Takže ty řeky tomu stát se významným městem určitě dávají nějaký předpoklad, na kterém můžete stavět, ale jestli to utáhnou a co všechno se tomu podřídí, to je otázka. Každopádně je to hodně ambiciózní plán, ale myslím si, že Plzeň je hodně ambiciózní město, které se obecně vizí vůbec nebojí.

Tak to jsou pozitivní slova, to je bezva! A ještě prosím poslední otázku. Máte nějakou osobní vzpomínku nebo zážitek spojený s řekami v Plzni? Na co ráda vzpomínáte?

Tak těch mám spoustu...:-) Ale když budu brát z poslední doby, když byl covid, tak máme skupinu s názvem senioři, kde jsem nejmladší:-) Tak když jsme hledali nějaké procházky, tak jsem říkala, tak jdeme po soutocích a oni na mě koukali, jak na blázna. Tak ze začátku hledali čtyři soutoky, když máme čtyři řeky, jak neumí počítat...:-) ale pak zjistili, že vlastně ani jeden z těch patnácti lidí nebyl u všech tří soutoků a vlastně, že jako Plzeňané vlastně neznali tak významná místa. Nejčastěji tedy znali soutok ve Štruncových sadech, který je takový jako nejnavštěvovanější, tím jak má vlastně i svoji historii... Někteří byli ještě u Jiřího⁸³, ale pak zjistili, že vlastně v Doudlevcích pod Vodárnou se k soutoku nikdy nedostali a byli strašně mile překvapení. Nakonec po čase mi ještě volali, abych jim znovu popsala cestu, jak se tam dostat, když vezli svoji návštěvu po plzeňských soutocích kromě náměstí a pivovaru...:-) Nicméně konkrétně ty soutoky si myslím, že jsou natolik významná místa, kde já bych začala jako první to tam zpřístupnit a zkulturnit, protože když by jste chtěli pozvat někoho na tři plzeňské soutoky, tak máte prostě na jeden den, co obcházet...

83 soutok Berounky a Úslavy na Doubravce (pozn. autora)

Pane Šindeláři, jako bývalý technický náměstek a primátor Města Plzně jste se velmi intenzivně podílel na formování současné podoby říčních břehů a přilehlých veřejných prostor v centrální části města Plzně. Jak byste zhodnotil stav veřejných prostranství plzeňských řek (břehů, nábřeží, náplavek atp.) v době, kdy jste nastoupil do své funkce v porovnání se současnou situací?

Do pozice technického náměstka primátora jsem nastupoval v roce 2014. Už tehdy se tu a tam objevovaly nápady na zpřístupnění a lepší využití nábřeží plzeňských řek, nicméně úpravy nábřeží byly vždy spojeny s některou jinou investicí. Úpravy těchto veřejných prostranství tedy byly vedlejšími investicemi jiných projektů již od zadání projektu a nebyla jim tím pádem věnována dostatečná pozornost. Dobrým příkladem je úprava areálu ve Štruncových sadech, kde vznikla příjemná relaxační zóna se sportovními prvky společně s propojení do areálu plzeňského pivovaru, nicméně se investice více nezaobírala zpřístupněním koryta řeky Radbuzy, a proto de facto v celém průběhu roku je přístup k řece v této části řeky ztížen.

Myslím, že se situace během posledních několika let postupně zlepšuje. Podíl na tom má celospolečenský přístup k přírodě, a zejména vodě, jako podstatné složce našeho života. Díky organizacím jako k světu., Pěstuj prostor nebo dalším se o veřejném prostoru kolem nás začalo více mluvit a město přistoupilo k realizaci několika projektů, které si daly za úkol mimo jiné i zpřístupnit a zatraktivnit nábřeží čtyř plzeňských řek. Kromě Náplavky v centru jsou projekty připravovány nebo realizovány i v jiných okrajovějších částech města.

Plzeň leží na soutoku čtyř řek a společně vytváří řeku pátou - Berouнку. Je pro město téma fenoménu řeky ve městě zásadní při tvorbě koncepce a vizí rozvoje města? Jsou pro Vás v tomto případě inspirativní některé realizace ze zahraničí?

Určitě si dnes město daleko víc než před ještě několika lety uvědomuje důležitost práce s veřejným prostorem a řekami obzvlášť. Tyto myšlenky jsou zaneseny již v novém Územním plánu města Plzně z roku 2016, na který navazuje Strategický plán města, který společně s jednotlivými akčními plány přetváří koncepci v jednotlivé projekty. V roce 2020 město zadalo ke zpracování samostatný koncepční dokument k celkové revitalizaci plzeňských řek. Inspiraci město hledá jak u jiných českých měst nebo samozřejmě i v na západ od našich hranic.

V rámci mého působení ve spolku k světu. Jakuba Mareše jsem byla často svědkem Vašich odvážných rozhodnutí, která podpořila dočasné využití břehů řek k praktické aplikaci možné transformace vybrané lokality. Jaký máte názor na obdobné aktivity, které se pokoušejí posouvat hranice tradičních využití břehů?

Jsem rád, že Jakub Mareš nebo Marek Sivák „provětrali“ v tomto směru zatuchlost plzeňského magistrátu. Určitě jejich aktivita znamenala zvýšení pozornosti k často opomíjeným a neudržovaným plzeňským lokalitám. Občanská iniciativa je v tomto ohledu určitě důležitá. Mnohdy si politici některé problémy/příležitosti neuvědomí, dokud jim to někdo nepřinese do slova pod nos.

Kolem řek se nachází několik lokalit s potenciálem k využití pro veřejnost. Jedná se často o lokality ve vazbě na bývalé industriální objekty (Papírna Plzeň, DEPO 2015, Elektrocentrála v Plzeňském pivovaru - dnes minipivovar Proud nebo například Zemník U Ježíška a přilehlé trojmostí). Máte Vy osobně představu, jak by mohly tyto lokality v budoucnosti vypadat? Případně máte Vy osobně nějakou lokalitu podél centrálních řek, která by si zasloužila svoji pozornost?

Některé projekty jsou již v pohybu. např. vyhlídka na pylonu mostovky při Radbuze, budování greenways v Křimicích a Malesicích atd. Za mne bych rád, aby větší pozornost dostala levá strana Radbuzy, kde kdysi bývala Městská plovárna. Už už to vypadalo, že by se tato cenná lokalita mohla dočkat větší investice, bohužel projekt nakonec podporu města nezískal. Ze soukromých investic byla revitalizace území v zásadě nemožná. Velká výzva čeká město v podobě Papírenského parku, který se povedlo po více jak 20 letech vyjednávání získat do majetku města.

V září roku 2019 se uskutečnilo slavnostní otevření první plzeňské náplavky v úseku Anglického nábřeží. Jak by jste popsal celý projekt? Bylo složité tento projekt (v rámci ČR ve své době možná kontroverzní) podporovat?

Nebylo jednoduché přesvědčit kolegy, že tato investice bude přínosná. Přeci jenom celkové náklady včetně projektu a plateb Povodí Vltavy stála cca 70 mil. Kč. Mnohdy jsem se setkával s různými posměšky. Kdo tam bude chodit? Že je voda špinavá..že nám to při první povodni odplave..atp. Ale jsem rád, že jsme těmto věčným kritikům nepodlehli a dotáhli projekt Náplavky do zdárného konce, byť by se dala Náplavka určitě ještě vylepšovat.

Byl pro Vás projekt revitalizace centrální části nábřeží něčím zásadní? Změnil se nějakým způsobem Váš pohled na možnost využití říčních břehů v Plzni a práci s tokem řeky v kontextu veřejných prostranství v centru města?

Byl jsem rád, že jsem si mohl ověřit, že moje úvahy, že lidé chtějí trávit svůj volný čas v blízkosti i v centru, se tímto projektem naplnily. Projekt nebyl ani tak zásadní pro mne, jako pro město Plzeň. Ukázalo se, že město je schopno projekty tohoto typu dělat. Myslím, že to i přineslo větší pozornost na veřejný prostor jako téma.

Můžete nám přiblížit vizi pro budoucí podobu a využití řek v Plzni? Před časem se často spekulovalo o vizi propojit řeku Radbuzu a Mži skrze nová veřejná prostranství podél obou centrálních řek. Myslíte si, že je takový projekt reálný za předpokladu, že by takové plochy vyžadovaly nové zázemí pro občanskou vybavenost? Je třeba zde potenciál využít post-industriální objekty jako multifunkční zázemí pro nové veřejné prostory?

Moje vize pro budoucnost řek je poměrně jednoduchá. Je potřeba je zejména zpřístupnit lidem, aby se je mohli vyzkoušet, užít a pak jim třeba sami dali náplň. Nemyslím si, že by nutně musela být upřena pozornost pouze na ty části řek, kde existují některé nevyužívané post industriální objekty. Docela rád bych, aby se dala šance vzniknout i novým objektům podél řek. Ať už budou sloužit občanskému vybavení nebo třeba jako gastro.

Můžeme v Plzni pozorovat trend, který se často objevuje v zahraničí nebo hlavním městě Praze, že pozemky podél řek jsou velmi lukrativní pro developery a zvyšují jejich cenu?

Určitě. Stačí se podívat na projekt Papírny. Do budoucna se tento trend ještě umocní. Otázka, zda na to bude reagovat město ve změnách územního plánu. A současně nakolik bude možné pozemky podél řek zejména z důvodu potencionálních povodní zastavět.

Jaká cesta podle Vás Plzeň čeká, aby se stala evropskou metropolí srovnatelnou s měřítkem obdobně velkých sídel v západní Evropě? Co podle Vašeho názoru může Plzni v tomto směru hodně pomoci? Jsou to právě území podél centrálních částí řek a doposud ne zcela využitá post-industriální areály?

Plzeň se asi nikdy nestane v evropském měřítku velkým městem. Nicméně může být úspěšné moderní město, plné zeleně, a přitom s industriální historií. Důležité je si uvědomit, co dělá Plzeň úspěšnou a bohatou. Je to určitě její poloha ve vztahu k obchodní cestě mezi Prahou a Německem a pak její průmyslová minulost a současnost. Aby bylo město úspěšné, musí mít i úspěšné obyvatele. Proto bych kladl důraz na výstavbu bytů v centrální oblasti Plzně, kde již je vybudovaná infrastruktura a výstavba proto bude jednodušší a levnější. K bytům pak nutně musí adekvátně přibývat školky, školy, parky, sportoviště atd. a další infrastruktura. Nábřeží řek a jejich zatraktivňování pak tuto mozaiku dobře doplňují.

Máte Vy osobně nějakou vzpomínku spjatou s řekami v Plzni?

Často běhám zejména kolem Úhlavy a Radbuzy. Když vidíte brzké letní slunce odrážející se na klikatící se řece, vryje se vám tento obrázek nesmazatelně do paměti. V zimních měsících pak na tyto momenty rád vzpomínám.

Pane inženýre, jak by jste porovnal vztah odborné a laické veřejnosti k tématu post-industriálu v Plzni, když by jste měl srovnat období, kdy jste nastoupil na odbor památkové péče se současností?

No, na to se hodně těžko odpovídá. Já jsem sem nastoupil po škole, lépe řečeno po vojenské službě, což bylo vlastně rok po tom, co jsem skončil školu a moje diplomová práce se přímo zabývala revitalizací industriálního areálu. Takže já jsem přišel v situaci, kdy jsem si plně uvědomoval důležitost tohoto druhu počinání a tady samozřejmě to bylo trošku opožděný. Je to asi dané tím, a asi se k tomu ještě dostaneme, že tady se veřejnost k industriálním stavbám stavěla velmi negativně a myslím si, že památková péče byla v tomto smyslu velmi opožděná zároveň. Myslím si, že to nebylo tak, že by si neuvědomovali tu hodnotu, ale nepovažovali to za nějakou zásadní prioritu.

Myslíte, že tam třeba neviděli nebo si neuměli dokázat představit ty možnosti využití pro veřejnost nebo komerční aktivity?

Určitě, nebylo tam to povědomí a třeba i ty příklady ze zahraničí. Dneska už máme celou řadu příkladů velmi pozitivních i z našeho území, ale před těmi dvaceti lety, přiznejme si to, to tak rozsáhlé nebylo.

Takže by se dalo říct, že se proměnila potřeba ochrany industriálních památek pro uchování hodnot a zachování historického odkazu a stavebního vývoje města, který s tím souvisí?

Já si myslím, že určitě ano. Památková péče si to plně uvědomuje, když si vezmeme třeba osobu paní generální ředitelky Národního památkového ústavu paní architektky Goryczkové, která pochází z Ostravy, tak je to právě ona, která se zásadním způsobem zasazovala o ochranu industriálního dědictví na Ostravsku. Takže myslím si, že v tuhle chvíli je situace minimálně po stránce personálního obsazení a celkového toho pohledu na dané téma asi úplně v pořádku.

Měl podle Vás vliv na vnímání dané problematiky konkrétně tady v Plzni projekt Evropské hlavní město kultury? Přeci jen spousta projektů byla situována do post-industriálních objektů nebo na jejich veřejná prostranství... A veřejnost se v rámci EHMK s těmito objekty mohla seznámit. Je možné chápat tento projekt jako přelom ve vnímání industriální architektury jako součásti historického odkazu pro obyvatele města?

Já si myslím, že pokud ano, tak jen velmi okrajově nebo částečně. Evropské město kultury přicházelo s těmi projekty krátkodobými, které neměly žádný trvalejší efekt, a ty se domnívám bohužel převážily. A z těch dlouhodobých to byla výstavba Nové galerie města, stavba Nového divadla a transformace areálu bývalého pivovaru na Světovaru. A víme dobře, že k realizaci tenkrát postoupilo pouze to divadlo. Potom, co zkrachoval Světovar, kdy se ukázalo, že to je komplikovanější, než si představitelé města zpočátku mysleli. Tak pak přišli s náhradním projektem, a to provizorní využití bývalé tramvajové a trolejbusové vozovny v Presslově ulici, ale tam si myslím, že to bylo skutečně provizorium a pokud vím, tak provizorium je to stále. Není provedena finální revitalizace toho prostoru. To si myslím, že je poměrně důležitý si uvědomit a v tom mají myslím si obecně někdy i památkáři problém, že nelze vzít pouze tu tovární halu a provizorně s ní něco udělat, ale třeba do toho trochu víc vstoupit i z té architektonické stránky a doplnit ji nějakými prvky kvalitní soudobé architektury a myslím si, že teprve pak mluvíme o nějaké hodnotě, která má dlouhodobější význam a o nějakém finálnější řešení. A myslím si, že to bývá i problém v té památkové péči, protože myslím si, že je zásadní chybou přistupovat k industriálním areálům z 19. století se stejnou pietností jako například k baroknímu paláci. A ve finále pokud budeme jako památkáři lpět na tom, aby ty industriální areály byly pietně opravovány a neumožníme nějaký zásah, byť třeba velmi kvalitní z pohledu soudobé architektury, tak tím můžeme vlastně zkomplikovat ne-li znemožnit jejich transformaci k jejich novému smysluplnému účelu. Takže tolik k tomu "městu kultury". Myslím si, že tady možná byl přínos, že si veřejnost a pořadatelé, potažmo město uvědomilo, že tady v tom nějaký potenciál je, ale že by to bylo v jakékoli podobě dotaženo do prezentovatelného cíle, tak si myslím, že určitě ne.

Těžištěm EHMK se tedy stala bývalá vozovna pod označením DEPO 2015. V areálu pokud vím není pod památkovou ochranou žádný z objektů, ani centrální dílny nebo autobusová hala. Jsou ty zásahy, které se tam realizují uvnitř objektů i na jejich nádvoří a celkově ta rekonstrukce je s Vámi nějak konzultovaná? Popřípadě radí se s Vámi společnost Plzeň 2015, která objekt spravuje, jak objekt revitalizovat a adaptovat pro účely coworkingového a multikulturního centra?

Pokud vím, tak žádné konzultace ani v tom roce 2015 neprobíhaly. Ale podstatné je to, že asi v roce 2021 byl podán návrh k památkové ochraně toho areálu na Ministerstvo kultury a my jako Odbor památkové péče jsme se k tomu vyjadřovali. To stanovisko za Odbor památkové péče jsem sepsal já. Vyjadřoval jsem se tenkrát k jednotlivým budovám a musím se přiznat, že některé ty objekty jsem k památkové ochraně nedoporučil, zejména pak ty dnes již transformované objekty bývalého lihovaru. Pak je tam ta hala z přelomu 19. a 20. století, která sloužila jako tramvajová hala, tam jsem se k tomu postavil poměrně neutrálně. Napsal jsem, že by měl být určitě zachován do budoucna a nějak smysluplně opravený, nicméně si nejsem jistý, že k tomuto cíli je ta památková ochrana nezbytná. A pak je tam samozřejmě ta funkcionalistická velkorysá hala bývalých oprav tramvají a autobusů a tam jsem napsal, že ta základní struktura stavby by měla nepochybně být zachována do budoucna.

Měl by se v případě DEPO 2015 zachovat vztah řeky a bývalých industriálních objektů? Ptám se na to, protože při studiu vypracovaných územních studií, které jsou veřejně přístupné na stránkách Útvaru koncepce a rozvoje se počítá s výstavbou nového bloku domů právě mezi areálem bývalé vozovny a řekou, v podstatě zde má vzniknout zcela nová uliční fronta a já si říkám, zda je to dobře, když si vzpomeneme na výstavbu Domova pro seniory před areálem papírny... Aby se zde neopakovala stejná chyba, která by novou výstavbou zaclonila průhledy a kontakt siluety výrobních objektů s řekou, což si myslím, že je pro vizuální kontakt uživatele řeky respektive její osy významné i z hlediska uchování hodnot stavebního vývoje a historického odkazu města...

Pokud se budeme bavit o papírně, tak samozřejmě ten pension pro seniory, který tam byl postavený, to je totální blbost. Pokud jde o situaci naproti přes řeku v místech dnešního DEPA nebo říkejme tomu raději tím původním názvem vozovna, tak už si tím tak jistý nejsem, protože ta odstupová vzdálenost je tam relativně velká. Je tam velké území, které si říká o to, aby bylo nějakým způsobem využito a myslím si, že určitě lze najít řešení, kdy tam bude nějaká zástavba umístěna, která vytvoří jakýsi plynulý přechod mezi tím zeleným územím a tím industriálním areálem. Přičemž samozřejmě si myslím, že je strašně důležité zvolit to měřítko, aby právě tou dominantou zůstala třeba na pozadí stále bývalá vozovna, alespoň tedy ta funkcionalistická hala, ale to si myslím, že je úkolem kolegů z Útvaru koncepce a rozvoje, aby k tomu došlo. Tam ještě doplním k tomu to, že kdyby nebylo EHMK a nezkrachoval Světovar, tak tam se dlouhodobě počítalo s radikální proměnou bývalé vozovny, která byla pokud mi paměť neplete určena k odstranění a nahrazení blokovou bytovou zástavbou. A toto má být podle mě jakýsi kompromis mezi snahou ponechání vozovny a dotvoření toho prostoru mezi vozovnou a řekou.

Tak tedy štěstí v neštěstí, že byl Světovar v tak špatné technické kondici a bývalá vozovna byla zachována...:-)

No, ono je to ještě trochu složitější. Útvar koncepce a rozvoje tenkrát vypsal veřejnou architektonickou soutěž na proměnu oblasti bývalé vozovny a atelier, který to tenkrát vyhrál počítal se záchranou některých objektů, ale kupodivu to tedy nebyla ta funkcionalistická hala, což si tedy myslím, že je důležité, aby zachována byla a to kulturní využití považuji za úplně zásadní a nejrozumnější.

Nyní bych se zaměřila na nábrežní zdi regulovaných toků centrální části řeky Radbuzy, které jsou památkově chráněné, ale i centrální část řeky Mže, byť ta památkovou ochranu nemá. Zajímá mě Váš názor na tu řečneme striktní ochranu profilu řeky, do které nelze nijak stavebně vstoupit. Ty zdi by se neměly nijak využívat, zakrývat nebo je jakkoli technicky využít... A možná, že Plzeň již cítí potřebu dostat nábrežní profil co nejvíce k hladině řeky a k jejím břehům... Byla zrealizovaná nová Náplavka na Radbuze, ale myslím si, že třeba Denisovo

nábřeží nebo některá část Anglického nábřeží by si zasloužila jít přes hranu těch nábřežních zdí a využít to třeba nějakým způsobem stavebně. Je tady v tom případě nějaký výhled, že by se toto téma v rámci památkové péče, jak se říká “zlomilo”?

No, je třeba si uvědomit jednu věc, která není veřejnosti asi tolik zřejmá nebo jasná... To, že je něco kulturní památkou, teď mluvím obecně ať už jsou to nábřežní zdi, historický objekt nebo industriální areál, tak to vůbec neznamená, že se s tím nedá nic dělat, že by to muselo být pietně chráněno v té podobě, jak je to dnes provedeno. Není to pravda, když mluvíme o nějakých domech, tak ty mohou mít například celou řadu zásahů, které je vlastně i z pohledu památkové péče primárně nutné je odstranit a přepracovat nebo předělat. A to je ten nejsnažší nebo nejednodušší příklad. Ale pak máme celou řadu věcí, které je třeba posuzovat individuálně, když rekonstruujeme nějaký dům, tak musíme třeba zasáhnout i do původních historických konstrukcí, a to třeba i z důvodu záchrany toho domu jako takového. Takže já si nemyslím, že by ochrana těch nábřežních zdí... ono si musíme klást otázku, co je cílem nebo předmětem té ochrany. Já si myslím, že primárním cílem, když to hodně zjednoduším bylo to, aby v rámci třeba nějaké rekonstrukce nebo transformace nedošlo k jejich odstranění a náhradě nějakým čistě technickým řešením. To znamená, že by někdo řekl, že jejich technický stav se blíží ke konci a že to relativně kvalitní kamenné provedení nahradíme například železobetonovou konstrukcí. Takže to si myslím, že je primárním cílem té ochrany. A samozřejmě to neznamená, že je nelze překrývat a my jsme i v historii souhlasili s nějakým krátkodobým překrytím v rámci nějakých výstav a podobně, s tím samozřejmě žádný problém není. Pokud máte na mysli rozšíření těch nábřežních prostor a vykonzolování nad prostor řeky, tak to si myslím, že je poměrně náročné, ale nemyslím si, že by to bylo úplně nereálné.

Toto téma jsme vlastně nakously během rozhovoru s paní inženýrkou Vostrackou⁸⁴, kdy jsme se bavily o tom, že by do prostoru nové náplavky na Radbuze bylo potřeba zrealizovat ještě jedno přístupové schodiště nebo ještě minimálně jeden přístup z prostoru Anglického nábřeží a tato potřeba zkrachovala na tom, že by se musela narušit struktura nábřežních zdí, kdy by se muselo jít skrze ty zdi nebo se do nich minimálně bylo potřeba nějakým způsobem zapustit... Možná to bylo ovlivněno i z velké části povodňovou ochranou samozřejmě.

Určitě povodňová ochrana tam hraje zásadní roli, ale pokud jde o nás jako Odbor památkové péče, tak já jsem se k tomu nevyjadřoval. Jednali možná s mým předchůdcem, který vykonával funkci přede mnou. Já si myslím, že obecně se tomu nebráním, pakliže to bude na solidní architektonické úrovni a bude to mít nějakou hlavu a patu. Já vím, že jsem se s Kubou Marešem⁸⁵, a ještě se k tomu určitě dostaneme k jeho aktivitám atelieru k světu. a dalších jeho iniciativ, setkal s názorem a vůbec si nejsem vědom, že by chtěl zřízovat nějaké schodiště, ale on chtěl v prostoru před policejním ředitelstvím zřízovat skluzavku a já jsem to považoval za totální úlet a vůbec jsem se k tomu nevyjadřoval:-)

Kubovo názory jsou leckdy řekněme až příliš iniciativní:-) Ale když už jsme u toho, jak Vy vnímáte tyto iniciační projekty a můžeme o nich mluvit spíš obecně, protože to není pouze k světu. a Festival Náplavka k světu. nebo Pechakucha Night, ale třeba i Kulturní centrum Papírna, které využívalo jako jedno z prvních iniciačních hnutí industriální prostor nebo spolek Pěstuj prostor, který se snažil oživit Městskou plovárnu a v současné chvíli velmi úspěšný projekt Bikeheart...

Obecně řečeno to určitě podporuji, což samozřejmě nevyklučuje situace, se kterými třeba nesouhlasím nebo se s nimi třeba nedokážu úplně ztotožnit, ale když to vezmeme popořadě, tak třeba se spolkem Pěstuj prostor velmi solidně spolupracuji. Existuje mezi námi v podstatě permanentní diskuze nad různými tématy a já velmi hodnotím jejich snahy a aktivity, ať už ve formě přednášek nebo dalších akcí a myslím si, že to má pro Plzeň zcela zásadní význam. Já jsem byl na to před dvěma týdny dotazován i v Nadaci české architektury, jaký mám názor na jejich aktivity a jak jejich aktivity hodnotím a popravdě jsem řekl, že to má pro Plzeň klíčový význam, protože to je velmi kvalitně a profesionálně a seriózně vedený. Pak jste zmiňovala Bikeheart... S nimi jsem taky v kontaktu. Tady na

⁸⁴ pozn. autora: ředitelka Útvaru koncepce a rozvoje města Plzně

⁸⁵ pozn. autora: Jakub Mareš - ředitel spolku k světu. a atelieru k světu., který inicioval realizaci náplavky na řece Radbuze.

městě jsem tu snahu adaptace bývalého kuželníku Sokolovny velmi podporoval a myslím si, že to je taky velmi pozitivní příklad. Myslím si, že k celému tomu postupu, který oni zvolili nelze nic vytknout. Oni si vyhlédli nějaký prostor, který je nevyužívaný a je svým způsobem zajímavý a navíc stojí v atraktivní, ale zanedbané lokalitě. Vyjednali si jeho propůjčení, oslovili prestižního a kvalitního architekta a ve spolupráci s ním to dali dohromady. Oslovili samozřejmě i město a zažádali o podporu nejen na městě, ale i v rámci dalších dostupných grantů. A ten výsledek stojí za to. Pokud jde o k světu. tam si myslím, že je to z velké části taky v pořádku, byť si myslím, že oslovují jinou a především mladší skupinu obyvatel. U k světu. je to hodně komunitní a nereflektuje to většinový názor společnosti.

Tak samozřejmě k světu. se věnuje spíše veřejnému prostoru a snaží se prakticky ukázat skrze multižánrový program, jak by se zanedbané prostory daly využít, takže to nemá mít edukativní přesah...

Jasný, ale uvedu příklad... Obecně nemám nic proti koloběžkám, ale na koloběžkách jezdí pouze velmi malá skupina lidí a hodně se o tom diskutuje v Plzni, že by lidi více ocenili sdílení spíše kol více než těch koloběžek. A pak si kladu otázku, jestli ty půjčovací terminály, které se po Plzni objevily, jestli neměly být z větší části věnované půjčování kol a pak samozřejmě když jsem mluvil o tom Bikeheart, kde je všechno dotažené do posledního detailu, tak provedení těch terminálů na koloběžky není tak propracované a určitě by si to architektonicko-designérské zpracování zasloužilo větší důraz na kvalitu, obzvláště pak v historickém centru města.

Pojďme se ještě vrátit k papírně... My už jsme si před časem spolu povídali o tom, jak vlastně vznikla památková ochrana, že to byla vlastně taková rychloakce v době, kdy se měla realizovat demolice a stavební činnost uvnitř areálu tehdejšího vlastníka KRPA Investment. Bavili jsme se i o spolupráci s klukama, kteří to tam celé iniciovali z Pilsen Live a Studia Petrohrad, ale já bych se chtěla zeptat, jak vnímáte ten nový projekt, který tam v současné chvíli probíhá, mám na mysli výstavbu Nové Papírny. Určitě jste se podílel na přípravě projektové dokumentace, tak co říkáte na tu finální podobu, která je dostupná na webových stránkách projektu?

Já musím říct, že my jsem se v našem vyjadřování omezili striktně na to, co je předmětem památkové ochrany, to znamená to jsou ty haly, které jsme nechali s kolegou Petrem Bukovským zaevidovat k památkové ochraně. Pokud jde o ten vlastní kontext toho, co tam nově vzniká, tak samozřejmě s Jirkou Zábranem⁸⁶ jsme o tom společně diskutovali, nicméně nechtěl jsem nějakým zásadním způsobem do toho vstupovat a bylo to formou dialogu a názorů. Musím přiznat, že mi těší samozřejmě, že se ptal na to, co si o tom myslím. A je potřeba říct ještě jedna věc. Ještě před tím návrhem toho, co tam dneska vzniká, byla zpracována Útvarem koncepce a rozvoje Územní studie ještě s trochu odlišným přístupem. Tam na těch volných plochách, které papírna vždycky měla k dispozici, protože to byly sklady dřeva, které používala a textilií, které používala k výrobě papíru, protože oni technologicky potřebovali obrovské skladovací prostory pod širým nebem, tak si myslím, vzhledem k tomu, že se nacházíme v centru, že je smysluplné ten prostor nějakým způsobem využít a zastavět. Zatímco pan architekt Kouřim měl představu, že tam vznikne klasická bloková zástavba uzavřených bloků, asi v té podobě jak je známe na Jižním předměstí, Petrohradu apod., tak Jiří Zábran to prosadil k přepracování. Rozhodl se, že ten obestavěný prostor, se kterým pracoval developer ponechá... asi by bývalo totálně neprůchodné, aby docházelo k nějakým redukcím, což by bylo pro tu developerskou společnost obtížně stravitelné a vlastně ten obestavěný prostor ponechal při redukcí plochy a úměrně tomu narostla výška a velmi dbal na propojení toho prostoru zeleně u řeky s takovými zelenými propojovacími prvky do toho území původního historického parku, kde byla konečně zahájena nějaká revitalizace a měl by být v budoucnu zpřístupněný pro veřejnost. Takže obecně myslím, že to není špatně, ale přiznám se, že já to hodnotím z pohledu toho vývoje, jak to vznikalo. Samozřejmě narážím na názory veřejnosti, že se jim zdají ty objekty měřítkem přes čáru, že se jim zdají příliš vertikální... Já si tohle nemyslím, ale možná že ten můj názor je ovlivněný tím, že vím, co tomu předcházelo a jak to bylo vnímáno. V tuhle chvíli je tedy zpracována architektonická

⁸⁶ pozn. autora: Ing.arch. Jiří Zábran je autorem návrhu projektu Nová Papírna. Vede atelier Zábran Nová architekti a je jednatelem atelieru PRO-STORY.

studie na revitalizaci té historické papírny. V tuto chvíli tedy probíhají projektové práce k územnímu a stavebnímu řízení. A toho se my jako památkáři samozřejmě pravidelně účastníme a je to s námi konzultováno.

A můžu se zeptat, jaká je do těch historických objektů navržená funkce?

Má to být jakési zázemí primárně pro ty obyvatele, kteří budou bydlet v té nové čtvrti. To znamená, že by tam měli vzniknout nějaké kavárny, prostory pro sportovní využití, nákupní centrum nebo prostory s obchodními jednotkami. Mělo by to být řešeno velmi variabilně, ale ono se to ještě průběžně mění. Měl tam být umístěn společenský polyfunkční sál, byť teda v současné době, pokud tedy nevyzradím nějaké tajemství... je to s velkým otazníkem, jestli se nad tím prostorem sálu ještě nezamyslet při vědomí toho, že Plzeňský kraj chce vytvořit polyfunkční sál v objektu bývalých Městských lázní a je tam velká obava ze strany investora, jestli by to pro ně nebylo nevýhodné. Ale myslím si, že po stránce toho spektra je to navržení dobré. Mám radost, že to využití je navrhované jako polyfunkční a což si myslím, že je zásadní, protože když ta jedna funkce vypadne, tak to ostatní zbylé spektrum by mělo udržet ten areál při životě.

Mě osobně trochu překvapuje, že Město Plzeň nepřistoupilo k tomu, že by do areálu DEPO 2015 nebo i do areálu Papírny, což jsou oba poměrně rozlehlé a velmi dobře přístupné areály v kontextu centra města, neumístilo funkci státní správy nebo vysokoškolskou instituci, což by území oživilo i v tom denním režimu, kdy jsou přeci jen ty residenční části prázdné, protože lidi jsou v práci... To třeba funguje například v těch revitalizovaných oblastech v Německu v Porýní a Porúří, kde jsou v bývalých přístavech situovány sídla bank, školy, mateřské školky i administrativa v kobinaci s bydlením a komerčními aktivitami... Tak to mě překvapilo, že si město nevyhradilo nějaké prostory, které by mohlo do budoucna využívat, tedy samozřejmě kromě SITMP⁸⁷, která se částečně přesunula do DEPO 2015 a nyní i do Světovaru. Nebyly v minulosti nějaké takové tendence?

Já jedinou, kterou si vybavuji, když byly před řadou let ekonomické problémy s plzeňskou Škodovkou, kdy docházelo k velkým redukcím jejich administrativy. Jednalo se o tu velkou horizontální administrativní budovu naproti autobusovému nádraží. Jeden čas se reálně uvažovalo, že by Magistrát města Plzně opustil všechny budovy, které má v centru města vyklidil a město by tyto historické objekty výhodně prodalo a že by se většina úřadu snad kromě radnice do té škodovacké administrativy přesunula a vznikl by tak centrální magistrát tam, ale myslím si, že ta tehdejší snaha byla motivována tím ekonomickým kalkulem, že by se ty budovy v lukrativních částech historického jádra prodaly a bylo to pro město neskutečně výhodné, ale tam si myslím, že ta motivace končila a nebyla to snaha o smysluplné využití industriálního areálu:-) A je dobře, že z toho sešlo, protože si neumím představit, co by například bylo s touto budovou⁸⁸, která je taky kulturní památkou, a která je taky tradičním historickým úřadem už od první poloviny 19. století, takže by jsme si s tím vytvořili nějaký další problém. Ale ta snaha umístit nějaké veřejné instituce si myslím, že tam nebyla, byť si myslím, že ten dnešní Světovar expanduje se SITMP správným směrem.

Ještě bych se chtěla vrátit k Městským lázním. Probíhá již příprava jejich využití? Protože v nedávné době byla budova odkoupena Plzeňským krajem...

Musím se přiznat, že Plzeňský kraj s námi prozatím o rekonstrukci nejednal a pevně doufám, že v blízké době ke kontaktu dojde. Jediné jednání, které jsem absolvoval v kanceláři hejtmana, ale i když jsem nemluvil přímo s hejtmanem, ale pouze s vedoucím jeho kanceláře, bylo když chtěli v dobré víře umístit přes celou budovu lázní velkou plachtu s vizualizací toho, jak ty lázně budou vypadat a to se musím přiznat, že jsem nepovolil, protože jsem měl vážné obavy. Jednak si myslím, že to svádí k nějaké reklamě a dále jsem se snažil vysvětlit, že i když ty lázně nejsou nyní v dobré kondici, že bychom je neměli zakrývat nějakou plachtou a koneckonců i město má nějaké manuály práce s reklamou a s vizuálním smogem a toto bylo již na hraně věci. A pak mě i mrzelo, že si Plzeňský kraj nechal vypracovat nějakou právní expertýzu, že toto není reklama a podobně, ale tak nakonec jsme

⁸⁷ pozn. autora: SITMP - Správa informačních technologií města Plzně.

⁸⁸ pozn. autora: Rozhovor byl realizován v sídle Odboru památkové péče Magistrátu města Plzně na adrese Kopeckého sady 11, 326 00 Plzeň.

se shodli na tom, že vzhledem k technickému stavu omítky, kdyby tam vrtali nějaké kotvy, tak že by došlo ještě k většímu poškození. Takže si myslím, že jsme se korektním způsobem domluvili na tom, že nic takového probíhat nebude a že budou konzultovat navrhované opravy. Jediné čeho jsem si všiml a co si myslím, co je pro mě překvapující jsou nereálné časové harmonogramy, které mi byly prozatím ústní formou prezentovány. Osobně se nedomnívám, že by bylo možné za tři až čtyři roky zahájit stavební práce v situaci, kdy nemáme schválenou ani jasnou vizi nebo architektonickou studii.

Mě by spíš zajímal ten pohled na to, jak tu budovu v centrální části nábřeží propojit s parterem, protože u Městských lázní je zvýšené přízemní podlaží, ale dá se tam třeba využít, a koneckonců PechaKucha Night tam byla také pořádána, střešní rovina, odkud je krásný vizuální kontakt na okolí... Jestli je vůbec nějaká snaha o to propojení s veřejným prostorem, ale v případě, že nebyly zahájené projektové práce, tak je to asi čistě akademická otázka...

My jsme se vyjadřovali ještě v situaci, kdy vlastníkem byla ta italská developerská společnost. Navenek se sice s lázněmi nic nedělo, ale oni si nechali schválit dvě architektonické studie a dokonce v jednom případě i projekt ke stavebnímu povolení, který potom ještě radikálně měnili a nechali si zpracovat změnu stavby před dokončením, aniž by tedy zahájili stavební práce. Takže minimálně na papíře se něco dělo. Atelier Soukup-Opl-Švehla skutečně navrhoval v té horní části, jak jste mluvila o těch výhledech na město, tak tam vytvořili prosklenou dvoranu, ze které by ten velmi atraktivní pohled pro veřejnost možný byl. Samozřejmě ten problém toho odlišného vnímání toho dnešního propojení objektu s parterem a tehdejšího pohledu monumentalitu a nástupu do toho prostoru objektu, to jsou dva úplně protipóly a je na tom krásně vidět, jak se pohled a vnímání architektury vyvíjí. Samozřejmě můžeme s tím něco udělat, něco s tím provést, ale myslím si, že by byla chyba v tomto smyslu nějak brutálně a necitlivě do toho domu zasáhnout, ale myslím si, že řešitelné to je.

Nyní bych se chtěla zeptat obecně... při zpracování své práce jsem nikde nedohledala, že by existovala metodika nebo obecně platný postup pro hodnocení veřejných prostor v kontextu post-industriálních areálů a průmyslového dědictví. Setkal jste se během své praxe někdy s tímto tématem?

No, já abych řekl pravdu, tak památková péče má celou řadu metodik a já sem byl vždycky jejich odpůrcem. Ale je možné, že ten můj názor byl ovlivněný tím, jakým způsobem byly ty metodiky používány. Vždycky říkám, že je-li někdo kvalifikovaným památkářem, který má k tomu odpovídající vzdělání a dokáže se na to podívat v širším spektru a nikoli tím úzce zaměřeným paprskem, tak je to úplně ideální hodnotit ty věci individuálně. Národní památkový ústav vydává celou řadu metodik, to jsou takové brožurky např. historické dlažby, historická okna... a já se setkávám s přístupem nových začínajících památkářů, ale bohužel se jedná z pohledu toho vzdělání o lidi, kteří nejsou úplně kvalifikovanými odborníky, že oni to používají jako takový alibistický nástroj. Oni si prohlídnou architektonickou studii, projektovou dokumentaci, která s tím domem nějak pracuje a pak si vezmou tu brožurku na ta okna a dívají se na ta okna v té studii a tam si přečtou odstavec, že je cílem památkové péče zachovat ta okna v původním stavu, a tak napíší, že rozšíření okna v budově je neakceptovatelné, protože v té metodice je tahle věta a opišou jí tam. A přitom si neuvědomí, že tímto krokem zcela znemožní transformaci toho objektu, protože například rozšíření toho otvoru je pro tu transformaci bytostně nezbytné. Takže já jsem se vždycky k těmto metodikám a způsobu jejich aplikace stavěl negativně.

Na druhou stranu musím přiznat, že pan architekt Jehlík na Ústavu urbanismu při Fakultě architektury ČVUT před časem zpracovával Metodiku památkové péče ochrany a práce s historickými jádry gotických měst a tam musím říct, že je to metodika zpracovaná úplně odlišným způsobem. Nutí toho památkáře nad tou věcí přemýšlet. Přímo popisuje, jakým způsobem i na konkrétních příkladech jsou tam návody, jak přistoupit na modelových případech k tomu posuzování, čeho si má památkář všimnout a postupovat od toho celku od širších vztahů ke konkrétní věci. A tam si myslím, že to je úplně něco jiného a že to je metodika zpracovaná skutečně velmi detailně a pokud mi paměť neklame, tak je to jediná metodika, která si v památkové péči zasluhuje vysokého uznání. A myslím si, že budeme-li postupovat i v ostatních tématech v památkové péči tímto způsobem, tak je to rozhodně správně. Takže tím jsem chtěl naznačit, že není problém nejen v tom, že neexistuje nějaká metodika transformace industriálních areálů a jejich vztahu k přírodnímu, krajinnému nebo městskému prostředí, ale ony ty metodiky, které by byly použitelné neexistují ani pro jiné oblasti památkové péče.

Přistoupíme již k poslední otázce, k základnímu motivu mé práce... fenomén vody. Co pro Vás znamená v kontextu těch plzeňských čtyř respektive pěti řek, co tady máme ve městě?

Tak je to, sama jste to řekla, je to fenomén, ale je to fenomén, který si paradoxně a to mi na tom jako památkáře nejvíc zaráží, že si to město ten fenomén strašně dlouho vůbec neuvědomovalo. Tady v době gotiky bylo město založený na soutoku čtyř řek na nějakých obchodních cestách a nějakým způsobem se rozvíjelo a v tom 19. století a vlastně i na počátku století 20. si to město vůbec neuvědomovalo tu hodnotu těch prostor kolem řek jako důležitý městotvorný prvek. Když se podíváte na tu dnešní Prokopovu ulici, jak je v odstupu od té Radbuzy, ale tak že znemožňuje vlastně vytvoření nebo zásadním způsobem komplikuje vytvoření nějakého nábřeží. Ona ta ulice je nasazena tak, aby umožnila skrýt ten nepořádek, který oni plánovali vytěsnit jako k té řece a ty dvory domů se k ní obrací a to vlastně my dneska vlastně mluvíme o transformaci těch industriálních areálů, ale podívejme se na to těma tehdejšíma očima, oni k té řece strčili ty "smradlavé továrny", tak aby nebyly tolik na očích a zejména z toho důvodu, že třeba ta papírna potřebovala obrovské množství technologické vody, které potřebovala brát z té řeky a po nějakém alespoň hrubém přečištění ji do ní zase zpátky vypouštět. A to je ten motiv a důvod, proč ta továrna tam byla umístěna a vůbec jim nešlo o ten krajinný ráz nebo nějakou interakci s městem. Ty první snahy si myslím, že se objevují až někdy, kdy se začínají stavět ty významné budovy na nábřeží... lázně, poliklinika a podobné stavby. A s tím souvisela i demolice původního prodloužení Prokopovy ulice, kde původně stávala uliční fronta domů. Ale je tam vidět snaha začít pracovat s řekou jako s městotvorným prvkem, ale skončilo to ve svém zárodku a nebylo to dotažené nikdy do konce, protože po příchodu socialismu už nebyla ta chuť ani nálada něco s tím dělat. A potom ta architektura 60. let, která počítala se soliterními stavbami tak nějak zasazenými do volného prostředí, která vrcholila výstavbou domu kultury, ale uvědomme si, že on byl stavěn v 80. letech podle projektu z konce 60. let. Tam mezi projektováním a realizací byl dvacetiletý odstup, tak tam se počítalo s obrovským množstvím volných ploch, ale ty důvody byly kompoziční, oni chtěli, aby ten dům byl vidět ze všech úhlů pohledu a veřejný prostor nebyl ideálně pojatý. Tam byla celá řada hluchých prostor, které byly nevyužité a nevyužitelné. No a pak samozřejmě až po sametové revoluci, kdy se lidi začali trochu dívat i do zahraničí, tak se o tom začalo uvažovat trochu smysluplně, městotvorně a vznikaly konečně nějaké úvahy a samozřejmě napomáhají tomu i spolky jako k světu. a Pěstuj prostor a podobně a doufejme teda, že se dočkáme nějakého využití. Vy jste mluvila o náplavce, samozřejmě náplavka je super, ale sama o sobě nikdy nebude fungovat dokud se ten prostor po zbořeném domu kultury nezastaví nějakou kvalitní zástavbou a nedojde k nějaké interakci. V tuto chvíli náplavka vede téměř odnikud nikam. Kdyby tam nebyl Bikeheart na konci, což je takovým hezkým cílem, který rozumným způsobem vytvořil cíl toho putování po té náplavce, tak by nebyla žádná motivace lidí, aby na tu náplavku chodili. Myslím si, že ta návštěvnost náplavky prozatím pokulhává za očekáváním, ale myslím si, že v situaci, kdy bude v okolí nová čtvrť, tak to bude lidi lákat k promenádám. Myslím si, že bude muset dojít k demolici té dvojici lávek, které tam nyní jsou a bude muset dojít k jejich náhradě, která umožní komfortnější nástup do profilu nové náplavky a umožní její velkorysejší propojení s centrem města a s prostředím před muzeem a prostorem u Komerční banky, kdy ta piazzeta zatím také hledá své využití.

A úplně na závěr, máte nějaký zážitek v souvislosti s plzeňskými řekami, na který rád vzpomínáte?

Jak bych to řekl? Určitě to není pouze jedna věc. Já to bral od dětství jako skvělou věc, jako určitou zajímavost, protože já jsem vyrůstal na Anglickém nábřeží, tam byly služební byty podniku Stavoprojekt, kde můj otec pracoval jako architekt, takže já se od dětství na řeku díval z okna a připadalo mi to jako určitá výsada již od dětství, byť ta řeka byla hodně špinavá. Vždycky když jsem přišel pozdě do školy, tak se spolužáci smáli, že si řídím hodinky podle vody v Radbuze, tak myslím si, že to člověka hodně formuje, co zažil v dětství a samozřejmě i to, že můj otec byl architektem, tak to ovlivnilo můj postoj k tomu, že jsem si uvědomoval tu důležitost a ten nevyužitý potenciál, které řeky v Plzni mají.

Tomáši, dlouhou dobu jste působil jako event manager v Kulturním centru Papírna. Můžete trochu popsat ideu projektu a jeho historii?

Prvotní snaha o oživení krásných a nevyužívaných prostor památkově chráněné budovy bývalých papíren, Papírny bratří Piettů, se přes mladistvou rozšafnost změnila v kulturní svobodnou silnou scénu a projekt, který již dávno přesedlal na polo-profesionální fungování. Pořádání debat o sociálních a společenských tématech jak aktuálních, tak opomíjených, průsečík názorů při politických debatách nás přivedla k našemu hlavnímu programu a cíli. Z ryze syrové a především hudební produkce k silnému kulturnímu centru, které otvírá některá témata nebo jim pomáhá k diskuzi široké veřejnosti. Samozřejmě k té aktivní části veřejnosti. Tak jsme se snažili především o programovou šíři a získávání kontaktů. Ty jsme hojně využívali při soukromých akcích a tím docházelo k propojení kultury a firemním benefitům pro jejich zaměstnance. Tedy další potenciál v kulturním obohacení veřejnosti. To nám zavdávalo další potenciál Papírny.

Během realizace projektu jste jistě měli nějakou představu a vizi, jak by centrum mělo vypadat. Byla diskuse s památkáři a vlastníkem na toto téma náročná? Jak se vás dotýkala památková ochrana objektu bývalé třídirny papíru, kde se kulturní centrum nachází?

Od počátku byla snaha přistupovat k památce jako k symbolu. Symbol propojení minulosti, současnosti a budoucnosti. Mezi provozovatelem a zástupci MMP OPP byla nastavena upřímná a profesionální spolupráce, která se stala sympatickou v obou směrech. Je třeba brát cíl institutu OPP s velkým respektem, i naše myšlenka byla snaha o citlivou obnovu a modernizaci tohoto krásného místa.

Můžete teď trochu s odstupem zhodnotit, co se vlastně v Plzni podařilo prosadit? Měl jste v rámci centra Papírna nějaké plány a vize, které se třeba doposud nepodařilo prosadit?

Možná bych rozdělil prosazování jednotlivých bodů pro vývoj kultury a kulturního programu v Plzni a prosazování Plzeň kulturní jako mediální a marketingový obraz města ku možnému zvýšení či udržení cestovního ruchu. Z pohledu člena papírenské crew bych určitě ocenil celkovou snahu pomáhat obdobným kulturním místům jako je Papírna a dalším spolkům kulturně aktivním. Mnohdy to bylo osobní přání některých významných politiků, a tudíž se vcelku podařilo mnoho přínosného. Minimálně z pohledu zevnitř města, pohledu občana. Kvalita ovšem určuje pohled zvenku, tudíž příležitosti k růstu cestovního ruchu a dalších klíčových marketingových a vlivových cílů. Tam jsou určité rezervy. Co mrzí mě je krátkodobá snaha při pandemii Covidu-19 spojit síly a naslouchat širším názorům z řad přímých účastníků kulturního praporu, která dle mého nedosáhla svého potenciálu a ojedinělé příležitosti. To se možná mění, jsem již téměř 14 měsíců mimo toto dění.

Vidíte nějaký potenciál kulturního centra v rámci jeho polohy u řeky? Byla někdy debata o využití břehů řek v rámci Vašeho projektu? V souvislosti s tím, jak jste vnímali výstavbu Domova pro seniory, který je situovaný mezi Papírnou a řekou Radbuzou?

Jako bývalý člen Papírny bych určitě řekl, že je velká škoda nízké spolupráce kulturních a gastro pointů podél řek napříč městem. Zajímavé souboje by se mohly i odehrávat mezi sousedy řek. Romantické představy jsou ale stále možné a potřebné pro další rozvoj, který může pramenit pouze ze spolupráce a tím vytváření podmínek pro další růst a nové projekty. Z osobního pohledu ale musím přiznat, že mi vždycky tohle téma přišlo spíše marketingově prázdné. Důvodů je několik. Nejsilnější je ten o výškovém uspořádání, práce s břehy v místech, kde to dává oprávněný význam. Město řek by určitě mělo práci s vodou jako takovou silněji rozvíjet. Ať informovaností o historii, účelu, života v řekách, skutečného potenciálu a tím důvěryhodnosti tohoto tvrzení.

O domově pro seniory nemohu mluvit v návaznosti na naše fungování moc idylicky. Z pohledu architektury a urbanismu toto ani nelze hodnotit. Nemůžete rozebírat něco, co je od prvopočátku myšlenky zcela špatně. Polohou, architekturou, návazností na okolí a využití místa s vhodnějším potenciálem. Věřím, že navrhovatel, zhotovitel a provozovatel budou mít jiný názor.

Během své profese jste se setkal se spoustou projektů, které se věnovaly iniciaci proměny veřejných prostorů kolem řek v Plzni. Jak tyhle projekty vnímáte?

Cením snahu najít na toto finance a politickou diskusi, shodu, další podporování vzniklých projektů. Bohužel ale můj přístup již cítíte z odpovědi na předchozí otázku. Rozumím pojmu city center neboli nejžhavějšímu želízku ve snaze dalšího růstu cestovatelského ruchu. Ale tak rozsáhlou investici do plzeňské náplavky v centru u Radbůzy považuji za pouhou osobní snahu některých politiků a jejich užitečných nohsledů, totiž zanechat stopu spíše ega než opravdového rozvoje. Určitě ale fandím jiným akcím a naplnění pojmu „město řek“. Ať už projekty Náplavky k světu, Loděnice, či Pivovaru Proud.

V Plzni je obdobných post-industriálních areálů ve vazbě na řeku více. Máte třeba v hlavě nějaký záměr na oživení dalších podobných prostor? Je nějaká lokalita u řeky, která Vás jak se říká láká?

Bohužel, jako chybí městům významná role městských architektů či urbanistů s opravdovou vizí, postrádá společenský vývoj uvnitř měst kulturních předáků, kteří by snesli širší diskusi. Co opravdu společnost postrádá, potřebuje a co chce se často míjí, ale určitě má společné průsečíky. Na těch je třeba stavět. Ne na osobních potřebách promotérů, pořadatelů, ředitelů. Proto dle mého nelze mluvit o tom, co láká jednotlivce. Rozhodně je ale škoda prostor kolem řeky Radbuzy od Wilsonova mostu až po Škoda sport park. Zde by mohl se sympatickou zdravou vizí vzniknout skutečný hodnotný kus Plzně, co se týká kulturních a společenských potřeb města. Stezky, parky, sportoviště, open-air, sauny, výstavy, gastro, návazné služby. Pravda o životě kolem řeky a její naplnění – přístup, zdroje, klima, význam.

Co pro Vás obecně v Plzni znamená pojem “fenomén řeky ve městě”?

Bohužel hořkost nad svázáním tohoto pojmu s politickými ambicemi. Nikoliv jako silnou stránku a přednost města. Je to úkol pro další silné osobnosti, kterých Plzeň určitě pár má. Uvidíme, jestli objeví své předpoklady a pokusí se o silnější slovo a pravomoc. Klíčem je ale stále spolupráce. Tady sláva spolku Pěstuj Prostor. Zde vidím cestu a potenciál při spolupráci skrze dotčené obory.

Jaká cesta podle Vás Plzeň čeká, aby se stala evropskou metropolí srovnatelnou s měřítkem obdobně velkých sídel v západní Evropě? Co podle Vašeho názoru může Plzni v tomto směru hodně pomoci? Jsou to právě území podél centrálních částí řek a doposud ne zcela využitě post-industriální areály?

Vše začíná a končí u zdrojů a možnostech, které jsou v rukou politiků. Kultura je důležitá a důležitá je i infrastruktura. Ta je bohužel nejméně vidět, a tak často není prioritou. Naproti tomu snaha jednotlivých obvodů mít také svoje „kulturní místo“ zcela deklaruje rozdělení města a snad i úmyslné necílení prostředků pro rozvoj města pro rozvoj obvodů. To se bohužel ale nedá dělat nekoordinovaně, tady musí být určité sjednocení a vize. Plzeň je malé město. Naproti tomu rozmanitost kulturních spolků a snah jednotlivců je klíčová, ale musí se „to“ společně někde potkat.

Jaká je Vaše nejoblíbenější vzpomínka ve vztahu k řekám v Plzni?

Historické fotografie, kdy lidé měli k řece blízko. Kdy se opravdu propojil život „suchý“ a život „mokrá“. Ale to jsme zpět u romantických ideí :-)

Jirko, Vy jste byl působil v realizačním týmu projektu Plzeň - Evropské hlavní město kultury (EHMK 2015) od jeho samého začátku. Jak jste vnímal potenciál projektu ve vztahu k Plzni? Co Vám na začátku toho projektu běželo hlavou?

Od mého vstupu do projektu v listopadu 2013 jsem vnímal spíše neustálý tlak způsobený obrovským zpožděním příprav projektu jak v měkké, tak investiční části. Během 3 měsíců bylo třeba zorientovat se, přebudovat tým a v dubnu 2014 odevzdat monitorovací zprávu do Bruselu, na základě níž se rozhodovala komise o udělení tzv. Ceny Meliny Mercouri. Byl to tedy neskutečný boj o holý život a čest Plzně a Plzeňanů s velkým množstvím kompromisů především kvůli nerealisticky nastaveným rozpočtům. Hodně jsme museli škrtnat v programu a na druhé straně doplňovat velký program, který přivede dostatečnou pozornost médií a přiláká návštěvníky ve velkém. Nebylo to nic jednoduchého především z procesního hlediska, kdy musíte spoustu věcí v extrémním čase vytendrovat atd. Nakonec to ale klaplo a projekt proběhl dobře.

Možná se ještě na úvod zeptám, Jiří, Vy jste Plzeňák? Pokud ano, s jakou vizí jste do projektu šel? A pokud ne, co Vás k projektu přimělo?

Původem jsem ze Sobotky v Českém ráji a do Plzně jsem připutoval z Ostravy, kde jsem řídil jednu z největších českých nadací – Nadaci OKD a před tím, jsem působil v Šanghaji na EXPO2015. Plzeň pro mě byla neznámým místem, což je na jednu stranu velká výhoda, pokud se musíte velmi rychle rozhodovat a neřešit staré křivdy. Na druhou stranu znalost lokálního prostředí velmi chyběla. Pro mě to byl v 31 letech obrovský projekt, výzva, zkušenost a prestiž. Je to Liga mistrů v rámci kulturní produkce. To mě velmi bavilo a baví dodnes. Vstup do projektu v rozvratu byl zároveň velký risk, protože potřebujete nejenom projekt zvládnout programově a mediálně, ale také administrativně. Známe velmi dobře z velkých akcí, že mohou skončit v záporných číslech, což se naštěstí v případě Plzně 2015 nestalo a projekt skončil dobře a v lehkém plusu, který pomohl zajistit udržitelnost.

Během realizace projektu se celkem narychlo měnila lokace hlavního zázemí projektu EHMK 2015 z původního záměru Kulturního centra v bývalém pivovaru na Světovaru na dnešní DEPO 2015. Co tenkrát ta změna znamenala pro další vývoj příprav?

To byla velká rána, která přišla na jaře 2014. V tu dobu bylo totiž jasné, že se kvůli zpoždění příprav stavby a následném nálezu korkodehtu ve zdech nestihne projekt dokončit nejen do ledna 2015, ale ani do doby, kdy musí být vyčerpána evropská dotace. To je bohužel příběh, který se v Plzni děje opakovaně a investiční projekty do kulturní infrastruktury prostě fungují buď špatně, nebo vůbec. Místo toho, abychom se s kolegy Sulženkem, Formanem a dalšími soustředili plně na slavnostní zahájení, uzavření 200 smluv (tedy detailů kulturních projektů s partnery) a marketing a komunikaci, tak jsme řešili plán „B“, aneb jak narychlo dát do kupy bývalé depo dopravních podniků, které jsme původně chtěli využít pouze na jednu obří výstavu. Nutno říci, že v té době se všechny úřady města včetně politické reprezentace semkly asi nejvíce za celou dobu a skutečně se podařilo základně prostor přebudovat tak, aby do něj mohla ve větším množství chodit veřejnost. V tu dobu celková investice byla kolem 8 mil. Kč a celkově se od té doby do konce roku 2022 nainvestovalo do oprav a úprav cca 20 mil. Kč, což vzhledem k podlahové ploše cca 8.000 m² skutečně není mnoho.

Můžete teď trochu s odstupem zhodnotit, co se vlastně v Plzni podařilo realizovat? Měl jste v rámci projektu EHMK 2015 nějaké plány a vize, které se třeba doposud nepodařilo prosadit?

Myslím, že se podařilo sestavit zajímavý program a probudit v Plzni novou dimenzi, kterou do té doby neznalo. Plzeňané se daleko více začali aktivně zapojovat do kulturního dění, které se také významně přesunulo z kamených budov do veřejného prostoru. Turistická čísla byla na poměry jiných měst EHMK také velmi nadstandardní. Nicméně ty kamené budovy strašně chybí. Z infrastruktury se podařilo dokončit jenom Nové divadlo, jehož dopad na program EHMK byl minimální. Na druhou stranu stále není hotova galerie, ze Světovaru vzniká technologické centrum a DEPO2015 je úspěšné, leč improvizované díky technickému stavu na hraně. Je skvělé, že žijí nezávislá kulturní centra, jako je Moving Station a Papírna.

Areál DEPO 2015 do dnešní doby funguje jako oblíbený coworkingový prostor a zázemí kreativního průmyslu s pestrými nabídkou programu a aktivit pro širokou veřejnost. Jak by jste současný areál zhodnotil. Podařilo se Vám doposud využít veškeré potenciály?

DEPO2015 je třetím nejvyhledávanějším kulturním zařízením v Plzni. Tím prvním z hlediska povědomí občanů je Divadlo Josefa Kajetána Tyla a za ním pak Městská Beseda. V roce 2019 depem prošlo 215.000 návštěvníků a v roce 2022 tj. po pandemii to bude cca 140.000 návštěvníků. Sídlí zde na 40 firem či umělců jednotlivců a program funguje 350 dní v roce. Oblíbené jsou např. interaktivní výstavy, které z větší části produkujeme a prodáváme dále do dětských muzeí po Evropě. Zvládáme uspořádat několik festivalů světla ročně, organizujeme street artový festival Wallz, česko-bavorský festival Treffpunkt a další projekty. Jinými slovy, podařilo se uchovat podstatnou část hlavního aktiva všech EHMK – personál a znalost. Významně nás zasáhla pandemie, kdy se tým zmenšil z 30 zaměstnanců na 20 a museli jsme odříznout nejméně výdělečné (sdílená dílna makerfaire) nebo méně potřebné části (coworking). DEPO2015 má podle mě před sebou světlou budoucnost, ale osobně si myslím, že ještě cca 5 let potrvá, než zde začne požádná výstavba a tím pádem i veřejné prostory a depo samotné dostanou kvalitu, která se přiblíží jiným evropským kreativním centrům.

Všechny objekty bývalé vozovny a dílen Elektrických podniků města Plzně jsou bez památkové ochrany. Je to pro Vás výhodná situace pro realizaci Vašich vizí a rekonstrukci některých objektů? Nebo je to naopak svazující ve smyslu potřeby zachování průmyslového odkazu v kontextu ekonomie provozu?

Architektonicky významný je především objekt SO-02 ze 30tých let, který je inspirován montážní halou AEG v Belíně. Tam se snažíme zachovat co nejvíce z jejího přiloženého šarmu. Na druhé hale s dvěma oblouky z roku 1952 již bylo v minulosti provedeno několik zásahů, které její původní ráz narušily (nové světlíky apod.). Tam se chováme více utilitárně a důležitá je především funkčnost, bezpečnost a akustika prostor. Vzhledem k chybějícím financím spojuje obě haly to, že se v nich stavebně nic zásadního nestalo. Plán revitalize, který je nyní na úrovni podané žádosti o stavební povolení počítá se zachováním všech zásadních částí obvodového pláště. Neexistence památkové ochrany v tomto nehraje v této fázi žádnou zásadní roli. Pokud by se tak stalo, tak půjde pravděpodobně o vnější plášť. Tam může v některých případech památková ochrana paradoxně pomoci, jelikož např. někde odpadnou nároky na energetickou náročnost. Například u oken se díky nutným trojsklům často nepodaří zachovat původní industriální ráz budov.

Vidíte nějaký potenciál kulturního centra v rámci jeho polohy u řeky? Byla někdy debata o využití břehů řek v rámci Vašeho projektu? Byla někdy debata o možném spojení s Kulturním centrem Papírna v podstatě přes řeku?

V rámci jedné ze studií města je i nová lávka, která zkapacitní průchod přes řeku Radbuzu, protože hlavně v letních měsících bývá na papírenské lávce dost husto. Pro nás je především důležité dobudovat pořádně infrastrukturu typu kanalizace, horkovody apod., aby bylo možné začít sérii rekonstrukcí stávajících staveb a byly vytvořeny podmínky pro developera, který do území vstoupí. Tady už je pak důležitá role majitele pozemků – města Plzně, aby si udržel kontrolu nad projektem. Například, aby došlo ke kvalitnímu propojení veřejného prostoru s územím kolem řeky Radbuzy.

Během své profese jste se setkal se spoustou projektů, které se věnovali iniciaci proměny veřejných prostorů kolem řek v Plzni. Jak tyhle projekty vnímáte?

V zásadě jsem byl u jediného projektu, kterým je Náplavka na Radbuze. Dostal jsem se k němu až v době, kdy byl prakticky dokončen (tuším, že v roce 2019) a řešilo se, kdo bude mít prostor na starost po provozně – kurátorské stránce. Tuto roli nakonec dostala Plzeň 2015 a snažíme se od té doby pomáhat organizátorům překonat všechna úskalí organizace akcí u řeky. Podle mě je velká škoda a chybou, že motor celé proměny tohoto území – spolek ksvětu. se nechce nyní podílet na kulturním obsahu Náplavky na Radbuze a raději putuje po dalších potenciálních místech kultivace plzeňských břehů. Připadá mi to jako mlácení na otevřené dveře a zbytečné tříštění sil a prostředků.

Co pro Vás obecně v Plzni znamená pojem “fenomén řeky ve městě”?

Pro mě osobně hrají v Plzni řeky velmi okrajovou roli. Možná to zní příliš tvrdě, ale neznám moc měst v Evropě, která by měla tak málo využitých řeky pro odpočinkové, relaxační či jiné veřejné účely. Rád si

chodím zaběhat nebo projít se psem a dětmi v Lobzích v krásně zrevitalizované oblasti kolem Lobežských jezírek. To je pro mě v Plzni prakticky jediná lokalita, která splňuje nějaká přísnější kritéria na volnočasové využití. Náplavka na Radbuze je prostor, který začíná ožívat, ale bude to ještě několik sezón trvat, než si věci sednou a především budou nějak logicky propojeny. To, co se například povedlo v Ostravě, kdy ve Slezské Ostravě sednete na kolo a slezete v Frýdku-Místku na pivo je naprosto jiná dimenze. Osobně si myslím, že naše generace podobnou kvalitu nezažije. Tím vůbec nemluvím o západu nebo severu Evropy.

Jaká cesta podle Vás Plzeň čeká, aby se stala evropskou metropolí srovnatelnou s měřítkem obdobně velkých sídel v západní Evropě? Co podle Vašeho názoru může Plzni v tomto směru hodně pomoci? Jsou to právě území podél centrálních částí řek a doposud ne zcela využitě post-industriální areály?

Z výraznějších projektů je zajímavé využití městských lázní. Tam bude ale vždy objekt oddělen od řeky silnicí. V rámci plzeňského pivovaru jsou zajímavé studie, ale osobně si myslím, že během příštích 20 let nebude významná část těchto plánů z mnoha důvodů zrealizována. V době, kdy je vlastník firmy z jiné části světa zkrátka řeší jiné priority. On potřebuje vyplácet dividendu a věří, že o veřejné prostory se má starat sektor veřejný. Těžko proti tomu něco namítat a zaplatit pámbůh, že Pilsner Urquell drží svou část věnovanou nehmotnému dědictví v obdivuhodné formě (a v době před pandemií i ekonomicky velmi rentabilní). Situace kolem Papírny je velmi nejistá kvůli nečitelnému vlastníkovi památkově chráněných či významných částí a pak už skutečně nic významného nepozorují. Osobně si myslím, že Plzeň nemá potenciál stát se celoevropsky významnou destinací z hlediska industriálního dědictví. Těžní věže nebo masivní ocelárny tu zkrátka nejsou. To jsou věci, které lákají, inspirují a skýtají svou monstrózností obří potenciál, který se podařilo kapitalizovat např. v Porúří (Essen) nebo v Lucembursku (Belval apod.), jižním Polsku nebo na Ostravsku. Podle mého názoru je racionální soustředit se v Plzni na udržitelný rozvoj, budovat přívětivé, bezpečné, kulturní, sportovní a přátelské město, kde se dá dobře dýchat doslovně i obrazně. To je jeho pozice posledních 20 let a za mne nemá cenu dělat veletoce, ale naopak držet strategický i marketingový kurz.

Jaká je Vaše nejoblíbenější vzpomínka ve vztahu k řekám v Plzni?

Pro mě nejoblíbenější říční oblastí je rozhodně Úslava mezi Koterovem a Rokycanskou. Jak Božkovský ostrov, tak Lobežská jezírka mají skvělou dostupnost, ve větší části i kvalitu okolní zeleně a sportovní využití, které není násilně vetknuto do prostoru. Chodíme tam prakticky každý týden a je to únik od městského ruchu pět minut od našeho bydliště. V roce 2022 se velmi podařila i kulturní sezóna na Náplavce na Radbuze, kde během 3 měsíců proběhlo na 40 různých akcí. To je dobrý příslib, ale cesta k přirozenému užívání plzeňských řek Plzeňany i turisty bude ještě trvat dlouhé roky.

Jiří, na závěr, jaký projekt teď chystáte nebo se Vám rodí v hlavě?

Abych nebyl pořád kritický a negativní, tak od října 2022 pracuji na festivalu světla a umění ve veřejném prostoru BLIK BLIK. Na konci března 2023 se odehraje podél řeky Radbuzy mezi plzeňským pivovarem a DEPO2015 snad krásný festival. Bude jiný, než jakýkoliv festival v předchozí době. Vytyčili jsme si cíl odstranit 2/3 veškerých tisků a promo materiálů. Tiskneme minimálně, u každé instalace stavíme příkony elektřiny na minimum díky využití nízkenergetických světelných zdrojů. V zásadě je cílem být energeticky neutrálním festivalem, který zůstane stále zábavným a přitom si zachová uměleckou kvalitu. Hlavně kolem Radbuzy tak reálně i v mysli trávím desítky hodin, které snad proměním s týmem DEPO2015 opět v akci, která bude mít Evropský rozměr a přitom zapojí aktivně účastníky do dění.

Pane Škodo, Vy jste přišel se zcela inovativní myšlenkou v rámci tradičního pivovaru vytvořit malý minipivovar se specializovanou výrobou. Co Vás k této myšlence přivedlo a jak na to Plzeňský Prazdroj reagoval?

Myšlenka nebyla pouze má, nápad vznikl v rámci inovačního oddělení Prazdroje a týmu kolem projektu Volba Sládků již zhruba v roce 2015/2016. V roce 2018 se podařilo projekt a jeho financování v rámci Prazdroje, a jeho současného japonského majitele Asahi, prosadit. Jeho cílem je vybudovat moderní pivovar uzpůsobený pro vaření různých pivních stylů v menších várkách, a tím přispět k oživení a zatraktivnění celé pivní kategorie, v Čechách vybudované téměř výhradně kolem ležáku plzeňského typu.

Pro tyto účely byla vybrána dlouhou dobu nevyužívaná budova bývalé Elektrocentrály v areálu pivovaru. Byl k tomu nějaký speciální důvod? Co Vás k té myšlence přivedlo?

Při hledání místa pro budoucí pivovar jsme zvažovali množství faktorů a lokalit i mimo Plzeň. Nakonec nás ale učarovala krásná budova bývalé elektrocentrály, která byla delší dobu nevyužívaná, nicméně byla součástí původního Spalkova projektu. Ten měl na počátku 20.st. zajistit pivovaru soběstačnost na dodávkách užitkové vody, varní vody a elektřiny. Jeho součástí jsou také vrty na Roudné, říční vodárna (dnes bednářská dílna), odželezňovací stanice a vodárenská věž. Tento příběh a samotná poloha elektrocentrály na soutoku Mže a Radbuzy nám přišel velice silný pro vybudování budoucího moderního pivovaru, který ale čerpá z historie a přetváří ji na něco nového.

Jak náročná byla rekonstrukce objektu pro účely pivovaru? Jak probíhala debata s památkáři? Podařilo se Vám z velké části prosadit svoji vizi na výslednou podobu objektu?

Samotná budova není památkově chráněná, nemuseli jsme tedy s památkáři nic řešit. Chtěli jsme nicméně k rekonstrukci přistoupit citlivě a s respektem k původní podobě. Na druhou stranu bylo ale nutné navrhnout a zakomponovat moderní pivovarský provoz do budovy původně určené k jinému účelu. Proto jsme si ke spolupráci přizvali architektonické studio Mimosa, aby nám pomohlo definovat novou vizi celého objektu a jeho okolí. Výhodou bylo, že jsme měli díky Archivu Plzeňského Prazdroje k dispozici veškerou původní dokumentaci k budově a mohli tak společně s architekty oddělit prvky, které jsou původních a mají nějakou historickou hodnotu od postupných nánosů stavebních úprav zejména z druhé poloviny 20.st., které se často dělaly ne příliš citlivě. Vznikla tak studie, kde kombinujeme historický ráz budovy s moderním pivovarským provozem a vytváříme tak něco nového a jedinečného.

Můžete teď trochu s odstupem zhodnotit, co se vlastně podařilo realizovat? Měl jste v rámci projektu pivovaru Proud nějaké plány a vize, které se třeba doposud nepodařilo prosadit?

Samotná 1. fáze rekonstrukce probíhala od srpna 2019 zhruba do prosince 2020 a podařilo se nám díky ní umístit do objektu kompletní produkční pivovar, který zahrnuje vše od příjmu surovin po stáčení a skladování hotového piva. V průběhu rekonstrukce jsme samozřejmě naráželi na mnohá překvapení a museli celý projekt mnohokrát předělávat. Celková investice do stavebních prací se také výrazně navýšila oproti původním předpokladům zejména z důvodů nutnosti oprav některých nosných konstrukcí, střechy a dalších prvků.

2. fáze rekonstrukce se aktuálně připravuje a její součástí je zejména dokončení stavebních prací s ohledem na otevření pivovaru a jeho okolí veřejnosti. Součástí by tak do budoucna měl být výčep a multifunkční kulturní sál pro cca 600 osob pro pořádání nejrůznějších akcí jako jsou koncerty, konference, divadlo, výstavy apod. Na základě připraveného projektu 2.fáze budeme následně shánět prostředky pro realizaci.

Již několik sezón spolupracujete s projektem Festival Náplavka k světu. Jak tyto iniciační projekty na proměnu veřejných prostor v Plzni vnímáte?

S projektem Náplavka k světu spolupracujeme, protože nám stejně jako jeho organizátorům záleží na veřejném prostoru ve městě, kde žijeme a chceme přispět k jeho zušlechtnění. V roce 2022 jsme se

proto s festivalem dohodli na přesunu místa konání právě na soutok naproti našemu pivovaru, abychom postupně ukázali krásu tohoto místa a vyvolali veřejnou diskuzi vedoucí k nastartování projektů v této oblasti jako je propojení cyklostezek a vybudování lávky právě k našemu pivovaru a tím pádem jeho zpřístupnění veřejnosti.

Co pro Vás obecně v Plzni znamená pojem “fenomén řeky ve městě”?

Řeka je pro mě osobně symbolem pohybu, života, ale i klidu. Řeku ve městě vnímám jako prostor pro relaxaci při procházce nebo sportu, ale i příjemné prostředí pro kulturní akce. Plzeň je naprosto unikátní množstvím řek, které tu máme. To samo o sobě může nabízet řadu možností, jak při nich trávit čas. Bohužel z nějakého důvodu mi přijde, že tento potenciál zatím není příliš naplněn, jiná města s fenoménem řeky dokáží pracovat daleko lépe. Ale budoucnost vidím pozitivně, za poslední roky se podařilo prosadit několik projektů na oživení břehů a určitě se v tom Plzeň posouvá.

Vidíte nějaký potenciál Vašeho pivovaru v rámci jeho polohy u řeky? Byla někdy debata o využití břehů řek v rámci Vašeho projektu? Byla někdy debata o možném spojení právě s Festivalem Náplavka k světu., který momentálně “zakotvil” v podstatě přes řeku u soutoku?

V rámci Proudu a Plzeňského Prazdroje se o tématu břehu řeky bavíme již delší dobu a dokonce jsme si nechali vypracovat studie možného využití a podoby břehu. Vše je to o nějaké dlouhodobé debatě v rámci společnosti, ale i se zastupiteli města. V tuto chvíli je náš hlavní cíl vybudovat lávku ze soutoku k našemu pivovaru a otevřít tak tuto část veřejnosti. Postupně připravujeme různé vizualizace a studie, které budeme sdílet se všemi zájmovými skupinami s cílem najít shodu a projekt zrealizovat. A k tomu by měla přispět i naše spolupráci s Festivalem Náplavka k světu.

Jaká cesta podle Vás Plzeň čeká, aby se stala evropskou metropolí srovnatelnou s měřítkem obdobně velkých sídel v západní Evropě? Co podle Vašeho názoru může Plzni v tomto směru hodně pomoci? Jsou to právě území podél centrálních částí řek a doposud ne zcela využitě post-industriální areály?

Určitě je to směr, kterým se může Plzeň vydat a z jiných měst vidíme, že právě využití post-industriálních areálů a břehů řek může vést k oživení veřejného prostoru a také kulturních akcí. Přeju si, aby se to Plzni povedlo.

Jaká je Vaše nejoblíbenější vzpomínka ve vztahu k řekám v Plzni?

Nejsem rodilý Plzeňák, takže ty vzpomínky jsou poměrně čerstvé. Nicméně nejraději mám právě soutok Mže a Radbuzy, kam chodívám často na procházky. Je to místo, která má své kouzlo a mám to spojené i s rekonstrukcí budovy elektrocentrály, kdy jsem poznával její okolí a jeho historii. Např. první svobodné vysílání v roce 1945 právě z místa soutoku, to jsou příběhy, které tomu místu dodávají duši.

A na závěr, jaký projekt teď chystáte nebo se Vám rodí v hlavě?

S pivovarem jako takovým máme velké plány, nicméně mým dlouhodobým cílem je opravdu dotáhnout celkovou rekonstrukci, otevřít areál veřejnosti a vidět ho oživnout.

Marku, v rámci Plzně jsi považován za předního iniciátora proměny veřejného prostoru. Co pro Tebe bylo prvním impulzem k této činnosti?

Na podzim 2010 jsem se vrátil do Plzně po studiu i práci v Praze a v zahraničí a začal si víc všímat stavu města – veřejného prostoru i budov. Zároveň jsem se znovu-napojil na komunitu místních aktivních architektů a odborníků dalších profesí, zejména okolo skupiny Zapálení 02 a také kandidatury Plzně na EHMK 2015. V té době se měl začít připravovat nový územní plán, který ovlivní rozvoj města na mnoho let. Vnímali jsme jako klíčové, aby se územní plán připravil co nejtransparentněji a nejoborněji, ve spolupráci s kvalitními nezávislými odborníky, aby měl silnou konkrétní vizi a nevycházel z partikulárních zájmů. Cítil jsem v odborné komunitě určitou frustraci a chtěl jsem nějak pozitivně přispět ke změně vývoje věcí. Inicioval jsem pravidelná setkání a spustili jsme neformální uskupení „Škoda Plzně“ (<http://skodaplzne.cz>).

Součástí toho pro nás či pro mě bylo začít vysvětlovat široké veřejnosti důležitost územního plánu, tj. dokumentu, který není pro každého běžného člověka úplně přehledný, „nizkoprahový“. Pamatuji se, že jsem dal s pomocí kolegů dohromady informační leták o tom, proč je územní plán důležitý, proč by se o něj lidé měli zajímat, a rozdával ho ve městě kolemjdoucím, bavil se s nimi o tom.

Pak jsme dostali nabídku mít na to téma nějakou aktivitu během Dne Meliny Mercouri 2011. S mou budoucí ženou jsme připravili infostánek s hrou pro děti „Vystavme si svou Plzeň“, na které jsme dětem a jejich rodičům přibližovali, jak se plánuje město. Následovaly další nabídky – osvětový workshop pro školy přes CpKP, zapojení se do prvního ročníku Dne architektury, kdy jsme s kolegy udělali vycházku širším centrem Plzně s obří účastí více než 200 lidí apod., bylo vidět, že téma občany zajímá. ÚKRMP pak vypsal otevřenou architektonickou soutěž na ideu k územnímu plánu, do které jsme se také zapojili (náš návrh získal odměnu). Její výsledky přinesly názory na vizi rozvoje i na soudobější přístup k tvorbě územního plánu, podpořily ty progresivnější hlasy na městě a myslím, že Plzni dobře posloužily.

Pojďme rovnou k věci... Spolek Pěstuj prostor a projekt Městské plovárny. Jak to celé vzniklo? Můžeš projekt trochu popsat?

Na ty aktivity uvedené výše navázala nabídka z týmu Plzně 2015, zda bych chtěl s nimi víc spolupracovat na zapojení veřejnosti do dění v rámci sekce participace, kterou vedla Alexandra Brabcová. Předložil jsem seznam nápadů, které jsem už chvíli nosil v hlavě a čekal na příležitost, jak je zrealizovat. Přizval jsem (vedle Alexandry) jako konzultanta i Petra Klímu, Milana Svobodu a další lidi a vznikly z toho projekty Otevřená výzva Pěstuj prostor, ve spolupráci s CpKP pak Kreativní demokratická škola: Pěstuj prostor, později také Virtuální Plzeň a Zen Plzeň apod. Ústřední byl ten program Pěstuj prostor, tam jsme motivovali lidi, aby nám dávali podněty, součástí byla i jejich nabídka zapojení se do řešení/realizace, pokud bude podnět vybrán. Otevřená výzva byla provázena poměrně širokou propagací, diskusemi, slavnostním vyhlášením výsledků, a také, a to je podstatné, jsme cítili potřebu doprovodit ji pravidelnými osvětovými aktivitami. Takže jsme začali zvat do Plzně zajímavé lidi z ČR i zahraničí (vč. např. architekta Matúše Valla, dnes primátora Bratislavy) a pořádat přednášky a přednáškové cykly.

Podněty lidí jsme každoročně vyhodnocovali odbornou komisí tvořenou nezávislými odborníky i zástupci městských úřadů a pak nejlepší z nich realizovali. Díky tomu jsme potkali mnoho aktivních lidí, mělo to záštitu vedení města a nastartovala se spousta zajímavých projektů. Schéma se různě vyvíjelo, někdy jsme vybrané projekty realizovali hlavně my s dílčí pomocí občanů, později jsme silným jednotlivcům a komunitám nabízel i grantové peníze a odbornou pomoc, něco řešily i úřady... Každopádně se ve veřejném prostoru začaly dít – formou malých rychlých projektů – hmatatelné fyzické proměny, na které navazovaly „měkké“ komunitní a kulturní akce. Začali jsme každý rok pořádat mezinárodní workshop, kdy se během 14 dní za pomoci zahraničních i místních dobrovolníků upravovalo jedno nebo více míst, a vedle toho během roku probíhala řada dalších workshopů.

Mně osobně v tom zajímalo hodně téma řek a jejich okolí, které jsem vnímal jako tepny veřejného prostoru Plzně. Po diskusích s kolegy architektky, ÚKRMP apod. jsem chtěl pomoci starší myšlence na

zpřístupnění bermy u Anglického nábřeží a vyhlásili jsme v rámci Otevřené výzvy speciální výzvu „schody pro Plzeň“. Lidé dávali podněty na různá místa, kde by veřejnému prostoru pomohla schodiště, a objevilo se tam dost tipů spojených právě s náplavkou, v což jsme tak nějak doufali. Spolu s EHMK a k světu. Jsme připravovali první, nebo spíše nultý, ročník náplavky v roce 2013, kdy byla domluvená stavba lešeňového schodiště, díly ze zahraničí na cestě, vše legislativně povolené, strávili jsme s kolegou 3 měsíce přesvědčováním úřadů vč. povodí, abychom dostali povolení. A pár dní před realizací přišla povodeň, takže se část akce zrušila a část odehrála nad vodou na piazzettě u Komerční banky. Náplavce se pak chtěl po své ose věnovat Jakub Mareš a k světu a já se rozhlédl po jiných zajímavých místech.

Podnět na připomínku historie Městské plovárny se objevil v Otevřené výzvě Pěstuj prostor od lidí z Majáku Plzně. Já v něm viděl možnost dlouhodobého rozžití místa, které by nefungovalo jen na krátkodobou akci, ale celosezónně či celoročně. Vzpomněl jsem si na jiné projekty ze zahraničí, charakterem úplně jiné, které ale také skvěle posloužily jako otevřené místo pro komunity. Obhájili jsme si ten projekt v rámci EHMK, domluvili se na vypůjčení objektu garáží (bývalých plovárenských arkád) jako vnitřního zázemí, spustili plánovací setkání, nový ročník mezinárodního workcampu, pozvali k tomu další architektky, udělali výzvu na převozníka i místní aktivní lidi, co by nám chtěli pomoci, znovu oběhali úřady a v létě 2014 začali měnit zablácený, pro velkou část lidí neznámý a nepoužívaný prostor, v živé místo. Novodobá Plovárna odkazovala na slavnou historii, byla však spíš založená na příjemném prostoru k pobytu, procházce, relaxaci a na bohatém kulturním programu pro všechny generace, než primárně na koupání v řece Radbuze. To neznámá, že jsme vodu a vodní sporty vynechali – do řeky jsme dali řadu mol, půjčovali lodičky, paddle boardy, fungoval převozník, přes řeku natáhli lanovku na ocelovém laně, na akcích dělali přechod řeky na slacklině, v zimě pořádali show s otužilci atd. atd. Klíčový pro oživení místa byl pravidelný provoz – možnost zastavit se tam a posedět na hezky upraveném místě, dát si kafe, limo, pivo, půjčit si lodičku. Na první akce začaly chodit stovky lidí, na největší pak i tisíce, a Plovárna se postupně dostávala do povědomí veřejnosti.

Jinak Pěstuj prostor jako takový běžel od roku 2012 do konce roku 2014 pod Plzní 2015, na podzim 2014 jsme založili spolek a od začátku roku 2015 již fungovali samostatně, převzali jsme pod něj po domluvě většinu našich projektů a programů. Bylo to z toho důvodu, abychom se připravili na další roky, zajistili udržitelnost a neskončili s rokem 2015.

Jaké úpravy veřejného prostranství kolem zázemí plovárny jste realizovali?

Přizvali jsme ke spolupráci kolegy z Mobilní architektonické kanceláře a první úpravy proběhly právě během čtrnáctidenního mezinárodního workcampu. Ty zmíněné arkády/garáže jsme předělali na takovou skromnou kavárnu, sklad materiálu a hlavně přednáškovou místnost. Ve veřejném prostoru upravili hlavní „nádvoří“, navezli tam desítky tun šterku, vyrobili dřevěný taneční parket, pódium. Celé širé okolí osadili mobiliářem. Prořezali rozbuželou zeleň, přes kterou nebyla řeka ani vidět, tak, aby vznikla zajímavá kombinace přírody a místa pro lidi. Odvezli jsme několik kontejnerů skládek z okolí. Pozvali streetartisty, aby pojednali zchátralé plochy typu soukromý rezavý kovový plot, který jsme nemohli odstranit. Do řeky jsme dali mola a začali upravovat místa podél obou břehů, začali jsme na to pořádat i workshopy se studenty architektury apod. V době „největší slávy“ jsme víceméně akupunktorně opečovávali břehy od mostu Milénia až k Doudlevecké lávce, vč. Plovárenské vyhlídky, prostoru za SKUŘí, břehu naproti Plovárně atd. atd. A hlavně na Plovárně každý rok uspořádali desítky až ke stovce akcí, zpočátku hlavně my, ale pak se začala přidávat spousta aktivních lidí, konaly se tam pravidelné tančírny, přednášky, koncerty, pétanquové mače atd. Pořádali jsme výstavy, třeba o historii plováren ve spolupráci s Národopisným muzeem a Majákem Plzně, o současnosti i budoucnosti místa, zapojovali do toho studenty umění apod. Propojovali jsme to s různými akcemi a festivaly – Festival světla, Landscape festival, Cyklojízdy, Den Země, Mezinárodní den sousedů a spousta dalších. Taky jsme, na své triko a riziko, vyrobili spoustu prvků pro děti. Skluzavky, houpačky, dětský mobiliář, mini-golf... Mě nejvíc těšilo to generační propojení, že to bylo místo, kam chodily rodiny s dětmi, studenti, ale i tátové a mámy na pivo a hudbu, senioři, milovníci tvrdé muziky, elektroniky, metalu, ale i jazzu, blues, mainstreamu, undergroundu, prostě všehochoť a vše tam dobře sedlo... Mou srdeční záležitostí byla také setkání s pamětníky, které jsme zvali, vedli s nimi diskuse a nahrávali zajímavá vyprávění, příběhy dokládající ducha doby, někteří nám nosili i staré fotky... Řada z nich teď již bohužel nežije, takže se nám ještě podařilo zachytit jejich odkaz.

Jaký byl důvod ukončení provozu Městské plovárny?

Od začátku jsme deklarovali, že je to iniciační projekt. Že cílem je rozžít místo, rozšířit o něm povědomí mezi lidmi, zjistit, jak je oblíbené, jak by mohlo fungovat. Ale nestavěli jsme to jako projekt na 50 let. S možnostmi a prostředky, jaké jsme měli, to bylo vše na koleni – nebyly tam pořádně sítě, voda vedla v hadici, odpad žádný, záchod v toice... Všechno dřevěný nábytek se při otevření nosil ven a při zavření dovnitř, až později část zůstávala venku. Provoz a akce, i když založené z velké části na nadšení a dobrovolnictví, stály ročně hodně peněz a granty na Plovárnu se postupně snižovaly.

Když jsme dospěli k tomu, že místo funguje skvěle a je o něj mezi návštěvníky i pořádajícími organizacemi zájem, začali jsme vážně mluvit s městem, jehož prostor a objekty to jsou, o tom, jak tuhle energii využít, zachovat, jak učinit místo soběstačné, nezávislé nebo méně závislé na grantech. Cílem bylo, aby si provozem občerstvení a občasným pronájmem na nějakou komerčnější akci vydělalo na každodenní provoz, základní péči o místo a mohly se tam dít hlavně nekomerční akce. Úkol byl jasný – zrekonstruovat zázemí a najít dlouhodobého provozovatele. Povedlo se nám napojit se na velké plzeňské firmy (PMDP, Škoda Transportation, Vodárna Plzeň, Plzeňská teplárenská) sdružené pod značku Zelené město, které slíbily do projektu investovat. Připravili jsme i za jejich podpory podrobné podklady – průzkum trhu, business plán, prověřovací studii, rozpočet a podrobné zadání pro projekt rekonstrukce (<http://plovarna.plzne.cz/plovarna-budoucnost-2019>). Obcházeli jsme politiky na městě, obvodech, úřady a mluvili s nimi o tom, zda v tom vidí smysl, zda by město chtělo do projektu jít, že jim se vším pomůžeme, seženeme na naši práci granty, pomůžeme jim nastavit pravidla a najít provozovatele ještě než se budou dávat peníze do projektové dokumentace či do rekonstrukce, a oni si pak jen zainvestují do svého majetku. Byl by to i skvělý odkaz EHMK 2015, vedle DEPO2015, projekt, který se udržel. Z hlediska Plzně šlo o malé peníze (navíc by přispěly ty firmy), rekonstrukce zázemí do 10 milionů, případně pak další miliony na veřejný prostor dle rozsahu řešeného území, ale nic dramatického... Původní plán byl dělat to hodně komunitně, používat recyklované materiály, nemít tam nic echt drahého, ale hlavní bylo to pořádně zasítovat a vytvořit potřebné zázemí. Všem se to líbilo, všichni říkali, že je to skvělé místo, ale nikdo si projekt nevezl za své natolik, aby jej prosadil. Ani ten první krok, který by tehdy město stál 0 korun, že bychom společně nastavili pravidla, vyhlásili výzvu a našli provozovatele (měli jsme podchycené i některé potenciální zájemce).

Úplně sami, bez města, jsme do toho jít nechtěli, protože už jsme tehdy měli špatnou zkušenost s tím, že když člověk dělá velký projekt a je závislý na vůli politiků a úřadů a nemá to vše pevně v ruce, tak to nefunguje – seženete klidně i velký grant, máte vše připraveno, pozitíí vám mají najet lidé a pak se to někomu znelíbí a vy jste namydlení, nemůžete to udělat a vracíte grant, jste v dluhu vůči již provedeným činnostem, nebo to uděláte bez povolení na cizím majetku, tedy nelegálně, a obojí má pro vás vážné a nepříjemné následky. Považovali jsme tak za základ, jedinou funkční variantu, že když je to majetek a prostor města, o který se má ze zákona starat s péčí řádného hospodáře, že do toho půjdeme minimálně společně (samozřejmě to mohlo i celé převzít město).

Takhle uplynulo několik let, kdy se střídala jednání s politiky, medializace, veřejné diskuse, sliby... a skutek utek... A my nakonec řekli, hele, my Plovárnu milujeme a dýcháme pro ni už řadu let, obětovali tam spoustu svého času a energie, ale nebudeme to provozovat na koleni celý život. Tak buď uděláme společně, nebo vy sami uděláte, nějaký reálný krok, aspoň spolu připravíme tu výzvu pro provozovatele, nebo vrátíme výpůjčku a Plovárnu zavřeme. Žádný krok se neudál, tak jsme v roce 2019 uspořádali rozlučkové akce, komiksové výstavy o možné minulosti, současnosti i budoucnosti Plovárny, a Plovárnu zavřeli. Výpůjčku vrátili – vzalo si ji zpět od města CPPT, které ji mělo původně. Stihli jsme to včas před COVIDem :-). V roce 2020 také rozkopala celé místo Vodárna při rekonstrukci odlehčovací stoky, která trvala přes hlavní sezónu, takže i tak by tam šly dělat akce stěží. Teď je ale zase prostor k dispozici.

Od té doby čas od času městu a lidem připomínáme, že tu ten projekt byl, že místo volá po oživení a úpravě/údržbě, že je vše připraveno, že jsme připraveni nějak pomoci, když se objeví na městě někdo, kdo projekt zvedne – a třeba jednou přijde ten správný čas. ÚKRMP mezitím zpracoval aktualizaci Konceptce městských břehů, kde Plovárna hraje důležité místo.

Můžeš teď trochu s odstupem zhodnotit, co se vlastně v Plzni podařilo prosadit? Byl podle Tebe zásadní projekt Evropského hlavního města kultury 2015, který finančně obdobné projekty podpořil?

Myslím, že byl. Přes různé mouchy nebo rozdílné priority a preference různých skupin lidí nakopl hodně pozitivních projektů a hlavně občanskou společnost, iniciátory. Pomohl k propojení (ať už skrz pozitivní či negativní interakce, ale každopádně interakce) mnoha iniciátorů, k osvětě, informovanosti, spolupráci.

Co pro Tebe obecně v Plzni znamená pojem “fenomén řeky ve městě”?

Nebývale rozsáhlou „říční krajinu“, která mění podobu od téměř divoké přírody až po velmi městské, upravené, urbanizované břehy. Jedna ze čtyř řek tu protéká téměř každou čtvrtí, a kde není řeka, je alespoň nějaký významnější potok nebo rybník, prostě voda je tu všude. A i když se s tímto „fenomémem“ pracuje už řadu let a děje se spousta pozitivních změn, tak je před námi pořád dlouhá cesta a pořád víc kroků zbývá udělat, než bylo uděláno. Za sebe pokládám za důležité zachovat tuto charakterovou diverzitu, někde řeky nechat hodně divoké a přírodní. Ale zároveň brát ohled na to, že jsme stále ve městě a že tu žijí i lidé, a ti také chtějí chodit a objevovat i tu divokou podobu řeky, nejen tu městskou. Otázkou je i větší využití samotné vodní plochy řeky. Byly pokusy víc tu zavést lodičky, vodní taxi, dokonce houseboaty... Osobně bych byl v tomto opatrný, aby z toho nevznikl lunapark. Ale třeba vjem Plzně z projíždky na kánoji je diametrálně odlišný od toho, když člověk jde po břehu, myslím, že by lidé měli mít pravidelnou možnost půjčit si loďku a vlastními silami propádlovat místní řeky a pokochat se tím pohledem na přírodu a město z vody. Učí to i větší citlivosti a pokoře.

Řeka ve městě také pro mě znamená propojení života města s životem řeky, v minulosti tedy i hodně řemesel a průmyslu. V Plzni je také důležitý fenomén sportovních oddílů a jejich zázemí podél řek, kanoistických i dalších. V historii byly na řeku navázány další provozy, nejen Městská plovárna, ale i další plovárny, lázně, vč. dlouhodobě diskutovaných Městských lázní na Denisově nábřeží...

Jinak při tom termínu v otázce mě ještě napadá náš přednáškový cyklus „Řeka ve městě“, který jsme dělali v roce 2013 na námi upraveném zemníku U Ježíška a který vyvrcholil saunováním v mobilní sauně od H3T a koupáním v řece. I taková věc by tu měla mít místo. Součástí bylo také promítání filmu „Ztracené řeky“, líbily se nám staré plány, na kterých je vidět, kolik měla Plzeň – dnes již zrušených nebo zatrubněných – přítoků, kanálů, potoků apod. I s tím by šlo krajinářsky pracovat.

Můžeš nám přiblížit svoji vizi pro budoucí podobu a využití řek v centru Plzně?

No, to jsem myslím popsal už výše – místo, kde se citlivě setkává příroda a lidé a kde osciluje podoba a užívání od městského až k téměř ryze přírodnímu. Kde jsou místa živá, tichá, společenská, pro akce, pro rozjímání nebo milence. A hodně by tomu pomohla právě komunitně-kulturní (ale i sportovní nebo přírodní) ohniska typu Plovárna. Síť ohnisek.

Osobně miluji procházení se podél řek a objevování nových, i velmi divokých a nepřístupných zákoutí. Některá by takto divoká a skrytá měla zůstat, ale některá si zaslouží kultivovat a řeky by měly být kontinuálně obchozí s více variantami tras a zajímavými zastaveními po cestě, měly by inspirovat k dalším aktivitám, setkávání, sportu i kultuře...

Myslím, že máme zbytečně přísné zákony (a přístupy některých úřadů), které brání kreativnějšímu využívání řeky a okolí. Že by měl víc platit odborný a selský rozum, co je vhodné a co ne, aby se nestavěla v záplavových oblastech developerská výstavba, ale zároveň tam mohla být lavička nebo molo (dnes by původní plovárna nešla legálně postavit). V zahraničí vidíme, že je to možné – i takové projekty, jako plovárny a bazény plovoucí na hladině řek, vznášející se ostrov v Grazu, který se při povodních zvedá s hladinou atd. atd. Asi jsme jako společnost ještě nedospěli k takové kulturnosti rozhodování. Nemyslím si, že by se měly 1:1 kopírovat projekty ze zahraničí, každé místo má jiný kontext a genia loci, ale principiálně je možné a vhodné se inspirovat a nebýt „zabýčený“ v jednom či druhém extrému.

Plzeň ale nejsou pouze řeky, ale i post-industriální objekty, které jsou v širším centru města na řeku navázané. Jak tyhle areály vnímáš? Máš nějakou vizi, jak s nimi do budoucna pracovat? Plovárna vlastně byla jedním z nich...

Plovárna byla vždy plovárna, ty objekty jsou původně (v r. 1910) stavěné jako plovárenské, tam průmysl, pokud tak nebereme koupání a restauraci, nebyl (vyjma drobných dílniček až po uzavření Plovárny od poloviny 60. let 20. století). Průmysl však osud Plovárny velmi ovlivnil, protože měl dopady na kvalitu ovzduší i vody, což byl jeden z faktorů, který – po zvýšení dostupnosti Boleveckých rybníků – vedl k postupnému snížení oblíbenosti a následně k úplnému zavření Plovárny. Jsou

zaznamenány případy, kdy bylo kvůli velmi špatné kvalitě vody zakázáno se koupat, byly např. zrušeny plavecké závody. Nebo kdy zamrzla řeka a led i sníh byl celý černý.

Nicméně Plzeň je industriální město, to byla v posledních staletích její síla i slabost, a továrny si zabíraly výsostná místa u řek, protože vodu a další zdroje potřebovaly pro svůj provoz. Dnes žijeme v období, kdy život, veřejný prostor, příroda a řeky mají jinou hodnotu a je třeba tato místa navracet lidem. Industriální dědictví je skvělý historický odkaz, velmi často vysoce kvalitní a zajímavá architektura spojená s řadou příběhů a vzpomínek starších lidí.

Myslím, že je třeba industriální objekty nebourat (aspoň nic hodnotného z nich) a dávat jim nový život, kombinací různých funkcí. Klíčové pro mě je, aby vznikala místa pro život a pro veřejnost, tj. nejen soukromé bydlení, aby byla co nejpřístupnější a nejprostupnější (žádné gated communities), aby byla citlivá k okolí, funkční (i ekonomicky), ale nepředimenzovaná, což se dnes bohužel občas děje. Aby přinášela přidanou hodnotu a typy užívání a aktivit (vč. kultury, služeb) symbioticky navazovaly na kontext řeky. Pokud vše zaplácně jen soukromé bydlení a soukromé elektrárny, bude to velká škoda.

Můžeme podle Tebe v Plzni pozorovat trend, který se často objevuje v zahraničí nebo hlavním městě Praze, že pozemky podél řek jsou velmi lukrativní pro developery a zvyšují jejich cenu?

Ano, jsou lukrativní a byty/domy u řeky jsou myslím lidmi dost žádané. Ostatně jsou tu známé případy, kdy se navýšil terén v záplavovém území, aby tam šlo stavět, i když se nemělo... Právě proto je za mě důležitá výše uvedená poznámka, že ne vše by mělo být soukromé, resp. je důležité neprůstřelně ošetřit tu veřejnou přístupnost, citlivost/adekvátnost a kvalitu. A v tom musí hrát klíčovou roli toho, kdo nastavuje pravidla a podmínky, veřejná správa, ne to nechat jen/hlavně na developery. Ti se pohybují v mantinelech veřejné správy.

Jaká cesta podle Tebe Plzeň čeká, aby se stala evropskou metropolí srovnatelnou s měřítkem obdobně velkých sídel v západní Evropě? Co podle Tvého názoru může Plzeň v tomto směru hodně pomoci? Jsou to právě území podél centrálních částí řek a doposud ne zcela využitá post-industriální areály?

Určitě je říční krajina jedním z nejvýznamnějších potenciálů, odkazů a hodnot Plzně. Se kterou je třeba pracovat citlivě, uvědoměle, soudobými přístupy a poznatky, ale s respektem. Řekl, bych, že to platí nejen pro řeky, ale obecně pro urbanismus a architekturu města. Mám pocit, že se „standard“ částí projektů v posledních letech výrazně zlepšil, ale stále bohužel platí, že na jeden dobrý projekt se jich zrealizuje několik špatných či (v dané podobě) zbytečných, což jsou promrhané příležitosti i peníze. To mluvím hlavně o projektech veřejné správy. Z hlediska urbanismu je pak samozřejmě otázka, jak moc „narušovat“ říční krajinu rozvojovými plochami, z mého pohledu jdou některé projekty příliš blízko břehům a okolí řek tak ztrácí svůj jedinečný charakter, najednou není „přírodní“, ale je to nábřeží, parčík před bytovkou. Kdyby ten odstup byl o trochu větší, šlo by přírodní charakter zachovat a přesto město rozvíjet. To není problém developerů, ale města, že je tam v územním plánu pustí. Jinak to, co za mě posune Plzeň na úroveň evropských metropolí jsou hlavně dvě věci:

1. Celková koncepčnost. Různé organizace (v čele s ÚKRMP) a jednotlivci zpracovávají řadu koncepčních materiálů (v poměrně vysokém standardu), které jsou někdy respektovány a někdy ne (nebo prostě přijdou jiné priority). To, že se jimi neřídí vše, ale pak popírá celek a jednotlivé dobré projekty to nezalepí. Navíc ty koncepce nedosáhnou všude, spousta věcí se řeší „ad hoc“, šije horkou jehlou, na poslední chvíli nebo zbytečně chvatně. Přispívá k tomu i systém českého nastavení dotací, které jsou mířeny víc na rychlost než koncepčnost, ale na to se nelze vymlouvat, je třeba s tím pracovat, jak to je, a i tak dosáhnout kvality.

2. Rozvoj společnosti – žádný hardware nenahradí kvalitní software. Lokálně lze předběhnout dobu, ale politika ukazuje, že v globálu je odrazem většinové společnosti. Takže je asi třeba cílit co nejdál, ale nemít nereálná očekávání. Důležité však je, aby, až se jako společnost posuneme dál, jsme ještě měli z čeho „těžit“ a na co odkazovat, aby již vše nebylo nenávratně ztraceno.

Za sebe také vidím velký nevyužitý prostor např. ve spolupráci „zdola“ a „shora“. Přes různé pozitivní vlašťovky toto bohužel ještě město neumí dostatečně využívat, ačkoliv potenciál a síla jsou v tom obrovské. Kdyby fungovala pravidelná, rovná a vyvážená spolupráce městských organizací

s odbornými spolky a komunitami (ve větším rozsahu, než dnes), tak město udělá mnohem víc dobré práce, zapojí víc lidí a bude to mít i větší pozitivní PR dopad.

Jaká je Tvoje nejoblíbenější vzpomínka ve vztahu k řekám v Plzni?

Mám jich řadu – bruslení se synem na zamrzlé Radbuze, večerní saunování v mobilní sauně H3T u zemníku (U Ježíška) a následné plavání v řece, spoustu krásných momentů a skvělých lidí na Městské plovárně vč. táboráků hluboko do noci, lanovka přes Radbuzu a přechod řeky na slacklině, pohled na řeky z lodí, kdy jsem měl v některých místech pocit, že pluji džunglí, dobrodružné plavby s mým synem, záchrana odřezaného mola s půjčeným motorem, vycházky do odlehlých říčních zákoutí, plavání v Úhlavě a dalších řekách (jako malý často i v Úslavě), vyprávění pamětníků o starých plovárenských příhodách atd. atd.

Marku, na závěr, jaký projekt teď chystáš nebo se Ti rodí v hlavě?

Ted' hlavně profesně pomáháme městům a obcím s koncepcemi, architektonickými soutěžemi, tvorbou zadání, participací apod., prostě připravovat projekty a rozvíjet prostor lépe, kvalitněji, s dlouhodobější vizí.

Kubo, v rámci České republiky jsi považován za předního iniciátora a vizionáře tvorby veřejného prostoru. Co pro Tebe bylo prvním impulzem k této činnosti?

Myslím že za tím vším stojí chuť žít v čechách a mít to tady hezčí a z hlediska veřejného prostoru na mnohem vyšší úrovni. Snad díky cestování, tomu že mě tenhle obor vždycky bavil a mojí profesi mám tu výhodu (i nevýhodu) že to vidím a pak je jen a tom jak ses tím uvnitř sebe vypořádám. Já volím cestu zkusit ten obor jako takový etablovat a vytvořit. Nejlepší přirovnání by mohlo být třeba ke sportu - třeba k atletice. U nás stále z hlediska veřejného prostoru obecně věříme že je to jedna profese která ho umí zajistit, vymyslet a připravit podklady a to je architekt. Ale ono je to od návrhů staveb na míle vzdálené a je to jako by jsme věřili že když hází atlet dobře koulí že to bude logicky umět i oštěpem. Když u nás navíc je jen škola házení koulí musíte být opravdu velký talent aby jste uměli něco hodit, aby to nějak vypadalo a natož aby jste uměli konkurovat kvalitnímu zahraničí.

Pojďme rovnou k věci... festival Náplavka k světu. Jak to celé vzniklo? Můžeš projekt trochu popsat?

Plzeň má čtyři řeky a pátá tu vzniká soutokem. Každé město umí podobných věcí využít pro zlepšení svého veřejného života. Festival byl nejlepší cesta jak dosáhnout změny názoru všech odborných aktérů a ukázat že jsme tohle Plzni dlužni. Cílem projektu je kulturní urbanismus a vyzkoušení dějů na různých místech podél řeky tak aby se jednoznačně prokázala funkčnost do budoucna. Neziskovka K světu má za cíl projekty připravovat, ukazovat je lidem - veřejnosti a navazovat na sebe celý přípravný proces aby zadání mohlo vzniknout a aby někdo mohl jednou tím oštěpem hodit alespoň v sektoru pro to určeném :) Náplavka dávala a dává smysl především protože Plzeň, kde svoje aktivity jako neziskovka centralizujeme, má řeky 4 resp 5 (neznám žádné jiné takové město na světě) a když se podíváte jak moc dělí naše město a jak málo využíváme potenciál té plochy kolem nich tak je to až na pováženou. Vedou do každé čtvrti, je kolem nich krásná komunikace, navazují nejhezčí místa pro život a bytí ve městě a hlavně rozdělují město (spolu s nešťastně polohově vyřešeným průmyslem) Náplavka má za cíl formou kulturního festivalu ukazovat jak může nějaké území vypadat. trvá vždy delší dobu (třeba i měsíc) aby se dokázal ukázat i dlouhodobější potenciál místa. Pro běžného návštěvníka to může být jen delší festival na nečekaném místě. Pro nás to je interakce, prověření dějů a hlavně učení lidí novým zvykům a možnostem.

Co podle Tebe bylo tím zásadním motivem, který město Plzeň přesvědčil k samotné realizaci centrální části řeky Radbuzy?

Zájem lidí, Změna názoru a veřejného mínění. Víra že i veřejný prostor může být pro město zajímavý. Klíčová byla změna názoru vedení města. Pokud vezmete v potaz informace z předchozí otázky tak už hraje roli jen marketing. Radbuza je nejvíc obletovaná a městem obklopená řeka. Je ve všem dobrém i špatném vidět a město kolem ní je spojené nejvíc jak to jen jde. Jakákoliv aktivita tady dávala smysl jako první Etapa festivalu i výstavby protože půjde o místo které ukáže možnosti města nejrychleji. Klíčovou podmínkou je ale příslib že další Etapy a tedy komunikace podél vody naváže a to je téma které se teď pokoušíme posouvat dál dalšími festivaly na dalších částech jiných řek v Plzni. Cíl je jednou dořešit a iniciovat náplavky v celém městě Plzni.

Můžeš teď trochu s odstupem zhodnotit, co se vlastně v Plzni podařilo? Byl podle Tebe zásadní projekt Evropského hlavního města kultury 2015, který finančně obdobné projekty podpořil?

Bez EHMK by byl začátek mnohem složitější. Nebýt několika osvěcených lidí kteří nám tehdy věřili tak by projekt nedošel tak daleko. Zpětně děkuji zejména Šárce Havlíčkové a klíčovými lidem z odboru města který nám dával potřebná povolení. Podpora města na více úrovních je vždy pro vznik a podporu podobných projektů klíčová. Město by mělo být už ve zkušební poloze partnerem který dokáže na vynaloženou práci navázat a na dalším postupu dále spolupracovat.

Po zahájení realizace revitalizace náplavky na Radbuze jsme se s projektem festival Náplavka k světu. přesunuli na Mži do lokality Na Poříčí pod názvem Festival Náplavka k světu. 0.1. Můžeš trochu zhodnotit v čem jsou si lokality podobné a v čem jsou naopak odlišné?

Každá část řeky díky své typologii a poloze umožňuje jiný typ své náplně. Je to dané vazbou na své okolí a i tím co město potřebuje - ve svém nejbližším okolí i město jako celek. Spojující funkce je komunikace podél vody do všech čtvrtí města. Zatímco centrální Radbuza je více městská a umožňuje více velkých akcí (trhy, koncerty, kulturní akce...) Mimo jiné pro svojí viditelnost, dostupnost a minimum obytných budov ve svém okolí. Mže je pak víc parková, komunikační a spojující dvě vzdálenější strany města. Aktuálně řešíme festivalem soutok Mže a Radbuzy a tady je naopak potenciál pro asi největší městskou křižovátku mobility (pěší a cyklo dopravy v celém městě mezi čtvrtěmi) s vazbou na Bolevecké rybníky a všechny velké čtvrtě města. Navíc je tu velký potenciál veřejných sportovišť.

V současné chvíli spolupracuješ s Útvarem koncepce a rozvoje města Plzně na Studii využití centrálního úseku řeky Mže. Můžeš nám projekt trochu přiblížit? Jak se bude v budoucnu vyvíjet?

Popravdě jsme zatím dokončili prověřovací studii a připravujeme další pokračování. Můj sen je že se najde brzy odvaha na to pokračovat dál a řeku soutokem a vazbou na jednotlivé čtvrtě dal rozvíjet. Tedy doufám že budeme pracovat na dalších návrzích a návrh tak dotáhneme jako celek a festival tomu bude dál dělat nezbytné předpolí a ověření. Samotnou Mži pak čeká technický projekt a povoloovací řízení.

Letos se projekt festivalu přesunul na soutok. Můžeš po prvním ročníku v této lokalitě zhodnotit, zda se jednalo o logický krok a jestli to splnilo Tvé očekávání?

Byl to plán od začátku a za nás se to povedlo velmi. Nová lokalita splnila nad očekávání co jsme si slibovali. Cílem je udělat sportovní „poloostrov“, a zlepšit komunikační linku na čtvrt Doubravka, k Boleveckým rybníkům a na Lochotín.

V roce 2020 se Festival po první vlně covidu-19 konal zcela nestandardně v lokalitě U Ježíška na tzv. Zemníku na pravém břehu řeky Radbuzy. Můžeš popsat, co nás k tomu vedlo a jakou zpětnou vazbu si projekt z tohoto počínu odnesl?

Byl to pokus na iniciaci tohoto místa - měl tu být už 20 let park ale celé území se nakonec rozvinulo jinak a teď je celkově nedokončené. Cílem je místo přenavrhnout a udělat zde důstojnou cestu kolem řeky směrem na Slovany. Zemník a park kolem s vazbou na řeku, stávající bytové domy apod. Víím že se sem ještě jednou vrátíme aby jsme tu náš úkol dokončili. Tedy aby se i Náplavka na Radbuze protáhla až do Škodaparku podél DEPA 2015 a dál pak do Hradiště.

Co pro Tebe obecně v Plzni znamená pojem “fenomén řeky ve městě”?

Klíčové téma Plzně vzhledem k počtu řek jaké máme. (jestli má Plzeň nějaký opravdu výrazný potenciál a výhodu, tak jsou to řeky a průmyslové areály, které už nefungují, a byla by tu možná konverze a zapojení do struktury města). Nejlepší místo trávení volného času, komunikační koridor a asi největší nevyužitý potenciál Plzně.

Můžeš nám přiblížit svoji vizi pro budoucí podobu a využití řek v centru Plzně? Před časem jsme společně často mluvili o vizi propojit řeku Radbuza a Mži skrze nová veřejná prostranství podél obou centrálních řek. Myslíš si, že je takový projekt reálný za předpokladu, že by takové plochy vyžadovali nové zázemí pro občanskou vybavenost? Je třeba zde potenciál využít post-industriální objekty jako multifunkční zázemí pro nové veřejné prostory?

Jak už zaznělo tak řeky nejsou jen voda. Je to příjemný skoro rovný městotvorný prvek který jde celou Plzni a v případě Plzně dokonce všemi čtvrtěmi jaké město má. Díky své poloze je pro propojenost města nezbytné ho do struktury města zapojit. Tím že Plzeň nemá (vyjma štruncových sadů) žádný velký park u centra tak se to jako varianta na trávení všech forem volného času nabízí :

Plzeň ale nejsou pouze řeky, ale i post-industriální objekty, které jsou v širším centru města na řeku navázané. Jak tyhle areály vnímáš? Máš nějakou vizi, jak s nimi do budoucna pracovat?

Máme je už dlouho v plánu nějak ukazovat aby se dostali víc na světlo :) Zatím to jsou takové urbální „blackboxy“, které díky své velikosti a vzájemné poloze dávají pocit že je vlastně Plzeň mnohem větší a složitější a přitom by stačilo zapojit tyhle areály do struktury města. Asi nejvíc patrné to je mezi areály MOVO, navazující pozemky překladiště SŽDC, pak kolejiště s Hornbachem a následně Areál Pivovaru Pilsner a Gambinus a navazující Teplárna. Tohle území je industriální klíč k centru města Plzně a navíc jsou další vazby. Jako samostatný je pak největší celek areálu škodových závodů který už dávno není jednou velkou firmou ale sídlí tu asi 220 společností a tak je případné zapojení do prostoru města realizovatelné i když je jasné že samotná konverze bude etapizační oříšek :)

Můžeme podle Tebe v Plzni pozorovat trend, který se často objevuje v zahraničí nebo hlavním městě Praze, že pozemky podél řek jsou velmi lukrativní pro developery a zvyšují jejich cenu?

Naprosto určitě a ukazuje to aktuální zájem o pozemky největšího developera ve městě. Ovládá už téměř všechny pozemky podél Radbuzy včetně areálu DEPA 2015, Papírny, a další navazující pozemky. V principu všech městských výhod nejde vymyslet kvalitnější bydlení z pohledu typologie města než tady :)

Jaká cesta podle Tebe Plzeň čeká, aby se stala evropskou metropolí srovnatelnou s měřítkem obdobně velkých sídel v západní Evropě? Co podle Tvého názoru může Plzni v tomto směru hodně pomoci? Jsou to právě území podél centrálních částí řek a doposud ne zcela využitá post-industriální areály?

Určitě jsou to řeky a industriální prostory. Nejvíc nás brzdí myslím konzervativní pohled na vývoj města a to platí bohužel zejména pro Developery kteří by mohli svým tlakem situaci měnit zvenčí - ale neděje se to a jdeem tu zatím většinou cestou nejmenšího odporu.

Jaká je Tvoje nejoblíbenější vzpomínka ve vztahu k řekám v Plzni?

Ty pocity jsou často smíšené a tak ty negativní věci jsou pak po čase vnímané jinak. Ale asi festival a to že jsme ho založili a i to že se nám nakonec vše povede jen k tomu, nevím proč, jdeme oklikou. Pokud by to mělo být místo tak je to kavárna na mostě kterou jsme si vymysleli, prosadili a nakonec i vyprojektovali a navrhli interiér. Tahle zhmotnění v té rovině dlouhodobější víry pomáhají.

Kubo, na závěr, jaký projekt teď chystáš nebo se Ti rodí v hlavě?

Popravdě nás teď lákají drobné stavby a jejich realizace. Když se nám to povede tak budeme mít první pojízdnou a námi vyrobenou saunu na letošní náplavce na soutoku.

Bibiano, Vy se velmi intenzivně podílíte na formování současné podoby říčních břehů a přilehlých veřejných prostor v centrální části Brna. Jak by jste zhodnotila stav veřejných prostranství podél řek (břehů, nábřeží, náplavek atp.) v době, kdy jste nastoupila do své funkce ještě na Oddělení projektů Odboru vodního a lesního hospodářství a zemědělství Magistrátu města Brna v porovnání se současnou situací?

Oddělení projektů Magistrátu města Brna vzniklo v roce 2016 a bylo nositelem strategického projektu „Realizace protipovodňových opatření města Brna“ společně s dalšími revitalizačními projekty, jako například Revitalizace Staré Ponávky a Revitalizace Holáseckých jezer. Primárním cílem bylo oživení vodních toků společně s protipovodňovou ochranou. Projektová příprava navazovala většinou na již zpracované studie, a to jak studie zadávané městem Brnem, Povodím Moravy nebo v případě Revitalizace Staré Ponávky dokumentace v rámci projektu REURIS.

Určitý posun nastal v roce 2020, kdy se nositelem strategického projektu protipovodňových opatření stala Kancelář architekta města Brna, což umožnilo zaměřit se více i na vazby z pohledu zkvalitňování veřejného prostranství. Tým odborníků, který se tvořil v průběhu dvou let, tak přivedl projekt prvního tříkilometrového úseku protipovodňových opatření na Svatce (etapa VII a VIII) od architektonické soutěže k realizaci. Dále je hotová dokumentace pro stavební povolení u navazujícího úseku (etapa IX, X, XI) a v přípravě jsou další úseky komplexní protipovodňové ochrany a to, jak na Svatce, tak na Svitavě, které by měly ochránit více než 25 tis. obyvatel a 10 km² území (stávajícího i rozvojového). Díky spojení technických opatření s přírodě blízkými se podaří ochránit město nejen před stoletou povodní, ale bude možné vybudovat i nové povodňové parky, cyklostezky a kolonády a oživit tak brněnská nábřeží, jak to známe i z jiných evropských měst.

Jako významná podpora a východisko v kontextu zadávání úprav a rekonstrukcí veřejného prostoru slouží i iniciativa Kanceláře architekta, díky které vznikla publikace „Principy tvorby veřejných prostranství“. Kniha je určena pro všechny, kteří se zajímají o veřejná prostranství – širokou odbornou i laickou veřejnost a umožňuje jednodušší, efektivnější a vzájemně bezkonfliktní komunikaci mezi iniciátorem a zadavatelem, zpracovatelem a dodavatelem projektů.

Co pro Vás obecně znamená pojem “fenomén řeky ve městě”?

Voda nepatřila vždy k největším městským fenoménům. Aby se potoky a řeky mohly stát plnohodnotnou součástí města, musí do něj být vhodným a přiměřeným způsobem zakomponovány. Zapojení a oživení například opuštěných průmyslových areálů v blízkosti řeky, plánování náplavek a městských promenád umožní plnohodnotný a atraktivní návrat vody do živého systému města.

Potenciál vodních toků v centrální části města tkví ve zpřístupnění vodní hladiny a zatraktivnění přilehlých veřejných prostranství. Vodní tok protékající obytným územím nabízí hodnotu, kterou nemá žádné město a které by se mělo využít.

Vaše specializace je aplikace přírodě blízkých protipovodňových opatření v městské struktuře ve vazbě na řeku. Díky opatřením se daří chránit město před povodněmi a zároveň navrhovat nová veřejná prostranství po vzoru zahraničních příkladů. Můžete jmenovat konkrétní opatření, která se mohou použít v českém kontextu řek?

Podmínky měst jsou rozmanité a opatření v různých místech mohou sledovat různé cíle a navrhovaná řešení bývají jedinečná. Přírodě blízká protipovodňová opatření v sídlech a intravilánové revitalizace mohou plnit svoje vodohospodářské funkce, mohou mít dostatečnou průtočnou kapacitu, a přitom mohou nabízet zajímavé pobytové a rekreační příležitosti.

Projekt protipovodňových opatření je ze své podstaty značně inovativní a propojuje v sobě aktuální přístupy k adaptaci měst na dopady klimatických změn, tj. využívá přírodě blízkých opatření v boji se suchem a povodněmi. Jako unikátní je možné vnímat především zvýšení biodiverzity v centru zastavěné části města vytvořením bohatého litorálního pásma podél vodního toku, vybudováním rozsáhlého mokřadu a povodňových parků.

Kromě výše uvedeného tento projekt dále přináší velkou přidanou společenskou hodnotu spočívající ve vytvoření vhodně koncipovaných veřejných prostranství určených pro rekreaci obyvatel v blízkosti

vodního toku prostřednictvím důmyslné sítě pěšin a cest. Vyvážený podíl veřejných prostranství a zelených ploch je protívahou přilehlého zastavěného území, a má tendenci eliminovat tepelné ostrovy v intravilánu města. Takto zvolené řešení dále umožňuje doplnění a rozšíření páteřní sítě cyklostezek, které přispívají k udržitelné městské mobilitě.

Urbanistické a ekologické principy jsou si podobné. Aby byly město a řeka vitální, musí mít co nejméně bariér a co nejvíce různorodostí. Významné ekologické charakteristiky, o které se snažíme v Brně, je zachování bohatosti, členitosti a stability přirozeného oživení vodního toku dosažené například střídáním prohlubní a kamenitých brodů, zbudováním jeseňů ve formě šterkových lavic, které jsou za běžných průtoků přelévány. Svahy, kde je možné rozvolnění se odtěžují a dochází k rozšíření průtočného profilu. Opevnění se provádí přírodními materiály jako je kámen a dřevo a ve velké míře je zatravněno. Na revitalizaci vodního toku navazují odsazené hráze a ve stíněných prostorových podmínkách protipovodňové zdi. Oddechu a rekreaci je věnována velká pozornost. Po obou březích řeky jsou vedeny cesty pro pěší i pro cyklisty. S většinou silničních mostů jsou tyto komunikace kříženy mimoúrovňově, což umožňuje lidem bezpečný pohyb. Základem přístupnosti vodní hladiny z břehů jsou mírnější sklony svahů a záměrně vytvořené příležitosti pro posezení na břehu včetně kamenných nebo betonových stupňovitých konstrukcí. Významné jsou architektonické prvky jako promenádní kolonáda se zázemím a budoucí restaurací, pobytová mola.

Důležitým doporučením by mohlo být, aby při řešení a navrhování projektů, týkající se intravilánových částí sídel, vodohospodáři neodléhali „vlastnímu pocitu odborné dominance“ a intenzivně spolupracovali s městskými architekty a urbanisty. Stejně tak i s profesemi zabývajícími se doprovodem a navazující zelní. Vhodné zapojení vodního toku do městských parků patří k základním kritériím úspěšnosti. Spolupracovat již v přípravě a průběhu projektování není snadné, ale je nezbytné.

Můžete jmenovat nějaké konkrétní příklady revitalizací, které jste v Brně v poslední době realizovali?

V roce 2019 byl dokončen první úsek „Revitalizace Staré Ponávky“. Projekt řeší přeměnu říčky Ponávky a navazujícího Svitavského náhonu, které byly vybudovány ve 13. století v původních, ještě neregulovaných korytech. Významná část toku byla zatrubněna, hluboké koryto je nepřístupné a částečně protéká uzavřenými areály a brownfieldy. Cílem revitalizace je, aby se Stará Ponávka stala cenným a respektovaným prvkem, který do městského prostředí přináší přírodu a život vázaný na vodní živel se snahou proměnit nevhodně upravený a zanedbaný tok na „modrozelenou“ linii vedoucí centrem Brna. V rámci prvního úseku projektu (atelier FONTES) bylo koryto Ponávky upraveno a osázeno vegetací, byly vybudovány přístupové schody a na přilehlé ploše vznikl nový park s terénními modelacemi, lehátky a lavičkami pro odpočinek doplněný výsadbou stromů. Říčku přemostují tři lávky, které zároveň propojují blízké sídliště a park s opraveným areálem SVATOPETRSKA. Unikátní na tomto projektu je koordinace tvorby obou projektů, soukromého areálu s veřejným parkem, aby byl prostor co nejpříjemnější pro jeho návštěvníky. Další úseky projektu jsou v přípravě.

Nejrozsáhlejším a nejnáročnějším projektem, na kterém pracujeme, je strategický projekt „Realizace protipovodňových opatření města Brna“. V roce 2022 byla zahájena a v příštím roce by měla být dokončena stavba prvního úseku „Realizace protipovodňových opatření města Brna – etapy VII a VIII“. Projekt vzešel z architektonické soutěže a významně se na něm podílel dnes již zesnulý přední brněnský architekt prof. Ivan Ruller (Sdružení autorů Ruller, Čermák, Korbička, Trenz, APLUS a.s., ŠINDLAR s.r.o.). Jedná se o tříkilometrový úsek na Svatce podél ulice Poříčí od Viaduktu na Uhelné po koupaliště Riviera. Nevhodné stávající opevnění se odstraňuje, koryto se rozšiřuje a maximálně se obnovuje přirozená říční niva. Podél břehů vznikají cesty sloužící k procházkám a cyklostezky. Na levém břehu se dříve nepřístupný areál TJ Favorit otevře a vznikne mokřad s tůňkami, který bude napájen ze Svrateckého náhonu a bude sloužit i pro koupání. (Historicky vedl Svratecký náhon až do centra města, kde protékal mezi městskými domy. Díky tomu byla často tato lokalita označována jako „Brněnské Benátky“) V centrální části úseku vznikne promenádní kolonáda se zázemím a restaurací. Nezbytnou součástí projektu jsou i rozsáhlé vyvolané přeložky a opravy inženýrských sítí včetně rekonstrukce kmenové stoky. Po vybudování tohoto úseku se ochrání před povodněmi téměř 6 tis. obyvatel, investiční náklady jsou ve výši 1,6 mld. Kč.

Jaký význam podle Vás mají post-industriální objekty s vazbou na řeku v městské struktuře?

Další z úseku komplexní protipovodňové ochrany, který projekčně připravujeme, je „Realizace protipovodňových opatření – etapy XXI, XXII“ na Svitavě v lokalitě Brno Židenice a Husovice. Vybudování uvedeného úseku dnes přímo podmiňuje možnost revitalizace dvou brownfieldů, kterými jsou areál Zbrojovky a motorárny Zetoru.

Cílem nové Zbrojovky je změnit bývalý průmyslový areál v novou a živou část města. Nová čtvrť přinese Brnu byty, kanceláře a možnost rekreace. Bude naplňovat vizi města krátkých vzdáleností, v němž jsou vzájemně dostupné bydlení, práce, služby, vzdělávání a volnočasové aktivity. Základní principy koordinovaného postupu přeměny rozvojového území a výstavby definuje Smlouva o spolupráci mezi statutárním městem Brnem, společností Nová Zbrojovka a IMOS development otevřeným podílovým fondem. Namísto továrních areálů vznikne bydlení, služby a pracovní příležitosti. K tomu odpovídající dopravní dostupnost, rekreační plochy i vybudování nové školy a dvou školek. Unikátní bude nový bulvár. Čtyřpruhová pozemní komunikace charakteru městské třídy má být široká 30 metrů a její součástí bude jízdní cyklopruh v každém směru jízdy a stromořadí. Pás bývalého areálu Zbrojovky se připojí mezi nejlukrativnější pozemky v Brně i díky tomu, že se umožní propojení 6 plánovaných bloků k bydlení bezprostředně s revitalizovaným nábřežím Svitavy.

Nová Zbrojovka plánuje zachovat architektonickou rozmanitost, vytvořit náměstí a centrum Židenic s pivovarem, parkem nebo napojením se na cyklostezky, aby tady lidé chtěli žít a trávit zde i svůj volný čas. To potvrzuje názor, že budoucnost Brna je v brownfieldech.

Hospodařit se bude i s dešťovou vodou, kterou má pomocí prvků modro zelené infrastruktury zadržovat v nejvyšší možné míře a sloužit k závlaze a osvěžení budoucích parků a zeleně, které zde vzniknou. Klidová zóna s hřištěm na plážový volejbal, park, letní kino, bistro nebo vyhlášená kavárna Industra jsou v areálu lidem k dispozici již teď v zadní části před ZET.office.

V rámci diskuzního večera cyklu Řeka ve městě pořádaného v rámci doprovodného programu projektu Festivalu Náplavka k světu. v Plzni v roce 2016 jste měla možnost poznat plzeňskou iniciaci proměny náplavky řeky Radbuzy, která se v roce 2019 opravdu realizovala. Sledovala jste tento projekt? Jaký máte názor na obdobné projekty, které se pokoušejí posouvat hranice tradičních využití veřejných prostranství?

Projekt náplavky u Radbuzy vzešel z iniciativy občanského sdružení, které vyvinulo obrovské úsilí, aby otevřelo náplavku veřejnosti a ukázalo možnosti, jak by se tento prostor dal využít. Ideový návrh rekonstrukce bermy byl podkladem pro dnešní podobu náplavky a v loňském roce byl projekt nominován na stavbu roku, což je veliký úspěch.

Obdobné iniciativy jsou určitě velmi důležité a aktivity spojené s komunitním plánováním mohou významným způsobem posouvat hranice tradičního využití veřejných prostranství.

Jaká cesta je podle Vás nutná pro města velikosti Plzně, aby se stala evropskou metropolí srovnatelnou s měřítkem obdobně velkých sídel v západní Evropě? Co podle Vašeho názoru může městům podobným Plzni v tomto směru pomoci? Jsou to právě území podél centrálních částí řek a doposud ne zcela využitá post-industriální areály?

Aktuálním trendem vyspělých měst je vytvářet prostředí, které jejich obyvatelům poskytuje maximum příležitostí k pobytu a relaxaci. Říční břehy patří z tohoto pohledu mezi nejatraktivnější prostory ve městě. V řadě evropských měst dochází k rozsáhlým revitalizacím a úpravám břehů řeky na pobytový veřejný prostor. Protipovodňová ochrana směřuje k návratu k přirozenému říčnímu charakteru a obnova retenční schopnosti krajiny je často zakotvena v zákonech o územním plánování. Je také obvyklé, že se západní společnost o tyto problémy více zajímá.

Co se týče Brna, je dokladem bohaté průmyslové historie města i počet a rozloha lokalit brownfields. V databázi města Brna je aktuálně vedeno 107 lokalit o celkové rozloze téměř 292 hektarů, z nichž nemalá část se nachází v blízkosti řek.

Vodní toky hrály velmi důležitou roli při rozvoji průmyslu v Brně. Především pro textilní výrobu, kterou bylo před válkami Brno proslulé po celém světě, byl přístup k vodě zcela zásadní. Areály však postupně mizí nebo jsou proměňovány, proto vznikl v roce 2021 projekt „Industriální stezka u řeky Svitavy“. Jedenáct venkovních panelů podél Svitavy připomíná 11 konkrétních průmyslových staveb a jejich historii. Turistické informační centrum od roku 2020 se svými partnery představuje Brno

v rámci projektu INdustrial jako mix historických souvislostí, průmyslových památek, brownfields, fungujících staveb a současného kreativního dění.

Jaká je Vaše nejoblíbenější vzpomínka ve vztahu k řekám?

Určitě moc ráda vzpomínám na dětství, které jsem prožila z velké části v malém městě nad Brnem, doslova uprostřed lesů a přímo u řeky Svratky. Takže trávit čas u vody patřilo k dennodenním aktivitám. Nicméně znám pohled i z odvrácené strany. Co všechno dokáže řeka při povodních, znám i z osobních zkušeností.

A na závěr, je teď v přípravě nějaký projekt u řeky, který na KAM Brno připravujete?

Téměř sto let řešilo Brno otázku, kde bude stát nové hlavní nádraží. V roce 2018 se rozhodlo, že nové nádraží bude stát u řeky. Tím také určilo budoucí směřování projektu „Nové čtvrti Trnitá“. Cílem je vybudovat na více než 140 hektarech mezi starým a novým nádražím kvalitní městskou čtvrť, která se stane celistvou součástí širšího centra města.

Území jižně od historického centra Brna, které desítky let zarůstalo trávou a náletovými dřevinami, se promění v moderní městskou čtvrť, která nabídne domov, práci i zábavu více než 30 tisícům lidí. Její vstupní branou bude nové hlavní nádraží vznikající podle vítězného návrhu mezinárodní soutěže. Páteří Trnité se stane široký bulvár spojující nové hlavní nádraží s historickým centrem města. Zaujme roli významného veřejného prostoru se širokými chodníky a množstvím zeleně. Na něj naváže nová uliční síť města. V celé čtvrti budou maximálně využívány prvky modrozelené infrastruktury a hospodaření se srážkovými vodami, realizace zelených střech nebo četná uliční stromořadí se stanou významnými nástroji přispívající k udržitelnosti města v reakci na změnu klimatu.

Kancelář architekta města Brna zpracovala územní studii nové čtvrti, která se po svém schválení v roce 2021 stala důležitým urbanistickým podkladem pro rozvoj území. V současné době se připravuje několik souvisejících stavebních záměrů městské infrastruktury, projekty soukromých investorů včetně přípravy další etapy protipovodňových opatření „Realizace protipovodňových opatření města Brna – etapy IX, X, XI“, která zajistí ochranu před povodněmi historické části Brna s více než 5 tisíci obyvateli.

Nová městská čtvrť bude lemovaná parkem, který propojí řeku Svratku s centrem města. Do budoucna nahradí park také kolejiště stávajícího hlavního nádraží. Město plánuje zachránit i původní kamenný viadukt, který je přímo napojen na budovu Malé Ameriky a stane se stezkou pro pěší a cyklisty ve stylu newyorské High Line. Zástavba se rozvine až k břehům Svratky, kde vznikne městské nábřeží. Brno tak znovu získá přístup k řece. Poříční park na pravém břehu Svratky v sobě propojí přírodě blízká protipovodňová opatření a místo pro odpočinek, rekreaci a společenské aktivity.

Zdroje:

Kancelář architekta města Brna: Umění měnit Brno

Kancelář architekta města Brna: Principy tvorby veřejných prostranství

Kancelář architekta města Brna: Nádraží Brno

AOPK 2010, Tomáš Just: Přírodě blízké úpravy vodních toků v intravilánech a jejich význam v ochraně před povodněmi. Revitalizace sídelního prostředí vodními prvky.

Martine, Vy patříte mezi úplně první iniciátory využití náplavek v Čechách. Co Vás k myšlence založení Bajkazylu přivedlo? Můžete projekt trochu popsat?

Primární nebyla řeka, ale vize vybudovat v hlavním městě kulturní a technické zázemí pro městské cyklisty. Obecně jsme mířili na komunitu, která město „používá“ a prožívá z transportního hlediska skrze bicykl a tedy využití vlastní síly. To v sobě nese jak potenciál svobody pohybu, tak ekologická hlediska (a nelze zapomínat ani na otázky budování vlastní originální identity v prostoru současného města, což má jak kulturní tak třeba designové či „kmenové“ konsekvence). rozměr . Idea stála na kombinaci baru nebo kavárny a dílny.

Řeka se stala součástí projektu především proto, že pražská náplavka byla v tehdejší etapě (cca 2010) paradoxně neobjeveným a rozvojovým územím. Řeka je ale bv moderním městě zároveň natolik silné médium, že se její přítomnost a blízkost stala velmi rychle klíčovou součástí identity příběhu.

Pro účely centra a zázemí cyklo- nadšenců jste si vybrali smíchovskou náplavku. Měli jste k tomu nějaký speciální důvod? Co Vás k té myšlence přivedlo?

Pozn.: je to novoměstská náplavka, protější břeh, oficiálně Rašínovo nábřeží.

Důvod je naznačen výše. Náplavka v pražském centru byla po povodni 2002 nevyužitým prostorem v centru města, mezisvětlem, v němž doznávaly bývalé aktivity (90. léta) a jemuž dominovala turistická lodní doprava. Prostor opuštěných „kobek“ v nichž se v minulosti skladoval led, se jevil jako ideální. V centru města, zároveň stranou klasického pouličního pohybu a byznysu. Povodňová zóna, která staví mantinely před klasický kavárenský nebo jiný byznys. Sezónní užití. Přítomnost „řeky“, jejíž kouzlo bylo tehdy obyvatelům města spíše skryto. Čítankový rozvojový potenciál.

Jak náročná byla adaptace smíchovských kobek pro účely bajkazylu? Jak probíhala debata s dotčenými subjekty? Podařilo se Vám z velké části prosadit svoji vizi na výslednou podobu objektu?

Velmi náročná z hlediska tehdejší „divoce“ nastavených pravidel provozu na pražské náplavce. Nelze zabíhat do detailů, ale náplavka byla řízena těžko průhlednou strukturou, která vyrostla na korupčních a vlivových praktikách devadesátých a nultých let. Projekt by neodstartoval bez přímé politické podpory jednoho z radních MHMP. Na druhou stranu cesta k akci byla poté poměrně snadná, protože jsme si vybrali prostor, který postrádal běžnou komerční atraktivitu (bez vytápění, bez zdrojů teplé vody, v povodňové zóně). V podstatě šlo o nevyužitý sklad, který jsme prvotně velmi „lowcostově“ adaptovali, ale velmi rychle jsme se posunuli a začali ho vnímat jako zázemí. Kouzlo nakonec spočívalo v aktivitách venku, u řeky.

Můžete teď trochu s odstupem zhodnotit, co se vlastně podařilo realizovat? Měl jste v rámci projektu nějaké plány a vize, které se třeba doposud nepodařilo prosadit?

Podařilo se nám mnohem víc, nebo spíše něco jiného, než jsme měli v plánu. Podařilo se nám kolektovat a rozvíjet komunitu městských jezdců. Podařilo se nám společně budovat nový a přitažlivý „styl“ městského transportu. Přitáhli jsme k cyklistice jako přitažlivému modelu desítky, spíše možná stovky lidí. Ale to hlavní spočívalo v něčem jiném. V rámci kolektivu a jeho kreativity (včetně promotérských aktivit) jsme nakonec byli jedním ze subjektů (rozhodně ne jediným), který pro residenty i turisty objevil neopakovatelné kouzlo prostoru přímo u řeky, jenž jim byl dlouhá léta „skryt“. Objevili jsme kouzlo „plovoucího“ týmu, který slouží jako startovní pracovní pozice pro široký vějíř aktivit. Podařilo se nám redefinovat kouzlo sezónních aktivit, které projekt nutí respektovat počasí a obecněji přírodu, což je v moderním městě ne zcela automatická okolnost. Díky rozvoji barového pointu jsme našli udržitelný byznys model pro neziskovou dílnu a kulturní činnost.

Co pro Vás obecně znamená pojem „fenomén řeky ve městě“?

Osa veškerého života. Řeka je bonus a všichni víme, že města, která vznikla kolem řek, na tomto „ bonusu“ staví svoji atraktivitu. V globálním měřítku je velmi zajímavé sledovat, která města potenciál

řeky využívají maximálně a která méně. Pokud to ovšem jde, obyvatelé měst téměř vždy spolehlivě „hlasují nohama“ a tráví u řeky ve svém městě spoustu času.

V rámci diskuzního večera cyklu Řeka ve městě, pořádaného v rámci doprovodného programu projektu Festivalu Náplavka k světu. v Plzni v roce 2016, jste mluvil o potřebě udržení dobrého poměru mezi komercí a uměním na veřejných prostranstvích náplavek. Pamatuji si, že jste tenkrát Plzni popřál hodně štěstí a sil, aby náplavka, kterou náš spolek k světu. tenkrát ještě punkově inicioval, nebyla pohlcena reklamou a obchodním záměrem. Můžete na základě toho nyní zhodnotit stav Smíchovské náplavky, případně té naší plzeňské, pokud jste ji navštívil?

Pražské náplavky jsou specifický případ. Nedávná velmi drahá rekonstrukce rovnováhu velmi zřetelně vychýlila směrem ke ztížení až nemožnosti provozovat zde komunitní projekty. Vizuálně atraktivní, ale mentálně i technologicky obtížně provozovatelné „čočky“ navrch neumožňují dokonale využít dokonce ani případný komerční potenciál. Pražané se od této podoby místa někdy spíše odvracejí, ale náplavka je evidentně velmi populární mezi návštěvníky města.

Jak hodnotíte architektonickou stránku pražských kobek na Rašínovo nábřeží a jejich současné využití v porovnání s jejich původní podobou?

Negativně ve smyslu, jenž jsem naznačil výše. Nová podoba v sobě nese vizuální atraktivitu, ale definovala místo příliš úzce. Je technicky velmi komplikovaná a zcela neekologická ve smyslu nákladů na energie. Současná politika MHMP omezuje (až likviduje) s argumentem udržení veřejného pořádku kulturní produkci na náplavkách. Ve stejné lince je výrazně omezena provozní doba. Praha si definovala místo, kde lze trávit čas a konzumovat kavárenskou a barovou nabídku. Nelze nevidět, že redesign přitáhl k místu masový zájem.

Jaká cesta je podle Vás nutná pro města velikosti Plzně, aby se stala evropskou metropolí srovnatelnou s měřítkem obdobně velkých sídel v západní Evropě? Co podle Vašeho názoru může městům podobným Plzni v tomto směru pomoci? Jsou to právě území podél centrálních částí řek a doposud ne zcela využitá post-industriální areály?

Neznám dobře zázemí Plzně, ale oba jmenované aspekty jsou dle mého názoru obecně nejdůležitějšími prvky rozvoje současných měst. Zde se skrývá potenciál, který městu často berou ne zcela citlivé developerské projekty. Pokud je někde prostor na alternativy, zlepšování veřejné komunikace a posilování demokratických mechanismů v dialogu občanů, komunální politiky a byznysu, je to právě zde. Podtrhl bych i ekologický rozměr. Redefinice a využití stávající infrastruktury může být někdy dražší a je zcela jistě složitější. Vždy ale v sobě skrývá potenciál komunikace, historické paměti a citlivé práce jak s materiálem, tak obecně s kulturními a technologickými odkazy. Kontinuita je hodnota, kterou města někdy ztratila nebo ztrácejí. Právě ona je ale základem atraktivity každého zajímavého města. Zdátky viděno, Plzeň má v tomto směru evidentně silný potenciál (DEPO2015, Náplavka k světu a další).

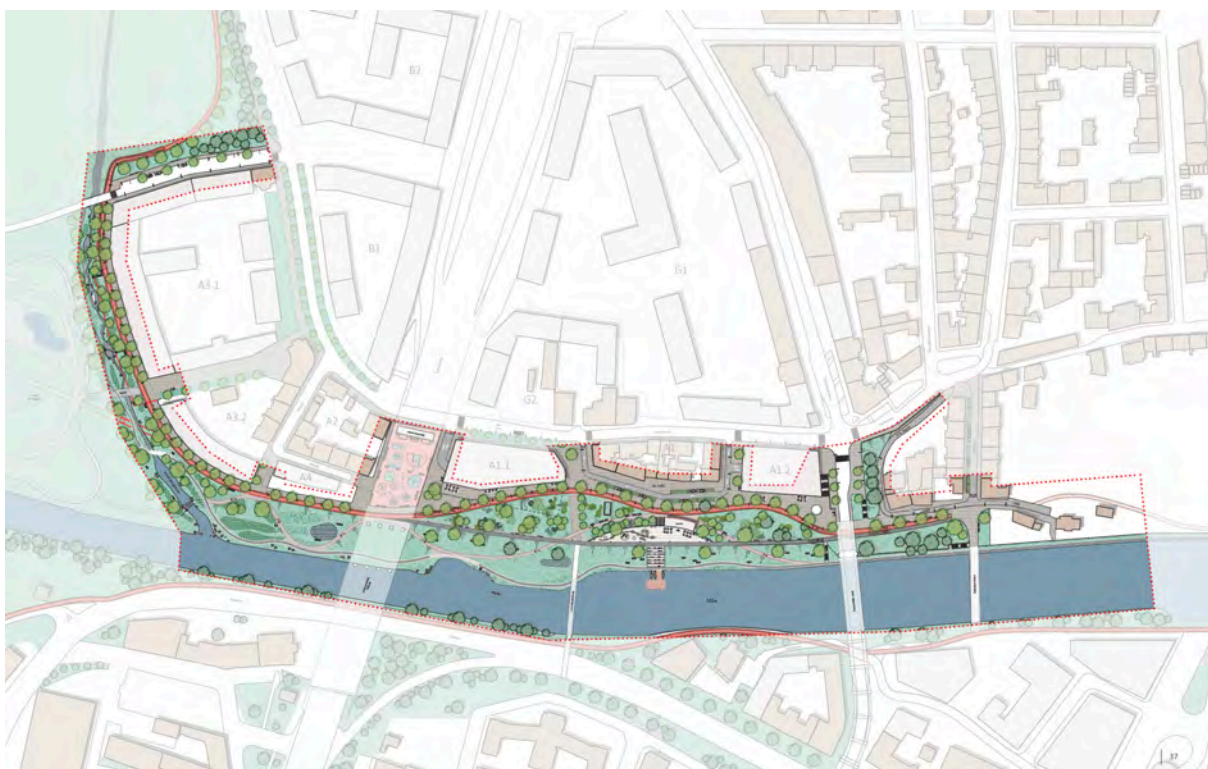
Jaká je Vaše nejoblíbenější vzpomínka ve vztahu k řekám?

Moje první a jediná cesta na palubě remorkéru (osmdesátá léta) po Vltavě centrem Prahy. Pohled na mé zcela známé město z úplně neznámé perspektivy. Později plavba na lodi Altenburg1964, kterou jsme zachránili v roce 2017 s dvěma přáteli ze studií a pokusili se ji přebudovat na kulturní spot.

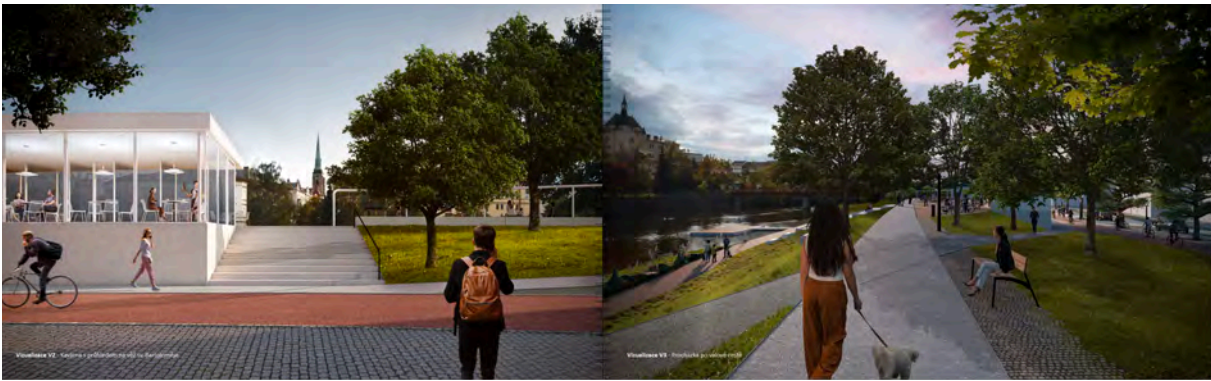
A na závěr, jaký projekt teď chystáte nebo se Vám rodí v hlavě?

Buduji hudební kluby (Bike Jesus, Fuchs2, Altenburg 1964) a v rámci projektu re_place se snažíme intervenovat do veřejného prostoru (jako příklad může složit sportovní projekt V7_underground).

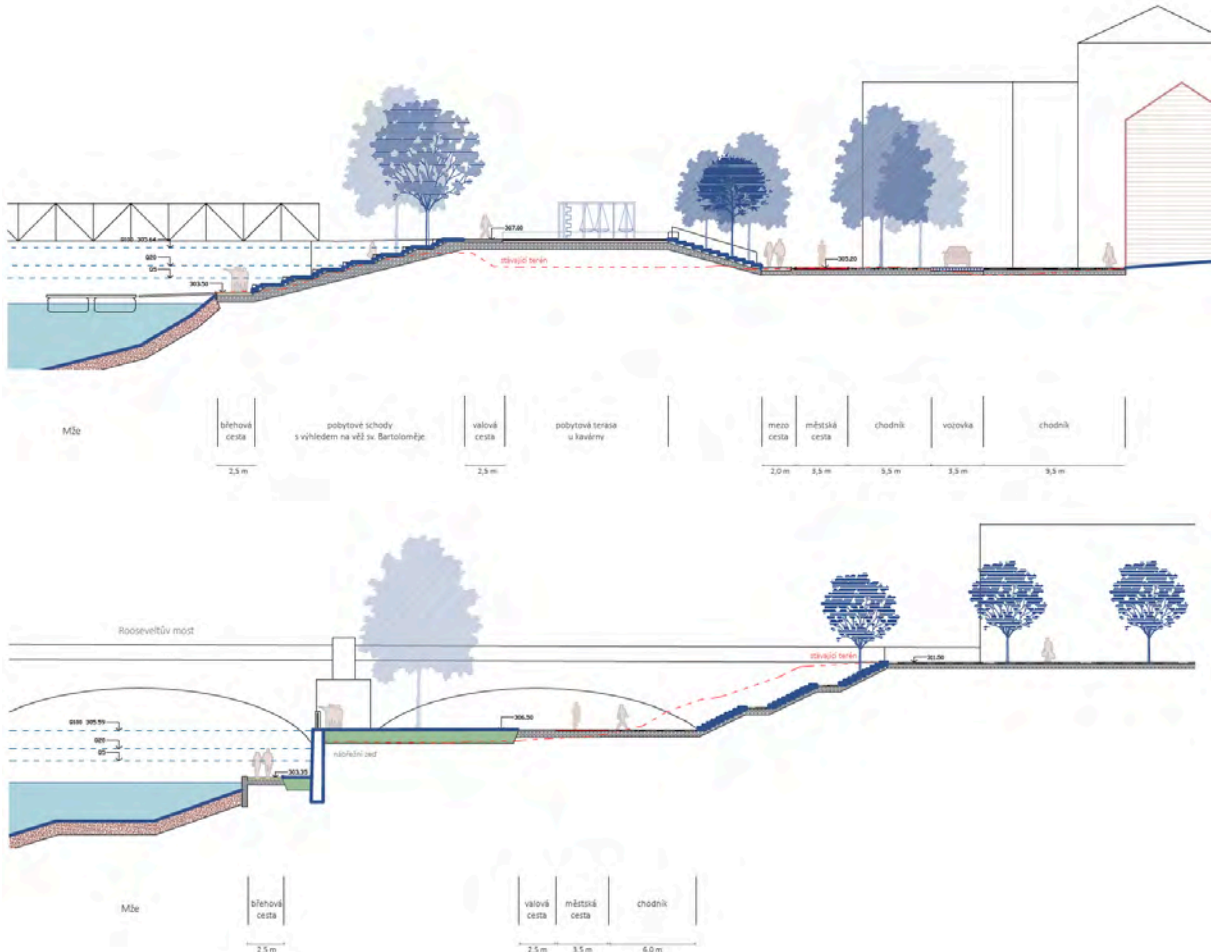
6.4. Studie využitelnosti plzeňských řek (Atelier k světu.)

Centrální nábreží Mže - studie využitelnosti
Nahledová perspektiva a koordinační situace řešení území, zdroj: archiv k světu.

Centrální nábřeží Mže - studie využitelnosti vizualizace, zdroj: archiv k světu.

Centrální nábřeží Mže - studie využitelnosti řezy územím, zdroj: archiv k světu.

OHLASY A SPECIFIKA ÚZEMÍ

Podle ankety více než 80% návštěvníků dole na náplavce nikdy nebylo a rozhodně by ocenilo její celoroční provoz. Jako stěžejní provozy hodnotí bar, kulturní akce, mobilniář, půjčovnu lodiček a kulturní akce.

Zadání má svá specifika - území je běžně zaplavováno, proto musí být zachován současný průtočný profil a okolí mobilního musí být odstranitelné do pěti hodin. Nad řekou se v tomto krátkém úseku klene hned několik mostů: v ulici Týršova, most U Jána a lávka bývalého DK Inwest - prostory pod nimi mají svou atmosféru a je v našich možnostech je smysluplně využít.

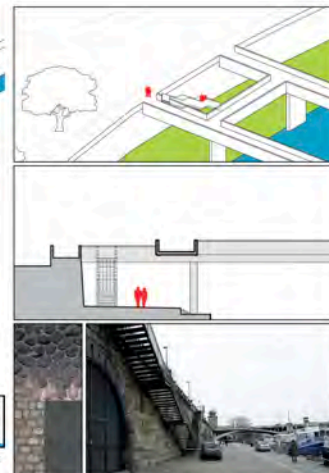
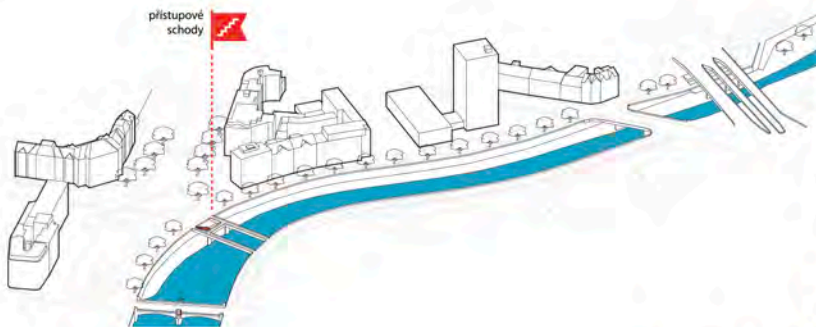
Zvláštní, ale pochopitelné je, že na náplavku dnes nechodí lidé - nemají proč ani kdy vystoupit. Při hledání konceptu jsme se snažili obrátit nevýhody místa ve svůj prospěch.

5
minut
z centra

využití mostů
odolnost záplavám
atraktivita pro lidi

Výsledky iniciace skrze festival náplavka k světu v centrálním úseku řeky Radbuzy, zdroj: archiv k světu.

STUDIE

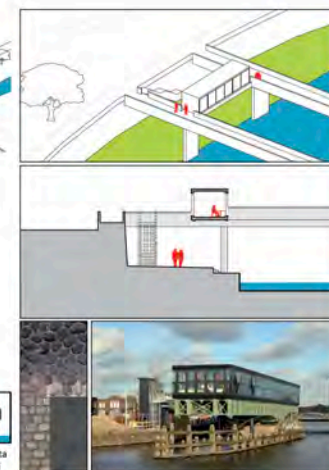
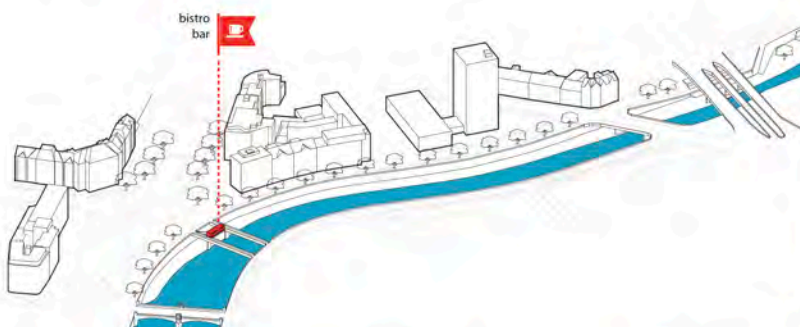

Jako hlavní místo nástupu a propojení náplavky s městem vnímáme prostor kolem lávky DK Inwest. Umísťujeme sem železné schodiště s plnostěnnými bočnicemi, které bude korespondovat se zábradlím lávky. Na jednom rameni lávky bude příprava na zvedací mechanismus, aby se dalo schodiště během povodní vytáhnout.

5
minut
z centra

využití mostů
odolnost záplavám
atraktivita pro lidi

STUDIE

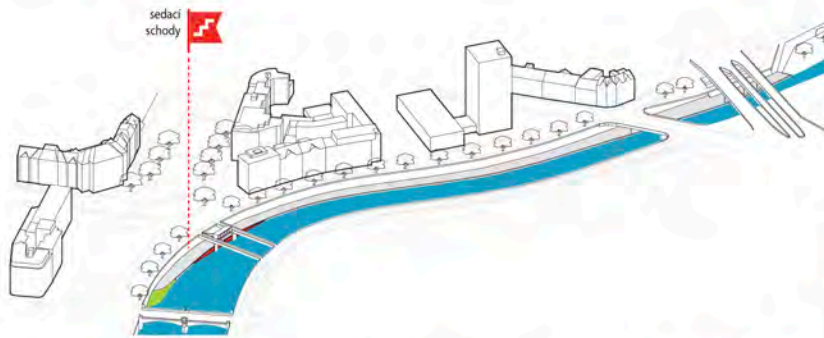
Do důležitého místa spojení lávky a břehu umísťujeme před nové schodiště bar a bistro - dva gastroprovozy, které jsou ideální pro ekonomickou udržitelnost náplavky. Provoz funguje jak pro návštěvníky náplavky, tak pro pěši, a spojuje tak úroveň břehu a ulice.

5
minut
z centra

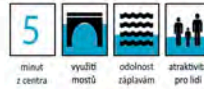
využití mostů
odolnost záplavám
atraktivita pro lidi

Studie využitelnosti prostoru náplavky centrálního úseku řeky Radbuzy, zdroj: archiv k světu.

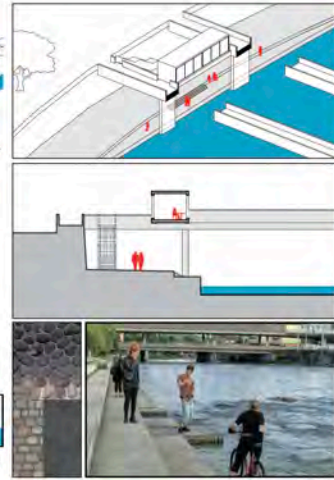
STUDIE

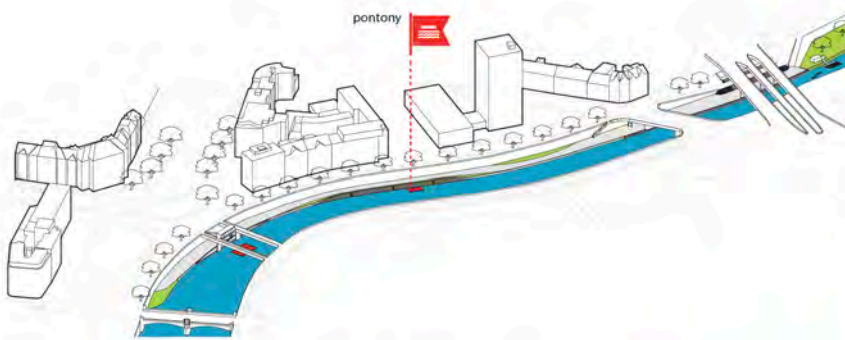
Pod lávkou a kavárnu navrhujeme betonové sedací stupně, které budou sloužit jako posezení a přístup k vodní hladině. Z tohoto místa je specifický výhled - orámovaný rameny lávky. Během konání kulturní akce budou schody využívány jako hlediště.

5 minut z centra využití mostů odolnost záplavám atraktivita pro lidi

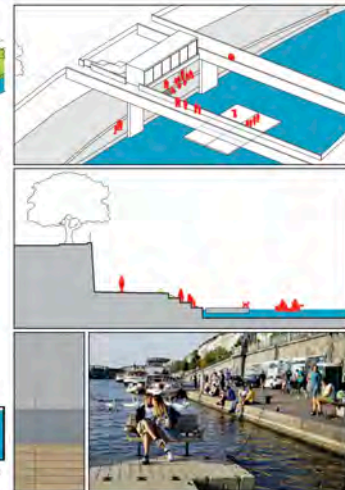
STUDIE

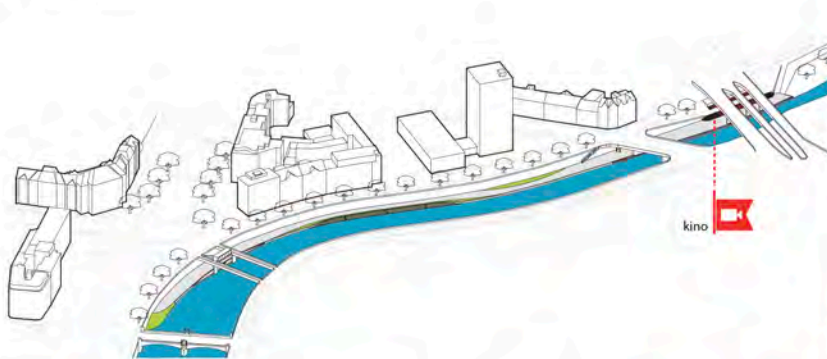
Místo pevného a prostorově náročného podla na náplavce navrhujeme pontony na vodě, které bude možné spřáhnout tak, aby vytvořily jednu velkou plochu pro představení. Zároveň mohou každý zvlášť sloužit jako samostatný ponton přivázaný u břehu a kdokoli si je bude moci přesunout na jiné místo.

5 minut z centra využití mostů odolnost záplavám atraktivita pro lidi

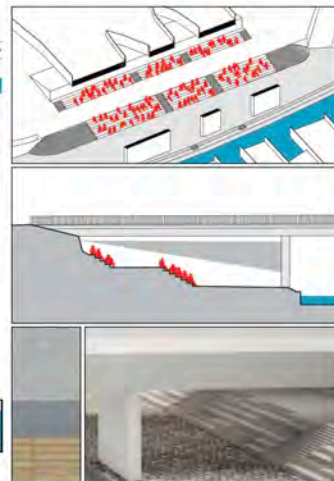
STUDIE

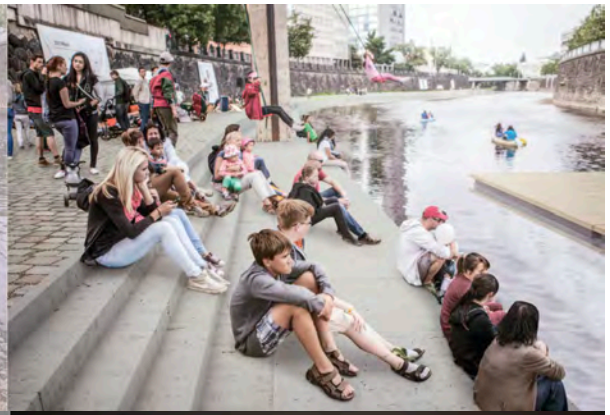
Pro definování prostoru pod ulicí Tyršova vycházíme z pozitivního ohlasu na loňské využití během festivalu Finále Plzeň, které vychází z jednoduché logiky prostoru pod trojmostím. Navrhujeme betonové sedací schodiště s výhledem na budoucí projekci.

5 minut z centra využití mostů odolnost záplavám atraktivita pro lidi

Studie využitelnosti prostoru náplavky centrálního úseku řeky Radbuzy, zdroj: archiv k světu.

Studie využitelnosti prostoru náplavky centrálního úseku řeky Radbuzy
Vizualizace před a po revitalizaci, zdroj: archiv k světu.

